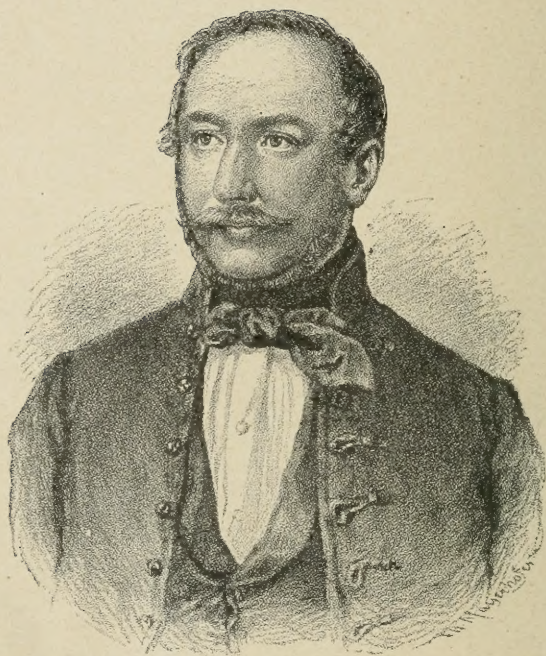

VÖRÖSMARTY
összes költői művei

Budapest
Franklin-Társulat

Vörösmarty Mihály

VÖRÖSMARTY
ÖSSZES KÖLTŐI MÜVEI.

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

GYULAI PÁL

ELSŐ KÖTET

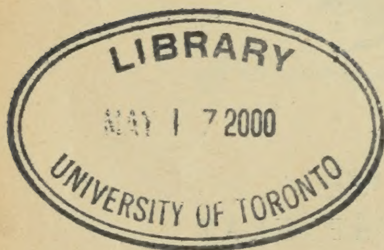

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

LYRAI ÉS VEGYES KÖLTEMÉNYEK.

1821–1855.

A VÖLGYI LAKOS.

„Zöld fürtözettel
Feszűl az égnek
A hegy tövéből
Egy hársfasor.

Alóla lassan
Zuhogva csermely
Szakad siralmas
Lakom felé;

Ott nyugszik, ottan
Kél hajnalarczu
Tündér alakban
Vezértüzem.

A szöghajú lány;
Szép mint kelő nap,
S mint a lenyugvó
Olyan szelíd.

De mit tünődöm?
Nem tudja, vagy tán
Ha tudja, nem szán,
Hogy szenvedek.

Ah a futó szél
Elkapja szómat,
A hab könyűmet —
De nem felé.

Nem jut fülébe
Keservem hangja,
Nem ér szivéhez
Nyögő szivem."

Ekkép panaszlá
Bús-andalogva
A völgy lakója
Gyötrelmeit.

S haj! a futó szél
Elkapta hangját,
A hab könyűit,
De más felé.

A csermely árját
Tenger nyelé be,
A szél fuvalmát
Zugó vihar;

S most sírja mellett,
Bús zöngelemmel,
Szél és patakzaj
Sohajtanak.

SZIGETVÁR.

Láttam veszélyes tájadat, oh Sziget!
Előttem állott roskadozó falad,
Előttem a múlt kor csatái,
S gyászba borult ege Hunniának.

Itt késve mérgét nyelte az agg török ;
Itt táboroztak népei dölyfösen,
Ott fenn erős, de számra kisded,
S győzve fogyó hadaink tanyáztak.

S onnan, ha kellett, mint az egek nyila
A záporoknak vad zuhanási közt,
Csattogva, sujtva, száz halálban
Törtek alá rabölő haraggal.

Kétszáz ezerrel víva meg egy marok
Népség s vitái győztösek annyiszor,
De ah ! — borúlj el gyászhozó nap ! —
A diadal közepett enyésztek.

Vagy mely tünő fény leng szemeim felé ?
A csendes éjnek rémi talán ? — Vagy a
Fagyos halálnak váza, vagy bús
Képe az ősi idők fiának ?

Oh Zrínyi roncsolt képe, te vagy ! Dicső
Hős hajdan a vérfergetegek között,
Rémítve villogsz most előmbe
Századaink sanyarú korából :

Dúló vasat tart rettenetes karod,
Elszánt komolyság terjedez arczodon,
Lelkedben a szép hír, boszúság
És kitörő harag ég szivedben.

Mert vesztegelnek társaid a mezőn,
Csatátlanul, rosz, gyáva tanács miatt,
Míg téged a veszélyek útán
Sírba viszen csapodár szerencse.

Te a hazáért halni tudál, dicső !
Mi nem tudunk már érte csak élni is ;
A támadó nap tudja, látja,
A szomorún nyugovó, bününket.

Mikor szününk meg bor, szerelem között
A hon virultát messze felejteni ?
Mikor kerülhet vissza a künn
Elpazarolt arany és dicsőség ?

Hajh, elközelget majd az enyészet igy!
Eltörli a nép bajnoki tetteit:
Megdőlnek a fajult vitézek,
Sírjai hős eleik nevének.

A SZÁNAKODÓHOZ.

Szánsz, ha titkos búm könyűit
Folyni látod arczomon,
Szánsz, ha bánatom kitörve
Nyög keserves ajkamon;
De nem indíthat szerelmet
A könyű s panasz:
Részvevést gerjeszt csak — ah de
Nem szerelem az!

Ha vidámságom felébred
A remény sugárira,
S elmerülve nézek arczod
Andalító bájira:
Mintha lágyulnál, enyelgve
Látszol inteni,
Haj csak látszol! — úgy miként én,
Nem tudsz érzeni!

Míg van épség tagjaimban,
Míg virágzik életem,
Míg doboghat s gerjedezhet
Érted égő kebelem;
Addig, édes! tégy velem jót,
Ó ne szánj, szeress!
Szánhatsz, majd ha nyugtot e szív
Síron túl keres.

A HAJNALHOZ.

Szépen hasadsz a támadat ormain
Ó puszta tájnak hajnala! hűs szelek
Lengnek ki nyílt rózsás öledből,
S víg öröm ül piros arczaidban;

De nem vidítják lelkemet ékeid,
Vigasztalatlan térek elődbe: im
Keserv borong sötét szememben,
S éltem erét epedés zavarja.

Ah! tán vidámabb lészsz nekem egykoron,
Ha majd utolsó kínom után derűlsz
Tul a porok bajos világán,
A temető komor álmain túl.

Bús fellegével nem fedi ott homály
Arany hajadnak szálait, és ha köny
Omol szemedből, égi harmat
Lészen az, égi öröm könyűje.

Ha ottan egykor lelkem elébe lengsz,
Többé le nem húny mennyei csillagod:
Örök leendesz, mint az Isten,
A ki körül mosolyog világod.

Jobb angyalomnak szárnyai födnek ott,
S szent hangzatokkal ömledez ajka rám;
A földi élet vad zajával
Messze marad nyugovó fülemtől.

Kivánatim nem gyötrenek el, szorult
Sohajtozások nem törik e kebelt,
Elszáradoznak búm siralmai,
S a komor emlékezet lenyugszik.

De hol tünődöm? föld porain, szegény!
Ah hát halálig tart-e ez érzelem?
Holtig kerülsz-e, oh leányka,
A szivekig ragyogó szemekkel?

A SZELLŐHÖZ.

Sugd meg nekem, kis fúvalom!
A lányka álmait;
Te láttad és kisérted el
Hogy hantra dőle itt.

Midőn fölötte bújdosott
Esthajnal csillaga.
S elnyúgován sugárinál
Itt szúnyadott maga.

Midőn én búmban elhagyék
Virágot és tavaszt:
Mely álmot akkor álmodott,
Jó szellő! súgd meg azt!

Oh abban fekszik párosan
Élet s kinos halál:
Élet, ha rólam álmodott,
Ha másról, kín s halál.

De élni kell, vagy halni már,
Közép itt nem nyugaszt:
Szellő! mely álmot álmodott,
Oh súgd nekem meg azt.

A SZERELMETLEN.

Fájdalmasan folyt sok napom ifjuság
Szép kezdetében bús szerelem miatt,
Örömtelen foly alkonyában
A szerelem lobogása nélkül.

Elhűlve bolygok zöld tavasz ékein,
Nincs annyi lelkem mint egy az ágakon
Repkedve játszó kis madárnak,
Mely rövid álmairól danolgat.

És híja társát, csalja szerelmesen
S minden kicsin toll rajta örül, keserg:
Én a telek vad pusztaságát
S hordozom a jegeket szivemben.

Oh ifjukornak bíboros Istene!
Még nincs-e tiltva visszamosolyganom,
S tündér szerelmek rózsaberkén
Szednem az égi gyönyör virágit?

Oh add meg ismét a zokogó panaszt,
A fájdalomnak kínait, édeit,
Adj egy sohajtást — s életemmel
Hagyd lobogó tüze közt enyészni.

A FELLEGEKHEZ.

Háborogva, csüggedezve
Állok a sík közepén,
Uj keservvel, új bánattal
A bejött év kezdetén.

Búsan nézem a fölöttem
Elvonúló felleget,
S a fuvalmat, mellyet éjszak
Zúgva délnek ereget.

Oh az égnek fellegével,
A vad éjszak vad szelével,
Délre sóhajt e kebel —
S ott talán már a lyány szíve,
Mást vidámit, mást ölel.

EGY FESTETT NEFELEJTS ALÁ.

Mellyet egykor hű kezekkel
Szedtem a mély völgyeken,
Elhervadt már, s új virágot,
A tél nem nevel nekem.
Mégis küldök egy virágot,
Nem virágzót, nem élőt;

De jelentő képzetében
Bús szivemmel egyezőt.
Vedd és tedd szép titkaidhoz
A serény év kezdetén.
Légy vidám, s boldog helyettem:
Boldogtalan lettem én.

A HITLEN.

Láttam, megindult a tavasz, illatos
Szellő kerengett zöldesedő nyomán,
Reszketve megnyiltak virági
Harmatosan s ragyogó kebellel.

Láttam; de téged, hajnali gyenge kép,
Nem láthatott még andalodó szemem,
Már szinte fonnyad fű, virág, lomb,
S még sem akarsz szemeimbe tünni.

Jer, visszatér a könnyü tavasz veled,
Mosolygj, fölélnek holt növevényei:
Jer, elterülnek lábaidnál
A füvek és remegő virágok.

Vagy tengeren túl menjek-e érted el?
Tüzet vető hegy fekszik-e őrödűl?
Hová veszél? Vérrel, halállal
Menjek-e zárt utadat kitárni?

Lankadj merész szív. Vissza nem adja őt
Véred, halálod. Tengerek és hegyek
Utját nem állják kedvesednek:
Ő maga fut s kikerűl szemével.

Oh mért csalál szép képzelet engemet?
Ifjú eszemben mért okozál zavart?
Most eltemetsz itt, s vég szavammal
Elhagyod a szeleket röpülni.

Majd egykoron tán pusztai halmomon
Megáll az ifjú sajnosan, és borúlt
Szemét lesütvén rólam ekkép
Emlékezik keserű szavakkal:

„Boldogtalan! mit vára setét eszed,
Az égi szellőt mért öleléd vakul?
Nem égi vagy, lám most is a jó
Föld takar el, nem egek határa.

Öleld meg, a mit juttat az alkalom . . .
De már örökké elnyugovál, s tudom
Nem is kivánsz fölkelni többé,
Bú, nem öröm neked itten élni.“

Igy szól s tovább megy. Rajtam azonban a
Hantok tövissel telve vadúlnak el,
És nem lesz, a ki szánakodván
Rózsafüzért tegyen a tövisre.

A LANTHOZ.

Rég pihensz, lantom, szerelem dalától,
S húrodon váltig remeg a csaló kéj;
Zengj; de bú többé le ne nyomja hangod
Tiszta folyását.

Csendesen mint fut habon a tünő szél,
Zengj te is lassú-szomorogva, s veszszen
Hangzatod, mint vész öröm és szerelem e
Puszta kebelből.

A leány szép volt deli termet által,
Mindeneknél szebb ragyogó szemével,
Szűz mosolygását öröm és nemesség
Bája emelte.

Fény s homály küzdött enyelegve arczán,
Mint nap és éj küzd derülőded ormon,
Hol közöttök szép sugarával a menny
Hajnala fölkél.

Nem tanult szózat vala lágy beszéde.
Egyszerűn jött az repeső szivéből;
Titka sem volt még, csak enyelge a kis
Gondolatokkal.

Ekkor eljött a hevület korában,
S könnyü szemmel rajt' mulatott az ifju,
És örült a rá ragyogó szemeknek
Égi világán.

És magán járt a susogó ligetben,
Éneket dallott szive kis tüzéből,
Boldogot, millyen maga volt, s szerelmét
Zengte hegy és völgy.

A napok tüntek, tüze lángra gyúladt;
Belsejét gond és epedés szakasztá,
S ah kitől venné örömét, nyugalmát —
Hűlve van az már.

Hűlve van hozzá. De hová merültél
Bánatok kínos zavarába, lantom?
Szűnj meg, ah nem sok nap után a gyászos
Fűz fog emelni.

Ott pihentedben hideg éji szellő
Jő reád, és dalt morog a halálnak,
S én, sok inségek fia, hangjaidnál
Csendesen alszom.

KIS GYERMEK HALÁLÁRA.

Eljátszottad már kis játékidat,
Kedves fiú, hamar játszottad el;
Végsőt mosolyga orczád, s a halál
Leszedte róla szép rózsáidat.
Nem csak magad menél, elvitted a
Szülék vidámságát, elvitted a
Legszebb remények gazdag bimbaját.

Ki mondja meg neked, hogy már reggel van? Ah
Ki fog téged megint fölkelteni?
Sirat szülőd és mondja: „Kelj fiam,
Kelj föl szerelmem, szép kis gyermekem!
Mind hasztalan, te meg nem hallod őt:
Alunni fogsz, s nem lesznek álmaid,
Alunni fogsz, s nem lesz több reggeled.

De fájdalom ne bántsa hamvadat;
Mulásod könnyü volt és tiszta, mint
Az égbe visszaröppenő sugáré.
A földhöz minket baj s öröm kötöz,
Ohajtjuk és rettegjük a halált:
Te túl vagy már, nincs kétség útadon.

Oh majd ha csendes, tiszta éjeken
Föltünnek a dicső csillagzatok,
Eljősz-e áldást hozni kedvesidre?
Eljősz-e álmaikhoz éjfelenként,
Hogy ég nyugalmát terjeszd rájok is?
Oh jőj, ölelgesd kis testvéridet:
Orczáikat csókdossa szellemed;
S a mely napok tetőled elmaradtak,
Add a szüléknek viszsza. Ok együtt
Éljék le megszakasztott éltedet,
Es míg porodra hinteñek virágot,
Lebegj te őrző angyalként fölöttük.

A SZÉP VIRÁG.

Mely vad az, mely zordon, a ki
Szép virágot nem szeret?
Szép virág az én világom,
Az nyit bennem víg eret.
Ártatlanság tiszta színe,
Hófehér a levele,
Szűz szerelemnek lakása
Rózsaszínű kebele.
És remény vidám sugára
Zöld tövének gyenge szára:
Így virágzik ő nekem,
Éltem, álmom, mindenem.

Egy kis méh szelid alakban
Járja szüntelen körét,
Ott repes, zeng víg örömben,
Nála tartja lakhelyét.
Este fekszik kis tövéhez
S róla képzi álmait,
Reggel ébred, s harmatával
Tölti mézes ajkait.
Délben szellőt csal reája,
S hűs vizet visz gyenge szája,
A dübörgő vész előtt
Kis bokorba rejti őt.

Oh ne vessétek szememre,
Napjaimnak társai,
Mintha hallgató szivemnek
Nem volnának vágyai.
Egy van! ah, de a virító
Tájra meszsze elrepült;
Viszszahínám, nem jöhet már,
A virághoz édesült.
A kis méh, ez én egy vágyom,
Szög leányka szép virágom:
Mely vad az, ki nem szeret
Szép virágban ily kegyet?

A TÜNŐDŐ.

Nyugszik a szél, csendes a hab,
De szivemben zaj vagyon;
Merre térjek, hol pihenjek?
Messze még a part nagyon.

Messze mint a boldog élet
Visszafolyt jó napjai,
Melyeket még nem zavartak
Ifjuságom gondjai!

Nincsen már nekem vezérem,
Nincs hajómnak csillaga,
Mely felém a szép egekből
Oly szelíden ragyoga.

Hol körűle bájsugárral
Új reménység terjedett,
S szép szerelmem édes álma
Hajnalodva repdesett.

Víg, derűlt volt akkoron még
A magasban szép egem,
Itt is a víz tűkörében
Víg, derűlt volt az nekem.

Most setét, ha föltekintek,
Mert borúltak szemeim;
Itt is a víz tűkörében
Megzavarják könnyeim.

Kelj, te zúgó fergeteg, kelj,
Zúgd el e bús életet;
Úgy is ennyi veszteséggel
Kedvem gyászra vettetett.

Kelj, s az örvényes habokba
Szórd el égő csontomat,
Szórd, hogy a szánó leányka
Meg ne lelje síromat. —

Hasztalan! még csendes a hab,
De szivemben zaj vagyon:
Merre térjek, hol pihenjek!
Messze még a part nagyon.

SEJTÉS

Messze az elmúltak honjába kivánkozik e szív,
S a zajogó kebelen viszszasohajtva dobog.
Sejti szorúltában örömének megszakadását,
S a melytől retteg, sínli előre sebét.

CSABA SZERELME.

Lányka, szerelmimben ha külön több névre találtál,
Meg ne itélj: egyedűl elnevezések azok.
A nevek és kínok változtanak egyre szivemben,
Csak magad, oh kebelem gyújtogatója, te nem.
Tégedet esztendők nem képesek összezavarni
Senkivel; állsz egyedűl szűm koszorúja gyanánt.
Az téged keserű kínnal nevel énnekem, és fogy
S hervadozó gyökerén elhal az életi kéj.
Ah, ki lesz, a ki megint gyermekkort, a ki merészebb
Észt és szűnetet ád álmadozásra nekem?
Kívánságom elől az örömnek napjai futnak,
Mint fut az égi sugár föld zivatarja elől.
Elmegy az ifjúság, a könnyű képzelet elmegy,
S itt hágy a búnak hogy megemészszen orúl. —
Menjenek; e szakadott szívvel majd elmegyek én is,
S dombom alatt végig nyúgoszom a nagy időt.
Ott tán a csalogány dalt mond a csillagos éjnek,
S tán a lányka lejő hallani gyenge dalát.
Bús Csaba sírjához, deli lányka, lejőni ne rettegj:
Tőled nem lehet a bús Csaba sírja tova.
Jőj bátran: többé föl nem kell az, a ki lenyugvék,
Vad fa terem dombján s fájdalom őrzi porát.
Ott hallgasd a dalt, s ha hajaddal az ég szele játszik,
Tudd, de ne irtózzál: bús Csaba szelleme az.

A SZÉP LEÁNY.

Hó, vagy hab, vagy csillag rémlik
Ott a völgy ölén?
Nem, nem, más az: a mit véltem,
Csalfa tűnemény.

Hónak, habnak, és csillagnak
Nincs fodor haja:
Szép lány fürdik a patakban
S a szép lány haja.

Mily csábító mozdulattal
Hajtja meg fejét,
Kis virágot tart kezében,
Parti növevényt.

Játszva súg a szél fülébe
Kedves titkokat,
Játszadozva hajt fejére
Rezgő ágakat.

Ág ha volnék, meghajolnék
Én is szívesen,
A szellővel rálehelnék
Titkon, édesen.

Gyenge tagjait csókdossák
Fürge halfiak;
Rá bámulva meg-megáll és
Nem zúg a patak.

Hajh! magam is beh megállnék,
Volnék csak patak!
Vagy bár köztetek lebegnék,
Boldog halfiak!

Kis hal lenni meg nem szűnném
Míg ő ott mulat,
Csókkal élnék, csókban lelném
Szép halálomat.

Vagy mi ez? Hah! hogy szemeim
Így megcsaltanak!
Hozzá képest, a mi szépnek
Látszott, holt alak.

S mennyivel szebb más élőknél
Árnyék képzete;
Annyival szebb árnyékánál
Élő termete.

Mert csak képe termetének
És árnyéka az,
Melly a vízben habnövésü
Lányként hajladoz.

Ott a parton andalogva
Fenn áll szebb maga:
Ő a szívnek, szerelemnek
Tündér csillaga.

FÖLDI MENNY.

„Mennyet kell a földön is keresni,
Mennyet, a föld úgy is elveszendő,
Elveszendők a kik rajta élnek.“

Elmenék én, és hiába jártam
Messze földön, a hegyek tetőin:
Nincsen ég a földön, nem találtam,
S ím hogy elfáradva dombra dőlök,
Dombra Bodrog csendes árja partján,
Eljön a lány ifju kellemében,
És eget hoz tiszta kék szemében,
S oh ki hinné! üdvözült gyönyörrel
Lelkem ott ül szeme kék egében.
„Ne fuss, lányka, oh ne fuss előlem,
Vagy ha elfutsz, zárd be kék szemeidet,
Hogy belőlök lelkem el ne veszszen,
El ne veszszen, mint az árva gyermek,
A kit mostohája messze űzött.“

„Fáradt ifju, távol föld lakója,
Nem jövék én lelked vesztésére,
Sem hogy futva elvigyem magammal,
Sem hogy zárva tartsam kék szememben,
Inkább vedd ki lelkedet szememből,
S hagyj, virágot szedni jöttem erre,
Van virág már, a tavasz közelget.“

„Nem, hamis te, el nem mégy előlem,
Nincs virág még, tél van a mezőkön.
Csak te rajtad van tavasznak éke,
És magam szedek majd ajkaidról
Harmatos szűz rózsát, szép virágot,
S lelkemet bár ott hagyom helyettek
Kék szemedben, kék szemeid egében."

UTÓHANG CSERHALOMHOZ.

Elzengette dalát a késő kor fia, rólad
Cserhalom, és az apák hírét meghozta tetődnek.
Még te soká harczolsz ezután is enyészeted ellen,
Még sokszor tavasz új díszeit elhinti meződön:
Őt hamar a sor erős vas karja lehuzza örökre,
És benövik sírját a vad fák ágai: akkor
Még ki fog emlékezni felőle? ki tudja, hogy ott is
Megfáradt ember hamvára nehezkedik a domb?
A ki rövid pályát futván, a szárnyas idővel
Feljöve, és az eget s a földnek zsenge virágit —
Mert mi egy életidő? — megnézé, s elvesze köztök.
Nem tudják; de ne is tudják: csak az ősi dicsőség
Hire maradjon fenn s unokánk tettekre hevűljön,
És legyen, a ki szabad lélekkel zengje utánunk:
„Cserhalom! a te tetőd diadalnak büszke tetője." —

ÁRPÁD EMELTETÉSE.

Egy kép alá.

Nézz Árpádra, magyar, ki hazát állíta nemednek;
Nézd, s tiszteld képét Álmos fejedelmi fiának.
Őt magas Ung mezején vérontó férfiak és bölcs
Hadvezetők szabadon választván harczos urokká,
Bátor örömriadás közepett pajzsokra emelték.
Mint kel erős viharok tetején a sziklai nagy sas:
Úgy kele a fejedelmi fiú országos erőben,
Párducza lebbenvén és kardja az égre ragyogván.
S a mint lelkében végig pillanta temérdek
Hunnia térségén, láng lett egyszerre szeméből,
És rettentőbben rezegett buzogánya kezében. —
Úgy lőn, mint érzé. Tisza boldog partjait és a
Nagy Duna mellékét ellepték gyenge fiakkal
S hó keblű deli hölgyekkel diadalmas apáink,
S a bús csendbe merűlt országok puszta határit
Napkelet ifjainak dobogó paripái tiporták.

ANDRÁS ÉS BÉLA.

Mely csend ez? mi halál lett úrrá néma falak közt
Várkony termeiben? kire vár a szörnyü tekintet,
Félelmekbe s tilos haragok lángjába keverve?
Oh nagyok! a magasabb fej díszét óva vegyétek:
Villám csapja meg a jobbot, mely kapdoz utána.
Endre király nagy gondokkal jár büszke lakában.
Eskü szerint már Béláé országa, ha meghal,
S Béla dicső bajnok, kül- s belföld tiszteli hírét.
Ah de királyfi mosolyg pólyából Endre szemébe,
A csecsemő Salamon, s az atyának szíve megindul.
„Ez ne legyen, gondolja, király? s én hagyjam el őtet?
Hah! akkor minek is mosolyogsz! sírj, gyermek, örökké,
És alacsony fejedet siralomnak tengere nyelje."
És a kis gyermek mégis mosolyogva tekint rá.
Győz a szív, elhallgat az ész, elhallgat az eskü.

A szőnyeg kiterűl, leteszik közepére ragyogni
A kardot s koronát, „Haljon meg Béla, ha nem mást,
Mint koronát választ!" tompán így hangzik el ajkán
A vétkes szózat, s Béláért gyors követ indúl.
Ő székébe leül, és homloka ránczba szedődik,
Gyilkosok állnak utól, vészt villogtatva szemökben,
És komoran várják a rejtett arczu jövendőt.
Búsan néz a honfi körűl, átkozza magában
A vak visszavonást, mely főt s országokat elront.
Hallgatnak; de az indulatok sokféle csatáit
És a terhes időt sziveik dobogása jelenti.
Béla belép; láng csapja meg a fene gyilkosok arczát.
A két jelre mutat s „válaszsz" mond Endre gyanúsan
Mozdulván helyiből. „Választok bátya" viszonz a
Fejedelem bátran, s Endrének kardja után nyúl.
„Kard ada hölgyet, hírt; a kard megvíja ha szükség,
A koronát." Így szól, s őt Endre ölébe fogadja.
Megtágúl a szív, a bús képekre vidámság
Hajnala kél ismét: magok a két gyilkosok érzik
A jobb fordulatot, s nyugalommal térnek el onnan,
Hol közel áll két nagy testvér ölelése halálhoz.
Endre örül, s vele megzendűl a várkonyi szép lak.

MIKES BÚJA.

„Hányódál: tengerré lett a sok baj alattad,
Vészszé a bal sors, melly űz vala fejedelem, s most
Semmi nem oly csendes, mint sírlakod a rideg éjben.
Tégedet a hajnal még alva hagy, a delelő nap

Alva talál, nyugodalmadból ragyogása nem ébreszt.
Még, mellyen viharok megharczolnának időnként,
Kő sincs hamvaidon. Pusztán és jeltelenűl áll
Kis halmod, s egyedűl vagyok én mellette kesergőd
Hontalan agg, lét és nem lét közt ingatag árnyék.
És mi az én könyem? Olcsó nedv tört szűnek eréből,
Régi ütődéstől mindennapos árja szememnek.
S oh egek, oh Isten! neked ennyire kell vala jutnod,
Hogy siratód ily sok harczmunkáidnak utána
Én legyek, oh te, kiért országnak kellene sírni.
Melynek hatalma föd itt, ellenség földe: nem ösmer;
Melyben alászállott híreddel előbbi szerencséd,
Árva hazád tiltott nevedet nem zengheti többé.
Vajha ne érezd ezt a súlyos földnek alatta,
S hogy fejedelmi porod nincs emlékezve, ne tudjad:
Ím élő emlék vagyok én, bú rajtam az írás,
És ha magyar tán még e gyászos földre vetődik,
Elmondom neki: „Itt nyugszik fejedelme hazádnak,
Számkivetett onnan, mert nem vala benne szabadság.“

CSÁK.

Mélyen alszik sírja éjjelében
Csáki szűz szerelme, szőke Zolna,
Hallgat a szél hamvadó fejénél,
Zárt szemébe nem hat nap világa,
S dallos ajka csendes a porágyon;
Bús panaszszal repkedik fölötte
Kis galambja, s csermelyek vizéből
Reggel, estve öntöz egy virágot,
Hogy ha megjő Csáki, fölszakaszsza,
S hervadozni tűzze kebelére.
S megjön a hős, és ohajtva így szól:
„Zolna, szűz szerelmem, Zolna, Zolna!
Hol mulatsz te szőke szép hajaddal,
Hol mulatsz az édes ajakakkal,
Hó karoddal, téjhab vállaiddal?
Hoztam gyöngyöt szőke szép hajadra,
Gyenge fátyolt téjhab vállaidra,
Csókot, édes csókot, ajkaidra!
Zolna, szűz szerelmem, Zolna, Zolna!
Hol mulatsz te Csáki bánatára?“

És felelt a bércz tündér leánya:
„Vesd a gyöngyöt vissza tengerébe,
Tépd a fátyolt össze száz darabra,

Csók helyett végy átkot ajkaidra,
Forró szíved hűljön el halálra:
Zolna nem hű hozzád, és nem él már;
Bűn miatt van s hamvad itt alakja."

Elborzadva fordul meg porában
E szavakra a szegény leányka,
S felnyög a sír barna sátorából:
„„Csáki, szívem gondja és szerelme!
Zolna itt van a halál kezében:
Bűn miatt nem, hitszegés miatt nem;
Szíve rám haragván, érted égvén,
A tündérlány búval ölt meg engem.""

Csáki sóhajt, s gyilkoló haraggal
Fölkel a kín szíve tengerében,
Kél az átok ajkán mennydörögve,
S síkot, erdőt eltölt átka hangja.
Hallja a bércz nyílt üregfülével,
S visszabőgi égnek és pokolnak;
Hallja bérczén s reszket a tündérlány.
Most elhallgat Csáki, szörnyen hallgat,
Harczol szíve lángoló dühével,
Harczol rengeteggel és vadakkal,
S harsog a hegy harcza vad zajától,
Szirttetőket tördel buzogánynyal,
Karddal irt és sérteget fenyűket,
Nyillal ölyvet s minden szárnyalókat:
Hogy ha fába, szirtbe vagy madárba
Változott a tündér, megtalálja,
S összerontsa gyilkos fegyverével;
Nem találta, hasztalan vesződött.

Este jött a sírhoz Csáki vissza,
Késő este, búban, lankadottan.
A galamb remegve szállt előle,
Hervadozva dőlt el a virágszál:
Hervadozva dőlt el Csáki hős is,
Várta álmát, várta jobb halálát.
Jött az éj, de Csáki álma késett,
Jött az éjfél, s Csáki ébren ült még:
Nézte a sírt csendes holdvilágnál.
Haj, ki űl ott a porok tetőin?
Szép leány űl hószin köntösében,
Nyögve és sóhajtva kedveséhez;
Zolna űl ott szélfodorta hajjal.

„A halott is fölkel hát porából?
Zolna, Csáki szűz szerelme, Zolna,
Hogy nyugodtál a sír éjjelében?"
Szólt az ifju s átölelte a lányt;
Hőnek érzé s csókkal érte ajkát,
Csókkal érte keblét, ékes arczát,
És örült az éjnek és magánynak.
Akkor rázta meg magát kezében
A leány és elveszett előle:
A tündér volt, s tünte kezdetében
Gúnyajakkal ezt suhogta vissza:
„Zolna, Csáki szűz szerelme, Zolna,
Hogy nyugodtál a sír éjjelében?"

Halva dőlt el a hős, és alább szállt
A leányka szenvedő porában.
De legottan a tündér nyomába
Förgeteg kelt a hivek nevéből,
S téren, erdőn kergeté üvöltve.
„Csáki, Zolna!" hangzott a hegyekben,
„Csáki, Zolna!" völgyek mély ölében.
Közben hangzott a tündér nyögése,
S mennydörögve harsant rá az égből:
„Csáki szűz szerelme, szőke Zolna,
Hogy nyugodtál a sír éjjelében?"

KÉRELEM.

Mást sugár, nagy termet hódít,
Mást a kisdedebb.
Kérded Emma, én előttem
Melyik ékesebb?
A mit tudsz, mit kérded álnok?
Olyan, mint te vagy,
Oly sugár, oly teljes, oly ép,
Sem kicsiny, sem nagy.

Másnak barna haj homálya
Hószín vállakon,
Másnak göndör szőke tetszik
Hajnal arczokon.
Engem, Emma, szög haj éleszt,
Szög, mint a tied;
Hóvilága szűz kebelnek,
S arcz, mint a tied.

Soknak mennye a bogár szem,
Soknak a kökény;
Sem bogárért, sem kökényért
Nem hevűlök én:
Emma, szép szemed hatalmát
Szó nem festheti;
Ily egy pár szem, e hű szívet
Illyen égeti.

Csókra termett s kész mosolygó
Ajkat kedvel ez;
Annak gyors kell és vidám, mely
Inkább zengedez.
Oly mosolygás, mint Emmáé,
Mely országot ér,
Néma, vonzó, fejedelmi:
Olyra gyúl e vér.

Sok kegyes szív érzetének
Hódol örömest,
S mely nem enged, attól eltér,
Ujnak hányva lest.
Én keménynek, törhetetlen
Szívnek hódolok,
Emma, mint te, oly negédes
Szívért hamvadok.

E negéded, szép leányka,
Tart-e még soká?
Mondd meg, kérlek, kényszerítlek,
Ha nem tart soká;
De ha kebled víhatatlan,
Emma, meg ne mondd,
Ha csak engem zár ki, Emma,
Emma! meg ne mondd.

A MAGYAR KÖLTŐ.

Jár számkiüzötten az árva fiú,
Dalt zengedez és dala oly szomorú,
Oly édes-epedve foly ajkairól,
Hogy szikla repedne hegy ormairól.
Zeng tetteket, a haza szebb idejét,
A régi csatákat, az ősi vezért,
S zeng rózsaszerelmet, a lányka haját,
A szép szemet, arczot, az ifju baját.
S míg a dal epedve foly ajkairúl,
Bús éjbe az arcz, szeme könybe borúl.

„Jó gyermekem! a haza szebb idejét
— Elmúlt az örökre — ne zengjed,
Az ifju nem érez, a lányka nem ért,
És nincs koszorúja szerelmeidért:
Némuljon utána keserved.
Vagy zengj, de magadnak, örömtelenűl,
Hol vad sas az éjjeli bérczeken űl,
S a bús dali bért
Tűzd árva fejedre, az árva babért." —
És így koszorútlan az ifju megyen,
Nem tudva hol napja, hol éje legyen,
S míg honja bolyongani hagyja, kihal
Bús éneke, tört szive lángjaival.

„Född, vad fa! örökre az ifju nevét,
Kőszikla! te zárd kebeledbe szivét.
S tán csendes az álom az élet után,
Zengd álmait éjiden oh csalogány."
Szól, s nyugszik azóta vad árnyak alatt,
Hol farkas üget le, az őzfi szalad,
S vészekkel üvöltve jön a nap elé,
Villámokat ontva megy ágya felé.

De feljön az ormokon a teli hold,
Csillagseregével az éjbe mosolyg:
Oh ifju! mi álmod az élet után?
Szép álmokat énekel a csalogány,
S már nem fut az őzfi, az ordas eláll,
S ott szendereg a vihar — álmainál.

VERSKOSZORÚ.

(Jelige a „Koszorú, szépliteraturai ajándék"-hoz.)

A koszorú gyengéd szövedék soktéle virágból,
Szép is mint a leány, mely szövi, hervatag is.
Mink mikor ezt szabad elméből s gyors gondolatokból
Fűzzük, nem keresünk általa büszke nevet:
Vajha csak a rövid év tavaszát fentartani tudja,
S dísz legyen ifjúnak s szép hajadonnak ölén;
Hogy mikoron dereit künn már hullatja is a tél,
A mulató kedv itt még ne találja telét.

HELVILÁHOZ.

Miért jelensz meg álmaimnak
A déli tájak völgyiből?
Oh lány, mosolygó ajkaiddal
Miért jelensz meg álmaimnak,
Ki tőlem ébren elhajolsz?
A legvidámabb hajnal arczidon,
Szemedben a szép csillagok sugára,
Ruháid ezüstös fellegek
Az est fuvalmán ringadozva:
Így jősz keservim éjjelén,
Szebb, mint szerelmek asszonya,
Nyájasb az égnél, a földnél kegyesb;
Jősz, s rám hajolván karjaid,
Rám tündökölvén tűzszemed,
Elűzöd éjét bánatimnak,
Apasztod árját könnyeimnek,
S víggá varázslod éltemet. —

De hol vagy? Ah csak álmaimnak
Jelensz meg s eltűnsz álmaimmal
A déli tájak völgyibe.
Pirúlni látom a hajnalt, egén
Ragyogni ékes csillagát;

De Helvilát, az édes ajkút
A szép egek szinén, a csillagok
Sorában, a gyors fellegek közt,
Ah nem találom, nem, sehol!
Boríts el inkább engemet,
S burkolj sötétes fátyolodba,
S te jőj el égi kellemedben,
Oh jőj megint el, kedvesem!
És rám hajolván karjaid,
Rám tündökölvén tűzszemed,
Tedd végtelenné álmomat!

TÚRI NŐJE.

A leány, kit Túri kedvel,
Néma most és halovány!
Rózsa, oly fehér mint arcza,
Nem virágzik rózsafán.

Ajka még egy hangot ösmer,
És az a hang nyögdelés;
Szeme még egy pillantást tud,
S az lesujtott csüggedés.

Fergetegben van nyugalma,
Gyászos éjfélben dele,
Puszta síron járdalása,
Bús vadonban enyhelye.

Még is ez nem síri szellem,
A leánynak lelke nem:
Él az még, csak képét festi
Így az aggó szerelem.

Néma, halvány és sóhajtó
A lánykép, mert Túrinak
Elméjében a hű szívről
Illyen képek rajzanak.

Fergetegben van házája,
Síron, éjben bujdosik,
És vadonban, mert, hajh, Túri
Fájdalmával ott lakik.

Ott tűnik fel őr eszének
E borongó árnyalak,
Képe annak, kit szivétől
Durva sorsok tiltanak.

Ez leng szűntelen körötte,
Evvel álmodik, beszél,
Ennek hallja nyögdelését,
S búja nagyságában él. —

S oh mi más e kép valója,
Mely menyekzőt tart, s felejt,
S férje karján andalogva
Össze és meg visszalejt.

Az mosolygás, ez sohajtás;
Az lángélet, ez halál;
Az örömben, ez buvában
Nyúgodalmat nem talál.

S Túri most a puszta sírról
Megdöbbenve fölriad,
S szól, hogy rá a sírok alja
Mélyen, tompán hangot ad.

És a szó ez: „Gyászos árnyék,
Kép! mely kisérsz engemet,
Vagy ne kísérj, vagy olyan légy,
Mint ki bírta szívemet.

Fájdalomban és örömben
Őt nevelték gondjaim,
Életben s az életen túl
Őt óhajták vágyaim.

S itt a síron esküvénk meg,
Hol most atyja szíve fagy.
Lássuk, arcza oly borúlt-e
Mint borongó kép, te vagy?“

Szól s megyen, s a kép előtte
És utána s mindenütt
Fájdalommal, gyötrelemmel
És halállal jár együtt.

Most belép, és rém szemével
Melyben évek búja űl,
Hosszan és merőn, setéten,
Szívölőleg néz körűl.

Csalfa csókok esküvési
Vannak írva homlokán,
S néma bár, de rettentő szók
Lángadoznak ajakán.

Bámulattal összenéznek
Az örömnek részesi;
Csend lesz, és az idegennek
Titkát mindenik lesi.

Egy van, a ki érti: a hölgy,
S föld alá, ha volna út,
Futna, de lerogy, szivéhez
Pártos vére visszafut.

S a leány, kit Túri kedvel,
Néma most és halovány;
Rózsa, oly fehér mint arcza,
Nem virágzik rózsafán.

ZRÍNYI.

Néz nyúgatra, borús szemmel néz vissza keletre
A magyar, elszakadott testvértelen ága nemének;
A könyörü eget, a földet vizsgálja hiába:
Nem leli meg nagyait, nem téged, messzeható kéz,
Zrínyi! dicsőségünk, végső daliája nevünknek.
Minket béke ölel, kürtszó nem ijeszt fel öléből!
Völgy és hegy, s a frígyes egek gyönyörinkre mosolygók,
S kedvesek a ligeten folyamok mentében az árnyak;
És ha kedünk, ha ez a lélek nem volna letörve,
Mely bal sorsa fölött diadalmasan álla, s vadonná
Pusztúlási között sem hagyta vadúlni hazánkat,
Bántatlan mulatozhatnánk százféle örömmel,
S verhetné az eget tíz ország szerte magyar dal.
De te, midőn egyedűl várad közepébe vonúlnál,
Fegyverid, a leghűbb társak, villogva le hozzád,
S a hadat és a hadak munkáit büszke Szigetnél
Égi sugalmaktól íhlett lelkedbe fogadtad,
S mély vala, s szent a gondolatok forrása szivedben,
Mert a szent haza volt, az örökké drága magyarnak:
Akkor nem vala, oly bájjal környéked igéző.
És mikoron, valamint a távol tengeri zúgás,
Vagy mint eldühödött zivatar morajában utóhang,
Úgy zendűle föl a megharczolt ütközet, a már
Század előtt küzdött viadalmak hangja, körödben,
S istenedő szemmel daliákat, s harczi vidéken,
Sok had tengere közt Szigetet, mint áll vala, látád,
S ősödet, elmaradó Vidot a mint kémli vasával
És ‚Deli Vid, Deli Vid!‘ törököt rettentve kiáltja,
Durva török pedig elréműl, s fut előle hadastúl,
S a roppant tábor derekát fölijeszti futással:

Akkor az ifju tatár, s az erőben durva Demirhám,
Déli ölő szélként fölkelnek víni Szigetre,
És dörög és reng a kapu sok szakadatlan ütéstől; —
Mindezeken mikor andalgasz, s a szörnyü csaták közt
Rózsavilágában, mint tündér hajnali álmot,
Felhozod a gyönyörű, a gyönge Kumilla szerelmét;
Vagy pedig intézed, deli Vid szép hölgye miként jár
Férje után Szolimán seregében, az angyali hűség
Szárnyain, és védőt mint lel viadalmas urában,
Őket jó Karabúl, mint sólyomszárnyu sebes szél,
Hogy viszi rajta ütő törökök boszujára Szigetbe:
Illyen gondolatok közepett szép lelki világod
Földöntúli lakók seregével gazdagon, a mint
Ontja dalait, az örök hévvel lobogókat, azonban
Néma, s borúlt, mint a mély sir, körülötted az éjfél:
Akkor nincs biztos nyugodalmad az őri falak közt;
Mert tolvaj török üszköt vet váradra, lobogva
Völgyi lidérczként átröpül az, fölijeszti magányos
Éjedet álfénynyel, s rettentő szikralökéssel;
És egyszerre lakod mind a négy sarka megindul,
Rengenek a megütött falak, árkod gödrei telnek
S dárdavető hajdúk riogatnak benne falaidra;
Akkor az égi lakók lelkedből összezavartan
A fölvert álmok halovány seregéhez egyűlnek,
S képöket oly tisztán többé nem látja meg elméd.
Még is erőt veszesz a bal időn: daliái Szigetnek
Hirkoszorú nélkül nem fognak menni halálra.
Mint viharok közepett magasúlva fogantatik a sas,
És közel a villám honjához kél ki rideg kőn:
Úgy a mit magas elmédben hadakozva fogadtál
Harcz villámi között keleted ki világra: azért forr
Véresen és szilajon dalaidban az emberölő harcz,
És az erő, a férfi kebel diadalma, királyként,
Őrzi nehéz méltóságát zaj-szülte müvednek.
Igy te, dicső, kétszer fizeted le hazádnak adódat:
Vassal is, a mi csatát zengél, tusakodva megállván
S rajtad ütő törökök már félnek lenni előtted,
Szűntelenűl, rend-bomlottan váraikba osonnak,
Reszketvén ott is hadat űző Zrínyi nevétől.
De ölel a haza, s mond örömében sírva fiának:
Mink pedig áldva füzünk szent emlékedre borostyánt,
És az idő röptét terhes bánattal elállván,
Kérdjük ohajtva: vezért s költőt még ád-e hasonlót
Hozzád, hajh! te korán elirígylett fénye szemünknek!
Vagy kárhozva levénk, hogy örökké visszasohajtsunk,
S nagy példákra magyar már nagygyá lenni ne tudjon?

HELVILA HALÁLÁN.

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom!
Hadd álmodjam Helviláról,
Szép szeméről, szép karjáról,
S ékes arcza hajnaláról.

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom!
Ah, csak míg te altatsz engem,
Addig nem gyötör szerelmem;
Addig érzem őt ölemben,
Addig állok véle szemben,
Ah csak addig nem tudom, hogy
Szép alakja por között fogy.
Por között a sírüregben,
És mind mélyen és mélyebben
S romlottabban száll alá.

Ott, hol Rába gyors vizében
Rázza árnyékát a szélben
Két sugár fa, és virágzó
Ágain zeng bús madárszó;
Ott van dísze a világnak,
Helviláját bús Csabának,
Ott van, s nem bocsát magához,
S nem siet föl karjaimhoz,
Hallgassam, vagy kérdjem őt bár,
Nem hall többé, nem felel már. —

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom,
Légy halála életemnek,
S élte haldokló szivemnek.

K. MATILD DALA.

Zöld ágon kis gili
Zokogva búg,
Mert társát nem leli,
S mindegyre búg.

„Kis gili, ág felett
Ne búgj sokat,
Kicsinyke kis szived
Majd megszakad."

Zöld ágon kis gili
Csak búg, csak búg:
A völgy jajjal teli
Utána zúg.

A hajnal elmegyen,
Az este jön,
S gilicze mereven
Ül ág közön.

„Megmondtam, kis gili,
Ne búgj sokat;
Szerelmes kis szived
Ím megszakadt."

A HALDOKLÓ LEÁNY.

Mért, könnyü lebel,
Mért játszadozol te ölemben?
A sárga level,
Kit szárnyad emel,
Nem zseng soha több kikeletben:
Hamvadni fog az vadon út közepén;
Bús pályaközépen ugy hamvadok én.

A mely hitet ád
A had fia, büszke, nem őrzi;
Meghajtja lovát,
Nem nézi nyomát,
Bár azt hive tört szüve vérzi.
Elvetve, magamban, erőm fogyatán
Ah merre bolyogjak az álnok után?

Kelj, nyúgati szél!
Sirhalmomi gyásznak elég jel
A sárga levél,
Kit szárnyra vevél:
Azt tedd le poromra, s repülj el.
Légy mint harag és boszu-fútta vihar,
Rontó, zajos és szilaj: érd be hamar.

És majd ha megyen
Szállongva virágra virágról,
S a régi jegyen,
Mint hűlt idegen,
Nem gondol az eskü szaváról,
Ezt zúgjad utána, mig el nem enyész:
„Nézz vissza nyomodra, te büszke vitéz."

A SZERELMES.

Hasztalan van olvasásom,
Nyugtot nem lelek;
Munkátlan toll áll előttem
S puszta levelek.

Minden szónak kezdetében
Szép neved ragyog;
Ott van minden kis vonásnál
S rám felmosolyog.

Zaj, tolongás nem segíthet:
Képed benne van;
A magány sem: képed ott is
Üldöz úntalan.

Ah nem tudlak elkerűlni,
Mert szivemben vagy:
S szép, mint hajnal szép világa,
De — kegyetlen vagy.

A SZEMEK.

Szép szemek! bár hol ragyogva,
Kérdésemre szóljatok,
Pillantással, szűz kegyessel,
Mert pillantás szavatok;
Én, ki már egyet vesztettem,
Mást keresni menjek-e?
Mást keresnem nincs-e tiltva?
Válogatnom szabad-e?

A szem, mellyet én szerettem,
Mely szivembe tőrt vete,
Nem volt sem világos égszín,
Sem borongó fekete.
Nyájasabb a feketénél,
Gyenge kéknél tüzesebb,
Gyorsabb ennél, hívebb annál,
Andalítóbb s csendesebb.

Mint egy ébredő tavasznak
Bujdosó szép csillaga,
Ollyan volt az, földieknek
Boldogabb ég záloga.
Most, ah, az már elborúlván,
Még ha választás lehet,
Mit szeressek, mit dicsérjek,
Fekete vagy kék szemet?

A kék, tiszta szép mezőjén
Mennyet igér, mennyet ad,
Ott hol még vidám az elme,
Tiszta a szív és szabad;
Ott epedve, egymást értve
Két szelíd szövetkező —
Képzelem, mert sejthetém már,
Mily megáldott szerető!

A boldog hív uj reményét
Kék szemekben tűkrözi,
Ah de a nem boldog abban
Veszteségét temeti:
Én, kit annyi szenvedéssel
Megrakott a földi lét,
Mit zavarnám bánatimmal
Kék szemek szelíd egét?

A borongó feketében
Látom gyászos múltamat,
Újra látom földerűlni
Semmivé lett álmomat.
Ott éjfél küzd nap delével,
Egymást győző hatalom,
S mely szép látni harczaik közt,
Mint mosolyg a fájdalom!

Ezt ohajtom, ezt dicsérem
Én, ezt a gyász feketét,
Mely sötét fölségben úszsza
Hóvilága tengerét.

PÁRJA NINCS.

Perzsi, lelkem álma,
Még az ám a kincs!
Három vármegyében
Könnyen párja nincs.

Haja barna hullám,
Mely közt a remény
Két varázsos szemnek
Csillog közepén.

Lába könnyü lepke,
Játszi kis madár,
Melly az égről földre
Csak mulatni jár.

Járta kelte ollyan
Mint a tiszta víz,
Mélyen látszik benne
Minden égi dísz.

S ajka hogy mosolyog!
Oly rózsádadon,
Mint mely rózsa völgyben
Terme szabadon.

Egy van nagy hibája,
Az, hogy nem szeret;
Minden édes szóra
Lejt, dalol s nevet.

E hibát ha hagyná
S máskép nézne rám,
Róla mély szüemből
Nyilván vallanám:

Hogy mint Perzsi gyöngyöm.
Ollyan drága kincs,
Széles e világon
Még keresve sincs.

A GYÁSZKENDŐ.

Elszáradt a rózsafa,
Fátyolkendő függ rajta;
Hej baj, hej baj!
Nem leszek én víg soha.

A fát ki nem öntözte?
Jászkendőt rá ki tüzte?
Hej baj, hej baj!
A jászkendő fekete.

Fát rózsám nem öntözte,
Jászkendőjét rá tüzte;
Hej baj, hej baj!
A bú ide temette.

Mért nem vártál még reám,
Szép szeretőm, rózsafám!
Hej baj, hej baj!
Mért nem vártál még reám

Vártál volna: itt vagyok,
Mint lőtt szarvas, bágyadok;
Hej baj, hej baj!
Most utánad elhalok.

Ne virágozz', rózsafa!
Fátyolkendő, függj rajta!
Hej baj, nagy baj!
Nem kelek én föl soha.

SZILÁGYI ÉS HAJMÁSI.

A harcz kitört, a harcz lefolyt;
Két bajnok úrfiak,
Szilágyi s Hajmás, Sztambulon
Rabságra juttanak,
„Rabság! nehéz láncz! hős karom,
Miért nem vagy te szabadon!

Csak ebben agg, csak ezt nyögi
Hajmási lánczain;
De társa dall, s bút édesít
Enyelgő húrjain:
„Ma éve honn vigan valék,
Most rab, leláncz olt martalék!"

„Ma születésem napja van:
Szép húgom, köztetek,
És agg apám, és agg anyám,
Nem örvendezhetek.
Ma éve honn vigan valék,
Most rab, leláncz olt martalék!"

Császárleány ezt hallja fenn,
Szép Leila egyedűl;
Szánat sohajt el ajkain,
Szemében szánat űl;
És a mit lát, és a mit hall
Ah, mind szerelmi vágyra csal.

Az est s az éj jő, s álma nincs,
Haj! ébren álmodik;
Ágyát mosolygó fájdalom
S kétes remény vetik.
Szemérme hű; de szerelem
Suttog: szép Leila! jer velem.

Mély a fogolynak lakhelye
Setét falak között;
Fénylő teremből a leány
Most abba költözött.
Sugár leány, ah szép leány!
Szebb négy világon nincs talán.

„Hitedre azt ha mondanád,
Hős ifju, hogy szeretsz,
Megoldanám e lánczodat,
Kit búsan méregetsz;
S szép hon felé hős karodon
Mennék veled hű hajadon."

„Ölellek" hős Szilágyi szól:
„Oh lány, te égi szem!
Csak a mint hozzád hű leszek,
Úgy áldjon istenem.
Szép honban virrad hajnalom,
Szép hon felé visz hős karom."

Titkon szerződik a leány,
Arany nyit zárakat,
Kihozza rabság mélyiből
Vitézlő ifjakat;
Ólban három mént váltanak,
S lovat, lovászt lesujtanak.

Éjféltájban s éjfél után
Oly bús, oly néma az út;
Két hős közt holdnál a leány
Sebes-rohanva fut;
„Atyám, atyám! ne várj reám
A szép magyar föld lesz hazám.“

Harminczadon s vámok között
Az ifjak mennek át;
Pogány mez rajtok, nyelvökön
Hordják pogány szavát.
„Hová, hová török vitéz,
S te fénysugár, te gyönge kéz?“

„Szerencsekísértők vagyunk,
Szerencse jár velünk,
Az egri farkasok közé
Csatára készülünk.“
Felelnek ők; de Leila fél,
Remeg mint parton nyárlevél.

Sztambul felől bús hír repül,
Zendűlnek vámosok;
De küzdve két ifjú halad,
Utat nyit kardvasok.
„Végy jó reményt, szép hajadon!
Magyar kar áll őrt pártodon.“

Csaták között a pálya fogy,
Még nem fogy a csata;
Fölkél a hírre vajdaság,
Jön villogó hada:
Vajdák utól, vajdák körűl,
Futással út nem rövidűl.

Mint párducz, a két ifjú küzd,
A villámkard peneg,
És isten, úgy akarta, itt
A vajdák estenek.
Szigetben sírva Leila vár,
Mint árva fészken kis madár.

Ő sírva így panaszkodik:
„Egek, mi puszta hely!
Nagy búmmal e vadonban, ah,
Hová bujdossam el?
Miattam most e hős szívek
Vajdák vasán elvérzenek;

De meghalok hős ifjakért;
Sírhalmom e határ,
És siratóim farkasok
S lesz dúló vad madár.
Atyám, atyám! ne várj reám,
Bűnért setét föld lesz hazám.“

Siralmi közt a gyönge lányt
Hős ifjak igy lelik,
És gyöngyre a köny, a keserv
Örömre változik.
Mint ifju repkény kerti fán,
Szilágyi karján csügg a lány.

Szigetből a leányt viszik
Magyar határ elé,
Zugó Dunának partjain
Megy útok fölfelé,
S alattok a vész mezején
Tajtékot túrva vág a mén.

Setéten most Hajmási szól:
„‚Itt a magyar határ;
Bajtárs megállj! nem érhet itt
Török hatalma már.
Víjunk meg ketten, s a leány
Azé legyen, ki győz csatán.‘“

„Nem ugy, vitéz felem! nem úgy!“
Szilágyi válaszol:
„Van nőd honn, van két szép fiad,
Te meg nem válhatol.“
És sír a lány: „‚Ah engemet
E bajvivástok eltemet.‘“

De Hajmás nem szól, bősz eszén
Felfordul a világ;
S kezdődik a gyász ütközet:
Magyar magyarra vág.
Két villám így csap össze fenn.
Hajmási eldől véresen.

„Sokáig hőslakodban élj,
Oh bajtárs, boldogul;
Bünömmel én itt elveszek,
S honn nőm, fiam busúl.‟
Szól s mint az elzugott vihar,
Hamvába száll a büszke kar.

Ott ketten a haló fölött
Hűséget eskenek.
S a rabkötél, a bús csaták
Örömre fejlenek.
Török virág, magyar kebel:
Ez hő, az rajta hervad el.

A BUVÁR KUND.

Túl a mezőn, túl a hazán,
S a part fölött, a nagy Dunán
  Ki népe zajlik ott?
Föl Endre! Béla! föl magyar!
Ellenhad az, mely vészt akar,
  Ellenség zajlik ott.

Ő az, ki partidon halad
És száz hajót és száz hadat
  Hoz, oh hon, ellened.
A gőgös Henrik az, ki rád
Hoz háborút, és hoz halált,
  S bizik, hogy eltemet.

Föl Endre! Béla! föl magyar!
Pozsonyhoz kell a férfikar:
  A vítt Pozsony remeg. —
S melyik magyar nem megy, ha kell?
Utánok a hon puszta hely,
  Mind harczon termenek.

De a király bús, s Béla szól:
„Csaták miatt ha nyughatol
  Oh ifju szép hazánk?
Teremt-e isten több magyart,
Mig a világ, mig napja tart,
  Ha mink is elfogyánk?‟

S fellázad a bú, a harag
Busult szivekben háborog,
  Mint tenger és vihar;
Még inkább vért, hadat kiált
S hirért, hazáért száz halált
  Kész halni a magyar.

Csak barna Kund nem háborog;
De bátor szíve feldobog,
  Mint hegyben a tüzár;
„Halld, Béla, majd ha éj jövend,
S a part fölé száll néma csend,
  Ott Kund egy szóra vár.‟

Csekély a szó, köz a vitéz,
De úgy van mondva, oly merész,
  Hogy nem lehet hazúg.
Hős Béla parthoz tart legott,
Hol vészben a megcsapdosott
  Dunának árja zúg.

Járása, mint a rémeké,
Éjfélig le és fölfelé
  Dobog magánosan;
S még semmi hang, még semmi jel:
Kund nem jő, távol és közel
  A puszta szél rohan.

Ki az, ki a víz szörnyekint
A förgetegre föltekint
  S meg habba öltözik?
Ki vagy te, a ki jársz alatt
S ijeszted a futó halat,
  Mely mélyeken lakik? —

Vésztűzben néha vízen át
Henriknek látni táborát,
  S Pozsony kivillanik;
S ím a Dunából szirt gyanánt
Egy ember, kit mély árja hányt,
  Sötéten felbukik.

„„Hah Kund, te vagy?"" s még nem hiszi:
„„Hah ember!"" őt így kérdezi:
„„Mi dolgod ott alant?""
„Hej Béla! víz hullámiban,
Míg rajta zúgó vész rohan,
Jó lenni ott alant."

Szól Kund — és ő az — „Nézz oda,
Hol Henrik felriadt hada
Tolong a víz iránt!
Nézd, táborában mint remeg.
Hajóit a kar fúrta meg;
Hadd veszszen, a ki bánt."

S villám tüzénél Béla néz,
Túl parton minden habba vész:
A zászlók hullanak,
Özön fut rajtok el vadon,
És száz hajón, és száz hadon
Hullámok omlanak.

Kund hol van? félre költözött,
De ollyat száz ezer között
Hős Béla feltalál.
S túl a mezőn, túl a hazán,
Fut, búsong Henrik vert hadán,
S Pozsony végvára áll.

TOLDI.

Sík, puszta, kietlen az őszi határ;
Vad meg nem üvölti, nem szállja madár;
Csak ketten utaznak: egy ifju vitéz,
A hír fia, Toldi, s az északi vész.
Három nap utaznak, a harmadikon
— Nem volt bokor és halom a vad uton —
Jó Toldi a síkra nyugonni terűlt,
A vész tova búsan egy ormon elűlt.
Ott, mintha keseregne az őszi borún,
Suttogva, halálosan és szomorún,
A fergeteg, a rideg ormon ülő,
Igy visszanyögel vala Toldi felé:
„Oh, hagyd megölelnem
A sír nyugodalmát;
Hagyj itt elepednem,
Hol kém szeme nem lát;
Szent istenedért!
Oh hagyj könyüt ontanom ölt hivemért."
Majd mintha dühöngene Tátra felett,
Hol fagyva nyaral meg az új kikelet,
Bődűlve hatalmasan és hidegen
Ily szót dörög által az ősz teleken:
„E kar diadalma
Tett téged enyémmé,
E sír birodalma
Ne vonjon örökké;
Holtakra ne vágyj,
Vár élvre s örömre mennyasszonyi ágy."
Így vissza-sivalkodik és elenyész
Megtört fuvalommal az északi vész.

De fölveri Toldit a távoli zaj,
A gyenge siralmak, a durva moraj,
Kél s mintha hevűlne haragja után,
Borzad hadi vállain a kaczagány.
Kis domb van hősfion, éktelen is,
Tört kopja takarja be s barna paizs;
De mint hideg égen az éjjeli fény,
Mely búsan omol le sötét mezején,
A sirra borúltan az angyali lány,
Hollóhaja fürtiben oly halovány.
Mellette ölője reményeinek,
Áll marczona-zordonan a cseh Jedek,
S felrántani gyenge siralmaiból
Vas karja csörögve a lányra hajol.
Felhangzik azonban az útlan avar,
Megvillan erőben az ifjui kar,
S mint vérnap a fellegek árnya megett,
Ég hős szeme Toldinak a cseh felett.
„Mely sír ez az ősz sivatag közepén,
S bűn szörnye ki vagy te, s ez angyali lény,
Mely a vad oromra zokogva borúl,
Hogy rá az arany nap is elkomorúl?“
Ily gondokat önt el haragja szivén,
Rémlánggal irottan ez üt ki szemén,
S míg bízva feléje a lányka eseng,
Halványodik a cseh, s erős szive reng
Majd mintha kilobban a tűz, elenyész,
S a sivatag éje vadabbra tenyész:
Úgy visszaborúl ijedelme után
S szól a cseh, haragja ömölve szaván:
„Sír kéme! ki vagy te,
Ki zajgva közelgetsz,
És rám s örömimre
Oly rémi szemet vetsz?
Tíz szálla le már:
Jer, téged is a porok éjjele vár.“
S harcz lenne; de Toldi a lányra tekint,
S így zeng szava bajnoki lelke szerint:
„Békével, o lányka,
Töltsd búban az éjet,
Vagy kelj vigalomra,
Ha kedves az élet.
Harcztól te ne félj,
Távol lesz az innen, ha Istenem él.“
Szól, s mint haragos hab a barna hajót,
Úgy űzi hatalmasan a cseh vivót,

És űzi lapályokon, ormon elé,
A régi Csepel szigethonja felé.
  Szép csendben az agg Duna ontja vizét,
Két sajka röpűlve hasítja közét.
Sajkán komor arczczal az éj ködekint
Két harcz fia ül s vadan összetekint.
És habzik a víz evezőik alatt,
A sajka előbbre s előbbre szalad.
Parton kiköt a cseh ; de rúgja legott
Víz mélyibe Toldi a lebke hajót:
S habháton a sajka megy úrtalanúl,
Mig vissza erővel a révbe nyomúl.
„A mélybe hajódat
Mi okra lökéd el?
Rémíteni vélsz-e
Órjási erőddel?“
„Egy csónak elég,
Hős halva marad ma egy, halva ma még!“
Igy összebeszélve halálos ügyen,
Két bajfi szigetben előbbre megyen:
És minden oly csendes, oly néma körűl:
Hold szép sugarának az alkony örűl,
Nem reng level ágon, az ág tetején,
Hab nem zajol a Duna sík tükörén;
A messze világ zaja míg ide száll,
Elhallgat a csend urodalmainál.
Oly csendes hiába vagy, alkony, a hold
Oly tiszta-szelíden hiába mosolyg:
Ők ketten, az életet ölni menők,
Nem nyugszanak, harczra szegűl ki kezök.
S megdobban haraggal a föld, mezején
Vér harcza virágzik, a vad növevény,
S hallik csataj és csörej és dobogás,
S rémségesen hallik az érczsuhogás.
De messze, halálosan és egyedűl
Egy zúhanat hallik a többi közűl —
S már ingadoz a cseh, csatája mulik,
Függ bús feje; lába nem állapodik;
Mint kőhalom a fövenyágyra borúl,
S vasháza utána csörögve lehull.
  Még sokszor, ha vész van az ősz tereken,
A hír fia, Toldi borongva megyen,
S már nem rideg a sir a puszta uton,
Hivével a lányka temetve vagyon;
Hervadt koszorújok a sárga fűszál,
Mely halmukon ing szelek ostrominál,

És Toldi pihenni ha dombra hajól,
Itt álmodik a csata napjairól,
S míg lelke a vad sivatagnak örül,
Fel-felriad álmai szörnyeitűl.

HEDVIG.

Legenda.

Szóla Isten Gábor angyalához:
„Szép cselédem, fényes Gábor angyal,
Ölts piros két szárnyat vállaidra,
Szegd be nappal, a szép délvilággal,
Arczaidra vedd tavasz derültét,
Végy mosolygóbb ifjuságot arra:
A kicsinyded földre fogsz leszállni,
S a szerelmes lányok bíbor ajkán
Csókot, áldó égi csókot hagyni:
A ki szép, hogy még szebb csókod által,
S a ki boldog, boldogabb lehessen."
És felelt a fényes Gábor angyal:
„Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Mely parancs ez! mily kemény itélet!
Oly parányi bár a föld magában,
De szerelmes szívü lánya oly sok,
Támadattól a komoly napestig,
S a fagy éjszakáig déli hőtől,
Hogy, ha ezret láttam, visszatérve
Új ezerrel lesz találkozásom;
Mert füszálként mindenütt terem lány,
S egy leány sincs, a ki nem szerelmes.
Boldog Isten, oh te véghetetlen
Így örökké el leszünk szakadva,
S Gábor angyal, bár ohajtsa lelke,
Fényhazáját meg nem látja többé."
Így felelt a fényes Gábor angyal.
Mosolyogva mondá rá az Isten:
„Mely leánynak szíve rejt szerelmet,
Gondolatja még is feddhetetlen,
S tiszta, szent és tetszhető az égnek,
Arra szálljon csókod áldomásul."
S ment az angyal. Hajnal nyílt utána,
Dal szövődött szárnya zajszeléből,
Dal, minőt a lélek hall magában,
Éjein ha boldog álma eljő,
S a nem ösmért tündérhon öléből
Legrejtettebb vágya visszahangzik.

És soká és meszsze járt vigyázva;
Ifju és agg volt figyelme tárgya,
S lelt szerelmet mindenütt a földön.
Hőben és fagyok közt a leányszív
Ége, mint a pártusok vetése,
Melybe Sámson karja űze lángot.
S felsohajta néha Gábór angyal:
„Istenem! mi bajra hajtasz engem!
A szerelmes lányka mit kivánjon,
Mit gondoljon, mint az egy szerelmet?
Ez hivének szép szemében olvad,
Az mosolygó ajkin vágyna csüggni,
Termetét más, s délczeg indulatját,
Sőt hibáit mint bálványt imádja.
Van, ki fényről, kincsről mér szerelmet
S a fagyért ég büszke gondolatban.“
Így az angyal néha felsohajta,
S mert előtte, mint a könyv, kitárva
Leplezetlen állott a leányszív,
Tarka s tarkább lőn tapasztalása.
Egy virágszál, egy kis semmi gyakran
Évig élt a hű leány szivében;
Mint folyamnak tűkre, volt a másé,
Melly utában majd a törpe bokrot,
Majd kevély fa termetét mutatja;
Ebben a szerelmek rózsavásznán
Jégfonállal szőve volt kevélység:
Abban olvadásig lágy ohajtat,
Búmerengés, kedv, csapongva játszó,
Lenge jóság, elmuló szelídség,
A hiúság czifra köntösében
Változának mint a hold világa,
Vétlen vétkes vágyaik sokával,
S álmaiknak minden ezredével.
És az angyal, más világ lakója,
Nem talála kedvet mind ezekben,
Nem talála tetszhetőt az égnek.
S ím egy ország föltünék szemébe,
És egy nemzet messze napkeletről,
Boldog és nagy, gazdag és hatalmas,
Mely parancsolt a sebes Dunának,
S tengerektől tengerig csatázván,
Nagy királyát s a jót, mint egy Istent,
Ős Budában fénynyel udvarolta:
A magyar volt, s nagy Lajos királya.
Gábor angyal megszállt e vidéken:

S a hogy ott ült a magas tetőkön,
Mint ezüst láng, mint egy üstökös fény,
Rózsafelhő szálla fel Budából,
Rózsafelhő a Sasok hegyéig;
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Rózsafelhő! honnan és hová mégy?“
„Szűz leánynak arcziról s az égbe.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy kegyedben szép arczot teremtél.“
S felleg szálla ismét, barna felleg,
Mint az árnyék, mint az éj palástja!
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Barna felhő! honnan és hová mégy?“
„Szűz leányhaj lebbenése voltam.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy setétlő szép hajat teremtél.“
Csillag is szállt kettő fel Budából:
Szűz leánynak pillantási voltak,
És imádni kezdtek: „Hála Isten!
Hála, hogy szép kék szemet teremtél.“
Egy sugár is, termetéhez illő,
Felhatott a termetért köszönni.
Végre sánta hangya hajta morzsát
Felfelé a legmagasb tetőig;
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Sánta hangya, honnan és hová mégy?“
Az pedig megálla válaszolván:
„Hála Isten, hála szent erődnek!
Kis fiammal költözém Budában,
S kő esék rám; de király leánya,
Szép s kegyelmes Hedvig fölsegíte.
S mondá: hangya kelj föl, s menj fiaddal.
S fölkelék, de megfogadtam akkor,
Hogy nevének emléket hozok föl.“
Szólt, a morzsát feltolá, s tovább ment.
  Gábor angyal látva, hallva mindent,
A mit angyal hallhat, emberek nem,
Új örömmel, új reménynyel indúlt,
S nagy Lajosnak várlakába szállott.
S im király leánya Hedvig ott ült
Ifjusága hajnalköntösében,
S rózsafelhők arczi, szép hajának
Gyenge fodra barna köd valának,
S minden a mi kellem és gyönyör van
Harczban állott termetén, vonásin;
S a szemérem diadalma rajtok

Mint királyné ünnepelt szelíden.
Gábor angyal a hogy látta mind ezt,
Elborúla lelke tisztelettel,
S így imáda: „Hála, hála Isten!
Hogy kegyedben szép leányt teremtél.“
A királylány csendes ámulattal
Ült azonban: a szent könyv előtte
Nyíltan állt, s a vérivó magyarnak
Régi nyelvén új csodát beszéle.
A teremtés titka, Isten, ember
S a világ valának följegyezve
Szent soraiban, és az élet álma;
A nagy, a várt s rettegett jövendő,
Melyre holtak sírból fölriadnak,
S földdel a magas menny összerendűl;
Vég biró pedig lesz a nagy Isten,
S jót, gonoszt a szív szerint itélend:
Mind ezek s több fel valának írva.
S Hedvig olvasá a szent igéket,
S így tünődék rajtok önmagában:
„Ím, ezek mi szép igék, mi szentek!
Lengyelország hős királya, férjem,
Kit szivemben hordok hű jegyelted!
Nem leend-e megvetett ajándék,
Majd ha fényben eljövendesz értem,
S én kitárom a csodák világát
Ifju, hős, de még vad nemzetednek?
Durva nyelve, mellyen eddig a düh
S a harag vad győzödelme hangzott,
Általam most szent igékre hajland;
A teremtés titka és az üdvé
Nem leendnek messze föld virági;
Szent körökbe mindenik betérhet,
És az élet fájáról gyönyörrel
Dús, öröklő éveket szakaszthat.“
Gondolá, és elfogadta szíve.
Szárnylebegve függe Gábor angyal
Vállain a szép királyleánynak,
S kedvteléssel, üdvözűlt gyönyörrel
Néze által rá s a szép sorokra.
Majd, hogy el lőn a szándok fogadva,
A leányra áldó csókja szállott;
Égi ajka, mint a gyenge szellő
Lágyan ére legszebb földi ajkat,
S csattanása, mint ezüst harangé,
Mondhatatlan kedves és muló volt.

A CSERMELYHEZ.

Oh selyme a vizeknek
Kis csörgeteg,
Vig árja nedveidnek
Hová pereg?

A titkos völgynyilatnál
Mi vár, mi von,
Hogy dőlsz, mint ha te volnál
A Balaton?

Mért, mint ha nászra lejtne,
Kereng habod,
S zeng, mínt ha dalt rebegne,
Kis oldalod?

Tán szebb virág virágzik
A völgy ölén?
Tán szebb nap fénye játszik
Hüs rejtekén?

Vagy Emmi rózsaképe
Hajnallik ott,
Hogy oly nagyon siet le
Futó habod?

Oh fuss, s ha habjaidban
Enyhűl alant,
S mint csillag, keble lassan
Leáldozand;

Oh vidd e rózsabimbót
Vidd lejtve le,
Gyengéden szíve halmát
Illesd vele,

Mondd, hogy, ki téged külde,
Az én vagyok,
Hogy lánggal égek érte,
S hogy sorvadok.

S ha erre meg nem indúl
Szánó kegye,
Zúgjad, hogy szíve márvány
Mint kebele.

V Á G Y.

Mit késel, oh lányka,
E szívre omolni?
A hév szerelemnek
Hév csókkal adózni?
Mit rejted előttem a gyönge kebelt,
S vonsz kellemeidre, te csalfa, lepelt?

Ah, hagyj betekintnem
A rózsaligetbe,
Hagyj részeg örömmel
Elhúnynom öledbe'.
Ah, hagyd megizlelnem az édeni bájt,
Hagyd szívnom ez ajkat, ez isteni szájt!

A messze jövendőt
Aggódva ne nézzed;
Hosszú örömökre
Mi kurta az élet!
Nézd nyomtalan a sebes óra halad,
Elmúlt napokat soha vissza nem ad;
S a rózsa, ha szép kora múlva, lehull:
Méh nem szedi mézeit hamvairul.

VITKOVICS EMLÉKEZETE.

1829

„Hát csak az él-e soká, ki után a sírba lenézni
Lelke haragjában nem szeret a hazafi?
Hát csak a hitványnak van-e adva tenyészni gyönyörben
Századig, és sanyarún elhal az érdem előbb?“
Így kérdők az eget, hogy holtod hírszava fölvert,
S házad búja között gyász vala gondolatunk.
A nyájas szivet, a jó kedvet halva találtuk,
Mert te, vidámságnak lantosa! halva valál.
Hasztalanúl bús záraidon vítt bánakodásunk:
Honnunknak többé vissza nem adnak azok.
Társtalan a fekete földben nyugodandol ezentúl,
S néma halál hallgat szózatos ajkaidon.
De te nem oly voltál, hogy örökre feledt hamuvá légy,
Életed a vizként nem vala puszta folyam.
Míg nyugaton fenn áll a Kúma-vidéki magyar vér,
S hármas bérczi fölött ősneve írva leend,
Tán eljő kora, hol szabadabb lesz lenni magyarnak.
S százados álmaiból nemzetisége kitör:
Akkor az élten túl lengő árnyékod örüljön:
A haza, hívei közt, téged is emlegetend.

EGY KÖLTŐRE.

Lelked beteg, s a költés benne gyöngy:
Jól értsd meg, nem csigából drága gyöngy,
Fagyöngy a legsiványabb tölgytetőn:
Madárfogó a gyermekek bogain,
S a légyvadászok vesszején ragasz.
S ha pinty az érzet, légy az értelem,
Fogolylyá tettél lelket és szivet.
Örülj nekik, jó költő! költsd el őket.

SAS ÉS FOGOLY.

Sas.

Tested ég felé megy, lelked vált pokolnak;
Mi dolog ez, földi, csak nem akasztanak?

Fogoly.

De biz azt cselekszik, jó uram, saskesely.

Sas.

S mért?

Fogoly.

Egy oroszlánnak sasszárnyát loptam el.

Sas.

Hah veszsz! a szárny enyém.

Fogoly.

Hát te oroszlán vagy?

Sas.

Megbocsáss, éh vagyok, s te kövér falat vagy.

ILUS PANASZA.

Nagy hiba az nálunk,
Egy ily faluban,
Hogy ennyi ember közt
Legény alig van.

Kit nátha nyomorít,
Kit meg a keh bánt;
Peti balra sántít,
Bandi jobbra szánt.

Egyik szőke volna,
S tüzes a haja;
Másik barna volna,
S borzas, mint boglya.

A ki józan, hideg
Mint a jégverem;
A ki boroz, orrán
Bibircsó terem.

Hordja el a tatár
Leányságomat,
Én maholnap férhez
Adom magamat;

Bükfából vágatok
Férjet magamnak,
A sarokba vetem,
Jó lesz czobornak.

HAJ, SZÁJ, SZEM.

Haj, haj, haj,
Beh szép selyemhaj
Ez a leányhaj?
Bomlott fürti tengerében
Hattyuvállak fürdenek benn.
Haj, haj, haj,
Beh szép selyemhaj
Ez a leányhaj.

Száj, száj, száj,
Beh szép rózsaszáj,
Ez a leányszáj!
Fülemile danol benne,
Legszebb sor gyöngy ragyog benne.
Száj, száj, száj,
Beh szép rózsaszáj
Ez a leányszáj.

Szem, szem, szem,
Beh gyönyörű szem
Ez a leányszem!
Mennyország nyildokol benne,
Szerelem az Isten benne.
Szem, szem, szem,
Beh gyönyörű szem
Ez a leányszem.

A BÚS LEGÉNY.

Forgószél megy út közepén,
Csoportokat dobál felém,
Hejh forgószél! ha jó volnál,
Inkább babámhoz hordanál.

Az én babám nem kis baba,
Sugár mint a jegenyefa,
Szépen danol, szépen tánczol,
Hozzá kökényszeme lángol.

A kökényt én úgy szeretem,
Ha szemében tekinthetem;
Hejh! de tőle távol vagyok;
Csak egyedűl fűlök, fagyok.

Érem-e még azt vagy soha,
Hogy galambom elmondhassa:
Hova, hova bojtár legény,
Tudod-e, hogy szeretlek én?

Azt csak tudnám még, hogy szeret,
De tudom, hogy el nem jöhet,
S mint madár a száraz ágon,
Csak úgy tengek a világon.

PUSZTA CSÁRDA.

Ez a csárda nevezetes,
Gólya jár rá, nagy kelepes.
Ha én gólyamadár volnék,
Ilyen házra nem is szállnék.

Kidőlt, bedőlt az oldala,
Bele jár az isten nyila,
A forgó szél dúdol rajta,
Boszorkánytáncz van alatta.

Hej kivűl is, hej belűl is,
Ki van itthon, ha beteg is?
Ki hoz nekem bort eleget,
Piros lánytól hókenyeret?

Puha kenyér eledelem,
Szomjam ellen borral telem,
S ha felindít a szerelem,
A szép leányt megölelem.

Hej, de itt senki nem felel,
Csak az egy gólya kelepel:
Útra készűl az is szegény,
Nem ülhet a ház tetején.

Gyerünk innen, fakó lovam!
Tisza ide nem messze van,
A Tiszában megitatok,
A Dunáig meg sem állok.

Isten hozzád, puszta szállás,
Gözűtanya, denevérház!
Hordjon el az őszi zápor,
Mért nincs benned egy ital bor.

ANDOR PANASZA.

Kis lány, nagy lány,
  Mit ér, ha hamis?
Fölebb is, alább is,
  A szomszédban is.

A kis lány ostoba,
  Más elcsalhatja;
A nagy lány agyafúrt,
  Megcsal szózatja.

Ily gonosz világban,
  Én azt gondolám,
Ne legyen soha is
  Egyhez kötve szám:

Csókolok, ölelek
  Kettőt hármat is,
S ha ezek közt sincs jó,
  Akárhányat is.

S majd azt viszem haza
  Víg szüret után,
A ki nem néz vissza
  Legények után;

Kinek szeme nem jár
  Minden szem után,
Kinek lába nem fut
  Minden zaj után;

A ki nyomot nem hágy
  Kis lába után,
Megy is, otthon is van,
  Még sem boszorkány.

LABODA KEDVE.

Széles utczán, széles jó kedvében
Megy Laboda, bor zúgván fejében;
S minden gyermek, a ki látja,
E szót utána kiáltja:
  „Hej Laboda, Laboda!
  Lábod ide, amoda.“

Széles utczán, széles jó kedvében
Tovább is Laboda megy vesztében,
S egy piros lány, hogy meglátja,
E szót utána kiáltja:
  „Hej Laboda, Laboda!
  Lábod ide, nem oda!“

S Laboda bemegyen piros lányhoz,
A lány bort hoz, csókot ád a borhoz,
Labodát ölébe zárja,
És fülébe mondogálja:
  „Hej Laboda, Laboda!
  Szíved nekem kaloda!“

De Laboda letekint a lányra:
„Ki mázolt be, szívem, ily csodára?“
„Hej hej nagyon szerettem én:
De megcsalt a barna legény.
  Hej Laboda, Laboda!
  Ölelj meg, ne menj tova.“

„Hazudsz leány, hazudsz, mond Laboda,
Te hagytad a barna legényt oda.“
S kiönti a bort a földre,
A leányt ellöki félre.
„Hej Laboda, Laboda!
Mért haragszol Laboda?“

„Én vagyok a szögfi, a Laboda,
Engem hagytál, te hitetlen, oda,
Ültél pincze derekába,
Lemenőknek az utába.
Átkozott légy, piros lány,
Borod méreg, te sárkány.“

Zúgolódva, széles bús kedvében
Megy Laboda s tántorog mentében;
S minden gyermek a ki látja,
E szót utána kiáltja:
„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, amoda!“

GÁBOR DIÁK.

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lóczán, egy nagy könyv előtte;
A világért fel sem pillantana,
Ha egy filégy reá nem szállana;
De már erre csak felpillánt,
S ím meglát egy fürge leányt.
„Ejnye, hugom, beh piros az orczád,
Hadd szakaszszak róla egy pár rózsát.“

„Gábor diák, hamis Gábor diák!
Hagyjon békét, mert bizony meglátják.“
„Semmi látás!“ — mond az jó kedvében —
Lakodalom van a csók végében.“
„Jaj ne bántson! kell sietnem, —
Elhull pártám, itt felejtem,
Ah vegye el azt a forró száját.“
„Még egy csókot!“ „Nem, nem!“ „Kettőt adj hát.“ —

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lóczán, egy nagy könyv előtte;
S hogy felpillant, egyszer csak elmerűl.
A leány jön búsan s színtelenűl:

„Ej hugom, beh halovány vagy,
Féltelek, hogy el ne hervadj."
„Gábor diák, átkozom a csókját,
Mikor tartjuk meg a lakodalmát?"

„Semmi átok, jőj el pünkösdnapra,
Addig, rózsám, addig menj dolgodra.
Ne egy pár csók! egyik útra való,
Másik, ha úgy tetszik, vigasztaló."
„Gábor diák! hátha késő,
Pünkösdnapkor a menyekző?"
„Semmi késő! te világ rózsája."
„Ej be hamis az a maga szája."

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lóczán, egy nagy könyv előtte;
A világért fel nem pillantana,
Pedig itt van piros pünkösd napja.
De elébe jön a leány,
S egy csecsemőt ringat karján:
„Ej ej már ezt még sem hittem volna!"
„Most a világ engem sem csufolna."

„S hogy mosolyog istenadta fattya!"
„Épen olyan, mint az édes atyja."
„Mit csináljunk, mit tegyünk galambom?"
„Én tudom, hogy a Dunába ugrom."
„Semmi ugrás! jer a paphoz."
Így szól Gábor a leányhoz,
S nagy szomorún a könyvet becsapja:
„Soha, soha, ilyen pünkösd napja!"

SZÉP ASSZONY.

(Művészi vetélkedés Kisfaludy Károlylyal.)*

Tatárjáráskor egy jó férfinak,
Kit társi Bús Ferencznek híttanak,
Erdők között szép úri háza volt,
Mely ellenségnek még nem udvarolt.
Fő bútor benne a szép nő vala,
Ferenczünk' édes kedves angyala;
— Így hívatá magát a kis gonosz,
Bár benn együtt volt minden házi rossz. —

* L. ennek „Bánkódó férj"-ét.

Hűsége nád és nyelve kard; maga
Majd fergeteg, majd villám zápora;
S ha minden férfi oly vitéz vala,
Nem vesztél volna úgy, oh Hunnia!
Elég az hozzá: bár mily volt Kató,
Bár kedve tengerhabként változó,
Bár férjével váltig hadakozott,
De szép, igen szép volt az átkozott.
Történt hogy visszakészült a tatár.
Dultan minden, nem volt mit enni már;
Az éhség kergeté a sereget,
Melyet vitézség meg nem győzhetett,
De még kitértek néhol s a vadak
Végső dűhvel szörnyekké váltanak.
Hogy s hogy nem volt? egy erre tévede,
Egy rőt tatárfi; vállán tegeze
Kezében kard, vas ünge tetemén:
S öldöklés lángja apró két szemén:
Mindenfelé, a hol járt, rettenet
Volt e kis ember száz ezer felett.
Hogy erre tért, körültekintgete,
S magával ilyenkép beszélgete:
„Ki az, ki ott oly kényesen tanyáz?
Kié a kert, kié az úri ház?
Oh boldog óra, boldogabb tatár,
Itt téged e ház kincsre, nagyra vár.“
S jön, lát és győz — nem! lát és győzetik!
Most egyszer színe százszor változik.
Rőtből rőtebbé, s apró két szeme
Két pislogó mécs s minden fegyvere,
Majd hogy magához tér a bámulat,
Lélekzetet vesz, s mond ily szavakat:
„Hallod, magyar, dúlhatnám házadat,
S ha jelt adok, kövön kő nem marad:
De nem bántlak, nem bántom kincsedet,
Engedd ez egyet át, szép hölgyedet.“
Igy a lator vér, a tatárfi s jő;
Már fenn ölében a szép ifjú nő,
Választ sem várva hajt s rohan tova,
S örűl, a hogy nem még talán soha.
A férj — ki fesse lelke bánatát?! —
Utána néz, a milyen messze lát,
És mit tesz? ah, hajléka puszta már;
Bámul és felsohajt: „Szegény tatár!“

A VÁRÓ IFJÚ.

Megvártalak, kedves, az órára,
A szép piros hajnal hasadtára,
Hév volt karom, hogy majd átkaroljon,
Hév volt ajkam, hogy majd megcsókoljon.

Szívem dobogása volt köszöntőd,
Valahányszor a szél felsüvöltött,
S minden árnyék, minden fény sugára
Termetednek csala csodájára.

Hol maradtál, hol maradt szépséged,
Rózsaarczod, viola-nézésed?
Hol fehérlett tél s nyár boszujára,
Hókebeled gerjedelmes árja?

Lélekzeted édes illatával
Mily szerencsés táj szellője szárnyal?
S a föld szíve hol dobog alattad,
Örömében, hogy te megtapodtad?

Jaj mi kérdés, mely ohajtozás ez!
Nem vagy itt, bár a hely s óra kedvez;
Itt van a nap, itt van új világa —
Nem te, békem s vágyaim zöld ága!

Majd ha látsz virágot hervadozva,
Büszke lombot búsan meghajolva,
Majd ha látsz kis csermelyt gyors mentében
Megfáradni völgyek mély ölében;

S hülni napfényt felhők torlatában:
Gondold, hived úgy hűl nagy buvában,
Úgy ül, feje lombként lehajolva,
Élte a virágként hervadozva,
S fárad lelke mint a fáradt csermely
Agg, fogy és vész; mert te nem jövél el.

FEKETE SZEM.

Szép a kék szem, nem tagadom,
Én a kékre sem haragszom,
De a barna szem sugára
Emlékeztet éjszakára.
A sötétes éjszakára,
Boldog szeretők napjára!
S nekem nappal éjszaka van,
Fényes delem éjféltájban.

Pillants egyet, édes rózsám,
Fekete szemű violám!
Fekete szem pillantása
Olyan mint a holló szárnya;
Ha benézek, tűkröt mutat,
Játékival szivem mulat,
S boldog vagyok, mint virágszál,
Mely szűz leány kebelén hál.

KÉK SZEM.

Szép a fekete szem,
Én azt is szeretem;
De még szebb a kék szem,
Kék szemű szerelem.
Az én szeretőmnek
Ilyen kék a szeme;
Valahányszor nyílik,
Ibolya kél benne.

S hejh mikor benézek
Mélyen közepébe,
Látom a szerelmet
Mulatozni benne;
Akkor azt gondolom,
Kedvem nagy voltában:
Nincs több boldog ember
Nagy Magyarországban.

A SZERETŐK.

Álmodom én, nem aluszom,
Gyönyörűség minden gondom,
Rózsám keze fejem alja,
Szíve szívem nyugodalma.

Micsoda fény az a csillag?
Talán a hajnali csillag.
Szeretőket összehozó,
Szeretőket elválasztó.

Kelj fel, rózsám, ne alugyál
A szép hajnali csillagnál,
Majd ha feljön esthajnalra,
Jőj el vigasztalásomra.

AZ ÉJFÉLI HÁZ.

„Isten hozzád büszke város,
Roppant kőhalom!
Isten hozzád, falaid közt
Már nem nyughatom.

Melly után oly hőn sovárgék,
Láttam fényedet,
Lepke szárnyon elvigadtam
Örömeidet.

Kerted annyi bájvirága,
Tündér szépeid,
Már nem vonnak, s rövid napod,
Rövid éjeid.

Nincs szememnek mulatása
Változásidon,
Nincs szivemnek gerjedelme
Csillogásidon.

Távol, halmon és vizen túl,
Róna közepén
Áll egy kis lak, Emma háza:
Oda vágyok én.

Ott busong az elhagyott lány,
S oly hű kebele:
A hűség arany betűkkel
Írva van bele.

Szép is, jó is, és szeret is
S rám epedve vár,
E kemény, e hittelen szív
Megtagadta bár.“

Így tünődik Dálnok Endre
S útat messze vált,
Elhagy fényt és társaságot
S zengő palotát.

Egyedűl megy, és alatta
Gyors alföldi mén
Vág csikorgó hosszu pályát
A tél mezején.

Víg faluknál, víg lakóknál
Mégyen úta el;
Nem mulathat, tova száguld
Gerjedelmivel.

Ifjak híják, szép leányzó
Várja s hő kebel;
Nem mulathat, tova száguld
Szép reményivel.

Mintha hátra hagyni vágyná
Önnön lételét,
A világot és a földet
S minden örömét:

Oly szilajon, oly elszántan,
Oly bőszűlve fut,
Hóvilágnál, holdvilágnál,
Míg egy síkra jut.

És a síkon pusztaság van,
Hó és pusztaság,
Csendes hajlék közepette,
Benne mécsvilág.

De sem tőle, sem hozzája
Nem vezérel nyom:
El van hagyva, eltemetve
Mint a fájdalom.

Sóhajt Endre, és az éjfél
Tompán visszazeng,
Félelemtől és reménytől
Aggó szíve reng.

Ott van, hallgat, és nem hall szót,
Néz, és senki sincs;
S nyílik — máskor annyi kéjre! —
A megért kilincs.

Benn merengő nyúgalomban
Egy leányka űl,
Könyökére hajlott fejjel,
Búsan, egyedűl.

Vállain elomladozva
Szög hajfodrai,
Haloványan elpirúlva
Gyenge arczai.

S nyugvó tenger van szemében,
Melly egekre néz,
Mellyet dúlni már nem látszik
Semmi földi vész.

Melyben a múlt és jövendő
Álmát tűkrözi,
S azt öröm, bú harmatgyöngye
Már nem öntözi.

S mintha épen most vonná fel
Álma fátyolát,
Föltekint, s az ifju benne
Látja Emmáját.

S szól: „Ah Emma! csak magad vagy?“
S a lány nem felel.
„Emma, Emma, hát nem ösmersz?“ —
S a lány nem felel.

„Emma, Emma! messze útról
Érted jöttem el,
Elhagyám a nagy világot
S érted hagytam el;

Emma, Emma! megbocsátasz,
Angyal, úgy-e meg?
A megtérőt Emma szíve
Nem tagadja meg?“

S mint szoká, ölébe vonná
Endre kedvesét,
Csókjai közt lángajakkal
Tenné esküjét;

De szemében a leánynak
Tiltó tűz ragyog,
Mondhatatlan, mely velőkön
S lelken átlobog;

Mely reményt és bátorságot
S vágyakat megöl,
S a halált s a sírba néző
Bút támasztja föl.

„Ah ha el vagy szánva s nálad
Nem lehet hazám,
Szólj csak egy szót, és ne nézz ily
Lélekölve rám!

Ez nem engem, egy világot
Tenne semmivé:
Ah ne vess ily rémszemet rám,
Ez nem Emmié."

Dálnok így szól, a leányka
Lassan, rémesen
Fölkel, nagy bú súlyaival
A szép termeten.

S mint rózsával temetett sír,
Nyílnak ajkai,
Vaskebelt is megrenditők
Rezgő hangjai:

„Késő! késő! Dálnok úrfi,
Elmulók korát;
Nem hű az, ki várni hagyja
Hű menyasszonyát.

Várva láttam a tavasznak
Nyíló kellemét,
Várva a nyárt és az ősznek
Hulló levelét.

Most lakásom hideg és szűk,
Szűk és szomorú,
Benne éj van, és fölötte
Téli koszorú.

Van-e kedved ily tanyához?
Vagy bár lásd magad."
S egy koporsót tár ki karja
Szemfödél alatt.

És azonban sülyed a ház,
Mély sírrá leszen;
Minden szellem éj felén túl
Alszik csendesen.

A kis háznak sűlyedtével
Elhúny a világ,
S éj van messze a nagy síkon,
S hó és pusztaság.

De középen féltemetve
Áll egy kis kereszt,
Rózsaszinű lobogója
Rajta lengedez.

Fejcsüggedten a sebes mén
Kötve tombol ott:
Dálnok a sír kebelében
Halva maradott.

A HŰ SZERETŐ.

Sík országúton vágtat a huszár,
Nap játszik messzecsengő fegyverén;
Oly szép, oly könnyü, mint a gyors madár,
S nincs semmi bánat, semmi bú szivén.
„Oly könnyüden, oh lovag, el ne rohanj,
Sík útközön űl
Szép lány egyedűl,
S tündöklik omolt haja, mint az arany."

Fel a porból, hugám, katona jő!
Szól a lovag, s heven száguld elé,
Adj egy csókot, ha nem lesz is kettő,
Vigan hadd rohanjak sirom felé!
„Oly vígan, o had fia, még se rohanj,
Lód lába előtt
Ül hű szeretőd,
S mellére lecsügg feje bánatosan.“

Döbbenve féket ránt a gyors lovag,
Hogy úton ülni látja kedvesét,
És félre száguld, félre elrobog,
Retteg jajától, s látni fél könyét.
„Oly félre, o had fia, mért rohanál?
Holt kedvesedet
Nem nézed-e meg?
Nem sír, panaszatlan a néma halál.“

A TIHANYI VISZHANG.

„Szüntesd csókjaidat, szüntesd meg az alkudozó szót,
Édes az ah, de tanút nem szivel a szerelem.“
A viszhangu tetőn így súgott Irma Dezsőhöz,
Hogy Tihany agg hátán ültenek a szeretők.
A viszhang ezeket, mint hallá, súgva beszélé
Régi barátjának, a Balatonnak, alant,
A Balaton pedig elmondá partjainak, azoktól
Tudta Somogy, Veszprém és Szala, tudta Füred;
És ezek elmondák a szomszéd többi megyéknek,
S már az egész ország tudta, hogy Irma szeret.
Akkor az árúlót így szidta meg a haragos lány:
„Némúlj meg viszhang; vén Balaton, te apadj,
S láss fenekedre: gazos legyen az sokféle gazokkal,
S benne a száraz avart irtsa ki éjjeli láng.
S még feketébb legyen a füsttől Tihany oldala, mint most:
És vendégtelenűl álljon alatta Füred.
Ezt bár nagy szomorúan a három vármegye lássa,
Lássa egész ország, s bús legyen érte soká.“
Ezt is az őr viszhang hallá, s kibeszélte világnak:
Mit tehetett a leány? hallgata és szeretett.

A HAZAFIAK.

Kértek, s a haza kér; firkáltok, s a haza buzdít;
Csizmátok nincsen, s a haza álljon elő.
Áldoztok bogarat, s azt a haza nézze tuloknak:
Szándéktok jó volt, s a haza áldjon ezért?

Vesztegetők, szentségtelenek! mi düh szálla belétek,
Mit keres a szent szó szenttelen ajkitokon?
Szűtökben legyen a haza, és ha kimondani szükség,
Tetteitek zengjék nagy, diadalmi nevét.
Akkor lesz neve a bűn s baj szörnyeinek ölője,
S nép és isten előtt becsben az áldozatok.

A SIKET LANTOS.

Megrendíthetlen nyugodalmad, o lant fia! Ember
S emberevő állat fut, ha te dalra fakadsz.
Tót ágast áll a természet, ijedve lebúvik
A folyam árja, s kitér szikla, fa, hangod elől.
Csak magad, oh boldog, nem hallod e szörnyü nyikorgást,
S ennyi veszély közepett meg sem akadva danolsz.

KÉT HIVATAL.

Gyógyítasz s bort mérsz. Italod két érdemü: érzem
Gyógyszereden borodat, gyógyszeredet borodon.

EGY KÖVÉR VENDÉGFOGADÓSRA.

Itt nyugszik Haspók, s örömest, ha zabálni lehetne;
Testét egy hombár potrohos öble fedi.
Mennyi baromfi-halált okozott ez időnek előtte!
Jajjaikat most is hallani sírja fölött.

M O H Á C S.

1.

Sír vagyok, elhullott magyaroknak sírja, Mohácsföld,
Mely vérből nevelek gyász telekimre mezőt;
De ne pirúlj, oh honfi, azért eljőni sikomra,
Had-gázolta határt látni s az árva Cselét:
Kart és férfi kebelt vive itt a harczba magyar nép;
Sors erejű számmal győze az ozman erő.

2.

„Mely föld ez, mi virágzó tér az öreg Duna partján,
Mellyen sárga kalász rengedez és buja fű?“
Nyögve felel, s csak alig hallatva, keservesen a föld:
„Hír temetője Mohács, s a magyar átka nevem.“

PUSZTASZER.

Pusztaszer a nevem, itt szerzett törvényeket Árpád
Hőseivel s a hont biztos alapra tevé.
S áll az azóta kilencz századnak véridején túl;
Várja virágzását s vajha ne várja hiún!

P Á Z M Á N.

Pázmán, tiszta valóságnak hallója egekben,
Megtért térítő állok az Isten előtt,
S hirdetek új tudományt, oh halld s vedd szivre magyar nép:
„Legszentebb vallás a haza s emberiség.“

EGRI BOR.

Ittanak a hősök s egyik így pendíte: „Török vér!“
„Hagyj folyjon“ mondá hévvel az egri Dobó.
S folyt az azóta határ nélkül; s a barna pogány vér
S lelke Dobónak forr lángboraidban, Eger

D O B Ó.

Halla török zajgást réműlt várában Egernek
S a sír álmaiból felnyöge arra Dobó:
„Hogy nem kelhetek!“ ezt zúgá „kétszázezer ellen
Én megtartottam kétszer ezerrel Egert.“

M É H.

Hulló harmatnak szeretője s a harmatos ágé,
Mézajakú kis raj nyugszom e rózsa megett.
Engem az illatnak szédíte meg árja, csapongót,
S mellyet nem sejték, a tövis éle megölt.

REMETE SÍRJA.

Egy jámbor remetét lelsz e kis üregbe letéve,
Kit szent gondjai közt csendesen ére halál.
Melly élelmit adá, itt hajladoz a fa fejénél,
Lábainál csörög a kút ere, mellyet ivott:
Halk suhogásaikat még hallja-e vajjon alant is?
Hallja; de álmadozik s álma örökre szelíd.

A VÁRAKOZÓ.

Várakozás, te csalárd érzet szerzője, keserv a
 Rosszra kinézőnek, jóra sovárnak öröm!
Mért, ha leánykámat lesem, és nem jön meg időre,
 Vagy vegyes ábrándos kín s gyönyör álmaiból?
Ah szünj meg s piros ajkaival maga jőjön el a szép!
 S hagyjon a várónak innia tiszta gyönyört.

ZRÍNYI A KÖLTŐ.

„E lantot, koszorútlant bár Violája kezétől,
 Mely Szigetet zengé s hősei áldozatát;
És e rettenetes szablyát, sok erősnek ölőjét,
 Melyre „ne bántsd a magyart!“ jelszavam írva vagyon,
Zrínyi hagyom neked, oh haza! és gondjaidba ajánlom,
 Zrínyi, az énekelő s a diadalmi vezér.“

KÉT GYERMEK SÍRJA.

Oh anya! meg ne sirass, hogy ezen kis sírba leszálltam:
 Játszani szállottam kedves öcsémhez alá.

EGY JÁMBOR SZERZETES SÍRVERSE.

1.

Itt nyugszik Cseri Pál, szent szerzet tagja az úrban:
 Benne, mig éle, az úr lel vala megnyugovást.

2.

E helyt szentinek a szent férfiu zenge zsolozsmát:
 Most pedig őneki zeng mennyben az égi sereg.

AZ ÚJÍTÁS ELLENSÉGEIHEZ.

Ti, ti az újítás megrögzött ellenezői,
 Ösmerlek, ránczos homloku tisztes urak!
Láttalak: agg bundáitokat lehajítva szugolyba,
 Ittatok új bort és ettetek új kenyeret;
S nem kérétek-e mind egyaránt új s ifju menyecskét?
 Szégyen! az új hold is fönn vala lakzitokon.

SZIGET.

Honfi! ha föllépendsz düledék várára Szigetnek,
Sírva ne említs szót sajnos eleste felől:
Ott hős Zrínyi körül bátor daliái nyugosznak:
Gyönge panasz szózat bántja nagy álmaikat.

HŰSÉG.

Lányka! miért ez elázott arcz, e harmatozó szem?
Mért e fájdalom? e szív dobogása kiért?
„Sirban atyám, érette könyűm s e fájdalom érte;
De szivem és e szív hű dobogása tiéd.“

KISFALUDY KÁROLY SÍRJÁRA.

Kisfaludyt ne keresd e keskeny sírban, o honfi!
S a rövid élet után holtnak örökre ne véld;
Itt csak elomlandó tetemét jelelék ki baráti:
Fenn van időt múló szelleme műveiben.

A GYÁSZKISÉRET.

Kisfaludyt gyászolni ki jő? mily szánakodó nép,
Mely nem földi, mi mély bánatu néma sereg?
Hát! ti vidám tréfák, keseregtek-e, és ti daloknak
Húgai, sóhajtás váltja-e hangotokat?
S szép Auróra, te jősz legelől, a gyász vezetője?
S fátyolodon bánat gyöngyei hullnak alá. —
Ah van okod: ki reád fényt s díszt hoza, sírba hanyatlott;
Lengjen öröklétű csillagod álma felett.

CSÁK:

Szomorujáték Kisfaludy Károlytól.

Fölkele Csák s nagy lelke szavait maga zúgta, hogy írnák,
S a költő azokat jegyzeni kezdte hiven;
De bele fáradt a félisteni műbe, s azóta
Csák komor és hallgat kedvese hamvainál.

V. FERDINAND FELGYÓGYULÁSAKOR.

Jött a Halál betegágyához magyar ifju királynak;
De látván a hazát állni s a nemzetet ott,
Megdöbbent; s „ha kivánjátok — szólt végre — maradjon!
Én őt örötökűl s gondjaitoknak adom.“

A HÍVTELENRE.

Gyászolom a hitlent, s nem színlett gyászom örök lesz;
  Él ugyan ő, de nekem szívben örökre kihalt.
Lássa meg a kora gyászt maga is s érezze keservét,
  S oly feketék legyenek napjai, mint ez a szín.

A BOLDOG.

Birlak-e, vagy csábult szemeim játéka im e kéz,
  És e hókebel és e piczin édes ajak?
Illat-e ez, mellyet beszivok szomjamban aléltan,
  S melynél olvadozok, láng-e ez angyali szem?
Úgy van! egész tündér ország bűbája körűlfont,
  S én gyönyörérzékből istenek álma vagyok.

A NÁNDORI TORONYŐR.

Hasztalanúl küzdött, nem tudta leverni fokáról
  A zászlós törököt Nándoron a magyar őr.
„Vagy te ragadj engem, török, a mélységbe magaddal,
  Szóla, vagy én húzlak büszke jeleddel alá."
S egyszersmind megölelte merőn a holdemelő tart,
  S száz öli fenségről szörnyü halálba rohant.

AZ ELZÁRKOZOTT.

Kertem alatt ha kimégy a rétre, leányka, s az ajtót
  Zárva s szökőkutamat viztelen állva leled;
És zaj nélkül az ernyőket, hol máskor öröm zeng,
  S pusztán a szerelem játszadozása helyét;
Vissza ne térj, kedves! idegennek nem vagyok én honn;
  Téged, csak jöjj, kert s kert ura várva fogad.

JELENKORI SZERELEM.

Állhatatosság a szerelemben, aranykori hűség,
  Merre vagy a földön, vagy mi hazába kelél?
Most a leányka ruhát s szeretőket vált mosolyogva,
  S új széphez vígan távozik a szerető.
Így mind a két fél a rögzött rosszban egyenlők:
  Hitlen lánykáért hittelen ifju hevűl.

BUKSIHOZ.

Hírt keresünk, úgy van! Italúl én szomjuzom a hírt
Vastagon és durván, Buksi, te éhezed azt.
Én, mint jó bortól, tán édesen álmodom egykor:
De te zabálsz, mint a pór lova, s hullani fogsz.

TITTEL HALÁLAKOR.

1831.

Téged egek s csillagkoronák éjféli barátját,
A föld fellegein túl rideg ormi lakót,
Hogy közelebb jutnál, a csillagok ősura, téged
Tittel! ohajtásid tűzseregéhez emelt;
Ah de utánad gyász maradott. Most felmegy az útas,
S nem leli, mellyet várt, lelke az égi gyönyört:
Puszta halommá lőn az imént meglelkesedett szirt,
S néma jegy a csillag, mely megyen orma fölött.

IZMÉN SÍRJÁRA.

Sok szívnek gyötrelme mig élt, gyötrelme hogy elhalt,
A gyönyörű Izmén nyugszik e hantok alatt.

TŰZ ÉS VÍZ.

Egy tűz van csak erős, és egy víz árja hatalmas,
Mely sziveket gyújt, mely szívbeli lángokat olt:
Mind kettőt szemeidbe, o némber! az istenek adták:
Mennyei szikra amaz, mennyei harmat emez.

BÚS EMLÉK.

E koszorút gyászemlékűl keseredve akasztom
Annak, kit szereték, mennyei képe fölé.
Hervadozása jelentse, hogy a ki feláldom ezen jelt,
Búban az elhúnytért, mint koszorúja, fogyok.

SZÉP ÉS HŰ.

Szép vagy, Amália, szép; de ha szép a bájos Elíza,
Jaj neked! ő hűbb is, nem csalogatja hivét,
Őt, mint kincset, az ifju szivében fogja viselni:
Téged, hogy hervadj, keblire fényleni tűz.

SZÍV.

Szív vagyok, elkeserűlt ifjúnak szíve, üres ház,
Melyben kedv nélkűl száll meg az égi lakos:
Itt az öröm szomorúvá lesz, kéj és gyönyör elhal,
A boldog szerelem megriad, és tova kél.
Néma halál, te szelíd vendég, jer s zárd el az ajtót,
S írd rá: búk, örömek vissza! bemenni tilos.

BÚS KERT.

E helyet elbódúlt szerető keresé ki magának,
És szomorú fákkal rakta meg a szomorú.
Őt tavasz, ősz, egyaránt s tél és nyár sírva találta,
Mint bujdokló rém jár vala lombjai közt.
Nézz be utas s ha talán elszúnyadt volna, kivánjad:
Álma legyen boldog: élete nem vala az.

A PUSZTA SÍR.

A Duna habjainál ki van itt a kisded üregben
Pusztán, s omladozó hamvai jeltelenül?
Menj harsogva, folyam! mely gyakran vitted emelve
A győző seregét, zengj hadat álmaihoz;
S mellyet szerze, te légy, ország! az erősnek örök jel:
Népvezető Árpád hamvai nyugszanak itt.

A MAGÁNY.

Ő az! e szív választotta,
A legédesb lány,
A ki ott a sokaságban
Áll zöld part fokán.

Ő az! angyaljó szivének
Szép követjei,
Szerte járnak a seregben
Félénk szemei.

S mindenütt van, mindent eljár
Szeme mint villám;
Egyre nem mer rá találni,
Egyre csak, reám.

De ha távol elmaradt a
Zajló társaság,
És fölénk a szent magányban
Hajlik biztos ág;

Akkor nem titkolt örömmel
Nyílnak karjai,
Csókkal, édes szózatokkal
Ömlők ajkai.

Akkor, a mit rég epedve
Vártam, meglelem:
Szép ölében álmodozni
Hágy a szerelem;

S éljük, míg az ér sietve
Űzi habjait,
Visszahozhatatlan órák
Boldogságait.

A KÉRŐ.

Vicza lelkem! hova sétálsz?
Tudod-e, hogy rossz helyen jársz?
Szerelem van itt elvetve,
Reá búbánat ültetve;
Megbánod ha leszakasztod,
Megbánod ha nem szakasztod:
Mindenképen veszedelem,
Másnak magadnak gyötrelem.

Vicza lelkem! tudod-e már
Mit mondott a kakukmadár?
Azt mondotta, hogy nem élek,
Ha meg nem szánsz, drága lélek!
De ha szeretsz: mint a madár,
Mely az áldott mezőben jár,
Vígan lakom, vígan élek,
Még a haláltól sem félek.

Hejh galambom, gyere hozzám,
Tövistelen az én rózsám,
Nem rég hordom kalapomon,
Neked szedtem a hajnalon;
Ha megtetszik, vedd el azt is,
Végy el hozzá magamat is:
Ketten leszünk az örömre,
Ketten a keserüjére.

BECSKEREKI.

„Verjen meg az isten, Becskereki!
Ne higyen szép szavaidnak senki,
Ne higyenek sugár termetednek,
Engem csaló fekete szemednek.
Elhagytam jó férjemet miattad,
S most fejemet vég inségnek adtad;
Magam vagyok a vadon erdőben.
Verjen meg az isten, Becskereki!
Ne hallgasson szavaidra senki:
A ki meg tud egy szeretőt csalni,
Soha nem fog az már hív maradni.“

Igy busúlt a szép fiatal asszony,
Maga ülvén egy kerekded halmon;
Hollóhaját szélnek eresztette,
Bús orczáját kezével fedezte,
S mint buvár a tenger mélységéből
Sóhajtások jöttek fel kebléből.

S mint a kis lány pincze gádorában
Ül, csábítás égvén orczájában:
Úgy ül úton, útfélen az estve,
Pirosra és haloványra festve,
A rablók és gyilkosok barátja,
Jók félelme, rosszak bátorsága.

S szűnik már a szajkó rikkantása,
Nem ballik a harkály kopogása;
Csak gili búg magányos fészkében,
Csalogány zeng bokor ernyejében;
Fénybogártól ragyogó utában
Fut a kigyó tarka pompájában,
A levegő szabad mezejében
Leng az agg sas utósó röptében,
De a bagoly megereszti szárnyát,
A homályban kezdi országlását,
Rettenetes, hol a fényt eláll ja,
Szárnyainak setét vitorlája.
S ki bujkál most a csere szélében?
Lova fékét tartva jobb kezében?
Széles kalap van nyomva fejébe,
Karcsú mente szegűl csípejébe;
Szűk nadrága, sarkantyús csizmája,
S szintúgy tánczra peng a karikája.
Akárki, de finom legény lehet,
Kényes, csínos, katonának termett,
S mit kereshet ez a késő vándor?
Szeme olyan mint a fekete bor,
Szanaszét jár mint Noé hollója;
Gazdájára többé semmi gondja.
Hogy az asszonyt látja üldögelni,
Abba látszik magát eltemetni,
De ijedve föltekint az asszony,
Csak hogy el nem ájúl a látványon,
S szegény bizonyosan elájulna,
Ha a legény ollyan szép nem volna
S most így szól, a jövevény hozzája:
„Mit busúlsz te, vad erdők rózsája?
Soha se törd búban a fejedet,
Meggyógyítom, ha nekem engeded:
Útas vagyok s szép piros orczáért
Élek halok szép asszony csókjáért.“
Így szól, s fához köti sárga lovát,
A szép asszony mellé veti magát,
Vígasztalni kezdi szép szavakkal,
Kérlelgetni kedves ajándékkal,
Karcsú der'kát tartja megöleive,
S így szól hozzá csalfán hízelkedve:
„Kell-e, rózsám, gyűrű újjaidra,
Tarka kendő szép fehér nyakadra,
Kartonszoknya karcsu derekadra,
Piros czipő kicsiny lábaidra?

Kell-e, rózsám, barna legény csókja,
Kell-e neked lelkem gondolatja?
Hív szeretőd leszek mind halálig,
Uralkodom Pesttől Hortobágyig."
Igy szólt, s mintha vásárról jött volna,
Portékáit bőséggel ontotta,
Kartont, czipőt húzott tarsolyából,
Tarka kendőt német szép gyolcsából,
És közűlök, a mint egyet rázott,
Aranygyűrü s hópénz karikázott.
Elámúlt a szemfényvesztő kincsen,
Azt sem tudta melyikre tekintsen,
S így szólt szíve vágyát eltitkolva
A szép asszony neki bátorodva:
Nem kell nekem gyűrü újjaimra,
Tarka kendő sem fehér nyakamra,
Piros czipő sem kell lábaimra,
S kartonszoknya karcsu derekamra;
Hajh de kell a barna legény csókja,
Kell lelkednek minden gondolatja:
Hív szeretőd leszek mind halálig,
Veled járok Pesttől Hortobágyig "

S a legény most leveszi kalapját,
Omló haja ellepi két vállát,
S kitündöklik mint a hold világa
Haja közűl ifiú orczája.
S ki volna más, mint te Becskereki?
Nem örűl úgy, mint az asszony, senki;
Fölijedve borúl el nyakába,
S vígan néz a setét éjszakába.

* * *

Hamis huszár vagy te Becskereki,
Rajtad még az ördög sem tenne ki;
Majd mint a szél nyargalsz a pusztákon,
Tagjaidon lobog fehér vászon,
Be-beülsz a bugaczi-csárdába,
Nagyot iszol világ boszujára;
Majd öltözöl úrfiak módjára,
Kényes nyalkán sétálsz a vásárra,
S a mi szép és drága portékában,
A mi jó ló legel a pusztában,
Mihelyt szádnak szemednek megtetszik,
Átkozott kezeid azónnal megszerzik.

S nem csak marha, portéka kell neked,
Majd megvész a szép asszonyért lelked;
Azokat is rendre csalogatod,
S ha megcsaltad, oda hagyogatod.
Gonosz kalmár vagy te Becskereki,
A vármegye nyomodat rég lesi;
Nem szereti gazdálkodásodat,
Vigyázz, kötél szegi még nyakadat.
Beteg sem lészsz, mégis meg kell halnod,
Kettős oszlop között fennakadnod,
Lábad alatt tüskét kerget a szél:
Megtalálod, a mit nem kerestél.

PÁSZTORLÁNY DALA.

Kis rózsa, szép rózsa,
Gyönge virágszál!
Szeretőd ha volna
Így nem hervadnál;

De hervadsz mint magam,
Hull kis leveled:
Kedves ifjuságom
Hull el itt veled.

Kis rózsa, szép rózsa
Vársz-e még tavaszt?
Jaj nekünk! örökre
Elvesztettük azt.

Más virág fog állni
Száraz ágadon
Más leány örűlni
Puszta dombodon.

V. FERDINÁND KIRÁLYHOZ.

1831. *

A megdicsőült hajdan erősei.
Csaták s jeles tett voltanak énekem:
Hallgatva néztem a jelenkor
Bábmüveit, fogadásom állván

Nem szólni semmit gyáva fiak felől.
És hallgatásom szent vala és igaz;
Meg nem nevezve éltek a hon
Korcsai, bár ragyogók, előttem.

De oldva van már esküm az ég előtt.
Téged, hatalmast százezerek fölött,
Fejdelme a küzdő magyarnak,
Téged örömrebegő szavakkal,

* Midön a koronázási 50.000 arany országos ajándék felét a magyar akadémia alaptökéjéhez csatoltatni, másik felét pedig a szegény adózók felsegélésére kiosztatni rendelte.

És hálabuzgón minden ajak köszönt. —
Melly isten által súgta meg a haza,
Szüksége titkát, hogy Te abban
Gyámola és emelője lennél?

Mely vígaságnak ünnepe ez nekünk!
Mily boldogabb kor éve következik!
Midőn Te lépsz föl, és legelső
Tettedet is kegyadás jelenti.

Te a magában puszta, kopár arányt,
Termő ugarrá tetted: az elhagyott
Inség kiált föl díszneveddel,
S hálakönyű ragyogó szemében.

S hová jutánk már, mily alacsony fokig?
Még a vad is hű ős faja hangihoz:
Mi megtagadtuk önmagunkat,
Megtagadánk, haza nyelve, téged,

Azon hatalmast, melylyel az ősz Ügek,
S a népvezérlő Álmos uralkodott;
A hét magyarnak hős beszéde
Számkivetett vala ajkainkról;

S éltünk, bitang nép, a magas ég alatt,
Már nem hasonlók senkihez: elfolya
A téttevő kor s milliókra
Lelki halál vala eljövendő.

Már láttuk a bús, nemzetölő veszélyt,
Setét özönként, jőni fejünk fölé,
Hallók ijesztő harsogással
Zúgni: „magyar! te ki vagy törölve.“

De hála, nektek, nagyra szülött fiak,
S példák után nagy példaadó, neked!
Te fölsegélted a kiáltó
Árva szavát, s hogy örökre zengő,

S tanu lehessen nemzeti fény felől,
Te kincset adtál, s bátorodást neki:
Te vitted, a bús némaságból,
Messzeható riadásra hangját. —

Ne véld, hogy illyet elfeled a magyar,
Hogy háladatlan szíve bezárkozik:
E nemzet az, mely ősanyádért
Ingyen adá csatavészre lelkét;

E nemzet az, mely terhes adó gyanánt
Pótolhatatlan vért fizet és halált;
E nép ajánlja honja sorsát,
S kéri, ne légy idegen neméhez.

SALAMON.

„Átok reád, magyarok hazája,
Átok rád, te pártos büszke nép!
Ingadozzon fejed koronája,
S mint az árnyék, légyen oly setét.
Mint kemény kard, oly kemény sziveddel
Meg ne békélj soha ten feleddel.

És te, Isten! a ki fölkenettél,
Hogy viselném földön képedet,
Elfelejts, ha meg nem védelmeztél,
Nem kivánom több kegyelmedet.
Salamonnak nincs hol maradása,
Földön nyugta, égre vágyódása.“

A lesujtott angyalként imígyen
Átkozódik a futó király;
Tört sisakja, pajzsát elvetette,
S kardja csorba, csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arczulatja,
Honfivért a kardnak markolatja.

Teste dúlt, de lelke még dulottabb;
Tátog a seb véres oldalán,
De nagyobb az, jobban ég szivében,
Mellyet érez vesztett koronán.
Futva fut; de bármi gyors futása,
Vele száguld keble óriása.

S már folyók és rónaság vidéki,
Bérczek, völgyek elmaradtanak,
S a határnál a futó elébe
Egy vad erdő lombi hajlanak:
Ott elvész a bús lovag pályája,
Rá borúlván rengeteg homálya.

És az év jár; sárga koszorúját
Váltja, veszti a komor vadon,
Felzendűl az elholt dal koronként
A virúló ifju lombokon,
Agg a szarvas, feje ágozatján
Éve számát büszkén mutogatván.

És az évek múltán a vadonban
Domb alatt, hol forrás csörgedez,
Melyhez a vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez:
Egy jámbornak áll kis kápolnája,
Nyílt, födetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a szent kereszt ott,
És az oltár isten-adta föld.
Térdepelve éjt, napot hosszában
A remete ott áhítva tölt;
És ragyogva ömlik el szakála;
Mindenik szál lelki béke szála.

Kebelében szenvedély hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak,
Arczain vad indulat vonási
Lágy-szelídre elsimúltanak;
Egy óhajtást rejt s mond szíve, szája!
„Boldogúljon a magyar hazája!

S elhal a nagy átok, messzetűnvén
A királynak gőgös álmai,
És az ember jobb természetének
Visszatérvén aggodalmai:
„Légy szerencsés, rokonim hazája!
S a szerencsét ten erőd táplálja!“

Így ohajt, és teste romladékán
A halálnak gyilkos karja győz,
Összeroskad, s hervadó levéllel
Eltakarja őt a sárga ősz.
S a királynak puszta sírhazája
Most vadaknak ordító tanyája.

MAGYARORSZÁG CZÍMERE.

Szép vagy o hon, bércz, völgy változnak gazdag öledben,
  Téridet országos négy folyam árja szegi;
Ám természettől mind ez lelketlen ajándék:
  Nagygyá csak fiaid szent akaratja tehet.

A PATAKHOZ.

Folyj el, o folyj, patak, és kit partod bokra lehullat
  Vidd a rózsalevélt gyors vizeidben alá:
Ah így folytanak el jobb napjai életidőmnek,
  S a szerelem, mint a rózsalevelke, letűnt.

A LÁTOGATÓK.

Lányka! ha lassu dobajt hallasz s ajtódon az álmak
  Tűnedezése között szellemi hármas ütést,
Meg ne ijedj: mi vagyunk: a hív éj, hív szeretőd én,
  S a ki vezérem volt s öröm is, a szerelem.

A HALDOKLÓ.

Kedves lányka! ha sírhelyemet meglátni jövendesz,
  Szőke hajadból egy fürt legyen áldozatod.
Egy kisded fürtöt nem fogsz sajnálni: mig éltem,
  Hű szived és ajakid csókjai voltak enyéim.

AZ ÁTOK.

„Férfiak!“ igy szólott Pannon vészistene hajdan,
  „Boldog földet adok, víjatok érte, ha kell.“
S víttanak elszántan nagy bátor nemzetek érte,
  S véresen a diadalt végre kivítta a magyar.
Ah de viszály maradott a népek lelkein: a föld
  Boldoggá nem tud lenni ez átok alatt.

ETELE.

Nagy haragú Etelét, dúlóját annyi hadaknak,
  Százhalom aljában rejti az érdi határ.
Istenek ostora ő, eljött büntetni világot;
  Mint rohanó villám, égete, rombola, tűnt.

BUDAI TEMETŐ.

Hamvait e környék fedi a szent keblü Virágnak:
Sírja fölött régen kis fakeresztje bedőlt:
Emléket neki egy jobb kor fog tenni, öröklőt,
S azt hogy hű fia volt, a haza jegyzi reá.

AZ ELHAGYOTT LEÁNY.

Száraz fának száraz ága,
Nincs szivemnek boldogsága:
Elment Bandi katonának,
Hadakozni a királynak.
Isten tudja, most ő hol jár,
Tán tovább ment mint a madár,
Tengeren túl, hegyeken túl,
Tán a világ végén is túl,
Mért nem lett az én katonám,
Hogy őt mindennap láthatnám,
Ölelhetném, csókolhatnám,
Haláltól is megváltanám?
De most ő is oda marad,
Hazájába el nem juthat,
S én helyette veszendőre
Búval megyek esküvőre,
Búval, búval, búbánattal,
Míg bennem a lélek kihal.

A SZERELEMHEZ.

Még egyszer, szerelem!
Érezzem lángodat,
Még egyszer édesen
Gyötrő hatalmadat.

Add vissza búmnak, ah,
Lánykám hajfodrait,
Csábitó két szemét,
Mosolygó ajkait.

Hagyj andalogni még
A rózsás arczokon,
A tőlem elragadt
Oly égi bájakon;

Hogy majd ha száll a nap
S a csendes este jő,
A hold sugárinál
Derengvén a mező,

Epedve várjam őt
Szerelmi gond között,
Mint vártam egykoron,
Míg lángom üldözött.

És lássam a jövőt
Képzelmem szárnyain,
Mint volt nyiló kora
Legelső napjain;

És halljam őt, gyönyör
Hatván meg lelkemet,
Zengő ezüst szavát,
Ez egy szót, hogy „szeret!"

S akkor, ha megszakadt
A tündér szép alak,
Utána mély sohaj
S könyűim szálljanak.

Még egyszer add nekem
Érezni lángodat,
Még egyszer édesen
Gyötrő hatalmadat,

S a puszta éveken,
Hol rózsa nem virúl,
Emléked, szerelem!
Legyen virágomúl.

EGY KIBUJDOSOTT VÉGOHAJTÁSA.

Külföld halma födend, leütöttet nem honi harczban,
Sírba rokon könytől megsiratatlan esőt;
Hintse el, a ki letesz nyugalomra, a szánakozó kéz
E szivemen hordott port hideg arczaimon.
Szent por ez: a haza földjéből bujdosva hozám ki,
Mely rabigába viszály s orgyilok által esék.

NAPOLEON.

Nagy volt ő s nagysága miatt megdőlnie kellett;
Ég és föld egyaránt törtek elejteni őt:
Tűrni nagyobbat irígy lőn a sáralkatu ember,
S tűrni hasonlót nem bírtak az istenek is.

KLÁRA VISEGRÁDON.

Tündérkert övezé a hajdan büszke Magaskőt,
Gyér bokor ül szomorún mostani romja körül:
Oly vala s illyenné lett a szűz párta, midőn az
A vadan eltépett lány kebelére lehullt.
Természet! gyászod jól illik e szörnyü falakhoz:
Klára elestének képe s boszúja te vagy.

A RÓZSA.

Rózsa, hajolj meg a lányok előtt: szerelemmel az ifju
Téged imád, érted gerjedez, arczaikon:
És gőggel ti ne nézzetek a rózsára, leánykák;
Testvértek: gyönyörű mint ti, de hervatag is.

A LÁNYKA SZOBOR ELŐTT.

Lányka! ne hódolj a csáboknak az ifju alakján:
Kőből van, szived ott sziklai mellre talál.

VIRÁG ÉS SZERELEM.

Szélvész! el ne ragadd a szelíd fa virágait: önként
Hullnak azok lassú hervadozással alá.
El ne rabold durván, ifjú, a leányka szerelmét:
Önként adja meg az szép szavaidra magát.

A CSALFA LÁNY.

Édesen a keserűt, keserűen mondod az édest:
Oh keser-édes lány! gyötrelem a te neved.

AZ ELVÁLÓK.

Menni fogunk, te öröm s boldog szerelemnek ölébe,
Megcsaltnak nekem a sír menedéke marad;
Ott keresek békét s ah ott sem nyughatik e szív:
Büszke menyekződnek hallani fogja zaját.

A SZÉP SZEMEK.

Féltelek, ah nagy az én félelmem, lányka, miattad:
A kirabolt égnek vagy szemeiddel adós.

A SZERETŐ OHAJTÁSA.

Mint a gyenge virág haldokló fára fonódik,
S repkény karjaival tartja ölelve hiven:
Úgyan fogjanak át, lánykám, hű karjaid engem,
Majd ha nagy álmomnak végtelen éje közelg.

SZENT LÁSZLÓ.

Béla fiát Lászlót a váradi sírterem őrzi,
Lelke magas mennynek főpalotáiban él.
Sok harczolt hajdan vad erőben bátorodott hős:
A legerősebb ő s a haza szentje vala.

HUNYADI HALÁLA.

Haldoklott Hunyadi s meg nem tuda halni; töröknek
Egy nagy adósságot tört lefizetni csatán.
S megvítt Nándor alatt: a nagy Mahomet futa sebben
És nyomorún; győzött a haza hőse, s lehúnyt.

T Ű K Ö R.

Tarka kendőd lobogása
Lelkem édes mulatása;
Csakhogy hajh a kendő alatt
Hamis a szív mely kopogat.

Barna szemed villanatja
Szívemet felgyújtogatja:
Csakhogy a szem hamis követ,
Csal mikor sír, csal ha nevet.

Piros ajkad szólalása
Paradicsom megnyilása;
Csakhogy a szó kétélű szer,
Egyszer gyógyít, míg százszor ver.

Vajha orczád tűkör volna,
Lelked abban képpé folyna,
S oly szép lennél, millyen igaz,
Vagy oly nem szép, a mily ravasz.

Akkor végre kimutatnád,
Olyan igen szép vagy-e hát?
Vagy szépséged, mint a hínár,
Veszedelmes mély fölött jár?

A HIVATLAN DALOSOK.

Szerelmet énekeltek,
Szegény, szegény fiúk ti,
Pityergő, hős szerelmet,
Szerencsés, bús szerelmet,
Anakreon-szerelmet,
Újmódi, ó szerelmet,
Szerelmet mindörökké,
És mindig únodalmast,
Izetlent, érdeketlent,
Bolond, bolond szerelmet,
A millyen a botor lúd
Tollából folyhatott csak.

Te Lina, Laura, Nelli,
Te Phyllis és te Daphne,
Vagy a miként neveznek,
Az istenért, leánykák,
Nyájas, kegyes leánykák,
Szép, jó, szelíd leánykák!
Az isten szent nevéért,
Ne higyjetek szavoknak,
És meg ne hallgassátok
Az illyetén imádót;

Hazudság a mit érez,
Hazudság gondolatja,
A mit kimond s ki nem mond,
Merő, merő hazudság.

Az istenért leánykák
Hagyjátok őt epedni,
Hagyjátok sorvadozni;
Ha égni mondja szivét,
Hadd égjen el! nem ér az
Egy árva felsohajtást;
Ha bujdosásra készűl,
Hagyjátok elbujdosni
Világtalan világig;
Ha halni vágy buvában,
Hagyjátok őt legottan
Pusztulni a világból;
Mert képes-e nagyobb bűnt
S halálosabbat ember
A földön elkövetni,
Mint a ki rossz, igen rossz
Versekre mért sorokkal
Szerelmet énekelget?

KISFALUDY KÁROLY EMLÉKEZETE.

Elhúny visszajöhetlenűl,
  Bár érette egész nemzet epedne is,
A vég óra hatalmai
  A vágyó szem elől elviszik a jelest!
A bölcsön tudomány, erő
  Nem tágít a hadak hírkereső fián,
Sem jámbort szigorú erény,
  S ifjút a vidor év szelleme meg nem ó.

Mély gyászban szerető s barát
  A sír néma kövén hasztalan ostromol:
Míg földön nyomorút s bibort
  Hosszú életi kín s gyilkos öröm maraszt;
S földnek s égnek is ellene
  A véres hatalom bíbora szörnyeit
A szent emberiség nyakán
  Késő s gyáva halál szenvedi ülniök.
Mit mondjon tereád a hon,
  Kit szép férfikorod munkabiró delén
A sír árnya boríta el?
  Mely bánat, mi könyű illik azon setét
Zárhoz, mely porodat köti?
  Oh fáj és keserű minden, a mit tudunk
Rólad jót, nemeset, becsest,
  Mert annak teveled jobb fele sírba szállt!
Lángészt ünnepel a világ,
  S tündöklő nagyai hunyta fölött keserg:
Minket kétszeresen sanyar
  Égő fájdalom és nemzeti veszteség,
Mert a nagyra szülötteket
  Nagygyá lenni kaján végzet irígyeli;
Félig kész remekek között
  Pályájok derekán hullnak idő előtt,
S új hőst a megeröltetett
  Század, húnytaiért, kétkedik adnia.

AZ ELHALÓ SZERELEM.

Szerelem oltárán
Kis lángocska még:
Egy fohász fuvalma,
S már a láng nem ég;
És kialszik óhatatlan
A többé meggyújthatatlan,
A kidúlt kebel:
Eltemetve gyász üszkében
Hamvad, a mit életében
Ember üdvöst lel.

Szerelem oltárán
Még a fájdalom
S köny, minőt nem adhat
Többé hatalom;
Egy kicsiny köny, ah de tenger,
Melyben a szív- s életinger
Mélyen sűlyed el.
A köny elhullt s érzéketlen,
Tompán, bútlan, örömetlen
Áll a puszta mell.

Szerelem oltárán
Szép emlékezet
Visszatűkröz néha
Eltünt képeket.
Év mulik s a kedves vendég,
A hitetni visszajött kép,
Messze honba száll:
És neked, ki szívkihalva,
Élsz magadtól iszonyodva,
Kell-e még halál?

AZ ŐSZ BAJNOK.

I.

Fenn Lajosnak udvarában,
A hadjáték pompájában
Két hős ifju áll;
Országczímer pajzsaikon.
Szíveikben a magas hon;
S kikre karjok száll,
Ugy akarja jó szerencse,
Porba hull sok német és cseh.

Képe szörnyü a csatának;
Mintha nem csak játszanának,
Délczeg harczfiak
Egymást mérő lángszemekkel,
Szívre szögzött fegyverekkel
Össze-rontanak;
Dárda zúg, pajzs dárda ellen:
A két ifju még veretlen.

„Kérkedők ti czímertekkel,
Könnyü győzödelmitekkel,
Büszke magyarok!
Sok nemzettel föltevétek,
Most olaszszal víjatok meg;
Én olasz vagyok.
S merre föld és merre nap van,
Nincs olasznak párja hadban.“

Szól s bevágtat egy merész hős,
S mint beszéde, oly fellengős
Járta s kelete.
Szélvész fegyverforgatása,
Könnyü ménen ugratása
Villám szellete.
Így bejárja gyorsan a tért,
Agg a nép a két vitézért.

S képe szörnyü a csatának;
Mintha éltet váltanának,
A vetélkedők
Összeütnek nyúlt dsidákkal,
Szívdöbbentő roppanással,
Egymást rengetők.
Hull zörejjel dárda és vért:
A két hős még birja a tért.

Váltva, bátor elszánással,
Négy dsidát tört rohanással
Már a két vitéz.
S bár szivök még csüggedetlen,
S mint a szikla engedetlen,
Karjok súlya vész.
Még egy verseny, s a fövenyen
Diadalmas az idegen.

II.

Búsan, elfelejtve
Sasként egyedűl,
Puszta sátorában
A vén Toldi űl.

Sátorán a szellő
Által lengedez;
Ősz szakálla mellén
Sűrűn rezgedez.

Csak busúl, csak őszűl
Vég- s határtalan;
Mert hajh! kedve nincsen
Élni bajtalan.

Lova rossz szeméten
Teng erőtlenűl;
Súlyos kardja, vérte
Porban feketűl.

„Mért e néma bánat,
Agg magyar vitéz?
Sírj, üvölts, ha harczra
Gyenge már a kéz.

Czímerét hazádnak
Bírja hős olasz;
Nézd Budán, ha kétled,
Pajzsán díszlik az.“

Így szól átrohanva
Egy serény lovag.
Toldi agg szivében
Gyúl veszett harag.

Vas buzgányt utána
Sujt halálosan
S a lovaggal a ló
Többé nem rohan.

„Most beszélj, te rosszat
Hirdető madár;
El, tudom, hireddel
Nem repűlsz te már.

Czímerét magyarnak,
Szólj, ki nyerte meg,
Hogy fejét a villám
S Toldi csapja meg?

Mindent a lesujtott
Bajnok elbeszél,
Mert a zord öreggel
Összetűzni fél.

Messze tér azonban
S vissza-kurjogat:
„Toldi, hejh vén Toldi,
Kösd fel magadat.

Hordja el a szélvész
Ősz szakálladat,
Tüske csiklandozza
Lógó talpadat.

Az tegyen sirodba,
A ki nem szeret:
Mért ütötted tönkre
Jó pej ménemet."

Így kiált amaz; de
Toldi nem hall már;
Harczok gondolatja
Mert fejében jár;

Mert fölmenni készűl
Országczímerért,
Nagy boszúját eskve
S szomjuhozva vért.

S kezd vigan lakozni,
S három hosszu nap
Szolgál éh- s szomjának
Konyha és a csap.

Térdig széna, zab közt
Áll fakó lova.
Fegyverein kovácsnak
Izzadoz koha.

Majd hogy felidül, vesz
Szőrruhát mezűl,
S így beszél magában
Nagy-kegyetlenül:

„Oh hivatlan vendég,
Ősz fehér szakáll,
Rajtad most nagy átok,
Nagy szerencse áll.

Átok és szerencse!
Úgy viseld magad,
Gyöngybe foglaltatlak,
Ősz szakállamat.

Gyöngybe és aranyba,
Díszt ha hozsz nekem:
Sárba és kitéplek
Szálanként, ha nem."

Szól s felűl. Alatta
Vígan jár a ló;
Kardja cseng, dsidáján
Leng vérlobogó.

Jaj neked! kit ez most
Látogatni megy:
Ádáz arczán nincsen
Irgalomra jegy.

III.

Puszta már a vívópálya,
Csak magában szálldogálja
Az olasz vitéz.
Meggyalázott czímerére
A magyar, bár lázad vére,
Csak sohajtva néz:
Hol sok bátor porba hullott,
Gyenge s gyáva csak sohajt ott.

S most így szól a diadalmas!
„Itt a czímer! ki hatalmas
Visszaváltani?
Fel fiuk! vagy messze honba,
Elviendem hőslakomba
S rajt' fog állani:
Merre föld és merre nap van,
Nincs olasznak párja hadban."

Még alig szólt, hogy zajogva
Rettentően háborogva
A nép felzudúl.
Lelkeikben vészmozgásnak,
Kétes, ingó támadásnak
Vad haragja dúl.
Ím azonban egy barát jön
Nagy robajjal a várkövön.

Szőr csuhával van befedve;
Dombos mellén terjedezve
Ősz szakálla leng.
Lóg nyakában bús csuklája,
De ijesztő nagy szálfája
Vas kezében reng.
Oldalára felcsatolva
Hosszu kardja lóg ragyogva.

Mint a réz-kürt, rivalása,
S megborzasztó felhívása:
„Élet és halál!"
Bámul a nép és nevetne,
Ha dühétől nem remegne.
A nyerő kiáll
S szól a mint feléje vágtat:
„Hagyd kimélnem ősz szakállad."

„Kíméld, rossz fiú, apádat;
Tőlem várd el nyavalyádat."
Szól az ősz barát.
S a nép rémes hallgatással
Két hőst villámroppanással
Összemenni lát:
A kábító zuhanatban
Egy nyögés és gúnykaczaj van.

Három ölre visszavetve,
Ön lovától eltemetve
A levente nyög.
Meg nem ütve lágy nyergében
A barát ül nagy kedvében
S fennen így dörög:
„Most ha birsz, menj czímereddel;
Eztán érd be kevesebbel."

S Toldit a nép haragjáról
S harcza pusztitó voltáról
Most megismeri;
S bámulat csodái lesznek,
Mellyek oldalán hevernek,
Szörnyü fegyveri.
Ő az ország czímerével
Ifju bajnokokhoz tér el:

„Másszor, úgy mond, e szent jelnek,
Ha erőtök nem felel meg,
Békét hagyjatok.
Küzdjön, a ki mer, czimére
S tűrje, kit mily végzet ére;
Rám ne várjatok:
Engem a mély sír partjára
A halál vár vég csatára."

SZÉP ILONKA.

I.

A vadász ül hosszu méla lesben,
Vár felajzott nyilra gyors vadat,
S mind fölebb és mindig fényesebben
A serény nap dél felé mutat;
Hasztalan vár; Vértes belsejében
Nyugszik a vad hűs forrás tövében.

A vadász még lesben ül sokáig,
Alkonyattól vár szerencsejelt:
Vár feszülten a nap áldoztáig.
S ím a várt szerencse megjelent:
Ah de nem vad, könnyü kis pillangó!
S szép sugár lány, röpteként csapongó.

„Tarka lepke, szép arany pillangó!
Lepj meg engem, szállj rám kis madár;
Vagy vezess el, merre vagy szállandó,
A hol a nap nyúgodóba jár."
Szól s iramlik, s mint az őz futása,
Könnyü s játszi a lány illanása.

„Istenemre!" szóla felszökelve
A vadász: „ez már királyi vad!"
És legottan, minden mást feledve,
Hévvel a lány nyomdokán halad.
Ő a lányért, lány a pillangóért,
Versenyeznek tündér kedvtelésért.

„Megvagy!" így szól a leány örömmel,
Elfogván a szállongó lepét;
„Megvagy!" így szól a vadász, gyönyörrel
A leányra nyújtva jobb kezét;
S rezzent kézből kis pillangó elszáll;
A leány rab szép szem sugaránál.

II.

Áll-e még az ősz Peterdi háza?
Él-e még a régi harcz fia?
All a ház még, bár fogy gazdasága
S telt pohárnál űl az ősz maga.
A sugár lány körben és a vendég;
Lángszemében csábító varázs ég.

S Hunyadiért, a kidőlt dicsőért,
A kupák már felvillantanak,
Ősz vezére, s a hon nagy nevéért
A vén bajnok könyei hulltanak;
Most könyűi, vére hajdanában
Bőven omlott Nándor ostromában.

„Húnyt vezérem ifju szép sugára"
Szól az ősz most „éljen a király!"
A vadásznak vér tolúl arczára
S még kupája illetetlen áll.
„Illetetlen mért hagyod kupádat?
Fogd fel gyermek, és kövesd apádat.

Mert apád én kétszer is lehetnék,
És ha ittam, az nincs czenkekért;
Talpig ember a kit én említék,
Nem gyaláz meg ő oly hősi vért!"
S illetődve s méltóság szemében,
Kél az ifju, tölt pohár kezében:

„Éljen hát a hős vezér magzatja,
Addig éljen, míg a honnak él!
De szakadjon élte pillanatja,
Melyben attól elpártolni kél;
Egy király se inkább, mint hitetlen:
Nyűg a népen a rosz s tehetetlen."

S mind zajosban, mindig hevesebben
Víg beszéd közt a gyors óra ment.
A leányka híven és hivebben
Bámulá a lelkes idegent.
„Vajh ki ő, és merre van hazája?"
Gondolá de nem mondotta szája.

„Téged is, te erdők szép virága,
Üdvözölve tisztel e pohár!
Hozzon Isten egykor fel Budába,
Ősz apáddal a vadász elvár;
Fenn lakozva a magas Budában
Leltek engem Mátyás udvarában,"

Szól s bucsúzik a vadász, rivalva
Inti őt a kürthang: menni kell.
Semmi szóra, semmi bíztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.

„Emlékezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk.“

Mond szerényen szép Ilonka, állván
A kis csarnok végső lépcsején,
S homlokán az ifju megcsókolván,
Útnak indúl a hold éjjelén.
S csendes a ház, ah de nincs nyugalma:
Fölveré azt szerelem hatalma.

III.

Föl Peterdi s bájos unokája
Látogatni mentenek Budát;
Minden lépten nő az agg csodája,
Mert sok újat meglepetve lát.
A leányka titkon édes óra
Jövetén vár szép találkozóra.

S van tolongás s új öröm Budában:
Győzelemből várják a királyt,
A ki Bécset vívó haragában
Vérboszút a rossz szomszédon állt.
Vágyva néz sok hű szem ellenébe:
Nem vidul még szép Ilonka képe.

„Hol van ő, a nyájas ösmeretlen?
Mily szerencse fordúlt életén?
Honn-e, vagy tán messze költözötten
Jár az őzek hűvös rejtekén?“
Kérdi titkon aggó gondolattal,
S arcza majd ég, majd szinében elhal.

S felrobognak hadvész-ülte képpel
Újlaki s a megbékült Garák.
S a király jő, fölség érzetével
Környékezvén őt a hős apák,
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
A király az: „Áldás életére!“

„Fény nevére, áldás életére!“
Fenn kiáltja minden hű ajak:
Százszorozva vissza zeng nevére
A hegy és völgy és a zárt falak.
Halványabban hófehér szobornál
Szép Ilonka némán és merőn áll.

„A vadászhoz Mátyás udvarában,
Szép leánykám, elmenjünk-e hát?
Jobb nekünk a Vértes vadonában,
Kis tanyánk ott nyugodalmat ád.“
Szól az ősz jól sejtő fájdalommal,
S a bús pár megy gond-sujtotta nyommal.

És ha láttál szépen nőtt virágot
Elhajolni belső baj miatt:
Úgy hajolt el, félvén a világot,
Szép Ilonka titkos bú alatt.
Társasága lángzó érzemények,
Kínos emlék, és kihalt remények.

A rövid, de gyötrő élet elfolyt,
Szép Ilonka hervadt sír felé;
Hervadása líliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté.
A király jön s áll a puszta házban:
Ők nyugosznak örökös hazában.

A HŐS SÍRJA.

Sok bajnak utána az ősz dalia
Csend-lakta honába kerűl;
Vészes fiatalkori napjaira
Néz vissza reménytelenűl:
Eltűntenek ifjukor és szerelem,
A vérteli harczok, a győzödelem.

Fáradtan, elaggva, ez álmaiban
A harcz s koszorúk fia él,
S bár álmain a komor ész köde van,
Még lelke busongni kevély,
A sírba letenni ohajtja fejét:
Márvány örökítse s dal ülje nevét.

S hosszú nap után borus éjszaka száll,
Felhőbe húzódik a hold.
Éjfélre a hős rideg álmainál
Felhangzik az őslaki bolt.
Kürt híja ki harczra az ősz daliát;
Vég harczra kimenni nem ója magát.

A kürt tova zengve rival,
Rémhangja betölti az éjt.
Megy bátran a hős csatagondjaival
Érezve veszélyteli kéjt.
Megy zordon utakban a hangok után:
Nagy-messze körűle a puszta magány.

S fölzengeni hallja a harcz moraját,
A férfiölő viadalt,
Küzdők rohanásit az érczsoron át,
Hall rémületes csatadalt:
Kard, dárda zörömből, a ló szabadul;
Nagy sebben alélva vitéz fia hull.

A hős tova és tova tévedezőn
A képtelen éjbe halad.
A vérbe borult, csata-dúlta mezőn
Elhallgat az éjjeli had.
S rémséges, halotti a csend, a magány
A vad rohanások, a hadzaj után.

Harmadszor a kürt riad és szomorún
Vég hangja bucsúzva kihal.
S villám sugarában az éji borún
Át rémlik emelt ravatal:
A hős temetőhelye s orma felett
Fog bús szobor, a haza képe, helyet.

Sok bajnak utána az agg dalia
Itt békehelyére talál;
Vészes, viadalteli napjaira
A századok éjjele száll.
S míg lelke dicső nyugalomnak örűl,
A hír örök éneke zengi körűl.

A KÉT POLITIKUS.

(Egy kép alá.)

Első.

Ötödször ő volt, a ki lábait
Kirakta a gyülésnek asztalán,
Mintegy jelentve, hogy lábával is
Tud annyit, mint a többiek fejökkel.

Második.

Csak azt szeretném tudni . . .

Első.

Negyedszer ő volt, a ki vitatá, hogy . . .

Második.

Nem foghatom meg . . .

Első.

Ő volt, ki bölcsen megmutatta, hogy
Nem minden ember ember.

Második.

Csak azt kivánnám tudni, vajjon én is
Olyan nem-emberféle vagyok-e?
Mert már ha nem vagyunk mind emberek,
Alig hiszem, hogy én is az vagyok.

Első.

Oh ő nagy ember.

Második.

Ember is, nagy is!
De légyen ugy, én inkább nem leszek
Ember, csak ő oly szörnyü ne legyen.

S mig igy beszéltek a nyilt ablakon
Látatlan kézből, mint egy-egy terítő
Oly óriás ujságok hulltanak,
Elállt a szó a két bölcs ajakán.
S az ösztövérebb már nyelé mohón
A csalfa hírek zagyvalékait,
Tapasztalt szemmel mind a főbbeket
S az érdekesbet válogatva ki,
De a pohos, mint gőböly a mezőn,
Legelve mászott a nehéz betűkön,
S nem válogatva jót és érdekest
Mi csak szemével összetalálkozék,
Tücsköt-bogárt mind összeolvasott,
Mig végre buzgósága elnyomá,
S daczára Pedro s Miguel hadának,
Kik egymást még javában öldösék,
S daczára minden Jackson s Ibrahimnak
Hallatta vastag horkantásait,
Egyszersmind megmutatva, hogy halál
S álom között, bár testvér-gyermekek
Csak fül szerint is szörnyü a különbség.

A HONTALAN.

Járatlan útakon ki jársz,
S keblet viharra, vészre társz
Örömtől idegen,
Ki vagy te bánat embere,
Mi sorsnak üldöz fegyvere,
Hogy bolygsz vad bérczeken?

„Hagyj bolyganom vad bérczeken,
Hagyd dúlni a vészt keblemen:
Én bujdosó vagyok;
Kietlenb itt e puszta szív,
Zajosb a vész, mely benne vív:
Fájdalmim oly nagyok."

Tán dús valál és kincsedet
Elvette ádáz végzeted,
S most inség szomorít?
„Dús voltam s dúsnak lenni jó,
S inségem most oly szívható:
De ez nem tántorít."

Két név előtted szent talán:
A hű barát és hű leány,
És ők elhagytanak?
„Pártos barátság, szerelem
Földön legkinzóbb gyötrelem:
Ők híven haltanak."

Kihaltak ők? tán gyermeked,
Szép hölgyed, minden örömed,
Emésztő sírba szállt?
„Mind sírban a mit szereték,
De a szív mély s nagy menedék,
Elnyögte a halált."

Te tűrsz, bár kínod súlya nagy:
Tán a becsület rabja vagy,
S neved gyalázva volt?
„Gyalázva minden czímerem;
De azt hazámért szenvedem,
S ez rajtam drága folt."

Hah számkivetve vagy tehát,
S melyért vérzettél, ten hazád
Sujt kérlelhetlenűl?
„A számüzöttnek honja van,
S bár szenved ő s boldogtalan,
A nemzet él s derűl.

A nemzet, melyhez tartozám,
Kiirtva, s vérbe fúlt hazám
Többé fel nem virúl:
Engem millióknak veszte nyom,
Egy nép halálát hordozom,
Keblemben ostorúl."

KEMÉNY SIMON.

I. A kém.

Gyilkos haraggal tört utat
S fut lesbe csalt Hunyad;
De társa vesztett harczmezőn,
A püspök elmaradt.

Erdélynek, oh Maros! vized
Gonosz vendéget hoz:
Szent-Imre lejtős oldalán
Mezet bég sátoroz.

S Mezet bég szörnyü sátorát
Nem ékesíti hold:
Ormán a püspök szent feje
S egy véres dárda volt.

Körűle tenger zagyva nép,
Szilaj gyönyör szivén;
De benn tanács ül, a magyar
Romlását esküvén.

Végzésök: „Essék Hunyadi!
S Erdély utána kél:
Erdély lesz megdőlt nagy fián
A vérző szemfedél!

Ötezren, ismert bajnokok,
Csak rá vadászszanak;
Mióta harcz van, ily nemes
Vadat nem fogtanak.

Jutalmok halva török üdv,
A húri-lakta menny;
Mig élnek, Erdély kincsei
S hír minden nyelveken."

S idézve szög Hafiz belép,
Halvány beteg legény;
Levert ifjuság bágyadoz
Meghajlott termetén.

Fölnéz; de gyorsan elhaló
Szemlángja tétováz:
Boldogtalant oly annyira
Kinozza testi láz.

Majd szólni kezd s így rebegi
Fáradtan szózatit:
„Kivántad, oh kegyelmes úr!
Leírnom Hunyadit?

Leírnom őt s a gyermek is
Rá ismer szó után:
Rab voltam nála évekig,
Szolgáltam udvarán."

S lefesti arczát, termetét,
És szürke ménlovát,
Melyen vezérli hadait
Véren, halálon át;

A fegyvert, melylyel karja sujt,
A hollót paizsán,
S mind, a mi rajta feltünik,
Rettentő a csatán.

De nem csak arczát, termetét,
De nem csak ménlovát,
Lángszózatokkal írja le
A ritka hőst magát:

Villám gyanánt mint terjed el
Nagy lelke táborán;
Mint jár előtte rettenet,
Pusztúlás nyomdokán;

Szemének harczi őrtüzén
Mint gyúlnak ezerek;
Ha szól, szivrázó hangjain
Mint éled a sereg.

Majd fővezér, majd közvitéz,
Rengetve buzogányt,
Mint öldököl, mint veszti el
Kiket halálra szánt;

A nemzet mint lesz általa
Egy szívvé, nagy s merész,
Mely a csatákra feldobog.
Mely élni halni kész.

S megy, mint lerontó zivatar,
A kis de bátor had;
Közöttök a harcz istene,
S ez isten ő, Hunyad!

S a mint Hafiz így közre szól
S mind inkább lángba jő,
Feléled elhalt ízein
A vele szült erő.

Kinyúlnak izmos tagjai
A hallgatók felett,
S betölti szálas termete
A sátorszegletet.

Harsogva zeng, mint hadi kürt,
A szózat ajkirúl;
Szemében rémvilág lobog,
És arcza felpirúl.

S Mezet bég sápadt mint halál,
Merően néz körűl,
S egy bátor arczot nem talál
Oly sok vitéz közűl!

De mind, ki látta Hunyadit
Dúló hadrend előtt,
Döbbenve ismer rá: Hafiz
Oly hűn rajzolta őt.

Majd kór Hafiz felé lövel
Gyanús pillantatot;
De ő a nagy sereg között
Többé nem láttatott.

A hegytetőre vágya fel
Enyh s tiszta lég után.
Felment, s fej nélkül ott lelék
Jövő nap hajnalán.

Őt vélte mindenik; de ő
Nem volt a fejtelen:
Utána csúszván Ali Kurd
Rá ismert egy jelen.

S dühös csatától zenge fel
A puszta rengeteg:
Két ellenséges ismerős
Halálra küzdtenek.

És Kurdot ő gyilkolta meg,
Kurd a vér-fedte holt:
Az ál Hafiz, magyar fiú,
Hunyadnak kéme volt.

II. Kemény háza.

Mely ritka szerencse,
Mely isteni kéz
Áldott meg örömmel,
Oh ifju vitéz!
Tisztelve dicsőnek
Ismére hazád,
S most ős lakod éden,
Mely kéjeket ád.

Tündökletes arczczal
Szép hölgy jön eléd,
És hoz puha karján
Egy kis csemetét.

A nő maga gyöngyház,
És gyöngy a fiú,
Boldog szerelemnek
Mily szép koszorú!

„Nem hal ki tehát
A bajnokok ága,
Bár harcz mezején
Elhulla virága,
Sok hősi Kemény.
Irtózatosan
Fenn tartja magát
Uj sarjaiban
A régi család.“

Hő érzelem árja fogadja Keményt,
A harczokon honnit, a honn jövevényt,
S keblére, csatái sebeinek irúl,
Hölgyével egy ég magas üdve borúl.
És csendes a ház, az örömteli lak,
Távolba nem érik a harczi nyilak;
Kőszirtok örök tövü szálainál,
Elzárva, fedezve, magányosan áll.
Mormolva köszönti a bérczi sió,
Zúgása szelíd nyugalomra hivó,
S míg rengetegin zivatar rohan át,
Rá védve tekint le az agg Retyezát.
S ő ott a gyönyör teli kútfejinél,
Mint férj s atya mennyire boldogan él!
Mért még is az arczon e némaború,
Felhői között mire érik a bú?

Lelkére mi rémletek árnya vonúl,
Hogy felriad álmai karjaibúl?
Mért hölgye szelíd ölelése helyett
Nyujt durva vitéznek orozva kezet,
S hozzája titokteli éjfeleken
Véralku felett tanakodni megyen?
Oh szent haza! érted ez aggodalom,
Mely nem hagy örűlni a szűz karokon!
Éretted az égiek asztalitól,
Hol szüntelen örömek éneke szól,
Szent Isten imádatos arcza elől,
Bár ülne sugárai jobbja felől,
Fölkelne a honfi s dicső nevedért
Eljőne csatáidon ontani vért.
S esküdve az alku az égbe megyen:
Nagy Hunyadi bajnoki czímeiben
Fog küzdve kiállni a síkra Kemény.
S vagy győzni vagy esni a hír mezején.

III. Az ütközet.

Ompolynak árjai vérben hempelygenek,
Csatázva partjain huzódik két sereg,
Egyik hazát hagyott, hogy dúljon idegent,
Másik belföldi had s csatái tárgya szent.
Eljöttek oldani rabláncznra vert rokont,
Szivökben a boszút hordván s a drága hont.
S tovább, tovább megyen téren, tetőn a had,
Holtakkal hintve a virító tájakat.
Leggyilkolóbb csata az Örön mennydörög;
Ott egy zászló körűl küzd számtalan török.
A hollós pajzsu hős szemközt s székel fiak,
S vad ellenségeik sok ezren hullanak;
De új ezer fedi a véres harczhelyet,
S tovább, tovább dühöng az ádáz ütközet.

Most egy merész lovag tajtékzó paripán
Száguld a hős felé, átkot, dühöt fuván:
„Így, gyilkos Hunyadi, nyitom meg szívedet:
Miattad ősz apám a varjak étke lett.“
S egyszersmind elrepűl a dárda keziből:
A hős jobban talált s ő szörnyet halva dől.
Majd jő egy óriás; halálfej czímere,
Jelűl, hogy halni kész, ha nem győz fegyvere
Hogy nem csak nézni jött, kitűnik termetén!
Borzasztó látni őt a vértől feketén.

S nem szól, de buzogányt forgat halálosan
S a hollós hős előtt két bajnok ölve van.
Már fennyen c‹eng vasa a hollós paizson
S örömsivalkodás zeng a vad ajkakon;
De visszavág a hős s„a szörnyü fej lehull;
Rémítve görg alá az Őrhegy ormirúl.
S ismét egy új vitéz s ismét egy új halál:
A hollós vértü hős párjára nem talál.

S a mint tovább-tovább zajong az ütközet
S mindinkább hull a nép az őri hegy felett,
Im újra sor nyilik, s szép mint a nap fia,
Előszáguld heven egy ifju dalia.
Bámulva néz körül, a hős előtt megáll
S kezében meghajol a zászlós kopjaszál.
„S régóta — így beszél — kereslek, oh Hunyad,
Jó sorsom engedi meglátnom arczodat.
S látom véres kezed munkáit: iszonyúk!
Tanúim, hogy te vagy, s hogy a hír nem hazug,
De hogy nem rettegem kezedtől a halált
Im vedd, s ha úgy lehet kerüld e kopjaszált.“
S egyszersmind neki hajt a két hős könnyedén:
A hollós hős alatt átszúrva dől a mén;
De Ferhád elesik, szívében kelevész,
S fölötte áll setét pajzsával a vitéz.
S szól: „Hős fiu, korán enyészik életed.
Mondd meg, kinek hagyod átadnom fegyvered?“
Ferhád nem válaszol, de szól hörögve még:
„Mezet bég, jó apám! intettél, nem hivék.
Eljöttem vakmerő meglátni Hunyadit
S többé nem látom, ah, honom határait!“
S Mezet bég ott leli lélektelen fiát,
S keblén kétségbesés lángtőre nyilal át.
De hősileg felejt fájdalmat és halált,
Buzditva vág elé s harsogva felkiált:
„Most, most van alkalom Hunyadra rontanunk.
Erdély mienk, ma van a legdicsőbb napunk.
Most, rajta ozmanok! fel zászlót s kardokat.
Halállal en fiam dicsően tárt utat!“
Igy szól s félszáz ezer ordít s rohan vele;
A székel fut; kevés, kit kard nem sujta le.
S vérében ott a hős a hollós paizs alatt,
Ajkán s szivén haza a végső gondolat.
S Mezet bég felkiált: „Mienk a diadal!
Erdélynek napja húnyt Hunyad csatáival.“

S már indul végzeni a meghajolt csatát,
S száguldva vezeti vérszomjuzó hadát.
Már szerteszét rabol s pusztít török, tatár,
S csak egy magyar had áll, mely még csatára vár;
De ez bizton halad, nem enged semmi tért,
S fenn zengi: Hunyadi! s mindnyájan Hunyadért
S Hunyadra csakhamar rá ismer a török,
A merre kardja vág, szózatja mennydörög.
Mint villám terjed el nagy lelke táborán:
Előtte rettenet, halál van nyomdokán.
S dicsően győzni száll a kis, de bátor had,
Velök harcz istene s ez isten ő, Hunyad!
Mezet bég véresen borítja a mezőt,
Fiával itt talál nem díszes temetőt.
Gyérülten omlanak vert hatvan ezrei:
Őket téren tetőn magyar had kergeti.
De ott fekszik Kemény a hollós vért alatt:
E nagy, dicső napért ő volt az áldozat.

IV. A sír.

Elmult a harcz, a hon szabad;
Sírjában a hős ott szunyad
Az ádáz nap után.
Felette ifju hölgye van
Setét hajának gyásziban;
Oly szép, oly halovány.

Fájdalma szókra nem fakad:
Tőr benne minden gondolat,
Az érzemény halál.
Bújával semmi föl nem ér,
Csak a mi nincs, a vesztett férj
A por lakóinál.

Elmúlt a harcz, a hon szabad:
Vezéri díszében Hunyad
És bajnok társai
A sírhoz jőnek komoran,
A harcz setét ruháiban
Vég búcsút mondani.

„Helyettem, oh nemes barát,
Elestél s mentve lőn hazád.
Dicsőn és szabadon,
Ha él, virágzik nemzeted,
Az véren váltott érdemed:
Örök hír hamvadon!

Vedd ím vezéri díszemet,
Melyet jelessé tőn kezed,
Vedd esküm zálogúl,
Hogy e hon és e nemzetért
Ontok pogányban annyi vért,
Mig holda elborúl.“

Szólt, s minden szónak hangiban
Törökjaj s harcz dörgése van
S nem gyáva fájdalom.
Majd meghajolt a sír fölé,
A zászlót, pajzsot föltevé
S kidíszlett a halom.

Utána mind a bajnokok
Lerakják sorra paizsok
S kél zordon ravatal,
Setét kopjákkal lobogó,
Tört fegyvereknek villogó
Rémes pompáival.

S miként jött, vissza komorúl
Huzódik a had s elvonúl
A mélyebb gyász elől!
A bús hölgy még ott térdepel;
Őt semmi zaj nem kelti fel
Nehéz gyötrelmiből.

„Dicső volt ő hajh! s oda van!
Oly ifjú még, most szótalan,
Oly hű volt, most hideg.“
Ez a mit a hölgy nem feled,
Ez a mit vissza nem vehet,
S fájdalma rengeteg.

Ott csügg a síron egyedűl
Gyászfűzként, melynek mélyen űl
A földben gyökere,
Ott hullnak néma könnyei,
S szivét mind inkább vérezi
A gyilkoló csere.

Elmúlt a harcz, a hon szabad
S kiket bilincsre vert a had,
Veszendő honiak,
Nő, gyermek, ifjú, agg s öreg,
Egy tizezernyi nagy sereg,
Most visszaszállanak.

Kiket barátság, szerelem
Kötött s ért búcsú-gyötrelem,
Kétszerte kedvesek.
Most újra egymást ölelik,
Egymásnak arczán könnyeik
Ragyogva ömlenek.

S Erdélynek völgyén, halmain
A tizezernek ajkain
Felzeng a háladal;
Fel a magas mennyekre hat,
Betölti a mély sírokat
Megrázó hangival.

„Igen! mindünkért halt meg ő!“
Szól illetődve most a nő
S a sírról felriad:
„Örüljön a ki mentve lőn,
Áldás a sírban pihenőn:
Erdély megint szabad.

Ne lássa senki gyászomon,
Midőn derűre vált a hon,
Hogy még van fájdalom:
De titkon én e gyászomat,
Míg fájdalomtól megszakad,
Szívemben hordozom.“

A RABLÓ.

Vitorlaszárnyakon
A sajka elröpült;
A sajkán gazdagon
Ékes menyasszony ült.

Menyasszony, ifjú s szép,
De vőlegénytelen,
Orozva vitte őt
Rabló vad tengeren.

A rabló szótalan
És zordon férfi volt,
Csak nem, midőn a bús
Fogoly felé hajolt:

Szelíd és csapodár
Ohajta lenni ott;
De látszék rajta, hogy
Bár kért, akarhatott.

S szilaj fájdalmiban
Borzadva kebele,
Az elszánt ifju hölgy
Átokkal felele:

„A tenger habjai
Nyeljék el fejedet,
Rabló, ki rám vetéd
Átkoztam kezedet.

A tenger szörnyei
Tépjék el testemet,
Ha nálad valaha
Felejtem férjemet."

S a parton, mely felé
A gyors hajó repült,
A halvány homokon
Két játszó gyermek ült.

Csigákból hallgaták
Tenger zugásait;
A rabló megőrült
Igy lelni fiait.

„Apám!" kiáltanak
Szemlélve a hajót,
Hoztál kardot nekem
S édes piros bolyót?

Hoztál-e büszke mént,
És mézes kenyeret,
Zengő arany madárt,
És czifra szekeret?"

„Asszonyt, egy ifju nőt
Hoztam közétek im;
Kérjétek őt anyúl,
Kis árva gyermekim.

Kérjétek, ápoló
Hogy légyen a helyett,
Ki föld alatt korán
Lelt gyászos lakhelyet."

S a fürge két fiú
Most föltekintenek;
De a rég várt anyán
Nem jóra sejtenek.

És súgva szól egyik:
„Apám! a hölgy beteg;
Nézd arcza halovány
És tagja reszketeg.

S keserve a beteg
Csigának drága gyöngy:
Anyánk szemében is,
Nézd, fagyva áll a köny."

Kietlen szomorúk
A hölgynek napjai.
Rémséggel iszonyúk
Éjének álmai.

Csak gyilka űzheti
Rablója ostromát,
Ki kérni megszünék
S erőszakosra vált.

„Vagy tőlem hű s örök
Szerelmet elfogadsz,
Vagy nálam zordonabb
Gazdának kezet adsz.

Hazádtól távolabb,
Téríthetetlenűl,
Áron bocsátlak el
Vad úrnak örökűl."

Haraggal így beszél
A zordon, s vízen át
Folytatni távozék
Ember-vadászatát.

Egy kis sziget fokán
A rabló háza van,
Magas sziklák alatt
Sugár fák árnyiban;

Álmokba ringatott
Szél s hab zugásinál,
De fel-felriadó,
Ha szél s hab víni száll:

Előtte a vizek
Végetlen árjai:
Ah oly végetlenek
A rabnő kínai.

Ki adja vissza őt
A szívnek, melyre vágy ?
Hajh dúlva s messze van
A szűz menyasszonyágy !

Ki oldja meg nehéz
Sorsának lánczait,
S a még sulyosbakat,
Jövője gondjait ?

A tenger sivatag,
Halottan áll a part ;
Nem tudni, szép időt,
Vagy vár-e zivatart ?

A csüllő sír, csapong
A puszta habokon ;
A hölgy elszántan űl
Egy lenge csolnakon.

„Vagy élek, vagy lelem
Habokban síromat,
De visszaragadom
Rablómtól magamat ;

Megváltom eltiport
Szerelmem eskeit.
Mindenható ! vezesd
A hűnek kezeit.

Indul, elmenne s ah
Rendítő látomány !
A két fiú szalad
A távozó után.

Kezét nyujtván egyik
Eseng oly szívesen :
„Vigy, oh, vigy minket is
Sétálni tengeren.

A tenger szép özön,
Szellője lengeteg,
Tündöklő habjai
Oly lágyan rengenek.“

De könyben elborult
Szemét a második
A nőre szegezi,
S ekkép rimánkodik :

„Ne menj el, oh anya,
Vagy vigy el engemet.
Ki ád nekem, ha mégy,
Jó szót és kenyeret !“

A megszánt két fiút
A bús hölgy felszedi,
Alig tudván miért,
S mi végét érheti.

Forgatva egyedűl
Ön gondolatjait,
Vágyának új utat
A végtelenbe nyit.

S a sajkát fölveszik
Nagy tenger árjai :
Nyom nélkül vesznek el
Távolban útai.

A tenger iszonyú
Ha mélyét fölveti,
Midőn hullámait
Vad szélvész kergeti,

Ha feldúlt síkjain
A barna zivatar
Élőt s halottakat
Éjével eltakar.

Ki az, ki hál'adón
A partot öleli ?
A parton tán honát
S övéit fölleli ?

Ki az, ki úgy örűl
Menthetni életét ?
Az éh tengerben az
Nem hagyta mindenét.

A rabló az, ki most
A partra felköszönt,
Alig hogy elhagyá
A gyilkoló özönt.

Népet s kincset hozott
Nejének dús jegyűl,
Azt vélve, feledi
Búját, ha kincse gyűl.

A tenger elvevé
A tenger-adta jót:
Hullámsír temeti
A kincset és hajót.

De megvan, úgy hiszi,
Legdrágább kincse még,
A hölgy, kit semmi ár
Megvenni nem elég:

Megvannak gyermeki,
Az édes két fiú —
Hozzájok fut, rohan
S enyhűl szivén a bú.

Derűlten áll a part
Nap enyhe sugarán;
A tenger elsimúl
Lezúgott vész után;

De tört hajó ül a
Mosolygó partokon,
Holtaknak teste úsz
A tűkör habokon.

S a rabló megleli
Üdvének romjait,
Holt halvány testeket,
A nőt és fiait.

A sárga fürtöket
Iszap keverte be;
Iszappal éktelen
A szép hölgy kebele.

S ő ott áll, mint szobor,
Merő fájdalmiban.
Fájdalma oly rideg,
És oly határtalan.

Vadul átnézdeli
A messze levegőt;
De sem tenger, sem ég,
Sem föld nem szánja őt.

Ott ég, mint tört hajó
A tenger közepén,
Kit villám gyújta meg
Viharnak éjjelén.

Jámbornak bajban írt
A múlt emléke ad;
Őt bűnök terhelik
És gyilkos öntudat.

A TÚLVILÁGI KÉP.

„Hűségtelen, de szép valál
Te bűnös, édes lány;
Idő előtt temetve vagy
Magányos éjszakán.

De ifju tagjaidra föld
Ne tárja holt ölét;
Enyém vagy: sírod ajtaját
E vas rombolja szét.

Enyém az ajk, oh ismerem
Az édes ajkat én;
Mint méh a rózsán, függtem én
Csókján, lélekzetén.

Enyém a bájhatalmas arcz
Csábító fényivel,
És a gyönyörnek halmai,
Az ifju hő kebel.

Nyílj meg te föld, nyílj meg te sír,
Adjátok vissza őt:
Nyugalmat leljen szívemen,
Karomban temetőt."

Süvöltve száll át a vihar
Tetőn és téreken;
A messze látkörig sehol
Egy lélek sincs jelen.

Magán, vész-szórta hajjal áll
A feldúlt sír felett
Az ifju, s barna hantokat
A zúgó szélbe vet.

Haragban égő csillagok
Néznek felhők alól,
És a koporsó feltünik
A sír homályiból.

De a mint feltün s a fiú
Hévvel reá omolt,
Nyögést viszhangoz a szilaj
Kéz-háborgatta bolt.

És mintha nem lett volna még
Eléggé sírja mély,
A gyász koporsó rezzenik
S mélyebben földbe kél.

„Hah! — szól az őrült szerető —
Bujósdit játszol-e?
S utánad én a földtekét
Keresztűl fúrjam-e?

Átfúrom azt, de látni kell
Még egyszer arczodat;
Egyszer teremt csak ollyat ég,
Oly csalfát s bájosat."

Szól s rombol csüggedetlenűl;
Tágúl a földi gát,
És a koporsó több helyen
Feltünteté magát.

De hányszor feltünt, annyiszor
Nyögéssel visszahull,
Midőn az ifju, belsejét
Feltárni, ráborúl.

Most ott ül a föld közepén
Oly mélyen, oly magán:
Lankadság tagjain, hideg
Veríték homlokán.

Hol a csikorgó ércz terem,
S a tengerér fakad,
Ott ő pihenni szálla meg
A felvilág alatt.

Borúsan néz be a vak éj
A mély sír ajtaján;
Setét és csend uralkodik
A borzasztó hazán.

S a csendben, mintha szív dobog,
Vagy vér vadúl kereng,
Rémséges döngés hallatik:
A földnek keble reng.

S ő. a világtól elszakadt,
A sírral oly rokon,
Föleszmél fáradalmiból
A rémes hangokon.

S beszélni kezd gyász dolgokat,
Szörnyűket hallani;
Még szörnyebb, a mit gondola,
S nincs szó kimondani.

„Igen tehát! én öltem el,
Én gyilkolám meg őt;
Én adtam lakhelyűl neki
A puszta temetőt.

Nyakamba fűzve karjai,
Hév ajki ajkimon,
Buzogva omlott vére ki
Orgyilkos vasamon.

Szerettem őt s e szerelem.
Mint fenn az égi bolt.
Végetlen, tiszta és örök,
Rá vesztegetve volt.

Mint égi boldogságomért
Nyujtám ki kezemet,
S ő lengeséggel bűnösen
Eljátszta hitemet.

De mostan — s itt felkaczagott --
Örökre mentve már;
Nem bont s köt többé frigyeket
Az elhúnyt szemsugár;

Nem csábit senkit érzeni
A halovány ajak,
És a veszendő habtetem,
S az omló szög hajak,

Hah! most fogom még látni őt
Valódi boldogan:
Mert hű az asszony és igaz,
Midőn már halva van."

Igy szóla s hévvel üldözé
A holtnak tetemét,
Felszaggatá nyomán a föld
Százrétü kebelét.

A porhon általfúrva lőn,
A föld más oldalán
Előtünék a sírduló
Sok fáradás után.

S egy új világot lel vala,
Körűl új életet
S dicsőbb eget, dicsőbb napot
Az új világ felett.

Hol a patakhang zene lőn,
A szellő enyhe dal,
Öszhangba olvadók a szív
Legbelső vágyival;

Hol a setét lomb árnyai
Feledség fátyola
Mindenre, a mi keserűt
A lélek gondola.

S itt a koporsó megnyílék,
S a mint teremtve van,
Föllenge a szelíd leány
Ifjúság bájiban.

Oly tiszta, mint az ősi lég,
Az ég és föld között,
Mely a nap szűz sugárival
Először ütközött.

Ártatlan rózsák arczain
S az első szerelem;
Azok még illetetlenek,
Ez hű és feddtelen.

S az ifju lelke bámuló
Gyönyörbe rezge át,
S mély és nehéz fohász után
Igy hallatá szavát:

„Hah! nem hiába fáradék;
Ez méltó munka volt.
Ilyennek láttam őt, midőn
Először rám hajolt.

Tégy semmivé örökre, ég!
Nem esdem üdvödért:
Egy ily tekintet megfizet
A kínos életért!"

Végezte s a kép eltünék
És ő — fölébredett:
Egy lázbetegnek álma volt
Mind, a mit szenvedett.

Mellette ifju hölgye ült
Virrasztva csendesen,
Oly mondhatatlan bájoló
Szelíd gyötrelmiben.

Őrcsillagokként függtenek
A kóron szemei,
Mig gyengén izzadt homlokát
Törlötték kezei.

Ő föltekinte s meglepé
A túlvilági kép;
Nem oly derült, nem oly vidám,
De vonzóbb földi szép.

E látomány eláradott
A kórnak láz erén,
S régen nem ízlett kéjre vált
Az enyhűlt érzemény.

„Oh hölgy, az isten gyönyörűl
Teremte tégedet!
S szerelmed üdvösséget is
Ád a gyönyör felett.“

HŰSÉG.

A leányka, mint madár,
Repkedő és csapodár;
Minden újabb pillantása
Egy hivének buktatása.
A leányka lenge nád,
Hajlik tőled és hozzád;
Szellő hajtja jobbra balra.
Majd keletre, majd nyugotra.
Keblet minden szépre tárj;
De leánytól jót ne várj!

Mely gyönyört az óra ád,
Úgy tekintsd mint rózsafát,
Melynek kurta ifjusága,
Hervadandó szép virága,
A leányka gyenge ág,
De szerelme szép virág:
Szedd szelíden a virágot,
Meg ne sértsd a gyenge ágot;
S mely gyönyört az óra ád,
Vedd s köszöntsd el poharát.

Mit sovárgasz? mit tünődnél
Hosszu hűség lángirúl?
Még a nap sem hű az éghez:
Majd derűl, majd elborúl.
A hold, bár szelíd világa,
Csak muló kéj csalfa lángja;
Fogy s telik, mint kedve jő;
Hű leánykák képe ő.

A hitetlen oldalcsont
Már sok férfit tőrbe vont.

Bár szerelmed tisztán ég
S véghetetlen mint az ég,
Zálogúl add szívedet,
E legdrágább kincsedet,
Vagy megvetve, vagy csalatva,
Igy is, úgy is megromolva,
Veszteséged bármi nagy,
Gúny s nevetség tárgya vagy.

Élj azért a gyors idővel,
Ne törődjél a hűséggel:
Kölcsön esik, ha te csalsz.
Megcsaltak már érte százszor,
Azt gondold, most rajtad a sor;
A csalásban meg nem halsz.

És ha mégis tévelyedve,
Jó tanácsot elfeledve,
Fennakadnál, s lányi jóság,
Vélt erény és ártatlanság,
Könnyü, mívelt, vidor elme,
S a szerencse dús kegyelme,
S csókkal esküdött
Tiszta szerelem,
Könybe gyöngyözött
Játszi barna szem,
És haj, mint az éj,
Váll, kar, mint a hó,
Mint megannyi kéj,
Ész- és szívfogó,
Megbüvöltek, s neki szánva
Kész lennél e nagy mondásra:

„Holtomiglan, holtaiglan;“ —
Térj eszedre! féld a szégyent,
Mondd helyébe: „holnapiglan!“
És ne kívánj lehetetlent;

Mert, akarja bár szivében,
Más van írva sors könyvében:
A leány hű nem lehet —
Férficsontból vétetett.

A SZÉP HAJADON.

Kisleány-seregben
Serdült hajadon
Jár szelíd örömmel
A zöld pázsiton.

Tűzve szög hajába
Van virágos ág;
Maga messze földön
A legszebb virág.

Még alig hagyá el
Báb-játékait,
Még alig felejté
Gyermekálmait.

Mint kicsin baráti,
Ártatlanka még,
De szemében új tűz
Bájvilága ég.

Lába, mint a szellő
Könnyüden lebeg,
Ah de keble néha
Lassan fölpiheg.

Vajh, ki birja e szív
Első vágyait,
Tiszta gerjedelmét,
Sóhajtásait?

Vajh! kinek virít e
Mennyből szállt tavasz?
Szent egek! beh boldog,
Boldog ember az!

A KIS LEÁNY BAJA.

Isten a megmondhatója
Mennyit szenvedek,
Testi lelki nyúgodalmam
Mint eltüntenek.
Nappal álom forr fejemben,
Éjjel gond viraszt;
El sem végzem, már is újra
Kezdem a panaszt.

A sóhajtás tartja bennem
Még az életet.
Keblem a sok sóhajtástól
Szinte megreped.
Csak sovárgok, csak tünődöm,
Nem tudom, miért?
Mintha égnék s vágyakoznám
Bírhatatlanért.

Ah ha e sovár tünődés
Tán a szerelem;
Akkor jaj szegény leánynak,
Akkor jaj nekem!
A ki engem úgy szeressen,
Élve, halva hív,
Amint én szeretni tudnék,
Nincs oly férfiszív.

A JEGYES SÍRJA.

Nem hervaszt engem szerelem,
De bú és fájdalom;
A sírba szállt le jegyesem:
Elhúnytát siratom.

S nem csak könnyezni fog szemem
Az elhúnyt kedvesért:
Ah élni nem lehet nekem,
Ha ő már véget ért.

S nem fogja senki sejteni,
Miért hervadtam el,
Nem fog virág fölzsengeni
A halmon, mely benyel.

De búm a sírban élni fog
Idők határaig,
Lelkemmel, bár elhamvadok,
A bú együtt lakik.

Ah egy volt, kit szerettem én,
És szeretőm csak egy:
Most ő a földben s rajta én
Haldokló síri jegy.

GYÁSZ ÉS REMÉNY.

Holló hajfürteid
Szint' ollyan feketék,
Mint csillagszemeid
Igéző párja kék.

Mégis, mig fürteid
Jelentik gyászomat,
Szemednek kék ege
Reménysugárt nem ad.

Oh hozd fel csillagod
A kék szemben, remény;
Vagy, gyász, merülj el a
Sötét haj tengerén.

I D Á H O Z.

Nem mondom, hogy szeretlek,
Mi haszna mondanám?
Te szómra nem hajolnál
S csak búmat toldanám.

Nem mondom, mint szeretlek,
Hol lelnék arra szót?
Nem érez, a ki érez
Szavakkal mondhatót.

Nem mondom, e kebelben
Mi mély a fájdalom:
Az illyen fájdalomnak
Legjobb a sírhalom.

A HOLDHOZ.

Jó hold, ki békén szenveded
Kéretni sápadt képedet,
Kihez boldog, boldogtalan
Sóhajtva járúl úntalan,

Hallgas meg egyszer engem is,
Nagy tisztelődet — igen is!
Csakhogy még nem volt alkalom
Ezt így szemedbe mondanom:

Vagy jobban szólva, még soha
Rád nem szorúltam úgy mint ma.
Kérlek tehát, ha majd leszállsz,
Holott fejérlik ama ház,
Tekints be kisded ablakán,
Megette űl egy barna lány.
Talán épen most vetkezik,
A gyöngyöm! s rám emlékezik;
Vagy mint ím szinte magam is,
Még asztalnál űl a hamis,
És csintalansággal tele
Kezében nyugszik szép feje.
Igen tehát! ha majd benézsz,
Ajkán, mely édes mint a méz,
Nevemben egy szűz csókot hagyj
— Egy csókot adni nem oly nagy —
S mondd, hogy, ha már úgy is szeret
Szeressen inkább engemet,
Hisz az miébe sem kerűl,
S engem mulatna vég ne'kűl;
S ha már szeretni fog talán,
Mondd, hogy szeressen igazán.
Mert az már még sem illenék,
Ha végre szarvat öltenék.
Mondjad, hogy én őt szeretem,
Míg el nem hagy lélekzetem,
S hogy, ah! ha szíve meg nem szán,
Még szent Mihál visz el lován.
Mondd, hogy forró szerelmemért
Nyujtson szerelme méltó bért.
Mondd, hogy ne légyen változó,
S hűségi eske puszta szó. —
Mosolygasz? csintalan sugár!
Bolond beszédek, úgy-e bár?
Aligha úgy nem lesz; no hát
Jó hold komám, csendes jó éjszakát!

MELYIK JOBB?

Tán annak is igaza van,
Ki szőke lányt szeret,
De százszorta inkább, ha ki
Barnával fog kezet.

Hajának gyásza mint az éj,
Fehér kebelre száll,
Szemének villanásira
A szív s az ész eláll..

Milyen dicső egy alkotmány
Ily barna lány, ha szép,
Azt már csak látni kell: az egy
Valódi bűvös kép.

Hát még ha jó, hát még ha hív!
Az ám az isteni;
Azt bírni annyi, mint az ég
Üdvét megízleni.

Ily barna nemde tetszenék,
Ily szép, jó, hű? Mi kár!
Ilyennel nem szolgálhatunk:
A barna csapodár.

EGY KÉPSZOBORRA.

Nem faragott, oh lány, kőből a művész keze téged;
Élve levél kővé a kora búcsu miatt:
Innen az elhangzott panaszok fájdalmai, innen
Szende mosolygásod kőhideg ajkaidon.

B.-NÉ EMLÉKKÖNYVÉBE.

Ha van erény földön s van díj számodra, szelídség!
S szívbeli jóságnak van becse ember előtt:
Úgy te, nemes hölgy, boldog vagy; sőt emberi kényen
Túl, boldogságod csak magad által erős.
Isteneid neked áldozatidra önérzetet adtak,
Drágábbat kincsnél, angyali műveidét.

A SZEGÉNY ANYA.

Kínnal szűlt fiakat szomorúságodra neveltél;
Inségben nőttek nagyra könyűid alatt.
S a szükség őket szanaszét ragadozta; hanyatló
Napjaidat nem volt, a ki derítse, közel;
És idegen kezek ápolván sírodba letettek,
Annyi szülöttid közt megsiratatlan anyát:
Oh! végetlennek kell lenni az üdvnek egekben,
Hogy kielégítsen földi keserveidért:

SZÓZAT.

Hazádnak rendületlenűl
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kivűl
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, mellyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt.

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszu harcz alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok viszály után,
Megfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezred évi szenvedés
Kér éltet vagy halált!“

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog,
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Száz ezrek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet sülyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve rendületlenül
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kivül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

BERZSENYI EMLÉKE.

„Nem kérem, oh sors! kincseidet, nem az
Uralkodó kényt és ijedelmeit,
Sem harczi pályán a megöltek
Véreivel ragyogó szerencsét:

Gond és irigység mostoha tárgyait.
Csak a mi keblem mélyeiben buzog,
Csak a mit elmém tiszta lapján
Írva hagyott az örök teremtés,

Oh adj nekem szót, édeset és erőst,
Azt szűvarázsló hangba kiönteni:
A dal hatalmát add nekem, sors!
S megfizetél ez egy életemre.“

Így esdekelt a lángkebelű fiú;
S mit kért, megadták dúsan az égiek:
Szózatja harsány s áradatként
Elragadó leve zengeménye.

Dallott szerelmet, dalla szelíd panaszt,
S megédesűlt a fájdalom ajkain;
Dalt zenge a muló örömnek
S az maradóbb s magasabb öröm lőn.

Az ihletettnek ajkairól dicsőn
Kelt a merész dal, meghaladá porát
A lomha földnek s fellegen túl
A napot és nap urát köszönté.

Ég, föld lebegtek a dalok árjain;
Feltűnt az élet s minden alakjai,
S a nagy jövendő fátyolában
Rémületes temető világa.

S mily lelkesítő hangja emelkedék
Hozzád, te féltett s hőn szeretett haza,
Midőn királyi homlokodnak
Vészbe merült koronája ingott!

Hány hű fiadnak zenge magasztalást,
A hívek és jók tapsai közt: mig az
Álszív ijedve visszadöbbent
S a kifajúlt czudarok dagálya

Megszégyenűlt a honfierény előtt.
S ő e daloknak lélekadó ura,
Mint a ki végzé alkotását
Egy kicsi bár, de nemesb világnak,

Megnyúgodott a fáradozás után;
Megérte, a mit ritka szerencse ád:
Évülhetetlen ifjuságát
Műveiben örökűlt eszének.

Most síri éjfél leplezi a jelest;
De a setétlő bús ravatal fölött
A halhatatlanság füzére
Sorsot, időt mosolyogva fénylik.

AZ ÖZVEGY.

Eltépte fátyolát a gyász
S helyette bokrétásan és zenével
Örömhevében ujjongatva lép fel
A fürge nász.
Fehérre változott mezében
Oly víg a nő;
Istennek látszik gyönyörében
Az ifju vő.
S a nép körűl
Együtt örűl
S jó sors fiát,
Ki elnyeréd
Az asszonyok legszebbikét,
Boldognak áld.
És völgyön és hegyen
Lakodalom,
Határ- és végtelen
A vigalom.

A két jegyes fél háza
Kas, melyben víg hadak
Egymásra látogatva
Ki- és berajzanak.
És úton útközön,
Mint sodró vízözön,
Mindent magával
Visz a futó öröm.
S a merre hangja zeng,
A bánat elhal,
Nincs könnyező.
S ki máskor nyögve teng,
A nagy vidék körén
Nincs éhező,
Nincsen szegény!
S gondot ki ne
Felejtene,
Forrásaidnál,

Bor Istene!
S bájhangjaidnál,
Szelíd zene!
A szomjas ajk föllelkesűl,
A gyors idő vígan repül
Danáinál:
És a halál
Nem nyugszik a sír fenekén,
Oly hangos a nász-zengemény.
Halál!
„Ki kél fel a sirok közűl?
Ki vagy te gyász fia?
Körünkben minden szív örül;
Hagyd búdat szállnia.
Tedd szegre gyászod s gondodat;
Halottad nyugszik hant alatt;
De mit föld még be nem fedett,
Az él, örűl, vigad, szeret.
Víg nászra jőj te is velünk,
Baráti karral ölelünk."
Így szól egy a násznép közül,
Egy másik közbe vág: [ürül!
„Üres szó! jobb, ha borkancsónk
Kancsóban a világ:
Igyuk le búját örömét;
A többit szélvész hordja szét."
Igy szól a szíves borbarát,
Vígan köszöntve poharát.
Egy harmadik szelídebb öröme
Az érkezőnek ekkép köszöne:
„Kit sem dalszó, sem gazdag asztal,
Sem bor, barátság nem vigasztal,
Az jőjön és tartson velem:
Vigasztalóm a szerelem.
Komor barátom nézz körűl,
Válaszsz magadnak száz közűl.
Ma násznép, holnap nászt adunk,
Másért, magunkért vígadunk."
Igy szólnak ők egymás után
Őt vigalomra meghiván;
S tetszése hangival
A násznép rá rival.
De a bús idegen,
A gyászba öltözött,
Némán és hidegen
Megáll a nép között,
S arczczal, min szenvedély
Csatái rémlenek,
Hol semmi jel nem él
S kiholtak a szemek;
És hangon, mely gyötör,
Melyet fáj hallani,
Vig unszolóihoz
Így kezd felszólani:
„Megálljatok, nász népei,
Öregje, ifja, szépei,
Regét beszélek; rege-szón,
Örömre, búra változón,
A szív mulat kéjjel tele
S könnyűden lejt az óra le.

Szép s bájoló volt a leány,
Tündérek gyermeke;
Delibb csak egy s az férje lőn,
Az ifjak remeke.

S az ifju férj s az ifju nő
Nem voltak boldogok;
Féltékeny az s a nő szivén
Nem tiszta láng lobog.

Az óra jő; nagy utra kelt
A férj s míg oda jár,
Kart hitfelejtő nője honn
Egy újabb hősre tár.

A bűntitok szárnyakra kél,
A férj fülébe jut.
S az visszatér, elötte már
Haragja híre fut;

De orgyilkos kéz ejti el
A vérért lihegőt,
S halálveszélytől menti meg
A vétkes ifju nőt.

Tiltott gyönyörbe fúl a gyász,
Az özvegyév lejár;
A két szerelmes bűnösen
Lesz hit-kötötte pár.

S az ifju férj s az ifju nő
Nem élnek boldogúl.
A sor került: a nő szívén
Féltés haragja dúl.

Szilaj, csapongó lőn a férj,
Az édes hitszegő;
Házát kerűlve, honn gyönyört
S nyugalmat nem lel ő.

Setét tanyákon éjjelez
Hölgy s vad pohár között.
Hiába! szive mélyiből
A bék kiköltözött.

S a visszatorlás napjai
Elérik a gonoszt:
Kéjhölgy alakban ön neje
A férjnek mérget oszt.

Nos, vigadó nász serege,
Hogy tetszik a halottrege?
De el kell végeznünk a dalt:
Te harmadik férj nője halld!
Mérged nem volt elég erős;
Itt áll a gyilkos, itt a hős!
Szerelmedért
Megöltem első férjedet;
De bűnömért
Kezedből ittam vesztemet.
Nézz meg, mivé lett szeretőd;
Nincs szer, mely meggyógyítsa őt.
Mérged nekem halált adott;
Te menj s öleld a vérpadot."
S fáradtan a kín embere
Sírjához vánszorog;
A nő, mint kit villám vere,
Halványan össze rogy.
S a nép, a mindig kész evő,
Nem várja meg torát,
Hol gyilkos, s méregkeverő
Készítnek lakomát.
Csak egy, a vőlegény, marad
Az ájúlt nő körűl;
Szemében égő köny fakad
S ily szókra keserűl;
„Ily szép és ily gonosz. Mi kár!
Angyal lehettél, s poklok dija vár."
S az ifju vő s a víg sereg,
A zaj, zenék, az örömek
Eltűntek, elhangzottanak:
A szép menyasszony rémalak.
Vérszolga jő a vőlegény helyett,
S az ébredő halállal fog kezet.

SIRVERS.

Egy özvegy, boldog mint nő és mint anya egykor,
Mig e szép neveket sorsa viselni hagyá,
Keble kihalt örömét e kőnek alája temette,
Jó férje s szeretett magzata hamvaiban. —
Eltemeté bennök, mit az élet nyujthata édest,
És örökös gyásznak fellege szálla reá.
Sorsa sötétségén csak a hit fáklyája dereng, mely
Túl a síron igér majdani egyesülést.

IRVÁGY.

Irgalom a hűnek! ne gyötörd szolgádat, Appollon!
Im akarok, mely kín! semmire sem mehetek.
Vagy ne ezen szomjat, vagy erőt adj, pindusi zsarnok,
Mit használ szomjan lenni, ha nincs mit igyam?

AZ EGEREK.

Első.

Szegre, morály! biztos hajlék, a melybe vonúltunk.
Lássunk munkához, rágjuk a hír fiait!

Második.

Hír fiait? Kik azok? Nyomorú hír, még nyomorúbb nép!
Egymáshoz méltók ily apa s gyermekei.

Harmadik.

És mégis rágjunk! kár hogy nincs rágni nagyobbat:
Ennyi kemény szép fog mit sem emésztene meg!

Negyedik.

Gazdálkodjatok! egy-kettőt hagyjunk meg odábbra:
Végső szükségben jó, ha mi fennmaradand.

Harmadik.

Semmi fukarságot! míg élünk lesz derekabb fi,
Mint mi vagyunk, s így lesz rágni valónk is elég.

A PHILOSOPHUS VACZKOR.

Huppanj körte! megértél már. Kinek íze kivánja,
Legjobb a vaczkor hullva, megérve, puhán.

EGY TANÁCSADÓHOZ.

Másnak bölcs, te korán érett szóhőse, ki vagy te?
Csak te az élni tudó, csak te a honfi magad?
És te jövők látója? szegény! a csillagokat nézd:
Egy sincs, mely gúnynyal nem mosolyogna reád.
Titkokat a magasak nem bíznak holmi bagolyra.
Várj, az idő rólunk s rólad itélni jövend.

INTÉS A VACZKORHOZ.

Körték vadja maradj békén, jó polyva között vagy;
Mert ha kikelsz, meglásd, gazda fogára kerülsz.

B. P. EMLÉKKÖNYVÉBE.

Nőtelen országnak méltán mondhatni hazánkat,
Mert szívben s szóval hölgyei nem magyarok.
Szent legyen és feledetlen a hon s honi szózat előtted
S leghőbb vágyaidat töltse be érte az ég!

A KLASTROM.

Zár-lakot óhajtál? a lány szive zár-lak: apáczák
 Benne az érzelmek s szűz fejedelmök erény.
Ódd e szent sereget, s rejtsd hűn kebledbe, mig eljő,
 A kinek oltárát tisztelik, — a szerelem.

A FÉLTÉKENY.

Setét hajadnak árnyában nyugodtam,
S nyugalmam nem volt enyhe s békhozó:
Kegyelmed távozásán riadoztam,
Mely mint hajad lengése, változó.

Félt ennyi kincset bírni aggodalmam,
Mely osztozatlan s egynek adva jó;
De átok és bűn többre pazaroltan,
És semmivé lesz, mint az esküszó.

Iszonynak háza lett lázadt szivemből:
Kéj és gyönyör kinokká váltanak,
Hogy kárhozattal ostorozzanak.

Felrémülék irígylett nyughelyemből,
S szemedbe nézni hítt egy gondolat,
S e szemben, ah! őrangyalom mulat.

A SZINHÁZ NEMTŐJE.

Gyűl, fogy a nép a szinházban,
Mint az ár-apály;
Változandó sokasága
Gyakran le-leszáll.

Ez nem jő, mert gond marasztja,
Az, mert idegen,
Ez, mert mindent, a mi honi,
Megvet hidegen.

És a hű, kit nagy- s kicsinben
Érdekel a hon,
Így sohajt fel: „Isten átka
Ül a magyaron.“

Egy van a ki a kis körbe,
Mint egy égi nő,
Szépen, ifjan és vidáman,
Mosolyogva jő.

Őt idő, gond honn nem tartja,
A rosz példa nem,
Melyre nálunk fényét veszti
Annyi gyáva szem.

Őt a drága honi szózat
Nem fárasztja ki,
S a ki látja, ily szavakra
Nyílnak ajaki:

„Mit jelentesz, szép jelenség,
Arczod hajnalán?
Szebb jövendőt a magyarnak
Annyi gyász után?

Te vagy-e a hit, reménység,
És a szeretet?
Adjon isten a hazának
Több ily hölgyeket.“

A MAGYARTALAN HÖLGYHÖZ.

Mert szép vagy, kellemid
Varázsát bámulom;
Mert jó vagy, tisztelet
Díjával áldozom;

Mert lelkes vagy, s veled
Mulatni kegyelem,
Hóditva von feléd
A leghőbb szerelem.

De mert e hon baján
Nincs szűdben fájdalom:
Ez fáj, s szerelmemet
Tört szívvel gyászolom.

ELHAGYOTT ANYA.

Szavalta a pesti magyar szinházban november 30-kán 1837 Lendvayné.

Ismérek egy édes, ah árva anyát,
Mely búnak eredten emészti magát,
Elhagyva, kerülve lányaitól,
Bár értök epedve a hív anya szól:
„Oh jertek ölembe,
Szép gyermekeim;
Áldásra emelten
Várnak kezeim.
Oh jertek, oh jertek, az édes anyához,
Itt ül lekötötten a szörnyü magányhoz;
Oh jertek ölembe
Gyermekeim,
Míg el nem apadnak
Hév könyeim.“

„Én szültelek, álltam
Bölcsőtök előtt;
Emlőim adának
Uj életerőt.
Mint kis csecsemőket
Már én emelélek,
Míg bennetek alvék
A gyermeki lélek.
Én látnotok adtam
Oly nap sugarát,
A mellyet irígyel
Sok földi család,
Szép arczaitoknak
Én adtam e bájt,
Mely annyi szivekben
Viszhangra talált.
Én termetet adtam,

Oly őzi sugárt,
S szűz kebleitekre
A liliom-árt.
Én adtam a szájnak
Az édeni mézet,
Mely akkor is édes,
Ha tőreit érzed.
És adtam e tündér
Lángu szemet,
Mely a szerelemnek
Csillaga lett;
Mely egy sugarával
Szül enyhe tavaszt,
Egy más sugarával
Elégeti azt.
Szépségimet íme reátok adám,
Hogy halljam e szókat: „Oh édes anyám!“
Hogy zengjen e név is
Ajkitokon,
S elhagyva ne légyek
Bús napomon.
Oh jertek, oh jertek
Az édes anyához:
Itt ül lekötötten
A szörnyü magányhoz.
Oh jertek ölembe
Gyermekeim,
Mig el nem apadnak
Hév könyeim.“

— Igy szólal esengve.
Hiába, hiába!
Nincs a ki omoljon
Szülői karába.
Sors űzi fiait, remeg élteikért;
Ah! lányai égnek az idegenért.
S ő ott ül örömtelen és egyedűl,
A köny kiapadva szelíd szemibűl,
S mint lelke-törötten az égre tekint,
Láthatni kövűlve az anyai kínt.
Csak szívdobogása jelenti hogy él,
S minden dobogással egy élet alél.

* * *

E bús anya képe te képed, o hon!
Márvány kebel átka van asszonyidon.

ERDEI MADÁRKA.

Németből.

Mi boldog erdején a kis madár,
Madárnak oly szép sorsa van!
Viharban, nap sugáriban,
Reá a lombok árnyiban
Rengő tanyája vár.

Szabad! vidáman ágról ágra száll,
Vidáman ágról ágra száll.
S ha bármi halkan a vadász
Utána gyilkos ónt irányz,
Hess! hess! a rengetegbe száll.

Csak léget ismer a madárka, s dalt,
Csak léget ismer a madár,
Kis melle nem tud bánatot,
Fájdalma nincs, oly nyúgodott:
A bú nem gyötri azt.

Ah bár lehetnék erdőben madár,
Erdőben oh ha volnék ily madár!
S beszállna fény sugárain
Szivembe kéj s az üdv legott,
Az üdv az üdv, az üdv!

AZ ELMARADÓK.

Egy fészket ismerék,
Három színűt:
Benn váltva három szép
Madárka űlt.

Oly bájos, oly derűlt
Tekintetök:
Az est örömtelen
Volt nélkülök.

Sok szem repűle fel,
Sok sziv örült,
Mely láthatásokon
Megédenült.

A fészek most üres:
A szem komor,
S a hűlt szivekre száll
Csendes szomor.

Hová vesztéd, oh est,
Szépségidet?
Ha ők is hűtlenek,
Ki lesz hived?

PEST, MARTIUS 13. 1838.

Éjfél volt, szomorú mély csend, s a hajdani város
Mint egy kísértet, fölkele kínjaiból.
És hogy látta magát elképtelenítve magától
S feldúlt utczáin a zabolátlan özönt,
S annyi halált és annyi veszélyt s a századig élő
Inségnek kezeit művei hosszu során:
Megrendűlt fájdalmában s erejének aléltán
Lassu sohajtással a vad özönbe rogyott.

AZ ÁRVIZI HAJÓS.

Szavalta a pesti magyar szinházban április 27-én 1838 Laborfalvi Róza.

Hol népes ház-sorok
Jegyzék az útakat,
Most vad moraj között
Fut gyilkos áradat.

Rémséges jaj kiált
Ingó falak megől;
Rémesb a hallgatás,
Midőn a ház bedől;

S omlott házak felett,
Élők- s halottakon
Örvényesen kereng
S zúdúl el hab habon.

„Ki ment meg engemet
Kórt, aggot és szegényt?
Mindenre a mi szent,
Oh ember, hozz segélyt!“

A fennmaradt kövön
Igy esd egy női hang,
S bajhirdetőn visít,
Mint vészben a harang.

S im sajka jő s rohan
Az áradat taván;
De a ki rajta űl,
Embertelen zsivány.

Nem emberélet az
Miért ő eveze:
Tiltott vagyont keres
Szentségtörő keze.

S szívtelenűl az agg
Nő mellett elsuhan;
Mert egy batkát nem ér
Mind, a mi rajta van.

És több hajó kereng
Az ingó fal körűl;
De a szegény anya
Ott áll mentetlenűl.

Ez pénzét, az magát
Jövének menteni;
Van a ki kedveseit
Aggódva keresi;

S ki csak mulatni jár
A köz veszély felett;
Az óni rá nem ér
Egy hitvány életet.

S mindig dühösb az ár,
S a bágyadt nő előtt
Száz örvény tátogat
Alásodorni őt.

Még jő s megyen hajó;
De ő már nem kiált:
Tűr s várni láttatik
A borzasztó halált.

„Ki él még itt?“ riad
Most egy hajós közel,
Sajkája telve bár
Menekvők terhivel.

S még jókor érkezik;
A féltett kőfal áll,
S kihalt remény után
A nő hajóra száll.

*

A sajka partot ér,
S a megmentett sereg
A bátor férfinak
Hálás búcsút rebeg.

Csak a szegény beteg
Agg nő nem távozik,
S elfúladt kebliből
Sohajtás hallatik.

„Itt jó anyám, neked
E kisded adomány,
Pénz s egy falat kenyér;
Többet várj ég után.

Nekem nagy útaim
Vannak még szerteszét:
Ezreknek élete
Kiált hajót, segélyt.“

Szól s menne a hajós,
De a hölgy, kit hozott,
Tündér tekintetű
Asszonynyá változott.

Arczán redők helyett
Ifjú kellem virúl;
Szépsége bájoló
Leírhatatlanúl.

Szebb mint a szerelem,
Barátságnál hivebb,
Mindennél, a mi kéj,
Látása kedvesebb.

S az elbámult hajós
Hall édes hangokat,
Minőket emberajk,
Sem zenemű nem ad.

„Ha minden elhagyand,
Igy szól az égi nő:
Az ember és világ,
Barát és szerető;

Ha hozzád mostohák
Szerencse és ipar;
S hű fáradásidért
Rágalmak nyelve mar:

Emlékezzél reám
Sorsodnak éjjelén:
Önérzeted vagyok,
Nevem J ó t é t e m é n y.“

Rendűlt kebellel a
Bátor hajós eláll
Ez égi látomány
Magas csodáinál.

Őt minden elhagyá,
Az ember, a világ;
Csaknem maga maradt,
Mint téli fán az ág.

Sorvasztók napjai,
S kietlen álmait
Gyógyszer nem űzi el,
Nem orvosolja hit.

De az nem tartja őt:
Megy a szép vágy után,
S még soknak élete
Menik meg csolnakán.

S ha néha mardosóbb
Fájdalma visszasír,
S a földön ellene
Nincs menedék, sem ír:

Lelkének a dicső
Hölgy képe feltünik,
S szűz arcza bájain
Fájdalma megtörik.

TRÉFA ÉS VALÓ

Szép szavaim, ha hiú volnál, csak puszta hizelgés:
Szent és tiszta valók, lányka, ha érzeni tudsz.

HIBA.

Jó, mint a kegyelem, gyönyörű vagy, mint az aranyszál;
Egy hiba van benned, Nellike, nem vagy enyém.

A SORS ADOMÁNYA.

Kértelek a sorstól s az megtagadott! de helyetted,
A mit nem kértem, bút ada s szívbeli kínt.

ÁLOM ÉS VALÓSÁG.

Láttalak álmomban, harag ült szép homlokod élén.
S egy csókom haragod fellegit elzavará.
Ébren csókollak most, és te haragra sötétülsz:
Oh mért álmodnom nem lehet ébren a kéjt!

TANÁCS.

Mondtam az észnek: hagyd! a szívnek: szív! ne szeresd őt.
S e diadalmim közt boldogan élek-e? nem.

MOSOLY ÉS GYÖTRELEM.

Búsongtam, s nevetél. Nevetek most és te kesergesz,
Ah mosolyogj, és én visszacserélem a bút.

F. E. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE.

A mit vágyad kivánt,
Reményed esdve kért,
Megadták istenid
A legszebb földi bért:

Szeretsz s szeretve vagy,
S szerelmed gondjai
Gyönyörre fejlenek,
Mint éden álmai.

Mi jót kivánjanak
Ehhez barátaid,
Mint, hogy kisérjenek
A sírig álmaid.

BÚCSÚ.

Mit mondjak, mit ne mondjak?
Mind hasztalan!
Te mégy s egy örömünknek
Már vége van.

Szelíd szép arczaidra
Nem nézhetünk,
És fájni fog, ha rád — csak
Emlékezünk.

Kisérjen a szerencse,
Ha menni kell,
Legszebb reményeidnek
Seregivel.

Találd fel, a mit annyi
Sziv esdve kér:
A legszebb földi üdvöt
Szerelmedért.

Légy boldog mindörökre!
S felejts el bár,
Ha boldog napjaidban
Ez a határ.

PIPISKE.

Pipiske, a ki vagy,
Miért oly gőgösen,
Hogy tőled a világ
Nem szinte idegen?

Hogy megdicsérgetik
Parányi lábaid,
S együgyü kebeled
Fehér hullámait?

S minő badar beszéd
Arczod rózsáiról!
Hol, mint rebesgetik
A szépség papja szól.

Igaz, te nem vagy rút,
De, gyöngyöm, nincs eszed;
Egy tyúknak több lehet,
Ha jól kikérdezed.

Nincs benned fürgeség,
Nincs egy jó gondolat;
Megfogni szárazon
Nem birnád a halat.

Mit használ szép szemed,
Ha csak bámulsz vele?
És nádszál termeted?
Csak lengeség jele.

Mi haszna vagy fehér,
Ha kebled jégverem?
S fejed szép fürt alatt
Egy eszmét sem terem.

Mindössze is csak egy
Csinos kis bábu vagy,
Tetemben nem csekély,
De lelked hía nagy.

Biznának csak reám . . .
„Hohó! talán bizony?“
Korán sem; én csupán
Javára dolgozom.

Meglátná a világ
Az egykor léha nőt
— Azaz, ha elvenném! —
Mivé faragtam őt.

*

„Szép ifju, köszönöm!
De nem fogadhatom;
Pipiskeségemet
Tovább is folytatom.

S ha majdan a tavasz
Pacsirtahangot hall,
Bizvást jövendölöm:
Nem önnek szól a dal.“

KÉSŐ VÁGY.

Túl ifjuságomon,
Túl égő vágyimon,
Melyeknek mostohán
Keserv nyilt nyomdokán;
Túl a reményeken,
Mellyekre hidegen
Éjszínű szemfödőt
Csalódás ujja szőtt;
Túl a szív életén
Nyugottan éldelém,
Mit sors s az ész adott,
Az őszi szép napot.
De hogy megláttalak,
Szép napvilágomat,
Kivántam újolag
Már eltünt koromat;
Kivántam mind, a mit
Ábrándos álma hitt:
Az édes bánatot,
Mely annyi kéjt adott,
A kínba fúlt gyönyört,
Mely annyiszor gyötört.
Hiába, hasztalan!
Ifjuság és remény
Örökre veszve van
Az évek tengerén:
Remélni oly nehéz
A kornak alkonyán,
S szeretni tilt az ész
Letünt remény után.

M . . . SZEMEI.

Oly szép szemem ha volna,
Mint a tiéd,
Szívfoglaló hatalmát
Megérzenéd.

Feloldanám szivedben
A tél fagyát,
Hogy enyhe szép tavaszszá
Virúlna át.

Rád néznék mindörökké,
Mint tiszta ég,
S oly lángoló sugárral,
Mint a nap ég;

S teremné a virágok
Legszebbikét,
Mi által életté lesz
A puszta lét.

És e virág virítna
Csupán nekem;
És e virág mi volna?
A szerelem.

PIROS SZÁJ.

Égő szalag
Egy kisded száj határain,
Édes szavak s csókok révpartjain,
Oh szűz ajak!
Mi haszna vagy piros,
Ha meg nem csókolhatlak?
Miért kivánatos,
Ha el nem foglalhatlak?

Szamócza is piros
S a gyermek szereti,
Piroslik a bor is
S illatja mennyei;
Pirúl a hajnal is
S a rózsa keble láng:
Vadásznak az mi kéj,
S ez mint mosolyg reánk!

Van vérszín drágakő,
Van bársony is veres,
Mit embercsontokon
Sok büszke szív keres.
Én másnak meghagyok
Akármi örömet,
Szamóczát, drágakőt,
Rózsát s ki mit szeret.
Miattam tartsa meg
Király vérbíborát,
Helyettem költse el
A jó bort jó barát;
Nekem rajtad derűl
Ébresztő hajnalom,
Te vagy, miért vivok,
Királyi bíborom.
Mikor jön a nap el
Betölt reményivel,
Midőn nem álmodom
S azt mondhatom:
„Oh szűz ajak!
Szedém rózsáidat,
Érzettem lángodat,
Csókoltalak!"

A MEGCSALT LEÁNY.

Ne nézz reám!
Bájolsz, de nem hiszek;
Ne szólj hozzám!
Ámítsz, nem értelek;
Pillantatodban csáb orgyilka reng,
Minden szavadban egy tört eskü zeng.

Felejteném,
Hogy egykor hűm valál,
Ha sejteném
Hogy az lesz a halál;
De élni még, ha rád nem gondolok,
Több mint halál, több mint a kínpadok.

Emlékezet
Világát égetem
Képed felett,
És rajta függ szemem.
S ha majd világ s szemem lehúnytanak,
Képed s ez élet sírba szállanak.

Mit esdekelsz?
Felejts, ha megcsalál.
Nem érdekelsz,
Bár porba omlanál:
Hizelgésed bántó, ha még bizol,
S búd nem vigasztal, bár mint bánkodol.

Menjünk tova;
Szivünk ketté szakadt,
S egyiknek, ah!
A fájó rész maradt:
Neked jutott öröm, kéj, szerelem,
Ezeknek romja — hűségért — nekem.

Ő.

Mért nem vagy virágszál
Hogy letörhetnélek,
Lángoló szivemre
Boldogság jelének;

Mért nem égi csillag
Hogy nekem ragyognál,
Csendes éjfelenként
Andalgásaimnál;

Vagy mért nem vagy oltár,
Mellyen tiszta láng ég,
Hogy szent zsámolyodra
Letérdepelhetnék;

Mért nem drága, szent kép,
Messze, mint világvég,
Hogy zarándokolva
Hozzád vándorolnék;

S addig esdekelném
Márvány lábaidnál,
Míg nem szánakozva
Hozzám lehajolnál!

Mit mondék? virág vagy,
Nem nekem virágzó;
Csillag, legderültebb,
Nem nekem sugárzó;

Oltár vagy, holottan
Tiszta lángok égnek,
Drága és kegyes szent,
Boldogabb reménynek.

Ah nekem tövis jut
A szelid virágból,
Csalfa, tűztelen fény
A csillagsugárból;

S míg szivemben égek
Oltár zsámolyánál,
A szent érzeketlen
Márványkép gyanánt áll.

EMLÉKKÖNYVBE.

Szólj, gondolj, tégy jót s minden szó, gondolat és tett
Tiszta tükörként fog visszamosolygani rád.

S A S.

Fák sudarán zápor s szélvész harczolnak időnként,
Még is fenn a sas tartja királyi lakát.
A ki napot keres, a vészszel megvíni ne féljen,
Vagy köz lélekként tűrje, ha porba szegik.

CSALOGÁNY.

Elhervadt a virág, a fák koszorúi lehulltak ;
Sárga levélkéken nyargal az őszi vihar.
A csalogány hallgat. Hol erő, mely visszaidézze
Lengő bokrait és mennyei hangu dalát ?
A tavasz eljő még ; erdő, bokor újra virítand :
Nem fog-e a csalogány halva feküuni alant ?

SIKINÁV.

Súgóból Sikináv kritikus lőn. Annak előtte
Hallgatták és most nincs ki ügyelne reá.
Nem csoda ; más müveit olvasta ki akkor irásból ;
Most önnön nyomorék ötletit adja elő.

SÍRVERS.

Férj s atya nyúgoszik itt ; özvegy s négy árva keserve
Tette beszédessé rajta e néma követ :
Gyászaikat ha hiven tudná kifejezni, sohajjal
És zokogások közt állana hamvainál.

L.-NÉ EMLÉKKÖNYVÉBE.

Játszol örömmel, bánattal ; játékodon ámúl
A sokaság s tapssal tiszteli szózatidat.
Nem tudják hogy minden szó, mely szíveket áthat,
Szűdnek egy eltépett életörömbe került.

PRIESZNITZ.

A vaddal köz italt meg kezdé vetni az ember,
S gőgje fejében kór, agg leve és nyavalyás.
Prieszuitz visszaadá a víznek régi hatalmát,
S ősi erőben kél ujra az emberi faj.

SÍRVERS.

Hol van a gazdag erő, hol az élet hajnala ? Eltűnt,
S egy fiatal szívnek hév dobogása megállt.
Sírjánál virraszt a szülék fájdalma : fioknak
Éltet előbb, most e gyászkövet adni mi kín !

MISS PARDOE EMLÉKKÖNYVÉBE.

Mit kérjünk születendő nép, magas Anglia, tőled?
Harczi szerencsét, vagy békei műveidet?
Adj példát honn s künn jól tenni az emberiséggel,
S e kis nép nyomodon küzdeni s élni tanul.

A GUTTENBERG-ALBUMBA.

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
S a szent béke korát nem czudarítja gyilok;
Majd ha baromból s ördögből a népzsaroló dús
S a nyomorú pórnép emberiségre javúl;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó szív nemesíti az észt;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: „igazság!“
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ád a világ.

EMLÉKEZET.

Emlékezni fogok rólad, ha nem engedi sorsom
Lenni közel hozzád s csüggeni bájaidon.
Emlékezni reám jut-e órád a sok öröm közt,
Melylyel az életnek rózsai éve kinál?

VASHÁMOR.

Kard, eke, láncz készül a vasnak gazdag eréből;
Táplál, véd, büntet: hármasan őrzi a hont.
Kard s láncz kínszer lesz hódító s zsarnoki kézben:
Csak használni tud a pór eke, ártani nem.

G. L. EMLÉKKÖNYVÉBE.

Két jó van, mi fölött sorsnak nincs semmi hatalma:
Szorgalom és az erény. Földön az, égben ez áld.

W. G. EMLÉKKÖNYVÉBE.

Szép fiatalságod s lelkednek tiszta erénye
Áll a jövendőség fátyolos arcza előtt.
Vajha szelíden lobbanjon föl a fátyol előtted,
S édeni órákkal csaljon az életen át.

A HŰ LOVAG.

I.

„Ki lesz, ki úgy örűljön,
Oh szépem, jóm, neked,
Mint e szív, mely felé most
Forrón ver kebeled?

Ki lesz, ki úgy szeressen,
Mint én most, tégedet,
Ha távol a világban
Balsorsom eltemet?

Ki lesz, ki, míg belőle
Egy porszem fennmarad,
Lánghévvel égjen érted
A súlyos föld alatt?

Ki lesz, ki síron túl is,
Az üdvök közepén,
Csak rólad emlékezzék,
Mint hű barátod, én?

És mégis, drága Róza,
Hívednek menni kell:
Nem férfi, a ki nem küzd
Hon ellenségivel.

Letörni távozandom
A pusztitó hadat,
S megtérek elfogadni
Kezedből díjamat?"

S zokogva, könyben ázva
A lányka rá borúlt.
S bár gond-sanyarta szívvel,
Hős Zámor elszaguld.

S Zámornak útja zordon;
De harcza diadal.
Gyász! hogy dicső csatáin
A bajnok oda hal.

Nyomát veszíti a hír,
Nem lelni őt sehol:
S Rózának szíve vérzik,
Rózának könnye foly.

II.

Nap, év emészti a bút,
Sok bal tanács után
Szép Róza új menyasszony,
Bár gyenge s halovány.

Szivében gondok ülnek,
S az őr emlékezet
Gyötörni visszahozza
Az eltünt képeket.

De nász előtt s utána
A női szív nem egy:
Gyönyörre olvadoz fel
A jég-oltotta kegy.

S várában elbizottan
Duskál a boldog úr.
Lélekben, hangszerekben
Mind vigan zeng a húr.

De lenn a tömlöcz éjén
Penészes bolt alatt,
Elhagyva szenved a rab
Hallatlan kínokat.

S ha néha víg robajnak
Gyanítva fenn neszét,
A kétség elborítá
Fellázadó eszét;

S szivében fájdalom, bú
S az őrjöngő harag
Emésztő lángjaikkal
Végig rohantanak.

Csendesb lesz, mint a sírlak,
Oly csendes mint a lég,
Mely a még nem teremtett
Világon nyúgovék.

S e csend kietlenében
Haszontalan mereng;
Mert benn egy átkos élet
Kíntermő magva zseng.

S nem látja senki búját,
Nem hallja semmi lény:
Örömnek háza tombol
A szenvedő fején.

III.

„Ki jő az éj lakába,
Suhogva mint a rém?
Kinek fohásza kel fel
A tömlöcz kebelén?

Gazságnak áldozatja,
Ki vagy te, új lakó?
Légy üdvöz! átkozódni,
Ha úgy tudsz, mint az ó.

Átkommal én a léget
Felhővé nevelem,
Felhőim tűznyilával
A kínzót üttetem.

Úgy verje őt meg a sors,
Úgy verje őt az ég;
Gyúljon lélekzetétől
Lánggá a tiszta lég.

S mint én, az életpályán
Úgy légyen áldozat,
És ördögűl szegődjék
Hozzá az öntudat!“

Kínoktól ostorozva
Igy szól a régi rab;
Az új alélva rogy le,
Aléltan boldogabb.

De ébred, s egy sugártól
Derűl az éji lak,
Hogy Róza s Zámor egymást
Karolva sírjanak.

Zámort a vad bitorló
Rabbá tevén orúl,
A szép menyasszony ékét
Eltépte gyilkosúl.

S most elfajult hevében
Új kéjeket vadász;
Mig lenn az elcsapottal
Megnépesűl a ház.

IV.

S ismét zajoknak árja
Csapong a bolt felett,
Távol harcz hangja tölti
Az éji teremet.

De most a két szerelmest
Nem bántja semmi gond,
Egymás szivében lelve
Szerelmök égi hont.

S mindig zajosb, zajosb lesz
A föld feletti lak,
Míg végre sok csapástól
A boltok omlanak.

S veszélyes résen által
A két fogoly kikel:
Hol állnak, a kemény vár
Most rombolt puszta hely.

V.

Hol vagy te durva zsarnok?
Hol vannak népeid?
Romoknak súlya fekszi
Mindnyájok testeit.

S Rózához mély keservvel
Igy szól a hű bajnok:
„Fogadtam és megállom,
Hogy híved maradok.

Életben és halálban.
Szólj drága, mit tegyek,
Hogy szörnyű szenvedésid
S emléke szűnjenek?“

„Sír, a mit én kivánok,
A csendes temető.“
Így szólal haldokolva
A megcsalt ifju nő.

„Hittem csalárd szavaknak,
Örűltem nélküled;
Egy bűnöm a világon,
S ez a mi eltemet.

Ez életem virága
Fonnyadva, tépve már:
Az egy halál maradt még,
Mely nyúgalomra vár.“

S ott húny el hű karok közt
A puszta rom felett;
S a tiszta ég borít rá
Örök szemfödelet.

VI.

S mind pusztább s elhagyottabb
Lesz a bús omladék,
Hol kurta vígalomból
Oly szörnyű lett a vég.

Csak néha éjfélenként,
Vagy fergeteg ha dúl,
Jár rémi arczulattal
Egy férfi ott vadúl.

Kitárt kebelre várja
Az ordító vihart,
S felhíja öldökölni
A sujtó égi kart.

És nem talál nyugalmat,
Nem enyhet bánata:
Lelkében zordonabb még,
Mint künn, az éj s csata.

Egy eltiport világnak
Jár ő ott romjain;
Egy eldúlt angyalarcznak
Mereng vonásain.

Idő és végtelenség
Nem adhat érte mást:
Sem élet- sem halálban
Nem lel vigasztalást.

S nem teste sorvadoz csak
E sajgó bánaton:
Reménye, vágya, lelke
Ott hal ki a romon.

LISZT FERENCZHEZ.

Hirhedett zenésze a világnak,
Bár hová juss, mindig hű rokon!
Van-e hangod a beteg hazának
A velőket rázó húrokon?
Van-e hangod, szív háborgatója,
Van-e hangod bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
Ennek lánczain élt a csüggedett faj
S üdve lőn a tettlen nyugalom.
És ha néha felforrt vérapálya,
Láz betegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszaszállnak,
Rég ohajtott hajnal keletén,
Édes kínja közt a gyógyulásnak,
A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
Szent nevére feldobog szivünk;
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lángra gerjedünk;
És ohajtjuk nagynak trónusában,
Boldog- és erősnek kunyhajában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
Melyben egy világnak szíve ver,
A hol rőten a vér bíborától
Végre a nap földerűlni mer,
Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnyei gyorsan eltünének;

S most helyettök hófehér burokban
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a müvészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenészszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harcz mennydörgése szól.
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozdúljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel visszaszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
Lengjen fátyol a vont húrokon;
Legyen hangod szellők fuvolája,
Mely keserg az őszi lombokon,
Melynek andalító zengzetére
Fölmerűl a gyásznak régi tére;

S férfi karján a meggondolásnak
Kél a halvány hölgy, a méla bú,
S újra látjuk vészeit Mohácsnak,
Újra dúl a honfiháború,
S míg könyekbe vész a szem sugára,
Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
Melly ölelve tartja a jelent,
Melly a hűség szép emlékzetével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen által a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni, tűrni egyesűljenek;
És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Ércz karokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folyna,
Áthevűlve járja a Dunát;
S a hol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,
Mellyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

ÉJ ÉS CSILLAG.

Éj vagyok, te csillag,
Fényes és hideg,
Én setét a bútól
S vágy miatt beteg.

Általad homályom
Fájva összereng,
Míg fölötte arczod
Istensége leng.

Szép sugáraidtól
El nem alhatom,
Még is éber kínnal
Hozzád álmodom;

Fel kivánom vinni
A mit rejt a hit,
A föld gyermekének
Édes titkait,

Mit nem esküdött szó,
Nem sugott ajak,
A mit bánat és éj
Gondolhattanak.

Fel kivánom vinni
Gyászos arczomat,
Hogy világosabb légy
Árnyékom miatt.

S mint inkább leendek
Bútól fekete,
Annyival dicsőbben
Kezdj ragyogni te.

El kivánok veszni
Fényben általad:
Érezzem csak egyszer,
Egyszer lángodat!

AZ UNALOMHOZ.

Holdvilág az arczod,
Kályha termeted,
Régi fejkötőtől
Boglyas a fejed.

Épen nem mondhatni
Hogy szép dáma vagy,
Még is tisztelőid
Száma vajmi nagy.

Válogatni nem tud
Tompa ízleted;
A ki hozzád hajlik,
Azt mind szereted.

A pimasz körökbe
Makkfilkózni jársz.
Lesben a vadászszal
Sült galambra vársz.

Régi duska társad
Minden jó uracs,
Kinek esze tálban
S szíve a kulacs.

S a mi ellen annyi
Finnyás nőke küzd,
Téged el nem hajt a
Drága pipafüst;

Sőt, hol orrboszantva
Porzik a tobák,
S illatot, hiú fényt
Rejtnek a szobák,

Ott is ásitozva
Gyakran megjelensz,
S bűvös álomírral
Szájt, szemet befensz.

Sok kis és nagy úrnál
Ülsz te pamlagon,
Karjaidba dőlnek
Nő és hajadon.

S a kik érdeketlen
Nézik a hazát,
S nyugton veszni hagynák
Legnagyobb fiát;

Kiknek embertársok
Jaja puszta hang,
Melyre nem csendűl meg
Lelkökben harang;

S a ki a dologtól,
Könyvtől idegen:
Az mind édeleghet
Vaskos kebleden.

Sok munkás henyével
Írsz te verseket;
Hajdan így csináltak
Nálunk könyveket,

És mondák: „A téli
Est unalmaiban
A magyar nemzetnek
E könyv írva van.

Olvasd el, magyar nép,
S tartson meg az ég!"
Mert erő, egészség
Kell hozzá elég.

Íme, szép asszonyság,
Mily sok érdemed!
Ráadásul hozzá
Adj még egy kegyet:

Valahára köztünk
Únd meg magadat,
S hord el más világra
Régi sátrodat.

Szállj, oh szállj el tőlünk
Túl a tengeren:
Nyűg elég marad még
E jó nemzeten.

PETIKE.

Bús mogorván ül Petike,
Ha ha ha!
Péter és bú! a mennykőbe,
Mi baja?
Anyja kémli hű szemekkel —
Jó öreg!
Azt gondolja, fiacskája
Tán beteg.
„Kell galuska, Peti fiam,
Eszel-e?"
„„Dehogy eszem, dehogy eszem,
Ki vele.""

„Kell bor, édes szép fiacskám,
Iszol-e?"
„„Dehogy iszom, dehogy iszom
El vele.""
„Kell-e sarkantyú csizmádra,
Petikém!
Kalpagodra toll s mentédre
Rókaprém?"
„„Mit nekem toll, mit nekem prém,
Sarkantyú!
Ha szivemben, mint a róka,
Rág a bú!""

„Kell-e könyv, a szomszéd könyve,
Biblia?“
„„Mit nekem könyv, a beszéd mind
Szó fia.
Egy barátom van nekem csak,
A halál;
Az, tudom, hogy innen-onnan
Lekaszál.“‘
„Az egekre! Peti fiam,
Meg ne halj:
Annyi benned a sohajtás,
Mint a raj.
Átidézzem tán Juliskát?
Láthatnád?“
Szól mogorván Péter úrfi:
„„Hol van hát?“‘

Ármány-adta Péterkéje!
Még mi nem volt a bibéje!
Sem kalapja, sem mentéje,
Sem a sarkantyú zenéje,
Nem kell neki róka málja,
Sem a szomszéd bibliája;
Nem kell neki bor, galuska,
De bezzeg kell a Juliska,
Bár negédes és hamiska,
De, vidor, szép és piroska.
Sem ehetnék, sem ihatnék,
Csak Julcsával nyájaskodnék.

„Ej Petikém, szép fiam, hát
Ez a baj!
Gondom lesz rá, hogy nagyot nőj
S meg ne halj.
Most takarodj iskolába
Rossz fiú!
Meg ne lássam, hogy pityergesz,
Félre bú!
Iskolában a Juliskát
Elfeledd:
Isten éltet, tíz év mulva
Elvehet'd.“

AZ ÉLŐ SZOBOR.

Szobor vagyok, de fáj minden tagom;
Eremben a vér forró kínja dúl;
Tompán sajognak dermedt izmaim:
Idegzetem küzd mozdúlhatlanúl.

Szemeim előtt képek vonúlnak el
A népemésztő harczok napiból:
Véráldozók a szent, örök jogért,
S bérért ölők éjszak csordáiból.

És látom gyermekimnek árnyait,
A vég csatában elhullottakét,
Varsó falán s az égő falvakon
Vad üldözőmnek vérrel írt nevét.

És hallom a vesztett csaták zaját,
Az árulók bal suttogásait,
S fejökre hajh le nem zúdíthatom
A megcsalottak szörnyü átkait.

S nem sírhatok, bár hő zápor gyanánt
Szememben a köny százszor megered:
Midőn kiér a zord világ elé,
Hideg, kemény jéggyöngyökké mered.

Agyamban egyik őrült gondolat
A másikat viharként kergeti:
Szent honfitűz, mely áldozatra kész,
S rút hitszegés, mely nyomban követi:

S a balszerencse minden ostora,
Mely népem' érte annyi vér után;
Magas dicsőség a harcz reggelén;
Inség, halál, gyalázat alkonyán.

S szivemben — oh mondhatlan szenvedés! —
Lázongva forr a szent boszú heve;
Gyúlt ház az, melly ön gazdájára ég,
Kit nem ragad ki szomszédok keze.

S holott örökké él a fájdalom,
Nehéz mellem sohajjal van tele;
De rajta áll megbűvölt gát gyanánt
A szenvedő szív márvány fedele.

Nem szólhatok; nyögésem néma jaj;
Szó és fohász kihalnak ajkimom.
A gondolat s az érzés ölyvei
Csak benn tenyésznek gyötrő lángimon.

Emelten függ a harczra szomju kard,
De nem mozdúlnak a feszűlt karok;
Dermedten állnak lépő lábaim,
S nagy kínjaimtól el nem futhatok.

Oldódjatok, ti megkövűlt tagok,
Szakadj fel dúlt keblemből, oh sohaj!
Légy mint a földrendítő éji vész,
Bútól, haragtól terhes és szilaj.

S te elnyomott szó, hagyd el börtönöd',
Törj át a fásult nemzedék szivén,
Hogy megcsendűljön minden gyáva fül
Mennydörgésedtől a föld kerekén.

Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
„Ember, világ, természet, nemzetek!
Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!“

EMLÉKSOROK.

1.

Fáy Andrásnak.

A kétes csillag mily sorsot küld le hazánkra,
Nincs bölcs a földön jóslatot adni tudó;
De ha erős akarat fűz lánczot honfi szivekből,
És soha nem fordúlt arczczal az ügyre tekint,
Aggodalom nélkűl mehetünk a sorsnak elébe:
Élni fog a nemzet s állni szilárdan a hon.

2.

B. Wenckheim Máriának.

Ép legyen és lelkes, testben, szellemben erős faj,
Mely tőled létét nyerte, az új ivadék,
Hogy látásoknál mondhassa örömmel a honfi:
A ki szülé őket, szép anya, jó anya volt.

3.

Adorján Boldizsárnak.

Költő lenni ha vágysz, költs el búbánatot és bajt,
S tartsd meg örömdíjúl a mit az élet ajánl:
Én másoknak adám örömét rövid életidőmnek,
S rajta nevet szerzék és örök életű kint.

4.

Másnak.

Sok, rideg álomként az egekben kergeti üdvét;
Más a földi javak kéjözönébe merül:
Téged boldoggá lelkednek erénye avasson,
S áldását szerelem hű keze adja reá.

5.

Álom és való.

Álmodjál örömet, s ha fölébredtél, ne csalódjál,
És ha: csalódásod szebb öröm anyja legyen.

6.

Álmodd ifjúság szép álmait, és ha fölébredsz,
A sejtett szerető karjai fogjanak át.

7.

Bú és öröm.

Ismerj meg bút és örömet: rövid éj legyen a bú,
És az öröm hosszú, boldog, aranykori nap.

8.

A természet örök könyvét forgatni ne szünjél:
Benne az istennek képe leirva vagyon.

VILÁGZAJ.

Decz. 1841.

Megmozdúlt egy sír, s vele mozgani kezde a tenger,
Ős koronáival a földteke ingadozott;
S újra düh, harcz s mind a mi viszály rettent vala egykor,
Szaggatták a kór emberiség kebelét;
Ujra felállt a nép osztozni világokon, és a
Béke derűlt arczán át vihar árnya repűlt.
Honnan e zaj és honnan e vész? A harczok urának
Holttestét vitték által a tengereken.

VIRÁG ÉS PILLANGÓ.

Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
Kebelemre szállj le, kis csapongó!
A mezőnek én vagyok virága,
Kikeletnek zsenge ifju ága.
S égek érted első fájdalommal,
Mely szivemből könnyet és fohászt csal.
És fohászom illat a szelekben,
Gyenge harmat a könyű szememben,
Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
Kebelemre szállj le, kis csapongó!
Egy kis ég van a könyű csepjében,
Lelkem száll az illat özönében.
Jer fürödjél e köny-ég árjában,
Vagy szunyadj el illat mámorában.
Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
Kebelemre szállj le, kis csapongó!
Egy rövid nap tüneménye létünk,
Elmulik, míg örömet cseréltünk,
Éljük át e kort egy pillanatban,
Mely gyönyörtől s üdvtől halhatatlan.
Jer, boríts el fényes szárnyaiddal,
Szídd ki lelkem mézes ajkaiddal;
És ha édes életed kifárad,
Szemfedőd lesz hervadó virágod.

EGY POLITIKUS KÖLTŐHÖZ.

1.

Ócska tanácsokkal, köpönyeggel zápor után jársz,
A szájtátó had zajjal utánad üvölt:
S új ivadékok előtt kezdődik a régi mulatság:
Házi gerendáddal szálka hibákra nevetsz.

2.

Van hiba, van bennünk; de mi rajta segítni ohajtunk,
S elhárítani mind, a mi viszályra vezet.
Ám te gyülölséget gyújtasz s polgári hasonlást:
Illy áron nem kell, bármi nagy, a mit ajálsz.

Feketeségek.

3.

Téged mint bölcset Priesznitz tintába fürösztött,
És most versekben izzadod azt ki nekünk.
A vers szép és jó. És nincs is benne igazság;
Nem csoda, csak nyavalyát hajt ki az újkori gyógy.

4.

Amerikának hát vannak feketéi? Nekünk is;
Nálunk a feketék szóemelője te vagy.
Ott azokért sok tiszta kebel küzd szóval, írásban:
Téged méreg bánt, hogy szünik a botidő.

5.

„Volnánk bár kissé feketére születve.“ Nagyon szép
Volna: de nem mennénk Amerikába veled.
A mi hazánk itt van, s gondunk lesz rád is ezentúl,
És ha fehér nem lészsz, czimbora, mosni fogunk.

Rövid törvénykezés.

6.

Gyors törvénykezetet nevezél ‚lámpára kötésnek:‘
Szólj magad: őszintén volt-e kimondva e szó?
Ily tanokat terjesztve hizelkedel a butaságnak.
S elfeleded, hogy ez az, mely con amore akaszt.

Mi kell?

7.

„Nem kell hát takarékpénztár, lópálya, hanem más!“
Ily bagoly úrfiakat hallani többeket is.
Mindig mást keresők, mint a mi sikert mutat és van:
Napra ki! lássunk már tőletek is valamit.

Sár, por.

8.

Mert nem adózunk, gyermekidet sár-, porba fulasztod;
  Ez, ha boszú, legalább nagyszerü és igen új.

Szavazat és a tömeg.

9.

Kell szavazat, s gúnyolva beszélsz a képviseletről,
  Mert megvesztegetett s részeg alapja inog.
Bölcsen! ez úton majd megnyerheted a nemes osztályt;
  Csúfold részegnek s megteszi a mit akarsz.
Vagy tán fegyverrel fogsz tőle csikarni? Apollo!
  Adj neki lantja helyett üszköket és buzogányt.

Vesztegetés.

10.

Nem csak lélekadó bortól részegszik az ember,
  S nem csak ajándékpénz, a mi megejti szivét,
Megveszlek szóval, hivatallal, félelem által,
  S fondorságokkal lángba borítom agyad.
Megveszek így ötvent, meg százakat; a sok ezernél
  Elfogy erőm: itt még a borözön sem elég.
És ámítani nagy tömeget sok időre veszélyes,
  Míg a néhánynyal könnyü az alku nagyon.

Az egy és sok.

11.

Emberek a tömeg is, még inkább ember egy ember:
  Gyarlósága nagyobb, s ha van, erénye dicsőbb.
Nagy Caesarok után feltűnnek az ördögi Nerók.
  És ki vesződik, küzd, vérzik alattok? A nép.

Áldás.

12.

Áldást, így szólasz, ne csikarjunk. Jó, legyen úgy bár:
  A kicsikart áldás nem lehet üdvöt adó.
De azután békén legyetek, ha ki isteni áldást
  Önmaga szerzend, nem kérve az emberekét.

Vontató.

13.

Dicséred, hogy a pór terhén könnyitni törekszünk,
  S hogy vontatni szününk általa, nem javalod.
Szánod a pórt s mégis rajtok szánkázni szeretnél:
  E szabadelműség szép, de felette gyanús.

Önkormány.

14.

Üdvös az önkormány, a hely szükségeit érző,
  A főnek sok ezer kéz-segedelmet adó.
S járni tanít jókor, mozdúlni szabályos erővel,
  Hogy bizton tudjunk menni a vész idején.
A koronás főért ily nép vért s éltet ajánlott:
  A csak nyögni tanúlt nem teve, szólhata igy.
S mégis ez intézvényt dacznak nevezed te megyénkben:
  Józanság ellen dacz vala szólanod így.

Világ.

15.

Széchenyiről szólál, elkárkoztatva ‚Világát'
  Melyre az éj kiderült s kezd vala látni a vak.
Melyre megindúlt a rég pangó vér ereinkben
  S a haza szíve felélt százados álom után.
A haza hű fia ő, nem fog sűlyedni, ne féltsed:
  Nagy munkájának bére a nemzeti üdv.

Búcsú.

16.

Mit versben vétél, tettekben helyre hozandod,
  Régi barátságból mondom el e hitemet.
Verseiden tán még egy időig lesz ki kaczagjon:
  Szebb dijt, mint kaczagást tetteid által arass.

VIZGYÓGY.

A víz kétes elem, a földet elönti, de táplál;
  Gát, de merészeknek pálya világokon át.
Gyötrelmes keserű, ha szemedből bú satolá ki;
  Kéj, ha örömcseppként ömlik el arczaidon.
Árja megöl, de szelíd gyógyszerré lesz, ha beteg vagy,
  S szűz forrásaiból visszajön életerőd:
Természettől nyert a víz kétféle hatalmat,
  Isteni áldássá tette az emberi ész.

A KRIVÁNON.

Itt állt egy távol népnek szabadelmű királya*,
  S a föld szépségén lelke gyönyörbe merült.
Vajha ne csak földjét tudják bámulni hazánknak:
  Nemzete légyen erős, s tettei híre dicső.

* Fridrik Auguszt szász király 1840. aug. 4.

HÁLADATLANSÁG.

Hazudság a mit írtam
Lánykák szerelmiről:
Ők engem nem szeretnek,
Nem egy a száz közől.

De én szerettem egy lányt,
Sőt kettőt, sőt tizet,
Szeretni hajló voltam
Egész egy sereget.

Mint ége szivem értök,
A hány van, öszvesen.
Oh mint szerettem őket
Oly hévvel, oly hiven.

S a háladatlan faj mint
Jutalmaz mindezért:
Csak egy sem adja szivét
Oly sok szerelmemért!

AZ ÚRI HÖLGYHÖZ.

Fürtidben tengervészes éj,
Szemekkel, mint a csillagtűz;
Hol annyi gőg és annyi kéj,
Ki vagy te márványkeblű szűz?

Birván az istenek minden kegyét,
Imádva férfiaknak általa.
Szép és dicső, s lélekben oly setét,
Milyen derűlt arczodnak hajnala.

Nincs hát remény? nincs semmi kegyelem?
Hiába minden esdeklés szava?
Hiába kér a leghőbb érzelem?
Nem olvadoz fel hő kebled hava?

Egy eskü kell, egy néma fogadás:
„Szeretni e mindent adó hazát!“
Mért hát szemedben büszke tagadás?
Mért áruló a hang, mit ajkad ád?

Pedig nem mondhatod, hogy nincs szived.
Szeretsz pompát, hizelgő csapodárt,
Hintót, lovat, sőt hitvány ölebet,
És selymidért imádod a bogárt:

Mind állat, és hivságos semmiség,
Hizelgőd is, ki hűséget hazud!
És mégis, mégis — oh türelmes ég! —
Kedélyed rajtok édelegni tud.

Mig a könyűk hiába fénylenek
A hon szemén! — Hah, gőgös Goneril,
Megemlékezz', hogy vannak istenek,
S még van kezökben bűnt torolni nyil.

Az apaátok teljesedni fog,
Az apaátok súlya szörnyü lesz:
„Tennen fajodban éljen ostorod,
Csaljon meg, a kit legjobban szeretsz.

Hervadjon el szépséged! a gyönyör
Váljék utálattá, ha ízleled;
S midőn panaszban bánatod kitör,
Legyen kaczaj reá a felelet.“

De nem, te nem vagy bűnös. Nevelőd
Jellemtelen kornak volt gyermeke.
Gyengéd szived hajlott a kény előtt,
S megvette a szellemtél hidege.

Mi vagy te most? Kérdezd meg magadat.
Angol talán? vagy német, franczia?
Igen, ha megtagadnák fajokat;
De ah előttök szentség a haza!

Te azt nem ismered, — nincsen hazád —
Nincs nemzeted, — nincs mondható neved.
És a mi van, gyalázat szennye rád!
Mert esdeklő szülődet megveted.

Erényeidnek senki sem hiszen;
Mert a mi fő, nincs meg sugári közt;
Csillag vagy, tündöklő és üdvtelen;
Félünk, csodálunk, mint az üstököst.

Asszony vagy, a leggyarlóbb, semmi más!
Nemednek nincsen tiszteltebb neve:
Gyöngéd, hol annak lenni árulás,
Szivetlen, a hol égned kellene;

Buzognod e hon- és e nemzetért,
Mint égnek minden nemzet hölgyei:
Nem kérünk munkát s áldozatra vért;
Miért esdünk: részvéted kegyei.

S mindeddig ezt te megtagadhatád!
Láttad, miként küzdénk és epedünk,
S csak egy enyhítő szót nem monda szád;
Könyed nélkül mi kín volt vérzenünk!

De még előtted áll egy új világ,
Anyára vár egy újabb nemzedék:
Akard, s erényed a fő polczra hág.
Neved dicsőség lángtüzében ég.

Mit szűz hevében égő szív teremt,
Költőt, művészt, hőst és nagy férfiat,
És mindent, a mi szép, jó, tiszta, szent,
Tőled, nemedtől várjuk, hogy megadd.

Kezedben a gyermeknek álmai,
Tündérvilága lelkes ifjunak,
A férfi boldogsága; játszani
Ily drága kincsek nem adattanak.

Emeld fel bájaidnak zászlaját,
Utánad kelnek a hon jobbjai:
Gyönyör lesz tűrni hosszu éven át,
Ha díjt szelid kezed fog nyújtani.

Teremtsd elő azon dicső időt,
Hol a magyar szó s név imádva lesz;
Midőn kegyelmet nem nyer szűd előtt
Ki e kettőnek ellenére tesz.

A kisdedeknek néma szája kér,
Hogy adj nekik hazát. Ne vond meg azt.
Áldás vagy átok vár e válaszért:
Határozz, és kimondtad sorsodat.

A SZOMJU.

(Laurához.)

Szomjas vagyok; de nem bort szomjazom,
És szomjamat vizzel nem olthatom.
Nem oltaná el azt a Balaton,
Nem a mézes szőlőjü Badacson.
Én lángot szomjazom, lángot, tüzet,
Szemed tüzében játszó lelkedet:
Szomjúzom a hajnalt szép arczodon,
És a mosolynak mézét ajkidon.
Szomjúzom édes és forró sohajt.
Mit kebled titkos szenvedélye hajt;
És szomjuzom kebled hullámait,
Szivednek minden dobbanásait;
Szomjas vagyok, leánykám, bájaidra:
Hibád-, erényed- s minden titkaidra.
Jőj, lelkem várja édes ajkidat:
Ne hagyd elveszni szomjuság miatt.

LAURÁHOZ.

Rád nézek, mert szeretlek,
Rád nézek, mert gyülölsz ;
Míg bájaid veszélyes
Daczával meg nem ölsz.

Rád nézek, mert gyönyört ád
Szemlélnem arczodat ;
Rád nézek, mert öröm lesz
Meghalnom általad.

Rád nézek, mert talán még,
Egy kisded perczre bár,
Gyülölség és szerelmünk
Cserében visszajár.

Még akkor érzenéd csak
Mi a szívgyötrelem,
A mostohán viszonzott,
A gyűlölt szerelem.

Még akkor sínlenéd csak
Kegyetlenségedet,
S nem hagynád ennyi kín közt
Elveszni lelkemet.

NÉVNAPRA.

Ugy áldjon Isten meg neved napján,
Hogy beérhesd vele minden órán.
Legyen élted mint a virágos fa :
Remény s öröm virágozzék rajta.
Mely sok szívnek keserű gyötrelem,
Legyen neked édes a szerelem.
Igaz legyen s mindig hű, szerető́d,
Ki jobban szeressen, mint te szereted őt.
Bánat ha ér, legyen az rövid éj,
S utána hosszu, boldog nap a kéj.
S bárhova visz tőlünk a szerencse,
Lépésidet emlékünk kövesse.
S rokon érzet tartson köztünk hidat :
Te se felejtsd távol barátidat.

FÓTI DAL.

Oct. 5. 1842.

Fölfelé megy borban a gyöngy ;
Jól teszi.
Tőle senki e jogát el
Nem veszi.
Törjön is mind ég felé az
A mi gyöngy ;
Hadd maradjon gyáva földön
A göröngy.

Testet éleszt és táplál a
Lakoma,
De a mi a lelket adja
Az bora.
Lélek és bor két atyafi
Gyermekek ;
Hol van a hal, mely dicső volt
És remek ?

Víg pohár közt édesebb a
Szerelem.
A mi benne keserű van,
Elnyelem.
Hejh galambom, szőke bimbóm,
Mit nevetsz?
Áldjon meg a három Isten,
Ha szeretsz.

Érted csillog e pohár bor,
Érted vív,
Tele tűzzel, tele lánggal,
Mint e szív;
Volna szívem, felszökelne
Mint a kút,
Venni tőled vagy szerelmet,
Vagy bucsút.

Hejh barátom, honfi társam,
Bort igyál,
Víg, komor, vagy csüggeteg vagy,
Csak igyál.
Borban a gond megbetegszik,
Él a kedv.
Nincs a földön gyógyerőre
Több ily nedv.

Borban a bú, mint a gyermek,
Aluszik.
Magyar ember már busúlt sok
Századig.
Ideje hogy ébredezzen
Valaha:
Most kell neki felvirúlni
Vagy soha.

Bort megiszsza magyar ember,
Jól teszi;
Okkal móddal meg nem árthat
A szeszi.
Nagyot iszik a hazáért
S felsivít:
Csakhogy egyszer tenne is már
Valamit.

No de se baj, máskép leszen
Ezután;
Szóval tettel majd segítsünk
A hazán.
Ha az Isten úgy akarja
Mint magunk,
Szennyet rajta és bitor bűnt
Nem hagyunk.

Rajta társak hát, igyunk egy
Húzamost;
Bú, szerelmek, házi gondok
Félre most:
A legszentebb-, legdicsőbbért
Most csak bort,
De ha kellend, vérben adjunk
Gazdag tort!

A legelső magyar ember
A király:
Erte minden honfi karja
Készen áll,
Lelje népe boldogságán
Örömét,
S hír, szerencse koszorúzza
Szent fejét!

Minden ember legyen ember
És magyar,
A kit e föld hord s egével
Betakar.
Egymást értve, boldogítva
Ily egy nép
Bármi vészszel bizton, bátran
Szembe lép.

Ellenség vagy áruló, ki
Hont tipor,
Meg ne éljen, fogyjon élte
Mint e bor.
Áldott földe szép hazánknak,
Drága hon,
Meg ne szenvedd soha őket
Hátadon!

S most hadd forrjon minden csep bor,
Mint a vér,
Melyet hajdan frigyben ontott
Hét vezér;
S mint szikrája a szabadba
Felsiet,
Úgy keresse óhajtásunk
Az eget.

Légyen minden óhajtásunk
Szent imá,
S férfi keblünk szent imáink
Temploma.
És ürítsük a hazáért
E pohárt:
Egy pohár bor a hazáért
Meg nem árt.

Érje áldás és szerencse
Mindenütt,
A hol eddig véremésztő
Seb fekütt.
Arcza, mely az ősi bútól
Halovány,
Felderűljön mint a napfény
Vész után.

Hű egyesség tartsa össze
Fiait,
Hogy leküzdje éjszak rémes
Árnyait:
Künn hatalmas, benn virágzó
És szabad,
Bizton álljon sérthetetlen
Jog alatt.

S vér, veriték vagy halál az,
Mit kiván,
Áldozatként rakjuk azt le
Zsámolyán,
Hogy mondhassuk csend- s viharban:
„Szent hazánk!
Megfizettük mind, mivel csak
Tartozánk.“

V É G.

Égj tisztán, mint a szent oltár lángja hazádért,
Küzdj fel az érdemnek sziklatetője felé;
Mid marad a lángból? tört szíved hamva, s fölötted
Tán emlék, melylyel csúfol a hála s halál.

S Í R V E R S E K.

N ő s a n y a.

1.

Emléket kérek síromba leszállva, s ez emlék
Férjem s gyermekeim szívbeli gyásza legyen.

2.

Hű nőért a férj, az anyáért gyermekek, a jó
„ Testvérért a család búnak eredve zokog.
Őt a halál keze érinté, s az előle futónak
Nem maradott más, mint e könyöretlen öböl.

Későn, vajha minél későbben lássalak ismét,
Kiktől válnom a sír néma parancsa idéz,
És ne legyen rövid életemért bánattok emésztő;
Emlékezni reám hű szeretetnek elég.

Kis gyermek.

4.

Játszám s meghaltam: játékim folytatom égben:
Nem lehet Isten előtt játszva örülni tilos.

5.

Ketté vált a család! én mentem ölelni a holtat:
Nem lehetett egyedül hagynom az édes anyát.

6.

A sírnak szentsége föd itt bú és bajok ellen:
Éltél volna soká, nem vala biztos e sors.

ŐSÖK.

Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által
Őse családodnak, s a haza áldani fog.

FELEDÉS.

Elfelejtenélek,
Ha tudnám
Hogy azután békén
Alunnám.

Álmodoznám fényes
Reggelig,
És mulatnék késő
Éjfelig:

De ha elfelejtlek,
Meghalok;
Innen új világra
Virradok.

S van-e angyal ott is
Mint te, lány,
Kit szeressek oly hőn
S igazán?

V. P. KISASSZONYNAK.

Nov. 20. 1842.

Szereted-e jó szüléidet
És barátid és testvéridet?
Szereted-e forrón jegyesed?
Szeretnek-e ők is tégedet?

S boldogok-e ifju napjaid,
Elméd gondolatja s álmaid?
S a remény nem biztos kincs-e már,
Mely szivedben megváltóra vár?

A ki nézi nyájas arczaid
És szemeid, hol üdvvé lőn a hit,
Megtalálja, a mit kérdezett:
Rajtok él a legszebb felelet.

Úgy szeretsz, hogy boldoggá tehess,
S vagy szeretve, hogy boldog lehess:
Két szerencse, milyet sors nem ád,
Ten szived mennyéből szálla rád.

S volna bár oly dúsan örömem,
Mint e szót alig hogy ismerem,
Örömidhez mit sem adhatok:
Érzeményid olyan boldogok.

Jó kivánat, a mi még maradt;
Evvel tisztelem meg nászodat:
Élj soká és meg ne éld soha,
Hogy szerencséd hozzád mostoha.

MÁK BANDI.

Esküszik Mák Bandi, a szomszéd is hallja,
Hogy fejét szomorú bujdosásnak adja,
Földetlen földig megy, mert Böske megcsalta!
Vele nyájaskodott, szivét másnak adta.
Ballag, ballag, már is megy a kertek alatt,
Játszik tóban a hal, de ő nem fog halat.
Nehéz káromkodást kever sohajtással,
Szája keseredik sokféle adtával.

Ballag, ballag Bandi s a mint ott elballag,
Hol tó felé nyílik a kis sötét ablak,
— Hejh sokat mulatott annak közelében —
Most harag és nagy bú forog elméjében.
Megáll, nagyot sohajt, nézeget befelé,
De Böske még nem jön a kerten kifelé.
Bandi megindúl, de bundáját honn hagyta:
Haza kell még menni, ez a gondolatja.
Megy, megjön s a bundát tó szélén leteszi;
Hejh nehéz a bunda, mert nagy bú terheli.
Csak sóhajt, csak búsúl, és csak néz befelé,
Hiába! Böske még nem indúl kifelé.
Mert a felső szinben a tehenet feji,
Gyakran fohászkodik és hullnak könnyei.
Megint csak megindul Bandi, de nem mehet.
Czifra bokréta van tűkörfia megett;

A hitetlen Böske még tegnap kötötte.
Nagyon megkivánja, haza megy érette.
Lassan megy, mint a kit akasztani visznek:
Nem lehet több kínja vesztendő embernek.
Hiába, hasztalan, már megint csak itt van:
Föld is nyög alatta nehéz bánatjában.
De Böske csak nem jön a kerten kifelé,
Akármint tekintget Mák Bandi befelé.
Harmadszor is Bandi még csak haza megyen,
Gondolja, valami tán még van a szegen.
Van is; de nem egyéb, egy üres tarisznya:
Azt nagy szomorúan nyakába akasztja.
Most már nincsen többé, miért haza menjen;
Ideje, ha akar, hogy útnak eredjen.
Immáron megyen is végső elszánással,
Szárcsa, récze nézik vidor bámulással:
Egy szikrát sem félnek nehéz bundájától,
Lesütött fejétől, lassu járásától.
Ha ő velök együtt most madár lehetne,
A tó fenekére mélyen lemerűlne,
Megfogódznék a nád keserű torzsában,
Ott halna meg a nagy víz alatt buvában.
De ő már csak megyen: mert nyakán az iga,
Bár szíve csikorog mint a rosz talyiga.
S mit látnak szemei? A mint néz befelé,
Böske csakugyan már megindúlt kifelé.
Ólban és konyhában dolgát elvégezte,
Lépéseit ide jó isten vezette.
Fekete szép haját a nap ragyogtatja,
Szálló sugárait rajta elnyugtatja.
Piros mint a pipacs sírástól orczája,
Most is harmatozik két szeme pillája.
S Bandi mint a részeg nem jár egyenesen:
Utat kanyarodva Böske felé veszen.
Szerelem és harag és bú forrnak benne,
Ha rosz csupor volna, tán el is repedne.
„Hejh Böske, dolgodban úgy áldjon istened
A mint megszolgáltad és magad keresed.
Nézd, elbúsúltomban lettem bújdosóvá,
El is megyek én még, Isten tudja hová.
Háromszor, mert sokat otthon felejtettem,
Elkezdett utamból vissza-visszatértem;
Addig a fényes nap rajtam elnyúgodott,
Nagy bujdosásomban setétségnek hagyott.
Azt gondoltam, ha még egy kis szived volna,
Lejönnél s elömbe szemed világolna:

Keskeny a híd nagyon, meglátnám az utat,
Hozzád siettemben nem szegném nyakamat.“
De Böske így felel: „Mit mondasz te nekem?
Hogy bürün mentedben világolna szemem:
A tűz sem világít, ha rá zápor esik,
Szemem mint a sűrű zápor úgy könyvezik.“
Így szól és lemegyen, megbotlik a lába,
Estében Bandinak borúl a nyakába.
Bandi sem aluszik, Böskét megöleli,
S nagy elbúsulással tovább, tovább viszi,
Viszi és esküszik: „Bakony erdejébe
Elviszlek, galambom, világ közepébe.
Magas hegyek között őz és szarvas legel,
Egy forrásból iszik szegény legényekkel.
Ott terem a sok pénz vén zsidó zsebében,
Kit zivatar kerget a csere szélében.
Ott sütöd te nekem ingyen kenyeremet,
Meg nem vett vászonból varrod rét üngömet.
Ott hallgatjuk együtt zöld erdő zúgását,
Párja után nyögő gilicze búgását.
Sátort üt fölöttünk minden fának lombja:
Te leszesz szivemnek szelíd vadgalambja.“ —
De Böske így felel erre szép okokkal:
„Jaj nem jó ott lakni dühös farkasokkal.
Zöld erdőnek lombja, száraz fának ága
Sok szegény legénynek lett rosz mulatsága.
Ne vígy tovább rózsám, látod úgy is megyek,
Neked oltár előtt nagy esküvést teszek:
Teljes életemben Isten úgy áldjon meg,
Mint hozzád hű vagyok s igazán szeretlek.“
Erre nagy útjából Bandi visszaindúl:
Bakony erdejéhez még képpel sem fordúl,
Szánt, vet, gazdálkodik szép feleségével,
S megtelik a kis ház sok apró gyermekkel.

A MAGYAR HÖLGYEKHEZ.

Kell-e dal, szép és varázsló,
Kell-e szép rege,
Vészbe játszó és derűbe,
Mint hazánk ege?
Van-e kedvetek figyelni?
Mondhatunk egyet;
És ha tetszik, és ha kedves
Mondunk ezeret.

Vérünk lángja lesz dalunkban
Forrongó meleg,
Élet és világ regénkben,
E nagy tömkeleg;
Köny- s mosolyból összeszőve,
Vig, borús egünk,
Köny- s mosolyból, mellyeket mi
Tőletek veszünk.

És a szőnyeg lesz kicsinded
Csarnokunk falán
A mit a szív s elme rajzol
Bűvös asztalán:
Nőerény és női szépség
Angyalképei,
És az édes hitszegésnek
Szenvedései;
És a szellem, mely szeszélyes,
Csínba öltözik,
S önmagával s a világgal
Folyvást küzködik.
Egy hibázik műveinkhez,
Nyájas napvilág:
Az ti vagytok. — A hol ez nincs,
Nincs szellemvirág.
Kis dolog lesz szép szemekkel
Ránk lenéznetek,
Csinos fejjel meghajolni
Hogy ügyeljetek;
Kis dolog lesz, és nekünk nagy,
Meghallgattatás:
Kedvezéstek drága kincsét
Hogy ne nyerje más.
És ha néha rossz hevünkben
Zordonak leszünk,
Mert talán a féltés dúlja
Fájó kebelünk;
Mert talán az idegenben
Leltetek gyönyört,
Míg bennünket elhagyottság
Szégyenláza tört;
Megboszúlni könnyü mód van:
Haragudjatok;
A haragban békülésre
Mindig kész az ok.
S szép a szép szemek haragja,
Mint villám s az éj.
Ah de édesebb a béke,
Megbékülni kéj.
Hagyjatok, de térjetek meg
Mint a kikelet,
S dal, virág közt elfeledjük
Könnyen a telet.

HARAGSZOM RÁD.

(Laurához.)

Haragszom rád, mert fürtöd fekete,
Haragszom rád csalárd kék szemedért,
Mely rám oly bűvös lánczokat vete,
Haragszom rád kegyetlen ajkidért.

Haragszom rád, mert nyugtom elveszett,
Haragszom rád szilárd erényidér',
S mert bájid elrabolták lelkemet:
És nincs remény, hogy többé visszatér.

MESE A RÓZSABIMBÓRUL.

Bezerédj Flórikának.

„Nyílj ki, nyílj ki, rózsabimbó,
Nincsen már tél, elment a hó:
Nyilj ki rózsaszál.
Szíjak csókot ajkaidról,
Részegüljek illatodtól:
Érjen bár halál.

Egy parányi percz az éltem,
És ha nálad kéjben éltem,
Kurta vígaság:
Meghalok nagy örömemben,
Meg, ha nem szeretsz, keservben:
Nyílj ki szép virág."

„Csak élj te csapodár;
Ismerlek rossz madár.
Nem vagy te pinty, nem vagy te czinke,
Bár könnyü vagy s nagyon piczinke.
Te mézes lepke vagy,
És hitszegésid híre szörnyü nagy.
Aranynyal hintvék szárnyaid,
De alattok nincs egy szikra hit.
Virágról elreppensz virágra,
S maradnak tőled árvaságra.
Megnyilnom nem szabad neked:
Vidd el tovább csalárd szerelmedet.'"
Igy szólt a lepke és a rózsaszál
Egy kis patak zengő hulláminál.

S hogy zöldült a haraszt,
Szomjúzván a tavaszt,
Kijött a méh:
Elnézdelé,
Hol van virág, hol van levél,
S leszállt a naptól enyhe dél,
És minden oly derűlt vala
Az új napon;
Döngött a kisded méh dala
Lassúdadon.
Üdvözle fűt-fát, réteket,
Minden határt,
S a lég örömben reszketett
A merre járt.
„Mi lény? mi hang?
Mi lassú szózat reszket át a légen,
Oly andalító, oly tünékeny?
Ki az, ki itt barang?
Ellenség, jó barát vagy-e?
Reszkessek-e? örüljek-e?
Leszáll a méh
Egy ág fölé,
A rózsabimbó ellenébe;

Megringatá magát a kis galyon,
Kiváncsian hajlott elébe
S így szólt kisértő hangokon:
„Kis virágom, szép virágom rózsaszál,
Mit vétettem hogy előlem elbuvál?
És itt hagysz a szép tavaszban
Kínos-egyedül,
Éhen, szomjan, fáradottan,
Szeretetlenül!
Oh nyílj ki gyenge rózsa,
Nyisd meg szűz kebledet,
Bocsásd a szomjuzóra
Mézes lehelleted.

Ha mézedet csak egyszer ízelhetném,
Illatba szálló lelked' érinthetném,
Éltemben szomjuságot
Többé nem érzenék;
Mézeddel egy világot
Megédesíteném."
„„Ah kicsi méh,
Oly szomju s éh
S oly fáradott vagy
És még szerelmes is,
Hogy szinte lelked elhagy,
Te kis hamis.
Ez ám csak a keserves ének!
Oly éhen lenni,
Úgy szeretni,
Ez már csak sok baj egy legénynek.
Jer méhikém, enyhűlj e harmaton,
Mely itt remeg koránzöld ágamon.
Az ég adá, a nap nem vette el.
Neked hagyók, hogy szomjad oltsa el.
De mézet, méhikém, nem adhatok;
Sem keblet én neked nem nyithatok:
Feldúlnád mézért keblemet,
S hervadni hagynál engemet."'
Ivott a méh
S megrészegűlt
A harmat szellemétől.
Nem tűrheté
Hogy így megszégyenűlt
A rózsa kellemétől.
Féltés, harag gyújták föl szellemét,
És hallatott ily rémítő beszéd:

„Várj, meglakolsz még, csalfa, dölyfödért:
Bátor szívünk ily játékhoz nem ért,
Piros vagy most, te kis kaczérkodó:
Ijedtedben halvány lészsz mint a hó.
Ezren fogunk megvíni kebleden;
Ha kéjt nem enged, temetőnk legyen.“

És a méh távozék,
Mérgében sírva tört a légen át.
Megismerék
Hangjának erejéről,
Mely jött szívének belsejéből,
A méznek és gyiloknak bogarát.
Kitért előle légy- és lepkehad,
S a merre szállt, a pók is megszaladt;
De reszketett a rózsa kebele,
Vad borzadással s rémséggel tele.
S szellőt küldött az ég;
Szelid nyomán tündéri zaj
Emelkedék,
Mint egy sohaj,
Melyet sohajtott kéj és fájdalom,
Kebel, mit édes kínnak terhe nyom.
És e sohajban vágy volt és remény,
Mit kötve tartnak balsors, vagy erény,
És e sohajban rejtezett vihar,
Mit évek árnya még most eltakar:
Vad szenvedélyharcz, mely sírhoz vezet,
Vagy elvesz észt, szivet, becsületet.
De a vihar megengesztelve lőn
Könytől s imától, melyet anya tőn,
Ki síron túl kiterjesztvén kezét,
Megáldja élő árva gyermekét.
És e szellő, bár vésznek magva volt,
Mint egy sohajba fojtott súgalom,
A rózsaszál körül hőn összefolyt
S elaltatá varázsos hangokon.
A rózsa mély szenderbe költözött
És mondhatatlan édes álma jött,
Édesb a mennynél, tisztább mint a kéj
S a szerelem, bár ennek titka mély.
„Csak szenderedjél gyönge kis virág,
Neked még durva, zordon e világ;
Kifejlenél, a dér megsértene,
Idő előtt hervadnod kellene.

Csak szenderegj, míg egy szebb kikelet
Elűzi végkép a bántó telet.
Midőn a napnak engedend a föld;
És áthevűl és lészen ifju, zöld.
Midőn előjön a kis csalogány.
S édes dalától fölzeng a magány.
Ébredj te is, ha meghallandod azt,
S egész kebellel szídd be a tavaszt.“

CS. M. KISASSZONYNAK.

Mintha szívem húrja volnál,
Mely ha reng,
Az örömtől lelkem háza,
Melyben eddig gond tanyáza,
Visszazeng;
Mintha lelkem ága volnál
Tiszta s ép,
Mely még ment minden hibától
És a legdicsőbb sugártól
Égi szép:
Úgy tünöl fel szellememnek
Rokona,
Mintha volnál boldog álmom,
Mintha volnál boldogságom
Jobb hona.
Azt beszélik, szőke, szép vagy
És deli;
És szemednek pillantása,
Mint az égnek megnyilása
Kéj-teli.
Szőke vagy-e, barna vagy-e?
Mit tudom!
De ha hallak és ha látlak,
Hogy szeretlek, hogy csodállak,
Mondhatom.
Tiszta részvét és barátság
A mit adsz,
S adományod bármi drága,
Lelked egyik szebb virága,
Dús maradsz.

Hát még a kit dús szivedbe
Fölvevél,
Az lesz ám még csak szeretve:
Annak élte, lelke, üdve
Te levél.
A legédesebb titokkal
Vagy tele,
Mint edény, mely mézzel árad,
S édes lenni el nem fárad
Kebele:
Nekem is van nálad titkom
Zálogúl,
Hogyha jobb napom leszállna,
Él az angyal, a ki állna
Pártomúl.
Mondj imát, oh angyal, értem;
Hő imád,
Mint sugár, mely visszatére
Eredete szent helyére,
Üdvöt ád.
És ez üdv nem lesz mulékony
Földi jó;
Isten adja, védi angyal,
Nem lesz ily üdv semmi sorssal
Rontható,
És mig életem delének
Napja tart,
Bizton járok és vidámon
Nem rettegvén már pályámon
Több vihart.

KI A HAMIS.

A sok lány között
Egy kettő ha van is,
Hazudtatok nekem
Hogy a lány mind hamis.

Im e kis barna hölgy
Könnyű, mint a madár,
Ne higye senki is
Azért, hogy csapodár.

Őszinte, jószivű,
Szemében lelke ég:
Ily szép világitást
Aligha láttam még.

S ha néha rám tekint
— Az Isten áldja meg! —
A kéj s öröm miatt
Még lelkem is remeg.

Nem érzek semmit is,
Csak azt, hogy szeretem:
Világnak gondjait
E szóba temetem.

Mi gondom a világ?
Ha őtet láthatom,
Ha lelkemmel szeme
Egében lakhatom!

SOK BAJ.

Mi lelt engem, én nem tudom,
Hej nagyon sok az én bajom:
Szeretni kell a rózsámat,
Tőle csókoltatni számat,
Karcsu testét átkarolnom,
Ölelését elfogadnom,
Nézni rá s őt hagyni nézni
És szemétől el nem égni!
Van-e ily baj a világon,
Mint az én nagy boldogságom?
Félek, félek, hogy mulandó,
Mint az asszony változandó,
És ha egyszer elenyészett,
Minek akkor már az élet!

AZ IFJÚ KÖLTŐ.

Mi sürget mondanom
  Nem hallott dolgokat,
A lélek mélyiben
  Titkon fogantakat?

Nyugott és tiszta volt
  Ifjú eszméletem,
Mint a puszták tava
  Regényes keleten.

Bájlólag tűkröze
  Rám csillagezreket;
Mikor látok megint
  Oly tündérszép eget? . . .

Egy isten néze rám
  A csillagok közűl
Üdvömnek képe állt
  A jó isten körűl.

De angyal jött felém,
  Illette a vizet
És benne dúlatag
  Szélvész keletkezett.

És csillagezreim
  S a gyermekálom-ég
A feldühült habok
  Àrjában eltünék.

Most lelkem szenvedély
  Hullámi verdesik,
Szemeim az eget
  Hiába keresik.

S szép csillagod', remény,
  S tiéd, oh szerelem!
A vad vihar között
  Alig hogy sejthetem.

S mily óriási gond
  Sorsod felett, hazám!
Hazámat gyermekűl
  Dicsőnek álmodám.

Most látom rongyait,
  Félig gyógyult sebét,
A megkötött kezek
  És szózat szégyenét.

Imádlak, féltelek,
Oh drága szent haza.
Mi adna még gyönyört,
Ha sorsod mostoha?

És kérdem, a ki ily
Gondokkal ostoroz,
Csendrabló angyalom
Jó volt-e vagy gonosz?

Derűl-e még öröm,
Enyhűl-e fájdalom,
Ha éltemet talán
Hosszúra folytatom?

Vagy kétség, gyötrelem
Kisérnek síromig,
És semmi vágy után
Áldás nem érkezik?

Oh, adjatok nekem
Jobb álmot, istenek,
Vagy sírom zártaig
Meg nem pihenhetek.

NÉVNAPI KÖSZÖNTÉS.

Laurához.

Kár hogy a pap megkeresztelt.
Jobb volnál pogánynak,
Mert pogány vagy és kegyetlen
Híved fájdalmának.

Vagy ha már meg kelle lenni,
Mondtak volna másnak,
Szép-, hamisnak, kellemesnek,
Csak ne Laurának.

Mondták volna: légy gyönyörré
Mindenek szemében,
És örömnek kútfejévé
Férfiak szivében;

Vagy neveztek volna inkább
Fájdalom napjának,
Gyötrelmemnek, bánatomnak,
Búm okozójának.

Gyötrelem bár s bánat és bú,
De az enyém volnál,
Már keresztségedtől fogva
Lelkemhez tartoznál.

Hátha még jobb szíved volna,
Hátha még szeretnél,
Lelke lennél életemnek
Drágább enlelkemnél.

Nincs az a kincs, nincs dicsőség,
Mellyért od' adnálak:
Egy életre elég volnál
Isten áldásának.

LAURÁHOZ.

Nagy szálka vagy szememben, kis leány!
Nem látok, bár szememben nincs hiány;
Nem láthatom miattad a napot;
Hajh, az nekem már rég lenyúgodott.

Nem láthatom miattad a tavaszt,
Elégeté hő szenvedélyem azt;
Nem láthatok sem földet sem eget,
Csak tégedet, csak bűvös képedet.

És kérdezem, a nap rajzolt-e le,
Hogy a világ képeddel oly tele?
Ez jár velem, ez kísér mindenütt,
Mint üldöző, mindenhol rajtam üt.

Nem látok mást, mint holló hajadat,
Hamis szemed' és kedves arczodat.
Szeretlek-e, vagy tán őrült vagyok?
Tudná az ég, nem szabadúlhatok.

Hozzád vagyon lánczolva szellemem,
S e szellemláncz legfájóbb szerelem;
Hozzád van az teremtve, mint az ág,
Letörve már és még sem holt virág.

Eltépjem-e a kínos lánczokat?
Megélhet-e az ág, ha leszakadt?
Sorsom te vagy, egy szód, lehelleted,
S élek halok, a mint te végezed.

KESERŰ POHÁR.

(Bordal „Czilley s a Hunyadiak" szomorújátékból.)

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre föltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét;
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könyűt,
S mig az szivedbe vágyat olt
Ez égő sebet üt;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha, mint tenlelkeden,
Függél barátodon,
És nála titkaid:
Becsület és a hon,
S ő síma orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik;
Gondold meg és igyál;
Örökké a világ sem áll:
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán
Ontottál érte vért,
S az elcsábultan megveti
Hű buzgóságodat,
S lesz aljas-, gyáva-, és buták
Kezében áldozat:
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég

Ha fájó kebleden
A gondok férge rág,
S elhagytak hitlenűl
Szerencse és világ,
S az esdett hír, kéj s örömed
Mind megmérgezve van,
S remélni biztosabbakat
Késő vagy hasztalan;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

S ha bánat és a bor
Agyadban frígyre lép,
S lassanként földerűl
Az életpuszta kép,
Gondolj merészet és nagyot,
És tedd rá éltedet:
Nincs veszve bármi sors alatt
Ki el nem csüggedett.
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
De a mig áll, és a mig él,
Ront vagy javít de nem henyél.

HONSZERETET.

Szeresd hazádat és ne mondd:
A néma szeretet
Szűz mint a lélek, melynek a
Nyelv még nem véthetett.

Tégy érte mindent: éltedet,
Ha kell, csekélybe vedd;
De a hazát könnyelmüen
Koczkára ki ne tedd.

S nem csak dicsőké a haza;
A munkás pór, szegény,
Bár észrevétlen, dolgozik
A hon derűletén.

Tűrj érte mindent, a mi bánt,
Kínt, szégyent, és halált;
De el ne szenvedd, el ne tűrd
Véred gyalázatát.

S ne csak veszélyben légy serény,
A béke vészesebb,
S melyet vág álmos népeken,
Gyógyíthatlanb a seb.

Gondold meg, mennyit érsz: eszed,
Szived, pénzed, karod,
S fukar légy, alkván a honért,
Ha azt feláldozod.

S midőn a legtöbb emberek
Csüggednek várni jót
Családjok-, társaik- s magokért,
Ha sorsok csalfa volt;

Midőn nem-méltatott erény
És bűn, mely czélt nem ért,
Kifárad újra küzdeni
A vágyott javakért;

Midőn a legbuzgóbb anya
Remény- s munkátalan,
S a veszni indult gyermekért
Csak sóhajtása van:

Te még, oh honfi, ébren állj,
Remélni, tenni hő,
Mig a honból, kin lelked függ,
Van egy darabka kő.

S midőn setét lesz a világ
És minden tűz kiég,
A honfiszívben fenmarad
Egy élő szikra még.

S hol honfi húnyt, e szikra ég
Fenn a sírhalmokon,
Bal-századoknak éjin át
E lángban él a hon.

S kihűlt hamvából a dicső
Göröghon újra kél,
Felhozza régi hőseit
E szikra fényinél.

E szikra a hon napja lesz,
S hol fénye hőn ragyog,
Az élet a hon kebelén
Ujúlva feldobog.

És újra felvirúl a föld
A merre a szem néz,
És minden, a ki rajta él,
Munkára, tettre kész.

S a nemzet Isten képe lesz,
Nemes, nagy és dicső;
Hatalma, üdve és neve
Az éggel mérkező.

Oh honfi, őrizd e tüzet,
S ne félj, ha vész borúl:
E szikra fényt ad és hevet
S ég olthatatlanúl.

SZABAD FÖLD.

E ház, hová most lábamat teszem
Fáradt fejem békén pihentetem,
Hol a konyhán barátságos tüz ég,
S mellette fürge, gondos feleség;
E honi föld, mit szántok és vetek,
Hol hőt, fagyot gyakorta szenvedek,
Mely táplál engem s kis szolgáimat,
S keblébe végre híven befogad:
E föld, e ház, e kert — megérhetém,
Akarta Isten, hogy most mind enyém.
Nem ismerém e szót mind e napig;
A puszta lélek volt enyém alig.
Most bizton állok itt sajátomon,
És áldlak érte kétszer drága hon!
Talán nem adtam vért, nem őseim;
De fáradoztak híven kezeim;
S mnnkám után virító lett a föld,
Isten- s embernek benne kedve tölt.

Szép a vetés, dús volt az aratás,
Sok gond után kedves vigasztalás.
Most már enyém e munkán vett örök,
Mit ím örömkönyűvel öntözök!
S ne mondja senki, hogy henyén talált:
Szolgáltam érte országot, királyt.
Majd gyermekimre szállnak javaim,
Rájok maradnak tartozásaim:
Adónkat, legyen bár pénz, munka, vér,
Örömmel adjuk biztos napokér';
S erős lesz országunk, nagy a király,
Hol annyi ember boldog hont talál.

A HAZAFI.

Látogató ha keres, mondjátok, nem vagyok itt benn:
Lelkem a kedves hon messze határira szállt,
S tartja ölelve hegyét, völgyét, és síkjait, és az
Országos folyamon tengerek árjaig ér.
Fölhat a trón kebelébe szilárd, hűségteli gonddal,
Munkás szánat közt a kalibákba benéz.
És megnyílnak előtte az elmúlt századok évi,
S a mi jövendőt a végzetek árnya takar.
S aggodalom s szent érzelmek közt kérdi magától:
Mit kell szólnia, mit tennie érted, o hon!
De jön idő, melyben süker éri a fáradozó főt:
Akkor nyílt ajtóm látogatóknak örül;
És a barátságnak megnyílnak termeim újra,
Szívvel, lélekkel honn lesz a gazda megint.
Még jön idő, melyben poharat fogok ütni vidáman,
S jobbom jó kezeket híven ölelve szorít.
Addig zárva vagyok, test, melynek lelke kiszállott,
S zöld ágat keres a hon koszorúja közé.

TÓT DEÁK DALA.

Ha kedvem elborúl,
Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
Nadrágom, csizmám csupa folt,
S kapczám mégis szorúl:
Csak rajtad bámulok,
S tüstént kigyógyulok.
Roppant világ,
Dicső világ!

Mi szépek tájaid:
A hegy, völgy és a nagy terek,
Hol dús kalászok rengenek,
És zöld borág virít;
Mely drága gyüjtemény,
És ez mind nem enyém!
Oh szép világ,
Gazdag világ!

Akárhová megyek,
— S miért ne mennék? nem tudom —
Szép városokhoz visz a nyom,
Hol megpihenhetek;
Pedig látá az ég,
Egy házat sem rakék.
Oh szép világ,
Pompás világ!

S ha féktelen vizár,
Jég, tűz, vihar pusztítanak,
S ház és mező megromlanak:
Mi gondom? semmi kár!
Az ég be nem szakad,
A föld még megmarad.
Erős világ,
Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
Mi baj? van a ki jól lakott.
És hány van, a ki jót ivott!
Ha ezt elképzelem:
Étvágyam csöndesűl,
A sor majd rám kerűl.
Oh jó világ,
Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
Az Isten napja mindenütt?
Kivévén, ha már lefeküdt,
S akkor nincs éjszakám:
A hold lesz napom,
Világát bámulom.
Arany világ,
Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
Csak tőlem függ, mivé legyek,
A legdicsőbb magyar leszek,
Mihelyt csak akarom:
Hazám' nagygyá teszem,
Ki szólhat ellenem?
Dicső világ,
Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek:
Ispán, alispán, potrohos,
Magam, cselédem aranyos,
S mind rajtam függenek:
Ki hinné: én vagyok,
Ki most itt koplalok?
Oh szép világ,
Dicső világ!

ÁBRÁND.

Szerelmedért
Feldúlnám eszemet
És annak minden gondolatját,
S képzelmim édes tartományát;
Eltépném lelkemet
Szerelmedért.

Szerelmedért
Fa lennék bércz fején,
Felölteném zöld lombozatját,
Eltűrném villám s vész haragját,
S meghalnék minden év telén
Szerelmedért.

Szerelmedért
Lennék bércz-nyomta kő,
Ott égnék földalatti lánggal,
Kihalhatatlan fájdalommal,
És némán szenvedő,
Szerelmedért.

Szerelmedért
Eltépett lelkemet
Istentől újra visszakérném,
Dicsőbb erénynyel ékesítném,
S örömmel nyujtanám neked
Szerelmedért!

AZ ELVESZETT ORSZÁG.

Arczom, ne kérdjetek,
Miért oly halovány:
Legbátrabb fiaim
Elestek a csatán.

A fenmaradtakat
Vad ínség kergeti:
Nincs kő, hová fejét
Csak egy is teheti.

Hű keblemen, hol ők
Lágyan feküdtenek,
Most a kétségbe'sés
Kigyói fürdenek.

És látni nincs remény
Többé jó napomat:
Boszút ki állana,
Nem szűlhetek fiat!

AZ ANYÁTLAN LEÁNYKA.

Hadd lássalak, te kis
Virágszemű leány:
Szemedben ég van-e
Vagy tavaszi virány?

Vagy ég és a virány
Úgy egyesűltenek,
Hogy bájvilág gyanánt
Szemedben égjenek?

Anyádnak lelke tán
Viránggá változott,
S a honbul, melybe kelt,
Égszin ruhát hozott?

És e virágra vált
Kis mennyben itt mulat,
Folytatni üdv gyanánt
A földi napokat.

Mosolyogj csak kis leány,
Mosolygjon kék szemed:
Szent fény, mi benne ég:
Remény s emlékezet.

A MERENGŐHÖZ.

(Laurának.)

Hová merűlt el szép szemed világa?
Mi az, mit kétes távolban keres?
Talán a múlt idők setét virága,
Min a csalódás könnye rengedez?
Tán a jövőnek holdas fátyolában
Ijesztő képek réme jár feléd,
S nem bizhatol sorsodnak jóslatában,
Mert egyszer azt csalúton kereséd?
Nézd a világot: annyi milliója,
S köztük valódi boldog oly kevés.
Ábrándozás az élet megrontója,
Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.

Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özön,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm
Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
A látni vágyó napba nem tekint;
Kéjt veszt, ki sok kéjt szórakozva kerget:
Csak a szerénynek nem hoz vágya kínt.
Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
Ki életszomját el nem égeté,
Kit gög, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
Földön honát csak ollyan lelheté.
Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába:
Egész világ nem a mi birtokunk;
A mennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,
Megférhetetlen oly kicsin tanyán;
Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,
Zajától felréműl a szívmagány.
Ha van mihez bizhatnod a jelenben,
Ha van mit érezz, gondolj és szeress,
Maradj az élvvel kínáló közelben,
S tán szebb, de csalfább távolt ne keress,
A birhatót ne add el álompénzen,
Melyet kezedbe hasztalan szorítsz:
Várt üdvöd kincse bánat ára lészen,
Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
Hozd, oh hozd vissza szép szemed világát;
Úgy térjen az meg mint elszállt madár,
Mely visszajő, ha meglelé zöld ágát,
Egész erdő viránya csalja bár.
Maradj közöttünk ifju szemeiddel,
Barátod arczán hozd fel a derűt:
Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
Ne adj helyette bánatot, könyűt.

A KATONA.

I.

A sorshúzás.

Sorba legény, sorba szép legénység,
Ide álljon, kit nem bánt a vénség,
A kit Isten ép kéz- lábbal áldott,
Védelmezni tartozol hazádat.

Nem lesz önkény és nem lesz kivétel.
Nem fogunk már senkit is kötéllel:
Katona lesz a kit a sors talál,
De a katonaság még nem halál.
Katonának sokszor jól van dolga,
Sóra, fára többé semmi gondja;
És ha szenved, szenved országunkért,
Apja, anyja, s mindnyájunk javáért.
Majd ha harsog a kürt. a dob pörög,
Puska roppan, az ágyu mennydörög.
S ló és ember alatt reszket a föld,
Vész, sikoltás minden lelket eltölt:
Akkor tetszik majd meg, ki a legény,
Kinek magyar szíve van a helyén.
Mert nem csárdán terem a vitézség,
Bornyeléshez nem kell nagy merészség,
De ki bátran halál szemébe néz,
Az a legény talpán, az a vitéz.
Rajta ifjak! bátor, ép legények,
A sorshúzást ti ne rettegjétek.
Ha talál is a sors, nem a világ.
Haza tértek, míg meg sem gondolnák.
Nyolczad évre ismét látjuk egymást,
Itt vagy máshol. Isten hozzád, pajtás!

II.

Márton gazda.

A tánczban mért hányod fonákul lábadat?
Ha iszol mért adod bánatnak magadat?
Mint kinek a tyúkok ették meg kenyerét,
Vagy kinek borában légy találta vesztét.
Másszor ha legyet látsz, igyál előbb magad,
És a kenyér helyett edd meg rossz tyúkodat.
Vagy tán szeretőd volt, majd szőke, majd barna,
És most nincs semmilyen, ki levest habarna?
Ne aggódjál rajta, azt gondold, hogy gombház,
Példabeszéd mondja, ha leszakad lesz más.
Asszony nemzetséggel nem jó czimborálni,
Az ő mesterségök: csalni és darálni.
Csalni azt, ki bennök bizodalmat vetett,
S eldarálni az ép, tiszta becsületet.
„Endre, Endre! bizony félek, hogy megjártad.
Szíved igaz pénzét könnyen kidobáltad,
És kaptál jó pénzért hamis, rossz portékát,
Hordja el a karvaly a sok rossz asszonyát.“

Igy szólt Márton gazda búsongó Endréhez,
Mellé telepedvén az asztal végéhez.
Endre ült, könyökét asztalhoz szegezve,
Kalappal orczáját mélyen betemetve.
A gyertya előtte búsan pislokálván
Gyászt látszott viselni elkonyúló hamván.
De hogy becsületes Márton gazdát hallá,
Felolvadott néma bánatja panaszszá.
„Mit beszél kend nekem légyről és tyúkokról,
Nem származik az én bajom állatoktól.
De hajh a szerető, atyámfia Márton,
Szerető elég van széles e világon;
Csak igaz szerető nincsen az ég alatt:
Minek rontsam vele szép ifjuságomat?
Miattam akár mind hordja el a kánya;
Nem ér egy fakovát száz falu leánya.
Katonává lettem, mert engem ért a sor,
Azért nem vigasztal sem a táncz, sem a bor,
Itt kell hagynom apám', anyám', s testvérimet,
Ki mondja meg, hová hajtom le fejemet?
A jó Isten tudja, megjövök-e vagy sem?
De már ha menni kell, azt nem is keresem,
Hátat fordítok a falu határának,
S jó éjszakát mondok az egész világnak.“
Ezzel a palaczkot szájához emelé,
Mígnem feneke a pallást fenyegeté.
Márton megfeddé őt a mohó ivásért,
Hogy ily rossz kedvével Istent, embert megsért,
S addig tartóztatá szép vigasztalással,
Hogy Endre békűlni kezde új sorsával.

III.

A kis leány.

Jött Márton gazdának tíz éves lánykája,
Függvén kis karjáról kézi kosárkája.
Szemes volt a leány és nem bátortalan,
S vidám, mint a kinek nem rossz szándéka van.
„Anyám köszönteti kendet, Endre bátya,
S kivánja, hogy legyen boldog utazása,
Fogadja jó szívvel e kis utravalót,
Pogácsát, pecsenyét és egy fehér czipót.
Azt is izeni még édes anyám kendnek,
Hogy rólam, ha elmegy, ne felejtkezzék meg,
Nyolcz esztendő múlva már nagy leány leszek,
Kendhez, ha megtetszem, feleségül megyek.

Addig megtanúlok szőni, fonni, varrni,
A fáradt gazdának jó ételt habarni.
Megbecsűlöm kendet, a mint kend engemet.
Vezesse az Isten utjában kelmedet.“
Márton gazda amint hallá e beszédet,
Könybe lábadt szeme az örömtül égett,
Legifjabb lánykáját mert igen szerette,
De hogy ilyen okos, azt nem is sejtette.
Endre szomorún bár, mosolygott a lányra,
Mert neki is tetszett elmés indítványa.
„Ki tudja kis hugám, mi lesz még belőlünk,
Nyolcz esztendő múlva, ha akkor még élünk ?
Addig meghalhatok nehéz szolgálatban,
Vagy te másba szeretsz, mert legény elég van.
De ha úgy tetszenék jóságos Istennek,
Hadi szolgálatból hogy visszajöhessek,
Majd szemedbe nézek nyolcz esztendő múlva,
S meglátom nem vagy-e szívben megváltozva.“
Így szólt s kezet fogott jó Márton gazdával,
Vidám szemet váltott kicsi mátkájával:
Leönté a holmit tágas szűrújjába,
S a bíró házához útnak indúlt lába.

IV.

A puszta kút.

Távol a falutól
Nyugot felül
Nagy rónaság terjed
Végetlenűl.

Gyalogutja mellett
Mai napig
Egy száraz kútágas
Bámészkodik.

Míg jobb idők jártak
Feje fölött,
Kútjánál sok edény
Megtöltözött;

Sok ifjú és leány
Barátkozék,
Csöndes tanujok volt
A kút s az ég.

Hejh sok szegény utas
Lelt enyhet ott,
S keskeny árnyékában
Kinyúgodott.

Most a kút elapadt,
S gémetlenűl
A puszta kútágas
Áll egyedűl.

Elátkozott fején
Nincs semmi dísz,
Rideg fájának a
Madár se hisz.

Csak ünnep-estenként
Jön a leány,
S vigasztalást keres
A puszta fán.

Tán oly boldogtalan
Ő is szegény,
Hejh mert soká késik
A várt legény.

V.

A jövevény.

Ne várd, babám, ne várd,
Legényedet,
Ki tudja merre jár
S hová veszett?

Mit ér az oly legény
Ki el nem jő
Ha rá várakozik
Hű szerető.

Lásd én tűzön, vizen
Átszállanék,
Hogy tőle megtudjam
Szeret-e még?

De hajh, nincs oly leány,
Ki várna rám!
Ki kapna ily kopott
Rosz katonán?

Pedig habár ruhám
Ütött kopott,
Szivem azért még el
Nem száradott.

Szeress engem, babám,
Ha még lehet,
Ha még nem adtad el
Kis szívedet.

Ha nem igaz hozzád
Akaratom,
Ne legyen, míg élek,
Egy jó napom.

VI.

Hadi élet.

Derék szál férfi volt a szolgált katona,
S a leány a falu legszebb hajadona,
Ott álltak kettecskén a kútágas mellett,
Mindenik magában sokat töprenkedett,
S hogy megindult a szó, s szemök keveredett,
Beszélt a katona sok czifra esetet:
Miként járt iszonyú magas hegyek felett,
Hogy hátával szinte dörzsölte az eget,
Tarisznyára szedett holdat, csillagokat,
Melyek mind megszöktek, mikorra felviradt;
Hogy sétált a gönczöl szekerén fel s alá,
Bakancsa talpát a tenger nyalogatá:
S hogy végre kiült a világnak szélire,
S úgy lógatta lábát a fakó semmibe.
De még e dicsőség sem tartván örökké,
Hogy ideje lejárt, indult haza felé.

S addig gyalogolt, hogy lába majd elkopott.
Fejében a sapka összezsugorodott:
Csak szive ép s egész, mint az Isten adta.
Azt egy kis leánynál itt zálogban hagyta;
De a kis lányból azóta nagy leány lett,
Azóta talán már férjhez is mehetett.

VII.

Vallomás.

„Endre bátya, Endre bátya,
Hát nem ismer engem?
Hogy hihette kend azt rólam,
Hogy tán elfeledtem.

Az esztendőt édes anyám
Gerendára rótta:
Kendre vártam télen nyáron
Nyolcz esztendő óta.

Avval nőttem hajadonná,
Hogyha kend még megjő,
Felesége leszek kendnek.
S víg lesz a menyegző!

Itt vagyok most, Endre bátya,
Ha nem tetszem kendnek,
Adjon kend el s vegyen rajta
Gyolcsot szemfödélnek.“

„„Tüzes-adta kis leánya,
Szivem lelkem Katiczája,
Hát te szeretsz engem?
Már sok országot bejártam,
Ily csodára nem találtam!
Áldjon Isten lelkem!

Alig akadok magadra,
Ugy megnőttél szépre, nagyra,
Hogy nem győzlek nézni.
Nincsen ember a világon
A kivel most boldogságom
El tudnám cserélni.“

Igy szóltak egymással Katicza és Endre,
Tarka beszédjökben nem vigyáztak rendre,
Szivök sem dobogott most úgy miként máskor,
Pedig egyikét sem zavarta meg a bor.
Még vizet sem ittak, mert a kút elapadt;
De szerelmes szívök annál inkább dagadt.
S Endre a bakancsot könnyebben emelé,
Hogy a szép Katiczát meg-megölelgeté;
Szórul szóra végűl kezet is nyújtottak,
Egymásnak újolag hűséget fogadtak.
A fogadás közben összeforra szájok . . .
Hogy a versíróknak nincs ily Katiczájok!
Így ballagtak el a faluba kettecskén,
Útközben gyakorta egymásra tekintvén,
Beszédes szájok is elnémult mint a hal,
Mert lelkök tele volt örömgondolattal.
A kútágas pedig még szomorúbb fa lett,
Ösvénye is benőtt s a fűben elveszett.
Az üres egekbe nyujtózik hasztalan,
Neki a világon már nem nagy becse van,
Hacsak a boldog pár meg nem ássa kútját:
Fordítsa az isten jóra házok dolgát.

ROSSZ BOR.

Igyunk, barátim, szomjas a világ,
Kivált a költő, a ki tollat rág,
Hiszen mi írtuk a jó Fóti dalt,
Igyuk meg hát ez átkozott italt.
Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; jobb bort adja elő.
Czudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Gyalázatos bor! illyet iddogál
Magyar hazánkban ifju s agg szakáll,
Kivévén a bölcset meg a papot:
A költő versben lát csak jó napot.
Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; jobb bort adj elő.
Czudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Mondják: Egernél híres bor terem,
Verembe szűrik tán? nem ismerem.
Megénekeltem harczait, borát,
S mind e napig nem láttam áldomást.

Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; egrit adj elő.
Czudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Mi szép vagy kolna Ménes oldalán!
Borod setét mint a czigány leány,
És benne a szív édes lángja ég.
Kurucz, tatár! csak ilyen kéne még.
Csapláros, méregkeverő!
Ménes borából adj elő.
Czudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Ki láta bort, zöldet, mint drágakő?
És híg aranyt, mely nyakba önthető?
Somló, Tokaj, halljátok a panaszt:
Fösvény hegyek! nekünk nem szűrtök azt.
Csapláros, méregkeverő!
Legjobb borodból adj elő.
Czudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Elég! elég! Fejünk majd megszakad,
Szemünk borúl és nyelvünk elakad.
Költődnek, oly hatalmas Hunnia,
Légy-étetőt engedsz-e innia!
Csapláros, méregkeverő!
Pusztúlj, ne adj több bort elő.
Nagyon czudar, de drága volt:
Izleld meg érte a pokolt!

DESSEWFFY AURÉL.

Kétes úton jártál, kevesektől értve, s ha czélod
Nagy vala, elfedezé azt kor előtti halál.
Díjzatlan ha jeles, meg nem büntetve ha vétkes,
Élve, temetve talány hagytad el a honi tért.
Nem vesztének-e nagyot? kérdjük most aggva magunkban,
S a szent nemzetiség angyala súgja: Igen.

HAHNEMANN.

1.

Eddig anyag harczolt anyag ellen a bús beteg ágyán,
S durva csatájok közt kín vala élni tovább.
De te jövél, s a parányokból felidézted az alvó
Szellemeket, s küldéd mesteri bűvöd alatt.
S újra szelíd nemtők kísérik az emberiséget,
És a halál retteg gyötreni áldozatát.

2.

Meghaltál, hogy kötve ne légy egy testhez örökké:
S lelked az ős elemek gyógyerejébe vegyült.

MEGYERI.

1.

Mely nevetés ez alant? mi öröm van a síri világban?
A komor árnyak közt Megyeri szelleme jár.

2.

Eddig néma valék, bérczekbe temetve vadon kő,
Most szomorú emlék, gyásznak alakja vagyok.
Meg ne itéljetek e víg arczért. Megyeri sírján
Lelke van a kőnek: élni s kaczagnia kell.

KÖLCSEY.

Meg ne ijedjetek, a hazaföldnek szíve dobog fel:
Kölcsey sírjától keble örökre sebes.

TÓTH LŐRINCZ EMLÉKKÖNYVÉBE.

Hosszú életet élj, hogy elérd, a mit mi reméltünk,
S a mi reményünkön túl vala, érni reméld
S mondhassad, ha porainkat jősz üdvözleni: küzdők
Hamvai, békével etek; a haza boldog, erős.

HUBENAYNÉ.

(1844. nov,)

I.

Ily hamar, oh anyaföld, mért sülyedtél el alatta?
Nem lehetett neked e szellemi nőke nehéz.

II.

Élni, örülni az életnek — fiatal vagyok és nő —
Élni kivánok még, hagyjatok élni tovább.
Oh hagyjátok a hon levegőjét színom örömben,
Bánatban, bármily végzetek árnya alatt.
Hagyjátok meg az álarczot s a szinpadot és az
Élet játékát, nemzetem, Isteneim!
Szinésznő vagyok, életemért reszketve könyörgő,
Hagyjátok végig játszanom életemet.
Éltem kettős bár, nem enyém: de az a mi nyomasztó
Benne, mi fáj, ég az kétszerezetten enyém.
És mégis mi öröm szolgálnom tégedet, oh hon,
És mégis mi öröm látni virúlatodat!
Ah de mi bal súgót hallok! szerepembe ijesztő
Szózatokat súg a végtelen álmu halál.
A függöny leesik, tündér képeinek alatta
Fekszik az éj rémes tábora zajtalanúl;
És a díszitmény négy puszta fa, melynek ölében
A ki bezárkózott, nem szabadúl ki soha.
Vagy játék-e ez is? s csak most kezdődik az élet
És e függöny után feltünik, a mi való?
S a kirepült lélek szabadon megy vágyai szárnyán,
Merre hiába vivott földi hatalma szerint?
Vagy tán szellemem az, mi nemesb élvekre tanítva
Általszáll e nép ifjai- s lányaira?
S a haza napjában, mely fel fog jőni bizonynyal,
Gyenge sugárként hű lelkem is élve marad?
És tán lesz, ki poraim így üdvözlendi: szelíd nő!
Tiszta kebelbeli hang, hajnali tiszta sugár!
Eltüntél, elhangzottál; de mi hű sziveinkben
Még sok időkön túl hallani, látni fogunk!

MIT CSINÁLUNK?

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak és danolnak.
Semmi baj sincs? semmi gondrém,
Hogy majd érte meglakolnak?
Van biz' itt baj; de hiába
Enni csak kell az embernek;
S inni hogy ne kéne, a hol
Oly dicső borok teremnek:
Csakkogy aztán
Majd ha ember kell a gátra,
Korhely-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, álmadoznak.
Semmi baj sincs? semmi gondrém,
Hogy az álmok megszakadnak?
Van biz' itt baj; de hiába
Ollyan édes álmadozni!
S néha tán jobb, mint fejünkkel
Faltörősdit játszadozni:
Csahogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Álmos-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, gondolkoznak.
És miről az istenadták?
Hogy tán élni kén' a honnak!
Kár biz' az; de már hiába,
Gondolatnak nincsen gátja,
És ha úgy van, a mint mondják,
Gondolat a tettek bátyja:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Méla-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak s tán dolgoznak?
Félig-meddig; mert nem tudják
Másnak lesz-e vagy magoknak.
Ennyi is kár; de hiába
Munka jobb a koplalásnál,
S jobb az edzett kar, ha ép vagy,
Mint ha selymen sántikálnál.
És hogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Gyenge-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, hadakoznak.
Szörnyüség! — No nem kell félni,
Csak szavakkal kardlapoznak
Kár a szóért; de hiába
Szóból ért a magyar ember,
S gyakran a szó dolgokat szül,
Gyakran a szó éles fegyver:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Nyelves-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Szőnek, fonnak és akarnak —
Tán vakarnak? semmi tréfa!
Posztó is kell a magyarnak.
Hát takács-e a magyar nép?
Nem szégyenli a vetéllőt?
Semmi baj; tán összefűzi,
A mit a sors egybe nem szőtt:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Gépi-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

És, pedig — mit is beszéltem?
A vadásznak jó a cserje;
A költő hadd álmadozzék;
A kovács a vasat verje.
Minden ember, a mihez tud,
Ahhoz lásson télen nyáron,
S a paraszt borbély helyében
Úr-szakállat ne kaszáljon.
És hogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
A ki hitvány,
Félre tőlünk, menjen hátra!

HÁNYSZOR HALLÓK . . .

Hányszor hallók: életet vért
Megtámadt hazánkért;
Ősink néha meg is adták
Dúsan a nehéz bért.

Fenmaradt e szenvedő hon
Megrongálva vésztől,
Kór, szegény, bús és pirongó
Önnön szégyenétől.

GONDOLATOK A KÖNYVTÁRBAN.

Hová lépsz most, gondold meg, oh tudós,
Az emberiségnek elhányt rongyain
Komor betűkkel, mint a téli éj,
Leirva áll a rettentő tanulság:
„Hogy míg nyomorra milliók születnek,
Néhány ezernek jutna üdv a földön,
Ha isten észszel, angyal érzelemmel
Használni tudnák éltök napjait.“
Miért e lom? hogy mint juh a gyepen
Legeljünk rajta? s léha tudománytól
Zabáltan elhenyéljük a napot?
Az Isten napját! nemzet életét!
Miért e lom? szagáról ismerem meg
Az állatember minden bűneit.
Erény van írva e lapon; de egykor
Zsivány ruhája volt. S amott?
Az ártatlanság boldog napjai
Egy eltépett szűz gyönge öltönyén,
Vagy egy dühös bujának pongyoláján.
És itt a törvény — véres lázadók,
Hamis birák és zsarnokok mezéből
Fehérre mosdott könyvnek lapjain.
Emitt a gépek s számok titkai:
De a kik a ruhát elszaggaták
Hogy majd belőle csínos könyv legyen,
Számon kivül maradtak: Ixion
Bőszült vihartól űzött kerekén
Örvény nyomorban, vég nélkül kerengők.
Az őrült ágyán bölcs fej álmodik;
A csillagászat egy vak koldus asszony
Czondráin méri a világokat:
Világ és vakság egy hitvány lapon!
Könyv lett a rabnép s gyávák köntöséből
S most a szabadság és a hősi kor
Beszéli benne nagy történetét.
Hűség, barátság, aljas hitszegők
Gúnyáiból készült lapon regél.
Irtózatos hazudság mindenütt!
Az irt betűket a sápadt levél
Halotti képe kárhoztatja el.
Országok rongya! könyvtár a neved.
De hát hol a könyv, mely czélhoz vezet?
Hol a nagyobb rész boldogsága? — Ment e
A könyvek által a világ elébb?

Ment, hogy minél dicsőbbek népei,
Salakjok annál borzasztóbb legyen,
S a rongyos ember bőszült kebele
Dögvészt sohajtson a hír nemzetére.
De hát ledöntsük a mit ezredek
Ész napvilága mellett dolgozának?
A bölcsek és a költők műveit,
S mit a tapasztalás arany
Bányáiból kifejtett az idő?
Hány fényes lélek tépte el magát,
Virrasztott a szív égő romja mellett,
Hogy tévedt, sujtott embertársainak
Irányt adjon s erőt, vigasztalást.
Az el nem ismert érdem hősei,
Kiket — midőn már elhunytak s midőn
Ingyen tehette — csúfos háladattal
Kezdett imádni a galád világ,
Népboldogító eszmék vértanúi,
Ők mind e többi rongykereskedővel,
Ez únt fejek- s e megkorhadt szivekkel
Rossz szenvedélyek oktatóival
Ők mind együtt — a jók a rossz miatt —
Egy máglya üszkén elhamvadjanak?
Oh nem nem! a mit mondtam, fájdalom volt,
Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
Oly fényes elmék a sár fiait
A sűlyedéstől meg nem mentheték!
Hogy még alig bír a föld egy zugot,
Egy kis virányt a puszta homokon,
Hol legkelendőbb név az emberé,
Hol a teremtés ősi jogai
E névhez ‚ember' ! advák örökül —
Kivéve a ki feketén született,
Mert azt baromnak tartják e dicsők
S az Isten képét szíjjal ostorozzák.
És mégis — mégis fáradozni kell.
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözőbb eszméket oltani.
Hogy végre egymást szívben átkarolják,
S uralkodjék igazság, szeretet,
Hogy a legalsó pór is kunyhajában
Mondhassa bizton: nem vagyok magam!
Testvérim vannak, számos milliók!
Én védem őket, ők megvédnek engem.

Nem félek tőled, sors, bár mit akarsz.
  Ez az, miért csüggedni nem szabad.
Rakjuk le, hangyaszorgalommal, a mit
Agyunk az ihlett órákban teremt
S ha összehordtunk minden kis követ,
Építsük egy újabb kor Bábelét,
Míg oly magas lesz, mint a csillagok.
S ha majd benéztünk a menny ajtaján
Kihallhatók az angyalok zenéjét,
És földi vérünk minden csepjei
Magas gyönyörnek lángjától hevültek:
Menjünk szét mint a régi nemzetek,
És kezdjünk újra tűrni és tanulni.
  Ez hát a sors és nincs vég semmiben?
Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal
S meg nem kövülnek élő fiai.
Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak.
Ember vagyunk, a föld s az ég fia,
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen.
S mi a helyett, hogy törnénk fölfelé,
Unatkozunk s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegéljünk.
Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbekért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivíttuk a mély sülyedésből,
S a szellemharczok tiszta súgaránál
Olyan magasra tettük. mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet! áldomásidat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt!

HYMNUS.

Isten segits! királyok Istene!
Emeld fel hozzád a király szivét,
Értelme légyen mint napod szeme,
Hogy végig lássa roppant helyzetét,
Hogy a ki fényben milliók felett van,
Legyen dicsőbb erényben, hatalomban.

Isten segits! népeknek Istene!
Tedd jóra munkássá e nemzetet,
Hogy a mihez fog óriás keze,
Végére hajtson minden kezdetet.

Add, hogy mit emberész és kéz kivíhat,
Ne várja mástól mint szerencsedíjat.

Isten segits! országok Istene!
Ruházd fel áldásoddal e hazát,
Hogy mint az őskor boldog édene
Dúsan virítson bérczen, síkon át,
És míg keblén a hűk örömben élnek,
Pallost mutasson fondor ellenének.

Isten segits! szabadság Istene!
Add, hogy megértsük e nagy szózatot,
Adj csüggedetlen szívet is vele,
Hogy tűrni tudjuk, mint szent közjogot:
Tiszteljük azt a törvény ércz szavában,
S ha víni kell, a vérnek bíborában.

Mindenható egyesség Istene,
Ki össze tartod a világokat,
Engedd, hogy bármi sorsnak ellene,
Vezessen egy nemes, s nagy gondolat,
Hogy nemzetünknek mindenik nyomára
Ragyogjon emberméltóság sugára.

MADÁRHANGOK.

Szól a pacsirta fönn lebegvén
S az égiekhez közeledvén:
Érzem szelid lehelleted
Üdvözlek, oh szép kikelet!
A tél- s nyomornak vége már,
Derült az ég, nyilt a határ.
Már búvik a fű, mely felett
Rakandom kisded fészkemet.
S mely ifjan oly szép, enyhe, zöld,
Terített asztal lesz a föld,
    Oh kéj, öröm!
    Oh kéj, öröm!
Gyönyörtanyánk leend a föld.

Jön a veréb, a nagy faló,
Röptében ígyen szólaló:
    Csip, csep!
    Csip, csep!
Nem kell egyéb, mint hulladék,
Csak sok legyen, tüstént elég.

Paraszt betyár vagyok,
Éhségim oly nagyok,
Mint senkié.
Sem szántok, sem vetek,
Mégis kitelelek,
Mint bármi méh.
Fáradjon más, én majd eszem,
Mit lophatok, meg nem veszem,
Csip, csep!
Csip, csep!
Nekem nem kell nagy élelem,
Csak egy kis elhullt búzaszem,

És jőnek a zenészek:
Pintyőke és a csíz,
A czinke és rigófaj.
S a czifra tengelicz;
S a merre csak tavasz van,
Erdő, mező, berek,
Víg énekök zajától
Harsogva fölzeneg.
Mind boldogok, s vigadnak
A nyár utoljaig,
S öröm s a dal hevétől
Reszketnek tollaik.
Csak egy, a főmüvésznő,
Egy gyönge csalogány
Csattogja gyász zenéjét,
A cserje vad bogán.
És annyi fájdalom van
És annyi kín szivén:
Embert megölne százszor
Ily gyilkos érzemény:
Hol éjeim?
Hol napjaim?
Szerelmeim?
Vigalmaim?
Ah messze más vidék határain
Lekötve vannak
Mély bánatomnak
A hitszegő társ könnyű szárnyain.
Ki hallja meg,
Hogy szenvedek,
Hogy szűm beteg?
A rengeteg!

A rengetegben hang viszhangra lel,
Nekem magamnak egy hang sem felel.
Ha sas vagyok
S vad keblem ég,
Fenn szárnyalok,
Fenn mint az ég,
S a nap tüzéhez adva lángomat,
Felgyujtom e hitetlen lombokat.
De én, de én
Csak sírhatok,
Oh én szegény!
S meghalhatok.
Szakadj ki lelkem s zengj el mint dalom;
Mi vagy te más, mint hangzó fájdalom! —
Így énekelt a cserje vad bogán
Az erdő szíve, a kis csalogány,
S ki szólna, míg az erdő szíve fáj?
Búsan merengve hallgatott a táj.

HÁROM REGE.

(B. E. ifju grófnőnek ajánlva.)

I.

A fa és a madár.

A tavaszban elhullván virága,
Őszi dértől lévén lombja sárga,
A szedett fa búsan állt magában
S kis madárhoz igy szólt bánatában:
„Szállj le hozzám, szállj le hozzám,
Repkedő kicsiny madárkám.
Szállj le rám, szerelmem!
Látod, éltem milyen árva,
Télnek és a vésznek tárva;
Vigasztalj meg engem!
Ékesíts fel tollaiddal,
Zengj, hogy felderítsen a dal,
És, felejtve mindent,
Boldog álmokkal pihenjek
Karja közt a zord hidegnek,
Míg a sors ki nem ment,
Szállj le, bár egy pillanatra;
Felvirúlok a tavaszra,
S lombom sátorában
Kéjre és örömre várlak,
És tied lesz a kicsiny lak,
Míg rajtam levél van!“

Gyökerétől legfőbb sudaráig
A szegény, szedett fa reszket, fázik,
És hiába vár a kis madárra, —
Az tovább száll, boldogabb tanyára,
S mellyet oly hőn esdekelve kére,
Hasztalan vár bájos énekére:
Száraz ágán, búsabban nevénél,
Dérporos hajával dermed a tél . . .
Ifju sugaraktól átkarolva
Új öröm hevében reszket a fa
Gyökerétől legfőbb sudaráig,
S életdúsan újra felvirágzik.
Ékszerül az ébredő tavasznak,
Ágain gyöngy-harmatok ragyognak,
S hol nap és lég kéjek közt enyelge,
A rügyekből fejlik zöld levelke.
És a felvirult fa áll dicsően,
Gazdag fürtözettel a mezőben . . .
Most ki az, ki lombja sátorában
Fenn tanyázik bizton és vidáman?
A madárka fészkét oda tette,
És kicsinyke párja van mellette;
Nap nyilától és a vészek ellen
Óva élnek boldog kényelemben.
Hajlik a fa, érik szép gyümölcse,
Hol van a nép, mely azt majd elköltse?
A madárka hozza kis családját,
S hűs galyak közt gazdag lakomát ád.
Gyökerétől legfőbb sudaráig
Reszket a fa s ily szózatja hangzik:
„Most belőlem bánat és öröm szól,
Ments meg Isten a bal jóslatoktól!
Majd ha tél jön és a fergeteg tép,
Nem hagyand-e mind el e vidám nép?
Tűrni kész-e bal szerencse napján,
Hogy vigadjon jobbra fordulatján?
Vajha volnék az örömnek fája,
Mely virágát soha el nem hányja!
Vajha volnék gazdag és erős fa,
Vészszel és a villámmal daczolva!
Vajha volnék lelkes nép hazája,
Melynek értem zengne dalimája;
Úgy nem kéne félnem jóslatoktól . . .
Most belőlem bánat és öröm szól."

II.

A rét és a virág.

„Borúlj reám,
Kis violám:
Hagyd e kéjt érzenem.
Én szültelek,
Neveltelek;
Pihenj meg keblemen,
Ha szép fejed
Rám fekteted,
Mi kéj s öröm nekem!
Ha harmatod
Rám hullatod
Megifjúl életem."
Kis virághoz igy könyörge a rét;
A virág nem hallgatá beszédét.
Kék fejét, zöld bokrának felette,
A kis álnok büszkén fölemelte,
És a naphoz, harmatgyöngy szemével,
Édes-epedezve nézegélt fel. —
Fél világot lángjával borítván
Mind fölebb ment a nap égi útján,
S gyenge szirmai a kis violának
Égető hevétől fonnyadának.
Bús fejével ekkor a kis árva
Meghajolt a rétnek pázsitára,
S a beteg virágnak a szelid rét
Szeretettel által adta keblét.
Lágy füvekből párnát szőtt fejének,
S hogy ne ártson semmi szenderének,
Pára-fátyolt készített körüle,
Mely sohajtól néha megrendűle. —
Anyja volt a rét a violának —
A fohászok tőle származának!
S mig sohaj közt szólni kezde a rét,
Minden fűszál hallgatózva eszmélt:
Szép virágom, mondd el mi bajod van,
Hogy reám hullsz ilyen fáradottan?
Kérsz-e ágyat, hogy pihenj ki rajta?
Kérsz-e sírt, hogy hamvadat takarja?
Száraz emlőm vére kell-e? ébredj,
Vedd el azt is, csak halált ne szenvedj!
Vagy csak, — oh kín! — akkor vagy sajátom,
Bájaid ha hervadozni látom?

És ha szirmai fonnyadó kelyhednek
Gyász fedélül szívemen hevernek? . . .
Élj, virúlj fel kis beteg virágom,
Életedtől én is felvirágzom.
Élj, virulj fel, és mutasd háládat —
Kit szeretnél inkább mint anyádat?“

III.

A forrás és a patak.

Hegy oldalában
Mi zúg, mi hangzik?
Forrás buzog fel
S tovább patakzik.
S forrás s patakhang
Mint bűvös ének
Zeng, mintha titkon
Versengenének:
„Ne menj el innen,
Ne menj el messze,
Fogyó erőd' hogy
Erőm növeszsze!
Maradj e völgyben:
Tengerre gyűlve
Maradjunk együtt
Hevűlve, hűlve,
Hogy minden cseppem
És minden csepped
Együtt legyen víg,
Együtt, ha szenved.
Te fenn a fényben
Tündérkedendel,
Egekbe nézvén
Hullám szemeddel,
És felhevítesz
Hő habjaiddal,
Míg engem itt lenn
Nap nem vigasztal.
És én viszontag,
Midőn nap éget,
Hűs nedveimmel
Vidítlak téged.
S leszünk hatalmas
Hullámok árja:
Képét a menny is
Bennünk csodálja.
Maradj, ne hagyj el,
Ne menj el innen,
Nehogy szeszélyed
Eltévelítsen, —
S te vészes úton,
Én elhagyatva
Vesztünket érjük
Búnak miatta!“
Esdett a forrás:
De a patak ment,
Kőről kavicsra
Tánczolva szökkent.
Mint a szilaj vér
Ifjú erekben:
Futott a völgyre
Mindig sebesben,
S mint ifju vérben
Víg érzemények,
Benn gyors galóczák
Szökdécselének;
Pajzán gyönyörrel
Körül futosván
Kéjekre gyúlt a
Vadrózsa lángján;
Tovább tovább ment,
És minden bokrot,
Minden virágot,
Hajába fodrott;
Örűlt a napnak,
Örűlt az éjnek,
Az árjain kelt
Szellő-zenének.

S vidor zajától
Hangzott a völgység,
Utána bájos
Viszhang huzódék . . .

De fenn a forrás
Hegy oldalában
Bús aggalommal
Zúgott magában.

A kis völgy megszakadt;
Alatta rónaság
Elérhetetlenűl
A láthatárba vág:
De a völgyet hiven
Elzárja sziklagát,
Mely a térség fölött
Mereszti föl falát.
Könnyelmün a patak
A sziklához rohan,
Morgása hirdeti,
Hogy tiltott őre van;

De húzza őt varázs-
Erővel a veszély,
Mint ember életét
Az első szenvedély.
S a mint mohón alá
Indúl sikamlani,
Függvén a mély felett
Rémült hullámai:
Fel fel sivalkodik
A sziklagáton át
S iszonynak hangjai
Töltik be a magányt.

A rónán délibáb
És szellő lengenek,
Közöttük felmosolyg
A tündér tömkeleg;
Az összetört patak
Még egyszer föltekint,
Hol csábosan felé
A rónatávol int;
Még egyszer élni vágy,
Még egyszer útra kél;
A szenvedés után
Megnyúgovást remél.
Fakó füzek között,
A puszta téreken,
Beteg hullámival
Megy némán, ridegen.
Utjában egy virág
Még néhol felvirít,
De ő ábrándosan
A tündérhonba szít.
S a mint megy zajtalan,
Bozontos part alatt,

A csalfa déli hölgy
Tovább tovább halad,
És tündérkerteit,
És lenge sátorát
Látatlan kezei
Mélyebbre helyzik át. —
Lomhán, erőtlenül
Alább megy a patak,
S mind inkább elvadúl
A szürke sivatag;
Zord sásnak élei
Hasítják a szelet,
Kísértő zene szól
A halvány nád felett.
Már a szegény patak
Nem látja partjait,
A tündérképeket,
Melyeknek álma hitt;
Vad puszták kebelén
Ott áll védetlenűl:
S a csalfa délibáb
Szélszárnyon elrepűl . . .

Mint emlő, honnan az
Édes kis gyermek leszakadt,
A forrás a hegyen
Kiszárad terhes bú miatt...
S a szomjazó patak
A róna sik csészéiben
Pang, romlott vér gyanánt
Ál csillogással, betegen.
Nézd vad növényzetét,
Hajának zordon szálait,
S a kór virág alatt
Zaj nélkül fekvő árjait!
Benn undok állatok
Tenyésznek számlálhatlanúl,
Mint a rossz szenvedély,
Midőn az emberszív elaljasúl.
Még a szabad madár
Pihenni megszáll özönén,
Mint rossz kebelbe is
Száll néha tisztább érzemény
De mint ez, úgy az is
Jő és megy kérlelhetlenűl,
S az elhagyott mocsár
Mindinkább elkietlenűl.
Most gyász felhőt sohajt
Kínjában a hév nap alatt.
S kerűlni szégyenét
A földkebelben váj utat.
A felhő szárnyra kél,
S a néma föld alatt az ér
Felküzdve a hagyott
Anyához ismét visszatér;
S mig az hő könnyeit
Hullatja rá fájdalminak.
Hozzá a titkos ér
Sugári felszivárganak.
És újra élni kezd
A forrás s elpártolt patak;
Zajokra vidoran
Hegy és völgy visszahangzanak.

Mezőben egy szép kis lányka jár,
Szép mint virág, szabad mint a madár,
És tiszta mint a szirtből kelt patak,
Melyben átlátszó gyöngyök habzanak.
Körűle a madár vigan zenél,
De ő haraggal hozzá igy beszél:
„Te csúf madár! hogy mersz megszállni fát,
Hogy rajta élj, mig enyhet s tápot ád;
Tettél-e érte valamit? soha!
De elhagyod, ha sorsa mostoha.
Ha én fa volnék, megráznám magam,
Tudom, nem volna több ily madaram.“
Aztán lement, hol búsongott a rét,
S a kis virághoz ilyképen beszélt:
„Te rossz virág! ez hát a szeretet?
Anyád', mig ép vagy, büszkén megveted:
Bágyadtan rá borúlsz, ha fogy erőd,
Hogy búval és nyomorral verd meg őt.
Tudod mi vár hervadt hűségedért?
Kettős halál ad érte gyászos bért.“
S végül, hogy a patakhoz eljutott,
Feddőleg illyen szókat hallatott;
„Boldogtalan, te későn hű patak!
Hullámaid szörnyen lakoltanak!

Eltávozál név nélkül, idegen
A csalfa báju messze téreken.
Mi tarthatandott fel? a szeretet,
S te szűtlen hagytad el honföldedet." —
  Megszégyenűlten ekkor a patak,
S virág, madár ilykép áldoztanak:
Tollat, levelkét és egy csepp vizet.
A kis tündér oltárhoz lebegett
Hogy feltevé a tollat: rohanó
Szárnyok verése lőn kihallható.
Szárnyak, minők felkérik az eget
S födözni képesek egy nemzetet..,
S hogy a levelkét nyujtják kezei:
Tavaszvirány kezdett kifejleni,
Tavasz, minőnek gazdag és szegény
Örűlt egy hervadt ország kebelén...
S hogy végre feltevé a csepp vizet:
Forrott a csepp és tenger árja lett,
És a tenger gazdag folyamba vitt
Nem egy világrész drága kincseit.
És a folyamnál dús várost talált,
Melynek csodáján a nap is megállt.

Mi volt a cseppviz, a levelke s toll?
Az a mivel hazádnak tartozol:
Mindenből, a mivel bírsz, egy parány,
De összetéve roppant adomány...
Mi volt az oltár? Kárpát bérczfala;
S a kis leány? honunk jobb angyala.

JÓ BOR

Kit illet e pohár,
Mely kézről-kézre jár?
A hős Egert, Hevesnek fiait,
Te vagy Heves, kit felköszöntök itt.
Boldog vidék! egy holló szálla le,
S nem láttam: földed ollyan fekete.
Te hogy derítsd a költő asztalát,
Hozzá borodnak fűszerét adád;
Mégis van egy panasz, mely szívre hat:
Mért látom vérbe mártott tolladat?
Tollaidra — bár fehér vagy feketék —
Ellenség vére jobban illenék.

Ki a magyar, ha még Heves sem az?
Mégis közöttük gyűlölség hadaz.
De mit beszélek? itt a bor,
Csepjeiben hősök vére forr,
Igyunk: javuljon a beteg!
Ki ép, az Isten tartsa meg!

S e második pohár
Kinek nevére vár?
Egy új világ van Méneshegy alatt,
Mely gyors erővel czél felé halad.
Hegyen és síkon annyi ott a kincs:
Azt kérdezhetnéd, hogy még mije nincs?
Végig fut rajt' a jövevény Maros,
S bár nem mind üdvös, mit vad árja hoz,
De büszke fejjel termő partinál
Egy ifju város tündérképe áll,
Tűzpont gyanánt függ e város szeme
S alatta áll az alföld szelleme.
Magyar szellem! lobogj e városon:
Magas reménynyel néz felé a hon.
Csordultig a pohár, igyunk,
S az istenekkel álmodunk:
Éljen! ki hátra nem marad!
Virulj fel ifju, szép Arad!

Kiért e lángpohár,
Fényes mint napsugár?
Nem folyt-e vér az ős Tokaj körűl,
Hogy e bor végkép meg nem feketül?
Vagy tán arany jövendőt vár hazánk,
Azért mosolyg Tokajnak nedve ránk?
Arany borod, tűzlelkűk fiaid:
Hárítsd el éjszak rémes árnyait.
S mért itt e tenger? Bodrogod, Tiszád
Törvényt nem ismer, és ez nagy hibád.
Sok viz ez ennyi borhoz. Ébren állj,
Hogy el ne rontson a víz és viszály.
De mit beszélek? itt a bor,
Benn' a világok kincse forr;
Nap a jövő, a mult csak hold:
Több jónapot, mint mennyi volt!

Kit illet e pohár,
Mely hű ajakra vár?

Szivemnek vére egy pohár borért,
És e pohár legjobb barátimért!
Rideg Somló, térföldi remete,
Reád száll a mezők lélekzete.
Körülfoly a nap, mint hű szerető,
Osztatlan hévvel téged ölelő.
A távol Marczal szellőt küld feléd,
Hogy illat és fény olvadjon beléd.
Mégis, Somló, benned nincs érzelem,
Tőid levét hiába szeretem:
Megszégyeníteni fösvény kebledet,
Baráti kéz tölté e serleget.
De mit beszélek? itt a bor,
A hány csep, éljen annyiszor
A hű barát s a szeretet,
Rideg Somló! Isten veled!

Ismét egy új pohár,
Mely tiszta vágyat zár.
Egy régi és egy új barát kezén
Került hozzám e távol szerzemény,
Érmellék drága nedve. Volna bár
Tengernyi, értük folyna e pohár.
Biharnak vére forróbb mint te vagy,
Szelíd bor! tán azért hogy enyhet adj
A honfi szívnek annyi baj után,
Midőn kifárad nyert s vesztett csatán.
Enyhítsd a jót, égesd az árulót,
Ki elforgatni kész a férfiszót.
Légy tiszta forrás tiszta keblünek,
S zavart, ha korcsok rád tekintenek.
De mit beszélek? itt a bor,
A drágagyöngyös bakator,
Baráti kézzel áldozunk:
Biharnak jobb időt: igyunk;

S e végpohár kiért?
A tiszta szűz borért!
A mint leszállt fajunknak érdeme,
A hon borának úgy szállott becse.
Becsület, minden szennytől tiszta kéz,
Hű szorgalom, munkában éber ész,
Ész és erény lát víg s bő szüretet:
Butúlt gazság ad mérget bor helyett.
Dicső hegyek! hány ronda kéz habar
Gerezditekből bort, mely visszamar,

Mint a dühödt eb, vagy kábít s gyötör,
Hogy kínba fúl a tőle várt gyönyör.
Istennek büntetése rajtatok:
Nem iszsza senki maszlag borotok.
De mit beszélek? jó bor ez,
Magyar kezekből csörgedez,
Kerüljön egyszer már a sor:
Magyar hon! és a tiszta bor!

KIS LEÁNY SIRJÁRA.

I.

Mit jelent a rózsafelhő
E zöld sírhalomnál?
Kis leánynak lelke az, mely
Az egekbe felszáll.

Mit jelent a forró harmat
Gyászvirágok hamván?
A szülői köny omolt le,
Sírba vágyakozván.

Szállj fel harmat, és ne égesd
Földben a halottat:
Fényes, szűzi szelleméhez
Menny felé van útad.

II.

Mint szeretél, oh drága szülőm, én mint szeretélek!
S most ketté szakadott volna örökre szivünk?
Nem vagyok-e most is lelked fájdalma? szemednek
Gyöngyeiben nem hű képem-e a mi ragyog?

Szellememet nem hallod-e visszasohajtani hozzád?
Napjaid álma csak én! álmaid élete én!
Az vagyok, ah, az lőn lányodnak sorsa, hogy annyi
Szeretetért bút és bánatot ád örökűl.

A SORS ÉS A MAGYAR EMBER.

(Rege.)

A sors előtt (ki legyen
E nagy szeszélyü nő,
Jól tudja minden jámbor)
Áll egy esedező.

Fél vállán ócska mente,
Rezes kard oldalán,
Az üstök hátra kötve
Lóg, mint egy buzogány.

Lóháton rég nem ült már,
De vén bokáiról
Az elpártolt időknek
Vas sarkantyúja szól.

Azonban drága kedve
Már jócskán oda van:
Sirásra ferdűlt szája,
Beszéde súlytalan.

De sors asszonyt (szerencse!)
Épen vigan lelé,
Mert egy nagy égő várost
Pöfékelt felfelé.

Forgószél-pipaszára
Füstölt, mint a pokol,
Mig lenn az árva ember
Veszettül bőg s dobol.

„Mi baj, szivem magyarkám?
Beszéld el szaporán,
Mi kéne még, ha volna?
Kell egy pipa dohány?

Már adtam gazdag földet,
Csatákat, diadalt,
Sok őst és czifra köntöst
És mennyi hivatalt!

De szólj, mi kell? legyen meg!“
Szólt sors és úgy pipált,
Hogy egyremásra nap, hold
Tüszkölve felbakált.

De a magyar — mit tudna,
Ha még pipázni sem? —
Csak nem is hunyorított;
(Ez már aztán a szem!)

Sőt mintha észre jőne
A füst hullámiban,
Panaszszal elsorolni
Kezdé, mi baja van.

Kért hosszu békeséget
És csendes háborút,
Oly félét, mint a permet,
Mely kár nélkül lefut.

Egy kis reszelt alkotmányt,
És hű jobbágyokat,
Lengyelnek pénzt, Tokajnak
Jó bort, pedig sokat.

Sőt hireért kivánta,
Hogy tenger is legyen,
Hallá: mi ritka látvány
A tenger a hegyen.

S hogy veszszen a pityóka,
Teremjen csak buza,
Juhának gyapja nőjön,
Melyet már megnyuza.

S hogy lenne télen nyáron
Jó utja (majd ha fagy!)
Mert hejh, Ráró nem indít,
Bár buzgósága nagy.

S kivána sok bolondot
És jókat is vegyest,
Míg a beszélgetőket
Megcserkelé az est.

Sors istennő megunta
E hosszú dolgokat,
Ásít mint egy repedt ég,
Oly szörnyü nagyokat.

S már jobbadán igérget,
Mit ád és mit nem ád,
Csakhogy lerázza végre
A rozsdás daliát.

S borzasztó! miglen alkvék,
Ásíta, nyöge, fútt,
Elejté pipaszárát,
Pipája kialutt.

A gaznép ott a földön
Kioltá a tüzet.
Mondják, egész cseberrel,
Hordták rá a vizet.

Ez aztán már boszúság!
Lőn szörnyű végezet:
„Legyen meg, a mit kértél,
Csak hogy hasznát ne vedd.“

* * *

Az ócska honfi ekkor
Nagy búsan haza ment,
Sok üdvös éven által
Eszméletlen pihent.

Meglőn a hosszu béke,
De ő nem dolgozott:
A gaztól parrag földe
Farkasbundát kapott.

Tanulni nem volt kedve.
Miből, ha könyve nincs?
Könyvet csinálni szégyen,
Hol kutyabőr a kincs.

És könyvet venni? kölcsön!
Ugy már megengedem!
A sógor bőven szolgált
S lőn újabb gyötrelem.

A sors-üldözte fajnak
A tudomány is árt:
Korcscsá lett, mint az öszvér,
Hazája ellen párt.

És már tanult, tudott is
Sok tarkát és keselyt:
Elméje, szíve, nyelve
Külföld után delejt.

Hát még a többi tréfa!
Ha tán kapált, vetett,
A szomszéd* elseperte
A gabnát s szüretet.

S a lengyel a zsidónak
Fizetne örömest,
De annyi bal esethez
Nem óhajt eczetet.

S az ország visszafordúl
Ugy, mint Árpád lelé:
Regényes szép vadonság
Ásít az ég felé.

S dágványos út, kidőlt ló,
Száz tenger egy helyett:
Rút posvány és morotvák,
A föld rongyolt sziget.

Van csendes háború is:
Saját vérén vitéz,
Megvásárolt kezekkel
Egymást kiölni kész.

Szegény magyar! tulajdon
Vérébe vert csapot,
Hogy rajta német és tót
Két fülre kaczagott.

*

„Sok a mi sok! megálljunk"
Kiált sors: „halld magyar!
Ezt még sem így gondoltam."
S új alkuvást akar.

De a magyar föleszmélt,
Szégyennel homlokán,
Szivébe mély keservek,
Haragtól fél pogány.

Lehányja régi bőrét
S pusztán, de ifjan áll,
Bevárni a csalárd sors
Honának mit ajánl.

Sors asszony a belépőt
(Tetszett az új legény)
Kéjtelve súlyogatta
Szemének mérlegén.

És szóla: „Mit kivánnál
Ifju hűségedért?"
„Semmit!" szólt eltökélten
A honfi: „semmi bért!

Asszonyszeszélyre többé
Hazám nem bizhatom:
Mit tenni hátra van még,
Magamra vállalom.

* A zsidót nevezi a magyar szomszédnak.

Kiolvasom szeméből,
Mi az, mit tenni kell,
S megváltom őt szivemnek
Legtisztább vérivel.

S élek halok: de többé
Vak ámitásaid
Nem fogják fátyolozni
E honnak napjait."

* * *

Azóta foly a munka
Jól, rosszul, mint lehet;
A sors borongva néz el
A küzdő hon felett.

DEÁK FERENCZ.

Alkudtál s mondtad: „Nem kell, a mit ti szerettek,
Vagy nem kell ugy, mint élni, szeretni szokás.
Munkabiró lelket kivánok, félni tudatlant,
S félni merőt: a mint a haza jobb ügye hí!
És emberszerető szívet, ha vad indulatokkal
És ál eszmékkel küzdeni síkra kelek;
Tűrni viszályt és pártharagot, s ha kerülni lehetlen,
Régi baráttól is tűrni a néma döfést;
S a mit kezdettem fiatalkori lelkesedéssel,
Arról hálaimát mondani végnapomon.
Mind ezekért a díj, a melyet elérni reményem:
Vajha kicsin legyek a nagy haza hősei közt."

A ZALAMEGYEIEKNEK

Nevet kerestek jó ügynek baráti?
Van név: az egy, az osztatlan haza.
Ezzel betelnek szív és ész határi;
Ki hallott ennél szebbet valaha?
Csakhogy ha név, őszinte név legyen,
Ki mely nevet hord, a szerint tegyen.

Viszály ne csapjon a jók táborába,
Habár egy új czím jobban tetszenék,
Nevet cseréljen a gaz és a kába,
Becsületesnek egy jó név elég.
S ha egy a czél is, Zala fiai!
Minek két név: legény és atyafi?

Egy név, egy elv, s Zalának büszkesége,
Oly férfi, millyen ritkán születik:
Mi kell egyéb, mint a jók összesége?
S a vész hatalma rajtunk megtörik.
És újra ember lesz a gáton ott,
Hol eddig a viszály uralkodott.

LAURÁNAK.

Nem fáradsz-e reám mosolyogni, ha csüggedek, és ha
Megszédít a gond, tűrni szeszélyeimet?
Nagy feladás vár rád: fiatal szivednek erényét
Tenni napul megtört életem árnya fölé.

FELIRAT.

A szerencse jelképü karikára a lövöldében.

Félszázados nádort köszönt e hon:
Forgó szerencse, állj meg e napon!
Te meg nem állsz, tudom, mert nincs szived,
Repűl golyóm, megszegni röptödet.

CSÍK FERKE.

Csík Ferkének elfogyott a telke,
Annál inkább haza jár a lelke,
De a lélek bundát visz a hátán:
Így jár haza éjnek éjszakáján.
Csík Feri, ha végig megy az utczán,
A kuvasz nyí vissza-hunyászkodván.
Csík Ferit ha valaki meglátja
Keresztet vet, oly sápadt orczája.

Most jött haza hosszu bujdosásból,
Híre hamva eltűnt a határból.
Azt csak ő és a jó Isten tudja,
Mily keserves lehetett az utja.
Jó fiú! már tíz év óta árva
És ezért lőn telkéből kizárva.
De fejét ő addig le nem hajtja,
Míg az udvart végig nem kutatja.

Legelőbb benéz az ablakrésen:
Apja, anyja, ott tanyáztak régen.
Félve néz be, mintha búját lopná,
Hajh, pedig beh örömest od'adná!
Most leűl a lóczán a tornáczban,
Itt űlt egykor ünnepi ruhában.
És előtte gyermek-ifjusága
Áthuzódék, mint a hold világa.

Majd tovább megy s a Kajlát az ólban
Ott találja egy almos zugolyban.

Míg ki nem hült apja örökéből,
Jó izűket hörpölt a tejéből.
Csík Feri most a kertet vizsgálja:
Megvan e még három szilvafája?
És a méhek ott a kert mélyében
Mit beszélnek a komor éjfélben?

Csík Feri hogy megvizsgála mindent,
Félre vetve bundáját, körülment,
És kapált, és seprett, árkot ása,
Ámbár csak sohaj volt áldomása.
Gyakran egy kis elhagyott kamrában
Mécsvilágnál fúr-farag magában,
S mintha vész-zaj dübörögne távol,
Szomorú dal hangzik ajakáról.

Így jön ő nagy késős, mint az éjfél,
És korán megy, míg a nap fel nem kél,
S a lakosság sok kisértetet lát,
Elkerülik rossz szomszédjok házát.
De a gazda reggel hogy felébred,
Szeme háza környékén megtéved,
Alig ismer görbe boglyájára,
Tört szekere s betömült árkára.

Folytonos, bár lassu működéssel
Ferke végez minden munkát éjjel.
S hétről hétre szépen van látszatja,
Hogy magát itt valaki mulatja.
És a fösvény, kit keresztfiának
Háza, telke felgazdagításnak,
Félelemmel és gyanúval nézi,
Dolgait hogy más keze intézi.

De a háznál még több ember is van.
Nyugtalan vágy ébred Sárikában;
Mintha látott kép után epedne,
Titkon ébred tündéres szerelme.
„Hátha ő az?“ szól a vétkes gazda,
Kit gondolt, azt mással nem tudatta.
„Hátha értem jő?“ szól szép leánya,
A vidéknek legszebb Sárikája.
S „haljon! éljen!“ volt a két kivánat,
Mellyet súga rögzött bűn és szánat.
„Haljon, éljen!“ s jórészt úgy van dolga,
Mintha élne s mégis meghalt volna.

Így megy egykor félhold éjszakáján,
Egy törött szántóvas van a vállán,
És megáll egy künfelejtett háznál,
Mintha vendég volna önmagánál.
De utána egymást nem gyanítva,
Megy a gazda és a gazda lánya.
És mikor a házhoz lopakodnak,
Hangját hallják rémséges zajoknak:
Mély sohajtás hallik, mintha vadkan
Fúna mérget s vért habzó kinokban:
Felvilágol a ház és utána
Csengő s tompa hangok zuhanása,
Rémülés száll a közelgetőkre,
Vissza is mennének nyakra főre,
De erős a jó és rossz kivánság;
Nem lehet, hogy titkát meg ne lássák.

Áll a gazda az ajtóval szemben,
Vad merénytől izzó félelemben.
Borzadozva, s mint a fal, fehéren,
A leányka az ablakhoz mégyen.
Csík Feri meg lángot szít kohában.
S csüggedetlen pőrölyöz magában.
Azt reményli jámbor, jó hitében,
Hogy jót várhat a jótét helyében.

És látá a gazda, kit talál itt —
Gyámfiát, kit régen elholtnak hitt.
Félre állott, mintha tanakodnék:
Mit tegyen, hogy meg ne károsodjék.
„Mennyit fáradt s mégis mind hiába!
E gézenguz üljön birtokába?“
Gondolá és gyorsan eltökélve
Monda: Innen nem szabadulsz élve.

S mig a lányka nézi ábrándozva,
Csík Feri a pőrölyt mint hordozza,
Ropog a nád a ház tulsó sarkán,
Szél és a láng bele harapozván.
És az ajtó hirtelen csapással
Elzáródik egy kulcsfordulással.
Ferke hallgat s gyors lábak futását
Hallja s lát egy arczot aklakán át.

Csík Ferkének hűl a vér erében:
Mi lelé? nem tudja hevenyében,

Majd az ajtót kémli, s látja végre,
Hogy bezárták vég veszedelmére.
„A kovácsot zárni műhelyébe
Csak bolondnak juthatott eszébe.“
Monda Ferke s csapkod pőrölyével,
Hogy a vas zár darabokra hull el.

„Hol vagy, gyilkos? szól most kirohanva,
A szegény lányt csaknem eltapodva:
A lány nyitni jött elé az ajtót
És elájult hogy kulcs benne nem volt.
Csík Feri most észre jött egészen,
A leányt hogy látta szépségében,
Vagyis inkább úgy megháborodék,
Elfelejté, hogy fején a ház ég.

Ők azonban, egymást jól megértvén,
Nem mulattak a veszély vidékén,
Ferke a kész vassal ment terhelve,
Sári Ferke sorsán epekedve;
Mentek, mendegéltek és nem volt vég
A panaszban, mint a házat érék:
Oly sok rosszat tőn a fösvény gazda,
Hogy mind csaknem elvesztek miatta.

Múlt az éj, és a hajnal közelgett,
Állt a gazda egy nyilt szekrény mellett,
Egy nagy kulcsot forgatott kezében
És sokáig ránézett merően.
„Ide zárjam vagy a kútba vessem,
Bajba, vagy gyanúba hogy ne essem?
Ezzel zártam őt a más világra,
Hogy ne vágyjon többé birtokára,
Ez felérhet száz koporsószeggel,
Vissza nem tér, a kit ez rekeszt el.“
S rejtí kulcsát a szekrény mélyére,
Mélyebben még, majd ha reggelt ére.

És alunnék; de az éj kietlen,
A hold bujkál uszó fellegekben,
És az alvó gyakran felijedve,
Képeket lát, milyekhez nincs kedve:
Látja halvány képét az árvának,
Hajai mint égre borzadának;
S a mint öntanyáján csontig égett,
Hogy nem látni rajta emberképet.

Föl-fölkelne, de hová vonuljon?
Vele jár e kínkép minden úton.
Nincs menekvés, virraszt álmadozva,
S alszik egy jó perczet sem nyugodva.

Most felugrik s rohan a kamrába,
Belemarkol Sárika hajába:
„Nem láttál egy embert? szólj, ki volt az?“
Sári felriad s szól: „„Ég, irgalmazz!““
„Nem láttál egy embert, egy halottat,
Egy elégett- és feltámadottat?
Halavány volt, mint a hold sugára,
Mely lesütött rémes orczájára.
Ő volt, ő volt!“ és választ nem várva,
Vasvillával rohant udvarára.
És az udvart és kertet bejárván,
Megbotlott egy feldőlt eke szarván.
S hogy ráismert új szántóvasára,
Visszahökkent s köd borúlt agyára.
„Hát ez a vas, melyet ő kovácsolt.
Ő, ki régen és most újra megholt?“

Nem lőn maradása; menni kezdett,
Elhagyá a házat, udvart, kertet,
Bujdokolva ment a faluvégig,
Késő bánat és iszony kisérik.
„Elmenjen hát, soha meg ne álljon,
Hátha, a mit láta, csak vad álom?“
Még megfordult egyszer s visszanézett,
S im fehéren ott állt a kisértet,
A rettentő pőröly csontkezében,
S barna szeme villogott setéten.
Most már nincs a földnek urodalma,
Melynek birtokáért megfordulna:
Megy, mint kóró, mellyet fölkergetnek
Szárnyai a zúgó förgetegnek.

Évek mulva már, midőn az árva
Mint nejére nézett Sárikára,
S gyermekekkel népesült meg a ház:
És volt rajta minden istenáldás:
Egy agg ember jött koldulni reggel
Dúlt hajakkal és őrült szemekkel,
És kiült az út-árok partjára,
Mintha várna gazdag adományra.

S íme fürgén és vidám orczával
Két kis gyermek jött ki nagy lármával,
És örült és játszott fáradatlan:
Két boldogság testesült alakban.

Néz az őrült, mintha most eszmélne,
Ajka reszket, mintha szólni félne,
Szemein egy régi fájdalomnak
Jégsziklái könyre olvadoznak.

Így ül estig és sír, mint a gyermek,
Valahányszor a fiúk közelgnek;
Néha suttog s láng fut el orczáin:
„Jertek hozzám, szép kis unokáim.“
Félve néznek hozzá a gyerkőczék,
És vigyáznak, hogy tán meg ne sértsék.
Végre álmot hoz rájok az estve:
Elvonulnak, jóizűn lihegve.

Támaszkodván földbe fúrt botjára
Az agg koldus vár az éjszakára,
Éjszakára, mely sötét határt von
Közted, élet! s félve várt örök hon!

Arczain az eldühöngött észnek
Vad redői holtra dermedének,
És midőn a reggel ismét eljő
Némán ül az őrült mint a sírkő.

AZ EMBEREK.

I.

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél.
Könyzápor, mellyet bánat hajt,
Szél, melyet emberszív sohajt,
Hiába minden: szellem, bűn, erény;
Nincsen remény!

II.

Hallátok a mesét: a népnek
Atyái voltanak,
S a mint atyáik vétkezének,
Ők úgy hullottanak:
A megmaradt nép fölsüvölt:
Törvényt! s a törvény újra ölt.
Bukott a jó, tombolt a gaz merény:
Nincsen remény!

III.

És jöttek a dicsők, hatalmas
Lábok törvény felett.
Volt munka: pusztított a vas!
S az ember kérkedett.
S midőn dicsői vesztenek,
Bújában egymást marta meg.
S a hír? villám az inség éjjelén:
Nincsen remény!

IV.

És hosszu béke van s az ember
Rémítő szapora,
Talán, hogy a dögvésznek egyszer
Dicsőbb legyen tora:
Sovár szemmel néz ég felé,
Mert, hajh, a föld! az nem övé,
Neki a föld még sirnak is kemény:
Nincsen remény!

V.

Mi dús a föld, s emberkezek még
Dicsőbbé teszik azt,
És mégis szerte dúl az inség
S rút szolgaság nyomaszt.
Így kell-e lenni? vagy ha nem,
Mért oly idős e gyötrelem?
Mi a kevés? erő vagy az erény?
Nincsen remény!

VI.

Istentelen frígy van közötted,
Ész és rosz akarat!
A butaság dühét növeszted,
Hogy lázítson hadat.
S állat vagy ördög, düh vagy ész,
Bár mellyik győz, az ember vész:
Ez őrült sár, ez istenarczu lény!
Nincsen remény!

VII.

Az ember fáj a földnek; oly sok
Harcz- s békeév után
A testvérgyűlölési átok
Virágzik homlokán;
S midőn azt hinnők, hogy tanúl,
Nagyobb bűnt forral álnokúl.
Az emberfaj sárkányfog-vetemény:
Nincsen remény! nincsen remény!

ORSZÁGHÁZA.

A hazának nincsen háza,
Mert fiainak
Nem hazája;
Büszke fajnak
Küzdő pálya,
Mellyen az magát rongálja,
Kincsnek, vérnek rossz gazdája.
És oh szégyen! rosszra jóra
Még szavazni jár dobszóra
Ura s rabja millióknak
Kik gyülölnek és daczolnak;
Zsarnok, szolga egy személyben,
Ki magával sincs békében.
S vas eszével
Jég szivével
Fölmerül a külfaj árja,
A meleg vért általjárja,
És a nemzet áll fagyottan
Tompa, zsibbadt fájdalomban.
Nincsen egy szó
Összehangzó
Honfiaknak ajakáról,
Nincsen egy tett
Az egygyé lett
Nemzet élete fájáról.

A hazának nincsen háza. Mért?
Volt idő, midőn nevére
Fölkelének, s a mit kére
Nem keresvén czifra szóban,

A mi a szív legmélyén van,
Adtak drága bért,
Adtak érte vért,
Most midőn leszállt a béke
S a vérontó harcznak vége,
S a hazának,
Mint anyának,
A ki gyermekei körében
Áll ragyogva örömében,
Földerűlne boldog napja,
Most fejét szenny s gyász takarja.

Földön futva,
Bujdokolva,
Mint hivatlan vendég száll be
A szegény s kaján telekbe,
Hol nevét rút ferdítésben
Ismerik csak átokképen.
Neve: szolgálj és ne láss bért.
Neve: adj pénzt és ne tudd mért.
Neve: halj meg más javáért.
Neve szégyen, neve átok:
Ezzé lett magyar hazátok.

A SZENT EMBER.

I.

Vészek ellen
Szirtbe öltözött
Kis szigetben
Tengerzaj között
Egy virító völgykebel nyilik meg
A tavasznak és a szerelemnek
Nem jut ember, mert csak egy van,
És neki már nem teremnek
A virágok e kis honban:
Ősz szakálla, mint a tél
Zöld tavaszba szőve
Átvilágol, merre kél
A kies mezőbe.
A mit vár nem földi jó;
Lelke túl jár a világon,
Ajkiról szent imaszó
Száll az égbe hálaszárnyon.
Élte hányszor volt veszélyben,
És családa
És hazája!
Védelmezte a nagy Isten.
S ő megérte, hogy körűle
Vére ifju koszorúja
Felzsendűle
S a szabaddá lett hazát
Már nem dulja
Ellenség és álbarát.
És a hála
Értök szálla

Évről évre a nagy éghez
A nagy égnek Istenéhez.
Itt az ősz, bár lelke gazdag,
Elfelejte már beszélni:
Ő imában tud csak élni
És azontúl ajka hallgat.
És imája vad, kegyetlen,
Gondolatban tiszta, szent bár,
De szavakban Isten ellen
Lázadást és pártütést zár:
Mintha benső érzemény
S a hazudni termett szó
Váltig meg nem egyezvén,
S mindenik bízván ügyébe',
Mint makacs két osztozó,
Felvinnék a pert az égbe.
S szent imája,
Vad danája
Hangzott messze, hangzott ígyen:
„Légyen átkozott az Isten!"
Csengve húll az ér a tóba s lenn
Partvirány közt függ a menny,
Változékony lenge kép,
Lomb közé zárt végtelenség,
Melyben hűvös napsugár ég,
S így is mely dicső, mi szép!
Fenn a lombok sudarán
Ringadozva játszik a szél;
Könnyü, lengeteg nyomán

Halk, varázsos suttogás kél.
S a madárszó esti fúvolája
A vidéket álommal kinálja.
Ennyi báj közt, ennyi kéjben
Zeng a szent ember danája,
Fáradatlan mondja szája:
„Légyen átkozott az Isten!“
És ha vész jön
S a föld vérét, a nagy tengert,
Mellyen szárnya tajtékot vert,
Az egekre feldobálja
S mint itélet harsonája
Átüvölt a habmezőkön;
S a szigethon rejtekében,
Mint farkas, mely kútba lépett,
Zsarnok, a ki már nem véthet,
Megszorulva sír mérgében:
A szent férfi égre néz,
S hangosabban mint a vész,
Mint a tengerek nyögése,
Harsog hála-kitörése,
Zengi folyton csüggedetlen:
„Légyen átkozott az Isten!“

II.

Vész elől a szirtöbölbe
Útazók jövének
És előttük megnyilt enyhe
A völgy rejtekének.
Ott az ősz szent térden állva
Kis kereszte mellett
Súlyos átkot Isten ellen
Hőn imádva zengett.
Bámulattal körbe fogják
S hallva, mely imát szól,
Jobban mint a fergetegtől,
Félnek az imától.
Csak Gerő, a jámbor püspök,
Nem csalódik benne,
Mert nem függ a szóbeszéden
Egyedűl figyelme.
Ő ez eltévedt szavakban
Legbuzgóbb imát ért,
S oktatólag közbe szólal
Isten szent nevéért.
És az ősz, hogy embert szemlél,
Ember-szózatot hall,
Szemre főre nézve hallgat
Boldog ámulattal.
S mintha lelkét feltalálná,
Szíve újra élne,
A megjobbított imára
Ébred szenvedélye.

S a mint zengi szóról szóra
Magasabb lesz kedve:
„Legyen áldott a nagy Isten!“
Mondja lelkesedve.

S száraz arczán napvilága
Mellett az örömnek,
Tiszta fényes gyöngyszemekben
Szent könyűk ömölnek.

III.

Lassan mint a bőszült ember
Indulatja,
Szűnik a vad tenger
Magas áradatja,
S oly sok élet s kincsszerek
Temetői;
Nyájasodni kezdenek
Arcza mély redői.
S a bájos nép
Vígan fellép
Lenge hajlokára
Eljutandók nem sokára,
A hol a hon
Vár fiára,
S túl a csalfa tengeráron
Leng elébe

Szép határa
Tündér képe:
Mégis a szigettanyára
Vissza-visszanéznek
S mig regélnek
Egyre másra,
Bámulattal a szent férfit
Kit, mint vélték, őriz a hit,
Épen a hajóval szemben,
Futva látják s rémületben.
A hol a part víz felé lejt,
S a tengerbe
Hosszu keskeny nyelvet ölt be,
Mintha versenyt
Futna széllel, habbal,
Ott szalad nagy sebbel-lobbal.
Most iszonynyal felsikolt a nép:
A remete a tengerre lép.
Őrületnek látszik vak merénye
S hogy halált kér oly szilárd erénye.
S im csodák csodája!
Elsímúl a hab dagálya,
S mint egy óriási szem
Bámulattól megmeredve,
Mintha jéggé fagyna nedve,
Áll a roppant víz-elem.
S már a híg mélynek felette
Jár a puszta honnak szente,
S egy rövidke pillanatban
A fedélen, a hajón van.
Ott rebegve,
Hőn esengve
Mit kereshet? mit akarhat?
Mért tevé e vészes útat?
Visszakéri szivnyugalmát:
Elfelejté jobb imáját.
Bölcs Gerő e nagy csodára
Igy szól a nép hallatára:
„Embereknek hangzik a szó,
Isten szív után itél:
A ki hisz, szeret, remél,
Az jobbjához feljutandó.
Csalfa szívre, czifra szóra,
A szerencsés hazudóra
A világ hallgat bolondúl,
A magas menny meg nem indúl.
Téged Isten
Jól megértett,
Életedben
Angyallá tett:
Mondd tovább is bátran szent imádat
És ne rettegj semmi földi vádat."

A NEFELEJTSHEZ.

Nefelejts! te gyáva, kékszemű virág,
Kit birkaképpel néz a kábaság,
Kit annyiszor megemlít szerelem,
És a barátság, két hős érzelem,
Kit sírra és kebelre egyaránt
Tűzdelnek gyengéd búcsújel gyanánt,
Mi vagy te jámbor gyom, hogy tégedet
Segédűl hí a hű emlékezet?
A síron fázol, hervaszt a kebel,
Élet, halál rád egy romlást lehel,
S te hű emlék vagy? mely nem változik?
Míg a hűség tart — egy pillantatig.
Igen! szemed ha volna fekete,
Mint a korom, hogy írhatnál vele,
S a jókkal szembenéző álnokot
Lefestenéd, hogy rútúl hazudott,

Az élet fényben úszó árjain
Átrémlenél, mint feddő, durva szín:
Ne felejtsd el szent nagy esküdet, király!
Ne felejtsd a hálát, nép, ha feljutál,
Ne felejtsd el, gyermek, ősz szülőidet,
Szülő, ne hagyd elveszni gyermeked',
Ne felejtsd a munkát és becsűletet,
Hogy a jutalmat a szerint vehesd,
Ne felejts el lenni ember s hű barát,
Soha ne felejtsd el, honfi, a hazát! . . .
Ha erre intenél, szelíd virág,
S hervadna, nem te, a ki bűnbe vág,
Akkor volnál valódi nefelejts,
Most vagy, hogy gyarló lelkeket megejts.

A SZEGÉNY ASSZONY KÖNYVE.

Egy szegény nő, Isten látja,
Nincs a földön egy barátja,
Agg, szegény és gyámolatlan,
Ül magán a csendes lakban.
Gyásza nincsen, gyásza rég volt,
Még midőn jó férje megholt;
De ruhája mégis gyászol:
Szíve fél a tarkaságtól.
Dolga nincs, hogy' volna dolga?
Kis ebédhez nem kell szolga,
S az ebédnél nincs vendége,
Csak a múlt idők emléke.
A ki maga néz a tálba,
Azt az étel nem táplálja:
Több annak a gondolatja,
Mint a mennyi jó falatja.
Gondol vissza és előre
A sok jó és bal időre,
S félig étel, félig bánat:
Mindkettőbe bele fárad.

Hejh nem így volt hajdanában
Míg nem járt özvegyruhában:
Tele kamra, tele pincze
S mindig kézben a kilincse,
És szegénynek és boldognak
Vendéget nem kelle kérni:
Önként szoktak ők betérni,
Viz' dicsérni, bor' fecsélni,
És a gazdát nem kimélni.
A szegény, kit Isten küldött,
Ide gyakran beköszöntött,
És azon, mit innen elvitt,
Lelkében nem tört meg a hit:
Nem hideg pénz, hideg arczok,
Eleség volt az ajándok.
És ha néha úgy történék,
Bár nagy ritkán nem jött vendég,
Akkor sem lőn üres a ház,
Bőven volt az istenáldás:
Jobbra, balra a sok gyermek
Játszottak és verekedtek,
S gondjaiért az anyának
Sok bajt, örömet adának.
Hajh azóta csak bút látott,
Hogy a gazda sírba szállott:
Gyermekei szétfutottak
Napkeletnek, napnyugotnak,
S a szegény nő elhagyatva
Úgy maradt mint a szedett fa.

Az idő jár, s ő csak megvan,
Hol reményben, hol bánatban.
Szűken teng kis vagyonábúl,
És ha néha sorsa fordúl,
Gazdálkodni még most sem tud,
Ha neki van, másnak is jut:

Jobb időkből rossz szokása,
Hogy a könyeket ne lássa,
Megfelezni kis kamráját,
S maga gyakran szükséget lát.

Most ott űl az asztal mellett,
Imakönyvében keresget.
Könyvét híják Rózsáskertnek,
Melyben szent rózsák teremnek.
Régi, jó, de kopott jószág,
Melyet még csak a barátság
S egy pár ernyedt száll tart öszve,
Oly igen meg van viselve.
S ím kopognak, és köhentve
Az öreg, jó Sára lép be:
„Isten áldja meg, nagyasszony!
Most ugyan csak legjobb itthon.
Jó hogy ilyenkor ki nem jár,
Majd elvesztem, oly nagy a sár."
„Hát mi jót hoz, Sára néni?"
„Istenem! bár tudnék hozni.
Egy kéréssel jöttem volna,
Ha miatta meg ne szólna.
Oly nehéz most a szegénynek,
Tán jobb volna, ha nem élnek.
Imádságos könyvet kérnék,
Higye meg, most oly jól esnék.
Mert hiszen, ha már az ember
Szépszerint jól lakni sem mer.
Már ha szűken él kenyérrel,
Éljen Isten igéjével,
Így legalább árva lelkünk'
Az imádság tartja bennünk.
Itt, tudom, van heverőben:
Adjon az Isten nevében."
„Jó asszony, felelt az özvegy,
Könyvem nincs több, csak ez az egy
De ha már úgy megkivánta,
És ettől függ boldogsága,
Vegye egy felét jó névvel,
Én beérem más felével."
S fele ide, fele oda,
Könyvét két felé osztotta.

Most a két jó öreg asszony
Hogy semmi jót ne mulaszszon,
Fél könyvből, de nem fél szívvel,
Imádkoznak este regvel,
S ha van Isten mennyországban,
Nem imádkoznak hiában.

B. K . . . P . . SÍRKÖVÉRE.

(Meghalt 16-ik évében.)

I.

A ki fiának örűl, mert szép, jó, ritka tehetség,
Mert delien serdűl s lelke nagyokra törő,
Mert ihletve van a nagy erények örök hite által
S szent akarattal lép a komoly élet elé:
El ne beszélje nekünk örömét. Mi egy életi üdvöt,
Vérünk büszke faját e kora sírba tevők.

II.

Végivadék vagyok én, a hős Kray Pál unokája,
Drága szülőimnek gyásza, keserve korán.
Éltem volna, erős szándék lángol vala bennem,
Lenni dicsőségök a haza jobbjai közt.

III.

E követ a végső ivadéknak egy ősi családból
Adjuk gyermeknek, fájdalom-érte szülők.
E kő mind végig nehezen fog nyomni szivünkön,
E követ onnan csak egy teszi félre — halál.

VÁSÁRHELYI PÁL SÍRKÖVÉRE.

I.

Mértem az országot, vizinek kísérve futását,
És utat a csüggő sziklafalakba török.
Elfeledém, hogy utam bizonyos, s hogy a mennyi nekem kell,
A mint megszületém, mérve lőn a kicsi föld.

II.

Hallom-e még zúgásaidat, Tisza féktelen árja!
Látom-e, zöld koszorús róna, virányaidat?
Eljön-e a délbáb tündér palotáival álmom
Képeihez, szebbnek festeni a honi tért?
Oh siket és vak a föld. De ha nemzetem egykor idézné
Hű nevemet, lelkem hallja s megérti e szót.

M I B A J ?

Mi ok, hogy tégedet
Kell féltenem,
Mi kéne még neked,
Én nemzetem?

Földed bort és búzát
S aranyat ád,
Még is szegény fejed
Szükséget lát.

Az arany kirepűl
Fejed felett,
Vad éhség néz veled
Farkasszemet.

Kit egykor gyűlölél,
Most kedvesed,
Még a pityóka is
Rajtad veszett.

És pénzed soha sincs,
Csodálatos!
Pedig még vized is
Aranyat hoz.

Gondolkozál-e már
Mi adna pénzt?
Tégy mint más nemzetek:
Végy kölcsön — észt.

Szabadságod dicső,
De magtalan;
Üdv nem terem sötét
Árnyékiban.

Törvényid száma nagy,
Ki tartja meg?
Betegség ez a sok
Törvény neked.

És volna szép Dunád,
De berekedt,
Végén egy jó barát
Hurkot vetett.

Széles határod is
Görcsöt kapott,
Mind inkább befelé
Vonogatod.

Mi lelt, beteg vagy-e,
Mi kéne még,
Mit adjon, hogy üdülj,
A kegyes ég?

Rosz gazda vagy, szegény
Jó nemzetem,
Gazdálkodásodat
Nem szeretem.

Kivánod a mi nincs,
S nem kapható,
S mid van, kezed között
Olvad mint hó.

Hol a hű szorgalom
S szent indulat,
Emelni s védeni
Országodat?

Helyt adni másnak is
A jog terén,
S nem tűrni a jogot
Bitor kezén?

De mind ez még sebaj,
Ha lelked van,
Ha lelked csábokért
Nincs áruban;

Ha lelked ébren áll
Jó s rossz napon,
Világol és hevit
Munkáidon.

Ha ezt is eladod
Jó éjszakát,
Nincs Isten, a ki le
Tekintsen rád.

FORGET NOT THE FIELD.

(Szabad fordítás Moore Tamás után.)

El ne feledd a mezőt, a hol ők elhulltanak, a hűk
És a legvégsők a haza jobbjaiból.
Mind oda vesztenek, és oda van nagy fényü reményünk,
Mellyet tápláltunk: sírba merűle velök,
Vajha ama sziveket a haláltól visszavehetnők
Teljes erőben úgy, mint dobogának elébb,
Még egyszer vérharczaidat megvíni szabadság!
A magas Istennek színe, világa előtt.
Vajha e lánez egy pillanatig meg tudna szakadni,
Mellyet a zsarnokság vas keze fűze reánk.
Oh sem az ég, sem a föld nem képes tenni, hogy azt a
Zsarnok még egyszer visszacsatolja reánk.
De meg van. S ámbár győzőnk neve büszke nyomokban
A történetirás lapjain égve ragyog,
Átok ül a szabadok sziveit gázolta dicsőség
Hadjárása fölött, átok örökre s boszu.

Sokkal drágább a sir, a börtön, melybe világot.
Eltapodottan bár, önt el a honfi neve,
Mint minden diadaljeleik, kik hírre jutottak
Ősi szabadságunk gyászteli romja felett.

JÓSLAT.

Ki mondja meg, mit ád az ég?
Harag, káromlás volt elég;
Gyülöltünk mint kurucz, tatár,
Bánkodtunk mint a puszta vár;
Ügyünk azért
Sikert nem ért.
Pedig neked virulnod kell, oh hon,
Lelkünk kihalna hervadásodon.

Hát félre bú és gyülölet!
Vagy bár gyülöljünk szellemet,
Azt, mely közöttünk lakozott,
És egygyé lenni nem hagyott:
E gyülölet
A szeretet.
Mert még neked virulnod kell, oh hon,
Tul és innen sok késő századon.

A gyülöletnél jobb a tett,
Kezdjünk egy ujabb életet.
Legyen minden magyar utód
Különb ember, mint apja volt.
Ily áldozat
Mindig szabad.
Mert még neked virulnod kell, o hon,
Vagy szégyen rögzik minden fiadon.

Mi tilt jobbakká válnotok?
Ha eddig pazaroltatok,
S idő, ész, pénz elszóratott
Megvenni a gyalázatot:
Elég az ok
Javulnotok.
Mert még neked virulnod kell, o hon,
Bár bűneink felhőznek arczodon.

A verseny nyilt, a nemzet él,
Ha egy jobb tagja sem henyél,
Jut ember és kéz, munka, vér;
Mi volna az, mit el nem ér?

S legyen dicsőbb
Ki tettre főbb.
Mert még neked virulnod kell, o hon,
Ragyogva hírben büszkén, szabadon.

Itt még e föld, mély sírjaiból
Az elhunyt ősök lelke szól.
Munkát reá s szabad kezet:
Dicső kert lesz a sír felett,
Zöldelni fog
Bércz és homok.
Mert még neked virulnod kell, o hon,
Miért volnál az éggel oly rokon?

Mit a müvészet, tudomány
Csodásat, üdvöst hagy nyomán,
Adjuk meg e hazának azt
A hervadatlan szép tavaszt.
Mult és jövő
Igy egybe nő.
Mert még neked virulnod kell, o hon,
Fölül időn és minden sorsokon.

Vagy nincs erőnk? Az nem lehet:
Ártunk egymásnak eleget.
Lesz költő, szónok és vezér,
És tudomány, mely eget ér;
De tisztelet
A gúny helyett!
Mert még neked virulnod kell, o hon,
A szellemek kincsével gazdagon.

Fut, fárad a sok idegen,
Miért? hogy tápja meg legyen,
S mi tőlök várjuk a csodát
Fölékesítni e hazát?
E jog nekünk
Szent örökünk.
És még neked virulnod kell, o hon,
Vérünknek lángja ég oltárodon.

Kié e hon, ha nem miénk?
Ha érte mindent megtevénk,
Ha tiszta kézzel áldozánk,
S lettünk, mi eddig nem valánk:

Nincs hatalom,
Mely visszanyom.
És még neked virulnod kell, o hon,
Mert Isten, ember virraszt pártodon.

ISTVÁN NÁDORNAK.

I.

Itt születél: a föld örömében reszket alattad,
Mint anya, mely kebelén érzi repesni fiát.
És itt őrzi szived legdrágább sirjait a föld:
Nem vagy-e mindenkép: gyászra, örömre miénk?

II.

Mit várunk tőled, kérdezd meg atyádat a sirban,
Mint bízunk benned, halld ez örömriadást.

III.

Itt születél, fia vagy minden csep vérrel e honnak
Minden csep vérünk, így rokonulva tied.
El ne feledd, a jogtalanok sorsára tekintvén,
Hogy ten véreidet nyomja az ősi iga.

IV.

Jobban mint mi birók nappallá tenni ez estét,
Bird te világossá tenni a szellemi éjt.

V.

Hogy nem egyenlő hang üdvöz'l országos utadban
Vádat azért, fenség, honfiaidra ne tégy.
Szólnának, de kezök, nyelvök van régi bilincsen:
Oldd meg s tapsaikat hallani fogja az ég.

SZABAD SAJTÓ.

Kelj föl rabágyad kőpárnáiról
Beteg, megzsibbadt gondolat!
Kiálts föl érzés, mely nyögél
Elfojtott vérző szív alatt!

Oh jőjetek ki lánczra vert rabok,
Lássátok a boldog dicső napot,
S a honra, mely soká türt veletek,
Derüt, vigaszt és áldást hozzatok.

HARCZI DAL.

Azért, hogy a szabadság
Vérben fürőszti zászlaját;
Azért, hogy szent nevére
Hálátlan és gaz vészt kiált,
Ne lássam, oh dicső hon!
Halványan arczodat;
Vagy drágán megfizessék
E halványságodat.
A síkra, magyarok!
Fegyvert ragadjatok.
Hazánkat ujra meg kell váltani.
E drága föld szinét
Borítsák szerte-szét
A pártütőknek véres csontjai.

A fondor hatalommal
Rabló, zsivány szövetkezett;
S a nép szivébe mérget,
Undok koholmányt ültetett.
S a nép, melyet szabaddá
Emeltél föl veled,
Most irtó háborút kezd
Oh nemzet, ellened.
A síkra, magyarok!
Fegyvert ragadjatok,
Hazánkat újra meg kell váltani,
E drága föld szinét
Borítsák szerte-szét
A pártütőknek véres csontjai.

Alant apáink sírja;
Itt minden rög, füszál miénk;
Egy ezredéves harczban
Véráldozattal öntözénk.
Magyarok lelke áll őrt
Minden füszál felett;
Magyarnak lelke, karja
Véd minden porszemet.
A síkra, magyarok!
Fegyvert ragadjatok.
Hazánkat újra meg kell váltani.
E drága föld szinét
Borítsák szerte-szét
A pártütőknek véres csontjai.

Isten, világ itéljen!
Ha vétettünk is valaha,
Kiszenvedénk, s megadtuk
Embernek a mi ős joga.
Zászlónkon a szabadság
S függetlenség ragyog!
Vész és halál reá, ki
Ez ellen fegyvert fog.
A síkra, magyarok!
Fegyvert ragadjatok.
Hazánkat újra meg kell váltani.
E drága föld szinét.
Borítsák szerte-szét
A pártütőknek véres csontjai!

JÓ TANÁCS.

Légy buzgó, de szerény, bírónak még te kicsiny vagy
Élj, küzdj és munkálj s várd el itéletedet.

EMLÉKKÖNYVBE.

Setét eszmék borítják eszemet.
Szivemben istenkáromlás lakik.
Kivánságom: veszszen ki a világ
S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhozott lélekkel hasztalan
Kiáltozom be a nagy végtelent:
Miért én éltem, az már dúlva van.

Ily férfitól, nemes hölgy, mit kivánsz
Emléklapodba? Inkább adj nekem
Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velőm- és véremen.
Imádkozzál — te meghallgattatol —
Az tán segithet ily vert emberen.

ELŐSZÓ.

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött,
Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, mellyért fáradott.
Ünnepre fordúlt a természet, a mi
Szép és jeles volt, benne megjelent.

Öröm- s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés, hangján üdvözölje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszünt forogni egy pillantatig.
Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Emberszivekben dúltak lábai.
Lélekzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arczain
Vad fénynyel a villámok rajzolák le
Az ellenséges istenek haragját.
És folyton folyvást orditott a vész,
Mint egy veszetté bőszült szörnyeteg.
A merre járt, irtóztató nyomában
Szétszaggatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közől,
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.

Most tél van és csend és hó és halál,
A föld megőszült;
Nem hajszálanként, mint a boldog ember,
Egyszerre őszült az meg mint az Isten,
Ki megteremtvén a világot, embert
A félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.

Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendéghajat veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üveg szemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arczain
Jó kedvet és ifjuságot hazud:
Kérdjétek akkor azt a vén kaczért,
Hová tevé boldogtalan fiait?

SÍRVERSEK.

1.

Vére szerint nem anyám, nagyanyám és mostoha. Oh, de
Legjobb lelke szerint volt igaz édesanyám.
Mint árvát s gyengét táplált jósága tejével,
S meg nem szűnt gondos jó anya lenni, mig élt.
Tiszteltem, szeretém, hálám kisérte a sírba,
S drága porát még a sírban is áldja szivem.

2.

Állitsátok az emléket hideg észszel azoknak,
Kikre az életben nem vala gond s ügyelet.
Én vérző szivvel teszem a követ a szeretetnek:
Testvér s lelkemnek szebb fele nyugszik alant.

3.

Álom volt-e, hogy oly hamar eltünt életök? Álmot,
Mely kedvesebb s gyönyörübb volna, nem adhata ég.
Oh mért kelle felébrednünk! a gyenge leánykák
Mint a virág elhervadtak időnap előtt:
Szellemök illatként szállott fel s visszaesőben
Harmat gyöngye gyanánt hév könyeinkbe vegyül.

4.

Építék s mellyet titkon képlettem, az eszme
Kezde szilárd testté nőni hatásom alatt.
De beleszólt a halál: lefelé építsetek, ugymond,
S e fekete házat adta örökre lakul.

5.

Mért hagytál egyedűl, testvér, e puszta világon,
Hol megdermed a szív s végre kifárad az ész.
Nélküled én most két életnek hordom igáját:
Gyászodon a tiedet, lelkemen a magamét.

MINT A FÖLDMIVELŐ.

Mint a földmivelő jól munkált földbe magot vet
S várja virúlását Istene s munka után:
Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
Hordja koronként a végtelen emberiség,
És haloványan a dús, a szegény és a koronás fők
Mennek alá, vig, bús, balga, mogorva vegyest.

A SZÁMÜZÖTT.

Mit mond itt e sír, e nemes föld és e dicső ég?
Némán igy szólnak: íme a számüzetett,
Számkivetette magát, nem akart honn szolga maradni:
Honn maradhata még, a haza volna szabad.

AZ EMBER ÉLETE.

Mint az érett gyümölcs,
Az élet fájáról:
Hull a fáradt ember,
Midőn órája szól.

S erény vagy bűn, öröm
Vagy báuat miben élt,
Sirjánál irva lesz,
A nép itéletén.

De mint dult lant után
A megtört zengemény:
Ugy vész el sok derék
Pályája közepén.

Hiába volt dicső
Ifjú, szép és erős:
A társaságba' gyöngy,
A pályán elszánt hős.

Hiába volt gyönyör
Hölgynek, ki látta őt,
Maga merész öröm
A honfiak előtt.

Mig más kincset sovárg,
Ő boldogságban élt,
Ha fensőbb vágyakért
Adhatta életét.

Önzetlen áldozat
Volt tiszta élete,
Az embereknek üdv
Magának dús köre.

S ha lelke húrjait
Az élet megüté,
Oly kedves volt e hang,
Mint a legszebb dalé.

Hiába! mennie
Kellett idő előtt,
Kérlelhetetlenűl
A sír lehúzta őt.

De a ki annyit élt
Sir el nem temeti,
Sirját a hála szent
Kezekkel öleli.

Emléke oltva van
A földbe, mellyen élt,
Mélyen bocsátja be
Megáldott gyökerét.

S midőn magasra nőtt,
A fának sudarán
Ragyognak tettei,
Arany gyümölcs gyanánt.

S idő és a világ
Bevégzik a müvet,
Mit véghez jutni sors
S élet nem engedett.

EMLÉKSOROK EGY SÍRKŐRE.

I.

A sírból ne nagyot, ha szerénységére lesz emlék ;
Egyszerü, önzetlen hazafi hamva van itt.
Ámha erénye becséhez akarjuk mérni a házat,
Templomot építsünk jelleme képe körűl.

II.

Gróf Batthyány van itt, magas ősök gyermeke, méltóbb
És magasabb önnön érdeme, szíve szerint.

III.

Gróf Batthyány vagyok, úr még siromban is, engem
Nem verhet le vihar, meg nem avithat idő.
Én uraságomat a nép közt osztám meg egyenlőn :
A mit adék, örök és trónom alapja marad.

A VÉN CZIGÁNY.

Húzd rá czigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába ;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig igy volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett ;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot ;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá czigány, ne gondolj a gonddal !

Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vésznél szilajabban.
És keményen mint a jég verése,
Oda lett az emberek vetése —
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá czigány, ne gondolj a gonddal!

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl;
Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl;
Háboru van most a nagy világban
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá czigány, ne gondolj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, őrült lélek,
Vert hadak vagy vakmerő remények?
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá czigány, ne gondolj a gonddal!

Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sírbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját,
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá czigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomoru föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,
És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Melly egy új világot zár magába
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá czigány, ne gondolj a gonddal!

Húzd, de mégse, — hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon;
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve,
Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derűljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN A NAPOD . . .

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is minek?
Nincs a hová tennéd.
Véred megsürűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gunyád leszakadt,
Fogytán van erszényed,

Fogytán van borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál! . . .

EPIKAI KÖLTEMÉNYEK.

1825—1831.

ZALÁN FUTÁSA.

TIZ ÉNEKBEN.

1825.

—

ELSŐ ÉNEK.

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?
Századok ültenek el, s te alattok mélyen enyésző
Fénynyel jársz egyedűl. Rajtad sürü fellegek, és a
Bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.
Hol vagyon, a ki merész ajakát hadi dalnak eresztvén,
A riadó vak mélységet fölverje szavával,
S késő százak után, méltán láttassa vezérlő
Párduczos Árpádot s hadrontó népe hatalmát?
Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom
Öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.
A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.
Engem is, a nyugalom napján, illy év hoza fényre
Már késő unokát, ki előbb a lányka mulandó
Szépségén függtem gondatlan gyermeki szemmel,
S rajta veszett örömem dalait panaszosra cserélvén,
Hasztalanúl eget és földet kérlelve betölték.
Még is az ifjuság háborgó napjai múlván,
Biztos erőt érzek: kebelemben nagyra kelendő
Képzeletek villannak meg, diadalmas Ügekről,
S a deli Álmosról, s Álmosnak büszke fiáról,
Párduczos Árpádról . . . Oh hon! meghallasz-e engem,
S nagyra törő tehetősb fiaid hallgatnak-e szómra?
Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet,
Elnyugszik, s a fél föld lesz nyoszolyája; de engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja. Derengő
Lelkem előtt lobogós kopiák és kardok aczéli
Szegdelik a levegőt: villog, dörög a hadi környék.
Látom, elől kaczagányos apák s heves ifju leventék
Száguldó lovakon mint törnek halni, vagy ölni,
Zászlódat látom, Bulcsú, s szemem árja megindúl.

Óh hát halljátok, ti hazának gyermeki! szómat,
Későn hangzik már; de magában hordja halálos
Harczok fergetegét, s hű a haladékony időhöz.
Alpár messze terült síkján búsongva körülnéz
A fejedelmi Zalán. Valamint a sárga halálnak
Birtoka, oly szomorú csendes most vára, s előbbi
Pompáját alacson gyászszal fölváltva hanyatlik.
Büszkén állt ez előtt: ellenségére hatalmas,
Jámbor szivvel jött szomszédnak kedvet ajánló:
Szüntelen a szabados vigságnak zenge zajától.
Mostan mély csendét panasz és jaj hangja szakasztja,
És az ürült teremen bágyadt lépéssel inognak
Elréműlt hölgyek, szívetlen férfiak, és a
Harcz veszedelméből sebbel jött csonka vitézek;
Vagy zörgő buzogányokkal diadalmi örömben
A rohanó magyarok jőnek hirt hozni uroktól,
Párduczos Árpádtól: mint küzdött gyáva Gelóval
A szörnyű Tuhutum, Nyirségen mint vala harcza;
Méni Marót mily sorsra jutott; a büszke Zobornak
Mint vete dárdával rohanó nagy Kádosa véget;
Elmondják, mit tett Nyitránál karja Szabolcsnak,
Tátra magas bérczén Bors mint száguldа hadával;
Hogy telepedtek meg szabados kéjökre Sajónál,
Zagyva futó vize mellékén, a szőke Tiszának
Partjain, és felhőbe kelő nagy Mátra tövénél.
S merre Szamos s az arany fövenyet hordó Körös omlik,
S a kis partu Maros dagadó hullámait önti,
Mint jártak tábort, diadalt mint nyertek időnként;
Ő pedig űl komoran, s a mint néz messze Sajónak
Tája felé, s néz Zagyva felé, a szerte virágzó
Téreken elbúsúl s szeme fényei könybe merülnek:
Szólni kezd, s a mint szavait folytatja, rezegve
Meg-megzördűl a fegyver düh-emelte kezében:
„A hálátlan! ezért engedtem birni Sajónál,
S Zagyva lementében a gazdag földet, ezért volt
Mindenem oly készen hadi szükségére, hogy ő most
Büszke követséget küldvén mindegyre boszontson?
Hírt ád harczairól, azt mondva, hogy én is örüljek,
Boldog előmentén, mikoron már szinte körűl vesz
Népeivel, s minden részről vad fegyvere csattog.
A hitvány jövevény! . . . mi egyéb is ez a ravasz Árpád?
Hányja magát, s hazugúl Etelével mondja rokonnak.
Mondja, holott tán a latrok barlangja nevelte,
S mérges oroszlán vagy tigris szoptatta szilajjá:
Hah! de miért epedek? . . . Menj Ungnak gőgös urához,
Nemtelen Árpádhoz, s fenyegesd meg, Kladni, nevemben.

Mondd: fejedelmi Zalán Árpádnak küldi parancsát;
Mondd: takarodjék el földemről még ma, s ne merje
A csendes folyamok hullámit nyomni hadával,
Mert ön népemmel, görög és bolgári sereggel
Rajta ütök s leverem végkép, hogy nem marad, a ki
Társai romlását hirűl vigye Volga vizéhez.“
Kladni, Zalán öreg apjának, nagy hírü Reánnak
Harczaiból maradott bajnok, hogy karja legyengűlt,
Késő vénségén bölcs, s biztos békekövet lett.
Most ura szózatján fölkél és tisztesen őszült
Hajfürtét lesimítva komoly figyelemmel előáll.
Hallja kevély üzenetre fakadt fejedelme parancsát,
S dorgáló szemeket vetvén, igy válaszol egyben:
„A győző seregek fejedelme, dicséretes Árpád,
Ily szókat halljon tőlünk, unokája Reánnak!
S én a békekövet fenyegetve beszéljek-e nála?“
Igy szólott; de Zalán komoly intésével elűzé.
Mint a csillapodó tenger, hogy látta megindúlt
Hű követét, enyhűle Zalán; de haragja helyett most
Félelem és bajos aggodalom szállt gyenge szivébe,
S már kezdé sajnálni, hogy oly fenyegetve beszélett;
A rohanó magyarok harczát juttatva eszébe,
Már iszonyú leve lelkében bús képzeletének
A győző seregek fejedelme, dicséretes Árpád.
Sors üldözte Zalán! Lássuk már a te csatáid
Szűkült téreiden, kezeid megküzdeni gyengék
A nagy erőnek karjaival. Majd zúgva, süvöltve
Fölkél a zivatar, s te remegve tekintesz elébe,
Ha szép telkeiden végig pusztítva terűl el.
De ki siet hozzád szaporán lépdelve, heves dél
Tájairól? örömet jósol víg arcza, jövése,
Lágy selymét ékes fegyver czifrázza ragyogva,
És pihegő mellén czímét hordozza Leónak,
A ki viszontságok közepett nagy tengereket bir,
S földeket, és félénk népeinek félve parancsol.
Vára Zalán sereget, kedves hírt vára keletről,
Constantin dús várából s nagy tengere mellől.
A követet látván megörűlt; Sthenelos pedig illőn
Meghajtotta fejét, kipihent, s igy szóla Zalánhoz:
„Küldi köszöntését császárom, küldi vezérem,
Ossa vidéki Philó, Alpár fejedelme, tenéked.
Haemos bérczeiről, Oetától, a nagy Olümpos,
A zajogó tenger, Peneos s Strimon vize mellől
Gyűltek bajnokaink: görögök s Bolgária népe.
Hol Tisza habjai a mély árku Dunába merűlnek,
Még naphunyta előtt tábort nyugtatnak, az este

Árnyaiban pedig eljőnek földedre serényen,
S nyugtalan éjed után meghozzák hajnalod álmát."
Szóla. Zalán pedig örvendett, s lelkében eloszlék
A bajos aggodalom. Kezdett büszkülni magában,
És báná, hogy Kladni szavát nem tette vadabbá,
Kérdezgette tovább, mily hősök jőnek ez úttal,
Mennyire megy seregök számmal, mily sokra erővel,
S kikkel már régen diadalmat igére magának,
Mert még nem látá, égett, hírt venni felőlök.
De Sthenelos ravaszúl látván, hogy elérni beszéddel
Bajnoki értékét mindegynek ritka szerencse,
S mert az erős bolgárt nyájánál jobbnak itélé,
Szégyenből röviden szólott, s a spártai Hermest,
Bölcs kormányu Philót, Schediost, az Olümpi Philémont
Emlegeté, s fattyú Csornát s a haemosi Viddint.
Monda bizottan utóbb „mind bátor, válogatott nép,
És noha latrokat elnyomnunk nem volna dicsőség,
A lator Árpáddal megvivunk érted örömmel."
A fejedelmi Zalán pedig andalgásnak eredvén
Messze kinézegetett, s a váltságára jövendő
Hősöket és nagy harczaikat számlálta eszében.
Kladni ezen közben s több kisérői menének
A Tisza mellékén búsan s mély gondba merűlve.
És már Zagyva vizét érék, a mint ez omolva
A kis partu Tiszába szakad. Még egy napi útat
Tettenek a síkon, s már hallák messze zajogni
A rohanó hadakat, s mentek hallgatva feléjök.
Messze terűl kiesen s pusztán a zagyvai síkság
Napkelet és dél tája felé; éjszakra, nyugatra
Domborodó halmok, s távolb a mátrai bérczek
Hamvas felhőkként az egekhez látszanak érni
Erre levágtatván, sebesen, villogva kitüntek
Árpád s bajnokai, s vizárként széllel elönték
A dobogó nagy tért. Árpád pedig álla magasban
Egy kis domb tetején. Vala ékes párducza vállán,
Rendítő buzogány jobbjában, s oldala mellett
Ősei harczaiból maradott nagy kardja világolt;
És könnyű süveg álla fején s toll reszkete ormán,
Mint Ügeké, szépapjáé, nagy termete; könnyen
Mozdúl a súlyos fegyverrel; karjai, válla,
Mint a Mátratető és bérczei, izmos erősek.
Igy állt meg komolyan, s végig pillanta hatalmas
Szemmel szép hadain, s intett, s nyomban elálltak
A rohanó csapatok. Valamint a csillapodó vész,
Lassú zúgással megszünt a tábori vas-zaj.
A fegyver csillámla, de már nem csattoga többé,

S dárda, gerely, lobogó büszkén emelődtek az égre.
A fejedelmi magyar még gondosan óva körűlnéz,
Megtelepíti hadát és sátort üttet az ormon,
Kél pirosan, mint a hajnal, szép sátora, fénylő
Gazdag arany rojttal, tiz rézdárdára feszítve.
Ő pedig egy terepély bükk árnyékába kitérvén
Nézi kemény hadait, s iszonyú lelkében öröm kél,
A mint a szálló seregek csattognak előtte;
Mert ekkor száguldva hozák a harczi vezérek
Bátor népeiket. Legelől egy előhadi dandárt
Dárdával rohanó Kadosának karja vezérel.
Nyest kaczagány ing vállaikon: kard, dárda halállal
Járó fegyvereik; rohanások mint az erős szél,
S a szélvészek előtt szaladó vad tengerek árja.
Mindennél rohanóbb pedig a hadnagy, valamintha
Lába sebes szélvész, keze villám volna, ropogva
Járja meg a hadakat, s pusztít mindennek előtte.
Nincs sok fegyverrel terhelve, de rakva sebekkel.
Farkas bőrt hordoz, s strucztollas kalpagot és nagy
Dárdát s görbe vasat. Most gyorsan szállva lováról
Sátorokat veret, Árpádnak halmára sietvén.
Hozza hadát deli tündérként a nyalka Zoárd is.
Nyugtalan ez mind harczaiban, mind tettiben; egyre
Változik, és majd űz, majd megszalad a csatatéren.
A hadat űzőnek kártévő, mert iszonyú gyors
Megfordultában s a győzőt porba teríti.
Gyermeke ez Kadosával ama szép arczu Hüleknek,
Kit tündérektől gondolt származni hazája,
Most pedig a habozó Tanaisnak partjain alszik,
Ott temeték őt el maradékai. Kardja fejénél,
Lábainál réz pajzsa hever s dárdái körűle.
Hasztalan! Ő azokat meg nem zördíti kezével,
És nem örűl szeme fényeiken; pusztítva kerengnek
Hamvain a viharok: nem hall ő, alszik örökké;
De fiait szép hír hordozza dicséretes úton,
Árpád harczaiban, Kadosát és nyalka Zoárdot.
Most sátort veret ez s Árpád halmára megindúl.
Kund nyargalt ezután csapatit térítve fiával,
A haragos Csörszszel. Mint két kríváni fenyőszál
A bérczek tetején, akképpen tetszenek ők ki.
Termeteik fejjel magasabbak népeikénél.
Köntöseik barnák, paripáik színre hasonlók,
Gőgösen ugrálnak szörnyű terhöknek alatta.
Ők lobogós kelevézekkel legelőre rohannak
S czombjaikon csattog nagy kardjok czifra hüvelyben.
Húszszor ezer volt ez, s még négyet Bojta vezérlett,

Bojta, ki hadnak örűl s a nélkűl nem tud örűlni,
Vígan alá szállítja hadát, valamintha csatára
Volna menendő, kezd sajdítva örűlni magában.
Kalpaga medvéből, farkasból van kaczagánya,
Puzdra zörög hátán, kard villog hősi kezében;
Balra pedig kézíja fityeg derekára övezve.
Most telepedni megyen, s hadi sátort rendesen üttet.
Végre fehér paripán lassan futtatva előjött
Őszbe borúlt Und is, hajdan katonája Ügeknek,
S a jeles Álmosnak, most kisérője fiának.
Tiszteletes képén méltóság, harczi komolyság
Hosszas idők tudományával vala szépen egyítve
Rettenetes tigris tarkállik vállain, izmos
Markában vas balta pörög, s nagy pajzsa setéten
Függ balról. Hoz négy ezeret, sík térre vezetve.
Hogy hordozza vasát, most immár ötvened éve.
S még jól birja, erét még ifjú szikra feszíti.
Ezt hogy szemlélé Árpád telepedni, szeliden
Monda: „Vitéz öreg! a te karod még rettenetes lesz
Harczaimon. Vénség meg nem szaggatta erődet.
Bajnoka ősömnek, most bajnok társam! örömmel
Látlak erősim közt: jőj föl halmomra pihenni.“
A komoly Und kividámulván, így szóla viszontag:
„Fejedelem! még nem gyengék a bárdot emelni
E karok, ám már ollyan erőm nincs, mint vala hajdan.
De kedves még a kardcsörgés agg füleimnek
S bár fene ütközetek megszegjék életemet, csak
Vérem után földet hagyhassak gyermekeimnek,
Elmegyek, és nem rémülök a csatatéri haláltól.“
Igy szólván tüstént sietett Árpádnak elébe.
Ekkor már közelebb járult hű Kladni szomorgó
Társaival, s a tábornál szeme könybe borúla.
„Oh mi igen más ez, mint pusztai népe Zalánnak,
Oh mi hasonlatlan lesz majdan az ütközet!“ így szólt.
Még is, hogy helyesen véghez hajthassa parancsát,
Hűséggel neki bátorodott, bíztatta barátit.
S ment egyenest a kis dombnak, hol párduczos Árpád,
A győztös seregek fejedelme, vezérivel állott.
Följutván, mély tiszteletét kimutatva imígy szólt:
„Fejedelem: ki vitézséggel, mint hírre nagyobb vagy,
Kit földünk nagy része ural, kit tisztelek én is,
Nincs-e szabad szólás végkép megtiltva előtted,
S a követ új hírrel hozzád küldetve Zalántól,
Ment-e, ha híven szól fejedelme szavának utána?“
„Szólj bizvást, felel a győző seregek fejedelme,
Tőlem s hősimtől követ és hű szolga ne féljen.

Féljen az, a ki kevély üzenettel sérteni bátor.“
Erre magas hangon hűséges Kladni imígy szólt:
„A fejedelmi Zalán, neked Árpád! küldi parancsát,
Hogy takarodjál el földéről még ma, s ne merjed
A csendes folyamok hullámit nyomni hadaddal;
Mert ön népével, görög és bolgári sereggel
Rajtad üt és leverend végkép, hogy nem marad, a ki
Társai romlását hírűl vigye Volga vizéhez.“
Mint fene kölykes oroszlánok barlangja, dühödten
Zúg a hős tábor s kelnek csillogva, zörögve
A rohanó csapatok; száz lángszem méri halálra
Alpár embereit: szörnyet halnának azonnal;
De nincs bántások, s hogy ezen félelmök elálljon,
Árpád hadkötöző fejedelmi tekintete őrt áll.
Csendre verődik mind lelkébe temetve haragját,
S a hadat intéző szép méltósággal imígy szól:
„A fejedelmi Zalánt Árpád nem kérdezi többé,
Merre mehet, s menjen földet foglalni hadával,
A hajdanta dicső Etelének hős unokája
Merre utat nyithat kardjával, menni fog, és az
Ősi hazát, ha különben nem, megszerzi erővel.
Hogy pedig a görögöt s bolgárt nem rettegi népem,
És hogy vesztünknek Volgánál híre ne lenne,
Bátran előállunk; te azonban menj el uradhoz,
Mondd meg, mint leltél bennünket Zagyva vizénél,
S még tán szólani fogsz, mikoron meghallod eminnen
A zúgó tábort s pusztító fegyvere hangját.“
Megriadott a hős tábor, nagy örömre fakadván
E szavakon; búsúlt Alpárnak régi követje,
És a rémítő hírrel reszketve megindúlt.
Árpád, a rohanó seregek fejedelme, legottan
Lóra kapat gyors férfiakat, hogy híjanak össze
Hősöket a megbírt földekről: gyors nyilu Tarczalt,
A zászlós Bulcsút s apját, jó kedvü Bogácsot,
S hadzavaró kaczagányos Etét, ki erőre hatalmas
A hadban, lelkére nagyobb, szépségre legelső.
Borsot is és Edömért meg kellett híniok és Tast
S rettenetes fiait: Hábort s a kürtösen ékes
Úti Lehelt, kit utaztában szűlt anyja Meótis
Habjainál, hol egy ősz tündér lágy hangu dalokkal
Zengedező sípot nyujtott a gyenge szülöttnek.
Hogy nőtt a gyermek, gondatlan jára virágos
Völgyeken és hegyeken, s bájos sípjába lehelvén,
Anyját lágy dallal tisztelte, s az ősz tavi tündért.
Énekeket mondott a késő napnak, az ékes
Hajnal arany hajszálainak, a csillagi fénynek,

És a felleg alól kijövő szép hold sugarának.
Későbben megváltoztak játékai, látván
Versenyes apjánál s száguldó bátyja kezében
A ragyogó fegyvert, fényét meg kezdte kivánni,
S már délczeg paripán kardot villogtata, kopját
Szórt s nyilakat, s örvös buzogánynyal készüle harczra,
S kéré a tündért, hogy változtassa kéménynyé
Sípja szelíd hangját. Búsúlt; de nem állhata ellent
A tündér, s hadi kürtté lett a gyenge dalú síp.
Harsány most, és rettenetes hangjával az égi
Dörgésként zeng táborokon s vérharczi mezőkön:
Szívet emel, majd szívet aláz a bajnok ajakról.
Mindezek a harcznak szeretői s tudói valának:
Jaj neked, Alpár, jaj harczban nem bátor uradnak!
Látni fogod komoly arczainak viadalmi haragját
S fegyveröket, mellyet megrontásodra emelnek.
  Bodrogköz szigetén hegy emelkedik a hideg éjnek
Tája felé, egyedűl, erdővel övezve derékon,
Zölden alúl, pusztán s szirteknek hagyva fölűlről,
Kis Ticze, a Tisza habjaiból lesietve aláfoly
Balja felől, jobbján Bodrog fut csendes özönnel;
Összekerülnek utóbb keskeny szegletre, s zuhogva
Hagyják el gyönyörű táját a délre mosolygó
Szép hegynek, zengő ligetit, s vízlepte lapályát,
Itten az ősz daliák s tehetetlen bajnokok, a kik
Álmos harczaiban győztek vala, csendesen élnek,
Itten Elem, Csákány s hadrontó Tűzima nyugszik.
Itt a hegy végén látszik hajléka Hubának.
Ez, hajdan tehetős, Susadalnak rettegetője,
Büszke Kiónál a kúnoknak vítta csoportit,
És a mély fenekű Ungnál leütötte Laborczot.
Nyugton van most fegyveri közt, s majd nézi enyelgő
Gyermekeit, majd visszasohajt a boldog időkre.
Kis Bodor, a hősnek legutolsó gyermeke, nyájas
Kedvü fi; most tized évében, enyelegve lehúzza
Néha az ősi vasat, s atyjának döngeti pajzsát,
Vagy fáradságos kézzel hurczolja temérdek
Buzgányát s jó nénéit mosolyogva fenyíti.
Megy, meg visszakereng s így szól nénjére tekintvén:
„Gyenge Szömér! te nagyobb vagy már, még sem birod a szép
Kardot, még ideget sem tudsz pengetni madárra.
Oh mikor én oly nagyra növök, majd pengetek íjat,
S tőletek a gonosz embereket még karddal is űzöm:
Mert vannak gonosz emberek is, lásd édes apánknak
Jobbját egy mérges bajnok meglőtte nyilával.“
Igy szólott, csókkal fogadá őt nénje, elaggott

Atyja pedig kiderűle s vidám köny csilloga képén.
A gyermek még szóla tovább: „Óh néni! nekem volt
Egy helyes íjacskám. Aranyos volt két hegye, s húrja
Oly szépen hangzott, mint a liget-esti madárszó.
Volt nyilam is, sebes és ragyogó a déli sugárként.
Hajnának vittem, vadakat hogy lőne, de Hajna
Még nem lőtt vadakat, pedig elmegy messze az erdőn,
A kis ivet mindig viszi és meghozza magával
A nyilat is; de vadat nem hoz, s még oly keveset szól . . .
Hajna te, mért búsúlsz? Szemeid mért vannak elöntve,
Mint a bodrogi láp, mellyet Ticze árja megöntöz?
Oh ha azért búsúlsz, hogy nem tudsz lőni nyilammal,
Vagy tán a ligeten jártodban csúszva megérte
Lábadat a mérges kígyó, . . . deli Hajna! ne busúlj:
Én a kurta kigyót bottal kergetve lesujtom,
És ha kivánod ez íjammal még sok vadat ejtek.
Add ide bár, hozok őz borjat, vagy gyenge nyulacskát
A vadon erdőből, hattyút a vízi lapályról,
S tollaiból gyönyörű pártát puha szőke hajadra."
Andalodó szemeket vete rá deli Hajna s föleszmélt
Gondjaiból, öcsesét forró kebelébe szorítván.
Majdan vékony orosz fátyolt burkolva fejére
Fölkelt, s a ligeten tegezét zörrentve megindúlt.
Oh, kiket a hadi zaj, kiket a bús tárogatóhang
S rettenetes kürtszó ébreszt, nagy lelkü vezérek,
Hagyjatok egy kissé távoznom harczi mezőről,
S míg nagy táborokon szenderg a szörnyü halálnak
És veszedelmeknek szikrája vitézi kebelben,
Hadd kössek gyengéd koszorút a hű szerelemnek.
Dalra talán nem méltatlan, ki ölébe fogadja
A fene harczokból fáradtan visszakerűlt hőst,
Karjai közt hervad, s honjának bajnokokat szűl
Nagy kín közt s még több kínnal leszakasztja szívéről
A serdűlt ifjat, ha hazája kikéri veszélyét.
Illy anya, áldott hölgy, méltó a sorba kerűlni,
Hol nagy hősöknek diadalma s halála dicsőűl.
Ment a szép haju lány kebelében víve szerelmet,
Mint viszi nyögve, vadász dárdáját, a sebes őzfi.
Hajló fényében ragyogott már a lefutó nap,
Minden fűszálon gyönyör és báj lenge, de Hajna
Mind csak Etét keresé, földet s eget űzve szemével,
S ég, föld szívének Ete nélkűl nem vala kellő.
Meg ne sebezzétek könnyű kis lábait, átkos
Tüskék s rút kórók; ti hajoljatok ifju virágok,
S gyenge füvek deli Hajna piros talpának alája.
Folyj lassan, Bodrog, föveny ágyad csendes ölében,

Halkva suhanj el az erdőkön, langy nyúgati szellő,
Meg ne zavard a lányt, mikor a deli hősfira gondol,
És minden mást messze felejt. S óh tiszta sugár te,
Mely csillogva leszállsz az egeknek fénykebeléből,
A hév nap tüzes arczáról, te is el ne sötétitsd
Hajna szelíd kebelét, mely szebb a reggeli hónál,
Szebb a hattyúnál, s mint hajnal csillaga, oly szép;
Hagyd gyengén hajadon képét, piros ajkai díszét,
Hogy mikor őt a hős meglátja, elandalodólag
Lásson együtt minden gyönyörűt szeretője alakján,
Hogy minden bajait kedves láttára felejtse,
S érte akármely bajt ne remegjen venni magára.
Csendesen s folyvást megyen a hab, Hajna közelget,
Majd a parton eláll, s így szól a vízbe lenézvén:
„Csendes özön, képem mellett csillogva kerengő,
Jő meg megy maradás nélkűl szép habzatod; óh bár
A Tisza mélyéhez vinné el képemet, ottan
Látná Und ékes fia és megörülne; talán ha
Látná, mint epedek, meg kezdene szánni magában,
S jőne serényebben, mint jő; de gonosz vagy özönvíz,
Képemet helyben hagyod elbágyadva, remegve,
S kissel alább lengő fűszált és parti virágot,
Bokrokat és fákat mutogatsz a kékes egeknek.
Csak menj hát, majd elközelít a hadzavaró hős,
Szép gyönyörűségem, s megnyugtat erős kebelében."
E közben leveté lágyan szőtt lepleit, íját,
S messze kitűnt delin és pusztán a déli sugárként.
Hogy csendes Bodrogba leszállt, még gömbölyü térde
Látszék a habból, mely azt fodorodva keríté,
S hajnalként futa gyors pirulás deli teste fehérén,
Szálla tovább, s már a hullám tele czombjait éré,
Pajkosan ellebegett hajló ágyéka körűl is,
S mosta sugár derekát. Ekkor meghajla kezével
A deli lány, s szép kis tenyerét lemerítve szelíden
A siető habokat képére nyakára locsolta.
Megbomlott haja, és szabados fürtökben omolt el
Tündöklő vállán, karján és a kerek emlőn,
Mely mint egy fakadó bimbó kipirúla középett.
Alkonyodásra jutott már a nap, s tiszta határát
És a nyugvó tájt bágyadt lángszínbe borítván,
Általadott vizet és földet hüvös esti homálynak.
Ekkor barna deres paripán, hűs csillagi fénynél
A Hajnal szép gyermeke jött, egy délszaki tündér,
Mint röpülő felleg, szállván a híg levegőben.
Tündöklött pedig ékes arany haja, s a kaczagánynyal
Lenge szelek szárnyán maradozva utána huzódék,

Balja felől aranyos hüvelyében csattoga kardja;
És vala gyöngyökkel ragyogó szép sípja kezében,
Melly a természet hangját elzárva magában,
A nagy föld közepén mélyen fekszik vala hajdan.
Onnan az Éj-anya fölragadá, és adta fiának,
A mikor ezt Hajnal mérgében elüzte magától.
Zenge pedig csalogány s tarkás pintyőke szavával,
Elsiető dörgés morajával, s a fene tigris
S kölykeiért sívó vad oroszlán durva zajával.
Melybe ha fútt, rettentő volt, vagy gyenge varázsló,
Mely futtában elállítá a gyorsan iramlót,
S állót mozditott, a mint szándéka vezérlé.
Hajna hová lesz most? Rémülve pirulva kiszökvén
Bodrog habjaiból, veszi könnyű lepleit, íját;
És szalad a ligeten, s futtában törli fejéről
A vizet, és igazítja magán huzogatva ruháját,
Melle födetlen még, csak félig van szövevényben
Szép emlői körül, azt is lebbenve kibontja
A suhogó szellő, s le-lehuzza ha érheti, róla.
Már elmenne, tömött erdőben rejtve maradna;
De zendűl a síp, csábító hangja betölti
Minden erét, tagját. Áll most s bámulva tekinti
A fiatal tündért. Az alá száll, s gyenge szivárvány
Íve terül, valamerre megyen, paripája elébe.
Egy kisded csillag ragyogott vezetőleg előtte,
Mely mikor ő vágyódva halandók földire lépett,
Fényesen és magasan tündökle fölötte az égen.
Már közel ért, szeme csillámló vala, képe mosolygó,
Fél víg, fél szomorú, mint a hold éjjeli képe;
De piros, és kellő, s már nem birhatva szerelmét,
Nyájasan átölelé az előtte szemérmesen állót,
S rózsás szűz ajakán megcsattant isteni ajka.
Szíve gyönyörködvén a rég keresettben, örömmel
És boldogsággal tele volt, de remegve kifejlék
Karjaiból deli Hajna, s futott. A délszaki tündér
Gyengén visszavoná, s édes-bús hangon imígy szólt:
„Hajna te futsz, oh Hajna, kiért elhagytam az ékes
Hajlékot dél fényes egén, ki miatt keseredve
Fölkeresém Kaukáz üregében az agg szelek atyját,
Hogy hollétedről hírt vennék, s édes atyámat
A gyönyörű Hajnalt tudakoztam napkeleten túl.
Oh ki után annyit bujdostam, Hajna, te futsz-e?
Míg más honnodban Volgán túl gyermeki kedvvel
Szédelgél a tarka mezőn, és én is atyámmal
Tartózván mint gyenge fiú szállottam elődbe,
Nem futtál, ha jövék, sőt mondtad gyakran enyelgve:

„„Szép tündérfi, mikor jősz ismét vissza mezőnkre,
Oh ha megént eljősz, hozz csillagot énnekem"" és én
Lassan elindultam, csendes nyugtában atyámnak
Csillaga fényéből egy szikrát vettem orozva;
Míg lejuték, megnappalodott, s a szikra kipattant,
S elvesze pártalanúl a világok végtelenében.
Sírva jövék hozzád; te pedig deli Hajna szelíden
Törléd könnyeimet s mondád sajnálva, ne sírjak.
De nemzőm látván a szikrát szerte bolyogni,
Elbúsúla s boszús szemmel megtilta magától.
Most hát, mert haragos szántából délre szakadtam,
Elfeledél-e, hogy így irtózol Hajna ölemtől?"
Erre, mivel gyermekkora nem rémlett el eszében,
Még jól emlékezett a lány és monda: „Hogy értem
Ily tova bujdostál, szép tündér, szánlak; azon kor
Mellyet imént mondál, játékunk, s könnyü siralmad
Hátra maradt őseim honnában, Volga vizén túl.
Itt fölserdűltem, hidegek már énnekem a te
Karjaid és ölelésedet is megtiltja szerelmem;
Mert tudd: hadzavaró Ete hős van Hajna szivében.
Olly ékes nem, mint te, vadabb, mint gyenge szerelmed,
De szép s jólelkű, s a harczban erőre hatalmas,
A ki hazát szerzend e boldog földön atyámnak,
És minekünk, s hős karjával megnyomja serényen
A dúlásra jövő harczoknak enyészetes árját."
A fiatal tündér pedig ekkép szóla viszontag:
„Így rontál haragoddal, atyám, így tetted örökké
Számkivetéseddel bússá fiad élete folytát!
Bár soha csillagodat ne ragadtam volna kezemmel,
Oh bár e földet soha lábam meg ne tapodná.
Vagy mért lett örök életem is? Haj mért nem enyész el
Földi halandóként, mint árnyék s lengedező szél?
Mért tart, míg az egek s tündöklő csillagi tartnak,
Ha örömem nincs és szomorítnak csalfa remények?
S Hajna, ki enyhíthetsz egyedűl, nem szánsz-e bajomban?
Vagy hiszed azt, hogy mint hősöd, nem védhetem én is
Nemzetedet? Tudd a bús fellegek engem uralnak,
Tiszta verőfényt is beboríthatok éji homálylyal,
És kényemre parancsolok én a tengeri gőznek.
Vagy mit ohajtsz még? Jer, az ég hajlékaiba viszlek,
Mely kék szobrokon áll a déli határnak utóján,
S a tele fényre jutó holddal van födve tetőűl.
Benn pedig ékes arany rojttal puha szőnyegek, ágyak
Vannak, s bő termeim, mint a viz habja, fehérek.
Oh szép Hajna jer el, karomon hordozlak odáig,
Ott pedig óhajtó szivemen fogsz csüggni napestig,

S csendes lesz palotánk, mint a vész nélküli tenger.
Ékes tagjaidat reggel harmatba fürösztöm,
Hajnali szép szinnel takarom s habi gyenge ruhákkal.
Majd ha lefolynak az esztendők kedvünkre, vidáman,
Diszes arany haju gyermekeink, egymással enyelgő
Szép fiak és lányok fognak mosolyogni körűlünk.
S zengeni fog palotánk örömektől és szerelemtől!
Jer, piros ajkaidért kérlek, s szép szőke hajadra!
Szürkűl már az üdő s szomorún feketednek az ormok.
Vagy mind hasztalanúl szólottam, nincs-e kegyelmed?
Én egyedűl menjek, s hova menjek Hajna, ha nem jősz?“
Igy szólt, esdeklő képét a lányra szegezvén,
És állott epedő szemmel még várva szerelmet.
A deli lány pedig aggódott, sajnálta szivében
A szomorú tündért; egyszersmind menni kivána,
Barnúló ösvénye felé ijedezve tekintvén.
Száz meg ezer rémet mutatott zavarodtan az árnyék
És mint álmodozó haloványan látta Etéjét.
Menne, de két tűz szem kötözötten tartja helyében,
Tartja siralmával s titkos tündéri varázszsal.
Áll, mint a remegő gyermek, nem tudva hová lesz.
A liget e közben zendűl és Hajna nevérői
Férfias és gyerekes hangon szólítatik egyre:
Hajnát zeng hegy völgy, Hajnát a pusztai térség,
Visszatekint a lány, s a tündér hirtelen elvész,
Hirtelenebb a szellőnél s árnyéki tünetnél.
Ezt, hogy ez észre vevé, megörült és gyorsan elindúlt,
És látá legelőbb öcscsét elejébe szökelni,
A ki heven pihegő mellből édesdeden így szólt:
„Nénike, hol voltál? Oh mely rég járok utánad!
Egy fiatal hős jött, az ohajtott látni, utánad
Jár az is és keres itt neveden szólítva; nagy Árpád
Harcza felé menvén sietett beköszönni, de Hajna
Tudhatnád-e, ha nem szólnék, mely bajnok az, a ki
Hozzánk jött? Böngérnek véréből-e vagy a hős
Tasnak nemzetiből? Kulpon magzatja, vagy Undé?
Nem tudod úgy-e? de várj, megmondom: termete súgár;
Képe fehér; hosszú haja sárga; ruhája setétes,
Bojtos oroszlánból van vállain lágy kaczagánya,
Kalpagján kolcsag tollából szép lobogó reng:
Pajzsa pedig kerek és dombos; közepében aczélból
Verve repűlő sas látszik s vad tigrisi kölykek.
Mindene nagy: vasa nagy, dárdája nagy, ő maga is nagy.
Méne futós mint a szarvas, maga mint az evét gyors,
Könnyen jár, fordúl, deli minden mozdulatában,
És rólad tudakoz, téged vár, küldöz utánad.

Véled-e már? Ete az, bajnok fia istenes Undnak."
Ekközben hazaérkeztek, későbben utánok
Megtért gyenge Szömér s a szép Ete, hadzavaró hős:
Ősz Huba künn állott s áldással hítta be őket.
S a szerelem s az öröm beköszöntenek a kicsi házba
Hol bájos hajadon serdűle fel a deli hősnek.
Csakhamar a szeretők elválnak a többi családtól,
S a látás örömét szemeik ragyogása jelenti.
A régen kínnal rejtett sok gondolat ébred
És az ajak bíbor küszöbét érinteni bátor.
Titkos ohajtásait most a kebel útnak ereszti,
S szintoly kedvesekért becseréli rokonja szivétől.
A nyájas követ, a szó is, végtére kifárad:
Néma gyönyörrel néz Hajnára vitéz Ete, némán
A deli Hajna reá s mondhatlan kéj teli szivét;
Majd kebelére borúl az erősnek, mintha örömben
A hős szív dobogásainál szúnyadni kivánna.
Ily boldogságban felszólal végre az ifjú:
„Oh mi igen jót tett, mikor engemet alkota s látnom
Adta Hadúr a szép földet s magas égi világot,
És mikoron kezeimnek erőt, mellemnek erős szűt.
Lábamnak gyorsságot adott és harczi szerencsét!
De csak ugyan te teszesz boldoggá, lánya Hubának;
Mert te szelíden jősz álmomhoz s képzeletemhez,
Mint a hajnali fény, ha mezőn távol vagyok innen;
Most pedig édesded szerelemmel ölembe borulván
Gyorsítod szívem dobogását, s megszaporítod
Örömemet, mint zápor eső a csermelyek árját."
Ekkoron a hajlék közepén már álla rakottan
Gyenge gyümölcsökkel, téjjel s hegyi mézzel az asztal,
S egy sült őzborjú fele volt kiterítve szegetten
Hosszas ezüst tálon. Mert dús vala ősz Huba: hímzett
Szőnyegeket hoza s bőven aranyt, bővebben ezüstöt,
Még mikoron kardját s kezeit jól bírta, Kióból.
És hoza fegyvert is, leütött Begalnak ijesztő
Fegyvereit: lobogós gerelyét, nagy domboru pajzsát,
Sastollas sisakát, mely mind függesztve soronként
Önnön fegyveri közt falain vérfoltosan állott.
Fenn pedig ékes edény közepén mécs csilloga. Lelket
Ébresztő bort hoztak most kis bükfa kupákban,
És díszes gyerekek sürgöttek szóra figyelve.
Igyen laktanak ők. Ete hős pedig ége szivében,
És iszonyú gond nyomta fejét: a Rémnek alakja
Megjelenék neki és örömét kebelében elölte.
Elkomorúlt a hős ifjú, sirodalmas enyészet
Toldúlt gondja közé, s hidegen megrázta szelével.

Néze pedig heven és búsan, mint a ki halálra
Válik társaitól, és sorba tekinte szemével,
Mely mikoron Hajnára jutott, keseredten elálla
Szép arczán, és kezde vitéz szikrája borúlni.
De hamar észre vevé őszült Huba s monda: „Vitéz Und
Hős fia, tégedet a szerelemnek ront-e hatalma?
Ha szerelemmel akarsz bizvást mulatozni, hadakra
Gondolj, s hozz békét harcz zárta lakunkra, fejünkre . . .
Oh mért gyengült el jobbom, mért hajlani nem tud,
Hogy kardot rántván tudnék meghalni csatában!
Gyáva Laborcz szolgájának nyila megszegezé azt!
Te fiatal vagy még, ép és diadalmas erővel,
Menj el, hozz örömet pusztító fegyvereimmel,
Ott függnek, hajdan viadalmim fényei: válaszsz!“
Ezt hallván a gyermek megbúsúl vala s így szólt:
„Oh de atyám, ha te mind od'adod, mi marad nekem? Én hát
A hüvös erdőben heverészszek-e bujva naponnan,
Vagy csak kurta parittyával harczoljak-e? Távol
Én fejöket könnyen beverem hajigálva kövekkel;
De ha közel jőnek, megmetszik torkomat, akkor
Tagjaimon madarak harczolnak puszta mezőben.“
Andalodásából fölütődött hős Ete, hosszas
Elgyengülését szégyelvén, s fényleni kezde
Bús szeme, fegyvereit látván fenn függni Hubának.
Titkos búját még érzé, de kevély vala lelke,
Büszkébb a búnál, büszkébb a gyáva panasznál.
Néki erősödik, és így szól viszonozva Hubának:
„Harczban előszűlt hős, ám légyen, mint te ohajtod.
Hogy kedvet hozzak pusztító fegyvereiddel,
Választok: te pedig hősök szikrája ne búsúlj,
Megjövök én ismét kardjával bajnok apádnak,
Rajta az ellenség vérét s a régi dicsőség
Szép sugarát hozom el, mely téged győzni tanítson,“
Így szólott s levevé a kardot, mely vala balról
Egy mély szögletben, s komoran még rajta borongott
A vad enyészetnek szikrája: halálos aczélát
A por régen ülé; de midőn kitörölte porából
Hős Ete, megvillant hegye s éle, fogása fehérlett
(Mely elefánt csont volt), lapján borzasztva kitüntek
A szomorú rajzok: Sas körmei vittek erőtlen
Kisdedet, a ki eső félben anyjának előtte
Látszott fenn vergődni, fejét szép vére borítván.
Más felen egy fejedelmi vitéz rablólag orozván
Hölgyeket és fiakat hajtott a tüzi halálra.
Hosszú volt pedig. és széles vasa, görbe hegyével,
Fegyvere Zámirnak hajdan, ki kegyetlen erőszak

Képeit óhajtá, s ifjú kora gyenge szakában
Már gyilkolt, s idegen földön pusztítani kezdett.
Ezt leveré Huba, s emlékűl úgy vette le kardját
Hajdan, míg az erős ifjúság szárnyai vitték.
Most Ete vette vasát, s csattogva vetette hüvelybe.
Ekkor az ajtóban, halovány szép csillagi fénynél,
Megjelenék a kis gyermek, dallója Hubának.
Lant vala baljában, hímezve mezői virággal,
Köntöse tiszta fehér, kék övvel kötve derékon.
És rózsás koszorúka fején. Most pengeti lantját,
S hangosan és tisztán kezd el künn dallani: zendűl
A lenyugodt erdő, s hegyek, öblök visszamorognak.
„Óh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók,
S míg dalomat zengem, megszűnjetek esti fuvalmak!
A fiatalságnak szép napjai, a gyönyörű kor
Hirtelen illan, mint felhők sebes árnya tavaszszal.
De az erőseknek nagy tettei a siető kor
Kellemivel nem romlanak el, szép déli sugárral
Hintvén szüntelenűl a jó maradékra világot.
Csendesen űl Huba, gyermeki közt, hegyháti lakában;
De rettentő volt hajdan viadalra mezőkön,
Rettentő a háborodott tengernek ölében.
Óh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók."
Hős Ete gyúladozott e szókat hallva, s figyelmes
Lett nagy lelke az éneklő gyermekre s dalára,
Az pedig elkezdé ismét, és dalla tovább így:
„Nyugton vagytok-e még döntő magyarok? kezetekben
Nem zörög a buzogány, gerely, és kard. Bús zivatar kél
A tenger melléke felől, ti meg alva mezőkön
Tábori sátor alatt heverésztek. Haj! kipirúl majd
A hajnal, de sokan nem fogják látni világát.
Keltek-e? Ha későn keltek, haj! hunyjon el inkább
Bús szemetek; mert földeteket pusztítva találja.
A tenger dühödő szélvészit hozva magával,
Mint egy sírbeli rém, jő Baltom erős fia, Zámir,
Már késő éjben, de szerencsés széllel evezve.
Tölgy nászádja nem irtózik szirtekhez ütődni;
Bátran leng a hányt habokon, közelíti Meótis
Partjait, mint éjfél felhője, borongva, setéten.
S hah! már szerte megy a vad nép, elszórja az ékes
Sátorokat, megfojtva szelíd álmában az ifjút,
És öreget, bátor katonát és gyenge leányzót.
Baltom erős fia dúl, tör, ront, mint éjjeli farkas.
Vér van fegyverein, vadság és méreg ijesztő
Lelkében. Senkit nem szán, rabol és öl egyenlőn,
S már embert, barmot büszkén nászádja felé hajt.

Oh csak tégedet is ne ragadt el volna magával,
Barna szemű lány, hős Vihadar szép gyermeke! inkább
Más ezeret vitt volna az éjszak lányaiból el.
De gyors nászádon visz téged is a fene Zámir,
Rettentőn, sebesen, mint ölyv a gyenge galambot."
„Íme azonban kél Huba, napkelet ifju sugára.
Népe zaján riad álmaiból, megdöngeti pajzsát,
S kardot köt, s röpülő kopját ragad égve szivében.
Nézi: de nem leli már a kedves barna szemű lányt,
Szép Szelemért gyors nászádon viszi a fene Zámir."
„De hova futsz idegen? nászádodat ál szelek űzik,
S az nem is ollyan erős, hogy szirtek meg ne szakaszszák,
És nem is oly rohanó, hogy gyors Huba karja ne érje.
Nézd! közelít ő már könnyen lebdesve hajóján,
S szörnyű fegyvereket, s haragot hoz büszke fejedre.
Nézd, mi sötéten emelkedik a szirt tölgyfa hajódra!
Fergeteg űz ordítva, vadan; Zámir hova lészesz?
Megroppant nászádod az álnok szikla fokában,
A haragos habokon szórván el népedet. A szirt
Fergeteges közepén magad állsz csak, s élete fogytán
Szép Szelemért vad hullámok hajtják ki elődbe.
Haj! oda tölgyfa hajód, oda néped, veszve hajóstúl
A szélhányta Meótisnak tajtékait iszsza.
De jő rettenetes bújában könnyü hajóján
Gyors Huba, s több daliák lobogós nászádon utána.
Őket az emberölő hadak istene őrzi kezével
S messze sebes rohanások előtt nagy kardja világit.
Szép Szelemér! egyedül te vagy itt nyomorultan elölve.
Lábadat a zajogó tenger hullámai mossák,
S gyenge fejed támasztva kemény szirtekhez elájúl!" —
„Ekközben szörnyebb zaj támad. Zúg fene Zámir
Mérgében, s tutaját dárdával rontja Hubának.
Az lemerűl: de Hubát kiszorítják a habok, és áll
Vizben övedzőig, s így szól megrázva sisakját:
„„Büszke, ne hidd, hogy kárt tettél lemerítve hajómat:
A dühödő habokat megbirják lábaim, és e
Kopja szivedre talál, ha kemény kövek öblibe búsz is.""
Igy szólt, és gerelyét Zámir paizsára hagyítá,
Elfordúlt Zámir; de sebes vala mentiben a vas,
Szélén érte nehéz paizsát, és meghasogatván,
Éles sziklákról recsegett a vízbe tőrötten.
Nem késik Zámir, kardját zörrentve berándúl,
És veri a habokat, veri gyors Huba barna sisakját.
Zúg a háborodott vízár, fölkapja fenékről
Mélyen elült köveit, s velök a magas égre lövöldöz.
Rá iszonyodva borúl le az éj, ordítva rohannak

A dühödő szelek, és harsog, reng, bömböl az alszirt.
Mégis hallani harczaikat. Szél- s vízi morajból
Messze kicseng a kard, s villámvasa fénylik az éjben.
Mint a tengernek két szörnyei, vínak erősen.
Hullanak a fegyverrongyok, s az özönbe setéten
Foly vérök, mint mely patakot soha nap szeme nem lát.
Vág Huba, s már közelít Zámirnak vége. Megint vág,
S véresen elhajlik Zámir feje, teste kiterjed,
S ezt a bús habokon ordító fergeteg űzi.
Hajnalodik; de fejét ez már nem nyujtja feléje,
Hosszan aluszsza sötétségét a végtelen éjnek!
„Oh bár honnodban tudnál veszteglení, Zámir!
Sokszor mondta apád, most mit mond, majd ha feléje
Hajt a szél, s halak étkéül lát úszni habokban?
Óh mért honnodban nem tudsz veszteglení Zámir!“
„Napkelet ifju sugára kikél a szirtre azonban,
S megy vívén örömet hölgyének. Szép Szelemérnek,
Ébred az is, s bágyadt szemeit hősére nyugasztván
Karjaiból veszi vissza alélt szive s lelke hatalmát.“
„Óh hős! szép fiatal korod eltünt már az idővel,
De hadi tetteidet keleten még zengi dalában
A gyermek, s nyugat énekiben még zengeni fogja,
Míg döntő magyarok népének vére ki nem hűl,
Esti szelek, most már zúghattok csendes erővel
A ligeten; bontsátok meg kis fürteim ékét,
S adjatok enyhülést keblemben az éneki tűznek.
Eldallottam az ifjúság szép s hirtelen illó
Napjait, a bátor daliáknak hajdani tettét.
Esti szelek most már zúghattok csendes erővel.“
Így hangzott el az éneklő gyermek szava s kobza:
Benn pedig ültenek a hősök nagy gondolatokban
Némán és komoran. Huba visszatekintve korára
Szép fiatalságán andalgó szívvel imígy szólt:
„Oh bizony eltűntél, örömek s harczok kora gyorsan.
Szép Szelemér! te is elhamvadsz a föld kebelében,
Hol komoran besötétül az éj, s nem látni sugárát
A napnak, se telő holdnak nem hat le világa.
Messze rideg vénségemtől, most messze hazámnak
Szélcitől idegen földön mély álmokat alván,
Nem látod serdülni mosolygó gyermekeinket,
És nem örülsz velem arczaikon. Már nékem is int a
Néma halál, s gödröt mutogat vak honja porában:
Nyissa ki bár; én nem késem. Szép napjaimat most
Élik gyermekeim, hadat űző nemzetem éli.
S bár még élje ezen választott honban örökké,
Már mikor e tetemet mélyen lemeríti az árnyék,

S rajta hideg szellő agg kórót lenget az éjben."
Hadzavaró Ete hős pedig ekkép szóla utána:
„Harczban elöszült hős: nagyok a te vitáid az ifjú
Kornak napjaiból, és szerte dicséretes elmúlt
Életed annyi dicső nyereségeivel. Noha most már
Jobbodat a röpülő nyílnak megtörte hatalma,
Jó nevedet csakugyan meg nem ronthatja: örökké
Fenn marad az, mint a szép hold a csillagos égen.
Engem is a dühödő harczok veszedelmei várnak.
Bolgárok fenik a vasakat sereginkre, s ohajtják
A puszták madarát, hogy minket emészteni jőjön!
Oh deli Hajna, ne irtózzál, engem soha nem fogsz
Látni gyalázattal. Megtérek majdan elődbe,
Úgy hogy tetteimet hallhasd a téli napoknak
Vendégségeiben, hol csak nagyok éneke hangzik.
Vagy ha nem, a nap rám soha többé nem süt azontúl."
Ekkép szóla erős szivvel búcsúzva Hubától,
S Hajna szelid öleléseitől. Deli Hajna pedig ment
Könnybe borúlt arczczal belső teremébe nyugodni.
Ment: de nyugodni hogyan tudjon, kit szíve fölébreszt
Bús dobogásával? Nem aludt. Oh álmait a szép
Bajnok aludta kemény lélekkel, melyben erősen
Zúgtak az ütközetek rivadásai, s forra szerelme.
Mondom, aludt; mert fáradtan jöve messze vidékről:
De szomorú hangok fárasztják álmait és gyász
Képe veszélyének, mely lesz harczára jövendő.

MÁSODIK ÉNEK.

Már a sátoros éj eljött a földre setéten.
Édesen elnyugodott most a sokféle halandó,
S a mivel ébren nem birhat vala, álma hozá meg,
Vagy remegett üres ártalmat sejdítve magában;
Mert vak kénye szerint csal, játszik az álom eszünkkel.
A boldog gyakran vesztét álmodja javának,
S sokszor az altában fejedelm és föld ura lészen,
Kit koldusbot vár, ha fölébred s százszoros inség.
Oh fejedelmi Zalán! te is álmodol a siket éjben,
Bátor bajnokokat s diadalt alpári meződön,
És neved új fényét csillogva közelgeni látod.
Meg ne örülj; kétes nagyon a harczok birodalma:
Sok munkát, nagy erőt kíván s van kötve halállal.
Lassan az éjfél is leborúl, kiteríti ijesztő
Szárnyait, és susogó rémek röpdösnek alakján.
A kisded patakok lassú csörgéssel erednek,
Harsog az országos Duna, tétova fölszedi őket

S a folyamok vizeit, s iszonyúra nevelkedik árja.
Száz ragyogó szemmel bele néz a mennyei térség.
Nem szünik ő, lemegy a tengerhez veszni, veszendő
Habjaival lemegy a nagy idő, hogy vissza ne térjen.
Kezd távozni azonban az éj s ritkítja homályát.
De kik fénylenek itt a hajnal csendes ölében?
Fegyveresen jőnek titkon, s békével előbbre.
A bolgár had jő legelőbb, mint egy magas erdő,
Tompa morajjal, erős pánczélban, vas sisakokban,
Nagy somdárdákkal, karddal készűlve s paizszsal.
Merre köves Haemos kékellő bérczeivel hat,
S a tengerbe vesző Duna hétszeres árjai zúgnak,
Onnan gyűltenek ők, s három dandárra szakadtak.
Rettenetes Viddin vezeté szilaj észszel az elsőt,
S nyugtalanúl, mint éh tigris, szágulda előttök:
Termettel nagy ez, ép izmos, rohanásra igen gyors;
Törhetlen bátorságú s erejével ijesztő.
Fegyvere mint a nap kiragyog, de ruhája setétlő,
Mint éjfél. Többször nyiltan hordozza sisakját,
S nagy szeme mint véres csillag tündöklik alatta.
Legfőképen ez a népnek bizodalma hadakban,
Mellyet külde Simon, bolgárok büszke királya,
Hogy legyen a görögök mellett mentője Zalánnak.
Másodikat vezeté Izacs. Ez jó férfi korában
Most van, s Viddinnel legerősb a bajnoki sorban.
Csontos is és izmos; de kisebb termetre amannál,
Bátorságra hason; de merésre nem annyira hajló,
Mint okos és csendes. Villog nagy kardja kezében.
Sastollas sisakot hordoz s vasazottan előre
Toldul mellével, valamint a szikla tolódik
A tengerbe, habok, szelek ellen víni keményen.
Harmadikat fattyú Csornának karja vezérlé.
Serdűlő korban van még; de merése nem ösmer
Semmi határt. Istent, embert ő semmibe se vesz.
Nincsen előtte szeméremnek, böcsületnek, az észnek
Érdeme; mindeneket karjával méreget és oszt
Avval igazságot. Nincs oly szentségtelen ösvény,
Melyre, ha vére buzog, ne kivánjon menni hadastúl
Kit keze megbirhat, mind ellensége. Magáért
Senkit sem kimél, kényére lerontana mindent.
Igy nőtt a tiltott szerelem fia zordonan, és majd
Barmi szilajságban, hogy lenni mit enni az éhes
Férgeknek s gonosz éltéről ne maradna egyéb hír
Régi gyalázatnál s átoknál. Ez vala Csorna!
Teste magas, karcsú, haja hosszú barna: setéten
Verdesi fürteivel vállát és szinte leányi

Lágy szépség mosolyog hóképén. Majd hihetetlen.
Hogy lakik ennyi erő s vadság ily gyenge tetemben.
Gond, nevelés nélkül így nőtt a gyermek erősebb
Ifjúvá szabadon, játékúl hagyva az álnok
Könnyü szerencsének, melly őt fölvitte kevélyen
Vak bizodalmakkal töltvén, hogy veszne korábban,
És nyomorúltabbúl. Most jő gyors szürke lovával
Kis dandára előtt. Büszkén égnek veti képét,
Mintha nem is földön lakozóktúl volna születve,
S dúlást és iszonyú öldöklést forral eszében.
Tarnóv jött ezután haragos vad képpel; az ékes
Vértü Kabár és tiszta Rucsuk léptettek utána.
Bogláros paripán hánykódik czifra Lemők is:
Mind bátor katonák s hadi nagy tettekre serények.
S a nép, mely nyomokat kíséri kevert faju bolgár:
Tőre magyar: de vegyült szomszéd idegennel, azért is
Két nyelvük, az erősb s győző magyarokra kajánok,
Hittelenek, bérért katonák más nemzet urának,
Drága rokon vérben zsoldért gázolni nem átlók
És hadi zsákmányért, mellyért gyúl farkasi szívök.
Bátrak azonban s hadszeretők s értői csatáknak:
Ősi sajátikból ez egyet tarták meg örökben.
A görögök hada jött ezután villogva, robogva,
És illő rendben haladott a téren. Előttök
Tündöklött szép fegyverben, mint déli verőfény,
Ossa-vidéki Philó. Aranyos dárdája előre
Hajlott, s a széllel kolcsagtoll rezge sisakján,
Mely ragyogó vala gyöngyökkel s vert finom aranynyal,
Pajzsa is és testén a rézruha nagy karikákkal
Csilloga s szinte sugárt vete, a mint népe előtt ment
Könnyü lován, mely szürke fejét meghajtva viselvén,
A ragyogó zabolát lágyan hordozta s ülőjét.
Jó császára hagyásából a harczra vezérlő
Ez lőn, s a sereget bírá most fő hatalommal;
Elmés ez pedig, és ravaszabb nincs napkeleten, mint
Ő, ki hadakban s békében már forga sokáig,
S érti kivált a kétértelmű udvari nyelvet.
Nincs nagy erő már karjaiban, de eszére hatalmas
Sergeket ér maga s válogatott nép ugrat utána.
Hol Rhodopé, hol Pangeos áll eget ütve fejével,
S híres Olümpos emelkedik és Athos ormai állnak,
Onnan szedte vitézeit és oktatta csatákra.
Strímon tájain is, a zúgó tengeri partról
S a közföldekről nagy számmal szedte vitézit.
Mind jól készültek, tündöklők fegyvereikben.
S vannak húszezeren. Köztök mind harczi merésre,

Mind főnemre kitetsző itt az Olümpi Philémon,
És nem sokkal alább Hieró s a szőke Neander,
Csendes Odüsseos és a szép nézésü Lüsippos:
Hősök, tudnillik mint akkor voltak, eléggé
Jártasok a hadban, de puhák a csendes időben,
És ha nem is bátorságban, megfogytak erőben.
Sokkal gyengébbek, hogysem víhassanak egy nagy
Romlatlan nép vas tetemű seregével egyenlőn.
Mert immár elmúla dicső korod, Epaminonda,
Miltiades, véres Marathonnak hőse, öröklő
Lelkek! Azon kor már elmúlt, mely híreteké volt:
Régi dicsőségtek szikrája aluddogal és vész.
Oh mert a hosszú nyugalom henyesége lerontja
A nagy nemzeteket s a sas fia gyáva galamb lesz;
Megfordúl a hajdan erős természet egészen,
S mely nép villongó vasakat csördíte örömmel,
Éjjeli mécseknél zabolátlan vétkeit űzi,
S éltének gyilkos kézzel szaggatja virágát,
Mig végtére kidől s maga lesz temetője nevének!
Romlatlan vala nemzetem is, szilaj, ép erejében
Fél Európának hajdan megrázta határit;
Szűkre szorúlt most és kevesét sem birva hanyatlik,
S a puhaság fertőjében megemészti hatalmát.
Mely nép gyávultan, noha czifrán s ékesen áll ki
A rohanó magyarok seregére, veszélybe hanyatlik,
És a büszke görög nevet is rabbá teszi egykor,
Majd ismét föllázad erős lelkében az ősi
Hírnek egekbe hivó szikrája: csatákra keményűl,
S hősi fejét ezerek testhalma közűl üti fényre
Véresen, és szabadon. — Hova lettünk nemzetem? Ah de
Mely bús útra jövék? komoly elme ne menj tova, hagyd el
A gyászunkra jelent nagy idő haladásait, és a
Régi dicsőségnek bátran térj vissza nyomára.
  A gyönyörű Hellás fiait mosolyogva vezette
A csapodár Theophil, kit hajdan híres Athénae
Szült. Kis termettel bir, könnyen tétova fordúl
Szürke lován. Nagy ezüst csillag foglalja be pajzsát,
Íja pedig s puzdrája zörög megrakva nyilakkal.
Kényes pávából visz tollat gyenge sisakján;
Kardja kezében van; fegyverviselője pediglen
Visz lobogós gerelyet s réz dárdát nyomban utána.
Népe hasonlóul puzdrát visel és sebes íjat,
És rohanó kopját. Nem lévén fegyvere súlyos,
Minden fordulatot könnyen tesz, gyorsan iramlik;
De buta és álnok: szent Parnass s Helikon alját
Barmaival mászatja, s szelíd tudományra nem indúl.

Hírből tudja dicső tettét szűk Thermopüláknál
Nagy Leonídásnak, s példáját rettegi hallván.
S mely hajdan kivilágított, mint déli verőfény,
S a butaság ködeit megritkította, Athénae
Romjaiból csak alig látszik, s hadi napja lehunyván
Szívetlen vezetőt küld harczra hiú katonákkal.
Volt ugyan egy, ki dicsőségét érezte s azonhoz
Minden időn emelé lelkét és tetteit; annyit
Még sem tett soha, hogy megfordíthassa veszélynek
Indúlt honnosait. Csendben ment köztök, erősebb
Lélekkel, mint van valamennyinek: a veszedelmes
Harczokat és bajait nem rettent venni magára.
Ez Schedios. Feketén van fegyverkezve s kezében
A mint megy, kardját komolyan nyugtatja, s halálos
Gondolatit nagy mellében viszi bátran előre.
Jött a szűk közön át Peloponnes félszigetéből
S a szélvészekkel háborgó Adria mellől
Egy gyakorolt dandár, mely most valamennyi görög közt
Legbátrabb, s a nemzetölő viadalra serényebb.
Fő pedig és köztök legfőbb a spártai Hermes.
Nemzete régi keménységét hordozza szivében;
Tartja szoros rendben katonáit, tartja magát is;
Engesztelhetlen s iszonyú sebes ütközetében;
A szaladó szarvast képes megelőzni futással,
Oly sebesen járó paripát tart, mely szökik, ugrál,
Orrából haragos szeleket fú, szája habot ver,
S barna sörénye lobog, repdes mint saskeselyűszárny.
Mind kik utána megindultak, hadi jó paripákon
Vígadnak, s hosszú dárdákat visznek előre.
Izmosak, és magasak mint szint' a spártai Hermes:
Mégis legmagasabb Hermes s dárdája kezében
Áll rendűletlen, mint egy kőszáli fenyőfa,
E sor után gazdag Thessália gyermeki jőnek,
A gyönyörű Tempét, Ossának völgyeit, ékes
Pindus tájékát oda hagyták s hires Olümpot;
Gyors Peneos tengerre futó hullámait és a
Nagy tenger szép látását most harczra cserélték;
De nem harczra valók. Munkátlan pásztorok, és a
Kíméletlen urak kényétől nyomorodottak.
Lankadtan jőnek. Vezetőjök Heliodóros
Potrohos és alacson; nehezen piheg és döczög a nagy
Fegyver alatt, sisakot, pánczélt visel és cseri dárdát.
Kénye szerént élő here hajdan, most unalomból,
Mert érzékei már elkoptak az életörömtől,
Eljött hogy hadat is lásson, s érezze hatalmát.

Ám csak menj elbiztodban! Vár szörnyü halállal
A zúgó tábor Tisza gazdag partjai mellett.
  Ezután a gazdag szigetek lakozói jövének.
A tenger szeleit, hullámait ösmerik inkább,
Mint hadak ártalmát Fegyverre, ruhára különbek,
Rend nélkül mennek szanaszét a többi sereg közt.
Kallimachos, s a barna tekintetü Míló leginkább
Vannak jó hírben, s gyors Krantor, Kréta lakója.
  A ravasz udvarnak kedvenczei jőnek ezentúl.
Dölyfösen és nyalkán, kik torkig elültenek a jó
Élet kéjeiben, most harczokat és veszedelmet
Fényes tettekkel máris dicsekedve keresnek.
Czafrangos paripák szökdösnek könnyen alattok:
Lágy selyem öltözetök dúsan megtűzve aranynyal.
Szépen villognak dárdáik, s a sisak orma
Tündöklő köveket forgat s megrengeti tollát,
Constantinvárból jőnek s noha érdemeikre
A teleket bevető pórnál tízszerte kisebbek,
Büszkék, s bár az arany lánczoknak rabjai, vélik,
Hogy szabadok s méltók szabadokkal harczra kikelni;
Ékesen és magasan viszik a szép városi zászlót,
Melynek egyik lapján áll teljes díszü ruhában
A koronás császár, s a széllel hajladoz egyre;
Másikon a vérző Krisztusnak képe piroslik.
  Jött még egy különös csapat is, melly Ázsia belsőbb
Részeiből szedetett, hol zölden emelkedik Ída,
S nagy szálfái kemény fuvalommal zúgva czivódnak,
S hol lassú vizeit zaj nélkűl önti Skamander.
E tájról rossz készületű, de kemény csapat állt ki
Antipater vezetése alatt, kit messze hazából
Gyenge szerelmével követett szép hölgye szelíden,
Hogy ha ugyan megtér, vele megtérhessen örömmel:
Ha pedig élete a gyűlölt harczokban elesnék,
Ő is veszne s hideg férjére borulna halottan.
Járt pedig egy csendes paripán mellette urának,
Hogy neme másoknál ne tudódnék, férfi ruhában,
Fegyverrel s mélyen leeresztett könnyü sisakkal.
Antipater, ki hasonlókép hajló vala hozzá,
Nyájasan és titkon szólott vele néha; vigyázott,
Gondosan ápolgatta szivét s őrzötte szerelmét.
Vitte pedig széles kardját az egekre feszítve,
S balja felől, mint őrangyal tündökle vasában.
Dárdáit fölvetve siet hű népe utána,
S barnás zászlóján viszi a szűz Mária képét.
  Bölcs kormányu Philó most sátort üttete s népét
Úgy osztá, hogy jobb szárnyán bolgárival állna

Rettenetes Viddin; balról a spártai Hermes;
Közben egyéb hősök s hadak: ő pedig állna derékon
A magasabb téren, s mindent meglátna serényen.
Tett még két csapatot födözőül: Heliodóros
S Antipater csapatait, s jó rendet hagyva nyomában,
Ment több hadnagyival tüstént fejedelmi Zalánhoz.
Kétszer kelt s kétszer lefutott a tiszta verőfény,
S Bodrog mentében már akkoron öszvegyülének
A meghitt hősök, s törnek vala szüntelen arra,
Merre nagy Árpád, a győző seregek fejedelme,
Vitte hadát. De nem így akará Rémistenök, Ármány;
Más szándékkal volt. Hogy rútúl veszni vihesse
Őket, ezerképen csalogatta. Előbbi időben,
Volgán túl, szigorú hegynek közepette lakozván,
A döntő magyarok seregét sokféle gonoszszal
Rontá; most pedig ott nem lévén nyugta, morogva
És bömbölve hagyá Volgán túl régi lakását,
S Zagyvának forrása fölött megszállta hadával
Erdős Mátra hegyét fellegdárdája hegyével —
Mely, valahányszor vág, iszonyút villámlik azonnal —
Itt nyita barlangot, feneketlent, ködbe borongót,
A télnek bús honja felé. Itt szüntelenűl, mint
A közelítő fergetegek zaja s éjszaki széllel
Játszó tengernek zúgásai, tompa moraj van.
Néha pedig szörnyebb jaj csendűl. A gonosz Ármány
Dúl, fúl és ordít, ördöngit csipkedi, zúzza,
Hogy dühödöttebben száguldjanak a kijelentett
Kárra: ezek pedig éktelenűl ugrálnak előtte,
S bőgve keservesen indulnak veszedelmes utaikra.
Akkoron a viharok tetején csapatozva rohannak,
Kergetik a felhőt, s az eget beborítja haragjok. —
Innen, hol mindig füstfelleg emelkedik és köd,
S a komor éjfélnek nincsen soha szűnete, s néha
Rémesen és hosszan vérláng lobban ki toronyként,
Innen jött Ármány, s a mint üte, vága dühödten,
Villámlott és szikrázott a fellegi dárda.
Hogy pedig a döbögő téren szemlélte haladni
A magyarok seregét, szörnyet hunyoríta szemével,
Hörgött mérgében és már fölfogta ijesztő
Dárdáját; de Hadúr emléke letörte negédét.
Ártani nem mervén nyilván, csalt vetni leszállott,
S ördögeit szaporán úgy öltöztette miként a
Tót s bolgár katonák, s szűrkankós póri csoportok
Járnak ezen tájon. Tüstént zajt ütve rohantak
A szellemképek; mikoron már éjre sötétűlt
A ragyogó napfény s mélyen lemerűle világa,

Szidva, fenyítve lepék a nyugvók tábora rendét.
Kardot zörgettek, s ideget pengetve nyilakkal,
Rezgő kopjákkal jöttek hadakozni s kaszákkal.
A nyugovó magyarok szilajon lázadva haragra,
Mint ugyanannyi oroszlánok, fölkeltek azonnal,
S már nyilaik szálltak, magok is már zúgtak utánok.
Ármány ekközben népét úgy vitte, hogy a hol
Lassúdott a zaj, dühösen támaszta nagyobbat,
És hadrenditő rivadással zenge közöttök.
Már a tábortól tova voltak ronda mocsárok
Közt, vizenyős lapokon. Itt hős Ete bátorodottan,
Mint lecsapó sólyom, megrándúlt jó lova hátán,
S a szellemképet könnyű rohanással elérvén
Sujtva derékon üté vasazott dárdája nyelével.
Megbomlott a kép, s szakadozva terült el az úton,
Majd kénkő lángban s füstben fölnyulva magasra
Hirtelen elszállott csúfos röhögéssel előle,
Ekkoron a sereg is megszűnt s rémülten elálla
Néma szorongásban. Ármány pedig, a gonosz isten,
Nagy denevér szárnyon repkedve visíta közöttök,
S váltig vergődék fejeikre lecsapni sietvén.
Innen ugyan bátor Tasnak vezetésire vissza
A táborba jutott s már kezde nyugodni is a nép;
De gonosz ördögivel tüstént föllázada Ármány,
S rút ijedelmekkel rémité éjjelök álmát.
Erre az ősz táltos, kit szinte Etel vize mellől
Csendes rejtekiből Álmos táborba idézett,
Erre kijött Darvas. Kaczagányát földre teríté,
S csonkás dárdáját forgatván balra kezében,
Hogy dühös Ármánynak röptét elakaszsza, imígy szólt:
„Halljad Rémisten, gonoszoknak kútfeje, Ármány!
Hah Ármány, Ármány! nem hallod-e? Szállj le pokolra,
Szállj le, Hadúr isten nem szenved téged az égben.
Légy tőlünk s minden néptől átkozva örökké,
Szállj le az ég ködein, Rémisten, s veszsz meg előttünk.“
Ezt hallván csikorogva megállt röptében az isten,
És mikoron mint egy szakadó nagy szikla leszállott,
Megdöbbent a föld s rengett terhének alatta.
Ekkor már látszott mérges képében ijesztő
Két szeme, mely mint a katlan, benn pisloga mélyen.
Rőt haja mint a láng, szanaszét hátára vetődött,
És meg-meglobbant, ha vadan megrázta dühében.
Igy áll a tábor közepén, és mintha morajjal
Terjedező szélvész dörmölne, kiálta kegyetlen
Torkából s véráldozatot kívána magának:
„Áldozatot nekem, áldozatot!“ Igy zúga haraggal.

„Veszszetek el mind, vagy légyen nekem áldozat és vér!“
Melyre merész hangon zúgott a tábori főbb rész:
„Hagyj el bennünket: mert meg lesz az áldozat és vér,
Hagyj el bennünket Rémisten, s veszsz el örökre.“
Erre lecsillapodott a Rém, és elmene gyorsan,
S megrázá elmentében dárdája hatalmát,
Mely haragos vérsujtással megvillana, s eltünt.
Csend lőn ezenközben; de nyugodt még nem vala Ármány,
Háromszorta körül lebegé látatlan az álló
Táltost, és szavait titkon sugdosta fülébe,
Mellyek után ismét eltünt a tábori helyről.
A táltos pedig eljajdult, s kaczagánya körében
Megképedve maradt, mint a sós asszonyi bálvány;
Nem sok időre megént bajosan, s nagy lassan előkelt,
S így szólott bánat hangján a hős seregekhez:
„Halljátok, seregek, halljátok harczi vezérek,
Ifjak főképen, kiket a szép élet örültet,
Halljátok, gonosz Ármánynak kívánata ez volt:
A ki leginkább vár s vágyódik boldog időre,
A ki ez életet s javait buzgóbban ohajtja,
Vesse ki minden ohajtását egyszerre szivéből,
Szánja magát neki harczában, és veszszen el: akkor
Megszünik ő, s rohanó hadainkat nem viszi kárba!
Hallátok, seregek, hallátok, harczi vezérek,
A gonosz Ármánynak teljes nagy titka imez volt.“
Állanak a hősök, kiki számot vetve szivével,
Mintha halál kötné a földhöz lábokat, állnak
Néma nagy oszlopként. Már hamvad, búsan, alantan
Égdegel a sok tűz, mert senki sem őrzi, előttök,
És még nincs, ki magát Ármánynak szánja halálra.
Legtöbbet forgat bajosan küzködve magával
Hős Ete, s élete szép örömét mérsékli halálhoz,
És iszonyú gondokba merül. Most mossa veríték,
Majd csupa jég, s változtában nincs szünte bajának.
Nem lát a habozó egyebet, mint a mi veszetten
Zajlik keblében, semmit nem gondol azon túl,
És érzése butulva megáll a néma halálnak
Szörnyű képénél. Im most fellobban előtte
A kisded tűz, és elenyész. Iszonyodva fölölti
Erre fejét, s mintegy álmából kelve körülnéz.
Bámulatos szemeit lassan fordítja s merően
A táltosra tekint Még minden csendes előtte
És nincsen, ki magát Ármánynak szánja halálra.
Talpra kel ő, s a tér közepén elszánva megindúl.
Döng a föld, a mint szilajon megy rajta nehéz, és
Nagy lépésekkel, vas fegyvere összeverődik,

És csörög; ő pedig a táltoshoz lépve merészen
Áll szemközt, s nagy lelkéből igy mondja beszédét:
„Vér kell Ármánynak, s hadi áldozat. Áldozat és vér
E karban neki szánva vagyon; legyen ő csak ezentúl
Nyugton; erősödjék a nép: én elveszek érte.
De kifolyó vérem lelkét ugy zárja el, a mint
Zárva van a komor éj országa setétes özöntől,
Hogy ha megint a nép kárára ohajtana jőni,
Veszszen el, és lelkem diadalmát lássa veszésén.
Átkomtól besötétedjék a déli verőfény
Akkor, s a földből lelkem sírása kizúgjon.
Akkor jőj te is el hadak istene, rontsd el az átkot
És a hittagadó Rémmel sűlyeszd el örökre . . .
Emberevő féreg, mozdúlj meg ronda porodban,
Szállj ide, kánya sereg, hős Undnak gyermeke nem fél;
Bátoran esküszi e fogadást, s ezen eskü hatalmát
Őrözzék az atyák suhogó árnyékai, födje
Karja Hadistennek, s örök inség nyomja szegését.“
Ezt mondá s megrázkódék a harczi halálnak
Szörnyűségénél, melytől nem rettege máskor,
S gyorsan előhozatá diadalmas szög paripáját
Egy forrás mellé, mely lassan zúgva magányos
Útjában csörgő köveken futtatta kis árját.
Meghorkant a ló a mint ide lépe; urára
S a táltosra setét szemmel húnyorga: sörénye
Hánykódott, mint mely fának szél lengeti galyját,
És füle állt hegyesen s félelmesen égre meresztve.
Tombolt és tüszkölt; végtére megálla közöttök.
A bajnok pedig ott termett, megfogta sörényét,
S rettenetes kardját fogatig mártotta szügyébe.
Megszökkent a ló, s nagyot ágaskodva süvöltött,
De nagy erővel megtartá baljában az ifjú,
S rettenetes kardját még egyszer döfte szügyébe.
Erre ledőlt, és páráját vonagolva kinyögte.
Vére setéten folyt a kútnak tiszta vizénél;
Hős ura állt szomorú képpel mellette, s imígy szólt:
„Nyeld be setét föld e vért, és kebeledbe takard el
Bolygó páráját diadalmas jó paripámnak,
Mely sok harczon erős lábbal, nyíl, dárda, gerely közt
Mint könnyű szellő, sebesen nagy sergeket eljárt,
S vitte hatalmamat a robanó csapatoknak elejbe.
Nyeld be setét föld, és te fogadd el, szűtelen Ármány:
Áldozatom jele ez, neked és rémidnek ajánlva:
Nem sok időre magam föld árnyékába borúlok,
S nemzetemért szemeim fényét viadalban eloltom.
Légy te nyugodt, szüntesd lelkednek régi haragját!“

Igy szólt és hátrább lépett. A táltos azonnal
Megpörgette kicsiny dárdáját, s teljes erővel
Háromszor tapodott. Már érzé a gonosz Ármányt,
S népe jelenlétét, s így szólt bús csendes ajakkal:
„Éji setét, s ti az éjjelnek bús rémei, immár
Szűnjetek, és a vérjeleket békélve vegyétek.
Itt van az áldozat a forrásnak tiszta vizénél,
Itt folyt el nektek buzogó fris vére, s fölötte
Áll egyedül, ki ez áldozatot teszi, bajnok erővel,
Nagy bátorsággal fölfegyverkezve, s halála
Terhes gondjaival. Ti ne rémítsétek ezentúl
Háborgó lelkét, ne vegyétek tőle hatalmát:
Nem sok időre hideg föld árnyékába borúland!"
Akkor háromszor megvillant helybehagyóul
Ármány jobbjának fellegdárdája, s elomlott.
A táltos pedig elrándúlt kaczagánya köréből,
S hogy megerősödjék, a hős ifjúhoz imigy szólt:
„Oh ne nagyon számláld, deli hős, ifjúi korodnak
Napjait, oh ne igen szomorodj' e létel utóján.
Mert nem kéne-e menned utóbb? nem kell-e nekünk is?
Ott hol Atillának iszonyú árnyéka huzódik,
Hol nagy Ügek, nemes Álmossal vígadva parancsol
A sok ezer népnek, mellyet dárdájok elejte,
Ott még áll üresen végetlen tére az éjnek,
A mi helyünk. Te korán jutsz el jelesedve közökbe.
Jobbodat a kutigúr árnyékok is áldva fogadják,
S a döntő magyarok vérképei néked örűlnek. —
Szép itt a ragyogó nap déli tekintete, kedves
A piruló hajnal s az egek kék színe nap estén;
Édesek a szerelem forró ölelései, és a
Társas öröm víg énekeit mindenki szerette:
De ki lemond itten lelkét elszánva ezekről,
S a ki dicsőséggel megváltja ezernyinek éltét,
Százszorosan vesz részt mind ebben az ősi világon.
Ármány kisértett: fölemel nagy karja Hadúrnak.
Az késziti neved koszorúját csillagi fényből.
Örvendj: a mi ezerben nincs, fölgyúla szivedben
A nemesebb bátorságnak szikrája, s ez éltet
Itt és síron túl bajnok hiredben örökké!"
Igy szólt. Mindnyájan nyugalomra siettek azonnal.
Éjfél múlt. Nehezedve nyomúlt szemeikre az álom.
Minden szúnyadozott, csak az ifjak lelke tünődvén
A történeteken. Hábor, kürtös Lehel és Bors
Megbúsúlva terűltenek el, hogy késedelemmel
A hír szép mezejét megjárni egyébre halaszták.
De minden gondot lassan lemeríte az alvás:

Sőt Ete álmait is szörnyű lelkével elölte
Ármány, hogy mélyen szúnyadjon, mint mikor a bús
Néma halál karján szúnyadnak az emberi lelkek.
Téged hágy egyedül gonddal küzködni magadban
Nagyra törő idegen, Susadal szép ifja, Laborczán.
Halni, vagy élni neked nem öröm már, végtelen inség;
Nincs nyugodalmad ezen, bizodalmad nincsen amabban.
Állsz, mint tengernek partján az egekre növő fa,
Melynek zöld tetejét villám és fergeteg éri:
Életadó gyökerét csapkodva emészti az árviz.
„Hogy megdőle Kió, Álmos harczára, midőn ez
Ősi hazájából seregét rá vitte merészen,
És az orosz földön jól terjesztette hatalmát:
A frígyes kunok és oroszok bátrabbjai nyomban
A diadalmas után indultak hirre sietvén.
Ekkor jött könnyű elmével az ifju Laborczán,
Kedvében vala Álmosnak s a hős seregeknek,
Mert fő nemből volt, s kedves szépségü személye
És őszinte szelíd; de magában nagyra sovárgó,
Könnyetlen szemmel honn hagyta az érte kesergő
Jámbor atyát; búgondos anyát; ott hagyta eszetlen
Hírre futásában jegyesének tiszta szerelmét.
‚Ugy maradott a lány, szép arczú Bellira, árván:
Ége s veszett, hervadt bújában; végre lehunyta
Bús szemeit, s gyászos sírjába temette szerelmét.
Ifju Laborczánnak, mikoron már messze vidéken
A szigorú hegyeket bajosan megmászta s ijesztő
Ütközetek közepett állott vérében aléltan,
Sokszor eszébe jutott búsongó Bellira képe.
Később még, mikoron főbb éveit érte, hevesb lett
Kívánsága; szerelmében most gyúlada jobban,
Most érzé tetemes kínnal, mit veszte, szivében.
Már készűle hazájához fordulni; feledve
Lőn nagyság és hír: egyedül még éle szerelme,
S éle szerelmében búsongó Bellira képe.
Ment; de haszontalanúl; a bús lány sírba jutott már,
Útjában hallá, későn szomorodva, halálát,
S megfordúlt ismét s élt itten azóta siralmas
Csendben, örömtelenűl. Seregektől járt seregekhez,
S kedve csatákhoz már nem igen lett annakutána.
A ki vigasztalná, eldődinek istene, azt is
Elfeledé, s bizodalmával nem járula hozzá.
A rohanó magyarok vérengző istene birta
Háborodott keblét; abban hitt, s rettege tőle.
Most Ármány jelenéseiből új ösztöne támadt.
És nagy erőszakot érezvén több fényre s halálra,

Még mikor a tábor rendében mélyen aludtak
Társai és kezdett a nap csirkázni, az első
Gyenge sugároknál keserűn így szóla magában:
„Rejtezz gyűlölt nap, mely búmra világodat öntöd,
A zivatar felhői megé rejtezz el előlem!
Hervadj léptem után, szemeim láttára borúlj el
Természet, mely díszeidet csúfomra nevelted.
Hah! vagy mért vagyok én nyomorult a boldog időben?
Illy inségre jutandónak mért kelle születnem?
Vagy mért kéne tovább bajaimhoz kötnöm az élet
Csalfa kivánatját? Nyilj lelkem rejteke, vagy bár
Nyilj te keserves szív s mondd el, mily terhes az élet.
Inte az ifjuság gyönyörűje, de nem fogadám el;
Férfi dicsőség szólt hozzám a mennyek öléből:
Fölhevülék, s buzgóságom könnyekre fakadt ki,
Haj! de hevültöm után nyomorultan hátra maradtam.
Most gyász képzeteim dúlnak s a csalfa setétség
Országát keresik. . . . Te fogadj hát szűtelen Ármány.
Hah! Ármány, Ármány! te fogadj, és ronts is el engem!
Bűn legyen a maradás nekem és örök átok az élet:
Én leszek áldozatúl a népért veszni menendő."
Szóla, s megúnt fekvéséből fölkelve serényen
Öltözetet veve, mely kékes vala, mint az emelt ég,
Lágy szövevényekből s czifrázott rojtos ezüsttel,
Gyenge szekernyéjét, mely félig födte be szárát,
Vékony szíjakkal kötözé. Fölvette továbbá
A fénylő sisakot s paizsát, mely domboru térén
A szaladó vadakat s űzőit metszve mutatta.
Vette tovább ragyogó kardját, s markába szorítván
Megsuhogatta keservesen és hüvelyébe taszítá.
Most dárdái közűl választa, tünődve magában,
Egy súlyost s hegyeset, állt elszánt fővel az égnek.
Mint a sír mély gödre, üres vala keble s borongó,
És szeme messze tekintve veszett a tiszta határon.
  Lassanként már ébredezett a tábor is. Első
Kelt ki Tas, és fiait hevesen fölrázta. Legottan
Keltek azok. Mint vad párducz fölrobbana Hábor,
Öltözetet veve és fegyvert, mely álla fejénél.
Uti Lehel mozdúla vitéz bátyjának utána.
Nálánál alacsonb termetre, de vállban erősebb,
Mint hegyi tölgy mellett a sziklafal, álla merően.
Hábor testén a ruha zöld, kaczagánya setét kék,
Hímes aranyszálak ragyogása keríti be szélét,
Fegyverek és harczok csillognak rajta kivarrva,
Bal sarkán egy kis hű kéz fölnyújtja virágát
A rohanó hősnek; de vad az, nem hajlik utána.

Harczba siet fölvetve fejét és karja hatalmát.
Ezt a kis Dalamér, Huszton fejedelmi leánya,
Varrta ki gondosan, és mellette tudatlan ajakkal
Dall vala Háborról, Hábornak barna szeméről,
Kit, mikoron nyargalna Denep sebes árjai mellett
Láta magas tereméből, és megkedvele forrón.
Gyenge, minő a harmatgyöngy, és tiszta szivű volt
A fejedelmi leány; de reá nem gerjede Hábor.
Bús vala még Tanaisba veszett mátkája halálán:
Még is ajándékát emlékűl hozta magával.
Most fölvette, s dicsőn fénylik vala benne, miként fenn
Hajnali díszében az egek szép csillaga fénylik.
Kardja alant lógott leszorított sárga övéről,
Kalpagján alacson kolcsagtoll renge; de hosszú
Somnyelü dárdáját magasan fölütötte kezével.
Öcscse hasonlóúl jöve fegyverkezve; de vállán
Szarvasbőr vala mente gyanánt kurtára szabottan,
És örvös buzogány jobbjában. Balja felől a
Hős seregek riadója lelóg, a tábori nagy kürt.
Igy készültek ezek, s döngették paizsokat: erre
Ébredezett a nép s szilajon kapkodta dsidáit.
Tas pedig állt hős gyermeki közt a sziklai sasként,
Mely bátor fiait magasan szép napnak ereszti,
És örvend s lassan csapkod szárnyával utánok.
Úgy állott fiait biztatva Tas, a fene képű,
S láttokon örvendett s velök a nép rendi közé ment.
Távolb fölkele Bors megbízott férfi erőben.
Visszaveté fodros hajait vállára, s keményen
Nyomta reá süvegét. Sok harcz emléke vagyon már
Bátor szívében. Attól ég arcza, holottan
A nem rég vett seb látszik még gyenge huzással,
Nem szégyen; mert nyalka Dobort ő verte le futva
Tátra magas bérczén. Az előbb ott rajta sebet tőn,
Mégis erőt vett Bors, és egy vágással elölte.
Most is kalpagján hordozza Dobor lobogóját,
Mely magasan veri a levegőt és messze fehérlik.
Már minden részről valamint nap nyugta után a
Csillagok egymást érve kitűnnek az égi határon:
Akkép kelnek ezek s szaporán készűlnek az útra.
Itten kél Edömér s csattog pánczéla ruháján.
Délczegen ugrál és nyihog a pej csődör alatta,
S a mint hánykodik, megvillan kardja kezében.
Tornyos testével jő zászlós Bulcsu amarról,
Mint döntő elefánt. Ékes zászlója lebegve
Játszadozik széllel, nagy ezüstös szára ragyogván.
Kék lapján képek vannak bele szőve aranynyal:

A vezető szarvas s dárdás űzője nyomában.
Messze terűl siető lábaiknak alatta Meótis.
Naptól csillámló síkján ősz hófuvatok közt
Csak néhol feketűl a szirtek dísztelen orma,
Hol repeső csókák s hollók marakodva tanyáznak.
Látszik alább nagy erőt mutató állásban az első
Hét magyar: Álmos, Előd, komoly Und, Tuhutum, Huba, Tas,
A mint esküsznek fölemelt kardokkal. Ezek közt [Kund,
A fejedelmi magyar deli Álmos, díszre kitetszőbb,
Áll magasan, s vérét s gőzölgő véröket iszsza.
Hajdan ezen képet könnyű tündéri kezével
Szőtte szelíd Zala, Álmosnak testvére, ki otthon
Megmaradott az előbbi lakon hű Torzon ölében;
A zászlót pedig Álmos adá hordozni Dobónak;
Elgyengűle Dobó, s a zászlót Bulcsura hagyta:
Ez viszi most gyakran betekerve, ha kis csata zendűl;
Fenn lobogatva, ha nagy seregeknek harcza dörömből.
Réz buzogányt hordoz s hadijesztő barna fején mély
Vas kalapot: nem mintha halált rettegne, hanem mert
Könnyen birja, s hevet, hideget ki tud állni alatta.
Ezt, hogy az alföldön nyargalt, fölrúgta lovának
Lába, ezóta fején viselé kalpagja helyében.
Apja is, a jó kedvü Bogács, kél nyomban utána;
Párducz kápa fején s van csinos bocskora lábán,
Testi ruhája setét, de ragyog szép csatja övének,
Melyről kardja lelóg s hüvelyével verdesi czombját.
Ez hogy népe között járkál, meglátja továbbad
Mint agg s gyötrődik Susadal szép ifja Laborczán,
Hozzá tér, s így szól pusztúló sátora mellett:
„Félre keserviddel szívem-kedvelte Laborczán,
Síra szülőddel apád, s téged nem tarta siralmok.
Most, mikor itt vagy már, te keseregsz-e? Mutasd meg erődet:
A bátor seregek közepébe nem illhetik e gond.“
Ifju Laborczánnak pedig ez volt válasza: „Tévedsz,
Oh jó lelkü Bogács, félénknek vélve Laborczánt;
Meglátod még őt a harczok fergetegében,
Meg! rémületlen képét sok ezernyi halál közt.
Néztem mint fordúl a jóból rosszra szerencsénk,
S elmerülék, de azért meglátsz a harczokon engem.
Ott hol legsürüebb s szörnyebb rivadása, veszélye,
Nézz, s ha megösméred vasamat villogni ne vádolj!“
Igy szólottak. Ezen közben már bontva valának
Sátoraik, s a bajnokok is mind talpra kelének.
Jött Ete hős iszonyú gondját lelkébe temetve,
Délczegen és bátran. Bojtos kaczagánya kevélyen
Lebbent a széllel, s valamintha világnak utóján

A szakadó egeket föl akarná tartani, állott
Izmos markában vasazott dárdája merően.
Tarczal is a nyilazó seregeknek büszke vezére,
Fecske lován, mint könnyü madár, nagy gyorsan előkelt!
Szép arany ív fénylett baljában, s rakva nyilakkal
Csengett és zörgött ékes puzdrája, ha mozdúlt;
Görbés kardja pedig csillámlott oldala mellett.
Fecske lován, a mint sebesen fordúla, ezüstös
Czafrang hányódott, s meglebbent sárga sörénye.
Mint ha megindúl a fuvalom nagy Mátra vidékén,
Rengenek a tölgyek, fejeik meghajlanak ingva:
Úgy mozgott Bodrog táján a reggeli tábor.
A nyihogó paripák s hősök keveregve forogtak,
Itt is, amottan is a vezetők villogva kitünvén.

HARMADIK ÉNEK.

Míg ezek itt késnek s hatalommal vágtat előre
Árpád a győző seregek fejedelme Tiszánál,
És füves Alpárnak haddal közelíti határát:
Fattyú Csorna szivét egy dölfös gondolat éri.
Tudnillik fejedelmi Zalán hű kéme kilesvén,
Hogy Bodrog táján sereg indúl, rendre beszélte
A szilaj ifjúnak, ki legott teli telve merészen
Gondolt tettekkel, föllázada, s nem vala nyugta,
Miglen rettenetes Viddint és bajnok Izácsot,
S a nemes Antipatert el nem csalhatta magával.
Már zengett kürt, tárogató, már kész paripákon
Ültenek a magyarok, mikor itt a völgynek öléből
Ellenök a bolgár seregek lovagolva jövének.
És látszék legelől szörnyű erejében az ádáz
Öldöklő Viddin, látszék dárdája hatalma
És hada, mely bátor nyomain ment bátran. Utána
Bajnok Izács toldúl. Ez fattyú Csorna hadával
Éri s nyomába rohan. Legutól jő Antipaterrel
Csendesen és komolyan bőtermő Ázsia népe.
Kik mikor a völgyből már mind sík földre kelének,
És a kész sereget látták hadi zajra fakadván
Megrivadások után sebesen zúdúltak előre.
Ellenben délczeg lovakon száguldva rohantak
A magyarok. Mint két felhő, mely távol az égen
Jár, s meg-megdördűl, a mint egymásra közelget,
Ugy zajog a két had. Cseng-döng paizs és sisak orma,
A mint a suhogó nyilakat föltartja rezével,
S róla kemény gerelyek lekoczognak tompa törötten.

Megy Tarczal, nyilazó seregeknek büszke vezére,
Fecske lován legelől; nyilait pedig a levegőben
Már viszi zúgva feszült idegének könnyü hatalma.
Dől sok erős bolgár. Megakad torkában az éles
Vessző, s vérével lelkét hadi térre bocsátja.
Egymást érve megy a magyarok nyila, kit fejen ütvén,
Kit mellben vervén letaszít. Most Tarczal erősebb
Nyilvesszőt veszen, és idegét fölhuzza halálos
Ujjaival. Peng a jó húr, nyila csengve röpűl már,
S mint az egek villáma, hatalmasan éri az ékes
Vértü Kabárt vállban. Megrettenik a deli bajnok,
A mint látja kezét fénylő kardjával elesni,
S érezi sérelmét. Átkozza magában az omló
Gyors nyilat, elbúsúl esetén, s átkozza lövőjét.
Hasztalan! a suhogó nyilakat még hallja röpülni.
Szállnak azok mind szüntelenűl. Ő lankad azonban,
Elhalaványodik, és kardos nagy jobbja lelógván
Visszacsavarja lovát, s keseredve megy a seregektől.
Más részről gerelyek hullnak nagy erővel omolván
A sujtók keziből. Hegyeikkel előre ragyogván
Verdesik a levegőt s rohanó hősökre sietnek.
Most Hábor szívos gerelyét markába szorítja,
És háromszor irányozván veti nagy hatalommal.
Nagy kopjája megy, a levegő megreszket előtte,
És szörnyűképen hallik suhogása, azonban
Rettenetes Viddin látván kikerülni akarja,
S megbukik; ámde sebes mentében eléri sisakját
A gerely, és nagy erőszakkal leszakasztja fejéről.
Megszédűl a hős; de hamar meg' helyre verődik,
S rettentőbbre borúl képén nagy szíve haragja.
Ollyan most ő, mint a széltől hányva boszontott
Tenger. Lelkének minden nyugodalma kifordúl.
A hadakon végig hangzik rivadása szavának,
És dárdája hegyén viszi bántott lelke hatalmát.
Összerobog már a két had, dörmölve nagyobbúl
A moraj, és sürü por kelvén lábaiknak alóla,
Bodrog szép táján szomorún besötétedik a föld.
  Erre tiporva megyen Viddin, s órjási kezével
Földre sodor mindent. Megdőlnek előtte Bobor, Bús,
Távozik a kis Etúr; csak zászlós Bulcsu tud ellent
Állni csapásának. Megreng a nagy fa kezében,
A mint rettenetes Viddin csapkodja; de áll ő
S egyre viaskodik a zászlót markába szorítván.
Nem szünik a bolgár. Neki szúr nagy dárdavasával
Több ízben. Zászlós Bulcsúnak balja az éles
Dárdától vérzik; mellén is hosszan elárad

A buzogó fris vér, s megrendűl harczi kalapja:
Ő pedig áll egy lépést sem hátrálva helyéből;
A bolgárra keservesen üt, vág vissza vasával,
És hozzá, látván hogy erőlködik újra, imígy szól:
„Bolgár hős! mire vesztegeted nagy erődet irántam?
Hozd bár a szélvész erejét ordítva kezedben,
Nem veszed e zászlót. Míglen markomban az isten
Mennyköve meg nem üti, magasan fog az állni s merően!“
Igy szólván szörnyű karját fölnyujtja, s keményen
Hány ellent a rettenetes bolgárnak, azonban
Vére foly; ő el nem csügged, folytatja vitáját,
Míglen utóbb a hős elvész a zajban előle.
De ki fenébb köztök mint fattyú Csorna dühében?
A kiket ér, vad párduczként szaggatja, s az ömlő
Vérben, elesteknek kínjában s a vad enyészet
Képeiben gyönyörére talál. Itt kardja ledönti
Szőke Csabát, kit hogy meglát a síkra terülni,
Néki rivalkodik, és imigyen szól büszke kaczajjal:
„A földet mit méregeted? nem durva fajodnak
Termett az, hitvány; de megállj, majd fölszabadítlak,
Hogy keserű lelked bujdossék vissza hazádba!“
Igy szólt, és testét kezdé tipratni lovával.
A nyilazó Tarczal távol meghallja kegyetlen
Csorna szavát, s elbúsúlván katonája elestén,
Gyorsan ereszti nyilát. Megkocczan Csorna sisakja.
És remeg a mint a gyors nyíl ormához ütődik.
Borzad Csorna s fején szomorún megrázza sisakját.
Néz csikorogva körűl, s mikor épen balra csavarja
Szürke lovát, Tarczal nyila csendűl második ízben.
Látja ez a nyilazót; de rogy a szép szürke azonban,
Mely megszökve, fejét a nyilnak elébe fölütvén
Mérges ülőjének gonoszúl eltűri halálát.
Nyargal már Tarczal maga is, megvágja derékon
A dárdás Bukorót, s ezután lenyakazza Mezirkét,
Kik menetét gátolni jövének elébe; de Csorna
Ekközben gyorsan paripát vált s délczegen ül már
És megyen a rohanó vívónak elébe rohanva;
Vág Tarczal, s első vágása hatalmasan éri
Csorna fején a réz sisakot, mely csengve lehullván
A földet veri: Csorna megáll, s egyszerre halálos
Szinbe borúl haragos szeme bús szikrája; de Tarczal
Kardvasa a nagy ütést nem birván, eltörik és jő
Ellenben Tarnó, s jobbját megszúrja dsidával.
Tiszta Rucsuk pedig a sisakot fölnyujtja urának.
Csorna föleszmél már, Tarczal fut csorba vasával
Elkeseredve; de még szivét nem vesztve, miként a

Megszaladó farkas, mely gyors űzőire gyakran
Visszakap és szikrát ereget csattogva fogával.
Már készíti nyilát ; de serényebb Csorna haragja.
Ott terem, és ragyogó kardját úgy vágja fejéhez
Tarczalnak, hogy messze lehull koponyája, s lováról
A megcsonkúlt test sebesen lehanyatlik. Az ékes
Fegyvereket dühös ellensége letépi, örülvén
Szép arany ívének s terhes puzdrája nyilának ;
A bajnok pedig ott fetreng vérében aléltan,
Visszasohajt hős társainak harczára, s elalszik.
Tagjain is gázolni kíván a vad diadalma,
Ám a gyors nyilazók, Tarczal hű népe, darázsként
Pezsgenek a téren s urokat nem hagyni halálig
Elszántak, zápor nyilaikkal ijesztik az ellent.
S mintha egyébütt harcz nem dúlna, csak erre röpülnek
Vesszőik s leszegezve rogy el, ki közelgeni bátor.
Csorna is elretten, borzadván pajzsa nyilaktól,
S harczi szerencséjét máshol kívánja keresni.
A hű nép pedig a testet vérháton orozza.
A csata vészeiből s bíztos menedékbe fogadván
Őrt röpülő nyillal tart ott mellette s temérdek
Nép hull el haragok miatt és nyilaiknak alatta.
Tas, mint harczi vezér, emberkedik, és közepette
Gyermekinek, valamerre megyen, dől, széled előle
A hadi nép, de nagyon megtartóztatja haragját.
Mint egy lesben ülő keselyű, áll hátra gyakortább,
Jegyzi az ütközetek folyamatját és hadat intéz,
A gyengűlőket szava, karja előbbre segíti,
Vagy födözőül van, ha ki megfáradna, hadával.
A nép mindinkább kevereg s vívódik azonban,
Győzetlen karját a rajta ütőkre szegezvén.
Itten Izács toldul széles mellével előre.
Hullámként zajog és rohan a nép, vágva feléje ;
De nagy mellének szirtében megtörik a zaj,
S karja hatalmától a hullám visszaverődik.
Lábi rohan, s egyenest zúdúl dárdája Izácshoz,
És bizik ő, de erős a bolgár barna sisakja :
Róla lefordúl a fegyver ; Lábit pedig állban
Vágja keményen Izács, s melléje lefekteti Bátát
S Dúst, rohanó Villám fiait, s Villámot azokkal :
A ki midőn fiait védné, velök elvesze s vérét
Magzati vérével megölőjök vitte keverve
Gőzölgő kardján, mely Villám szíve alatt járt.
Ellenben gyors karvalyként csapkodja vitézit
Kún Edömér. Milasint nyakszirten vágva ledönti ;
Kardja alatt ketté szakad agg feje barna Merőnek ;

A hosszú Nadorol kopjáját érzi hasában,
S összetekergődzik kinjában gyenge kigyóként.
Így Edömér valamerre kerül, ront, kerget, öl egyre,
A szomorú Lombár sebesedve iramlik előtte ;
Ő pedig űzi, kereng, vág és ordítoz utána.
A nyomorúlt bolgár itt már elveszne Azonban
Közbe vetődik Izács. Edömér jő gyors lova hátán,
Látja rohantában harczának ritka cseréjét,
S a daliás bolgár képén bámulva, megáll most.
„Mit vizsgálsz bámulva vitéz? bolgár vagyok én is.
Jőj, lássák feleink, kihez áll a harczi szerencse."
Mond az erős bolgár, s elejébe szökelteti ménét.
Hős Edömér nem fél, hanem így szól válaszadólag :
„Emberséges vagy szavaidban, harczi mezőn is,
Oh bajnok, s karodon nagy erőnek látni csodáját.
Tisztelem a te tekintetedet, s veled itten örömmel
Vívok, hogy lássák kihez áll a harczi szerencse."
Igy szól, és sebesen neki rugtat jó paripáján ;
Nem gyáván villog sebesítő kardja kezében.
A bolgárnak karvasa cseng és vére megindúl,
Hogy rá vág Edömér s könyökén gyűrűit eloldja.
Visszacsap a bolgár ; de kerűli serény lova hátán,
S könnyedén elfordúl Edömér, és vagdal azonban.
Hogy már szinte kifárad Izács. Végtére kitetszik
A nagy erő. Balról úgy vág Edömérre halálos
Karral Izács, hogy mellcsontját beszakasztja, holottan
Elsárgúl a hős, s lemarad félhalva lováról ;
A bus ló pedig elrohan és viszi páraszakadva
Megpusztúlt nyergét, ura vérzik s haldokol. Ezt hogy
Látta Izács, így szólt sajnos hunytára tekintvén :
„Igy fizet a véres hadak istene minden időben.
Bátor bajvívó! boldog legyen a te nyugalmad,
Megjő majd napom is, melyben mint szinte hanyatló
Testedet, engem is a förtelmes férgek elesznek."
Monda, s tovább indúlt seregét uj zajba vezetvén.
„ A völgy mélye felé küzdött hada Antipaternek,
Ő maga szóval is és példával is úgy megy előttök,
Hogy vezetése után Bors népét visszaszoritják.
Látja, s előugrat buzogányt rengetve kezében
Bors, és a görögök nyilait fölfogja merészen
Czifrás paizsával, s megyen Antipaterre rohanva.
Bátran küzködik a két kar, s kétségbe huzódik
A viadal ; de utóbb már lankadoz Ázsia hőse,
S a rohanó Borsnak rosszúl forditja hatalmát :
Vág ugyan és széles kardját Bors mellire szegzi,
De paizsát tüstént oda nyujtja ez és üt azonnal

Nagy buzogányával. Beszakad rozzanva sisakja
Ázsia hősének, s megkocczan erős koponyája.
Hölgye pedig remeg és besötétül szép szeme fénye.
Már őrzői között nincsen nyugodalma, kirándúl,
Bajnokit inti s viszen segedelmet gyenge kezével.
Hátrál Antipater, s itt tüstént közbe nyomulnak
A görögök. Bors dúl, gyávának szidja magában
Antipater lelkét s tör utána, de bátran elállják
Útját: öldököl ő, de azok meghalni se félnek:
Megsebesúlt urokat karddal s testökkel is őrzik.
Antipater pedig a bús nőt bíztatja szavával,
S szive szerelmével mosolyog rá bajnoki képe.
 Nagy keseredve megy és vagdalkozik ifju Laborczán
Más részről, és semmi veszély nem tartja futását.
Megy mint könnyű szél, s szabdalva boszantja magára
A hadakat. Mirzát gerelyével mellbe hajítja,
És vérét látván, megőrűl. Majd czifra Lemőkre
Vagdal. Visszaver az: ki nem állván végre csapásit,
Megszalad: ez pedig űzi vadúl száguldva nyomában,
S hát hosszat ragyogó kardjával vágja keményen;
Czifra Lemők leesik, s földet rág kínos ajakkal.
Inti körűl vívó bajtársait s kéri halálát.
Nem könyörűlnek azok: hagyják gyötrődni bajában:
De az orosz gyermek már vesztét érezi. Nincsen
Nyugta sehol. Mélyen belevág a had derekába,
És oda vágy, hol legszörnyebb veszedelme. Azonban
Végkora még nincs itt; Csornával kezdi vitáját.
Vág s pusztít kegyelem nélkül a két heves ifjú,
Kardjaiknak fennyen hangzik csöngése, s erősen
Ver, dobog a hő szív dagadó mellöknek alatta,
S már fejlik, bomol a pánczél fene Csorna nyakánál,
Erre keményebben lecsap ő is, homlokon érvén,
Vágja Laborczánnak paripáját, összerogy a ló
Szörnyű süvöltéssel: de Laborczán bátran előkél,
És gyalog áll harczot, de rohanva jön égve csatától
Erre Bogács, győző Csornát meg hátra szorítja,
S gyilkos szándékát bajnok karjával elűzvén,
Dárdás társaival szorosan bekeríti Laborczánt.
És lovat ád neki és így szól a harcz örömében;
„Ember vagy fiam. A te karod nem gyáva. Dicsőség
Van veled: én hallám vasadat csattogni vitézűl.
Menj, harczolj magyarán, s méltó lészsz mint magyar élni!“
Monda, s az ifjú ment; de nem élni — keresni halálát,
Antipater csapatait kezdé kísérteni. Bátran
Vága be, s már oda jött, hol csendesen áll vala néhány
Bajnoki közt a szép görög asszony férfi ruhában.

Titkos erő unszolja, s mivel nem lát nemesebbet,
Erre megy. Ármány itt mindent elkerget előle,
Hogy hamarább vesztét érhesse csatája hevében.
Áll maga, s ví egyedül a bús hölgy, fényes aczéllal.
Ellent hány, de erőtlenűl. Megnyitja Laborczán
A könnyü sisakot, s a pánczélt gyenge nyakánál.
És már látni fejér keblét, a szerte vetődő
Hosszú barna haját s epedő szeme tiszta sugárit.
Bálványként oda vész néztében az ifju: csapása
Fenn akad, a lélekzet eláll, szive verni szünik: majd
Megdöbben nagyon: és hangos kopogása kihallik.
A szép hölgy pedig áll veszteg, s rémülten előtte,
Mintha beszélné, hogy nem volt szándéka csatázni,
Mintha rebegné, hogy hűsége kötötte urának
Harczaihoz szivét, úgy áll itt félig aléltan.
Képe könyörgését, s csendes bánatja hatalmát
A vesztő szerelem bágyadt szikrája segíti,
És csábítóbb lesz szépsége veszélyes ügyében.
Ekközben már jő szörnyű fájdalma hevével,
A feleségféltő görög, és oda szöktet azonnal
Mint haragos tigris, porrá tördelni Laborczánt.
Nézi ez is, s iszonyú képét meglátva, gyanítja:
„Ez tán férje lehet“ s lelkét új gondolat űzi.
Még egyszer pillant a hölgyre, s levetve halálos
Képzeletét, örömet forral szín-csalta szivében.
Lelke lebeg kardján, kezeit vágyása vezérli,
Élni kivánna . . . Szegény! mikor élhete, veszni ohajtott,
Most már élni kiván; de bolond fogadása kiveszti.
Bús, komor árnyékban szédítő rémi jelekkel,
Csak neki látszólag, lebeg Ármány képe fölötte,
S élete szép örömét sanyarún elfogja szivétől:
Antipater nagy dárdával szaggatja derékon,
És üti szertelenűl a vágyó, nyugtalan ifjat;
Összerogy ez, s kedves képét elfutja setétség,
És melly ollyan igen nagy volt, szive lángja elalszik.
Néz iszonyodva, szemét a tágas egekre szegezve,
És nem lát egyebet, mint Ármány ördögi képét,
Mást, mint vesztének keserű fájdalma, nem érez.
Igy vész el nyomorúlt szép ifjúsága korában.
Látta Bogács bús harczában lankadni az ifjút,
És sietett, de ledőlt az, s már örvendve letépnék
Fegyvereit. Nem hagyja Bogács, ordítva közökbe
Csap s a holttestet kardjával védi vitézűl.
Hősi haragja elől sokan elrémülve kitérnek,
És sokat a hidegült test mellé fektet, azonban
Mindinkább gyűlnek katonái, s közökbe fogadják

A vérrel-porral csúfított, bajnoki testet.
Nézi Bogács, és gondba merűl, így szólva magában:
„Haj! csakugyan meglelted utóbb a harcz mezejében,
A mit ohajtottál gyakran, végvesztedet ifju.
Itt idegen porban temetődöl: messze hazádtól,
Messze szüléidtől, s nem fogják sírodat a bús
Hölgyek szép szemeik nedvével elönteni, róla
A fakadú ibolyát hű kéz nem tűzi kebelbe.
De te nyugodjál békével, bús ifju, porodban:
Itt csapodár örömek nem fognak kelteni többé,
S álmodat a titkos búnak nem ijeszti hatalma,
Melly ifjú napodon komor éjszínt vonva borongott."
Igy végzé s csapatit biztatva előbbre nyomúla.
  Zúg a harczoknak haragos rivadása; keményen
Csattog az összeütött fegyver, s a büszke levente
Még viszi teste sebét, karját még harczra feszíti,
De fáradtan zeng a kései ének utána.
A fene bajvívót s daliás, komoly arcza haragját,
A mellébe törött nyillal keseredve vesződőt,
S a diadalmi öröm hangját nem győzi követni.
Gyengék is már e letünő kor lelkei; a nagy
Ősi dicsőséget nem birják tartani többé.
Ti kaczagányos apák, hadat űző szittya vezérek,
Hős eleink, mi csekély nektek keveredni csatába,
Ott új honnotokért küzködni, s elesni vitézűl.
Nem! méltó unokátoknak most mondani én nem
Merném nemzetemet; mert a kard súlya keserves
Már neki, s mellékes gondokra vetődve, mohón a
Béke futó örömét kapdossa — nem őrzi — bolondúl.
Ollyanokat mégis szült századom, a kik örömmel
Visszatekintenek a lehunyó fény régi nyomára,
S hátramaradt sugarát fölfogják tiszta kebellel,
Hogy vele áldozatot lobbantsanak a haza színén.
Oh ha ezek számát érhetném gyenge dalommal,
Föld! gyönyörűséget nem kérnék tőled azontúl,
Szívem örökségét itt hagynám hűbb fiaidnak,
És komolyabb örömem nagy egekkel lenne határos.
  A ki kemény szűvel viszed Ármány rémeit és a
Szörnyü halál utján nem tudsz csüggedni, vitéz Und
Hős fia! hát téged hol nézzelek a csatatéren?
Sűrűn áll, mint a telekek zöld szálai, a nép:
De visz vesztednek sanyarú érzése közökbe.
Meg nem akadsz, és a hadakat rémítve zavarván,
Mint a villámé, tündöklik fénye vasadnak,
Vagy magas árboczként forog a nagy dárda kezedben;
A gyűlt nép pedig elréműl, vész és fut előtted:

Vér fakad útaidon s haldoklás nyögdel utánad.
Áll nem messze kemény harczban csillogva, zajogva
A három bolgár s ádázan vágtat előre,
A népnek sokasága pedig dől nyomban utánok.
Látja, s vitéz elszántában nekik ugrat az ifjú.
Fénylő kardjával legelőször megtöri fattyú
Csorna fején a réz sisakot. Megdőlne legottan
A bolgár; mert elkábúl feje s balra lehajlik,
Válla fölé; de hamar nagy zúgás hangja közelget,
Ármány jő, s a harcz moraját csikorogva hasítja.
Itten Etét, a mint ellenségére halálos
Vágást tenne, setét, rémítő képpel ijeszti,
S tornyos szikla gyanánt szakadólag elébe vetődik.
A hős nézi, s nem irtózik; jól tudja veszélyét;
De szive megbúsúl, hogy legjobb harcza korában
Kell hátrálnia s dárdáját fölemelve boszúsan
Verdesi a szellemképet. Mind hasztalan: össze
Bomlik az, és annál iszonyúbban ütődik elébe,
Újabb rémekkel. Most őt vadan űzi halála:
Nincs nyugodalma futásában, sem győzödelemben,
Karja legyen bár a villámnál ütni serényebb,
Pusztítson bár nemzeteket, nincs vége bajának:
Győztös kardja hegyét az enyészet visszataszítja.
Ezt érezve veszettebben kezd dúlni csatáin,
Képe setétebb lesz, valamint mikor a magas égre
Felleg emelkedik, és szép fénye sugárit eloltja,
Úgy beborúl szép hősi tekintete. Szökdös alatta,
S tajtékozva megy a pej mén, sujtásra szegetten
Áll egyenest a rettenetes nagy dárda kezében.
Hasztalanúl dől most Ármány rémképe feléje;
Hasztalanúl veti nagy mellét és kardja hatalmát
Ellene bajnok Izács. Hegyek essenek, a sebes árvíz
Tengere zúgjon bár, ő győz, vagy halni fog: igy megy,
S ég, föld nem képes megtartóztatni menését.
Most oda szúr, hol Izács nagy mellvasa összefogódik;
Messze kihallik rémületes csengése vasának,
Megszakad a vastag pánczél, mellében Izácsnak
Mélyen jár a dárda s szivét megnyitja hegyével.
Vész az erős bajnok, szép czímere búsan aláhull
A szédűlt fejjel. S még itt sincs nyugta Eténak,
Megy keseredve tovább, s viszi véres fegyvere súlyát.
Rettenetes Viddint leli nyargaltában ez úttal,
És neki vág, s döngő paizsát megzúzza kezében;
Ötet azonban az ellenséges Rém vadan űzi
Álfénynyel csábítva szemét. Most merre rohanjon
Honnan védje magát s hova vész, nem tudja s halotti

Borzadozás hidegen fut végig tagjain. A sok
Bolgár mind rá zúg; megbúsúlt népe Izácsnak
Ellene jő haragos szájból ordítva boszúját.
Eszmél Csorna is, és ide csattog vad dühe szárnyán.
De legrettenetesb a bántott haemosi bajnok:
Mintha veszett sárkányt szemlélnél a magas égen
Éjjeli felhők közt száguldani lángos agyarral:
Úgy rohan ez, s ragyogó kardjával csapkod Etéhez.
A tajtékzó mén már összerogy: ő pedig állva
Véresen, és tépett fegyverrel még keseredten
Visszaver, és harczban készűl elvenni halálát.
Veszne, s erős lelkét a rém vad körmei vinnék
Mátra setét barlangja felé; de fölöttök az égben
Fényhajlékából lát a hadak istene mindent,
És megszánja Etét, s a Rémre haragja kilobban:
Gyorsan előragyog a felső levegői határból,
Villámsujtásként látszik nyoma, s messze világos
A táják, mellyen földrázó fegyverivel megy.
Nap ragyog arczában, de szemölde haragra huzódik.
Kalpagján magasan szikrázik szép lobogója,
És hamvas kaczagánya körét aranyozza verőfény;
Kardja pedig nyugaton végig csillámlik. Előtte
Elkomorúl a Rém, s besötétül csalfa világa.
Barnás fellegeit bajosan burkolja magára,
Messze kinyujtja setét dárdáját, s zúg, morog és fut.
Hasztalan üt, nem villámlik dárdája kezében,
S a mint csillámló kardjával rá ver az isten,
Megszakad a sűrű felleg-ruha rémes alakján,
Búsan folynak alá barnás felhői, utána
A rongyolt árnyék s hitvány dárdája lebegnek,
S megy pusztán, s egyedűl nyomorúlt, rossz lelke pokolra.
Itt pedig a zivatar hangján így szólal az isten:
„A ki vitéz lelkét elszányán honja javáért
Veszni megyen, gonosz Ármánynak nem jut le kezébe.
Én oltalmazom azt, s hírét szép csillagom őrzi."
Monda s legott bátorság gyúlt lelkében Etének.
Visszavevé kifogyott erejét hős karja s hatalmas
Lőn vágása megént Más részről jőnek azonban
Vesztét sajdítván megbúsúlt társai. Hábor
Első, a ki Etét paizsával födve, fejéről
Elveri Viddinnek rettentő dárdacsapását.
Majd a sűrűdő bolgár csapatokra kerűlvén
Hátban sujtja Csetert s oldalt letaszítja lováról:
Megdöfi oldalban Hilkát, hogy azonnal elejti
Kardját s a kantárt, s csörrenve lehajlik utánok.
Igy a bolgárok csapatit gyéríti, de őtet

A haragos Viddin dárdával szúrva derékon
Hirtelen általüté. A hős nem is érzi sebét jól,
Már vész és csengő fegyverrel földre hanyatlik.
Fennyen emelkedik a fiatal cser törzsöke Fátrán,
Égnek ereszgeti zöld sudarát, és zúgva czivódik
A viharos bérczek lecsapó mérgével: azonban
Fejszés jő, s alacson bokrokhoz fekteti lombját:
Igy fetrengesz most, Hábor, te is a hideg úton.
A gyávák mellé leborúl nagy bajnoki tested,
S nincsen erőd, mely karjaidat viadalra emelje.
Most Ete hős, ki beszélje busúlt nagy szive haragját?
Megfordúl, noha vérbe borúlt deli termete, arcza,
Mint az eső kőszál fordúl, meg az erdei fákra.
„Haj Hábor, hol vagy, bajaim hű társa, ki bántott
Tégedet oh Hábor? Hol vagy, hova veszszek el érted?"
Igy ordít, s vas dárdáját két kézre szorítván,
Mintha egész sereget le akarna sodorni dühében,
Nem szúr és nem döf, hanem ordítozva körűl vág.
S a hova ér, tör, zúz; vele jár és dúl az enyészet.
Igy letöré derekát egy gyors nyilazónak, Azirnak,
Arczon üté Mekirát, ki legott jajdulva hanyatt dőlt.
Mellben vágta Simont, s szörnyen leütötte lovastúl.
Már Viddinre rohant, gyalog a lovag ellen, azonban
A ló Viddin alatt iszonyú jövetére nem állt meg,
Meghorkanva szökött, hátrált, kikerülni csapását,
Rája nyilak jöttek, kopják szállottak azonban
Távolról; de Hadúr inté, hogy térne ki gyorsan.
Itt pedig a nép mind inkább gyűl, s mintha egyébütt
Béke uralkodnék, nyargalva csak erre rohannak
A legerősbek is. Elkeseredve fiának elestén
Villámszikra gyanánt jő Tas, s nagy kürtü Lehellel
Bors kiséri nyomát. Már hős Ete mentve van; újra
Fegyvereket, paripát szándékszik venni; de hozzá
Járúl a táltos s komolyan nyugtatja szavával.
A heves ifjú a bölcs szót keseredve fogadja,
És hogy hév sebeit kötözik, most érzi leginkább
Fájdalmát, mégis Hábort jajgatva szivében,
Háborról tudakoz, s kardját kiragadva megindúl
Harmadszor; de szelíd Hajnát szemléli lebegni
Kardja előtt, s utját véres siralommal elállni.
Ezt küldötte Hadúr, hogy hősét visszaidézze;
Árnyék volt, de valójához termetre hasonló.
Szinte fehér kebelén látszott pihegése, s kinyujtott
Szép keze tiszta haván ragyogott harmatja szemének.
A mint szólt, bájos zengés lön alakja körében,
Átka vad Ármánynak elenyészett hangzatos ajkán.

S elvesze hirtelenűl a bajnokot intve magához.
Ekkor az ifjúnak lelkét más gondolat éri,
Bágyadtan leborúl széles szekerére Bogácsnak.
Csendes ajakkal hálát mond kardodra, Hadisten,
S ismét kezd a szép életnek örülni magában.
Távozik a véres hadak istene innen azonban,
S visszaragyog sebesen szép hajlékába egének.
Rettenetes Viddint pedig a sok fegyver eléri,
A bolgár sokaság csattog mellette, s keményen
Harczol Csorna közel; de vitézei futnak, utánok
A görögök hada is megfordúl, őt is erősebb
Karjával tüzesen hajtván, Bors visszaszorítja.
Viddin népe marad, s maga a hős, harcza helyében,
S a bús mérges atyát, a mint rohan ellene és nem
Vígyáz harczában, gyakran megsérti; de nyomban
Éri Lehel, s örvös buzogányát rázva keményen
Verdesi melléhez. Most már ki nem állja; dühében
Megcsikorítja fogát. De fut a nép, hátra megy ő is.
Gyötri kevélységét a szégyen, s gyakran eláll ja
A rohanók utját: öldöklő fegyvere, mint a
Vérbe borongó nap, megvillan néha; de tüstént
Megcsendűl fülinél súlyos buzogánya Lehelnek;
Ekkor hátra vonúl ismét, és lassan iramló
Népeihez keveredve boszús lélekkel elindúl.
Jó darabig megyen így a két had, s szörnyü nyomában
Holtak, haldoklók vérrel fertőzve maradnak.
Elválik végtére, külön pályára szakadván
Mindenik, és csendesb leszen a szép bodrogi táj ék.
De zeng a rohanó magyarok mentében az ének.
Fujja Lehel czifrás kürtét diadalmas ajakkal,
És az egész táj ék reszketve felelgeti hangját.
Bús, de hatalmas hang; valamint, ha setétes öléből
Csattog az ég, a kába világ meghallja haragját,
És retteg, mikoron hegy-völgy megharsan utána;
Úgy zeng tárogató és kürt szava, rettenet és bú
Terjed az ellenség földén hangjoknak utána;
Mert tudják, hogy azok pusztító fegyverü hősök,
Kiknél büszkén zeng a bús dal harczos ajakról!
Jól tudják, hogy azok Tanaist elhagyva kijöttek
Barna szemű deli hölgyekkel, sok gyenge fiakkal,
Hogy honnot keresők, s diadalmasak a csatatéren.
Oh de te nem zengesz többé, hadi kürte Lehelnek!
Csendes vagy, s az erős ajak is, mely csontodat érte,
Némán hamvad el a földnek lemerülve porába.
Nem viszi hangodat a szellő vérharczi mezőkön,
S a maradék, noha kívánná, nem hallja meg azt már.

Híred azonban, s a bajnok nagy híre le nem száll,
Míg csillag ragyogand magas éjjeli fénynyel az égen.
A mit a vérengző had meg nem emészte, gyakorta
Álnokság töri meg s veti jégkarjába halálnak.
Igy készűl neked Antipater, neked ídai szép hölgy,
Hű két élettárs, így készűl szörnyü haláltok.
Kardja Laborczánnak mikoron megtörte az asszony
Gyönge vasát, s rémült halovány kegyes arcza kilátszott
És hava keblének s hosszú haja fürte homálya:
Látta, közel víván a fattyú, s lángba borúla
Kellemein, s azokat szilajon kezdette kivánni,
Vére gonoszságát gonoszabb szándéka nagyítá,
S a mit ohajta, legottan el is végezte magában.
Vétke fogantatván, rengett bele mindenik íze.
Hányta vetette fejét. Sokfélét gondola, többet
Érze, s akart mindent. Végtére kifőzve csalását,
Minthogy visszamenő seregében nem vala nyugta,
Antipaterhez tér, s így szól, tüzet adva szavának:
„Így hát, így fog-e a nemes Antipaterrel egész nép
Néma gyalázatban megtérni Philónak elébe,
S a fejedelmi Zalán bennünk így tartsa reményét?
Viddin ama rettentő is, hátrálni tanúl már,
És mellette boszúlatlan vész bajnok Izács el,
Zsákmány sincs, melly enyhűlést hozhatna szivünknek.
Jer, rajtunk soha ily szégyent nap fénye ne lásson.
Jersze, tegyünk zsákmányt, s hozzunk hirt vissza hadunkkal."
Erre felelt nemes Antipater, s beborúl vala képe:
„Csorna! serény vagy az ütközeten; de nagyon heves és vad.
Nincs nyugtod, veszedelmet ohajtsz, mely téged el is veszt.
Bizva megindúltunk most is szavaidnak utána,
És a többi sereg csufjára megyünk haza; mert sok
Bajnok esett, s önnön vérünk fertőzi ruhánkat."
Még sem szünt, hanem indulatait titkolva, s haragját,
Visszafelelt szaporán, a szép, de gonosz szivü gyermek:
„Oh bizony ollyan igen nincs mit csüggedni az első
Gyenge csapásoknál, inkább jobb hirre sietni
Most van okunk, hogy ez egy harczunk el lenne felejtve
Mert noha ők sem örülhetnek, hogy győztek, elesvén
Sok buzogánynyal erős fiaik s nyilazóik előttünk,
Mégis veszteségünk s az erős Izacs este siralmasb.
Tartsd itt hát hadadat, megtartom népemet én is.
És menjünk ketten, vagy hárman amarra, hol a fák
Reggeli árnyékkal hozzánk fordúlva virítnak.
Túl azokon gazdag zsákmánynyal elülve lakoznak
A magyarok. Másik csapat, és tiszerte csekélyebb,
Mint ez volt. Te pedig jőj el, s vizsgáld meg először,

Mint leszen ott dolgunk, hogy kész légy bízni azontúl.
Jőj el, s kiséről̋idet is hozd arra magaddal.“
Monda, s megállitotta hadát a puszta vidéken.
Hitt neki, és népét amaz is szüntette haladni.
Ámbár a bús hölgy szomorún vonogatta sisakját,
S inte szerelmével: csábított férje megindúlt
Csorna után, minthogy nem tartott semmi gonosztól.
Ment maga a hölgy is, mint Csorna kivánta leginkább
Ment vele Bellerophon, ki jeles bajnok vala és hű,
A ki Skamendernek jött zúgó partjai mellől,
És az egész nemzetségben egyedül vala élő.
Kis fia s atyja szelíd hölgyével egy éktelen éjjel
Tengereken járván, a barna habokban elűltek;
Anyja pedig s kedves testvérei rég kihalának,
Ő vala még egyedűl, s nem zúgott napjai ellen.
Vitte kemény szűvel, mi reá volt mérve, s csatában
Sem lehetett rémült képét soha látni s futását.
Ily bátor vala ő, s most igy kísérte vezérét
Néma komolysággal. Csornának húsz katonája
Rejtve maradt sűrű fák közt, s igy Csorna, midőn itt
Meglátá a nagy görögöt lépdelni nyomában,
Elkomorúla: de nem rettent jól bizva kezében
Bizva vitézeiben, s ment gyors vezetéssel előre.
Már is az erdőnek hüvös árnyékába merültek
És a tábortól tova jártak titkos utakban,
S szólt nemes Antipater, nem akarván menni továbbá:
„Merre vezetnél még háborgó Csorna? Talán csak
A gonosz ellenség markába nem ejtsz egészen?
Állj meg, s a zsákmány hova van halmozva, mutasd ki.“
Melyre felelt szaporán a gyors, deli termetü Csorna:
„Jersze tovább: a mély völgyön tova fekszik az; onnan
Hol lombos tetejét az idős cser az égnek ereszti,
S áll egyedűl magasan több apró zsenge cserek közt.
Onnan mink látunk; de azok nem látnak, előttünk
Sűrű fák lévén iszalaggal elülve setéten“
Monda, s előmene a sűrűn törtetve serényen,
A csábított is ment gyorsan utána, veszélye
Huzván őt, mint huzza vizár a könnyü hajókat.
Hölgye pedig hátrább akadékos utakban elállván
Borzadoz, agg, remeg és ment férjét visszaohajtja,
S a mellette jövő hű Bellerophonnak imígy szól:
„Bellerophon, ki jövésemnek vagy hű követője,
Jámbor Bellerophon, nem látod-e, hogy megutalván
A magas istenség bennünket, veszni hagy itten?
Ugy hiszem én: vagy az ellenség ott férjemet érvén
Meggyilkolja, vagy a rossz fattyú Csorna kezétől

„Dől le siralmamnak, s akkor, ha ohajtani tudnám,
Hogy haza térhessek, nyiljék a föld meg alattam,
S rám nagy terhével honnom hegye, Ida szakadjon,
Vagy fene tengernek zivatarjai tépjenek össze,
És ne legyen temetőm a tágas földi világon."
Tiszteletes szóval felel a hős erre viszontag:
„Oh bizony, a gonosz ifjú már rossz harczra vezérlett,
Most pedig e helyben még több veszedelmet okozhat.
Loppal amott látom katonáit jőni nyomunkba;
Jót nem akarnak azok, téged s vesztünket ohajtván:
Ámde ne hidd, hegy bennünket megutál vala s elhágy
A magas istenség. A jókkal megmarad ő mind
Holtiglan; te pedig jobb vagy más ídai nőknél;
Tiszta szerelmedben s jámbor szép ifju korodban.
Fogjad azért ragyogó nyiladat, s jól húzd az ideggel
S a magas istenben bízván nagy gyorsan ereszd el.
Hidd, sokan elvesznek; mert angyalok őrzik irányát
Gyenge lövésednek, s adnak neki gyilkos erőt is.
Én pedig ellökvén hegyezett kopjáimat, éles
Kardomat is rájok fordítom, tégedet óván,
S zajt ütök itt, hogy hallja urad, hogy hallja hadunk is."
Monda, s legott teli torkából ordítva kiáltott.
Antipater hallá; de nem a had, mely tova zajgott.
Már ekkor közel állottak fene Csorna vitézi.
Bellerophon hegyezett kopjáit rájok ereszté.
És megüté legelőbb a döngő pajzsu Szilárkot,
A ki, midőn beleit szaggatná a hegyezett vas,
Nagy zuhanással alá fordúlt jajgatva lováról.
Másodszor meglökte nyakon hős Kaldorit, a ki
Haemos alól szép öcscsével, Dalainnal elindúlt,
És aranyos, gazdag fegyvert hoza drága ruháin.
Ennek erét nyaka jobb részén megszegte az érczhegy.
Vérbe borult ragyogó, dús fegyvere, s teste hanyatlott,
Kit mikor öcscse, szelíd Dalain, fölfogna kezével,
A magas Istenben bízván, neje Antipaternek,
Megrántá idegét, s nyila róla rezegve lecsendűlt,
Hogy Dalain dőlt bátyjáért meghajla, födetlen
Vékonya, a pánczél lehuzódván róla, kilátszott,
Itt éré a nyíl, s szabadon megjárta hegyével,
S élte tüzét kedves fiatalságában eloltá.
Szép Dalain eldőlt bátyjával, s összeütődött
Fegyvereik megcsöndültek testvéri panaszszal.
Látta, mi történik, s elbúsúlt Ázsia hőse,
És széles kardját tartván vágásra kezében
Visszarohant, de amaz vadan ellene álla vasával,
S szóla, hogy a völgy is zengett bele, durva haraggal:

„Hölgyed enyém, ég föld sírjon bár, hölgyed enyém lesz:
Te pedig átkozz meg, s fekügyé! keseredve porodba.“
Evvel elébe rohant, s szörnyen megütötte sisakját.
Ingott az, s nagy messze hatott csengése rezének.
Visszaütött tüstént fattyú Csornára boszúsan
A nemes Antipater, kardját elcsapva magáról,
Mellben s hóna alatt hosszú vágást teve rajta.
Itt ugyan a dühödött bolgár szeme fénye lehúnyna,
És csúfos munkái közűl ez lenne utósó;
Mert iszonyú rohanásában nem győzi kiállni
A feleségféltő görögöt, s nem bírja csapásit.
Már hátrál; de segéd közelít pártjára; sietve
Kalpi s vitéz Turibán jőnek melléje csatázni,
S a görögöt hosszú tőrrel szurdalva fogyasztják.
Mérges oroszlánként ordit a bús görög és küzd.
Mély sebeit nem is érzi, előbbre tör, égve közűlök.
Kalpi s vitéz Turibán sebesedve lehullnak előtte
Végre lefektetík őt két részről csapva reája
Csorna s az álnok Emőr, ki utána kerűlve, orozva
Szúr derekába dsidát, melynek hegye köldökit éri.
Így esik el, s szörnyen megcsördűl fegyvere testén;
Teste pedig még rázkódik s remeg a nagy erőtől,
Melylyel megbúsúlt hős lelke kiszálla belőle.
A nő, haj! nem is az, búsongó férjtelen asszony,
Elfásúl, leereszti kezét dermedve nyiláról.
Élni nem óhajt már, egyedűl még retteg az ádáz
Csorna kaczér szándékától Ez erőre segíti
Újolag és boszuló nyilat indít a lator ellen.
Megy nyila, s Csorna kezét paizsán áttörve megéri:
Vérzik az és pajzsát döbbenve leejti; de annál
Mérgesb és rohanóbb vágyásit elérni remélvén.
Kit mikor a bús hölgy látott közelíteni, képe
Elsárgúlt, s ragyogó íjáról jobbja lefordult,
S még csak alig, nyitván ajkát, így szóla rebegve:
„Bellerophon, haj! Bellerophon, nem tudsz-e megölni?
Ölj meg, az ég jósága megáld valahára helyettem,“
Szánta, de meg nem ölé a hős; hanem egyre csatázván
A dárdás Bugarót agyonütve leverte lováról.
Megtöri most Kallót és büszke Lemerki hatalmát,
S mond a bús hölgynek, lelkét hogy erőre vihesse:
„Oh ne remegj. kisegít minket még a kegyes isten.
Bízzál, és nyíladat fordítsd a gyilkosok ellen.“
Szóla, s vasát villogtatván folytatta vitáját.
De fene Csorna előtt megereszté jó paripáját
A bús hölgy, s futa, merre nyilást lele a vadon erdőn,
S már oda Bellerophon, Molkob szájába ütötte

Dárdáját, mikor ez Csornához vága vitézűl;
Csorna reá hajtott, s testét tipratta lovával.
Most, mert vélte, hogy a sereg e zajgásra megindult,
S látta, hogy a hölgyet nem nyerheti vissza kezére,
Futni hagyá, s hév vágyait elfojtotta szivében.
Véresen és szomorún ment a görögökhöz, azoknak
Mintha vad ellenség kardjától folyna ki vére,
S Antipatert is azok rontották volna le s hölgyét,
Úgy szólott, s a kábákat megcsalta szavával:
Balgatag, azt várá, hogy majd ha vasával elejti
Antipatert, hölgyét a mély völgyekbe vitetvén,
Többi vitézivel a görögöktől elszökik ő is,
S kéjét Antipater vesztével dölyfösen éli.
Igy gondolta; de a gyönyörűség elfuta tőle:
Bűne maradt csak meg s méltó félelme szivében
A görögök nemes Antipatert meghalva találván,
Véres fegyvereit s testét paizsokra emelték,
S hölgyét nem lelvén, szomorún indúltak el a vad
Csorna nyomán, kiki fennhangon esküdve boszúját.
A hölgyet pedig útnak eredt lova szerte ragadván
Vitte hegyen, völgyön, tajtékzó szájjal, az erdőn,
Végre kifáradván, egy csendes völgyben elállott;
Hol mikor a bús hölgy siralommal epedve bolyogna,
Elvesze félelem és bánat-szerzette bajában.
Erre vadász ifjú térvén, így lelte meg őtet
Elbomlott hajjal, leterülten egy almafatőnél:
Íja, sisakja közel heverének bal fele mellett.
Szépséges tetemét kis sírba letette az ifjú.
Nézte soká, s szomorú látásán könnye kicsordúlt.
Czifra palástjával betakarván, port vete rája,
És puha zöld hantot s fiatal szép völgyi virágot,
És ragyogó íját emlékűl vitte magával,
Melyre midőn egyedűl ligeten sétálna, gyakorta,
Szíve megindulván, csendes köny hulla szeméből.

NEGYEDIK ÉNEK.

Mint mikor a juhokat zúgó habok ellen ereszti
A siető pásztor, vagy előttök az esti homályban
Róka fut el: fele megfordúl, fele törtet előbbre
A szilajabb kosok állnak elől, szarvakkal erősbek
S bátrabbak lévén, a többit félelem űzi,
És az egész falkát buta zűrzavar éri miattok.
Bodrogi harcza után meglévén törve dagálya,
A görög és bolgár tábor most így vala: soknak
Visszadobog szive honna felé, más menni kivánna

A gyámoltalanúl maradott jólelkü szülékhez.
Némely társairól gondol; sok ohajtja mosolygó
Gyermeke játékát s fiatal, deli nője szerelmét.
Másokat a rohanó magyarok nyila meg nem ijesztett,
Ütközetet várnak, köszörűlik az érczeket, és nagy
Fennyen igér szájok diadalt fejedelmi Zalánnak
Mind e közt fene gyülölség s szivbéli boszú forr,
S félelem és szégyen. Viddint, noha sokra halált szórt,
Szégyene marja nagyon. Valamint kebelébe huzódván
Kurta kigyók marják a parton csendesen alvót,
A ki hogy álmából vesztő kinjára fölébred,
Nyög, forog és ordít; de baját nem tudja kerűlni . . .
Ázsia népe vezértelen áll, s mély búba merűlve
Rejti gyanúját még: de boszú tüze gyúlad erében,
S kész az egész tábort vassal földúlni haragja.
Csorna setét bünben sanyarú gondokkal evődik.
Hát fejedelmi Zalánt, mi nehéz bú fellege nyomja?
„Vissza tehát? hah! visszaverék, így szóla magában,
A bolgár sereget, melynek legjobban örültem!
S most mire várjak még? Te kevély nap, hunyj el előttem
A fejedelmi Zalánt földig megalázva ne lássad.“
Monda, s kerülte szemét mindennek, rejtve maradván
Belső termeiben, hol nagy dárdája Reánnak
Függ vala régi szegen s tarajos hadi sárga sisakja,
S a szörnyü kardvas s bikabőrös pajzsa fölöttök.
Most ezeket henye békében por, rozsda emészti;
Mert soha nem jutnak, noha birja, kezébe Zalánnak.
Mind e közt féltette Philó, hogy tábora belső
Zendűlés által megbomlik, s vagy nyomorultan
Vész el hir nélkűl, vagy harcztalan a hazaföldre
Visszaszökik, s őt mindenkép nyomon éri gyalázat.
Sok forog elméjén. Végez, meg visszakerülget
Első gondolatin. Hogy Viddin, társa tanácsán,
Tőle külön hadat indított a bodrogi síkon,
Nem vala szíve szerént, sőt megtiltotta először.
Engede végre: de most azok ellen gyúla haragja,
Kik vad erőszakkal meg merték törni tilalmát.
Ez vala rettenetes Viddin s a nyugtalan ifjú,
Csorna, ki lázított sokat a rossz harczra leginkább.
Szólna; de Viddinnek lelkét jól ismeri: feddő
Szóval azért nem mer közelíteni a nagy erőhöz,
Rejti tehát mérgét, s ravaszúl elszánja dicsérni,
Kit legyalázni akart. Főgyűlést rendel: azonnal
Megtelik a nagy tér. Daliák és harczi vezérek,
Hátrább számos nép jőnek tolakodva. Zsibongás,
S tompa moraj terjed tüstént, mint éj szele fúttán

Lenni szokott a nagy tavakon, hol barna özönnel
Felzúdúl a viz, s partját közelíti morogva.
Úl legelől aranyos székén a fejdelem; aztán
Ossavidéki Philó, távolb más harczi vezérek:
Szemközt s hátul a népség áll nyugtalan észszel.
Kis váratra Philó fölkél, s int messze: kezében
Fenn ragyog a szép kard. Látják, s hallgatnak azonnal,
Ő pedig elrejtvén kardját, nagy hangosan igy szól:
„Bőtermő Alpár fejedelme, s ti harczi vezérek,
Bolgárok s görögök, legyetek szavaimra vigyázók.
Úgy hiszem én, mikor ellenség közelíti hadunkat,
Nagy s rohanó, valamint a szerte dicséretes Árpád,
Nem kell szaggatnunk seregünket gyenge csapatra;
Mert az erő kapcsolva nagyobb, ha megoszlik, alább száll.
Tiltom azért, valamennyi vagyon, mindennek ezentúl
Hogy hírem nélkül seregét vigye bármi dologra,
Vagy rablásra, vagy ál hirből csatatérre vezetvén . . .
De, fejedelmi Zalán, te is a bús gondokat űzd el.
Majd ha egész hatalommal ütünk a büszke magyarra,
Nem fog örülni, tudom, napjának, mellyen az ősi
Szűk honból nyugat orma felé vesztére megindúlt.
Most ugyan azt hinnéd: hogy veszve van a mi szerencsénk;
Hogy hős Antipater oda lett viadalmas Izácscsal;
Mégis hallhattad, Viddin hadi tette kipótol
Mindeneket. Ne is aggódjál. Ő, a ki legelső
Bajnoki nagysággal, s egyebek közelítve hasonló
Hősim, ama gőgös hatalomnak végire járnak."
Szóla, de ősz Notaras nem tudta javalni beszédét,
Fölkel azért, és mond feddődő szókra fakadván:
„Máskor ugyan te, vezéri Philó, bölcs szózatot ejtél,
Most pedig eltévedt elméd, mikor ennyi görög közt
Első helyre tevéd Viddinnek harczi hatalmát.
Nézzed bár Schediost s a bátor spártai Hermest,
Karddal erősebb az, győzőbb ez dárdacsapással;
Észre pedig sokkal főbbek Viddinnek eszénél,
Annyira, mint hogy az ég magasabb az olümpi tetőnél.
Mert ki nem érti? Gonosz harczot kezdett ez imént is
S fattyú Csornának kész volt befogadni tanácsát.
Látta pedig minden jó szem, hogy visszahuzódott,
Ég, és a vérrel beborúlt föld látta futását.
Bajnok Izács oda vész torlatlan dőlve porába,
S a nemes Antipater, s mind ez láttára esik meg.
Én ugyan inkább a tenger fenekére borúlnék,
S jobbom előbb lobogó tűztől megemésztve lehullna,
Mintsem megtérnék bajtársam eleste után is.
S vajha csak annyi erő rejteznék agg kezeimben,

Mint mikor elvertem házamról Lerkü hatalmát,
S a gyilkos Temerét, ki orozva ütötte le kedves
Ősömet, agg Peleüst. Azt én ifjúi koromnak
Láng szakaszán dobogó lábbal kergetve lehajtván,
Kopjával megütém Strímon hullámai mellett;
Hol mikor egy karját a szívós kopja letörné,
Megrendűle, s hanyatt a könnyü habba lefordúlt.
Átkoza még ott is, de betömték szája szidalmát
A zúgó Strímon hullámai. Ott vesze, s testét
Vad halak étkéül becsavarta feneketlen örvény,
Oh de minek szólok multakról? Antipaternek
E remegő vén kar már gyenge boszúlni halálát;
Gyenge! szivem bús csak: mert kedves volt neki a hős,
Őt még, mint csecsemőt, láttam kegyes anyja ölében,
S emberré nevelém, hogy most itt veszne szegényűl. . . .
Úgy de te, bölcs kormányu Philó, mint kezdted ezentúl,
Tiltsd meg mindennek, hogy tétova menjen erőtlen
Harczaival megrontani a diadalmi szerencsét.
Inkább, mint illik, ha vezér, népére ügyeljen,
Azt biztassa, lovat, fegyvert forgatni tanítván:
Lóra, ha köz bajnok, s rontó fegyverre vigyázzon,
És köszörülje vasát s hallgassa vezére parancsát.
Így lesz, mit tennünk, míg a rohanó had előjő,
És nem kell külön a veszedelmek elébe szaladni;
Eljön az úgy is utóbb, s a bajnok lel hadi munkát."
Szóla s leült, de boszús szívvel rég álla helyében
Rettenetes Viddin, s csak alig zabolázta haragját.
Ége setét arczán szikrázó két szeme, mint ég
Két haragos csillag barnás felhői homályban.
Szóla vadúl, és a gyávák reszkettek előtte:
„Ostoba vén Notaras, te dicsekszel eszeddel, azonban
Meg sem gondolod azt, hogy majdha porodba ledöntlek
S hangos gégédet megmetszem, megszakad a te
Bölcs eszed is, s nyelved nem fog dicsekedni fölöttem.
Sőt némán dőlsz el, mint szinte ha pásztora vágja
A ligeten bőgő barmot vas fejsze fokával,
Némán fetreng az, s többé nem bőghet az erdőn.
Hát ha ugyan tizszer, vagy százszor lenne is elméd
Bölcsebb másénál, senkit te boszantva ne mocskolj,
S még ha talán valahára gonosz szó jőne belőled,
(Mert csak szólni serény; de egyéb jót tenni csekély vagy)
Tudd meg, utósó az, s a diszes Tempe határin
Nem hallják szavadat fiaid, s unokáid azontúl."
Jól el sem végzé, már ellene zúg vala minden
Főgörög, és hangos moraj indúlt a seregek közt:
Szólni pedig nem akart még ellene senki is. Ekkor

Egy dühödő csapat Antipater hű népe közűl, jő
Nagy hevesen, s fattyú Csornának kéri halálát.
És Lamias szomorú képpel, mint éjjeli bús rém,
Lép ki közűlök s szól, keze kardján reszket azonban:
„Bölcs kormányu Philó, s ti dicső nagy harczi vezérek
Ha nemes Antipatert, valamely tisztelte közűlünk,
Most mikoron meghalt, adjunk neki jobb nevet, és hirt
Engemet ő kegyesen mint gyermeket elveve, s táplált
Ön hajlékában, s vala jó vezetője hadának.
Most pedig őt soraink mellől fene Csorna kicsalta,
És megölé gonoszúl katonáival a vadon erdőn.
Ott vesze szép neje is daliás, nagy Bellerophonnal,
S mind ezt Csorna tevé, most hát érette lakoljon,
És temetési torúl legyen étke az éhes ebeknek.
Antipater sírján kell néki elesni kezünk közt.
Adjátok ki legott; búnk, s a hős vére kivánja.“
Monda s haraggal emelte kezét, és kardja, kezével
A mint fölrándúlt, nagy zajjal csörrene vissza,
Mindnyájan bámultak ezen; de gonosz szive forrván
Erre felelt heven a mérges, deli termetü Csorna:
„Jőjön bár, ki halálra siet, kísérteni, jőjön!
És te, mivel bús vagy, búdat megszerzem azonnal,
Árúló Lamias, ha szavadnak végire nem mégy.“
És ekkor valamennyi görög neki zúga dühödten:
Ő pedig a ragyogó kardot tartotta kezében,
S megréműlt, de felé indúlt pártjára szegődvén
Rettenetes Viddin, s rivadó szava zenge közöttök:
„Senki kezét bajnok Csornára kitenni ne merje,
Vagy tüstént ellenségink örömére csatázunk
Egymás közt, s iszonyú öldöklés végzi pörünket.
Én ugyan azt leütöm, ki közel mer jőni haraggal,
És szeme víg fényét kezeimmel örökre eloltom.“
Monda, s boszús karját a rajta ütőkre kitartá.
Spártai Hermes volt balról mellette. Ez is most
Ellene szólt hevesen, s hosszú dárdája kezében
Állt rendűletlen, mint egy magas ídai szálfa.
A feketés Schedios lépett vele közre s merészen
Állt fegyvertelenűl vont fegyverek ellen, azonban
Hátrált mindenik, ő pedig így szólt hangos ajakkal;
„Elbüszkűlt gyermek, te ki szép hírben vagy erőddel,
Haemosi nagy Viddin, ne reméld, hogy mindenikünket
Elrémít fennyen villongó fegyvered éle;
Ámde heves társak, ti se üldözzétek az ifjú
Bajnokot oktalanúl, vétkét bizonyítani kell még,
Aztán szenvedjen; de ha mostan ezekre idő nincs,
Álljon elő, s kettős viadallal mentse hibáját,

Vagy veszszen, mint a sors istene rendeli dolgát:
Ím én mindenitek láttára vivok vele, jőjön:
A nemes Antipater méltó, hogy ez áldozat essék,“
Szóla, s reá zúgott javalólag az ostoba népség.
Csorna pedig megfélemlett, de kiszálla sietve
A fejedelmi Zalán székéből, s szóla szomorgón:
„A nagy igéret után igy tesztek-e búmra, vitézlő
Bolgárok s görögök? Bár inkább hagyjatok el mind
Hogy vég vesztemnek ne lehessen senki tanúja!
Oh de mit is mondék? Ellenségimnek alatta
A dobogó paripák port vernek földemen: íme
Itt van még napom, és nincs a ki segítene rajtam.
Ám legyen, elveszek én, ha boszúsak rám az öröklő
Istenek, elveszek én, s majd földem puszta határin
Megtipor a rohanó bajnok, ki letépi dühödve
Véres fegyverimet, de ti bár haza térjetek innen,
Visszavonó katonák, meg fogtok adózni Zalánért.“
Szóla s kiment tüstén haragos, bús képpel elõlök,
Elbámult a nép, mikor ezt szemlélte s ijedten
Nézett a sebesen rohanó magyaroknak elébe.
Szégyenlette Philó, hogy meg tuda rende bomolni,
Forrott mérge, setét lőn homloka, s ránczba huzódott
Két szemefénye fölött. Valamintha fölűl az egekben
Gyenge homály lebeg a nap előtt s még látni világát
A nagy tengerben, de körűle setétedik a víz,
És haragos habokat fodorít rá mély fenekéből:
Ekkép szálla Philó képére haragja szivéből.
„Erre jutottunk hát?“ igy szólott „csorda ez inkább
Mint hadi nép s én ily népet viadalra vezessek?
Jól vagyon, elvezetem; mert meg kell térni nevünknek,
Mely már csuffá lett: de vezéri szavamra kimondom,
S a magas istennek fölségire esküszöm, egyben
Meghal az, a ki parancsomnál mer tenni különben.
Menjen azért kiki, s tartsa helyét a tábori rendben,
Hogy mikor arra megyek, jól fegyverkezve találjam.“
Szóla, s nem is mertek most ellenkezni szavával.
Ment kiki, és fegyvert, paripát készíte serényen.
Ekkép csillapodott, nem szűnt a párt dühe: titkon
Forrott még, s a fegyver alatt lappangva nagyobbúlt.
E zajogás közben megtért hű Kladni, szomorgó
Társaival: mint a sír éje, borult vala képe,
S monda rebegve: „Zalán, végső unokája Reánnak,
Oh, fejedelmi Zalán, fuss innen az ősi telekről:
Mert temetőddé lesz; fuss, vagy nem hallod amonnan
A zúgó tábort, s pusztító fegyvere hangját?
Monda, s boszús lőn rá Alpár fejedelme, felelvén;

„Hát te is, ősz ember, keseríteni jősz-e bajomban?
Most mikor összefogott minden gonosz ellenem, és az
Istenek elhagytak, keseríteni jősz-e te is még?
Veszni fogok, de te sírni ne merj szemeimnek előtte.
Sírni fog a bús hölgy elesett jegyesének utána,
Sírni fog a gyermek haldokló atyja halálán
Gyászba borúlt küszöbén, de míg élek, szánni ne merjen
Senki is, agg siralom ne gyalázza Zalánnak elestét."
Végzi, s parancsokat ád, hogy gyűljenek össze vitézi
S a heverő fegyvert gőggel leragadja faláról.
Fenn vala még a nap, s híg felleget űzve, világolt
Diszes egén, mikoron, mint egy deli sas sereg, Alpár
Elleniben telepedve megállt a puszta mezőben
A rohanó tábor. Nem sokkal utána, jövének
Meghitt társaik is. Valamint mikor a vizek árja
Két külön ágra szakad, s egyikét mentében elállja
A besodort kőszirt: az gyűl, haboz, és zajog egyre,
Majd kicsap árkából, s megfogyva, lefutja töretlen
Ösvényét; s melytől elvált, azon útba csap ismét,
S abba fejér tajtéku vizét mormolva vegyíti:
Bús hadi dalt zengvén lassú, diadalmas ajakkal
Igy jöve Tassal elő a véres, bodrogi tábor.
Sok búsúla vitéz társát nem lelve közöttök,
Némellyik nagy Hábornak tudakozta csatáit,
Kún Edömért keresék mások, sokan ifju Laborczánt,
Legtöbb a nyilazó Tarczalt keseregte szivében.
És mikor a daliák, s kaczagányos harczi vezérek
Nagy lelkű Árpáddal együtt tanakodni valának,
Istenes Und kezdvén, legelőbb így szóla közöttök:
„Fejedelem, s ti derék buzogányos, szittya leventék,
Vajjon hős rokonink, kik győztös harczban elestek,
Bodrog szép táján temetetlen fognak-e veszni?
A deli Hábort, és Edömérnek bajnoki testét,
A nyilazó Tarczalt, és kellemes ifju Laborczánt,
Férgek emésztik-e, hogy honnért tusakodva kivesztek?
Oh bizony igy komor éjjeleken fejeinkre lebegnek
A nyomorult lelkek, s álmunkat sírva szakasztják.
Nemde Kiónál is temetésünk félbe szakadván
A zivatar dühödése miatt, Hadur isten ijesztett,
S éji lidérczképen szakadott seregünkre haragja.
Küldjetek inkább egy csapatot mely fölszedegesse
Elszórt tagjaikat, és csillagi gyenge sugárnál
A habozó Bodrog mellett szűk sírba temesse.
Én ugyan igy vágynék meghalni, ha vég napom eljő,
Hogy csendes mély sírba tegyék a harczi mezőről
Testemet, és főmnél buzogányom gombja heverjen.

Vagy pedig azt fiam, és unokám hordozza csatáin,
S véresen és győztös kézzel függeszsze falára."
Igy szólt, és javalák szavait zajt ütve baráti.
S várták mit mond a seregek fő táltosa, Kárel;
Az komolyan fölemelte fejét, s ráinte; de tüstént
A lobogó tollú haragos Csörsz apja, merész Kund
Álla elő, s vadan és akadozva beszéle imígyen:
„Jókor gondoltok temetést. Bátor hadi munkát
Várnak az elhúnytak, s ellenség vére patakját
Ontott véreikért; de nem ily temetői siralmat.
Őket majd az erős viharok temetik be fövénynyel,
Vagy zuhogó zápor csendes Bodrogba lemossa,
Mink pedig itt addig harczoljunk bátran, erősen.
Igy kívánja Hadúr, s egyedűl így kedveli népét.
Engem ugyan bár éh farkasnak gyomra temessen,
Vagy heverő poromat vad szél ragadozza magával,
Nem bánom, ha dicső viadalban eleshetem egykor."
Végzi, s kemény kardját magasan fölnyujtja az égnek,
Ellenségei romlását vadan eskve magában.
A lobogós tollú Csörsz áll mellette, s leszegvén
Tornyos dárdáját komoran figyel apja szavára,
S zúgva körűlállják javalólag az ütközetértők.
Mond pedig a seregek fejedelme, dicséretes Árpád:
„Nem szükség vetekedni tovább, ti vezéri leventék,
Mindketten bölcsen szólottatok. Úgyde tanácsosb
Adni halottaknak végtisztességet ezennel,
Mint Hadur istennek botorúl elvárni haragját.
Egy csapat, úgy tartom, hát elmehet esti homályban,
Hogy ne gyanítsák meg, s mikoron hideg éjjeli fénynyel
Fölragyog a tele hold, az elesteket egybe takarja
Halmot emelvén ott, s áldozván barna tulokkal.
Onnan Bodrogköz szigetébe siessen azonnal,
S földje az elgyengűlt daliákat, hölgyeket, apró
Gyermekeket, kik azon tájon gyülekezve maradtak.
Menni pedig fog ez uttal az istenes Und fia: úgy is
Bajnoki híre betelt az utósó szörnyü csatával."
Szóla, s parancsolatait javalák valamennyi vezérek.
Ült Ete hős egyedűl zöld sátorboltnak alatta.
Mély vágás nem volt testén; de körűl vala sebbel
Dárdacsapás sajgott fájdalmasan égve bokáin;
Czombja szurást vett, és keze, melle, bal oldala vérzett;
Vére lefolyt testén, és a por alatta megázék.
Ezt mind elkötözék füvet értő férfiak. Így ült
S Ármány rémképét, s az ijesztő éjjeli bolygást
S harcza nehéz napját hányá türödelmes eszében.
És ámult szörnyű veszedelmén, mint ki setétes

Éjjeleken komor álmaiból serkenve csodálja
A tüzesűlt tarajú sárkányt, vagy bojtos oroszlánt,
Mellyeket álmában látott ordítva rohanni,
És még irtózik, s félig hiszi álma csodáit:
Így Ete még borzadva tekint harczára; de hála
Ébred hű kebelén, hálát zeng ajka Hadúrnak:
„Isten! erősebb, mint földön valamennyi halandó,
A ragyogó napnál, s tengernél karral erősebb,
Hála, dicsőség és áldás neked a magas égben,
A szeleken rohanó Ármányt megalázta hatalmad,
S a fogadott iszonyú veszedelmet elűzte fejemről.
Hála, dicsőség és áldás neked a magas égben!"
„Oh ha felőlem hall szép szőke leánya Hubának,
Mint fog örülni s köszönni neked; mert általad élek,
Mint fogok én is örülni, ha őt ép karral ölelvén
Rám dobogó kebelén boldog szerelemre hevűlök.
Égi Hadúr isten, te ne hagyj ezután is el engem!
Légy velem a hadakon, s csendes békében azonkép,
Áldalak én holtig, s valahányszor ez év szaka megjő,
Áldozatúl dobogó lovaim legszebbike veszszen."
Ekkép zenge Hadúr istennek erős Ete hálát
Sátora belseiben, mikor ifjú társai jöttek:
Csörsz, Lehel, és barnás Csongor, magzatja Veleknek,
Kikre, midőn nézett, megörűlt lelkében az ifjú.
És azok elmondák, Árpád mit végze szavával;
Erre pedig nagyon elbúsúlt, s bánatra hajolván
Földre sütötte fejét, és monda keserves ajakkal:
„Haj! bizony itt gonoszúl vezet ismét csalfa szerencsém,
Újra ki kell Árpád harczából messze maradnom.
És ti Lehel, Csongor, s te merész Csörsz, szüntelen a nagy
Harcznak híre után vigadozva siettek előlem? . . .
Menjetek. Ép karral nem volnék most is utósó,
Megsebesedve pedig, mint van jobb része karomnak
Nagy hadi munkákat nem tudnék tenni; de a hűlt
Testeket eltemetem szép csillagi gyenge sugárnál.
Majd nekem is, ha talán leterűlök puszta mezőben,
Tisztességet adand legutószor egy ifju levente,
S dombot emel tetemimre futó kis völgyi pataknál . . .
Menjetek! Ójon meg villongó kardja Hadúrnak.
Adjon erőt nektek, veszedelmet az ellen ütőknek."
Monda, s barátságos jobbját nyujtotta Lehelnek,
És nyujtotta merész Csörsznek, s búcsút veve tőlök.
Csongornak nyujtá végtére; de nem veve búcsút
Tőle, hanem kérvén mondá: „Magzatja Veleknek
Jőj ma velem, ha te jősz, örömestebb elmegyek én is.
Jőj velem és kísérj bajtársi karoddal utamban."

A viadalt báná Csongor; de barátja szavának
Engede, s ment fegyvert, paripát késziteni tüstént.
Igy végzének ezek, s Ete hős egyedűl vala ismét.
Fáradozása után érzéki leszenderedének,
És aluvék mélyen; látott pedig álma utólján
Egy ragyogó képet, valamint volt képe Hadurnak,
Melly is elölebegett a híg levegői határból,
S messze világos lett a táják, merre leszállván
Szörnyü sebességel földrázó fegyverivel jött.
Inte: de nem szólott alvó kaczagányos Eténck,
S kardja midőn vágott, a zúgó Bodrogot érte.
Háromszor vágott s mindannyiszor arra jelentett.
Ébred az ifju, s csalárd álmának kergeti képét,
Istene nem jelenik: de megújúlt bajnok erővel
Ver szive, s teste vidám épségben kel ki sebeiből.
Melyre midőn könnyen érezné tagjait, indul,
Sürgeti társait, és készűl utjára serényen.
Árpád, a rohanó seregek nagylelkü vezére,
Ütközetét bajtársaival más napra halasztja.
Megy kiki, s rábízott dolgát végezni törekszik.
Öröket állít Kund, s a tábort óva kerűli.
A leleményes Csomb élelmet rendel az éjre:
Tulkokat és juhokat, s szüretét a régi hegyeknek.
Fát hoznak mások. Reng, zúg, ropog a vadon erdő
Nagy fejszéik alatt, s fahalom kél sorra helyenként,
Mely kivilágítand a barna homálynak öléből.
Bors ott, hogy tova járt, egy szarvas ünőre találván
Űzte heven, hogy majd megvendégelje vezérét.
Vérzett a vad már: de nyilát még vitte nyakában.
Űzte tovább is Bors, már társai messze maradtak,
Ő futa egyre ohajtván a kis ünőnek erőtlen
Tagjait, és bőrét, mely szép vala, s gyenge növésű;
A vad ünő pedig oly könnyen, mint a hegyi szellő,
Ment, kis lába alatt még a fű szála sem ingván.
S mentében nyomait szép ifjú vére borítá.
Túl a rengetegen szemközt nagy bátran elálla,
S már a hős dárdát készűle hajítani, melyre
Még közelebb járult az űnő, s oda nyujtva nyakával
Gyenge fejét, igy szólt csábító asszonyi hangon:
„Oh bajnok, szünjél kergetni, magam jövök immár,
Vedd nyiladat, mellyet lőttél, vedd vissza nyakamból."
Visszavevé, s elbámúlt Bors: könnyűlve megugrott
A kis ünő akkor, s födözetlen gyenge leány lett.
Éjszaki hóhegyként, mellyet nem bánthata lábnyom,
Sem ragyogó napfény, itt állott ékes alakja.
Mint a parti virág, kékellett szép szeme fénye,

S kis kerek ajkán a szerelem rózsája mosolygott.
Balról által volt szögszín haja vetve előre,
Mellyet baljával pihegő mellének alatta
Tart vala, s térdiglen befödé ágyéka szemérmét.
Jobbjával mutogatta sebét, mely tiszta nyakának
Hattyu fehérségét vékony pirulattal elönté.
Ekkor Borsot az ámúlás izgatta s imígy szólt:
„Lányka, ki vagy te, hogy a természet alakja megolvad
Kényed alatt, s könnyen mutogatsz tündéres enyelgést?
Mért csaltál ide, társimtól mért tartasz el engem?
Nem tudod a viadalt, mellyet fog párduczos Árpád
Büszke Zalán ellen görögök vesztére viselni?"
„Jól tudom én" felel a csábító lányka „de téged
A boldog szerelem nyugodalmas karja fog el ma.
Jőj el azért te is, engedvén szerelemnek, ölelj meg.
A hegyeket birom én. Jég és hó enged erőmnek,
És csikorogva leszáll, ha kivánom, az éltes oromról.
Ott lakozom; de szivem forrón ver az édes örömhöz,
S kölcsönös érzéshez. Jőj el hát, csendes az este,
Csillagi szép fénynyel bujdosva forognak az égen,
És szerelem hangján suttognak gyenge fuvalmak.
Jőj el, az ércz fegyver ne legyen gátlója szivednek:
Százszor erősebb lészsz, karaimból visszamenendő."
Igy szólván nyujtotta kezét, mely szebb vala minden
Földi leánykéznél. Csendes lett ekkor az este,
Csillagi szép fénynyel bujdosva forogtak az égen,
És szerelem hangján suttogtak gyenge fuvalmak.
Minden bájos lett az enyelgő lányka körében.
Állíthatlan erő vonzá Bors karjait: egyben
Áltölelé a lányt, s kiveté a harczot eszéből.
Szinte megérzé már kebelének erős dobogását,
S ajka hevét, mikor a lány megrázkodva kifejlett,
S lassan odább lebbent, mint egy kísértetes árnyék.
Onnan is ámító hangon csalogatta vitézét;
Az pedig a szégyen s harag indúlatja hevében
Vette nyilát, s gyorsan csábítójára kilőtte.
Véresen elment a siető nyíl, és nyaka bőrét,
Mely egyedűl sértést szenvedhete, újra megéré,
Melyre sikoltva szökött a lány, és szíve vadulván
Hév fájdalma miatt hangos sírással elindúlt.
Nagyra, minő a legfőbb bércz, oly nagyra dagadván
Ment agg Fátra hegyén, s sziklái zörögtek alatta.
Végre megállt, s Kriván tetején keseredve leűlvén
Jajgata szüntelenűl: szörnyűkép harsoga hangja
Végig az ősz Kárpát sorain, s zivatarba szedődvén
Záporként lecsapá a nagy tengerbe siralmát,

Igy büntette Hadúr, ki vitézét csalta hadaktól.
Bors pedig a síkon kedvét elvesztve bolyongott
Hasztalanúl, s a táborhoz nem juthata többé.
Társai várják őt künn, és a tábori helyben,
S hívén, hogy megtér, dolgokhoz látnak erősen,
S a farakást ide is, tova is jó renddel elosztják.
Állnak egyéb katonák csapatonként, és veszik, adják
Harczi parancsaikat. Paripáik fékesen állnak,
És meg-megcsördűl a fegyer erős kezeikben.
A nap alá száll már, haloványodik arcza világa
A zajgó nyomorúlt földnek közel érve határit.
Áll egyedűl Árpád egy csöndes kis halom ormán.
Nézi körűl a sík tájékot, az elleni tábort,
Mely sokaságával mozog a nagy téren előtte.
Lelke magas képzelmekkel forog a nagy időben,
Annak előbbi, s jövő tüneményét látja lebegni,
S titkos imádságot mond hála-buzogva Hadúrnak.
Barna haját, s vállán tarkáló párducza szélét
A siető szellő kapkodja, s aranynyal elöntött
Fegyvere szép fényén haloványan reszket az alkony.
Néz iszonyodva reá a pezsgő elleni tábor,
Egymást kérdi heven, s a kérdés közben elámúl,
A mint látja felén rettentő kardja világát,
És daliás tetemét magasan fölnyúlni toronyként.
Nézi Zalán bús várából és Kladnihoz így szól:
„Kladni, te megjártad seregét a büszke magyarnak,
Szólj, ki az, a ki amott egyedűl áll a halom ormán?
Párducz inog vállán, ide látszik fegyvere fénye.
Oly daliás képet mutat ez, mint hírnek utána
Gondolom Árpádot, kit nemze Ügek fia, Álmos,
És kire mindenek azt mondják buta vélekedéssel,
Hogy daliás iszonyú képét ki nem állja halandó;
Én pedig útálom, mint a lator éjjeli farkast.“
Erre felelt tüstént szomorún hű Kladni urának:
„Jaj! bizony a hírből igazán ösmerted el őtet.
Árpád a győző seregek fejedelme az ottan.
Láttam rettenetes karját kardjával emelve,
Melylyel népének mikor int vala könnyü lováról,
Azt véltem, hogy csattanik a levegőben utána,
És beszakad földünk, valamerre dobogva lenyargalt.
Csendes egyébkor, s a kegyes égre hasonlatos arcza.
Népe vadabb, s egyedűl ő tartóztatja haragját.
Oh de reánk vad lesz; mert meg van sértve szavunkkal.“
Melyre boszús fejedelmi Zalán így szóla viszontag:
„Hah! remegő öreg, és vadsága ijeszthet-e téged?
A delelő napot az többé nem fogja megérni,

S népe szelídebb lesz, mint a füves éjjeli sírdomb."
Igy szólt, és büszkén végigpillanta gyülöngő
Bajnokain, s tenger bolgár, s görög ezredek árján,
S állhatlan lelkén félelmit elölte haragja.
Még is imádta Hadúrt Árpád a kis halom ormán,
És ragyogó arczán forró könycsepje lecsordúlt.
Hír égett hevülő kebelén, s új honja szerelme.
Értetek, oh új hon keresői, fohászkodik ő most,
Már született hősök, s születendők, értetek ég ő,
S harczi vitézséget kér a hadak istenurától.
Meghallgatja Hadúr és ád hadi szörnyü szerencsét,
Mely sok bajba kerül, s a nemzetet untalan űzi,
Mely véres hadakon forog, és nem lelheti nyugtát,
Nem boldogságát; de remegnek előtte, utána,
S fél Európának megrendűl tőle hatalma.
Harczi szerencsét így kért és nyere párduczos Árpád,
S a mint szikrázó karddal rá inte Hadisten,
Reszkete ég és föld, s a földnek büszke lakói,
Csak maga Árpád nem, nagy erőt érezve szivében.
S a ki szilaj nemzetségét ösmerted, az ádáz
Harczok fergetegét láthattad rajta; de csendes
Békenapot keveset számlálhatsz gyászos egében.
Már ekkor nyugaton lemerűlt a sárga verőfény,
A fejedelmi magyar most összehivatta vezérit,
S táltosait, s így monda nekik fölszólva közöttök:
„Férfiak! alkonyodik. Tüzetek most keljen az éjnek
Űzni setétségét, s melly áldozatunkat emészsze,
Egy farakás álljon közepettünk rakva Hadurnak,
Vendégséget ütünk azután, s kiki zengje csatáit:
Dallal hadd muljék a nyugtalan éjnek unalma.
Mert szemeinket előbb nem zárja be kellemes álom,
Mint a büszke Zalánt megalázzuk vára falánál."
Hangosan így szólt ő, és mindenik enged e szónak.

ÖTÖDIK ÉNEK.

Távol azonban az éj szörnyű veszedelmei dúlnak,
Elkomorúl rajtok szép csillagos arcza az égnek,
S vad zajgásaikat szomorúan visszamorogja.
Oh ha tovább mennem szabad a nagy tábor öléből,
Elmegyek a földet pusztító néma halállal,
Felfödözöm véres mezejét hideg éji homályból,
S rajta kitüntetem a holdnál ordítva czivódók
Harczait és a holtaikért tusakodva veszőket.
Hallván a földnép, hogy az alsó tájra huzódott
A főtábor, erőt, s szívet veve, s forrva dühében,

Merre magyart telepedve tudott, oda zúga hegyéről,
S öldöklő kezeit gyarló öregekre, fiúkra,
És gyámoltalanúl maradott hölgyekre vetette,
Bodrogközbe rohant legelőbb; de zajos vala jötte,
Mint a fergetegé, mely még a bérczeken űl, és
Már iszonyú moraját hallják a puszta lakói.
A bodrogköziek hallák, hogy zúga vidékök,
És kiki, mint tuda, ment, bujdosva kerülte halálát.
A hegyüregbe vonúlt némely: sok bolyga az erdőn:
Sok Bodrognak eredt, s hídján átomla zsibongva;
Volt, ki setét vizeit lappangva meguszta az éjben.
Másokat a dühödő pórnépnek elére haragja,
Kik lehajolt fejjel szomorún egymásra halának.
Jókor ment Huba, s fogta Bodort, és fogta kezénél
Gyenge Szömért; deli Hajna pedig mene nyomban utána,
S már bús ösvényén a zúgó Bodrogot érte.
Szólítván Hajnát, szólítván rendre cselédit,
A szűk gyenge bürün félelmes lábbal elindúlt.
Igy át vitte Bodort, és kezdé vinni Szömért is.
Ekkor erős hangon megdobban utánuk az ösvény,
S szó- és fegyverzajt harsognak vissza az öblök.
Megfélemlik ezen, s viszi gyorsan gyenge leányát.
Elsiet, és sajnos vesztségét sejtve csak akkor
Jajdúl el, mikor űzőit nagy messze kerülvén
Mérgök elől eltért, és nem leli a deli Hajnát.
„Haj! mi kemény vég ez, mi gonosz kéz hajt ide engem?
Agg fejemet sietek megmenteni; s veszni felejtem
Lányomat, a szeretett Hajnát, fene latrok ölében."
Igy szólván keseredve ledől egy szikla tövénél,
Mert agg lábai már nem birják vinni; körűle
Nyögve sivánkoznak kedves fia, lánya, cselédi.
Kérdi Bodor, vele kérdi Szömér: apa, Hajna hová lett?
Nem felel az, hanem a sziklához nyomja keservtől
Kába fejét, fölnéz a csillagos égre merően.
Háromszor fölkél elszánva keresni leányát,
Háromszor rogy vissza szegény a szikla tövéhez:
„Nem mehetek: vad szikla te légy, légy erre tanúm ég!
Nem mehetek; de te, hű Szakadár, menj gyorsan utána,
És ha lator kézben lelvén nem mentheted, öld meg."
Monda, s reá nyögtek síró fia, lánya, cselédi.
Hű Szakadár pedig elmenvén sírt éjjeli utján,
S hasztalanúl bolygott a csillagi gyenge világnál.
Látta Hadúr e fájdalmat, megszánta vitézét,
S szóla legottan az Álomnak, hogy menne le hozzá,
Enyhítné fájdalma hevét, biztatva reménynyel.
Éjszakról tüstént a kellemes Álom alászállt.

Szép aranyos szegetű szárny inga suhogva nyakánál.
Hosszu setét hajait hamuszín koszorúja kerítė,
S könnyen gombolyodó híg barna köd úsza nyomában.
Tart vala lágy iratos szövevényt betekerve kezében,
Melynek egyik lapján víg hajnali színben elöntve
A boldogságnak vidor ábrázatjai tűntek;
Másikon állt a bús sanyarúság képe sötéten.
Ott a búsan ülőt meglepte szelíden ölelvén
A koszorúzott hölgy, tarkás rét csermelye partján;
Ott a távol eső meglátta barátait ismét,
Véreit a rokon, a bujdokló honja határit.
Megholt társával mulatott vigadozva az élő,
Hitte jelenlétét, s örömétől lángola képe.
A hős győzve kitünt ragyogó nagy kardja vasával.
Éhesek, és szomjúk boldog bőségben ülének,
És fejedelmi arany ragyogott a durva paraszton.
Itt lesütött fejjel rabok állnak a régi bilincsen,
S jár éhen szomjan fonnyadt bőrképpel az ínség.
Itt a gyilkostól remegő elfutna: de nem tud;
Veszti dicsőségét a hős, vas fegyvere bomlik;
Népe fut, ő leesik, s dobogó paripája tipor rá.
A csecsemőt dühödő farkasnak körmei tépik,
Anyja sikolt, s iszonyodva fut a fene vadnak elébe.
Itt a hajnallal sokszorta szerelmesen eskvőt
Alkonyodás tájban mással szemléli mulatni
A bús lányka, s virágpártáját tépi fejéről.
  Illyenféle, s ezer más képet tüntet az Álom
Lágy szövetén, mikor a nyugvókat elönti ködével,
Azt pedig a jó, vagy rossz szinnel nyomja fejökre.
Most jöve, s csendes dalt mormolt még távol az égben,
És hallék zúgása, miként a szirteken omló
Kis pataké, vagy az erdőé, mikor esti szelektől
Lassan meghajlik leveles feje, s benne moraj kél.
Már közel ért, s legelőbb a két kis gyermeket éré,
S lágy, iratos szövevénye hegyét nyujtotta szemökre,
Mellyen rakva gerezdekkel szőlőtövek, ifjú
Kis csemeték piros almákkal fejeikre lelógtak.
A két gyermek aludt atyjának ölébe hajolva;
Ősz Huba is fáradt szemeit nehezedve lehúnyá.
A boldog szövevényt rá nyomta mosolygva az Álom.
Látta Etét ragyogó képpel diadalmi örömben,
A győző sereget látá vágtatni merészen,
S párduczos Árpádot hadat űző karral előttök
Jött végtére leánya elő, és sirt örömében,
És csókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,
Mint ezelőtt ébren vala szólni, mosolygani kedve.

Igy mikor álképeit a kellemes Álom elosztá,
Visszaröpűlt betekert szövetével az éjszaki tájra.
Itt ugyan ők rövid álmaikat nyugalomban alutták
A baj után: de kik a véres hadi téren alusznak,
Álmaikat valahára megint fogják-e elűzni?
Vagy ki lesz, a ki szelíd kézzel kelthesse föl őket,
Hogy még gyenge tavaszt, s napfényt láthassanak egyszer?
Senki sem! éktelenűl a véres porban enyésznek.
Im! hogy emelkedik a csendes hold képe ragyogva,
Szürke világánál, mint a kriváni fenyőszál,
Látszanak éktelenűl a termetes éji leventék.
Bús lábok, valamerre tapod, holt testeken áll meg,
Mellyek alutt vérrel feketedve, kihűlve hevernek.
Lassu hideg szellő játszik huzakodva hajokkal,
Némúlt ajkaikon besivít, és (hallani szörnyű!)
Tompa sohajtásként jő vissza halálos özönnel.
Igy járnak köztök Csongor, s Ete bajnokaikkal,
Néma, halálos gondolatok kísérgetik őket,
Nyelvök eláll, zajló mellöknek hangja dobog csak,
Vagy mikor indulnak, megdöbben alattok az ösvény,
És a holtak után hajlónak fegyvere csördűl,
Itt fekszik Hábor hosszan sík földre terűlve,
Arczczal alá, valamintha porát keseredve harapná.
A ragyogó szegetü kaczagány, s kelevéze törötten,
Hajh! másképp, mint míg viselőjök birta, hevernek.
Hős Ete rá botlik, meg is ösmeri, s képibe pillant
Élete vég sugarát vélvén még rajta találni.
Oh de setét az már, s bús éjre van űzve világa,
És hideg, és merevűlt, mint a fagyos éjszaki tenger.
Mind bámulva körűlállják, paizsokra bocsátja
Őt Ete, s elnehezűlt szívből így ejti beszédét:
„Bajtársam, hajdan víg gyermek társa koromnak,
Vérbe borúlt földön nyomorúlt így lellek-e téged?
Rám dühödött a vad bolgár, te helyettem elestél.
S haj! most hol van erőd, szemeid szép fénye hová lett?
És legelől rengő lobogód hova szálla fejeddel?
Mind letiporva hever, s te enyészet karjain alszol.
Ifjúság koszorúja! korán kiszakadsz te közűlünk,
S a sápadt holdnál temetésed nem lehet ékes.
Kis domb aljánál fogsz disztelen éjben alunni,
S fegyvereid fényét a föld árnyéka berejti;
De feledékenység nem rejt el örökre előlünk,
Kardodat elviszem én, villogjon holtod után is,
És legyen öldöklő, valamint, ha te vitted előre,
Ezt pedig árnyékok seregében bird te sajátúl.
Majd egykor hozzád nyugovó helyeinkre leszállunk,

És kereső jobbunk ránk nyujtott jobbodat éri."
Igy szólván kardját gerelyével váltani készűl,
S könnye reá csordul, mikor oldani hajlik utána.
Már viszik őt szomorún széles paizsokra terítve,
S borzasztó látás! mikor a holtakra tapodnak,
Elnehezűlt fejjel lassan felütődik előttök
Egy haldokló hős. Sanyarú képére tolódván
Kínja halálának, szemeit komor éjbe borítja,
Ősz haja véresedett fürtökben lóg le fejéről,
S szívrázó hörgése között ily szózata hallik:
„Föltámadtok-e hát ti halott bús társak az éjben?
Vagy kik járnak emitt zörgő fegyverben előttem?
Haj! Nagy az én kínom: lelkemnek nyissatok útat."
Igy hörgött, s feje ismét a holtakra hanyatlék,
S a mellébe törött kopját markolta kezével.
Itt iszonyodva megállt, mind a ki körűl vala s Csongor
Ment legelőbb hozzá, s minden haja szálla fölálla,
S keble dobogni szünék, mikor a hős rája mereszté
Haldokló szemeit, s ő a tört kopja után nyúlt.
Hogy kivoná, megrázkódék, a vér pedig omlott
Annak kebléből, és lelke sohajtva kiszálla.
Kínjától feketült arczát a csendes enyészet
Most elsárgítá, s szemeit betakarta ködével:
„Nagy volt, oh bajnok, s tartós fájdalma szivednek;
Szúnyadj most, valahára megáld szélhányta porodban
A maradék, ki ezen földnek bírandja határit,
S szörnyü haláloddal fiait nagy tettre hevíti."
Így szóltak, s betemették őt a kis halom alján
Társaival, s a tört kopját melléje letűzték.
Erre hozák Edömért lehajolt bús fejjel, utána
Tarczalt a nyilazó seregeknek büszke vezérét.
„Haj! mi nem így nyugodott csak reggel is a csatatéren,
Mondák mindnyájan, szeleket megelőze futása,
És nyila messze röpült ragyogón, és gyorsan előtte.
Most pedig éktelenűl itt fetreng véres ajakkal,
S szép arany íjából gonosz ellensége lövöldöz!"
Végre Laborczánt is hozták, s a kis halom alján
Négyöknek tágas sírt ástak az éji leventék.
A többit halmokba rakák, és dombot emeltek
Testeiken. Tüzet is gerjesztete Csongor azonnal,
Áldozatot hogy tenne nekik kis barna tulokból,
És szomorú torral végkép megválna közűlök.
Hős Ete járt egyedül holt ellenségei halmán,
És az erős bolgárt, kit nagy viadalban elejte,
Nézé, hogy neki is vég tisztességet adasson.
Távol azonközben megvillan az éjjeli fegyver,

Melyre midőn pillant Ete hős, s nagy gyorsan elindúl
Társaihoz, nekik a jelenést kimutatja, holottan
Sok megrettenik, és javasolja kerülni futással
A sokaság erejét: de nem így Ete, s Csongor: erősen
Állnak ezek bátor sziveikkel akármi baj ellen.
S a közelítőket készek fegyverre bevárni.
Mégis, hogy netalán némely hadi társok elessék,
Hős Ete cselt gondol, s szaporán így ejti beszédét:
„Társak, az éj kedvez. Fekügyék kiki szerte nyugodtan
A tetemek mellé, magam itt a holtakon ülvén
A lobogó lángban piszkálok dárdavasammal,
Vagy sárkány tarajú sisakát föltűzöm Izácsnak
Egy hosszú vérrel fénylő kelevézre, hogy ettől
Visszaijedjenek és rend nélkűl fussanak, akkor
Keljetek, és őket fent kardotok éle fogyaszsza."
Végezi. Szétvezeté Csongor kis számu vitézit,
S a holtak mellé fektette le őket ötönként,
Hogy mikor a jövevény sereget szétbolygani látják,
Ők egyesűlt karral bízvást ölhessenek abból.
Rejtve maradt maga is, s borzadva ölelte az elhült
Bajnokokat, s véres képökre remegve tekintett,
S ége halálos fekvését harczokra cserélni.
Szép Ete hős pedig a tüznél kelevézre szegezvén,
A sárkány tarajú sisakot fölütötte magasra,
S bajnok Izács tetemét fej nélkűl, vértesen, és bús
Helyzetben föltámasztá holt testi halomra.
És maga ült lobogós sisakot kapcsolva fejére.
Már az alatt közelebb járult amaz éji csoport is,
S erre tüzet látván sebesebben kezde rohanni.
Csorna hozá őket. Lelkét szilaj érzetek ölvén
Vétke tudásában többé nem lelte nyugalmát.
A tábort oda hagyta, s futott kikerülni halálát,
Mellyet az elbúsúlt Lamias dühe forrala titkon.
Futsz gonosz öldöklő, de utól ér szörnyü hatalma
Véres bűnödnek, s fejedet bekeríti halállal,
Balgatag! a hölgyet megnyerni hiába reményled,
S holtakról zsákmányt szedvén haza térni veretlen.
A hölgy férjével, kit elöltél nyugszik örökké,
S itt legutósó lesz neked e réműletes éjjel.
Jő sebesen hadi népeivel deli termetü Csorna,
S rézhegyü kopját tart könnyen forgatva kezében.
Ekkor kél a hős. Valamint Bakony erdeje halmán
A sudaras nagy tölgy, mely zölden messze kinyujtja
Ágait, és magasan jár büszke fejével az égben,
Ott szép fürteivel lágy szellők játszanak, és a
Tiszta verőfénynél feketés nagy sasfiak ülnek:

Igy kél hős Ete, és lobog ékes tolla sisakján.
Integet a fölemelt dárdával, s visszariasztó
Mozdúlattal Izács csonkúlt tetemére mutatgat.
Ily szörnyű lehet a déltengeri sárga halál is,
Melly a szárazhoz kis sajkán csendesen indúl,
S lassu szelek hordják veszedelmes szája leheltét.
Végre rohanva megyen s a népes partok utána
Holtak testeivel hosszan beterítve maradnak.
Szemmeredezve tekint a bolgár, látja fejetlen
Bajnok Izács tetemét, s kelevézen függni sisakját,
Elréműl. Iszonyodva megáll maga Csorna is, és néz.
Mit véljen, nem tudja s mihez tarthassa irányát.
Végre pogány lelkét ekkép szólítja magában:
„Most van-e hát szaladásra idő? Hah! vagy hova fussak?
Hol vehetek békét, mellyet nem fegyverem adna?
Ál ördög, vagy akárki vagy ott tetemével Izácsnak,
Míg fegyvert birhat, nem látod Csorna futását.“
Illyent gondolván, kopját vete rája boszúsan.
Mely nagy erőszakkal sebesen zúgott ki kezéből,
S ment egyenest, de kifáradván a földre lehullott
Ekközben pengő idegéből kétszer ereszte
Gyors nyilat Und fia is, megüté egyikével Ikámort,
A fegyverhordót, ki legott Csornának elébe
Általütött nyakkal leesett, sok kopja zörögvén
Markában, nyomorult! többé nem nyujthat urának;
A másik nyíl zúgva röpűl fene Csorna nyakánál,
S a sisakos Hirkunt sebesítvén jobb szeme táján
Csap be, s hideg vas hegygyel örökre eloltja világát.
Hős Ete gyors nyilakat lővén így kezdte csatáját;
Most pedig a kopját fölkapta, s hatalmas erővel
Visszaveté. Reszketve futott ki előle az alszél,
Ez pedig a levegőn sebesen tolakodva sivított,
S most nem esett le, hanem nagy erővel ütötte középen
Csorna kemény paizsát, s ketté osztotta hegyével.
Gombos övét éré azután, s ott félre hajolván
Gyenge fehér csipejét szurván vérével elönté.
Fattyú Csorna midőn evvel keseredve vesződnék,
Már közel állt Ete rettentő dárdával előtte.
Népe keverve futott, s közben valamintha halálok
Kelne, serény haddal némán föltámada Csongor.
Oh mig az öldöklést rebegéssel zengi el ajkam,
Bújatok el ragyogó szép csillagok a magas égen,
Hogy besötétedjék boruló lelkemnek az éjfél.
Csongor előbb karddal leveré a termetes Illit,
És az öreg Bekirót ketté szaggatta derékon,
A kik szinte együtt estek le halottan előtte.

Hátban üté Bogomilt, azután a sanda Kolombárt,
Kit, mi időn arczczal fordult, s szégyelve futását,
Bőr paizsát védűl tartá, és vagdala karddal,
Szája fölött megvága nagyon, kiütötte kezéből
Kardját is, mely csengve legott a földre lehullott.
A bolgárt Csongor még egyszer ütötte meg arczúl,
Melyre hanyatt fordúlt dombos paizsával elesvén.
Sok futa, mint nap előtt fut az éj köde völgyek ölében,
Ő, mint könnyü sugár, hozzájok elére vasával,
És kegyelem nélkűl járt ölve, riasztva közöttök.
A gyalogokból már ötöt ejte le, most kelevézt vőn,
Egy földön heverőt, s Irkunt leütötte lováról,
(Mert csak némellyek szálltak le keresni barátjok
Elhidegült tetemét, s a többi lovon vala) Irkun
Vérző oldallal leesett, és esve nyakát is
Szegte szegény, kit jó lova futván messze lehurczolt,
Hogy kengyelben akadt lábát nem tudta kivetni.
Csongor után mind föltámadt a fürge magyarság,
S a szaladó csapatot könnyű harczokban emészté,
Kisszemü Báta, ki mint a bús csillagtalan éjjel,
Rut vala képében, nagy fejjel s ferde ajakkal
Száz ezrek közt is kitünő, komor éjszaki rémként
Kelt s iszonyú ordítással kezdette csatáját.
Négy bolgárt űzött egyedűl maga. Karjait egynek
Elvágá, a másiknak megtörte sisakját,
És megtörte fejét, melylyel szédűlve ledőlt az.
Futtában megbotlott itt a kisszemü Báta,
S vastag törzsökként leesett a földre zuhanva.
A bolgár Hircsut megfordult rája dsidával,
S szidva fejének szúrt; de tömött kápája megótta.
Talpra szökött szaporán, s elvágá ellene karját,
Majd torkába veré az aczélos kardot; azonnal
Eldőlt a bolgár és társa ijedve odább állt.
Vitte szekerczéjét a markos Tárkony is, és ölt,
Pusztított, valamerre futott ló, ember előtte.
Öt rétű paizsát a vívó testes Olápnak
Elrontá egy vágással, s ugyanannak alatta
Oldala két csontját betöré másodszor, Oláp sem
Várá balgatagúl. Kardjával jól csapa hozzá,
S bal vállát mélyen megvágta: de őtet azonnal
Főben üté Tárkony, hogy aléltan földre hanyatlott,
S rajta futó bolgár bajtársi remegve tapodtak.
Már a két népség űzése, futása vegyes lőn,
A rejtett magyarok mind gyors viadalra kelének,
És rosszúl forgott váratlan harczba előttök
A buta bolgárság. Már a réműletes éjben

Holtakat is gondolt vesztére rohanni, s csatával
Nem mere, mint máskor, kétséges harczi szerencsét
Várni, hanem bizonyos veszedelmét futva kerülte,
S most az ölők dühödött ajakán, s az ijedve futóknak
Torkaiból kisüvöltő hang egy zajba verődik,
S a fegyverropogás, paripák nyihogása eget ver,
Ott hol előbb holtak borzasztó csendben aluttak,
S a letiport földön még féreg sem vala élő!
Csorna, midőn látá népén gonosz éje csodáit,
S a rettentő hőst, s fölemelt dárdája hatalmát,
Megrendült, s vadsága kifogy vala minden erőből.
Fölhágott szaporán, s megereszté jó lova fékét,
És futa, mint a rém, mellyet megkergete isten,
S mely hosszan nyujtózik el a nagy felleges égen,
S hogy leszakad, bús árnyék megy tépetten utána,
Igy futa Csorna, futó népét szaladással előzvén,
És holtakra vetett árnyéka követte futását.
Még sebesebb árnyékánál, és rettenetesb volt
A szaladó Ete hős, ki vivén dárdája hatalmát,
Mint a mennydörgés, ment zúgva, zörögve nyomában,
S csakhamar általüté paripáját hátra feszített
Lába előtt, hol vékonyodik hasa, szőre kopottabb.
Lassúdott a pára s halálgond érte ülőjét.
Félre szökött hát és a melynek előle iramlott,
El nem futhatván, fegyverrel várta halálát.
Főben üté legelőbb is Etét; de törötten esett el
A vékony kelevéz hegyezett vasa csonka nyeléről,
És Ete még állott, mint a nagy tátrai kőszál.
Annak kormos agyát sok villám szállja ropogva,
S kár nélkül elenyész mikor eljut régi tövéhez,
Mely mélyen gyökerezve megállt a föld közepében,
S ott az idők végét ingatlan fogja bevárni.
Így Ete még állott, s dárdáját hosszan előre
Nyujtván, míg kardot rántott az, erőtt veve ismét.
Monda pedig, mikoron rá készűlt Csorna rohanni:
„Hitted-e hát te kölyök bolgár, hogy gyenge csapásod
Engem is a holtak seregébe fog űzni? de téged
Most megemészt tüstént e hosszu kezembeli dárda,
És ragyogó kardom szivedet megjárja hegyével.
Majd panaszolni fogod népednek ferde ajakkal,
Hogy mikoron szaladál, magyar ifju levente ütött meg.
Az pedig ottan rád nem fog hallgatni; hanem fut
Fegyverem élétől, s egyedűl hágy téged az éhes
Férgeknek, kik majd dögödön marakodva lakoznak."
Erre felelt, noha félt, bátran deli termetü Csorna:
„Téged ugyan nagy erőd büszkévé tenne; de láttam

Én már elrémült fejedet, mely szinte lehullott
A nagy Viddin előtt. Hej; máskép állsz vala ottan:
Most engem büszkén éhes férgeknek ajánlasz.
Várj csak, azok téged sem fognak messze kerülni,
A ki reánk lappangva csapál, mint éjjeli farkas.
Most vedd e választ, holtak rablója, s dögölj meg."
Igy szólván ragyogó kardját neki vitte, s keményen
Csapkoda balja felé, s most mint két tigrisi kölykek
Víttanak elhangzó iszonyú csengéssel az éjben
A szaladók megfordulnak bámulva, s közöttök
Látván egy harczolni urát egyenetlen erővel:
„Vajmi buták voltunk, hogy féltünk eddig is e csúf
Latroktól, kiknél majd tizszer több vala számunk.
Jertek most, üssünk rájok, s mentsük meg urunkat."
Hangosan így szólott; s mind zajra fakadtak utána,
S mint sívó lelkek keseredve rohantak urokhoz.
Csorna, kerek pajzsát verdeste keményen Eténék;
Ez meg visszaszökött s dárdáját messze kinyújtván,
Mellben üté Csornát, hogy azonnal vére kibugygyant
Torkából, s elalélt karjával kardja lehullott.
Kardra kapott Ete is, s nagy erővel vága nyakához,
Melly a pánczél kapcsa fölött gyengén vala födve.
Itt éré: a bolgárnak feje porba vetődött,
Teste pedig nagy zörgéssel hullott el utána.
Szörnyű kínjától vonagoltak tagjai, ékes
Arczát szájából kiszivárgó vére csufítá.
Rá hágott Ete, s mellyeket ő kérkedve letépett,
Tarczal ivét, teli puzdráját most visszaszerezte,
S pajzsa helyett baljába vevé, s vállára akasztá.
Egy csapatot Csongor, s öldöklő társai űztek,
Sok most erre rohant, ha lehetne megóni vezérét.
Vagy legalább testét megmenteni víva remélte,
S csenge bosszúálló markokban kardjok aczéla.
Kikre midőn nézett Ete hős, elejökbe vetette
A véres fejet: az nagyot esvén földre lekoczczant;
Ő pedig így szólott rettentő szóval: „Ihol van
A magasan kelt fej feketítő porba keverve:
Bánatos anyjának nyujtsátok vissza, hogy őtet
A zajogó tenger habjában mossa fehérre;
Mert nagyon elcsúfúlt . . . de ti sem juttok haza többé,
Sorra vasat nyeltek, dühödők, s vért isztok előttem."
Elkeseredtek ezen, s szilajabban zúgtak előre
A bolgár katonák, de amaz sem szóla sokáig
Mint fecsegő szajkó; hanem a vont húrral ereszté
Tarczal erős nyilait, sok az által szörnyű halált halt.
Báluz Imérrel alá fordult: azt mellben ütötte

A hegyezett vessző, száján besivíta emennek,
A mint ordított: egyszerre elállt szava, s a nyíl
Általjárva fejét jó messze kiálla hegyével.
Így ezek a csörgő fegyverrel porba zuhantak.
Harmadszor csendűlt Tarczal szép íja kezében,
S ekkor sem suhogott nyila hasztalan, a gyalog Eddint
Fülhegyen érte, s tovább kelvén megakadt az idősebb
Eddin czombjában, ki amazt lovagolva követte.
Eljajdultak ezek; de velök nem gondola senki.
Könnyű dárdával Szemiringa leszálla lováról,
Megragadá izmos baljával Csorna fejetlen
Testét, és szaporán elvonta Etének előle.
Mint őzborjat evő tigris, vagy bojtos oroszlán,
Melyre hiéna rohan, s konczát vonszolni merészli,
Rá viszi rettenetes körmét ordítva, dühödve:
Úgy mene hős Ete most hosszú dárdája vasával,
És letöré derekát a hű bolgárnak: az ottan
Összerogyott ura testével, s nyöszörögve reá halt;
Bajnok Etét ez alatt láncsával mellben ütötte
A gyors Kelde, s egyéb társit biztatva reá tört.
Még is Etét mikoron szemlélte rohanni feléje,
Szembe nem állt vele, jó deresén szaladásnak eredvén.
Őt az ölő ifjú leveré döngetve lováról,
S lóra kapott maga, s most mint a sas jára közöttök.
És magasan forgott véres lobogója az égben.
Balra szegett fejjel viszi a mén szörnyü hatalmát,
Tombol, tajtékzik, remeg, izzad, borzad alatta.
Most Ete hős nyilazó Rollónak szúrja hasába
Dárdáját: lerogy az, s kínjában marja ruháit.
Megtöri Boncsik agyát, s melléje lefekteti Zákát,
És jámbor Rutufot, ki gerelyt vete rája; de gyengén
Koczczant az paizsán, s leesett a földre rezegve.
Igy ment, mint a nyíl sebesen, s veszedelmes erővel
Csorna körűl már harmadszor, s kikerülte futással
A rá hányt kopját, vagy meg-megrázta aczélos
Pajzsát, s a bele tört fegyvert hullatta: körűle
Ember, ló hullott az alatt, s nyöge véresen a föld.
Senki ezentúl a testet nem merte ragadni,
Csongor is erre kerűlt ismét, s a kisszemü Báta.
Most a bolgárság másodszor eredve futásnak,
Visszafutott, árnyékát is rettegve tekintvén.
A csend, mellyet az éj viadalma szegett meg, ezentúl
Még iszonyúbb, mélyebb lőn, mint mikor a nagy idő még
El nem kezdődött, s a főhatalomnak ölében
Életerő nélkűl nyugodott a néma teremtés.
A két tábornak nem volt nyugodalma azonban,

Zúga szünet nélkül a csillagos égnek alatta,
És tüzeik versent csillogtak az égi tüzekkel.
Áll fenn várában Alpár ura, néz le, s ezerszer
Változik el gondos szive indúlatja: tünődik,
Majd hűl, majd izzad, félelmét váltja haragja;
Majd megalázódik, majd gőgösen érzi hatalmát.
Ébren van, de az álommal vetekedve röpűlő
Bágyadt gondolatok támadnak erőtlen eszében,
S járva, pihenve, fején leli szörnyű gondjai terhét
Fegyvert ölt most, és a nagy táborba lekészűl.
Egyben elébe siet zokogó neje, fátyolos Íno,
S szőke Melitta, kiket, mikor egy kikeletkori nappal
Ossa hegyaljában szedtek koszorúba virágot,
Szép Görögországból tiltott szerelemmel elorzott,
S titkon ölelt, az anyák átkait gyönyörébe keverve.
Most ezek eljöttek, s legelőbb szólt fátyolos Íno:
„Merre Zalán, haj! merre sietsz, bús árva fejünket
Mely szörnyű inségre hagyod hites esküid ellen?
Vártalak, ah, mert nélkűled nem is édes az álom,
S most nem jősz te, miként ezelőtt vala jőni szokásod,
Hogy keblemben elaltatnád nagy bűneim átkát
S képzelt boldoggá karodon ringatna szerelmed.
Oh mi igen más szív voltál, mikor Ossa tövében
Szűz lány társammal leltél koszorúzva, s virágát
Ifjúságunknak, te hitetlen, örökre kicsaltad.
Akkor csábító szemeden szép szikra világolt,
S ifjú ajkadon oly kedves vala hangja nem ösmert
Honnodnak. Hitető, most mely csúfságra hagyandasz?
Éjtszaka rejtve vagyunk, egyedűl elzárva naponnan,
Csak te valál örömünk komor éjjeli csendes időben,
Most fegyverbe sietsz, s ránk nincsen gondja szivednek,
Ah hát, mig harczolsz, idegen kéz birjon-e minket?
Vagy szabadulván is, hova a nagy földi világba
Tisztesség nélkűl, nyomorúlt, hova menjek ezentúl?
Jőj ki Zalán, oh jőj ki velünk e harczi vidékről:
Szolgád és szeretőd, valamerre menendesz, utánad
Lépdelek én, s el nem fárad kisérni szerelmem,
Kedvez az éj, jer vissza Zalán, jer, veszni ne hagyj itt.
Vagy várod, hogy bús fényét szemeimnek eloltsa
Ön kezem, és ki setét éjben szívemnek alatta
Fekszik, az is veszszen, nyomorúlt, a gyilkos anyával.
És valamerre hajolsz, legyen átka, keserve fejednek?“
Melyre Zalán szomorodva felelt, és közbe sohajta:
„Most jősz hát te is, oh most jősz keseríteni, bús hölgy,
Kit más szíveknél tüzesebben kedvele szívem?
Most keserítesz-e? haj mért kellett arra vetődnöm,

Mért kellett idegen földön szemeimbe ötölnöd,
Hogy most könnyeidet lássam kebeledbe lehullni?
De ne remegj, megmentelek én: ti előre lementek
A Duna partjaihoz. Ha szaladnom kellene, ottan
Fölfoglak titeket, s nagy hullámos özönnel
Kis sajkánk szaporán leröpül Nándornak alája.“
Ő ugyan így szólott, s megörűl vala fátyolos Íno.
Szőke Melitta megállt, mint ékes völgyi virágszál,
Mely gyönyörű kebelét a csalfa melegre kitárta,
S csak hamar a fagyos éj dere hullott gyenge fejére.
Leng azután a langy szellő, fris harmat esik rá,
S fürte fölött melegen tündöklik az ifju verőfény,
De kebelét az már többé nem nyitja; hanem vész,
S hervadt gyenge fejét vékony szárára lehajtja,
Szőke Melitta imígy állott fejcsüggve Zalánnál,
És halovány ajakát szomorún ily szókra nyitotta:
„Bár inkább vennéd el tőlem az élet unalmát,
És vérző szivemet nyitná meg kardod aczéla.
Haj! nincs már örömem, nincs semmi reményem azóta,
Hogy veled itt egyedűl elzárva gyalázatot élek.
Majd mire kell jutnom, nem tudtam balgatag, akkor.
Fennyen igérgetted, hogy drága szüléim ölébe
Visszavezetsz, s aranyos szavaid vesztemre hitettek:
Most buja véreddel megrontád lelkemet; eltűnt
Szép ifjú napomat komor éji homályba vetetted,
És megvetsz, inségemnek hia hogy ne lehessen.
Menj hát, bizvást menj, örvendtesd fátyolos Ínot,
S hagyj engem csúfságra; de majd megbüntet idővel,
Melytől elragadál, honnom szent istene téged,
S a sírból kikiált örömidre leányi szemérmem.“
Igy szólván szomorun belső teremébe vonúla.
Menne Zalán örömest, hogy vígasztalja; de Íno
Lágy ölelésével megtartja, s kezére borulván,
Féltékeny szavait sugdossa remegve fülébe.
S már lágyulna Zalán; de felejteti gyenge szerelmét
A népes tábor, mely zúg várának alatta,
És melly ellenben csillámlik az éji tüzeknél.
Most lezörög, mint egy kísértet, utána Preheszka,
S a szálas Kornyik, fegyverhordója, sietnek.
S csak kevesen bolgári közül, kik elaljasodottan
Véröket elhagyták idegenbe merűlni s fogyottúl
Éltenek, úgy látszék, hogy kínos végöket érjék
S végét a népnek, melly elpártolva magától
Ősi szokásait és nyelvét indúla feledni.
Ő pedig a fejedelmi Zalán, aggódva szivében
Hű kisérőket rendel, kik gyorsan utazván,

Éjtszaka hölgyeivel futnának el a hadi térről,
S a Duna partjánál hírét várnák be, vagy őtet.
Íno pedig keserű könnyekkel tölti meg arczát,
S szőke Melittával nem egyenlő búban elindúl
Ekközben jeles áldozatot készíte Hadurnak
A győztös tábor. Sík tér vala hagyva középett,
Hol magasan lobogott a tűz halmos farakásból,
És ropogó haragos szikrái az égbe röpültek.
Jó távolságban, mint a délesti szivárvány,
Melly, az eget csoda színezetű boltjával elosztván,
A fagyos éjszaktól délig nyujtózva legörbűl,
S szemtévesztve megáll zúgó nagy tengerek árján:
Úgy állt félkereken, képpel fordulva tüzének,
Alpár tája felől Árpád hadi népe nyugodtan,
Szemközt, és közelebb a tűzhöz elődi vezérek,
És bátor daliák álltak viadalmas erőben,
Mind tisztelve Hadurt, mind hálát mondva Hadurnak.
S most a főtáltos Kárel, magzatja Izárnak,
Mellén gombokkal ragyogó köntösben előjött;
Keskeny övét derekán aranyos csatjával akasztván,
Hosszan alá lógott zöld rojtos barna ruhája,
Tarta pedig baltát, s nagy selleget ötvös ezüstből.
És közelíte, miként közelít a nyúgati felhő
Nap lesiettéhez, melytől a barna setétség
Ritkúl bús közepén, s kiragyog szép széle körösleg:
Úgy leszen itt kitünőbb a táltos termete, képe.
Hosszu szakállával havas üstöke, bajsza fehérlik,
És magasan kiderűl nagy homloka tiszta szemével.
Csendes buzgóság izgatván lelke nyugalmát,
Tiszta tekintettel dalt kezde magában; utána
Titkos dal repesett a zengő táltosok ajkán.
Most hátrább lépett, s szolgáltak társai, zúgó
Csermelyi habzattal megtöltvén sellege öblét.
Bükfa kupáikat is megtölték gyorsan utána.
Zengve körűlállák azután a nagy tüzet, és azt
Mind egyszerre, kupájokat is bele hányva, megönték.
S im valamint mikor a sok századok óta kevergő
Forróság kitör öbleiből, és szikla-tetőjét
Fölrugván magasan szikrázik el a levegőben:
Rettenetesb lánggal lobogott föl az éjjeli nagy tűz
És vereses ropogó szikrái magasbra kelének.
Szerte világos az éj, de az álló néma hadaknak
Tornyosodott árnyéka setét, órjási hegyekként
Messze lenyujtózik rémült várára Zalánnak.
De mi moraj támad, mi riad meg az éjszaki sarkon?
Áldozatúl barmok voltak czövekekre kötözve,

Gyenge juhok s ökrök, s harczok paripái. Előttök
Két őrző állott kezeit botjára nyugasztva:
S im vastag kötelét dühösen rángatva letépvén
Egy nagy igátlan ökör vészes rohanással elindúl.
Mint naptól a hó, fénylettek szőrei testén,
S vitte magas szarvát ádázan előre szegezve.
Ez legelőbb a két őrzőt kergette, s ki rája
Bottal ütött bátrabb lévén, azt messze kivetve
Megtapodá, dühösen földet hányt szarva hegyével,
S bőge veszett torkát iszonyú hangokra feszítvén.
És futa messze; de a seregek mindenhol előtte
Álltanak, és ha közel szaladott, fegyverrel ijeszték.
Visszakerűle tehát, és nagy fáradtan elálla
A lobogó tűznél. Bámulva tekintgete itten.
Véres nagy szemeit vadan a nézőkre mereszté,
S álla magas fejjel, mint a havas éjszaki jégdomb.
Megragadá szarvát tüstént a fő hadi táltos,
S homloka nagy csontját megüté baltája fokával.
Földre rogyott az erős állat, messzére kinyujtván
Lábait, és hosszú szarvát a földbe szegezvén.
Ekkor imádságát így kezdte Izár fia Kárel:
„Nézz le Hadúr, csillag szemeiddel az ég közepéből,
És ha mikor kedves vala néked az illyen ajándék,
Vedd kegyesen most ezt; adj hont idegenbe futóknak.
A barmok neked esnek el itt kezeinknek alatta,
És neked ég lobogó lángunk. Hagyd veszszenek úgy el
Elleneink, valamint a viznek csepjei vesznek
A lángban, s valamint vasainkkal az áldozat elhull.
Veszszenek el, s tűzzel vassal ronthassuk el őket."
Égre tekintgetvén így szóla Izár fia Kárel,
S a figyelő daliák mind megzendűltek utána.
Rettenetes lett most az imádság hangja szavokkal.
Szörnyű láng szemeik, mint egy bús üstökös églek,
És hademésztő tűz csillog vala mindenik arczán.
Igy könyörög komor anyjának, mikor érzi jövését,
Barna fejét rázván a vad kölyök éhes oroszlán,
Vagy sziklás fészekben ülő nagy sasfi, ha hallja
Barnás felhőkből apját csattogva leszállni;
Így könyörög nagy erőszakkal, s éhsége hevében
Éles erős szemeit, s száját megnyitja visítva.
Párduczos Árpádnak csendes vala képe, s szemében
Köny ragyogott, mint kék levelen szép reggeli harmat,
Hangja pedig rettentőbb volt valamennyi szavánál,
Oly nagy erővel jött érző fejedelmi szivéből.
Még magasan lobogott a tűz nagy lángja Hadúrnak;
Kardjaikat kivonák mostan valamennyi vezérek,

S égre szegék, haragos hangon egyszerre kiáltván:
„Veszszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket.“
Ezt mikor a seregek hallák, buzdulva emelték
Fegyveröket, földrendítő rivadással üvöltvén;
„Veszszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket.“
Nem ropog így a hegy, mikor éltes sziklatetőin
Összeveszett viharok harczolnak durva szelekkel,
S roskadozó szirtét feketés üregekbe lehányják.
Vagy mikor a nyugvó tengerre zuhogva lecsapván
A magas árboczokat kitörik csikorogva derékon,
S tarka vitorlájú nászádokat össze kevernek:
Nincs ily szörnyü moraj s rémítő hangos üvöltés.
Hősei Alpárnak, meg nem remültök-e, vagy kik
Messze hazából ily tova jöttök halni, görög nép,
S harczos bolgárság, szivetek nem hül-e meg erre?
Mért dobog oly zajosan, hajatok mért borzad az égre?
Oh bizony itt méltán támadt félelmetek. A mely
Éjszakról iszonyún harsog, nem gyáva kiáltás:
Férfiak állanak ott, nagy romlást eskve reátok.

HATODIK ÉNEK.

Barmaikat most sorra ölék a táltosok, és hogy
A nagy igátlan ökört meg akarnák metszeni, gyorsan
Lábra kel az, s a tűzláng szélén általugorván,
Éktelenűl kormos bőrrel hamar elfut előlök.
Űzik, ölő nyilat és kopját lődöznek utána,
Meg nem tarthatják: fut az egyre kemény hasa bőrén,
S hátában visszi a nyilakat, s tört kopja darabját.
Most szabadon megyen, és vaktában előre bolyongván,
A jövevény bolgár seregek közepébe vetődik.
Sok vala már, ki nyilat, kardot készíte, gyanítván
A nagy zajgásból, hogy baj támadhat, azonban
Látván a szaladó barmot, nagy örömmel örűltek,
És leverék tüstént, víg tort készítve belőle.
Haj! mi keserves lesz reggelre az étel ezeknek,
Hány vagyon itt, ki ma tobzódik jó kedvvel utószor,
Kit többé se velős csontok bele meg nem erősít
A sirnak fenekén, se vidáman rája köszöntött
Életadó bornak ragyogó szép nedve nem ébreszt.
De térjünk ismét lobogó lángjához az Úrnak,
Kit forró szivvel hadat űző sergek imádnak.
A tüneményt látván sokan ott gyanakodva jövendő
Rosszakat értének, s tévesztő csalfa szerencsét.
Hozzájok szaporán így szóla Izár fia Kárel:
„Mit rémültök ezen, hadat értő férfiak? Íme

Mind leesének az áldozatok, csupa egy futa tőlünk,
Éktelenül az is, és sűrűn vérezve nyilakkal.
Meglássátok, az öldöklő viadalnak utána
Csak kevesen fognak csúful menekedni futással;
És azok is véres fejjel bágyadtan omolnak
Rémült hölgyeikhez, hogy azoknak nyögve mutassák,
Mely iszonyú sebet ejt a fényes szittyai fegyver."
Így szólt, s a néphez szavait több társai vitték,
S a zajgó seregek némulva lecsillapodának.
  Ekkoron a lakozást kezdték; de nem inga helyéből
A tábor, se csoportba, se szét nem bomla; hanem gyors
Férfiak öntöttek habzó bort bükfa kupákba,
Sorra vivén étkekkel együtt a kész seregek közt.
Körben erős daliák, s kaczagányos harczi vezérek
Ültenek, és vígan lakozának az áldozatokból.
Jól megelégedvén, buzdító harczi beszéddel
Váltogaták egymást, s dal verte az éjnek unalmát.
Közre pedig legelőbb viadalmas Izár fia Kárel —
Unszolván őt a daliák és harczi vezérek —
Jött rézzel ragyogó kobozát pendítve szavához.
Hangos enyelgéssel játszott könnyű keze húrján,
S messze kizengett ajkairól a kellemes ének.
  „Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek,
„Pusztító képpel leng rajtad az átkos enyészet,
„S vissza, letűntöd után, fájdalmak hangja süvöltöz.
„Haj! valahányszor az énekben zendűlve közelgetsz,
„Köny lepi a szemet, a későkori énekes arczát.
„Gyászos vagy, s szomorú emléke az ősi időnek."
Igy kezdé: szavain szemfényei könybe telének,
Mindenik erre veté szemeit, s ő dalla tovább igy:
„Mért örvendsz magadon ragyogó szépsége Csatárnak,
„Szűz Habilán? mért pártázod fiatalka fejednek
„Ékes arany szálát koszorúzott völgyi virággal,
„Fürteidet pedig a havazó vállakra bocsátván,
„Mintha sokáig örülhetnél, szellőnek ereszted?
„Ah viharok zúdulnak elő, s egymásra csatázván
„Elszórják örömed pártáit gyenge hajadról,
„Eltemetik napodat, s szemeidnek tiszta világát.
„Fogsz te örülni, de víg örömed tartása rövid lesz,
„Ah rövid, és elenyész, valamint a hajnali szép fény.
„Vagy mi moraj támad? Nem Bendeguez, a ki közelget,
„A haragos kutigúr? Nem az ő, szép ifja Csabának,
„Bajnok Apor lovagol sebesen vágtatva keletről.
„A dobogó gyors mén büszkén hánykódik alatta:
„Fényes boglárok csillognak sárga fejéről;
„Kurta sörény veri tiszta nyakát, szél hordja sörényét.

„Ő pedig űl aranyos dárdát ingatva kezében,
„Mint zöld ág tetején reggel szép égi madár űl,
„Melly ott szárnyat emel ragyogó tollának örülvén.
„Igy közelít a hős: öröm és szerelem van alakján,
„S messze előre ragyog vágyódó lelke szemével.“
„Jár ősz apjával Habilán sík puszta mezőben.
„Ott leli őket bajnok Apor, s leszökelve lováról,
„A lányhoz tüzesen pillantván, mond az atyának:
„Ősz atya, régi vitéz, ha jeles volt híre Csabának,
„S ösmeretes nálad, fia jő most, vedd kegyelembe.
„Lányodat, a hajadon Habilánt, add, hölgye lehessen.“
„Erre Csatár, az előszűlt hős, így szóla viszontag:
„Tőled is oh Habilán, szép gyermekem, elmaradok hát?
„Elmaradok, s veled itt elhágy vég dísze koromnak,
„El végső örömem! . . . De te vidd nagy hírü Csabának
„Hős fia, vidd haza őt nyugovó váradba; szeressed,
„Légy gondos mellette, s vitéz, mint híres apád volt,
„Hogy boldog legyen úgy a bajnokok anyja öledben.“
„Így az öreg, s első szerelemmel Apornak ölébe
„Hajlott szűz Habilán. Levevé pártája virágit,
„S bajnok Apornak adá; de közel vala szörnyü haraggal
„Bendegucz, a kutigúr, s most mint nagy üregbeli sárkány,
„Mely véres taraját magasan viszi barna fejével,
„Elfödi a napfényt, s rémítőn röpdös az égben,
„Körmei, s emberevő foga mérgesen összekoczogván:
„Úgy mene Bendegucz, a zengő csarnokba haraggal.“
„Most oda már örömed, szép fürtü leánya Csatárnak,
„Megszakad a vigaság, ijedelmek fellege száll le,
„S a zengő hajlék némúl a benne lakókkal.
„Merted-e hát, — így szól, s a csarnok reszket alatta —
„Merted-e, gyáva fiú, megelőzni szerelmemet? Élted,
„S honni csekély híred, ha hatalmam akarja, kivesznek:
„Nem Csaba magzatját illetheti lánya Csatárnak,
„Hagyd nekem őt, s haragomtól félj, mely téged elejthet.“
„Igy szólván, fenyegette Aport. S harcz lenne közöttök,
„Rettenetes, mellyen Habilánnak szíve szakadna.
„Nem tűrhette Csatár, bátran mene Bendegucz ellen;
„Megtartá haragos karját, ily szókra fakadván:
„Bendegucz, így vagy-e hős eleidhez tettre hasonló?
„Nem rémülsz az atyát végső örömében elölni,
„Hogy kisüvöltsön bús sírjából átka fejedre?
„Menj, kérd dús Emezát, vagy az ékes Bimba szerelmét,
„A ki Meótisnál nagy földnek birja határit.
„Menj, te hatalmas vagy: kérj és nyersz hölgyet egyébütt
„Hagyd itten Habilánt, én őt, kire vágya szerelme,
„Nagy Csaba magzatjának adom, szép bajnok Apornak“

„Tisztelvén az öreg daliát elhallgata ekkor
„A kutigúr; de szivében még elvitte haragját.
„Jó szelek a morajos felhőt éjszakra csavarják,
„Zúgva, borongva megy az; de megáll végtére, s ijesztő
„Barna halálos kebléből elszórja sokáig
„Rejtett mennyköveit, s hegyek, erdők égnek alatta:
„Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek!
„Elmene már Habilán, fiatal deli nője Apornak,
„S űl vala hősével Tanaisnak habjai mellett,
„Csínos fürtü fejét a hős vállára lehajtván.
„Csendes volt a víz, sok fény fürdik vala benne
„Gyenge sugárzattal, s szél nem fodrozta be színét.
„Elnémult mind a zajos élet hangja körűlök;
„Ünnepet ült a természet, nyugalomra bocsátván
„A viharok seregét, s az ölő villámi hatalmat,
„Kísértő denevér félt a tündökletes éjtől,
„S megmaradott üregén az irígylő sanda bagolylyal.
„Ily díszes nyugalom közepett csak félig örülvén.
„Megszólal Habilán, és zeng szava kellemes ajkán:
„Bajnoki szép férjem, kedves nekem a te vidéked,
„Ah de nagyon retteg Habilánnak szíve miattad.
„Vagy nem fegyvereket hallok csördűlni? mi barnúl
„Déli fenyérünkön? nem Bendeguez, a ki közelget?
„Jőj, vígy el, szaporán, vígy el váradba s nyugassz meg,"
„Igy szólván mene férjével; de utánok eredvén
„A haragos kutigúr mérgedve kiáltoz Apornak,
„Hogy hölgyestűl őt, ha nem áll meg, elejti nyilakkal,
„S mellyet rejte, kivillámlik rézfegyvere szörnyen.
„Ekkor Apor, hova lenne? megáll, s hölgyére borultan:
„Hölgyem, szép Habilán, mondá neki, veszni maradsz-e
„Itt velem, ah fuss el, küldj fegyvert csarnokaimból,
„Vidd haza csókomat, így, vidd el, majd elmegyek én is.
„Menne; de a kutigúr kopját vete rája kegyetlen
„Markából, s mene, mint villám, a kopja hatalma.
„Kárt még sem tehetett, a földben elálla rezegve.
„Onnan Apor kiragadta, s az öldöklőnek imígy szólt:
„Hős vagy-e, vagy latrok vezetője, hogy így közelítesz,
„Mint rabló fene vad? De ne bizzál, vissza megy e vas,
„És iszonyú dühödő fejedet megfúrja velődig."
„Igy szólott, és visszaveté a somnyelü kopját,
„Bendeguez elkerülé, de serény katonája Kelendi
„Általa meghasadott fejjel láttára lefordúlt.
„Zúg, morog a kutigúr, karddal rohan ellenök . . . Indúlj,
„Indúlj szép Habilán, oda lesz hős férjed, elejti
„Őt a vad kutigúr önnön várának előtte.
„Ujra viaskodnak. Nincs fegyver bajnok Apornál,

„Még sem rettenik ő. Egy zordon szikla darabbal
„Rá megyen, és dombos mellét üti teljes erővel.
„Bendegucz itt megdöbbenik, és lélekzete fúlad,
„Nagy feje is lehajol; de körűl van népe, segíti.
„Eszmél újra, s az ellene jött, s katonáit ijesztő
„Hőst döfi, nagy kardját puha ágyékába merítvén.
„Indúlj szép Habilán, oda már hős férjed, elejté
„Őt a vad kutigúr önnön várának előtte.
„Indúlj, haj! későn, a vadnak körme közé jut,
„Szörnyet hal gyötrött lelkét fájdalma elölvén.
„Ott vész, s gyenge fejét vérző férjére lehajtja.
„Még ekkor nem húnyt le borongó napja Csatárnak.
„A viadal hírét hallá, s átkozta vivóját:
„Mért rázzátok irígy szelek a fát, mely egyedül áll?
„Gyenge virágai elhullnak fonnyadni tövéhez.
„Mért jötök viharok, zöld ágat törni fejéről?
„Áll a bús törzsök. Keserűség nedvei mossák
„Vén gyökerét, hogy disztelenűl fölkeljen az égbe.
„Oh Apor, óh Habilán, ti virágai voltatok a vén
„Törzsöknek. Hova hagytalak el, hova hagytatok engem?
„Igy szólott csikorogva, s szavát elfogta keserve;
„De hallá fenn a hadak istene lelke siralmát,
„Csúfos harczáért megutálván Bendegucz éltét,
„Rajta ütött, s leveré haragos villáma tüzével.
„Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek!"
Végezi; bús fejöket mindnyájan földre sütötték,
Árpád a győztös seregek fejedelme pedig szólt:
„Éneked, óh Kárel, szomorú, gyötrelme szivünknek.
Mert harag és szerelem, ha határ nincs benne, keserves
Romlással megyen a rövid élet napjain által.
Mégis az elmultról mindenkor kedves az ének,
És örömest halljuk dalszóban az ősi hatalmat.
Csak rokon, a rokonok keblébe ne mártana gyilkot,
Haj! csak véréhez soha senki ne lenne kegyetlen.
Nemzetem! és késő unokák, a mit mi szereztünk,
S szerzendünk ezután, nem dönti-e porba, homályba,
Egymás ellen ütött villongó kardotok éle?"
Igy szólt; s mindenik elnémúla vezéri szavára:
Aggodalom tölté lelköknek harczi haragját.
Végre kiáltának némely hadi büszke vezérek:
„Mondj te nekünk más dalt, kürtös Lehel, ősi hadakról,
Győzödelem legyen éneked, és zengése örömzaj."
Ekkor előveszi szép kürtét Lehel, és bele fúván
Vékony hangot ereszt torkából, melly az üreglő
Csontot megjárván harsány hatalommal ömöl ki,
S változatos gyönyörű zengzettel játszik az éjben.

Megszünik, és az erős ajakakról elveszi kürtét,
S dalra fakadván, most így mondja csatáit Ügeknek:
„Halljátok szavamat, daliák és harczi vezérek!
„Bár azok is, kikkel földrázó harczokat űztünk,
„Hallhatnák azok is dalomat diadalmas Ügekről.
„Hol vagytok rohanó Hábor, deli termetü bátyám,
„Hol van hős Edömér, hol kellemes ifju Laborczán,
„S a nyilazó Tarczal kezeit melly álom emészti?
„Ah, mint máskor, ezek többé nem hallanak engem:
„Némán a szomorú holdnál leterűlve feküsznek,
„S vérök az öldöklő harczok mezejében özönlik,
„Nem hallhatnak már, de dicsőség, s fény lepi őket,
„S száguldó paripák telepítik elébe Hadurnak,
„Hol diadalmasan űl nagy fellegen a magas árnyék.
„Mégis erős megválni nagyon; de csatáit Ügeknek
„Halljátok figyelő daliák és harczi vezérek!“
„Honn! besötétedik a te eged, porfelleg omol rá;
„Ellenséges erő közelít, fene népe Huronnak,
„Barna Huron legelől, mint örmény bojtos oroszlán,
„És rengő sisakú fia, délczeg Uláma rohannak,
„Mért rendűlsz veszedelmeiden nagy honja Ügeknek?
„Még neked állnod kell, oh mért rendűlsz meg alattok
„Bajnokaid nem gyáva fiúk, nem gyenge galambok!
„Kél Ügek, a véres kardot hordozza Kevergő.
„Csattog az összehivó paizsok hangos reze, buzgány
„Dárda, tegez, kardok csördülnek, s összeverődik
„Száguldó lovakon a döntő szittya magyarság.
„Kél ügek, és zajogó seregek villognak előtte.
„Rajta! kiált, s az egész tábor földrázva megindúl,
„És csattogva süvöltve csap a két nagy sereg össze.
„Igy vínak hegyi fergetegek magas erdei fával,
„Vissza imígy harczol nagy szálfa szeleknek urára,
„Hogy moraj indúl, és döbbentő szörnyű csikorgás.
„Itt is az összeütött fegyver, fene harczi süvöltés,
„A nyihogó paripák rettentő zajba verődnek.
„Vas karral bátor daliák egymásra rohanván,
„Kopja röpül, s gyors nyíl, a vívók szörnyű halála.
„Döng, recseg a paizs, és kelevézek törnek el élén.
„Vértek, s a tarajos sisakok rongyokra bomolnak,
„S véres kalpagokat tipor a ló ronda fövényben.
„Bátor Ügek viszi öldöklő nagy kardja hatalmát,
„Nincs, ki megállja szemét, s hademésztő kardja csapásit.
„Csak te vitéz ifjú, gőgös magzatja Huronnak,
„Csak te rohansz neki biztodban; de halálos ütéssel
„Téged Ügek lever a lóról nemződnek elébe,
„S porba kevert ajakad panaszos hangokra csukódik.

„Ott nem késik Ügek, viszi harczos lelke haragját.
„A láncsás Hubarát ketté vagdossa derékon,
„És testes Remilint, ki reá nagy bottal irányzott,
„Gyorsan agyon vágván, velejét kardjával elosztá.
„Őt azalatt dühödött hangon szólítja Huron, s jő
„Két élü dárdával elő, mint éjszaki csillag,
„Mely haragos szikrákat hány, s fut az égen ijesztve.
„Úgy jöve, s a sereget szörnyü rohanása megosztván,
„Bátor Ügekre csapott, s derekát megütötte keményen.
„És behatott az ütés a hősnek harczi vas üngén.
„Réz öve tartá meg, behajolván a nagy erőtől.
„Őt Ügek, a dobogó paripán meg helyre verődvén,
„Visszanyomá, dárdája nyelét elvágva vasával.
„Hátra tekint azalatt, s mint látja, körül vala véve,
„Népe kemény harczczal harczától messze szakadván.
„Hagyja Huront, és visszakiált, és visszaügyekszik.
„Útját állnák itt; de zörögve lehullnak előtte,
„Mint a sárga levél szélnek futtára mozog, s hull.
„Bajnoki közt van már, s rettentőbb harczokat indít,
„Hajtja Huront fene népével, s öldökli, zavarja.
„Barna Huron megfordúlt most, mint hirtelen árviz,
„Megragadá nagy Ügek lova fékét, s mellire tartván
„Széles, erős paizsát, igy szóla, „megállj Ügek, a nép
„Veszve ne szenvedjen, harczoljunk ketten ügyünkben."
„Igy szólott; horkanva megállt nagy Ügek lova s a két
„Hős megverte rezes paizsát, és inte hadának.
„Mint mikor a tündér lecsap a tengerbe kezével
„Ott az eget vívó hullám két részre kitérvén,
„Tiszta verőfénytől ragyogó vízoszlopok állnak.
„Ő pedig a száraz tenger fenekére lerándúl,
„S a kibukó szörnyet buzogánynyal verdesi, rontja,
„A két had fénylő fegyverben imígyen elállott,
„És iszonyú képpel közepett egymásra rohant a
„Két fejedelmi vitéz. Legelőbb Huron ére Ügekhez,
„S vállon üté, s paripája nyakát megvágta keményen.
„Bátor Ügek vállán a párducz nyomban eloszlik,
„Vérzik válla süvöltéssel paripája megugrik,
„De nagy erővel visszacsap ő, megdönti Huronnak
„Sárga lovát, vele barna Huront megsujtja, hogy eldől:
„Hagyja lovát ő is, mely már meghajla nyakával.
„Addig erős lábbal fölkél Huron, újra csatát kezd
„A megrendített sisakot leszorítva fejére.
„Most gyalog ütköznek, szikrázó kardjaik élén
„Harczi veszély reszket, s az enyészet szörnyü hatalma.
„Vág Ügek, ellent hány dühödő Huron és valahányszor
„Űzi az, annyiszor ő nagy erővel visszaszorítja.

„Vérzenek, és a vér tapadó lábaikra lecsordúl.
„Most Ügek elszántan, hogy győz, vagy halva terül el,
„Gyorsan odább ugrik, s jobbját megkapja Huronnak.
„S markából kitekert kardját a földre hajítván
„Mondja: Huron hátrálj, megalázott téged Ügek ma.
„Engem-e? halj meg előbb, mint ezt mondhassad: imígy zúg
„A bőszült, s véres kezeit nagy Ügekre kinyújtja.
„Harmadszor rohan a két hős egymásra haraggal,
„Porzik lábok alatt a föld, csikorogva forognak
„Karjaik, és széles mellök dobbanva üt össze,
„Gyengűl végre Huron, nagy Ügek töri, nyomja kezével.
„Folyt a sík közepén Álom kis csermelye délről,
„S teljesen eltölté szűk medrét szőke vizével,
„Abba merűlt fél lábával Huron, és veszedelmét
„Lelte, erőt vesztvén gonosz állásával; azonban
„Jőne segítő nép; de Ügek hada visszaijeszti,
„Barna Huron leesett Álom patakába, szorongó
„Oldala, s hátra feszűlt derekának csontja ropogván.
„A két hős Álom medrét roppanva betölté.
„Tajtékozva kitért nagy földet elöntve vizével
„A dagadó csermely; de kikelt Ügek onnan azonnal,
„S Barna Huront fúladva hagyá bús népe kezére."
Igy dallá az apák harczát Lehel: őt komoly arczczal
Hallák a daliák, és buzgó lelki gyönyörrel;
Szíveiket pedig a seregek rivadása betölté,
S megmozdúlt iszonyú kezeikben az emberölő vas.
Párduczos Árpádot fellengző képzet emelte,
S dallá lett ajakán a szittyai szózatok árja;
Szólt pedig így, s közelebb tolakodtak az ütközet-értők.
„Rendűletlen atyák! mely szó lehet, a ki fölérje
„Bajnoki lelketeket, s karotok diadalmi hatalmát?
„Döntő vállaitok megnyomnák a vasak és a
„Megszakadó sziklák rohanását, könnyü nyilakkal
„A szélvészt megelőznétek, s a záporok árját.
„Mégis hol vagytok? szemetek hadi fénye hová húnyt?
„Ősz fejetek haj! porba merűlt, s csüggedve lehajlott
„Bajvívó karotok. Pedig így kell veszni nekünk is;
„Ott hol Ügek, deli Álmos atyám, hol ezernyi leventék,
„S nemzetölő Etelének erős vas karja nyugosznak,
„Nyitva van ott a visszahivó föld gyomra nekünk is.
„Mert Isten keze van rajtunk. Ez akarja s ropogva
„Megrendűl a sziklafenék a föld közepében,
„És vele megrendűl az egész nagy földi kerekség.
„Ez pillant s a tengereket kifogyasztja szemével,
„Új forrást indít, s abból harsogva lezúgnak
„Országos folyamok, tengerré gyűl az özönvíz,

„És hulláma eget verdes: nincs földi határa.
„Ő int, s a rohanó daliának karja hanyatlik.
„Jő szele, s százezerek lelkét viszi, hozza magával.
„Mégis az ordító zivatart ha ereszti, s utána
„A feketűlt sziklát csikorogva kirázza tövéből,
„A daliák neve ott nem vész; azt hordja magával
„A zivatar, s hegyek és völgyek zendűlnek utána.
„Sőt ha hegy és völgy elsűlyed mélységes üregbe.
„Akkor is ékes egén a hős szép csillaga fénylik.
„Oh hát kísérj el hadi bátorsága szivemnek,
„Kísérj el, valamerre megyek, valamerre csatázok,
„Hogy mikoron fejem a megemésztő porba lehajlik,
„Mondhassák: fia Álmosnak, unokája Ügeknek,
„Itt nyugszik sok harcza után a párduczos Árpád,
„A honnért küzdő seregek fejedelmi vezére."
Végezi. Elszántan, s némán állottak előtte
A daliák, minden csepp vérök harczra hevűle,
S bátor emelt fejeik iszonyún Alpárra hajoltak.
„ Bujdosik e közben megtévedt lánya Hubának.
Őt mikor a hidat átkelvén, megcsúszna, levitték
A csendes Bodrog hullámai, partra vetődvén
Ott nyugodott egyedűl. Közelíte dühödten azonban
A vad póri csoport; de sürün nőtt zsenge füzekkel
A remegő lánykát Bodrognak partja befödte,
Mentve maradt, s mikor észrevevé távozni veszélyét,
Merre hivé apját bujdosni, serényen iramlék.
Nem tett zajt sehol is, félvén az előbbi veszélytől,
Nem zengette nevét; hanem eltelt szive sohajtván,
Sírva kereste nyomát, és könnye az útra lehullott.
Végre közel jut az erdőhöz, hol szálas iharfák,
S illatozó hársak sűrűn állottak előtte.
Itt borzadva megáll, betekint a barna homályba,
S visszaijed; de csaló lágy zengzet tartja figyelmét,
S lassu moraj terjed, valamint ha beszédes ajaknak
Hangjai volnának. Néz, és ösvényt lel az erdőn,
S megy, remegő kis lábaival puha földre tapodván,
Messze haladt: de az álösvény elhagyta, s azontúl
Úgy bolygott, mint a csábító hang nesze csalta.
Mentében tövisek szaggatták könnyü ruháját,
S szőke haját, mely fodraival vállára leomlott,
A lehajolt ágak bekeríték vad koszorúval.
Rettentőbb lett a hang is, közeledve fülének,
Saskeselyűk víjjogtak alá vén sziklatetőre,
És csattogva levergődvén a fészkes üregben
Nagy zajgások után haragos szerelemmel elültek.
Megmordúlt a mély barlangok gyomra, s az erdőn

Lengő gyenge szelek zúgó szárnyakra kelének.
Itt a rengeteg, ott vad szikla vetődik elébe,
S fenn, hogy lássa baját, száz csillag fénye világít;
Ő pedig a futamó rémek közt védtelen állván,
Ily panaszos szózatra fakad s fagyos ajki remegnek:
„Ah hova csaltál el, mely most rémítesz, ölő hang?
Hol van atyám, hol testvérim, játéki szivemnek,
S hol vagyok én, nyomorúlt? Itt a bús rengeteg, ott a
Kormos agyú sziklák, rettentőn kelnek előmbe,
S a futamó rémek, s fene körmű állati csordák.
Istene hősömnek! hova hagysz illy ótalan engem?"
Igy szólván, a földre rogyott, s szeme ködbe borúla.
  Veszni jövél-e, szerencsétlen, körmébe az éhes
Medvéknek, s étkűl a bolygó rókafiaknak?
Tiszta kökény szemedet hollók vájják-e, fehérlő
Ékes tagjaidon férgek lakozása leend-e?
Nem, téged soha sem hágy el, ha nyomorgat is egyszer,
Istene hősödnek. . . . Ím száll a mennyei nemtő,
Egy tündér gyermek, védnek küldetve Hadúrtól.
Ezt, hős Zongortól nemzette világtalan Olna,
És bajjal nevelé. Tündérek jártak előtte,
Gyenge szülötte körűl, s körülötte susogva röpösvén,
Végre baját látván, forrásos Orozda hegyénél
Mélyen elaltatták, s a gyermeket égig emelték,
Ott hogy erősödjék, adták a Szellem anyának.
Azt mihelyest látá, nagy erőt ada gyenge szivébe,
Mely, mint embereké, testéből el ne röpüljön,
És az időkön uralkodjék. Szép gyermeke így nőtt,
S titkos kedvéből legelőbb is az isteni helyről
Földre tekintgetvén gyakran lemosolyga s leszálla,
Égi szelíd arczán csábító földi vonások
Változtak s érzés látszott gerjedni szemében.
Most is az ájúló lánykát sajnálva, megindult.
A hadak istene őt bátorrá tette nyilával
S könnyü galambszárnyat vete két karjára segédűl.
Itt hogy az ékes lányt látá elhagyva heverni,
A morgó vadakat csendessé tette nyilával,
S hangos ezüst íját suhogó hársgalyra akasztván,
Hogy lassan zúgjon, meghagyta az éjjeli szélnek;
Tüstént lassúdott a szélzajos éjjeli zúgás.
Ő pedig a bágyadt lánykát álomba merítvén,
Gyermeki karjaival lágyan ringatva kivitte,
S egy patakér mellé letevé puha völgyi füvekre.
Ott lemosá deli tagjairól sebe szennye homályát,
Eltüneté sebeit, s könnyített szíve szorultán.
Szép haja fodrait is könnyű tündéri kezével

Összeszedé, s lassan dobogó mellére bocsátá.
Megtépett leplét gyengén szőtt égi ruhával
Váltva, sugár derekát lekötötte tulajdon övével,
Mellyen gyenge szivárványként sok színű huzások
Látszottak, s szélről hajnal szép színe piroslott.
S még nem kelté föl; hanem a hűs csillagi fénynél
Csendesen a nyugovó lánynak melléje borulván,
Szép haja fodraival, s ragyogó karjával enyelgett,
S ártatlan csókkal meghinté ajkait, arczát.
Már ekkor keleten kiderűlt a hajnali szépség.
Atyja helyett most a vágyódó délszaki tündér
Jött új fényben elő. Nem volt illy ékes az első
Leggyönyörűbb hajnal. Mint a sós tengeri tajték,
Válla, s emelt nyaka, lábainak teli szára fehérlett;
Bájlólag lesimult egyebütt deli teste ruhája,
S tiszta szivárvány kelt karcsú derekának övére.
Lába setét dombon nyugodott, feje égen ötölt fel.
Tündöklőbb lévén, mint máskor, fodra hajának,
S bánatos orczáján fiatal szépsége ragyogván,
Igy kele, s rá az egész természet képe mosolygott.
Felleg nem látszott, szélvész nem zúga az égen.
Ő kinyitotta piros kebelét, s vágyódva sohajtott,
S szellőként mene szét tüstént a gyenge sohajtás,
Megnyílt szép szeme, és szerelemmel néze le, nyomban
A nyugovó földön minden fű szála megindúlt,
S hozzá hajladozott falevél, és gyenge virágszál.
Ez, mikor itt epedő szemmel letekinte, Hubának
Lányát, a gyönyörű Hajnát meglátta, s szivében
Fölgyúladt hevesebb lángokkal előbbi szerelme;
Nyugtalanúl így szólt, s a föld hallotta beszédét:
„Veszszen-e hát a kedves alak, kit szívem ohajtoz?
Veszszen-e, s e bús szem békével lássa halálát?
Ah nem, előbb örök életemet átokba merítem,
Mint szép tagjain a vadakat marczonglani lássam.
Meg kell mentenem őt, vagy már ha lehúnya örökre,
Eltemetem, s gyászos sírjánál ülve kesergek.
És besötétítem vesztén a földi világot.“
Igy szólván, szép orczáját felhőbe borítá,
S veszni lejött szomorú felhőkön az égnek öléből.
Tüstént a nagy eget befogá sürü barna setétség,
Éj lőn másodszor, s a rémek visszatünének;
Ő pedig a földön vala már, s meglátva Hadúrnak
Hangos ezüst íját a zúgó hajlatos ágon,
Elrettent, de utóbb levevé, s lelkében azonnal
Biztos erőt érzett. Igy ment tova, s völgyi mezőben
Lelte az alvó lányt, s az enyelgő gyermeket. Itten

Elrejté az ezüst íjat, s így monda szelíden:
„Jaj hol jársz egyedűl kedves kis mennyei nemtő?
Itt neked a földön veszedelmes késni sokáig,
Menj el szép gyermek, menj most haza Szellem anyádhoz.“
A játszó gyermek rémülten visszatekintett,
S rajta szemeit megnyúgatván, így monda viszontag:
„Ah ki van itt? tündér ifjú, mi hozott ide téged?
Nemde te a Hajnal fia vagy? Hogy az égen utaztál,
Egykor anyám mutatott, s mondá, hogy déli hazádban
Roppant hajlékban lakozol, s szomorú vagy örökké.
Most már ösmerlek; de te tündér kellemes ifjú
Hasztalanúl bíztatsz haza mennem Szellem anyámhoz,
Ő neki rám többé nincs gondja. Hadúr maga küldött
E szüzet őröznöm, s nagy erőt ada hangos ivével.“
Erre felelt szaporán a vágyó délszaki tündér:
„Mégis igen kérek, szép gyermek, menj el anyádhoz.
A szűznek majd én gondját viselem ma helyetted;
Menj szaporán, míg kérek, utóbb is erőmmel elűzlek.“
Melyre viszontag imígy szólott a mennyei nemtő:
„Jól tudom én, hogy erősebb vagy; de te engem elűzni
Még sem fogsz, ha Hadúr íját kezeimbe szorítom.
Hagyj el azért, szép álmából ne ijeszd föl az alvót.“
Igy szólván ölelé még inkább a deli lánykát.
Nem szenvedte ezen látást a délszaki tündér,
Megragadá gyengén, s a híg levegőbe röpíté,
Itt a kis tündér fenyegetve megálla, s legottan
Lombjaihoz sietett leragadni az isteni kézíjt;
Nem lelvén pedig ott, szomorúan visszakerűle,
S szóla siránkozván, s kérvén a délszaki tündért:
„Ah ne neheztelj rám, többé nem bántalak én már;
Add ide íjamat, és megtérek azonnal anyámhoz.“
Igy könyörög vala, melyre amaz könyörűle, felelvén:
„Látd e szegény gyermek, most mily siralomra jutottál.
Visszaadom nyiladat; de te tüstént menj el anyádhoz,
S eskve fogadd, hogy fegyveresen nem bántasz ezentúl.“
Erre nagyon szomorodva felelt a mennyei nemtő:
„Ah oly csalfának gondolsz-e kegyetlen eszeddel?
Nem tudok én eskünni; hanem hidd: innen azonnal
Távozom, és tőled megtérek Szellem anyámhoz.“
Ekkor visszaadá íját a délszaki tündér.
A nemtő megörült, köszöné, s megölelte barátját,
S csattogván kézíja s fehér kis szárnya suhogván,
Visszaröpült szép anyjához magas égi lakába.
A Hajnal deli gyermeke most egyedűl vala. Gyengén
Áltölelé Hajnát, és a gonosz álmot elűzvén,
Csókjai közt fölemelte fejét. Fölserkene Hajna,

Hosszu sohajtással kinyitá szép bíboros ajkát,
És szemeit. Halovány arczán a gyenge pirosság
Ismét elterjedt, s szabadabban vert szíve, keblén.
Kétes csillagi fény rezgett a barna homályban,
Ő bámulva körűlnézett, és csendesen így szólt:
„Hol vagyok? Ah mely csalfa világ árad le szemembe?
A gonosz álomból ki segített? Mely kar ölelget,
Ah mely tűzajak ez? nyomorú melly ügyre jutottam?“
Monda s kifejlett a tündéristennek öléből.
Az tisztább fénynyel ragyogott most, s nyájasan ülvén
A remegő lánynyal szemközt, szerelemmel utósó
Ékeit összeszedé, s így szólt kegyes, édes ajakkal:
„Lányka! hogy életedet láttam sűlyedni veszélybe,
Hajnali fényemet a magas égen ködbe borítván,
Mentségedre jövék; de ne rettegj, ajkamon e tűz
Végső lesz, többé álmodhoz nem jövök én már;
Csak most légy kegyesebb, légy hajlóbb, lányka, szivemhez
A szép föld színén add boldog végemet érnem,
Haj! mert nem sok időre kiveszt törvénye Hadurnak.“
Mondja szelíd balját a szűz vállára bocsátván.
Csókja elől amaz akkoron is meghajla fejével,
S visszafelelt érző, fájdalmas szíve hevéből:
„Vedd tüzes ajkaidat, vedd, ah vedd vissza: nagyon forr
Arczomon a szerelem csábító csókja, s kezedben
Szép fiatalságom gyengéd koszorúja lehervad.
Hagyj el szép tündér, hagyj engem veszni vadak közt,
Ah vagy az éj rémét hozd ismét vissza szememre,
S mélyen az ingó föld sziklás gyomrába temess el,
Hogy mikor a napnak kiderűlend fénye, ne lásson,
S hősöm, atyám és jobb nemzési ne lássanak engem:
Mert besötétednek szemeim, láttokra s ha hősöm
Rám veti tiszta szemét, hamuvá ég bennem az élet.“
Igy szólván beborúlt szemeit siralomnak ereszté,
S szép feje a ragyogó tündér vállára hanyatlott.
A Hajnal deli gyermeke most érezve mulását,
Csüggő karjaival Hajnát még egyszer ölelte,
Romlandó ajakán ily végső szózat ömölvén:
„Lányka ne sírj, létem végét ne zavarja siralmad,
Lányka ne sírj többé nem készt bánatra szerelmem.
Látom az embernek kedvesb a földi halandó,
Mintsem öröklétű; de ma engem az isteni végzés
Megront végképen s elveszt vas karja Hadurnak.
Halljad, az ég és föld mint harsog vissza szavától.
Engem hí, hogy még nem oszolt el az éjjel egéről.
Engem ijeszt és már gyengűlök minden inamban.
Mégis előbb, mintsem megemésztene szörnyü haragja,

Mentve leszesz, meglátod atyád, meg bajnokod arczát,
Hogy mikoron boldog szerelemmel nyugszol ölében,
Mondjad : az álmodozó tündér így kére szerelmet
S elvesze, nem nyervén s megváltа kegyelmesen engem.“
Ezt mondván, sípjába lehelt az erőtlen ajakkal
És egy aranyszálat nyujtott a lánynak öröklő
Emlékűl haja fodraiból, nyujtotta lehulló
Gyenge kezét s eloszolt a híg levegőbe vegyülvén,
Tagjait a ragyogó napnak szikrái föloldák
S a menny békes ölén hinték el, mint tavi párát.
Mert meglátva Hadúr, hogy késik az éji sötétség,
A Hajnalt haragos szájjal riadozva kiáltá.
Jött a bús Hajnal; de tekintete nem vala fénylő.
Csillagi fényt nézett; de fián vala dísze, hatalma.
Az pedig a földön végső vesztére mulatván,
Nem jöve s atyjának nem adá meg csillagi fényét.
Most már harmadszor dörrent meg az isteni szózat
S tündöklő képpel föltünt a tiszta verőfény.
Igy vesze lángjainál a vétkes délszaki tündér.
Mint a reggeli hold, még látszott gyenge világa
Bánatos arczának s dél táján üstöki fényként
Ékes arany haja terjedezett; deli tagjai szerte,
Mint vékony köd, emelkedtek fel az égi szelekkel.
Anyja, az Álommal testvér, a fátyolos Éjjel,
Hogy megtudta szerencsétlen fia kínos elestét,
Bús komor orczáját mélyebben födte homálylyal.
Sírva leszállt, hajait tépvén, a föld közepébe,
Ott nyöge: rajta nehéz bérczek sziklái feküdtek
S zúga fölötte szelek fúttán a tengerek árja;
Ő pedig egyre nyögött s keseregve nevezte szülöttét.
Könnyeivel fölforrt a zúgó tengerek árja,
Megrendűlt iszonyú fájdalmán a hegyek orma
S a mereven sziklák vas szálai megrepedeztek.
Későbben, hogy erőt vesztő fájdalma megenyhűlt,
Gönczöl szép szekerén elment bujdosni fiáért
S a ragyogó egeket megjárta, gyakorta sohajtván.
Volt, hol az ősz vízes országát bús fellegek őrzik;
A forró nyárnak heveit kikereste; megállt az
Ifju tavasz mezején s koszorúba kötötte virágát:
S ah fia, szép fia már nem volt, kinek adja virágát.
A szelek atyját is kérdé s a tiszta szivárványt,
Holdat, csillagokat, még tán ha reája találna,
És nyöge szüntelenűl s keseregve nevezte szülöttét.
Most végsőt teve: meglátván a fényes egekben
Elszórt szép tetemit bús szíve szerette fiának,
Összeraká ismét, életre vihetni remélvén.

Fodros arany haja már s feje szerkeztetve valának;
S ah alig illeti a hideg ajkat is össze, sohajt az,
S szétomol a füstként, vagy mint a gyenge ködárnyék.
Visszavonult ekkor honjába az Éj anya búsan,
Csillagait betakarta szegény, gyászára fiának,
Síra s világvesztig keserűn fog sírni miatta.
Még gyakran, mikor a földnek zaja megszünik, érző
Szíve sohajtását meghallani s a vizek árja
Hév szeme könnyeitől hullámot emelve melegszik.
Hajna, hogy a tündért látá levegőbe vegyűlni
S hirtelen a napnak magasabban kelni világát,
Állt, mint álmadozó s bámultan az égbe tekintett.
Mégis ez álom után szeme fényei könybe telének,
És valahányszor fenn az egeknek látta lebegni
Nap keltén a tündér szétszórt kedves alakját,
Andalodott szívén titkos bú s hála tenyészett.
A síphangra lejött tündér ló, Tomboli, búsan
Álla közel deli Hajnához, lesütötte fejével
Büszke nyakát s ura veszte után keseredve sohajtott.
Most a bámúlót szólítá emberi hangon:
„Asszonyom, asszonyom, a multat ne kivánja siralmad,
Jőj inkább testvéridhez s ősz tisztes apádhoz,
Vagy deli hősödhöz, ki nehéz harczára lenyugván,
Kellemes árnyékban Bodrognak partjain alszik.
Tomboli a nevem, és kit láttál veszni, uram volt,
A tündér ifjú s nekem ez meghagyta irántad,
Hogy vigyelek, valamerre akarsz: de te mondjad előbb meg
Menjek-e mint villám, vagy mint a gondolat, úgy-e?
Vagy pedig a rohanó szélvész, melly este megindúl
S reggelig a roppant földet pusztítva bejárja?"
Erre nagyot bámult s így szólott a deli Hajna:
„Téged is a tündér hagya hát, oh Tomboli, nékem?
Ah mi igen jó és boldogtalan isten urad volt.
Veszte nekem nagyon érdeklő, sajnos lesz örökké.
Vígy hát Tomboli, vígy a hősfihoz, a ki lenyugván
Hareza veszélyi után Bodrognak partjain alszik
Ő majd érettem bátran fegyvert köt, elűzi
A gonosz ellenség harczát ősz édes apámról
S gyenge Szömért s a fürge Bodort megtartja szivemnek.
Vígy sebesen; de nem mint villám, mint gondolat, úgyse,
Vagy mint a rohanó szélvész, melly este megindúl
S reggelig a földet pusztítva bejárja, hanem vígy
Gondosan és szaporán, hogy hősöm is épen öleljen,
Én is erős, harczos kebelét ép karral öleljem,
S míg oda elsietünk, a nap magasabbra ne szálljon."
Ekkor elébe borult gyors Tomboli. Szép sima hátán

Balra lelógatván kis lábait, űle nyugodtan
A deli lány s gyengén tartá lova tiszta sörényét,
Tomboli ment, ékességét örvendve tekinté,
S vitte kövér hátán, hogy még haja szála sem ingott
S arczait a csendes szelek is suttogva kerülték.
Már a holtaknak végső bús tort üte Csongor
S áldozatot mutatott Istennek barna tulokból.
A fáradt daliák temetéstől félre vonulván,
Szélt a tiszta mezőn heverének vérbe borultan.
Hős Ete is Bodrog partjára kitére nyugonni.
Ott teli lombokkal remegő nyárfának alatta
Mély álomba merült. Mellette lerakva hevertek
Fegyveri: a véres nagy dárdák, kardjai, tegze;
Pajzsa pedig feje alja gyanánt fekvék vala s mellén
Köntöseit kinyitá, szabadon hogy szíve pihegjen
És aluvék deli testével nagy messze kinyúlva,
Mint aluszik, ha nagyon fáradt, a bátor oroszlán,
Mely leterűl barlangjában s jó nagy helyet elfog,
Lábait és izmos derekát hosszúra kinyujtván,
Sárga sörénye pedig fetreng borzadva fejénél,
És nagy rettenetes feje a sziklára lehajlik:
Így aluvék, haja nagy pajzsán szóródva terűlt el
S kellemesen ragyogott arczán a tiszta verőfény,
S vére nyakán, mint a bíbor sujtása, piroslott.
Ekkoron érkeztél egyedűl, deli lánya Hubának,
S alvó hősöd előtt mondhatlan örömben elálltál:
Nem merted pedig őt csókolni, hogy abba ne veszszen
Álma, hanem repeső szívvel melléje borulván,
Merre szelek lassú szárnynyal suttogva röpültek,
Szép piros ajkaidon, gyönyörű! ily szózatot ejtél:
„Enyhítő nyugalom! mi szeliden emelkedel a szép
Hős dobogó kebelén. Szemeit komor éjszaka nyomja,
Arcza pedig s ragyogó nagy homloka tiszta derültek.
Itt nyugszik s nem tudja, hogy a kit ohajta, közel van.
S látásának örűl s szeme vígan röpdös alakján . . .
Lassan fuss pihegő kebelén, hűs hajnali szellő,
Lassan emeld fürtét: álmát zajod el ne riaszsza.
Messze, ölő harczban fáradt ő, lelke veszélyes
Gondokkal forrott, karját nagy dárda nehezlé
S élte körűl iszonyú hatalommal járt az enyészet.
Hadd alugyék, őt a szellő hadd hűtse, szelíden
Nyuljon fürteihez s tüzes arczán játszva mulasson.
De mi ez? ah sebesedve vagyon. Föld iszsza vitézi
Vére szivárgását. Bekötöm leves úti füvekkel
S fölverem álmából; ártó sebeseknek az álom.“
Így szóltál s bekötéd sebeit leves úti füvekkel

S félve nyiló ajakad megcsattant bajnokod ajkán,
A bajnok pedig ébrede és bámulva, imígy szólt:
„Millyen gyenge karok, mely kéz ápolgata engem?
Szép szemedet szemlélem-e, oh deli Hajna s pirosló
Ajkaidat? Vagy az álomnak játéka ez? Ah nem,
Nem játék, te vagy ez, te ölelsz deli lánya Hubának.
De mondd, honnan jősz álmomhoz, kedvesem, illyen
Ékesen, és ragyogón, honnan jősz? még, noha szép vagy
Mindenkor, ragyogásodat így s e gyenge ruhákat
Nem látták szemeim, se kezedben ez ékes aranyszált."
Monda s te erre szelid hangon, deli Hajna, feleltél:
„Tündér öltözet ez, mellyet látsz s hímes övének
Égi virágzását egy tündér gyermek adá meg;
Egy más tündértől van nálam az ékes aranyszál,
Mert üldözve valék s ők engem váltva megóttak.
Ah de ne kérdezz most, jőj hajlékába Hubának,
Nem leled őt többé s játszó magzatjait abban:
A vad pórok elől idegenbe szaladtak imént el.
Engem is a csendes Bodrog vive s éji dühöktől
Bokros partja homályával betakarva megőrzött."
Így szólál s azt a történet búba meríté,
Lágy ölelésedből kiemelte serény hadi karját.
Társait ébreszté s fegyvert vőn, torlani vágyván
A pór csorda dühét s az atyát is visszaszerezni.
És te örömmel pillantád nagy termete báját
S rettentő vas fegyvereit s a kalpagi tollat,
Mely magasan lobogott bokrával az égi szelek közt.
És mikor az hadi társaival paripára szökelne,
Tomboli jó lovadon te közel mellette röpülvén,
Szép szemedet szemein szerelembe merülve mulattad.

HETEDIK ÉNEK

Néma setétségből hogy fölkele napja Hadurnak,
Zúgva megindúlt a két táboron a veszedelmek
Szelleme s szörnyü halál rezegett vas fegyverök élén.
Állt készen görög és bolgár s kis népe Zalánnak.
Ő maga őse vasát forgatván jára közöttök
Talpig fegyverben. Tarajos hadi sárga sisakja
Födte fejét s balján bikabőrös pajzsa lelógott.
Így mene, mint valamely kifajult kedvetlen oroszlán,
Mely barlangjában sok időt heverészve leélvén,
Nagy mormolva kijő, ha kivűl zaj hallik az erdőn,
S életlen körmét köszörűli az erdei fákon.
Jöttek utána vitézei: a lángfürtü Preheszka,
Jött dárdás Omilyák s Krallin veszedelmes ivével.

Jöttek utána Preheszkának hat gyermeki nyomban.
Hogy komor apja után a morgó medve kölyök megy,
Úgy ezek apjok után ballagtak görbe vasakkal.
Mint ugyanannyi halál, lévén készülve csatára.
Apró láng szemökön, s kinyomúló homlokok élén
Nem látszott kegyelem szikrája. Sötét vala, és bús
Nézésök, mozdúlatjok fene, hangjok ijesztő.
Így ezek, és az egész tótság sokféle ruhában
S fegyverrel különözve kijött alpári mezőre,
S a jövevényseregek jobb szárnyán terjede sorba.
Ellenben látszóbb mozgás lőn. A kitörő fényt
A rohanó csapatok szilajúl ordítva köszönték.
Fegyverkezve lován ült mindenik és hevesedve
Várta csatája jelét. Árpádnak várta parancsát.
S tarta rezes paizsot, mellyen fölvára Kiónak
Tornyosodott fejjel szomorún meghajlani látszott;
Kissel alább az orosz vívók és Álmos ijesztő
Tábora tüntek elő veszedelmes harczba keverve:
És Huba, és Edömér egymást rongálva csatáztak.
Benn pedig ősi hadak látszottak sorra kiverve.
Látszott, rejtve miként feküdött a puszta mezőben,
Kardja Hadistennek, mellyet bámulva emelt föl
Egy baromőr s nem tudva mit ér, Etelének ajánlott,
Ezt iszonyú karral hunnok fejedelme kinyujtván,
Ült magasan tündér paripáján s vitte hatalmát.
Sírva szaladtak előle a réműlt nemzetek és a
Gőgös vár leomolt romjába temetve lakóit.
Így látszott közepén Etelének régi hatalma,
Lábainál remegő császárok gyermeki ültek
És fösvény kebelök neki a föld kincseit önté.
Fenn pedig álla Hadúr, a föld harczára lenézvén.
A nagy eget befogá iszonyító termete; a nap
Mélyen alatta feküdt, lángját mind visszaszorítva,
S békesugár nem jött sok időig az emberi nemre.
Ekkép álla Hadúr, ki előtt harsogva letüntek
A komor esztendők, mellyek nyoma vér vala s romlás:
Ez vala hadvezető Árpádnak pajzsa Szobortól,
A ki művészi kezét remekül e műre bocsátván,
Összetevé, hogy lenne kemény s ne fölötte nehezlő.
Bőr vala belseje, vaslappal leszorítva keményen
S a fénylő képes rézzel betakarva kivűlről.
Tartóját szíjból készíté hímesen. És hogy
Tündöklése legyen, széltében aranynyal elönté.
Ez vala pajzsa s fején könnyű süveg áll vala nyusztból,
Hol magasan díszlett kolcsag lobogója s alatta
Reszketeges fénynyel kelet ékes gyöngye világolt.

Karja pedig kivoná a győző isteni kardot,
Mely soha még idegen kézben nem csilloga, ámbár
Nem vala nyugta sötét hüvelyében semmi csatánál:
Mindig elől csengett öldöklő szittyai kézben.
Gothusok! a ti vitéz vezetőtök vére s özönlő
Véretek a kardon nem gőzölög a magas égre,
Nem pirosúl többé; de hegyén ül lelketek és a
Szörnyü halál nagy Rómának csufjára borong ott.
Ezt rántá ki, midőn föltámadt napja Hadurnak
És villogva röpült váró seregének előtte,
Melynek megjárván sorait, fejedelmi szemével
A zászlót emelő Bulcsnak jelt inte s Lehelnek.
És mikoron Bulcsú a hímes nemzeti zászlót
Nagy magasan tartván lengő fuvalomnak ereszté,
És Lehel a harsány kürtöt megfútta, hatalmas
Zengte után az egész tábor robbanva megindúlt.
A nyilasok pedig és kopjások előbbre rohanván
Ütközetet kezdtek, s valamintha utánok az álló
Föld indulna, setét por s rengés támada tüstént.
Egymáshoz nyillal már, s érczkopjákkal elértek,
Mellyek rettentő sebesen csillogva röpülvén
Kárhozatos súlylyal rohanó hősökre nyomultak.
És legelőbb Krallin nyilazott veszedelmes idegről,
Hol mikor a vessző kirohant, a tábori szélen
Megcsattanva vivé az erős Bojtára hatalmát.
Ottan eláll a hős búsúltan, balja sajogván
A suhogó nyiltól, melly azt átfúrta könyökben.
A féket, s paizsát tüstént bágyadtan elejté,
S őt hadi társa, Csupor, kivivé ápolni hadától.
A had azért bátran vágtat vala, s még sokan a gyors
Krallinnak nyilait testökben halva viselték.
Nyalka Zoárd is azonban erős kopjákat eresztett,
S mellben üté legelőbb a barna tekintetü Mílót.
A ki szorúlt lélekzettel nyökkenve lefordult,
S őt rohanó hadi társainak paripái tiporták.
Másodszor megütötte Leót, vad Léda szülöttét,
A ki temérdek erős testét nem födve vasakkal,
Biztosan és pusztán jött kardot tartva kezében.
Ezt oldalt meglökte kemény kopjája Zoárdnak.
Összecsikorgatván fogait kiragadta kegyetlen
Kézzel az a kopját, s nagy dühhel visszahajítá.
És ura képe felé sietett a kopja, de pajzszsal
Föltartá az s meghajlott képével előle.
Igy ő ment maradott, de Leót sebe lassan elölte,
S veszni veté bajtársi közé, kik előre rohantak.
A két had köze már zavaros lőn, mint mikor a föld

S ég köze záporral megtelve sötétedik, és a
Tarka mező színén minden fű szála özönt nyel:
Úgy itt a sűrűn rohanó hősökre sötéten
Száll nyíl- s kopja-csoport, s egymáshoz ütődve gyakorta
Utja közép táján iszonyú csengéssel esik le;
Vagy pedig a levegőn végig gonosz éle sivítván
Fegyvernek romlást, hősöknek szörnyü halált visz.
Spártai Hermes ugyan sokat ejte le dárdavetéssel,
Nyalka Zoárd mellől Búvárt, s Kaba szülte Kadártát,
A ki kemény nézésü, zömök, s nagyhírü vitéz volt.
Ott mind a kettő leesett nagy sebben alélván.
Harmadszor Hermes meglökte Zoárd hadi pajzsát,
Mellyet meg nem tört, de magát a bajnokot ékes
Nyergében megrendíté lövedéke sulyával.
Így ez igen gyors kopjavető nagy kárt tön, eloltván
Sok bajvívónak szeme fényét; mert bizonyos volt,
S mindig kárhozatos kopjája, ha szálla kezéből.
Ott vele sok nyilazott, kopját sok ereszte utána:
De csak vétve talált, mert ritkán szálla előttök
Árpádnak bölcs gondja szerént az elődi magyarság.
A nagy lelkü vezér pedig ellassúdva nyomúla
Négy hegyü dandárral, hol balról álla merész Kund,
A lobogó tollú Csörszszel vas szegletet ütvén;
Jobb sarkon vala istenes Und, sok hősfi körűle,
A dandár közepén kürtös Lehel álla Bogácscsal,
És zászlót emelő Bulcsú, de ragyogva közöttök
A seregek fejedelme nyomúlt, a párduczos Árpád.
A hadat értő Tas komoran szágulda utánok,
Független lévén, hogy előtörhessen azonnal,
Vagy pedig a fáradt hadakat kebelébe fogadja.
Őket az ellenség nyila, s kopjavetése nem érte.
Ellenben bizonyos romlással omoltak előre
Mérges szittya vasak; mert majd az egész hadi néppel
Jő vala Ossavidéki Philó, diadalra sietvén.
Kárával sietett. Sűrű népére tömötten
Életölő lövetek zúdúltak; kártalan egy nyíl
Sem szállott, nem esett egy kopja is emberöletlen.
Így vesze jó Lamias, ki minap heven eskve boszúját,
Fattyú Csornának sietett vesztére, azonban
Őt is agyon fúrván, megölé vasa szittya vitéznek.
Így vesze köldökben sebesedvén a magas Áres,
Így Püramos, s az okos Peleüsnek gyermeke, Pindár,
S a lantos Pürrhös, s az erős szigetormi Leander,
És bolgár Runov arczúl a rút földre borulván.
Így az előharczban sok százan sebbe jutának,
S még a kopjáknak most sem lett szűnte, s nyilaknak,

Ezt mikor Ossavidéki Philó meglátta középről,
Hol sok bajnokkal vala környűlvéve, serényen
Rendele a hadból két szélről menni vivókat.
S tüstént, mint a szél, kirohant nagy spártai Hermes,
S bajnok Izács helyiben, ki vezér lőn, borzas Ilerke,
És ezek itt az előcsapatot bekerülni siettek.
Ezt látván a nyalka Zoárd és Bojta csapatja,
Megfordult mint a forgószél, visszasuhanván,
S jóval előbb, hogysem valamellyiket a heves űzők,
S villámként rohanó Hermes dárdája elérné,
Már az erős dandár mellé két részre kitértek.
Ott ugyan a rohanók az erős dandárhoz ütődtek,
Melly őket nagy erőszakkal csattogva fogyasztá.
És legelőbb hosszú karddal megvágta merész Kund
Borzas Ilerkének könyökét, hol karvasa ketté
Válva kezének szárával dúlt földre lehullott.
Ott vas dárdáját az még markolta keményen
A fölütött porban; de magát nagy fájdalom érte.
Mégis erős lelkét szép bátorságra hevítvén
Visszalovagla, s imígy szólott népéhez utószor:
„Rossz csillag vezetett a bús Alpárra, barátim,
Távol Izács, az erős hadnagy, végére jutott, most
Engem is éjem elér, s készül betakarni homálylyal.
Mégis azért bátran harczoljatok, és te helyettem,
Kármel öcsém, légy a népnek vezetője. Boszúld meg
Vesztemet a vadakon, vagy halj, s vérembe borulj le.“
Hangosan így szólott és tán még szólana többet,
Őtet azonban Kund leveré gyors lábu lováról,
S társai közt, valamint őzek seregében az ékes
Szarvas jár magasan, járt száguldozva fiával,
A lobogó tollú Csörszszel. Kemer, Iffim előtte,
És vállas Tuba szörnyű halállal elestek, ezekhez
Dárdával leveré Csörsz a teli fürtös Ehebránt,
És megszúrta nyakon Korhónt, s levetette nyeregből.
Hasztalanúl sietett Kármel, s intette vitézit,
A remegők szavait nem hallák: ő meg azonban
Főben üté Csörszöt, s megvérzé homloka bőrét
Kardhegygyel balról; de midőn komorodva szemével
Rája tekintett Csörsz, s dárdát fordíta, veszendő
Karmel elirtózott, s elhűlt, szive, karja remegvén.
Ott nem várta tovább Csörszöt, hanem a viadaltól
Hirtelen árnyékként szaladott a visszafutókkal,
És pajzsát védűl tartá hátára terítvén.
Kit mikoron látott lobogós Csörsz, monda boszúsan:
„Hah! széllábu kölyök, minek is szűlt tégedet asszony
Embernek? mért nem nemzettenek a nyulak inkább,

Hogy megtépetvén ebeket hizlalna halálod?
Vagy hova futsz nézésem elől? kopjámnak előle
Olly ügyesen nem fogsz, tudom, eltávozni, hanem most
Rád megyen e fegyver, s lemerűl kebeledbe hegyével.“
Így szólván nagy erőszakkal hátára vetette
A súlyos dárdát. Paizsát szétzuzta az ottan,
S vérző hátában fájdalmasan álla hegyével.
Kármel nyergében már nem tuda ülni: lefordult,
S porba merült arczát betakarta halotti sötétség.
Csörsz pedig a dárdát hátából visszaszakasztá,
S fegyvereit levevén, nyújtá, Hali-szülte Rovónak.
Más részről iszonyúbb harczot támaszta hadával
Hermes, elől vívján. Csalatását látta; de futni
Szégyenlett, s meg is állta helyét, hol előtte fenyítő
Rettenetes képpel nagy erőű hősfiak álltak.
Ott katonái közűl az erős Kotróni lefordúlt
Bulcsu csapásától. Szemközt vágatva Neander
Elveti fegyvereit, s keseredve kiáltja halálát,
Ott vész Bellerophon, kit küldött hadba Corynthos.
Ő is elől küzdő Várkont leütötte lováról
És mellcsontja fölött Talabort dárdája vasával
Megszúrá, hogy torkából vér omla legottan.
A bajnok csikorogva ledőlt s elenyésze sebében.
Erre Bogács kirohant, s karddal csapa Hermes agyához.
Hol nagyokat csendűle sisakja, de homloka tére
Sértetlen maradott. Úgy csapkoda melle felé is.
Tarkás pánczélát szétrontá éle vasának,
S vért ontott mellén, s valahányszor hátra vonúla
Hermes, hogy dárdát nyújthasson, ez annyiszor üztön
Üzte, s közelről emberölő vad képpel ijeszté.
Akkoron elbúsúlva rohant neki spártai Hermes,
Nyakszirton ragadá, s közepett markolva temérdek
Dárdáját süvegébe veré. A szittya levente
Bús feje törtével kábúl, és karja lehajlik,
S őt dühödő Hermes készűl rút porba keverni.
Ellene már az alatt sok bajnok gyűle tömötten.
Népe futott, őt is sűrű lövet érte; boszúsan
Megfordúla imígy, és engede a nagy erőnek,
Elhagyván bágyatt éltében az összetörött hőst.
Mint hátrál lassú szárnyakkal az erdei nagy sas,
Mely már szinte lekonczolván a termetes ökröt,
Ifju vadászoktól elhajtatik, és nyilak, éles
Dárdavasak sürüen kilöketve röpűlnek utána,
Melyre odább, meg odább röppen s szeme még az ökrön van:
Igy mene vissza serény Hermes, s a rajta ütőkre
Véres dárdáját magasan tartotta haraggal.

Erre vezéri Philó más harczot gondola, látván
Hogy gonoszúl forog a csata mérge hadában, azonnal
Fényes Orontest és Sthenelost ily szókkal idézé:
„Halljatok engem most Sthenelos, s hadi fényes Orontes.
A magyarok seregét, mely tömve nyomulgat előre,
Népemnek sokaságával bekerülni reménylem.
Menj el azért Sthenelos, s mond meg valamerre menendesz
Itt a bal szárnyon, hogy minden harczi vezérek
Népeiket terjeszszék el, s Theophilhoz elérvén
Mondd, hogy eresztett kantárral vágtasson előbbre,
És a többi sereg nyomban kanyaruljon utána.
Menj te is Antipater seregéhez, fényes Orontes,
És a jobb szárnyon kanyarítsd a népet előre,
S légy vezetője kemény, s diadalmas harczot emelvén.
Ti pedig állapodott honnombeli régi vitézek,
Most velem itt lassan hátráljatok a seregektől.
Majd ha leszen szükség támadva rohanni csatára,
El ne felejtsétek neveteknek hajdani fényét:
Kardotokon legyen az, hogy megláttára vakuljon
A lator, és alugyék díszetlen porban örökké.“
Így azok elmentek szaporán, a többi vitézek
Bátran emelt karddal villogtak messze körűle.
Árpád ekközben mindegyre nyomúla előbbre
A szakadó hegyként, mellyet, ha robogva megindúl,
Meg nem tart sem az alsó szirt, sem százados erdő,
Míg jégülte fejét mélyen völgyébe nem ejti:
Állíthatlan imígy robbant fejedelmi hadával.
Csattoga, zúga haláljátéka az ütközeteknek;
De hova kardja csapott, megszűnt hamar a csata ottan,
S fogcsikorító fájdalom, és gyász omla helyébe.
Már a két osztály, mely jött elfogni Zoárdot,
Szétszóródva fut és vész dandárának előtte,
Mint mely ködre kemény éjszak szele fú hatalommal,
Ritkúl, s a levegőn szétoszlik erőtlen alakja:
Úgy ezek oszlottak s vesztek nyomorultan elesvén.
De az alatt kiterült görögök nagy tábora messze.
Könnyü futásával Theophil, s hadi fényes Orontes
Harczra hevítve vivék a népet, s gyorsan utánok
Ment a többi sereg kanyarodva. Betelt hamar a tér,
És a végetlen sereg azt villogva keríté.
Így mikor a hegyről sebes áradat omlik, alatta
Hirtelen a nagy tér betelik csillámos özönnel:
Vagy mikor éh madarak sürüen csapatozva röpülnek
A gazdag szőlők hegyein telepedni akarván,
Hirtelen így szélednek el egy fás délszaki halmon.
S már kanyarodva vivén Theophil, s hadi fényes Orontes

Népeiket, s fő gondu Philó horpadva hadával
Hátrálván, Árpád dandárát szinte befogták.
A fejedelmi vezér ekkor villogva kikelvén
Megjárá seregét, s hamar a bal szegletet érve
Dárdával rohanó Kadosához szóla: „Hüleknek
Gyermeke, édes öcsém, harcznak szeretője s veszélynek
Jól tudom én, a visszafutás nem kedves előtted,
Mégis igen szükség lesz most futamodnod; azért menj,
Fuss sebesen, mint a szélvész, népeddel az ellen
Terjedező néptől, úgy fuss, hogy elérjed utósó
Rendeiket, sőt jobb, megelőzzed s majd ha befogják
E dandárt, te kivűl, én itt ronthassuk el őket."
Igy szólott, s amaz a harcznak szeretője, s veszélynek,
Gyors szélvész rohanása gyanánt futa vissza hadával.
A seregek fejedelme pedig most ére Zoárdhoz,
S ezt is, mint bátyját inté, hogy visszarohanjon,
És vigye Bojta vezér népét szaladásra magával.
Ezt hogy elindítá, igy monda Izárfi Lebőnek:
„Gyors paripáju Lebő, menj Tashoz vissza sietve,
S mond neki, hogy hátát hátunknak vesse hadával,
S kész legyen a kerülő ellenség rendire csapni.
Menj el Izárfi hamar, mond ezt neki, s térj meg azonnal."
Egykoron ezt Etel árján túl a Dárdaberekben
Nagy fejü vén farkas készűlt agyarába ragadni.
Sítt a kis gyermek, s apját iszonyodva kiáltá.
Apja futott, viadalmas Izár, ordítva, fenyítve,
Hogy megijeszsze vadát, s kis gyermeke mentve maradjon.
A vad csattogatá agyarát, s a gyermeket űzte,
Ekkor Izár kézíjt ragadott, és kezde nyilazni.
Első lőttekor a vas nyíl fia válla fölött ment,
És mélyen bele furta magát a cserfa derékba,
Melyre nagyon megfélemlett a bús atya szíve.
Még egyszer reszketve nyilat vete hangos idegről,
Jobb Isten vezeté mostan nyila boldog irányát,
Vas hegye a vadnak berohant koponyája alatt, és
Bal szeme fénye között kirohant csúf véres özönnel.
Anyja örült a szép gyermeknek, jobban örült még,
Mint mikor anyja ölén legelőbb piczin ajka mosolygott
Gondosan is nevelé azután, s a gyermek erős gyors
Emberré serdűlt, s jámbor vala minden időben.
Kárelnek vala öcsese, s nagyon kedveltje vezérlő
Árpádnak. Most hogy hallá intéseit, egyben
Vágtata vissza felé, s fölüté a kis nadi zászlót,
Mely hogy elől lobogott, megnyiltak a sorok, és ő,
Mint az eső villám, szaporán eljára közöttök.
Hogy pedig ért Tashoz, mondá: „A párduczos Árpád

Hagyja, hogy e haddal vess hátat elődi hadának
S légy kész a kerülő ellenség rendire csapni."
Úgy tön az, ez pedig a zászlót lassúdan eresztvén
Visszarohant, és a sorok elzáródtak utána,
Így mikor elrendelt mindent a párduczos Árpád,
Még maga dandárát intézé új hadi csellel.
Egy részről Kundot lobogós Csörsz büszke fiával
Oldalt állítá, szemközt a csalfa görögnek,
Más részről Undot fordítá ellenök oldalt.
Állt maga is szemközt nagy haddal várva reájok.
Bulcs állott mellette, s Lehel buzogányos erővel:
Így valamerre kerűlt száguldó népe Philónak,
Szemben akadt ellenségével. Mint mikor a szél
Fútta után rohanó, ha az alszél ellene fordúl,
S porral elegy kövecset csapkod szájába, szemébe,
Visszahajol, s rohanó utját elakasztja boszúsan:
Így sokan a görögök közt visszaijedve megálltak.
De sok erős Kadosát, más részről nyalka Zoárdot
Nagy számú néppel vélvén rettegve szaladni,
Rajtok ütött, és űzte tovább, mint kelle, azonban
Messze szakadt a hadrendtől, s így a mit okos gond
Jól rendelt, gonoszúl történt kárára Philónak.
Fényes Orontes elől vágtatva szalasztja Zoárdot.
Általa Bokros, Emő, kik lassú lóval eredtek,
Porba merűlnek; amazt oldalt megsérti dsidája,
És bordái között mélyen bemegy éle vasának,
Ezt, a mint rá visszacsapott, fülön érte s keményen
Agyvelejébe szurá hosszú kelevéze halálát.
Ő ugyan így harczolt, s tüzesen száguldа tovább is,
De az alatt sebesen megrántá jó lova fékét,
S mint a könnyü madár, kikerülte Zoárd is az űzőt
S őt rohanásában követé jobb része hadának.
Most űzöttekből űzőkké lettek. Erősen
Kezdé nyalka Zoárd őket csapdosni, s szünetlen
A hadtörzsökhöz téríté, gyorsan azonban
Közbe vetődött, és elvágá harczokat. Ottan
Megfordúltában leveré Beri szülte Hoterront,
És Laposát, kik együtt járván kopjáztak utána.
Ő buzogánynyal amazt leüté egyszerre; de ennek
Kétszer üté mellét, s úgy rendítette helyéből.
Ott zörrenve lehulltak ezek, s szemeikre halál ült.
Tas, mint a rejtett keselyű, neki vitte veszélyes
Fegyvereit, s a közbe szorúlt bús népet emészté
Nagy homlokcsontját Fókásnak karddal elosztá,
A ki keservesen elhajlott, s leborúla sebében.
Vágva derékon üté Argost, ki sovány vala, s hosszu,

Mint valamely vékony cserszál magas Ída tetőin,
És tarajos sisakot, s vas vértet hordoza testén,
S karja haszonvétlen fegyvert, nagy nyársot emelt volt.
Ezt mikoron Tasnak megdúlta kegyetlen ütése,
Már csak alig birván derekát, keseredve sohajta,
S nagy zuhanással esett a harcz mezejére aléltan.
Most hogy végvesztét látá hadi fényes Orontes,
És bekerűlt népét rossz harczban elesni miatta,
Elbőszűlt s iszonyú méreggel fogta dsidáját.
Élni nem indúlt ő; de halálát tenni dicsővé.
Mint mikor eltévedt nyíl sérti az erdei vadkant,
Csattog az, és haragos szikrázó szájjal agyart ver,
S megy villámsebesen valamerre van ember előtte:
Úgy megyen ez, száján forr, habzik szörnyü haragja,
S messze tömött csapatok közepett ví karja merészen.
Ott arczúl megüté Baliát; megszúrta könyökben
Gyors Elit és Terelő paizsát leütötte dsidával,
És valamerre körűl nép volt, sebet ejte közöttök.
Rája tömötten ment a nép, s ki lovára irányzott
Kopjával, ki magát sérté buzogánya fejével;
Jött rojtos paizsát tartván a nyalka Zoárd is,
S látva vitézségét meg kívánt küzdeni; tüstént
A rohanó népet kardjával visszariasztá,
És egyedűl az erőssel erősb állott vala szemközt.
Most a két bajnok karddal csapa össze vitézűl.
Megtámadva Zoárd, heven ellent hányva Orontes.
A fénylő hegyes ércz sisakot leütötte Zoárd már,
S őtet bal vállban megvágá fényes Orontes,
S képe felé sietett ártévőn vinni csapását.
Észre vevé amaz és ellent vete kardja vasával.
Most iszonyúbb hangon kezdett csattogni vitájok;
Összevetett paizsok döngött, szikráztak aczélos
Kardjaik, és közel álla halál a büszke fejekhez.
Gyorsan előre csapott most a magyar, érte födetlen
Társa halántékát, ki hogy elszédűle, lefordúlt.
Majd, mikor eszmélett, szép kardját adta Zoárdnak,
S vérbe borúlt képpel, kérőn ily szózatot ejte:
„Meggyőztél, s nagy erőd neked, és a harczi szerencse
Hírt ada; és örömet; nekem átkot, bút, veszedelmet.
Már elalélt jobbom nem bír bajt víni: de légy te
Irgalmas, vedd e kardot, s hagyj élni. Ha élnem
Még lehet, és e bús csata elvégződik, örömmel
Nagy kincset hozván, rokonim megváltanak engem.
S oh ha vitéz hadadat valahára lehozni kivánnád,
Szép Görögországban, neked én telepedni virágos
Strímon partjainál termékeny földeket adnék.“

Így ki előbb állíthatlan jöve gőgös erővel,
Most megalázódott végső fájdalma hevétől.
Esdeklett s kardját önként oda hagyta kezéből.
Őt kegyesebb szemmel látá most nyalka Zoárd is,
S szíve megindulván éltét kímélni fogadta,
Hogy szavait hallá, már akkor ohajt vala lakni
Szép Görögországban, hol utóbb hadi népe felével,
Honni dicsőségét, rokonit megvetve, s hazáját,
Megszállott, s rútúl elfajzott szittya nemétől;
Kit görög asszony ölelt s görögöt szült gyáva fiának,
Hogy soha vissza ne nézhessen vérére Ügeknek,
S apja magyar hírét czudarúl betemesse nevével.
Így ekkor sajnálta nagyon hadi fényes Orontest,
És biztatta; de Tas komoron oda zúga, Zoárdhoz
Feddőleg szólván: „Valjon meggyőzted-e már a
Ránk rohanó sereget, hogy imitt nekik életet osztasz?
Oh bizony az, kin most könyörülsz, kicsufolhat utóbb még
Majd ha kemény nyakadat gonoszúl megméri vasával.
Vagy tán a rokonok lelkét hogy elűzte, jutalmat
Szánsz neki? Sőt ha nem ölt is, elég hogy ránk jöve: haljon.“
Így szólván gombos buzogánnyal főben ütötte.
Fényes Orontesnek bemerűlt a gombvas agyába,
Teste lehulltában csörgött réz fegyvere, s lelkét
A leütött bajnok, méltó jobb harczra, kihörgé.
Fegyvereit szép testéről megölője leszedte,
S hogy nyugtassa szivét, tüstént átadta Zoárdnak,
S monda szelídebben: „Baliát ez vágta meg arczúl,
Nézd ott kínlódik, napfényt nem láthat ezentúl,
Vér űl orczáin, vérkönny csordúl ki szeméből.
Ezt sajnáld; de ne a jövevényt: hadd veszszen, azért jött.“
Erre megenyhült a bajnok, s átvéve Orontes
Fegyvereit búsan nyujtá Kara-szülte Dobónak,
A ki nyomot nem vesztve futott mindenhol utána.
Ő maga válla sebét bekötözni leszálla lováról;
Tas pedig a beszorúlt népet mérgedve fogyasztá,
Mely mind egy lábig szomorún ott lelte halálát.
Más részről ez alatt Theophil lekerűle hadával,
És megörűlt látván Kadosát szaladásnak eredni.
Ment is utána, de őt Schedios szólítva meginté:
„Merre vezér? Ne tovább, ha tudod mi parancsa Philónak.
A kik gyorsabbak, minek űzzük hasztalan? Inkább
Mint rendelte Philó, ezeket bekerülni siessünk.“
Így szólván nagy aczél kardját fölemelve merészen
Ugrat elő, s vágtatva sok ellenségi közé csap.
Ott mint a bús láng vizenyős tájéki lapokban
Hév száraz napokon gyökeres nagy földet emészt meg,

Most örvény szakad, a szemnek, léleknek ijesztő:
Így rombol Schedios, valamerre kitünteti kardját
Bús hézag marad ösvényén. Hol ijesztve reája
Törtek erős katonák, most mind megalázva feküsznek;
Fekszik Imány, Rohanó fekszik, s 'szeme fénye Barának,
Gyenge Sugár leborúl siető apjának előtte.
Most Schedios kún Gál czombját elvágta, s keményen
Arczon üté Tivadart, kik előtte zörögve lehulltak,
Jött Bara is, s tort nem gyáván készíte fiának.
Fájdalom űlt bús orczáján; de halálos erőszak
Karjaiban. Macedó Niketást, ki előtte csatázott,
Agyban üté, s oldalt lökvén levetette lováról,
Vállpereczét letöré Bogomilnak, s ment Schediosra,
És sietett fia vesztéért megvinni halálát,
A bátor Schedios mindinkább vágya lemenni,
Hogy bekerítve utóbb a népet, könnyen elölje.
De Bara jött, s kerülő Schediost vágtatva éléré,
S már hangzik vala rettenetes buzogánya sisakján.
Megrendűl az erős görög ott, s elszünteti harczát;
De hamar újra erőt szállit nagy lelke kezébe.
Visszacsap, és bizonyos vágása Barára lecsattan,
Hol keze szárától öklét a kardvas elosztá
Épen hajlásban. Buzogányvasas ökle Barának
Porba esett. A hős búsan megszünteti harczát,
Hol kettős romlása miatt fene fájdalom érvén,
Fogcsikorítva csavarja lovát és visszahuzódik.
Már Schedios Tasnak seregéhez szinte lenyargalt,
Még mikor elleneit bátran vagdosta Orontes:
Ott ő is tüzesedve vivott, és rettenet, és bú,
S a szörnyű romlás követék; maga déli sugárként
Vitte nehéz kardját, s száz ellen is űzte halálát.
A csapodár Theophil, példáját látva, merészen
Und népére csapott, s mellette vitézi csatázván,
A fáradt Elemért kopjával mellben ütötte.
Kit mikoron látott kis lélekzetre szorúlni,
Már dicsekedve beszélt, keserű gúnyszókra fakadván:
„Hát ugyan ily nép jött földet foglalni Zalántól,
A kik szinte, miként legyeink a dérre, lehullnak?
Majd nyertek földet; de előbb az fogytig eliszsza
Véreteket, s alpári kutyák megemésztenek onnan.“
Így szólott; de hamar vesztére találа; serényen
Ellene vitte szekerczéjét Und, apja Eténeк,
S rá iszonyú szemeit vetvén, iszonyítva kiáltván
Elrémíté, hogy meg sem mere állni: de Und őt
Főben üté, s éles hangját elvette szavának.
A fényes sisak őt meg nem tartotta, nem a lágy

Legbelső szövevény. Lemerült a nagy vas agyába,
S a rövid életnek fényét kitörülte szeméből.
Igy Leo, Lüsimachos, s komor Arkas előtte ledőltek,
Kikre midőn veszedelmet szórt, intette csatázó
Népeit, és sietett Schediostól dúlt hada rendét
Visszaszerezni. Magát, mint éjszaki nagy havas erdő
Legragyogóbb halmát, látták vala messze kitünni
A harczok fiai, s tüzesedve siettek utána.
Még sokakat rontott ősz Und. Az athénei Mürtilt
Vállon üté, s leszakadt annak bal része egészen,
Hol feketés vérrel megrendűlt lelke kiszállott.
Így Tündárt s Datamest leveré nagy súlya vasának,
Benn ugyanígy harczolt az öreg: de kivűle futását
Kadosa szüntetvén, megfordúlt dárdavasával,
És jöve mint villám, vagy mint sebes éjszaki szélvész.
Így rohan és pusztít a vad kölyök éhes oroszlán,
Mely szilaj apjával juhokat megyen enni, vagy ökröt;
A szemes őrök azonban erős apjára kutyákkal,
És görcsös bottal kelvén, bekerítik ijesztve,
Hol mikor az vadan és iszonyún ordítva vivódik,
Ez kiszorúlva zaját hallván, megrázza sörényét;
S rettenetes száját. s körmeit fene mérge kinyitván,
Visszasivalkodik ; a pórok reszketnek előtte :
Így mene ő, s vas dárdáját hamar érzeni kezdék
A görögök Vele inségek, s a szörnyü halálnak
Kinjai szállottak, valamerre csatáza, fölötte
Bús felhőn állván, s fogokat csikorítva lenézvén.
És tüstént iszonyúbb zaj támada. Csattoga, renge
Kard, sisak és buzogány. Bomlott a rend, az ölőnek
Holt ada helyt. s tetemén bajvívó hősök omoltak.
Vizsga Lükurgot előbb Kadosának karja ledönté,
És Piramot, s Belizárt, ki gerelyt löke rája, s könyökben
Megvérzé, bőrét lövetének vége lehordván.
Hogy futa, ezt a nagy Kadosának elérte haragja,
A vas dárda bement füle mellett szörnyü hegyével,
S jobb állkapczáját lerepeszté. Ott Belizárnak
Teste nagyot roppant, a harcz földére ledőlvén
És melléje nehéz vas fegyvere csengve lehullott.
Így hada is nekibátorodott, s a szittya magyarság
Bátor erős karral dönté a hellasi népet.
Kadosa még Meriont, s Periklest kergette halálra,
S hóna megé szúrván, vérét ontotta Zinának.
Százakat így ölt el maga, így mene tétova, gyorsabb
A szélnél, ártóbb az erőszakos éjjeli tűznél,
Vér foly dárdáján, kalpagján leng az ijesztő
Toll magasan, s bátor daliák csattognak utána,

A komor Ámos, Ipar, s rémitő Dalma: kezökben
Dárda forog, vagy erős kardnak tündöklik aczéla,
Kik, mint a szakadó zápor szélvésznek utána
Zúg, s zuhan, úgy dőltek rohanó Kadosának utána.
A ki elől vala, sok görögöt dárdája emésztvén
És beborúlt a föld, valamerre csatáz vala; inség
S szörnyü halálkínok járván vele barna homályban.
Már oda jött, hol erős Schedios villonga Tas ellen
Rá ragyogó karddal suhogatva halálos ütésit.
Tas már csak paizsát tartá; mert kardja kifordúlt,
Hogy Schedios sisakát megüté vele teljes erővel.
Most védűl paizsát tartá, mely összefüződött
Réz, s vas szálakból vala szerkeztetve, s középen
Czifra huzásokkal s játékos tarka szövéssel
Látszott, mint valamely sárgálló völgyi virágszál.
Ezt csapdosta fején Schedios, ronthatni reménlvén,
És iszonyú csengést tőn rajta; de szét nem oszoltak
A mereven szálak, s közel ádáz ifju legények,
S ősz bátor daliák vívén, mentségre jövének.
Még is igen nagy volt Tasnak veszedelme. Ha róla
Nagy kelevézekkel Schediost lökdösve leverték,
Az népét biztatva megént jött vissza dühösben,
S Tasra rohant ismét, rést nézve halálos ütésre.
Ily csata közben erős zúgást hall, s visszatekintvén,
Könnyü lovon dárdás Kadosát szemléli rohanni.
Mint feketés zivatar, mely bőgve, morogva megindúl,
Kergeti a zúgó tengert, neki fekszik egészen,
S mély fenekéről csillagokig föcskendezi habját:
Így ezelőtt is háborgott a nép; de megállott
A bátor Schedios, s nem lévén dárda kezében,
Hosszú nagy paizsát széles vállára takarta
És kardját rohanó ellenségére kitartá.
Ellene jött azalatt sarkantyút adva lovának
A magyar, és mint a mennykő, megcsattana rajta
Hangos ütésével szörnyü dárdája, holottan
A bátor Schedios bal részre ledőle lovastúl.
Így földrengéskor megdőlnek az ezredes ormok,
S messze lemennydörgő zuhanással a völgybe lapúlnak.
Mellén a paizs is meg van szaggatva, de bellebb
A pánczél nem ereszti hegyét leverője vasának,
Így mikor elfordúlt, szörnyű zaj támada rajta,
Víg a magyaroké, szomorú a hellasi népé:
De Schediost a hős készűle halálra sebezni,
És neki vitte hegyes dárdáját. Az pedig, ádáz
Lelke erőt adván, fölkelt, meghajla előle,
S a tévedt dárdát baljával félretaszítván,

Vassal vert szárát dühösen megvágta, holottan
Ketté vált, s leesett gyilkos hegye, szára felével.
Mégis erőt veve, és a súlyos dárda nyelével
Verte fejét tüzes ellensége, s lecsapta fejéről
A sisakot, mely lábához csördűle törötten.
Hős feje puszta maradt, és mint a felleges éjben
Szikrázó villám, látszott bús lángja szemének.
Kadosa már emelé szörnyű hatalommal az érczes
Dárda nyelét, de előbb, hogysem lezuhanna veszélyes
Vágással, lova tarka szügyét megszúrta vasával
Hős Schedios, s a ló szökvén kikerülte halálát,
Őt azalatt hevesen fiatal gyors szittya leventék
Környékzék s fegyvert adtak Kadosának, elűzvén
Róla sok érczsisakos görögöt, sok dárdahajítót.
De nagy erőben még állott az athénei bajnok.
Mint valamely szobor, emlékűl állatva, tövében
Egy vén sziklának, hol csínos büszke fejével
Harczol időnként a szélvész és záporok árja,
És mikor a végső század jő fergetegével,
Akkor is áll még ő; de sötét képében az első
Tündöklés csillámа kivész, s meghamvad alakja:
Így állott Schedios, s nem gyáván várta halálát.
Kadosa nemtelenűl nem akart megvíni. Leszállott,
És odahagyta lovát, mely már rogya kínja hevében,
A hadakat pedig eltiltá Schediosra rohanni.
Mindenek eltérvén, megnézé a görög arczát,
És hozzá járult, s így monda hatalmas ajakkal:
„Bátor hős, gonosz ügy hoza téged veszni Zalánhoz,
Hogy többé honnodba ne térj, és hölgyed is otthon
Özvegyi termében szomorú dalt mondjon utánad;
Gyermekeid pedig a hajlék küszöbére kiülvén
Sírjanak, és várván, öledet soha meg ne találják.
De te nem is gondolsz iszonyú harczodban ezekkel.
Jőj el azért, vedd e sisakot, víj meg velem, úgy is
A hadak istene már elszána halálra; pedig jobb
Elveszned vágásom alatt, mint gyenge csatázók
Ál nyila közt, melly a húrról reszketve lepattan.“
Kadosa így szólott dicsekedve, de rája sohajtván
Elveszi a sisakot s felel a nagy athénei bajnok:
„Volnának, mint hős eleink, bajtársim erősek,
S őket rút puhaság ne tehetné gyáva vivókká,
Nem szólhatsz vala így, hanem elfáradva ledőlvén,
Vérbeborúlt fejeden rokonid testhalma heverne.
Most gyengék hadaink: titeket teve a sor erőssé.
Mégis igen bízol, mikor engem győzni reménylesz.
Majd ha fejem nyakamon vérét özönölve legördűl,

Mondd, hogy erősebb vagy; de mig e kard villog elődbe,
Rettegj; mert eddig súlyos vala, s éle halálos."
Így szólván veszi a sisakot, s jól nyomja fejébe,
És indúl komoran a büszke tekintetü hőssel;
Az pedig őt, valamint szélvész a tengeri gályát,
Huzta magával, erős ifju nagy szíve lobogván,
És mene nyugtalanúl iszonyú lépéssel előtte.
Látta Philó, hogy semmire sem mehet álnok erővel,
Nem csökkent, hanem a hadakat biztatva vezetvén,
Hol szükség vala, közbe csapott és harczola bátran,
A bontott sorokat népével helyre segíté,
S merre ragyogva kitünt aranyos szép fegyvere, lelket
Vett a had, s egyenesb viadalra nyomúla merészen.
A fővárosiak mennek csillogva, zörögve;
Büszke személye körül lobog a nagy városi zászló,
S a porszállta eget zúgó lobogása hasítja.
Rémítő tündökléssel mikor így megyen e had,
Nincs akadálya sehol, s egyesűlt hatalommal elönti
A ritkább sorokat; de Philó nem nyugszik ezennel,
Még több ösztönt ád ily szókra fakadva közöttök:
„Konstantinvárnak lakozói, ti úri leventék,
Tudjátok, hogy ezen rohanók csupa gyáva parasztok,
Kikre ti, legragyogóbb várnak lakozói, vitézűl
Csapjatok, és ha egyéb csapatoknál fényre nagyobbak
Vagytok, azok legyetek hadrontó tettel, erővel."
Így szólott, és mindenikét a csalfa dicsőség
Lángja vivé, valamerre akart támadni vezérök,
A puha életi kéjt feledék, és koczka helyett a
Rettentő hadi dárdákat zuhogással emelték.
Ossavidéki Philó Viddinhez tére, ki helyben,
Mint maga hagyta, boszús képpel még álla, sietve
Ehhez odább járúlt, és monda vezéri szavával:
„Rettenetes Viddin, még állasz-e? látod, az álnok
Ellenség cseleinkre kevély, és nincs bekerűlve,
Ránk pedig a harczok szomorú forgása veszélyt hoz."
Erre boszús képpel felel a vad heamosi bajnok:
„Csalfa vezér, szavaidnak előbb én hajlani kezdtem;
Mert nagyon álnok vagy, s hihetők nagyon a te beszédid,
De ne reméld többé, hogy Viddint harczon igazgasd;
Menni fog ő, s valamerre megyen, dárdája vezérli
A harczok rendét, s hangos szava ád tüzes ösztönt,
Nem pedig a te szavad, mely gyenge s csalárd is azonban."
Erre szelíd hangon, noha bús vala, monda vezére:
„Méltatlan vádolsz, te erősek csillaga, engem;
Mert soha híredet én nem akartam rontani. Haj, de
Nincs most erre idő, nincs menteni semmi hatalmam.

Rám noha most haragos vagy még, csak menj el azért hát,
S rettenetes karodat láttasd a büszke latorral.
Majd ha dicsőséges diadalmát nyerheti dárdád,
Megbékélsz, tudom és örömest lészsz társa hadunknak.“
Erre boszús Viddin kirohant és vitte halálos
Dárdáját magasan, mint a gonosz éji sötétből
Megszabadúlt lélek, melly ott csikorogva tünődik
Istene karjától lelöketve, de végre kizúdúl,
Fölveri a ropogó sziklát, mely válla gyanánt lesz,
S a mint szörnyűkép végig megy az ősi világon,
Nap, csillag beborul, s reszketnek az ormok alatta;
Rá ordítanak a viharok, rá dörren az ég is,
Az mégis megyen, és akadályt nem szenved el utján:
Úgy mene Viddin, erős népét bíztatva, utána
A fene bajvívók földet rengetve rohantak.
Hadvezető Árpád ellenben erős keze súlyát
A görögökre veté. Legelőbb is Heliodórral
Szembe kerűlt; de az őt nem várta be, félre sietvén.
Mint köd fut nap elől, vagy az út pora szélnek előle,
Úgy futa, őt mégis szaporán utolérte halála.
Rája sulyos rohanó kopját vete párduczos Árpád,
Mely végig rezegett a nap levegői közön, s mint
Gyors villám megüté nyakszirten Heliodórost.
Nyomban előre bukott. Réműlt katonái emelték
Karjaikon véres tetemét; de halálos ütéssel
Ott termett a szittya vezér, s sziven érte Neandert
És Nikephor karját ragyogó vasa vállban elejté.
Akkor Heliodór leesett vért hányva közökbe,
Ők is hűledező testtel tetemére borúltak,
Nagy vas fegyvereik szörnyűkép összecsörögvén.
Termetes Alkest is leteríté párduczos Árpád.
Rettentő vala ez nézésre: fejében az álló
Vas sisakon hosszan rezegett lószőre, s tetőtől
Talpig vasban volt, nem látszott semmi nyilása.
S mintha egész ember vasból lett volna teremtve:
Úgy jött fénytelenűl, iszonyú feketében: előtte,
Mint hideg éjjeli domb, látszott nagy pajzsa, s középett
Szörnyü halálkoponyát mutatott vert fényes ezüstből.
Ezt legelőbb mikoron látá, horkanva szökött meg
A dobogó hadi mén; de ülője hatalmasan ülte,
S rá hajtotta, serény kardját magasabbra emelvén.
Rémületes némán közelíte azonban az izmos
Vad görög és morajos hangon megszólala büszkén:
„Halni sietsz-e vezér, latroknak büszke vezére?
Tégedet e karddal megemészt ma vitézi hatalmam;
Mert még nem született ember, ki szemembe kerülvén

Összezuzott fejjel nem szállott volna pokolra."
Erre felelt a gyors seregek fejedelmi vezére:
„Esztelen ily szókkal ne remélj veszedelmet elűzni.
Rettents gyáva leányt vagy erőtlen gyermeki bábot.
De ki reád karddal siet a hadi rendnek előtte,
Vassal várd be, ne bő szóval; mert csúf leszesz, és a
Durva halál kinevet, mikoron szemeidre sötétűl.
Gyáva! ha bátor vagy, minek a sok vas gyürü rajtad?
Lomha tevére való a terh, nem bajnoki testre.
Kard nekem a pánczél; szabadon viszi homlokom a nyilt
Könnyű kalpagot, és mikor eljő vég napom, a szép
Föld színét, s ragyogó egeket még látom utólszor;
Te pedig eltakarod fejedet, vas lapba boritván,
S rettegsz nézni halált, melylyel fenyegetve riasztál."
Így szólott iszonyún, de amazt nagy félelem érte.
Midőn erő kiveszett karjából s reszkete gyáva
Baljában dombos paizsán a szörnyű halálfej.
Árpád őt már nem szóval, hanem isteni kardja
Fényes aczélával rettenté, s nagy kelevézét,
Melylyel rajta ütött, egyszerre kiverte kezéből.
Még amaz ellent állt, de hamar paizsára lecsattant
Árpád kardja, s legott ketté szaggatta középig.
Hol sebes éle után lehasadt a fényes ezüstfej,
És nagy csengéssel lábának elejbe legördűlt.
Alkes hátra futott rémülten, s fölfoga végső
Oltalomúl egy kő darabot, mely földbe merülten
Álla, holott tetején sok századok árnya borongott.
Ezt az erőszakkal kivevé fűlepte köréből,
És Árpádra löké, de hibásan zúga el a nagy
Kő lova bal szeminél és érte Izárfi lovának
Gyenge szügyét, s az alatta ledőlt, reszketve süvöltvén.
Árpádot pedig a hosszú harcz mérge boszontá.
Ellene ment, s iszonyúbb vágással csapkoda hozzá.
Alkes pánczélán, sisakos feje rengeteg ormán
Csattoga, s szikrázék villámló kardja, s lefüggött
Rongyosan Alkesről a vas ruha, vállban oszolván.
Ő még a hegyetört kelevézt forgatta hiába,
Mellyet vissza kapott, s feleit könyörögve kiáltá,
Vas karját is elől tartván el-elűzte halálát.
De mentségre közel nem mertek jőni, azonban
Ő is lankada már s bús vége közelge sötéten.
A fejedelmi magyar nagy rést szemlélve nyakánál,
Markolatig ragyogó kardját torkába ütötte.
Alkesnek tüstént minden viadalma megállott,
Omló szikla gyanánt leesett a földre csörögve,
S véres torkából kiröpült vad lelke boszúsan.

Hős Árpád pedig a lóról hozzája leszállván
Fegyvereit leszedé, és adta Izárfi Lebőnek,
A ki gyalog vala szinte, s közel kisérte vezérét.
A sisakot kinyitá azután, s bámulva tekinté
Rettenetes képét, mellyen már sárga halál űlt,
S vérbe merűlt szemeit, s így szóla hadának előtte:
„Nem mind rettenetes, kit külseje s nagy szava hirdet.
Láttátok, mi magas vala ez, s mely rémes alakja.
Most alacson porban hever itt, s hadi napja leszállott;
Mert buta réműlésbe merűlt, s nagy kardja lecsökkent.
Rajta tehát! kiki bátrabban forgassa csapásit.
Ellensége habár eget ér is büszke fejével,
S lábaival poklokra tapod, neki menni ne féljen:
Vére vagyon, mellyet fényes kardjával elonthat,
S csontból áll, mellyet súlyos buzogánya betörhet;
Bátorság teszi, nemcsak erő, a harczi hatalmat."
Így szólott, s tüzesedve reá zúgott az erős had,
És mene harczra hevűlt képpel pusztítani vágyván.

NYOLCZADIK ÉNEK.

Ekkoron a szigetek lakozói csapatba verődvén
A szaladó sorokat biztatva előbbre nyomultak,
S állt a harcz heven, és harsány zengéssel egyenlőn.
Kallimachos, s bátor hadi sorsosa Krántor, az álló
Szittya vezért látván gyalog Alkes fegyveri mellett,
Összebeszélve reá készültek menni halálos
Alkuval, és így szólt legelőbb a krétai bajnok:
„Most ugyan a legerősb daliát mi veszélybe kerítjük.
Csak te vitéz bajtárs, velem ellene menni ne késsél,
Én legelől rohanok, te azonban félrevonulván,
Vess kopját, s ha talán sebet ejtesz rajta, merészen
Rátörök én karddal. Te is akkor utánam eredvén,
Támadd meg hevesen: s ha vitézül ketten elejtjük,
Így leszen ifju nevünk sok hősnek előtte dicsővé,
S ketten fegyvereit tartós örömünkre megosztjuk.
Ha pedig engemet ő leterítve megölne, ne csüggedj,
Jőjj inkább, s nemesebb lélekkel rajta boszúlj meg.
Én szintúgy, ha talán te ledőlnél holtan előttem,
Rajta bosszút állok, vagy utánad az életi fényből
Gyászba megyek, s melléd lerakom rövid éltem alakját."
Igy szólott, s amaz elfogadá a vészes ajánlást.
Bátran elindultak, jó harczot víni remélvén.
Balgatagok! ki erőt adhat gyengéknek is, és a
Sokkal erősebbet ronthatja le általok, a nagy
Mennynek, földnek urát védűl elhíni felejték;

Őket azért fogadásoknak bal része lenyomta,
S elhervadt fiatalságok: de dicső vala mégis
Tettök, az ily romlott nemzetben ritka, s örökké
Méltó szép hírrel tündökleni a maradéknál.
Mentek. Elől Krántor, félrébb bajtársa, s hajítá
Dárdáját; el sem vété, hanem a paizs alját
Érintvén, Árpádnak övét megütötte hegyével;
Krántor azonban már közel ért, és Kallimachos sem
Késve rohant bajtársának pártjára, de tüstént
Észrevevék. Lehel ott termett, s Krántorra rohanván
Állban üté buzogányával: megkoczczana szörnyen
Véres szájában minden foga, s halva lefordúlt
A rohanó ifjú. Árpád pedig a hadi kopját
Megragadá, és visszaveté gyors Kallimachosra.
Ment a rettenetes nagy kopja halálos erővel,
De kikerülte urát, s Perionnak bal szeme fényét
Érte, s velőig szúrta; legott a bajnok elájúlt,
S nyögve halódólag lebukott szép szürke lováról.
Ezt látván gyors Kallimachos megrettene, s már is
Fordította lovát: de setétes gyászos alakban
Szörnyen elejbe borúlt Krántornak vérjeles árnya:
„Vissza! nyögé, haj! Kallimachos, menj vissza boszúlni.“
S az mene halni; de nem társáért állni boszúját.
Árpád megsujtá őt a nagy szikladarabbal,
Mely sisakát betöré, és izzadt homloka csontját.
Kallimachos leborúlt, kelevéze kihulla kezéből,
S lelke, kidőlt velején, lassú lebegéssel enyészett.
Igy az erős ifjúk egymásnak utána kivesztek,
S mellyet együtt fogadának, együtt el is érte halálok.
Árpád lóra kapott, s rettentőn villoga kardja,
És leveré Peliast; koponyáját bőrsisakostúl
Elmetszé, hogy azonnal alélt, s csörrenve lefordúlt,
A Peneos melléki Leót is elölte, ki hozzá
Karddal csapdosa; ő fölemelt karjára lecsapván
Elvágá, s lelöké oldalt rendítve lováról:
Népe körűl, mint a nagy tenger, zúgva csatázott.
Most Árpád mellett leverék a gyenge Alexist,
A ki, midőn feje puszta maradt, s nyaka, melle födetlen,
Fegyverit elvetvén Árpádnak elébe letérdelt,
És siralom mosván ajakát, ily szózatot ejte:
„Nagy lelkű, te, ki mindennél százszorta nagyobb vagy
És hatalommal erősb, hozzád folyamodni merészlek.
Nem harczolni jövék, és ártani nem tudok én még;
Mert gyengék kezeim, s nincsen hadi lángja szivemnek.
Tempe kies völgyén szült engem az árva Melitta,
Ott még szinte gyerek társimmal játszva találván,

Harczba, hogy elveszszek, hurczoltak irígyi szülőmnek:
De te kegyesb légy, és könyörűlj ifjúi napomnak.
Majd ha időm eljő, hű kísérője vitézid
Harczainak, fegyvert viselek szakadatlan utánad,
S megfizetek rövid életemért hűséges eszemmel."
Így szólott a gyenge fiú, siralommal elöntvén
A véres földet; de felelt a párduczos Árpád:
„Haj nyomorúlt: inkább ne születtél volna, vagy első
Lépted után a sír mélyébe letéve nyugonnál.
Itt hol szörnyü halál villong a fegyverek élén,
Hol nincsen kegyelem, nyomorúlt itt kérsz-e kegyelmet?
Mégis hasztalanúl ne remélj Árpádnak előtte,
Menj be, ha élni akarsz, seregem már bántani nem fog."
Erre felállt a bús gyermek, s jól hátra vonódván,
A rohanó hadak ércz sora közt rettegve megállott.
Úti Lehel pedig eltelvén hadi lelke haraggal,
A sziget ifjait, és kiket ellentállva talála,
Mint lecsapott mennykő, buzogánynyal sujtva fogyasztá.
Általa nagy Médon, s a spártai Dáres elesnek,
Elvész gazdag Araxesnek magzatja Leo is.
S a beszakadt mellből vérét feketedve okádja.
A nagy erő téged, Klonios, nem mente haláltól,
Téged sem gyönyörű külsőd, fénylepte Nikátor,
Mind leütött titeket hadrontó karja Lehelnek.
Ő most a sebesen szaladó Lükaonra rohanván,
Vállban üté, kinek is leszakadt nagy válla vasastúl,
És maga hirtelenűl jajgatva, zörögve lefordúlt,
Ennek alatta serény pejkancza szökik vala, szügyben
Csillagos és bíbor takaróval büszke, holottan
Hímes aranyszálak széltében tűzve valának,
A szép ifju tavaszt képezvén tarka mezőben.
Ezt mikoron elfogta Lehel, meglátta Lebőt a
Súlyos fegyver alatt bajosan gyalogolni, feléje
Vágtata, s általadá, hogy rajta csatázzon. Az a szép
Lóra legott föl is ült, s a fegyvert, s gyenge Alexist
A seregek sora közt besietvén, bátyja kezénél
Hagyta, dicső agg Kárelnél, ki nyugodtan az első
Harczi szekéren volt, istenhez az égbe sohajtván,
Ehhez járult most, s így szólt ifjabbik Izárfi:
„Bátya te jól teszed azt, hogy kérleled a magas Istent,
Áld az tégedet, és a nemzetet áldja meg érted.
Mégis nézz ide most, siető szavaimra figyelmezz.
Itt e gyenge fiút, s a fegyvert küldi, hogy őrözd,
A rohanó seregek fejedelme, dicséretes Árpád.
De mostan ne kivánd, hogy többet mondjak, erősen
Ver szivem a had után, veszedelmek szelleme huzza."

Ezt mondván, a vas fegyvert ott hagyta, s Alexist.
Kárel örömkönynyel nézett öcsesének utána.
Szólna, de szélvésznél gyorsabban visszafutott az,
S a harczok közepébe merűlt Ott messze világló
Fegyverrel sok időig ütött, elhagyva vezérét.
Megsebzette Biast, nyakszirten vágta Philémont,
És agyas Áressel egyszerre leverte: halálos
Lévén minden ütés, mellyet keze szóra; de végre
Őtet is a hadi sor díszetlen porba temette.
Ossavidéki Timon jött, és megszúrta derékon
Nagy kelevézével, mely béleit összeszakasztá.
Erre ledőlt, s vele szinte rogyott a díszes ajándék,
Jó lova; mert bal czombja fölött nyíl érte keményen.
Így ezek itt egyszerre megütve a földre zuhantak.
Zajt üte rajta Timon, s biztatta barátit is egyben:
„Társaim, ezt látván ne remegjünk harczba rohanni,
Gyenge halandók ők, mint mink, kik szinte, ha éles
Fegyvereink nyomják, a földet rágni lehullnak.“
Így szólott, s dicsekedve leszállt, hogy szedje vitézi
Fegyvereit, s a lótakarót megtartsa haszonra.
Ekkoron Árpád a seregeknek előtte ragyogván,
Nem sejté, mi esett, s a rémült népeket űzte.
Nagy Bulcsú mellette nyomúlt, s a nemzeti zászlót
Vitte magas karral, Lehel is bal részen erősen
Harczolván a még későket nyomta vasával,
S mint a mennykövező Isten, ment közben, erősebb
Földi halandóknál, a győző párduczos Árpád.
De mikoron szemlélte Lebőt, hogy büszke örömmel
Fosztják a görögök, s bátrabban is állanak ellent,
Fájdalom érte szivét, s iszonyú harag űle szemébe,
És oda villámlott, oda csattant kardja legottan.
Megfélemle Timon, sietett paripára szökelni;
De mikor immár kelt, czombját elvágta, s lováról
Visszalöké Árpád s elhunyt fegyverneke mellé
Még sokat eltemetett, s még nem szünt búja, haragja.
A görögök pedig elvesztek nyomorúltan az ádáz
Szittya vezérnek kardja miatt; de Philó is azonnal
Ellene jött számos népnek közepette ragyogván,
S a szaladók seregét fölfogta hatalmas erővel.
Más részről ezalatt Viddin szörnyű hada rontott.
Ő maga rettenetes karral nyita szerte nagy ösvényt,
S a csengő sorokat kiveré öldösve helyökből,
És legelőbb Und népe javát rontotta; hatalmas
Dombait, a ki nyilat, s hadi kopját vetni legelső
Volt ezen osztályban. Most ő egyebekre csatázván
Nyillal ölé Ricseket, s rohanó magas Illit elejté,

Somnyelü kopjával leszegezvén karja hatalmát.
Ötet azonban erős Viddin dárdája leverte,
Szinte mikor gerelyét izmos markába szorítá:
Ágyékát, annak dárdája, veszélyesen érte,
Melyre alá fordúlt, fájdalmas végre sietvén,
S döngött a bús föld zuhanó testének alatta.
Viddin kegytelenűl tova ment, s mentében elejté
A bárdos Csíszárt, s oldalt megszúrta vitézlő
Vámost, s Zongornak koponyáját földig alázta,
Kik hamar a vad enyészetnek karjába borulván
Szintelenűl csörgő fegyverben elestek. Üvöltő
Népe hasonlókép rontott vala, s durva morajjal,
Mint az ölő szélvész, küzdött heven a magyar ellen.
Ő még Halmilakót kergette halálra fiastúl,
A ki midőn atyját látá lankadni sebében,
Rettenetes Viddint kelevézzel szurta derékon;
De vas övét annak meg nem rontotta, s lecsúszván
Csak csipejét sérté. Súlyos dárdával elérvén
Őt is agyon sujtá Viddin, s levetette lováról.
Ott a hű gyermek nyugodott bús apja fejénél,
S lelkével lelkét az üres levegőbe bocsátá.
Látta az ősz bajnok dúlt rendeit esni halomba,
S nem réműlt veszedelmének közepébe rohanni:
Arra csavarta lovát, nagy fegyvere arra világolt,
S mentében kéré istent, az egekbe tekintvén:
„Isten! erősebb a villámnál, a ki alatt ég
S föld megrendűlnek, kegyes Istene ütközetinknek,
Vidd az öreg karját, mint hajdan vitted az ifjú
Karját, a diadal kétes mezejére vitézűl.
És ha ma végső lesz lelkének ez óra, te ójad
Honnosait, s nekik adj diadalt vérülte fejénél."
Így szólott, s első kéréseit Isten elérté,
S rá intett ragyogó kardjával, melyre hatalmasb
Lett az öreg, s mene gyorsan elő, keze, szíve buzogván.
Kit hogy rettenetes Viddin megláta fehérlő
Jó paripán tisztes komoly arczczal jőni, csatáit,
Szüntetvén, elejébe kerűlt, s ily szózatot ejte:
„Bajnok öreg, téged mi veszély hoz elömbe halandót?
Véled-e, hogy, mig erős bárdod közelithet ölő nagy
Dárdám vége henyél, s fejedet nem dönti homályba?
Sőt mondom, ha talán háromszoros életet élnél,
S élted mindenikén két ember szelleme volna,
Mégis elüzném azt az üres levegőbe, s előbb, mint
Hozzám érne vasad, porrá töredezve hevernél."
Így szólott; de amaz hallgatva közelgete búsan
És neki vitte szekerczéjét, mely mint az egekben

Megcsattant villám, fénylett rontásra emelten.
Hátrább állt Viddin, s kétszer rásujta halálos
Dárdával, kétszer leveré az Isten; azonban
Ősz Und a bolgár sisakát megvágta legottan,
És külső lapját lehasítá. Melyre boszúsan
Hátrált a bolgár, s iszonyúbban emelte az élet
Vesztegető dárdát. Az, mint magas éktelen árbocz,
Zúgva leszállt Undnak süvegére; de onnan is a nagy
Isten erős keze visszaveté, s a földbe szegezte.
Und, mikor a nagy ütést hallá lesuhanni, szivében
Megrettent: Viddin hogy látta erőtlen ütését,
Mérgében megrázkódott, s nem merte bevárni,
Hogy (kit előbb gúnyolt) másodszor vágja sisakját.
Káromkodva vevé dárdáját, és tova zúgott;
Bámuló katonái nyomát zavarodva követték;
Und pedig elpusztúlt sorait meg' helyre javítá,
S a bolgár népnek bátrabban tűrte csapásit.
De Viddin Kadosának erős népére csapott most,
S ott hamar Omba fejét megtörte halálos ütéssel.
Mellben üté Villánt, hogy azonnal földre hanyatlott,
Rajta nagyot zörrent megütődött pajzsa vasával;
Ifjú Csombornak sem szánta meg élte virágát:
Ez legelőször most kezdett harczolni, s miként a
Reggeli tiszta sugár, tündöklött gyenge korában.
De hamar ölni tanúlt kezein vér kezde lefolyni,
S őt a rettenetes bolgárhoz vitte halála.
Szinte midőn leütötte Hibót harmadszori súlylyal,
Rá jöve nagy Viddin, s megsujtá vak szeme táján:
Akkor alá hajlott feje, s megszűnt harcza kezének.
Mégis erőt nyert, és másodszor elébe vetődött
A nagy Viddinnek, megvágta, de nem sebesíté,
A vas pánczélon tompulván éle vasának.
Őt pedig észre vevé, s a súlyos dárda hegyével
Viddin megszúrá gyengén lelt tompora táján,
S monda kevély szűből ily gyászos szókra fakadván:
„Féreg, hát téged kétszer kellett-e megölnöm?
Ám jőj bár tizszer, tizszer megrontom erődet.
De tudom, a te szemed nem fog már látni világot,
S tévelygő keselyű temet el gyomrába, ha rád jő.“
Szörnyen imígy szól ő; de nemes tűz gyujtja vitézlő
Dalma szivét, keserű szavait nem hallja nyugodtan.
Mint lobogó mennykő, vagy mint dühös étlen oroszlán,
Rá zúg, s villámló karddal megvágja sisakját,
Porba megy az; de utána lecseng Dalmának aczéla.
S most látszott Viddin rettentő képe, miként az
Égre borúlt rémé, mely villám, fergeteg ülvén

Mérges alakja körül, képét egyszerre kitolja,
És iszonyú szemmel letekint a földi világra;
Így látszott Viddin, de hamar fölkapta sisakját;
Dalma pedig mint a körmetlen, agyatlan oroszlán,
Megfuta kard nélkül, s hátráló társait inté,
Hogy fegyvert kapjon: nyomban volt Viddin erősen,
S mintha egyébbel már nem volna csatája, csak arra
Zúga, csak azt űzé, szóval, dárdával ijesztvén;
Az pedig a seregek közepett sík puszta mezőben
Jóval előbbre futott, s csavarogva kerülte halálát
Már ekkor Kadosával eláll az athénei bajnok
Távol egy alsíkon, hol csínos zöld sudarával
Két remegő levelű nyár közt szép szilfa virított,
S változatos fejökön játékosan álla meg a nap.
Mindenikét fegyverneke távolról léptetve követte.
Ott a két nagy erő közel ért egymáshoz azonkép,
Mint az ölő villám, mely messze, borongva ködében,
Végre nagyot lobban, s végig megy az égi határon,
Hol rohanása előtt fut az éj, s felhői setétség,
És mikor ő dörög, a viharok hallgatnak alatta:
Úgy készültek ezek szörnyű rohanásra s körülök
Hallgata, míg víttak, a nagy csata hangja; de elsőbb
Társához rohanó Kadosának im e szava zengett;
„Már ha vitéz elszánással vég bajra kijöttél,
Hadd halljam nevedet, görög, és nemed ágaid avval,
Hogyha levághatlak, tudjam megmondani mit tett
Fegyverem, és mi jeles lehet énnekem a te halálod.
Vagy ha talán engem kezeiddel alázna meg Isten,
Megmondom ki vagyok, hogy tudd, mi dicső lesz utánam
A ki megöl. Noha nem hiszem azt, míg porba nem esnek
Karjaim, és szemeim láthatnak tiszta verőfényt."
Ezt mondá: de amaz szomorún így válaszol erre:
„Nem bölcsen teszed azt, hogy míg forr harcza hadunknak,
Szóval vesztesz időt. De ha tudni elannyira lángolsz,
Halld nevemet, s röviden nemzetségemnek utóját.
Főnemből vagyok én, nagyatyámat bíbor ölelte,
Mint mondják: de homály van ezen, s nem is űzöm az elmúlt
Dolgoknak nyomait, sem avúlt hírökre nem aggok,
Engem Athéne nevelt, ott láttam az ősi dicsőség
Romjait és Marathon mezején hadi szikra fogott el,
Ottan atyám, mikor izmosodám, mind sorra mutatta
A dőlt sírköveket s hadi lángot gyujta szivemben.
Ott ada kopját és kardot, hogy víni tanuljak.
És maga fárasztott, s ha henyén mozdúla kezemben
A fegyver, nyomban mutatá emlékeit elhúnyt
Ősinknek, kiket a diadal nagy híre vezérlett . . .

Hej! magyar, a ki előbb büszkén Marathonra lenézett,
A nagy athénei nép, nem volt szívére hasonló
Ehhez, mely ma vitéz hadatoknak előtte veszendő.
Tizezer ott százezredeket meghajta vasával,
S szárazon, és vizen űzte dicsőn a persa hatalmat.
Most Marathon mezején a gyávák nemzete tévelyg,
S régi dicsőségét nem birja Athéne, ledőlvén
A falak, és a benne lakók erkölcse bomolván.
De te ne hidd, hogy azért engem rémítve megűzhetsz,
Vagy hogy visszaragad valamely kéj s honni szerencse.
Nincs rokonom, s egyedűl végső nyavalyában atyám él.
Azt is azóta, tudom, letevék sírjába nyugodni.
Lánya Lisandernek, kit hölgyűl gyenge korában
Vettem, az ártatlan Theodósia meghala első
Szültével, s örömét elzárta szivemnek örökre.
Most ki sirathasson, nincs többé senki, se tőled
Nem retteg Schedios, ha ezer villámmal omolsz is."
Dárdával rohanó nagy Kádosa erre imígy szólt:
„Óh bajnok, boldogtalanúl maradál te az élet
Napjaiban, s gonoszúl pusztán hagya csalfa szerencséd,
Hogy ne legyen, ki örülhessen, ha hazádba jutandasz,
Vagy ki halálod után termidben sírva fakadjon,
Engem erős Isten kegyesen letekintve megáldott.
De halld meg nemem ágazatit s ismerj meg egészen.
Hajdan Etel mellett könnyű elméje tanácsán
Széplakon élt egyedűl gyönyörű Nemibonta sokáig.
Ott közel a zúgó liget alján férfiruhában
Gyakran egész napokon vadat űze, gyakorta csatába
Ment ragyogó szép fegyverben, s fenn csilloga kardja,
Mint lobogó vad láng, s bús harcza veszélyeit űzte.
A viadalmas Erő, szép termetes égbeli tündér,
Őt minden nyomain követé látatlan alakban,
S titkon emelt sóhajtással sugdosta szerelmét,
Nem hajlott a szűz, de szivét elfogta tünődés,
S látni kivánta hivét. Az előjött diszes alakban,
S csábító képpel mosolyogva közelgete hozzá:
De Nemibonta futott, a férfias arczot utálván;
Vette nyilát, s az ijedt vadakat kergette napestig,
Már magasan föltünt a hűs esthajnali csillag:
De hamar a tündér ráhozta az éjnek alakját,
És beborúlt a táj, s a szűz megtévede rajta.
Igy mikoron tova bujdosnék, megláta ragyogni
Egy siető lánykát, ki fejével gyenge sugárú
Csillagot ingatván szabadon mene a bajos úton.
Ehhez az elfáradt gyönyörű Nemibonta imígy szólt:
„Ég szűze, a ki dicső fejeden szép csillagot ingatsz,

Vígy haza, s a mit kérsz, szándékom tartja megadni.“
Ekkor Erő, mint gyenge leány, mosolyogva imígy szólt:
„A hold lánya vagyok, s Mahamisnak mondanak engem,
Most ide szállottam jegyesemnek szedni virágot,
Megtérek tüstént föltenni az éj koszorúját.
De, ha mit én kérek, szándékod tartja megadni,
Jer, haza viszlek s megkoszorúzlak az éji virággal.“
Így szólott, s csalfán rá tette az éj koszorúját.
Széplakon a szűznek már égett keble s szerelmet
Sajdító szívvel leborúlt, és monda rebegve:
„Ég szüze, oh könyörülj; vedd, vedd el az éj koszorúját?“
De amaz ellenzé, s most visszacserélve alakját,
Mint tündér ifjú, szerelemmel hajla ölébe.
Ettől szülte szelíd Elmét, piros ajku leánykát,
S szép arczú Hüleket, s meghalt heves ifju korában.
Elme szülé Álmost, hadat űző bátor Ügeknek,
Álmostól eredett, a győző párduczos Árpád,
A ki elől csattog, s Alpárt rettenti hadával.
Más részről engem nemzett Hülek Esztora nőtől,
Engem, kit hínak Kadosának, s nyalka Zoárdot.
S mink, mint fergetegek, járunk a puszta mezőben,
S messze seregbontó kezeinkben villog ölő vas.
Van pedig egy hölgyem, deli tiszta tekintetü Jóla,
S anyja körül játszó kis gyermekem, ékes Alember,
Kik Csepel árnyai közt a zúgó nagy Duna partján
Várnak emelt karral, s szomorú dalt zengnek utánam.
De fut időnk, szóval többé nem tartalak: ott fenn
Lát, s igazán vet sort a nagy hadak Istene; víjunk!“
Így szólván neki vitte vasát. Mint tengeri szélvész,
Jött hatalommal az is, s fenn villoga, csattoga kardja,
Mégis alig győzé Kadosának elütni csapásit.
Kádosa öldöklő kezeit most összecsatolván
Rettentőn lecsap arcza felé; nagy gyorsan elugrik
Hős Schedios, s ellent tartván kikerüli halálát.
A mint félre szökik, megakad bal lába, s lebotlik,
Ottan hirtelenűl dőlt testét talpra segíti,
S bántott erdeiként iszonyítóbb arczczal előáll,
Kettőztetve hevét, és kettőztetve csapásit.
De az erős ifjú iszonyúbban nyomja, szünetlen
Képe előtt villog gonosz élű kardja: megindúl
A sisak is, zörög a pánczél, s vas rongyai hullnak.
Nem türhette tovább e harczot nézni lovásza,
A nyilazó Phaëton s a szívós, hangos idegről,
Gyors nyilat indított, Kadosát leteríteni remélvén,
És rövidíteni ütközetét viadalmas urának.
Elröppent a nyíl; de hibásan vette irányát,

Épen emelte kezét Schedios, hogy hóna kinyilván
A vessző berohant, s szívét megjárta hegyével.
Ott tüstént lehajolt hős karja, homályba borultak
Arczai, s melle szorúlt; a vér pedig omla sebéből,
S bőven alá folya nagy testén, s szép fegyvere színén.
A boldogtalanúl nyilazó maga gyilkos aczéllal
Dúla saját kebelén s leborúla urának előtte.
Már ekkor Schediost az erő elhagyta, lerogygyant
Lábáról, s nagyokat csörrent vas fegyvere testén,
Kádosa visszariadt, s mint bálvány álla helyében.
Látván a görögöt méltatlan harczczal elesni,
És fájdalmai közt fetrengeni vére tavában,
Könnyre fakadt, s hidegült jobbját megfogva imígy szólt:
„Így kellett neked, oh méltó jobb harczra, kivesznéd?
A reszketve jövő nyilnak gonosz éle ledöntött . . .
Ám ha reád ily vég vala rendeltetve, borúlj le,
S Istenedet vérző szívvel szólítva köszöntsed.
Mink ugyan a dalban híredre dicséretet osztunk;
Mert bátor szüvedet tisztelnünk illik; azonban
Elmondjuk, kezed is mint birta halálos aczélát,
Mint ragyogál az erős napként csatatéri mezőkön.
Most pedig a hitlen katonának vesszeje ölt meg,
S bajviselő fejedet gonoszúl a földig alázta.“
Így szólott; de amaz meg nem hallhatta utósó
Szép szavait, s szomorú lelkét az egekbe bocsátá.
Kádosa lóra szökik, dárdát markolva kezébe,
S a mint rettenetes képpel megy vissza serényen,
Látja zavart seregét gyengébb csapatokra bomolni,
Látja futó Dalmát dühödött Viddinnek előtte.
Ekkoron a kinyugodt paripát meghajtja vasával,
S megy mint fergetegek szárnyán a gyilkos erőszak,
Mely tör, emel, vagy aláz, s mindent fölforgat utában:
Úgy megyen ez, s az ölő seregek közepébe csapódik.
Ott az erős Lirmek csikorogva visz ellene dárdát,
De a rohanó Kadosát ki nem állja; lehajlik előtte,
S homloka megtörvén, velejét vérével elönti.
Kermeli és Radován s Radovánnak vad fia Rollán,
S a kik elébe rohannak, az útat elállni akarván,
Mind leborúl, s keserűn a földet rágva halódik.
Viddin is a szörnyű romlást közeledni gyanítván,
Dalmát hagyja, kinyúlt dárdával elébe vetődik.
Most valamint forró Lybiának puszta határin
Összemegy életölő agyarakkal két fene állat:
Úgy rohan a két hős egymást pusztítani. Elsőbb
Kadosa messze vetett karral mellére irányoz,
El sem véti, födött mellén megzörren az éles

Dárda, paizst tör, s nagy pánczélát bontja hegyével:
Ellensége pedig szint' ekkor eléri hatalmas
Dárdájával emezt. Bemegy a vas Kadosa jobbján,
Megszegi köntöseit, s megtördeli oldala csontját.
De Viddin mikor a nagy ütés mellére leszállott,
Nem tarthatta magát, leesett csörrenve lováról.
Kadosa ült; de sebét szörnyen fájlalta s lelankadt
Karjával dárdája legott a földre lehajlott.
Viddin megdöbbent, nagy pajzsa kihulla kezéből,
S a vas megromlott mellén, de nem érte seb. Így ő
Földre borúlta után erejét nem vesztve megállott,
Melle szorúlását hamar ébredt lelke felejté,
S visszarohant vérző Kadosát megvíni halálra.
Ekkoron ott termett Ámos, buzogányos Iparral,
És új fegyverben rettentő Dalma, kik őtet
Hármas erőszakkal leverék viadalmas urokról.
Ott ismét véres harcz támada köztök, az álló
Bolgárok, s rohanó magyarok vetekedve csatázván;
Dalma pedig nagy bőrpaizsát mellére borítván,
A seregek közt vítt s öldöklő kardja vasával
Visszacsapott gyakran s mint könnyű sólyom azonnal
Elvesze Viddin elől fiatalkoru jó lova hátán.
Óva csatázott már a nagy bolgár is, erősen
Meg lévén szaggatva, s födő nagy pajzsa hibázván.
   E közben fejedelmi Zalánt lángfürtü Preheszka
Ily keserű szókkal feddőleg harczra tüzelte:
„Fejedelem! minket te talán csak nézni hozál ki
S fegyvereink fényét mutogatni, holottan az ádáz
Harcz már rég kevereg, s ezereknek hozza halálát,
Jer vagy ugyan többé nem várok semmi vezérre,
S elrohanok valamerre szivem, valamerre szemem visz.
Szükségem sincsen népedre; van a ki kövessen.“
Így szólott, s vele, mint medvék barlangja, morogtak
Gyermeki, s apró lángszemök a harczokra sugárzott.
Erre pedig fejedelmi Zalán ily szózatot ejte:
„Ily keserű szókkal kívánsz-e csatázni Preheszka,
S hogy fejedelmed alább szállott, nem tiszteled őt már?
Ám legyen; inségem poharát kiürítem egészen.
Én ugyan a hadakat nem akartam nyugva követni,
De Viddin tiltott, s mondotta vitézi szavával,
Hogy mig fenn rezgő dárdáját, s népe nyomultát
Láthatom, a csatatért távolról nézve kerüljem.
Most rohanó népét látom keveredni, s hanyatló
Dárdáját lassúdni; . . . megyek, kell mennem utána.
Jer te is, és villámkardoddal nyisd meg az útat.“
Így szólott, s keseredve legott a zajba merűle,

S most az egész síkon szörnyű rohanással az egymást
Öldöklő népek szemközt riadozva rohantak.
Ment fejedelmi Zalán, s ellenben népe Zoárdnak;
Ossavidéki Philó szemközt vala istenes Unddal
Két részről pedig a bolgárok csillaga, Viddin,
S a széllel rohanó Hermes veszedelmes erővel
Keltek elő, s egyszerre, miként a felleg esése,
Rengő dárdákkal harczos magyarokra rohantak.
Hangzott ég, és föld, és messze morogtak az öblök.
S most iszonyú képpel Ármány is előkele újra,
S a mint hozta setét népét, a síkra leszállván,
S ellene szikrázó kardját nyujtotta Hadisten,
Megmozdúlt a föld, szikrái remegtek alatta,
S a daliák képén iszonyító sárga halál ült.
Oh most villanj meg, rejtett hadi szikra szememnek,
Mely nagy századokon mélyen sűlyedve borongasz,
Villanj meg, s láttasd harczát két isteni karnak! —
Hogy kaczagányos Etét megtartá kardja Hadurnak,
Ármány megdühödött, s titkon forralta boszúját,
Most hallván a bús diadalt, fölkapta halálos
Dárdáját, s barlangjából dörmölve megindúlt.
Nem vala még soha rettentőbb, nem kárhozatosb még.
Mátra nehéz ormát fölütötte ropogva fejével;
Fergetegek voltak zúgó nagy szárnyai; képe
Emberevő sárkány. Így jött, vagy mászva, holottan
A föld megsűlyedt nyomain, vagy szárnya suhogván
Fölkele, s vérlángú taraját magas égig emelte.
Benn pedig égő gyomrában nagy sziklahasábok
Hánykódván, mereven vas tagjai összecsörögtek;
Jobbik körmében felleg dárdája világolt.
Így fölemelkedvén, már szinte Hadurhoz elére,
De mikor az villámkardját csattogva lenyujtá,
Visszaesett, és mászva futott a földön előbbre,
Mint valamely nagy bércz, melly a sík földre leomlik.
Órjás képében vele volt a Félelem, és a
Megnehezűlt Átok, mely hogy mene, messze kiszáradt
A növevényes föld, s fa, virág meghervada utján.
Nagy vala mindkettő, de nagyobb a Félelem. Ennek
Árnyékként egekig nyúlt vékony termete. Sápadt,
És beesett arczán borzasztó álmok ülének;
Mert látszatján kül nem volt rajt' semmi valóság.
Lábai ingadozók, s magasabbak az ormi fenyűknél.
Igy volt a síkon, sokszor bujdosni szokása,
Hol hamar Alpárnak megjárván néma határit,
Pórokat és fiatal baromőröket éjjel ijesztett,
Most a hadba vegyűlt e nagy kisértetes árnyék,

S ellenségei Alpárnak rettegve kerülték.
Életölő szemmel ment lassan utána az Átok.
A vezetők bátor szavait megnyomta szavával,
Mely fene torkából mélyen hangzik vala, s tompán.
Hasztalanúl riadoz kürtöd, Lehel, a hadak immár
Nem hallják hangját, és nem buzdúlnak utána.
Mindent eltemet és leszorít a szörnyeteg Átok.
Jő a Zűrzavar is. Fél ló, fél ember, erőtlen
Árnyékkép: de vezérképen futos a magyarok közt.
Ólnyi vasas buzogányt forgat zuhogatva kezében,
Durva fején borzas süveget visel, és daru-tollat,
Benne hazugsággal folyvást küzd, s veszt az igazság.
Nyelve csalást árúl. Így jár a szittya seregben:
Tétova, űz, s biztat, rémit, és ösztönöz; erre
A sereg oszlani kezd, sorai szakadozva bomolnak,
Így a többi gonosz csapat is keveregve kiszállott,
S a rohanó hősnek remegett markában aczéla.
De közelíte Hadur, s megvágta hatalmasan Ármányt.
Szikrázott a kard, a mint lemerűle nyakába,
És rengett az egész környék. Amaz ördög erővel
Tagjait összeszedé ismét, s még álla erősen.
S mintha heves déltől szájt nyitna vad éjszakig a föld,
És azon örvényes torkokkal üvöltene, bőgne:
Úgy bőgött, s az egész levegőt bőgése betölté,
Másodszor köddárdáját szétverte Hadisten,
S hasztalanúl ismét vagdosta, hogy összebomoljon
Termete. Összebomolt és újra felálla keményen.
Rettenetes csörgést tettek vas tagjai, szája
Folyvást zúga, s magyar hadakat rémíte szavával.
Ekkoron Isten erős kardját hüvelyébe taszítá,
S messze kinyúlt, s markát viharos Tátrára vetette.
Ott a nagy sziklát csikorogva kitörte tövéből,
És emelé magasan, mint szinte az égi kaszások,
Fénylenek éjenként, onnan pedig egyben ereszté
Rettenetes karját, s Ármányt megütötte kövével.
Röpdöse már a Rém, s körmét Istenre mereszté.
De mikor a nagy szirt roppanva leszálla fejére,
Földbe lapult, s iszonyú torkán morgása megállott.
A hadak Istene most rá hága, s tiporva boszusan.
Lába alatt Ármány vas tagjai összeszakadtak.
Széllel-gördűltek töredéki: de nyögve, remegve
Ingott a föld is, két sarkai összeropogtak.
A Rémet pedig elhagyták gyors szárnyai. Eldőlt
Isten alatt bérczes nagy termete. Félelem, Átok,
S társaik Isten előtt mindnyájan omolva futottak.
Ő legutól iszonyú kínnal terhelve megindúlt,

S visszaröpült egyedül nyomorult rossz lelke pokolra.
Isten is a harczok mezejét elhagyta serényen,
S ment ragyogó diadalmával hév déli napon túl.
Ott fényes kapuját kinyiták magas égi leányok,
Megtörlék kezeit, s izzadt szép homloka térét,
Ő pedig a nagy fegyvereket villogni hagyá még,
De nem csattogatá, kékes fellegre bocsátván
Víg lett mostan az ég, boltját nem vonta be felhő,
S lassan zenge körűl a forgó többi világok
Ezrede, s hűs szellő játszott a nap sugarával.
Csak maga küzdött a nyomorú föld, rajta halandó
Emberek egymáshoz gyilkos viadallal omolván.
Csak maga nem nyugodott, s fiait keseredve viselte,
A kiket ő szült és kebeléből fényre bocsátván,
Nem táplált egyiránt. Gőzölgő véröket itta
Most, s fölszáguldott pora lett temetője sokaknak.

KILENCZEDIK ÉNEK.

Gyászos az ütközetek folyamatja. Halálos erőszak
Járja kemény sorait, s ordító fergetegekként
Benne vitéz seregek mind vesztig emésztik el egymást.
Hangjától iszonyút csendűl a kényre szokott fül,
S kedvetölő, vérképeinek látása, s kietlen.
Bár a nap delelő sugarát megelőzze világgal
S könnyü sebességgel, míg a harcz részeit és a
Küzdők tetteiket híven kíséri dalával,
Fárad az elme; de ők el nem fáradva dicsőség
Vérbe borúlt mezején hadakoztak urára hanyatló
Alpárnak, rád, büszke Philó, rád szívtelen Ármány,
S a ki vadabb vagy még tereád, nagy haemosi Viddin.
Oh ha talán vagytok, kik meghallgattatok eddig,
El ne ijedjetek, a hadakat nem folytatom én most.
Párduczos Árpádnak mint romlott nemzete, miglen
Kardja Hadistennek gonosz Ármányt meg nem alázá,
S a búsúlt daliák harczát nem mondom el; innen
Bodrogköz csendes szigetébe kivánkozik elmém.
Puszta az: al mezején nem hallatik édes enyelgés,
Nem dobog emberi láb. Ormán bús szellett üvöltöz,
És megürűlt hajléki világtalan állnak az éjben.
Hol Huba, fürge Bodor, hol vannak Hajna Etével?
Kérdezitek; mert messze hagyám kétségesen őket.
Hol van a gyenge Szömér? Hadrontó Túzima hol van?
Elmondom, s megeredt szavaimnak szűnete sem lesz,
Mig nem hirdetek új örömet Bodrogköz urairól,
Kedvesek ők nekem is, kedves vagy Hajna, te főkép,

Szűz hajadon, szép szőke fodorhaju lánya Hubának;
Mert te, midőn nyugszom, hitető álomhoz is eljősz,
És köszönöd, hogy szűz ajakidról, s szőke hajadról
Édes szózatokat mondék, s kaczagányos Etéről,
A ki erőre nagy a harczban, szépségre legelső.
Ezt köszönöd, s ekkor látom megnyílni szelíden
Bíboros ajkaidat, s füleim lágy hangidat érzik.
Ekkoron a havazó karokat meglátom, az égből
Isteni szikra gyanánt, szállott szem tiszta világát.
Délnek völgye, szivem titkának régi hazája,
Dél völgyében is ily tüzes a lány szép szeme. Rajtam
Nem könyörűl; de megöl ragyogó sugarával utóbb is.
Vagy hova vesztem el így? . . . Megtérek Hajna, tehozzád.
Hű Szakadár hogy Hajna után mind hasztalanúl járt,
Visszakerűlt szomorú lépéssel az éji tanyához.
Ott még ősz Huba szendergett és nyugtos ölében
Gyermeki összevetett fejjel szép álmot aludtak,
S alva körűl fekvék tetemét bús gyenge cselédek.
Erre hogy ért Szakadár, el nem hallgathata, mélyen
Vette sohajtását, s így monda keserves ajakkal:
„Alhatol oh Huba? Sőt alszol feledékeny eszeddel.
Nem kérded többé, hol van deli Hajna; de kelj föl,
Lásd, hogy reggeledik, s Hajnának reggele nincsen.“
Szólt és fölrázá. Kele az, s hallotta beszédét,
És Álmos kezeit Hajnának utána vetette.
Hajnát nem, de lelé két gyermekit alva ölében.
Még is nem vala most lelkének búja emésztő.
Sejtve, hogy égből jött, hitt a magas álomi képnek.
Lassan elindítá magzatjait, és bizakodván,
Égi remény hangján szólott vala gyenge szivökhöz.
És azok elhitték szavait, szaladoztak utána.
Ő pedig a gondos Szakadárral előre sietvén,
Messze ható szemeit hevesen járatta tanyáján,
Már oda ért. Épen vala mindene. A dühös alnép
Vad rohanásában kikerülte lakása határit.
Mindene visszakerűlt, maga Hajna hibáza közűlök.
Újra nagy aggodalom szállott lelkébe Hubának;
Nem nyugovék, hanem a környéket messze bejárá.
„Hajna hová tüntél?“ mondá. „Deli Hajna!“ kiálták
Kis Bodor és a gyenge Szömér, s zajgottak utána.
Nem jöve az: de kik a sűrűben rejtve maradtak
A láz pórok előtt, ösmert hangjára kijöttek.
Jött nagy Elem, Csákány, hadrontó Tűzima eljött
Végtire, s szörnyü kezét nyujtá keseredve Hubának.
Mint mely szikla felét az idő vas karja letörte,
Oly vala ő, balról meg lévén termete rontva.

Nem látott, örök éj üle fényén! bal szeme; képe
Fél vala csak, fele a dárdától összezuzódott.
Még tetemén látszott csak erő és szikla szabású
Vállain, és karján. A pórokat ő maga kétszer
Visszaveré hajlékától. Harmadszor előlök
Nem gyáván, gyilkos karral hátrála, levervén
Négy hegyi pásztort, kik bizakodva rohantak utána.
Most is nem jött ő, mint a kit bú vagy ijesztő
Gond bágyaszt; haragos lépéssel jött le hegyéről,
Mint ki az ellenség jövetét óhajtja szivében,
S mostani kényesedett fiakat fél szemmel is ölne.
Nem volt kápa fején; de halálos szálfa kezében
Úgy jöve és komoran nézett a puszta lapályra.
Majd hogy elért Huba társához, köny omla szeméből,
S zordon erős ajakán iszonyún ily szózatot ejte:
„Haj! Huba még mi gonosz, mi csapás van hátra? nagy ádáz
Harczokat eltűrtünk s nincsen nyugodalma fejünknek?
Hajdan azért győztünk Álmosnak idétte Kiónál,
És Munkácsot azért, csak azért nyerhettük el Ungot,
Hogy buta pórok előtt, nem hős seregeknek előtte,
Bújuk az erdőket és napfényt nézni ne merjünk!
Gyűlölöm életemet, nem, hogy csuffá lön ez orcza,
Sem, hogy balszememet komor éjszaka rejti: de bánom,
Átkozom a napot is, melyben a tábor öléből
Félre henyélni jövék; hiszen a vasat elbirom én még,
El, csak volna, az ércz dárdát tiz rétü paizszsal,
És magam egy sereget, jőjön bár, fölverek itt is.
De nincs fegyverem is. Fiam elhordozta magával,
Egy fiam, és vele elmaradott harczában örökre,
Boldog! hantja fölött elmennek az esti fuvalmak,
Megrázzák füveit; de nem őt a sír fenekében.
Apjának nincs enyhelye még. Vénsége utóján
Dúlt hajlékában nincs semmie, semmie sincsen!
S ószült fürteivel szabadon csapodárkodik a szél."
Elvégzé. Amaz, a hegyhátnak végi lakója,
Megbúsult szavain, s szomorún így monda viszontag:
„Romlunk már nagyon, oh bajtársam, Tűzima, romlunk.
S nem maradott egyebünk lemenő napjainkra panasznál;
Mégis mely bajokat mondasz terhedre, azoknál
Több az enyém százszor, keserűbb fájdalma szivemnek.
Vagy mi az, a mi reád jöhet és több volna halálnál?
Sőt halnod sem gyáván kell. Iszonyodva tekintik
A pórok karodat, s nagy erő kell, hogy te ledőlhess.
És ha ledőltél, nincs ki utánad sírva kiáltsa:
„Kelj föl apám! ocsmány férjnek keze fekszik ölemben."
Nincs illyen, nincs, a ki reád félhalva omoljon,

A kit szellemed is borzadva kerüljön az éjben . . .
Én többszörte halok, s kínomra marad meg az élet.
A ki előbb ezerek közt voltam karra legelső,
Nem birom a dárdát, kifutok keseredve lakomból.
Magzatimért is futnom kell. És mégis azoknak
Szebbike, főbb örömem, kimarad tévedve nyomomból.
Éjszaki honjából eljő a kellemes Álom,
Hasztalanúl jövök el tündér képének utána.
Nem közelít Hajnám, Hajnának nyomdoka sincsen,
S a heves aggodalom nyilalásai ölnek el érte."
Jól el sem végzé, hogy nagy dobogási robajjal
Pór csapatok jöttek több részről, melyre sikoltva
Összefutott a két gyermek. Maga Túzima állott,
Mint az erős kőszál, semmit sem féltve helyében,
S néze hová üssön, s fölkelt a szálfa kezével,
Nem késett sok időt. Mely nép már legközelebb jött,
Arra rohant s zivatar hangján ordíta elébe:
„Haj! hiszen ezt vártam, por férgei, még csak ez egy volt
Szíves imádságom, hogy nappal lássalak, íme
Meglátlak most, s e látásomat el nem eresztem:
Sorra kemény áldást mondok fejetekre botommal."
Így szólott; de azok zavarogva megálltak. Azonban
Bodrogköz tele lett pórral, s Huba közbeszorúla.
S hogy látá, nincs semmi segéd, biztatta szorongó
Gyermekit és kardját még ép baljába szorítá.
Rejtve maradt kebelén tépő gyötrelme szivének,
S úgy mutatá képét, valamint mikor ezrek előtt a
Vér mezején Susadal fejedelmit verte Kiónál.
Ehhez tiszteletes kora és atya léte nagyítá
Bánthatatlanságát; s vele Csákány és Elem ott volt.
Mint hegyen a rég múlt századnak tölgyei állnak,
Villámot, zivatart elvárván bátran, azonban
Illattal viselős ibolyák nyilnak ki töveiknél,
S a fiatal tölgyek meg sem rendülnek alattok:
Úgy a régi csaták győzői hatalmasan álltak
A két gyenge körül, várván az erőszakot. És ha
Ellenségben szív, ha kegyesség volna parasztban,
Megszűnnek vala itt; de doronggal, görbe kaszákkal
Jőnek azok s Szakadár csak alig tarthatja meg őket.
Szidva riasztva körülszáguld, s kelevéze hegyével
Döfdösi a közelítőket. Majd gyorsan odább áll.
S visszakerül ismét s rontóbban ereszti ki karját.
Már ötször száguldа körül, már Túzima botján
Soknak vére lefolyt s hét élet aludt el örökre:
Ekkor Csongorral közelített a temető had.
Jött Ete, s megmozdult rettentő jobbja legottan.

A ragyogó kardot markába ragadta; de elsőbb
Szólt szerelem hangján a szőke fodorhaju lányhoz:
„Hajna te, szép örömem, a harcz veszedelme ne érjen
Tégedet, a hegynek tetejére lovaddal eredj föl,
S várd be, mig a környék dúlói elesnek előttünk.“
Még el sem végzé, már Tomboli tudta, mit érez,
Megmozgatta fejét, s mint a jó gondolat, úgy ment
S a hegy legmagasabb tetejét Hajnával elérte.
Most ezek a szigeten zajgó népségre ütöttek,
És Csongor mene társaival, hol látta ijesztő
Tűzima szálfáját lezuhanni halálos ütéssel,
Rá pedig a szaladó népet hadakozni kövekkel.
Arra rohant: de Etét szilajító gondjai vitték.
Mint mely villám a felhőt csattogva hasítja,
Úgy mene szörnyü sebességgel. Csapdosta, tiporta
A kiket ért, s élők, holtak düledeztek előtte.
Csak hamar a nagy tért befutá öldösve, zavarva,
Majd itt, majd meg amott csattant meg fegyvere s ez már
Harcz sem volt, hanem irtózat, magas égbe kiáltás,
S a rémülve futó pórok veszedelme, halála.
Sokszor, kik szabados menedéket lelni reméltek,
Visszariasztattak rohanó kaczagányos Etétől,
S nyögve el-elhaltak, ha közel száguldа fejökhöz:
Ő pedig egyre veré őket, s nem lelte nyugalmát.
Mint megyen a nyihogó ménesnek büszke csikósa
Bogláros paripán lovait téríteni: úgy ment
Hős Ete s a szaladók csapatit mind összeterelte,
Hogy keze súlya alól csak egy ember lelke se veszszen,
A ki előbb számot nem adand kedveltjeiről, az
Ősz Huba életiről s bodrogközi többi lakókról.
Már sokat egybezavart, kikhez, hogy utószor elére,
Összerogyott a ló huzamos futtában alatta,
Melyre vadabb lőn még, s így szólt, keze, kardja mozogván:
„Hah! nyomorúlt férgek, ki hozott ide titeket is még?
Vagy hogyan öljelek el, hogy emészszem lelketeket meg,
Ha Huba veszni talált, s Bodrogköz előbbi lakói?“
Szóla. Nem értették; de remegtenek a buta népek,
És az ölő ifjú lábához sírva borultak.
Az pedig a ragyogó kardot már fogta fejökre;
Hogy vallják ki Hubát. De Hubát meglátva, legottan
Szünt dühe s a ragyogó kardot hüvelyébe taszítván,
Öldöklő jobbját szivesen nyujtotta Hubának,
S társainak, s a gyermekeket keblére szorítá.
Ott az öreg bajnok nem örült még teljesen, és már
Ajka kinyilt, hogy Hajna baját panaszolja Etének;
Az pedig őt megelőzve imígy ejtette beszédét:

„Hadban elhűlt hős, bajainknak vége szakadt már,
Szüntesd meg szomorú lelkednek gondjait: ott áll
A hegynek tetején egyedűl deli Hajna leányod.“
Akkor az ősz fölemelte szemét, meglátta leányát;
Elnémúlt örömén, s köszönettel Etére borúla.
Csongor is elvégzé harczát, és sorra kötözte
A rabokat, hogy több kárral ne jöhessenek ismét.
Tomboli a dúlás közben Hajnával alább jött,
És a hegy közepén leborúla egy almafa mellett,
Hajna leszállt hószin lábával az ifju füvekre,
És megörült Ete látásán, ki halálos erővel
Járta meg a szigetet, s feje, s bajnoki karja kitetszett.
Látta rohantában, s döntő erejében az ifjút
A deli lány, s megörült, s elbámúlt szörnyü hatalmán.
Jobban örült még, hogy nyomban meglátta Hubát is,
S gyenge Szömért, s a fürge Bodort kapcsolva kezéhez.
Akkor Tomboli fölkele, és így szól vala hozzá:
„Asszonyom! a bajokat kikerültük. Nincsen ezentúl
A ki reád haragos karját nyujthassa; de boldog
Lészsz az erős kebelén s örömidnek napja soká tart.
Mégis az elmultról ha szivednek kedves az emlék,
Tartsd meg arany szálát a bús tündérfi hajának.
Szép dolog a szivnek boldogtalanért is epedni,
S még valahára talán veszedelmed ijesztene: akkor
Vedd azon emléket, s délnek tájára lobogtasd.
Megjövök én tüstént: szél, villám nem jön előbb meg,
Megjövök én délről, s biztos menedékre kiviszlek.“
Monda siralmasan és eltünt a híg levegőben.
Ment közel a nap alatt, s a nap hallotta uráért
Gyenge süvöltését, s az egek kis csillagi hallák;
Hajna pedig szomorú hálával néze utána,
Fényes aranyszálát pihegő kebelébe bocsátá,
S szánakozás hangján ily szózatot ejte szelíden:
„Tégedet oh tündér, hogy menteni földre leszáltál,
Elrontott az erős Isten, s most szerte vetődvén,
A nagy egek színén lebdes szép tagjaid árnya.
Szörnyű végzetedért nem elég kis könnye szememnek,
S gyenge az én panaszom napodat meg vissza idézni.
Téged azért nemződ nem lát tündökleni többé
Hajnali fényében, sem anyád nem nyujtja kezét, hogy
Bánatos orczádat harmattal mossa vidámmá.
Mégis enyészted után ha van árnyékodban is érzés,
Lásd, hogy az emlékező lánynak, noha boldog egészen,
Kedvese karján is megtisztel néha siralma —
De te veszéséért engem sanyarítva ne büntess,
Istene hősömnek! soha én nem kértem ohajtva,

Hogy dél fényes egét tündér oda hagyja miattam,
És gyerekkorom álmaival szívemre boruljon.
Nem kértem; de nagyon kívántam, imádtalak érte,
Hogy valahára erős karral deli bajnok öleljen.
És megadád, Ete, hadzavaró deli bajnok ölelt meg.
Most mikoron boldog napjaimnak kelne világa,
A boldogtalanért, hogy az értem romla, ne büntess.“
Így végzé, s szemeit levoná a kékes egekről.
Nem mulatott; szívét a földhöz huzta szerelme,
Arra, hol örvendő képpel rá vár vala apja,
S a kis testvérek, hol hős Ete teljes erőben
Büszke magas fejjel fölségesen álla közöttök:
Ment szaporán, s legelőbb Bodor utját állta Szömérrel.
Csókolták, karján csüngöttek, sirtak, örültek,
És atyjokra vivék. Az hogy kebelébe fogadta,
Épségén megörült, s örömét ily szóra fakasztá:
„Látom, kétségem sincs benne, leányom, az égből
Szállt kezek ápoltak, s az öreg katonára tekintvén
Égi Hadúr küldött tévelygésidre segédet.
Áldassék neve! sokszor rám ontotta kegyelmét,
Most a legfőbbet, hogy téged visszavezérlett,
A ki öregségem napját föltartsa szemével,
S az ha leszállt egykor, testvérinek anyja maradjon.“
Elvégzé az öreg, s teljes lett álma. Leánya
Megcsókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,
Mint csókolta előbb, s vala szólni, mosolygani kedve.
Majd pedig elválván, a hős karjára fűződött,
S állt mellette, hogyan fiatal szép kerti fa mellett
Áll a völgyi virág, s rá hajlik az esti szelekkel.
Szűz feje ott a fát gyengén megfekszi, s puhán nőtt
Lombja közől a hajnallal pirosodva kifejlik:
Hajna is így hajlott a hős kebelére fejével,
S nem vala nyugta soká. A mint már visszamenének,
Egy fia-vesztett pór rejtekből űzte boszuját.
Látta fiát a síkon elesni Etének előtte.
Most meghuzta magát, s kopját vete rája boszúsan,
Vélte, talán őt, vagy lánykáját lelheti, s akkor
Lelke nyugodtabb lesz. És ment a kopja suhogva,
Vitte halálos erőszakkal boldogtalan élét.
Észrevevé Ete, s Hajnáját elvonta előle.
Gyilkos szer! hova indúltál? Nem Hajna szivének
Termett a te vasad; de halálúl terme lövődnek,
A ki ha el nem ereszt, fia utján nem megy alunni.
Im lemerűl a kopja kemény fagyökérbe hegyével,
És rezzenve megáll; de az izmos pór fut. Az élet
Kedves lett neki, és fut ijedve. Utána hevülten,

Mint zúgó zivatar, fut hős Ete, s űzi, riasztja.
A hegyen ők szörnyű dobogással messze szaladtak,
Jóval előbb a pór, mindig közelítve az ifjú,
S öldöklő jobbját fölemelve halálos ütésre.
Egy nagy szikla feküdt, szabadon, sűlyedve, középen,
Végső oltalomúl dühösen neki dűlt az erős pór,
És meg is indítá rohanó kaczagányos Etére.
A gyors bajnok után Bodor is futa nyugtalan észszel.
Most a rettenetes sziklát meglátva sikoltott:
Kit hogy halla emez, az eső sziklának előle
Nem futa, megtartá bajosan, s más utnak ereszté,
És a szikla szakadt iszonyú robogással, az alsó
Bokrokat és fákat csikorogva lehordta, mig a mély
Völgybe legördülvén iszapos lágy földben elűle.
A pór addig előbb kele, és folytatta futását,
S szinte elért a hegy tetejéig, hogy feketéllő
Rozzant vén sziklák oromúl tornyozva fölálltak.
Nem késett, a sziklákat megmászta; de jókor
Ott termett Ete hős, lábát megfogta kezeivel,
S rajta nagyott rántott. A pór a szikla kiálló
Szálát átölelé, s nem esett le; de a nagy erőtől
Termete megroppant. Még egyszer húzta meg a hős,
És a nagy kőszál leszakadt a pórra ropogva.
Halva maradt nyomorult, vérét velejével elöntvén,
S a tört kődarabok mellette zörögve futának.
Nagy zavar, aggodalom volt lenn; de előttök ezennel
Megjelenék Ete, s fenn űlt a kis gyermek ölében,
Melyre oszolt a gond, s öröm állott vissza helyébe.
Már mindnyájan az ősz Huba hajlékához elértek,
S mindenik éhét és szomját hevenyében elűzé.
Kedvre derültek az ősz daliák; mert bajnak utána
Édesb a lakozás. Hadrontó Tűzima képét
Mint lehetett, kividámította, s haragja megenyhűlt.
Félre tevé nagy szálfáját, s szálfája helyett a
Sorba kerűlt ragyogó nedvű kupa forga kezében.
Ily lakozás közben Huba szólította fiát, és
Hegyre futásáért így feddődék vele, mondván:
„Gyermekem a te idéd nem jött el, még te veszélybe
Oktalanúl ne szaladj. Ha korán elrontod erődet,
Nem lesz azon korban, hol többnek kellene lenni.
Majd ha karod dárdát birhat, s a kengyelig érnek
Lábaid, a hadakat bizvást megjárhatod: addig
Ódd magadat bajtól, ne rohanj vesztednek elébe."
Így feddette fiát, s annak beborúl vala képe.
Síra, hogy a dárdát nem bírják karjai, s lába
Még kengyelbe nem ér. De örűlt neki Tűzima s hitta,

A mint hozzá szólt, megijedt a gyermek először
Zordon hangjától, később lábára fölűle,
S félve vevé kenyerét hadrontó szörnyü kezéből.
Csongor előkele most véres feje könnyü sebével,
Kit hogy láta Szömér, s deli Hajna, kötözni siettek.
(Mert illyen kezek ápolták a bajnokot akkor.)
Hajna törölte sebét, s vérét elmosta szelíden
Ifjú arczairól, s a sebről félre simítá
Szög haja lágy fürtét. Hozzá jött gyenge Szömér és
Írt köte rá, és a bajnok megörűle sebének,
És mosolyogva hajolt a gyenge kezeknek alája,
A kit egyébként nem könnyű illetni erősebb
Karnak is a viadal mezején, s elvárni veszélyes.
Most csendes vala, és hozzájok nyájasan így szólt:
„Szőke fodor haju lány, s te mosolygó barna leányka,
A sebeket ti nagyon kegyesen kötitek be, azért ha
Még sebeim lesznek, hozzátok térek azokkal,
Vagy magam is könnyű sebet ejtek testemen önként,
Hogy ti bekössétek, és annak lelkem örűljön."
Így szólt, és amazok pirulának, társi dicsérték.
Félre vonult ezután, s egyedűl lön Hajna Etével.
Messze terűl a sík tájék szemeiknek előtte,
Bodrog alattok megy, csillámos habjait űzvén,
Kedves az ég, suhogó szeleit lassúdan ereszti.
Némán áll a hős, szeme Alpár tája felé vész,
S aggodalom hangján hozzá deli Hajna imígy szól:
„Hős, ha szavam téged nem bánt meg, az este közelget,
S még te nyugodt nem vagy: van kedvesb titka szivednek.
Messze kivánkoznak rettentő karjaid innen,
S Hajna tüzes szemeid látásán nem mer örülni."
Végezi; szép Ete hős tüstént így válaszol erre:
„Nem vagyok én, oh Hajna, nyugodt, és karjaim innen
Messze kivánkoznak: de ne aggódj': titka szivemnek
Nincs, ezután sem lesz, mely kedvesb volna szivednél.
Alpár vérengző viadalmai gyujtanak engem;
A harcz híre után lesz csak nyugodalma fejemnek;
Mert tudod, a magyar itt harcz nélkűl nem tud örülni."
Így szóltak. Távol pedig Alpár puszta vidékén
Véres harcz vala még, s iszonyú morajával eget vert.

TIZEDIK ÉNEK.

E közben lassan futa már a déli verőfény,
És nyugatot közelebb kezdette hevíteni lángja,
S még folyvást dühödött a harcz, s vér izzadozással
Mérgesedett daliák egymást fene búban emészték.

És mig erős Isten dühös Ármányt meg nem alázta,
Vert vala a rohanó seregek nagy része, s zavarban.
Itt fejedelmi Zalán Kundot megnyomta hadával,
S a lobogós Csörszöt; vele volt a spártai Hermes,
S mint kirepített nyíl, haladott, hős népeket űzvén.
A két hadvezető állt még, s tüzesedve merész Kund
Vissza Zalánra csapott. Megrengett sárga sisakja,
S bús csengése riadva hatott viselője fülébe.
De hamar a nyilazó Krallin, s lángfürtü Preheszka,
A daliás Kundot leverék fejedelmi Zalánról,
S fürge lovát nyilazó Krallin vesszője megölte.
Ott a bátor hős, megbúsult lelke tüzelvén,
Csapdosa szerte, s futó népét harsogva kiáltá;
Akkor Hermessel harczolt fia, s meg-megakasztá
Vad rohanásában. Mint két hegyes éktelen árbocz,
Látszottak nagy dárdáik, s mikor összecsapódván
Egymást rontották, recsegett a nagy fa kezökben.
Nem lehetett Csörsznek leteríteni spártai Hermest,
A lobogós Csörszöt nem tudta ledönteni Hermes;
Néha kimozdítá: de merészen visszacsapott az,
És megdöbbenté haragos vad képe az űzőt.
Senkinek a lobogós Csörsz nem hátrála csatáin,
Nem hátrált most is; de mikor hadi népe futamlott,
S atyja szavát hallá, mene ő is. Utána zörögve
Vitte hadát Hermes, s rengő dárdája nagy érczét.
Csörsz hogy Kundhoz elért, biztatta fiúi szavával,
S végtelen örvényként mindent leteríte körében.
Ellenben rohanó Hermes, s lángfürtü Preheszka,
Víttak erőszakosan, s vérengző harcz leve köztök.
Víva körűl a népség is, s nagy zajt üte, s hullott,
Mint szelek indultán elhullnak az őszi levelkék.
Kadosa e közben belső szekerére borúlva
Sínlődött sebein; de leginkább harcza szünésén
Ekkoron elhagyván harczát, jöve nyalka Zoárd, és
Lágy testvérhangon szomorú bátyjához imígy szólt:
„Bátya! miért vesznél te dicsőség nélkül előttem?
Lásd, gonoszúl fordúl a harczon csalfa szerencsénk:
Elviszlek tova, hol csata nincs, s kéjedre pihenhetsz,
Én meg visszajövök meghalni, ha vég napom eljött.“
Erre keménylelkű hős bátyja viszontag imígy szólt:
„Oh mért szólsz nekem illyet öcsém, testvéri kezeddel
Mért inkább a földbe nem ölsz, nem fojtasz el engem?
Menj, a nagy bolgárt népemből hídd ki, s boszúlj meg.
Ötet imént dárdám leütötte: de melle vasával
S pajzsa nyomásával jókor kikerűlte halálát
Engem azonban elért súlyos dárdája födetlen

Oldalomon; de azért meglátsz a harczokon engem:
Csak te rohanj most, s véremnek vasad állja boszúját."
Így szólott; amaz is szavain nem késve megindúlt.
Vitte hadát iszonyún, iszonyúbban vitte aczélát.
Már is erőtelenűl hátrál vala Kádosa népe,
Őket Viddinnek bátor katonái szoríták,
Bár Viddin maga nem vala itt. Maga a seregekhez
Ment legelőre, hol a hadat űző párduczos Árpád
Küzd vala, s a seregek ritkulva bomolnak előtte.
Ő oda ment; de nevét a hős ordítva kiáltá,
S a rohanó bolgár sokaságnak elébe vetődött.
Ott haragos hangon Viddint többszörte kiáltá,
S véres utat töre kardjával. Levetette Berinkát,
És Tivarót s Rohemet lassúvá tette sebekkel.
Volt egy Ronka nevű bolgár alhadnagyi tisztben,
A nagy Viddinhez termetre, ruhára hasonló,
S bár nem is olyan erős, de merész, és küzdeni termett.
Ez hogy népe között száguldani látta Zoárdot,
Arra csapott „Viddint nyomorú te, mi végre kiáltod?
Itt van most, rettegj, s érezd meg karja hatalmát,"
Így szólván nagy dárdával megütötte Zoárdot,
S rojtos pajzsa felét letöré. Mind hitte csalódva,
Hogy Viddin harczol. Viddint ordíta Zoárd is,
S hitte, de nem réműlt, hanem elnémúla keserves
Mérgében, s oda ugratván, megszúrta halálos
Sebbel erős mellét, s vérét ontotta szivének.
Ronka legott megszűnt, s elhajlott büszke fejével.
Rajta örömbe merűlt győzője: de búsan üvöltött
A bolgár sokaság, s réműlten elálla körűle.
Tas hátúl szemesen minden mozgásra vigyázott,
S merre kevergő nép csüggedve, vezértelen állott,
Ott termett tüstént, és közbevetette hatalmát.
Szinte nem is tuda most hova menni, holottan ijedve
Ármány lelkétől több részről engede a nép.
Mégis legzajosabb harczot kezdett vala Hermes,
S a fejedelmi Zalán, s iszonyú katonája, Preheszka,
Hol mikor a szomorú zengést hallotta, serényen
Vitte feléje hadát. De Philó a városi zászlót
Szerte lobogtatván, szaporán mene, mint az ölő nyíl,
S gyújtogatá népét, s rontotta az ellene vágót.
S most vala, hogy magyarokra rohant a szűtelen Ármány.
Ingadozó fejjel csak-alig viva része, nagyobb rész
Már futa, s visszacsavart paripán mellőzte csatáját.
Csak maga nem rettenve megállt a párduczos Árpád
A dühödő Rémnek helyt nem hagya büszke szivében;
Küzde s dicső feje rettenetes mozgással emelte

A rezegő tollat s tündöklött isteni kardja,
Mint lobogó mennykő. Hogy azonban látta bomolni
Visszafutó hadait, megfordította hatalmát,
És keserű szívvel mene vissza, holottan elérte
Őt rohanó Viddin, s így szólitotta kevélyen:
„Futsz-e vezér, nyomorúlt latroknak büszke vezére?
Fuss bár, eltemetem nevedet, s e dárdavas át jár
Testeden, és félénk szivedet megmetszi hegyével.“
Így szólt, s a feketés nagy dárdát szörnyen emelte,
Jól hallá e zajt, el sem futa tőle nagy Árpád.
Mint más futna, kit asszony szült félékeny apától.
Nem futa, megfordúlt, s nagyságos homloka látszott,
És csak alig látszott, már villoga, csattoga kardja,
S a rohanó Viddint megszédítette csapása:
Így fordúl meg az égi vihar nagy tengerek árján,
Így fordúl vele meg a tenger szörnyü hatalma:
Mint, Viddin! tereád fordúlt meg erőszakos Árpád;
Akkor dárdádat nem birtad emelni fejére,
Nyelved is elnémult; de az ott hagya téged azonnal,
S a szaladó seregekhez elért. Reszkettek előtte
A sanyarú Rémek, s népét kergetni szünének;
Ő pedig így szólott, s meghallák a hadak őtet:
„Hősök vagytok-e még? tí vagytok-e, kikkel Ügeknek
Hős fia, Álmos apám indúlt telepedni nyugatra?
Vagy hova futtok most? Hah! hol vagyon a ti hazátok?
Vissza magyar! most vissza velem, vagy halni, vagy ölni!
Merre vasam villog, s hadat űző hangja sivítand.“
Így szólt, s a hadakon végigharsog vala hangja.
Mindjárt égreható riadással visszanyomultak
A szaladók. Valamint mikor Isten járja hatalmas
Lábbal tengereit, hullám megy előtte tolongva,
Melly az idős sziget orma fölött tüneményesen elcsap,
És szirtet, partot betemet zabolátlan özönnel:
Úgy mene a had erős Árpád fejedelmi szavára.
Megfúvá kürtét Lehel is, s a nemzeti zászlót
Vitte magas kézzel Bulcsú: most lelkesedetten
Mind új harczra hevűl, mind új dúlásra törekszik.
Most vala, hogy futa Isten elől a mátrai Rém is.
Tüstént a csüggedt sziveket megszállta merészség.
Kund s lobogós fia Csörsz ordítva rohantak előbbre.
Jött Tas is, és ragyogó kardját hozzájok emelte,
Istenes Und bátrabb viadalba vezette vitézit,
És maga hadrontó hatalommal víva közöttök.
A bolgár harczot bátrabban tűrte Zoárd is,
És kivivé tetemét a vélt Viddinnek előlök.
Kadosa, hogy hallá riadozni vezére szavával

A harsány kürtöt, dárdát emelinte hevűlten,
S nem birván, valamint ezelőtt keseredve lehajtá
Büszke fejét, és könnyei a dárdára csorogtak;
Bojta is elbágyadt szemeit még egyszer emelvén,
A magas égre veté, s így szóla törékeny ajakkal:
„Oh csak még ma viselhetném a harczi szerencsét,
S bajvívó karomon bolgárok vére csorogna,
Milly örömest halnék; de talán majd halni fogok, haj!
S a csata híre között nem lesz ragyogása nevemnek.“
Ekkép szóla keservesen, és bágyadva lehunyta
Bús szemeit; de Hadúr rá inte nagy égi kezével,
A sorsa, hogyan kéré, a harcz és harczi halál lön.
Fenn, hova emberi szem, sem az agg föld hangja nem érhet
Áll egyedűl gyönyörű ragyogással az életi csillag.
Onnan külde sugárt a hős tetemébe Hadisten.
Szállt a tiszta sugár, vékony ragyogása megosztá
A levegőt s kedves hangzat jöve lassan előtte.
Éledezett a hős. Lelkét öröm-ösztön emelte.
S a jövevény hangzat megrázkódtatta halálát:
Végre beszállt a fény s kebelében vette lakását.
Akkor Bojtának megnyílt szeme, homloka gyógyúlt,
És behegedt. Tetemét nagy erő izgatta s merészség.
Ismét látá a napot, a napalatti világot,
Látá a szörnyű viadalt, s kívánta veszélyit.
Lóra kapott és népe közé vágtatva kinyujtá
Fényes aczél kardját, hol örömbe merűlve tekinték
Bámulatos szemmel katonái, s nyomába rohantak.
Így mikor a daliák mind föllázadtak, előttök
Hadvezető Árpád száguld a serényen: az izzadt
Mén futa, mint szellő, tajtékzó szájjal alatta,
És földet döbbentve vivé fejedelmi hatalmát;
Ő pedig ült, daliás képén nagy lelke kitűnvén.
Rettentő szeme, mint az erős nap fénye, világolt,
S mint az ölő villám ragyogott markában aczéla.
Párducza messzerepült suhogó szélszárnyon utána,
S fenn a bús levegőt rezegő lobogója hasítá.
Gyorsabban nem száll az egek villáma, sem ennél
Nem rettentőbb a felhők szakadása, holottan
Végtelen országok zuhogó özönébe merűlnek;
Nem megyen így keserű mérgében az étlen oroszlán;
Csak bátor keselyő rohanása hasonlatos ehhez,
Mely magasan suhog el szárnyával az égi szelek közt,
S a morajos felhőbe merűl. Ott szája hegyébe
Villámot veszen és sziklás fészkére lecsattan.
A fejedelmi vezér ekkép száguld a s omoltak
A népek, valamerre csapott. Maga dölyfösen állott

Rettenetes Viddin, szédűlt feje újra fölélvén,
És Bulcsúra veté másodszori harcza haragját.
Véresen és bátran állott ez előtte, s kezétől
Félté, nem félvén maga, a nagy nemzeti zászlót.
Ekkor jött Árpád rohanó népeinek előtte.
Kit mikoron látott nagy erőben haemosi Viddin,
Hadra szokott szive megdöbbent, s kétségbe vonúla
De hamar ismét a vak tűz szikrája fogá el,
S lelke vadúl ily gondolatokba merűlve tünődött:
„Viddin! Viddin! erőd hova lett, hova bátorodásod,
Mely veszedelmiddel nőtt, mint kísértetes árnyék
A lemenő nappal, hova lett most bajnok eszedből?
Hah! hogy egy ember előtt meg kell döbbennem ijedve
A ki előtt csak imént seregek nem mertenek állni!
Oh szállj vissza megint hadi bátorsága szivemnek:
Nem gyermek vagyok én, nem enyelgő gyenge leányka,
Nem: hanem a bajnok Temoronnak fajzata Viddin,
A kit erősök nemzettek, hogy lenne vitézebb
Minden egyéb hősnél és általa lenne dicsővé
A bolgár sokaság . . . Ám jőj hát büszke lator, te,
Jőj, hogy véred után Viddinnek híre maradjon."
Hasztalanúl így szólt s az üres levegőben enyésző
Szózatival gonoszúl játszott a csalfa szerencse.
Ő szaporán Sthenelos ménét megkapva, reá űlt;
Tarta nehéz paizsot, s kivoná új kardja hatalmát,
Mely még vértelenűl nyugodott a czifra hüvelyben;
Most pedig a legerősb bolgártól fényre hozatván,
Síva röpűlt, s a porlevegőt csillogva hasítá.
Árpád, hogy daliás Viddint közelíteni látá,
Ráösmert, s egy pillanatig szűntette rohantát.
Majd az előre haladt sokaságot félre kerítvén
Szólt s ezeket mondá Viddinnek lelke hevéből:
„Ösmerlek Bodony, (így hangzék magyarúl neve) híred
Elterjedt, valamerre magyar hordozza szerencsés
Fegyvereit; de gonosz bélyeg van nyomva nevedre;
Mert nemzettagadó kész vagy gázolni rokonvért
És bérért idegent szolgálsz; idegennek adózol
Annyi vitézséggel, hogy végre erős hadi munkád
Hirt hozzon neki és neked és népednek alázást.
Vajha ne jósoljak, hír nélkűl fogtok enyészni,
A fizető úrnak harczaiban elaljasodottak,
Száma fogyott kis nép; mert önként messze szakadtok
A vértől, melyhez tartozni szerencse s dicsőség.
Térj meg azért, hajtsd meg karodat hódoltan előttem,
Térj meg népeddel, nagy térű földet adandok
Birtokodúl s helyet és szólást a népi tanácsban.

Nemzetnek lészsz tagja, kit én, — úgy adja Hadisten!
Megtelepítendek e boldog földön örökre.“
E szavakon Viddin gondokba merűle; de büszke
Szíve aczéláról a szó nyila végre lepattant,
Meghódolni kevély, inkább hódítani vágyó,
Veszni rohant vadságában elszánt vala menni
A veszedelmes uton; megtérnie szégyen eszének.
Hős Árpádhoz azért így szólt vala válaszadólag:
„Csábitók szavaid; de valók nem, büszke vezér te,
S nem csatatérre valók, hol kard és dárda parancsol.
Vagy hiszed azt, hogy kit még ember meg nem alázott,
Viddin előtted csak szóért meghódol örömmel?
S nem gázolsz-e te is, ki fenyítesz, szinte rokon vért?
S földet igérsz, mely még el nincs foglalva? s ha Isten
Úgy akarandja, soká nem lesz? De halálos ütésre
És nem szóra jövék ma eléd. Az utóbbi világ majd
Lássa meg, a két nép meddig fog fényleni? Mellyik
Fogy meg előbb nemzettagadó romlásban elesvén;
Kettőnknek sorsát pedig itt válaszsza ez óra.“
Így szólt, s megrohaná a nagy fejedelmi leventét,
Mint mikor éktelenűl zendűlvén, összecsap ég, föld,
S a beborult egeket csak villám fénye deríti:
Itt pedig elmohosúlt üregekből kél döbörögve
A zivatar, s vele fölharsog nagy tengered, oh föld!
És egyszerre világ vas sarkai meghasadozván,
Völgy és hegy remeg, a nap, hold és csillagok ingnak,
S mindeneken rémítve uralkodik a vad erőszak;
Illyen erőszakkal két hős egymásnak eredvén
Összemegy itt földet rengetve, halálos ütésre,
És csattog, csörög a fegyver s a fényes aczélhegy
Messze kivillámlik, haragos szikrái lehullván.
Bámúl a sokaság környűl és szünteti harczát;
De hamar elzúg a szélvész, hamar elvesz erősök
Karjai közt a harcz, ha harag gerjeszti föl őket,
S véröket, életöket meg nem kímélve csatáznak.
Vág Viddin, s fényes vasa Árpád pajzsa felé száll,
S azt nagy zörgéssel ketté lehasítja középen;
A rezet és a bőrtömetet s a vas lapot egyben
Megszegvén bemerűl; de nagy Árpád sértelenűl van;
Visszacsap és Viddin sisakára lecsattan ütése,
Szörnyebbűl ennél Istennek mennyköve nem csap,
Nem súlyosb a vízszakadás. Nem tartja hatalmát
A sisak, és nagy haj, sem erős koponyája; az éles
Vas lemerűl, hol az életerő lakik, agyvelejébe,
És hidegen megy mélyen alá. Viddin feje hajlik,
Mint hajlik Haemos tetején a díszes iharfa,

Mellyet hasztalanúl sok idöig vágtak erőtlen
Fejszések, s környűl ültek fáradva; de jő a
Tengernek zivatarja vadan, megrázza tövében,
S ott harsogva ledől a nagy fa vak éjszaki völgybe.
Igy dőltél te is el, bolgárok erős feje, Viddin!
Rajtad az összetörött fegyver rémítve csörömpölt,
És bátran dobogó szivedet megtörte halálod.
A fejedelmi magyar tova menvén, déli világként
Vitte az öldöklő vasat, és sereg omla előtte.
Bojta, hogy a harczokhoz elért, népére Zalánnak,
Mint lecsapó sólyom, veszedelmet, s szörnyü halált vitt.
És legelőbb agyas Ocsko fejét megszegte vasával,
A ki legott nyergére borúlt, és vére leomlott.
Ennek védelmét Krallin vállalta ivére,
És nyilazott, de nyilát nem jól hordozta szerencse
Elröppen vala Bojta fölött, és messze suhanván,
Gyengén a lobogós Csörsznek süvegére leszállott.
Még egyszer nyilazott, de vitéz Bojtára hiába
Szórta nyilát. A bús vég még nem szálla szivéhez.
Bojta ezen közben lecsapott Dernára, ki görcsös
Nagy bottal közelíte vadúl; őt Bojta fülénél
Balról támadván, megvágta, s midőn amaz erre
Megfordúlt csikorogva, nehéz véres feje zugván,
Jóval előbb, hogysem botját Bojtára lecsapná,
Már hős Bojta, nyakán beveré kardjának aczélát:
Így ez is a véres földet megölelte, keserves
Kínjában kezeit rágván. Nagy botja fejénél
Fetrengett, mint egy magas ág letörött fa tövénél.
Bojta tovább rándult, s Rányit megütötte derékon,
S czifrás nyergéből lebukott ez azonnal. Utána
Elvesze Dorminolik, s agg Kempi Preheszka fiával,
Sárga Zoborral, kit mikoron kopját löke hozzá,
Visszavetett kopjájával hős Bojta lesujtott.
Ment azután, hol nagy zajjal fejedelmi leventék
Vittanak egymás közt. Hős Kund Alpári Zalánnal;
A lobogós Csörszszel Hermes; lángfürtü Preheszka
Visszaverő Tassal, kik, mint az erőszakos éjszak
Erdeje zúg, ropog a zivatarban, zúgva, zörögve
Egymás közt iszonyú zajjal fene harczokat űztek.
Bojta is arra rohant, s Hermes, katonái közűl az
Ellene jött macedó Theophilt nyakszirten ütötte.
Védni rohant Xenophon, Hermes testvére, dsidával.
Bojtát lóna körül megszúrta, de Bojta boszúsan
Visszacsapott, és jobb karját leütötte könyökben,
S nem szűnvén, kebelébe veré a kardot: amannak
Teste legott leesett, s nyájas képére halál ült,

Bús feketén, mint ül tengerre az éktelen éjtél,
A porban még fetrengett, rángatta nyakával
Gyenge fejét, s Hermes! Hermes! kétszerte kiáltá.
Harmadszor rebegett, s ajakán testvére nevének
Hangjai szellőként szomorú lelkével enyésztek.
Így vesze ő. Bojtát a seb fájdalma hevíté.
Népe közé mene kötni sebét; de körűle süvöltő
Torkokon a görögök Hermest szomorodva kiálták.
Jött az, s a lobogós Csörsznek kikerűlte csatáját.
Mint röpülő nyíl, jött, s haj! öcsesét halva találta.
Nem várt, nem szólott, köny nem futa bánatos arczán;
De szive síra, s boszút ordított benne haragja.
Mind a népe között álló Bojtára mutattak.
Arra rohant; az erős népet dárdája megosztá,
Bojtához juta, és oldalt megszúrta dühödve.
Bojta nehéz szívvel tüstént eldőle, s veszendő
Bús feje porba merűlt. És ekkor az életi csillag
Visszavevé sugarát, mely búsan zenge, miként zeng
A panaszos lantnak megpattant húrja, s rezegve
Égbe kerengett a kínnal telt földi határból.
  Ossavidéki Philó bal szárnyát űzte nagy Árpád
S már készűlt a várasiak harczába merűlni,
Hogy kezöket fáradt Undról csattogva leverje;
De szomorú zajjal jött Bojta halála fülébe,
S a győző Hermest bús szemmel látta ragyogni.
Ekkor megfordult, s biztatván, szóla Lehelhez:
„Hallod-e a bús zajt, szép kürtű gyermeke Tasnak?
Haj! nem csalfa zaj az, Bojtának veszte van ottan;
Menj szaporán, ódd a népet, verd vissza ölőjét.“
Monda, s rohan a hős, szép kürtű gyermeke Tasnak.
Lógva hagyá buzogánya fejét kürtének alatta,
S dárdát vett jobbjába, de a hadi kürtöt először
Megfúvá nyargaltában. Harsogva hatott el
Hangja, s az elcsüggedt fejeket büszkébben emelte.
Bojta körűl tüstént iszonyú harcz támada. Hallák
A kürtös daliát közelíteni, s bízva csatáztak.
Hermes is elborzadt hangjára, s kitére közűlök,
Hogy Lehel ellen erős dárdáját győztösen üsse.
Össze megy a két hős. Hermes téveszti szurását,
Ellensége ruhái közt megy el ércz hegye. Akkor
A szép kürtü Lehel Hermes paizsának irányoz,
És üti; de kitörik ropogó dárdája kezéből;
Őt Hermes nyomban, mint gyilkos erős fejü sólyom,
Űzte, s körűl szomorún harczoltak Bojta vitézi.
S már emelé iszonyú magasan dárdája hatalmát,
Mely mint nagy mennykő csattanna Lehelre, de gyorsan

Visszaszökik jó sárga lován a szittya levente,
És buzogánynyal csap Hermes mellére, holottan
Nyílt vala a pánczél, s vastag nyaka bőre fehérlett.
Ottan (előbb hogysem suhogó dárdája leszállna)
Érte csapás, s felső csontját döbbentve betörte.
Hermesnek dárdája leszállt, de nem ollyan erővel,
Mint kele, s kártalanúl lezuhant vállára Lehelnek:
Hős Lehel a dárdát büszkén elrázta magáról;
De Hermest végső lélekzete nyomta. Keményen
Csapkoda rá Lehel, és agyban verdeste. Lefordúlt
Ő, s szép fegyvereit s testét paripája tiporta.
Ekközben Krallin Lehel arczát vette irányba,
És meg is érte, piros vérét bőrére kiontván;
De Lehel a könnyű sebbel nem gondola: harczolt.
És ismét jöve más nyíl is, mely szügyben ütötte
Sárga lovát. Megroggyant az, s nem vitte ülőjét:
Akkor mind örömes zajjal rohanának elébe
A sisakos görögök s tótok fejedelmi Zalánnal.
Ellenben leütött Bojtának népe csatázott.
Jött maga is fejedelmi Zalán, és üstökös Indát
Földre veré, süvegét, s koponyáját összehasítván.
Megkergette Vihart s oldalt úgy szúrta, hogy egyben
Összerogyott, és földre zuhant nagy teste lováról.
Már Lehel a hősök közepett maga álla; de jöttek,
Mint ropogó villám, lobogós Csörsz, s apja merész Kund,
Megronták a kört, tágúlást adva Lehelnek.
Jött Tas is, és harczolt rohanó fejedelmi Zalánnal;
Csörsz pedig egy csapatot maga bontott s vitte halálos
Dárdáját legelől. Krallin futa tőle: de nyomban
Száguldott Csörsz, és félénk hátába ütötte
Dárdáját. Hegye messze bement, s megfúrta veséjét.
Gyors Krallin leborult. Íján megpattana húrja,
S dőltében nyíllal ragyogó puzdrája lecsörrent.
Csörsz kivoná az erős dárdát, s így szóla fölötte:
„Hitvány! tőled sem fog többé senki remegni;
Sőt tőled nem is, a nyíltól, mely szívedet őrzé.
Jó hired sem lesz; mert Csörsz, Kund gyermeke győzött,
Gyors nyilazó kezedet fényes dárdája leszegvén;
És nem lesz, ki dicsérhessen, mert nemzeted elvész
Még ma, reád pedig a pusztának férgei jőnek,
S tagjaidat megeszik, s nyomorúlt rossz véredet iszszák."
Így szólván fölemelte fejét a büszke levente,
Ment tova, mint vértől párolgó mérges oroszlán;
S a leütött Krallin katonái futottak előtte;
Más részről azalatt végső munkára sietvén,
Jára vezéri Philó, s a rémült népeket inté,

A hadakat szaporán megjárta serény lovon, és hol
Viddinnek népét, s a többi vezértelen álló
Népeket észrevevé, fennszóval kérve, fenyítve
Harczra tüzelte. s kemény sorokat rendelve, tovább kelt.
És mikor a sorokat mind végig járta, hadához
Ment ismét, s magasan viteté a várasi zászlót.
Ott a várasiak közepett vágtatva ragyogván
Harczba rohant; de közel jött már a párduczos Árpád.
Földre veré Sthenelost, ki vezéri Philónak elébe
Futva gyalog sietett, kelevézét hátra feszítvén.
A kelevézt Árpád elvágta, s utána leszegte
Gyenge nyakát az erőt vesztett nyúlszívü görögnek.
Árpád öldöklő kezeit nem vette le rólok;
Szüntelen ölt, s a nagy zászlót közel érte vasával.
Ott szorosan paizsos görögök búsulva megálltak,
Közbevevék a nagy zászlót a harczi vezérrel;
De mikor Árpádnak megcsattana kardja közöttök,
Sárga halálképpel mind nagy rémülten oszoltak,
S a zászló remegett félénk tartója kezében.
Bulcsu leverte Thoást, Árpád a strímoni Zénót,
És Notarast: annak beleit kihasítva, emennek
Vállát érve, s erős fogait megtörve agyában,
Mind egyszerre nehéz fegyerrel földre zuhantak.
Árpád harmadszor Zákóra, a várasi zászló
Tartójára csapott. Megüté azt vakszeme táján,
Hogy tüstént nyergére borúlt, szédült feje csüggvén.
Ekkoron Árpádot végső diadalma vezette,
Rája rohant, szörnyű szemmel két félre tekintvén,
A zászlót kivevé, s magasan fölemelve kiálta,
Hogy végig rengett seregén nyers hangja szavának.
Nagy Faragónak adá, magasan hogy tartsa közöttök.
Ekkoron a zászlót meglátták gyors hadi népek,
Kik követék Undot, kik víttak nyalka Zoárddal,
Mind magasan ragyogó fegyverrel előbbre rohantak.
Megrémült pedig a görög, és futa gyorsan előttök.
A bolgár makacsan helyt álla; de kardja Zoárdnak
Irtogatá őket, mint tűz a sárga kalászok
Dús sorait, vagy erős fejszés töves erdei fákat,
A ki korán kimegyen sűrűn nőtt dombi berekbe,
Hol fiatal fáit szaporán vágdossa, s mikorra
Szemközt a delelő nappal fáradva lenyugszik,
Már hosszan beterítve van a zöld erdei tájék.
Ekkép ölte Zoárd, s kopjás katonái az álló
Bolgárok seregét; de megűzé párduczos Árpád
Ellensége hadát, s most ketté válva, veszendő
Osztályban gyengén harczolt segedelme Zalánnak:

Hermes népeit övele a harcz mérge kizárta
Vára mezői felé. Lobogós Csörsz, s apja, merész Kund
S a fene képű Tas villogtak előtte tömötten.
Itt pedig a fejedelmi magyar csattogva szalasztá
A rémült hadakat, s a várasi büszke csoportot.
Megfordúla Philó kétszerte; de a hadat űző
Árpádnak kezeit nem merte bevárni, nem a bús
Villámló szemeket, s daliás komor arcza hatalmát.
Most imez, a rohanó seregek fejedelmi vezére
Megszüntette lovát, s nagy hangon utána kiáltott:
„Gyáva! ki más ezerek lelkét viadalra tüzelted,
Futsz most kardom elől, nem tudsz meghalni vitézűl.
Bár hát fuss: de tiporjon meg vas lába lovadnak,
S a véres Tisza nagy halait táplálja sziveddel;
Mert nem vagy méltó seregeknek előtte ragyogni.“
Gúnyosan igy szólott, hogy megfordítsa futását;
Mert igen óhajtá megvíni; de hűlve, remegve
Ment a csalfa vezér, mint párás csillag az égen,
Mely leszakad, s halovány lángjának fénye kialszik.
Már közel ért veszedelméhez. Tisza partja fölött egy
Fűz mellett hökkenve megállt. Örvényesen ingott
Lábainál a viz, remegő árnyéka halálként
Látszott mély fenekén, de körűle csoportosan álltak
A rémült katonák. Mind erre rohantak eszetlen
Búdulásokban, s nem volt ki megója haláltól;
Hátúlról pedig a magyarok riadása dörömbölt,
Mint rontó zivatar jöttek csillogva, robogva,
S mérges ölő nyilak, és kopják röpdöstek előttök.
Ritkult a sokaság; jaj, üvöltés támada benne;
Holtakkal beterűlt a part, s Tisza árja piroslott.
Árpád is véres kardját hüvelyébe taszítá.
És dárdát ragadott, s kivetette vezéri Philóra.
Jó tova volt, a mennyire majdnem futhat el ember
Húsz lélekzet alatt; a szörnyű dárda pediglen
Elfuta, mint villám, s lecsapott derekára Philónak.
Ekkoron az többé nem mert mulatozni helyében;
A víznek szöktette lovát Hortyogva vesződött
A hű pára, s urát magasan hordozta; de égett
Ennek háta közén a dárda, s befogta sötétség
Bús szemeit. Most mind zajosan szöktettek utána
A vert, dúlt seregek, s mikor a mély vízbe merültek,
Két részről kicsapott a víz, s gyász színbe borulván,
A letiport füveket görögök vérével itatta.
Benn az erős örvény közepén sok bajnok elűle!
Sok lemaradt lova hátáról, elhányva sisakját
Küzdött a habbal, de veszendő társa lehúzta,

S vad halak étkéűl a mélybe ragadta magával.
Másokat a nyilak értenek el, kik halva lehajták
Vérbe borúlt fejöke:, s bőrös paizsokra terűltek
Haldoklók közepett sokszor lemerűle az élő.
Jaj hangzott s szomorú bőgés, s magas égbe kiáltás;
Zengett a dagadó Tisza s partjai visszamorogtak.
Ossavidéki Philót siető lova vitte: de mostan
A szárazhoz elért, s lerogyott, párája kifogyván.
Ott ura is csak alig birván nagy fegyvere súlyát.
Nyögve kivánczorgott s lelkét a partra lehelte.
Ez lett a kiveszett görögök hírére Görögrév.
Ekközben tüzesen harczolt a második osztály,
Még fejedelmi Zalán és a lángfürtü Preheszka
Álltanak, és az erőt nyomták bizodalmas erővel.
Példájokra megállt Alpár bús népe s csatázott.
Mindennél rettentőbb a lángfürtü Preheszka.
Ez hogy sárga Zobort, kit főkép kedvele köztök,
Nem látá a harczi mezőn, fene bánatot érzett
Durva szivén, s lobogó dühhé vált búja szivének,
Vér habzott ajakán s égett hadi tőre kezében:
Szerte futott, ordítva fiát, és ölve kereste.
Sokszor mennydörgő szava zengett a hadi zajban:
„Hol vagytok, kik elöltétek deli gyermekem éltét?
Hol ti veszett ebek? Ah mért bátran elömbe nem álltok,
Hogy lecsapott fejetek dőljön tetemére fiamnak?"
Így ordíta. Reá bátran rohanának az elhúnyt
Bojta vitézei: ő pedig ölt s pusztíta közöttök.
Mellben szúrta Bakót, mikor ez bnzogányt vive rája,
S fültövön agg Csabait s a tőr áltjárta egészen
Hősi fejét. Ezeket tüstént betakarta halálok,
S testeiken habzó paripák vágtatva tiportak.
Ezt az erős Balator nem tűrte nyugalmasan, indúlt,
Mint szakadó felleg, s arczúl támadta Preheszkát,
Szinte fejét ketté vághatta; de összesivítván
Parti darázsrajként rázúgtak az ifjak azonnal,
És leverék apjok lábához, előbb az idősbik
Szúrta, s vidám szeme húnyorgásit örökre lezárá.
Ott elesett Balator, s hálóként összelyukasztott
Teste körűl, bőven gőzölgő vérit okádta.
Szint' akkor vesztére jövén az idősbet agyalta
Réz buzogányával gyors Téti; de visszakerűlvén,
A testvérekből háborgó Konka, nagy átkok
Közt Tétit hátúl karddal megvágta derékon.
A gyors Téti hajolt, valamint szép délszaki szálfa
Hajlik az erdőben, mellyet vihar éri középen;
Mégis emelte vitéz karját, és visszasuhintván,

Ketté vágta fejét Konkának: csakhamar őt is
Körbe vevék, s az erős és bús atya tőre hegyével
Megszúrá mellét, hogy szörnyet halva lefordúlt.
Most iszonyúbb lett még a harcz riadása közöttök.
Mint mikor a sívó tigriskölykekre rohanva
Öl pusztít nagy erőszakkal két sárga oroszlán,
S nyomban előrohan a tígrisnő, s híme: holottan
Körmeik s fogaik egymást lángolva szakasztják;
Reng a nagy barlang s morajokkal bömböl az erdő:
Igy küzdött, fiait védvén, lángfürtü Preheszka,
S messze sivalkodván szava s hosszú tőre ragyogván,
Rettentő vala harczaiban, s rohanása halálos.
Hallá ezt alpári Zalán, s bizodalmas erővel
Villogatá kardját: de körűl alig állhata népe
Kundnak s a lobogós Csörsznek s fene Tasnak előtte.
Még csak az elbúsúlt atya harczolt győztös erővel.
De most közbecsapott Karadónak gyermeke bátran,
A paizsos Televér, s mint kőtorony álla közöttök,
Somnyelü dárdáját sebesen forgatva fejöknél.
Izmos volt Televér, izmosb valamennyi vitéznél,
A ki ma itt harczolt, s volt bátorsága szivének
Tagjaihoz képest: ki sem is tért senkinek, és a
Seregeken dúló keze s fegyvere véres utat tört,
Hímes erős kápát emelintett barna fejével,
És paizsán látszott az iramló Rémnek alakja,
A kit erős Isten hajdan megaláza Kiónál,
Igy mene nyugtalanúl járván a vas csapatok közt:
Dárdáját vér és por lepte, s vitézi ruháját.
Most, hogy alóla kidőlt lova, harczra gyalog mene, döntő
Órjás lábával letiporta az ellene küzdőt.
Igy jött a szörnyű ide is, s hogy zúgva kinyujtá
Hosszú dárdáját, megötötte Preheszka vitézlő
Két fiait, kik azonnal együtt a földre borultak.
Ott ugyanaz, kit utóbb ért meg dárdája, ledőlvén
Élve maradt a holt testvér tört oldala mellett,
S lassan emelte fejét, s kivoná a kardot alóla.
Ekközben Televér ágyékon szúrva lesújta
Még egy erős testvért s mikor atyjok szíve-szakadva,
Vért sírván szeme, tőrével Televérhez utat tört,
A negyedikre rohant, s kebelét leszegezte vasával.
Ekkoron, a kit előbb leütött, föltámada ismét
Holt testvérétől s karddal megcsapta derékon
Dárdanyelét, melly ott mindjárt a földre lehajlott.
Még hozzá csapa harmadszor: de hatalmas ütését
Föltartá Televér paizsával, s visszarohanván,
Megragadá őt és kardját kicsavarta kezéből,

Ekkor erős karral fölemelvén vitte magával,
Mint viszi héja fiát s keselyű a gyáva galambot.
A gyermek szomorún vergődött, síva kiáltá
Hátramaradt apját. Őt a nagy bajnok azonban
Szűntelenűl ragadá, széles mellére szorítván.
De közelíte vadúl a bús atya, és löke súlyos
Somfa gerelyt, mely nagy Televért lábszáron ütötte,
Erre megállt és a vergődő gyermeket ottan
Földbe csapá nagy erőszakkal, hogy azonnal elájúlt.
Rá tapodott azután s lelkét kitiporta dühében.
Oh mért kelle, szegény atya, nemzened ennyi veszélyre
Hős fiakat, vagy mért egyebütt nem veszhete léted,
Hogy fiaid szomoru végét keseredve ne látnád?
Jősz, s lecsapott fiadat már késő menteni. Gyilkolsz,
S haj! elhúnyt fiadat tőröd hegye vissza nem adja,
Jött némúlt kínban szaporán lángfürtü Preheszka,
S már fia halva feküdt. Televér is visszatekintvén.
Oltalmat keresett; gerelyét csikorogva kirántá
Nagy szárcsontjából; de hegyes tőrével elérte
Ellensége, s kinyílt hónát megszúrta, holottan
Mélyen elült a vas vérében. Szúrni akarta
Még egyszer; de reá, mint sértett erdei, mely nagy
Méreggel veri lángagyarát s öli marja vivóit:
Úgy mene megbúsúlt Televér s megölelte derékon
Vérengző vas karjaival, s a földre lenyomta.
Ott hangos torkát végső veszedelmes erővel
Fojtogatá s iszonyú kínzással elölte, aléltan
Földre rogyott maga is, diadalmát érte halála.
Bámúlt a sokaság s iszonyodva megálla körűlök.
A fejedelmi Zalán többé nem merve megállni,
Vérző szivvel eredt szaladásnak. Utána csapongva
Csak kevesen mentek hűséges régi vitézek.
Már félig lemerűlt a nap, s bús gyenge sugára
E gyilkos földön, s vizein reszketve borongott,
S szálla setéten, mint örök éj a felleges alkony.
Párduczos Árpád most fordúla meg a Tisza mellől,
S a mint jött sebesen, szaladását látta Zalánnak,
A ki, miként felhő szalad a szélvészes erőtől,
Mely feketén döbörögve kikél, s ordítoz utána:
Ugy szaladott szomorodva setét végének előtte,
S várait és gazdag földét megvédni felejté.
A fejedelmi magyart nagy erő izgatta, serényen
Vágtata, s vitte vasát öldöklő karral utána.
Már közel ért, s zúgó Haleczet megütötte. Lovastúl
Megdőlt az, s ott halt, lelkét elszánva uráért.
De legelől futa gyors paripán a gyáva vezérlő,

S futta körül immár kört vont a barna setétség.
Ekkor eláll Árpád, s harsogva utána kiáltott:
„Alpárnak fejedelme; megállj, hova futsz el előlem?
Hol van büszke szavad, mellyet követiddel üzentél?
Vagy fuss bár; de tudom többé nem látod ezentúl
Alpárod mezejét, se füvét nem rágja le marhád.
Bajnokaim s az erős fiak anyjai, díszleni termett
Hajnal ölű hölgyek fognak telepedni meződön:
Rajta tenyészend e nemzet s országokat állít."
Így szólott. Amaz a rettentő szózatok árját
Még hallá s szörnyű dobogással vert szíve keblén.
Meg sem is álla, kevés haddal keseredve szaladván
Honja határaitól, miglen Nándorhoz elére,
S búba merülten csak távolról nézte sajátját.

CSERHALOM.

EGY ÉNEKBEN.

Néma borongással megy az őskor lelke, fölötted,
Cserhalom! és nem kér emlékűl oszlopot érczből;
Oszlop vagy magad, oh diadalnak halma, meződdel.
Téged még az erős természet szűle magából,
Hogy mint embernek gyarló munkája, felejtett
Porba ne szállna tetőd, hanem állna, mig emberek élnek,
És a harczos apák hírének lenne tanúja.
Árpádnak honját Salamonnal sok baj emészté,
Az meg nem rendűlt, romlatlan férjfi erőben
Állván hőseivel: főkép a társas egyesség
Napjaiban temetője lön ellenségi hadának.
Oly vala, mint a két végcsúcsos földközi szálkő,
Mely keleten s nyugaton kitekint az egekre s midőn itt
Nap veri, ott éjnek rémfátyola leplezi ormát:
Elfáradva leűl a villám mély közepében,
Nem rengetheti meg, nagyságán nem mehet által.
Úgy Árpád honját veszedelmek mennykövi csapván
Nem rendíthették, közepén túl nem hata mérgök.
Akkor az ifju király Salamon szép déli sudárként
Járt a sergek előtt, vele két fejedelmi levente
Ég áldása gyanánt, bölcs Géza, s szekerczecsapással
Rettenetes László, Bélának gyermeki, jártak.
Akkor együtt az erő, bátorság, s józan okosság
Őr vala, és akadály az enyészet napjai ellen.
Kétes az ütközetek forgása: Sajóra, Mohácsra
A jó honfi ma is könnyezve tekint, de ki retteg

Hallani a harczot, mellyet László keze harczolt?
Cserhalom! a te tetőd diadalnak büszke tetője.
Merre Ozúl, haragos kúnok fejedelme, hadaddal?
Visszalobog zászlód éjszaknak durva szelétől,
Háromszor fordúl paripád, hogy visszaragadjon,
S nem látod magad is vijjogva röpűlni fölötted
A puszták madarát? Eljött, hogy téged emészszen,
S szállongó fiait meghozza lakozni hadadra!
Nyargalnak, még nem tudják, hogy veszni jövének.
Mint a farkas, mely juhakolba ereszkedik, öl, dúl,
S gond nélkűl rabol a remegő falkában, azontúl
Menne; de örvös ebek várják ordítva, közelget
A boszuló pásztor s fölemelt villával ijeszti.
Úgy haladának ezek gyilkos szándékkal. Utánok
Puszta maradt Nyírség; Tisza gazdag partjai nyögtek
Vad tapodások alatt és vért mosa rólok az árvíz.
Látta Bihar pusztúlását, s nem tudta kerűlni,
Szörnyű halál takará a bátor férfiak arczát,
Haldokló öregek jajgattak rajtok, elázva
Honni rokon vérrel s keserű fájdalmas özönnel;
Dúlt ágyon csecsemők egyedűl fetrengve sirának,
Ifjú anyjokat a táborral gőgös Ozulnak
Vad katonája vivé pórázra kötözve; szüzekkel,
Nem közös indulatok lánczán, hajtattak az ifjak.
Jött agg Ernyei is. Dúltan vala mindene. Még egy
Kincse van, úgy vélé, a szöghaju nyájas Etelke.
Nincs többé, csak üres visszhang felel: „édes Etelkém!“
„Sírba ha tettem volna magam, hogy mélyen az undok
Földnek alatta hever, tudnám; ha zajába sodorván
A Duna nyelné el, tudnám hogy szőke habok közt
Tagjait usztában pusztító hadsereg űzi.
Láttam volna halál ágyán hervadni mosolygó
Szép fiatalságát, kétség nem nyomna: megáldnám
Istenemet s tűrnék. Most nézek s nincs mire; szólok,
És az üres visszhang gúnyol felelettel. Elálltak
Könnyeim: azt kérdem, van-e még jó Istene a vén
Ernyeinek, vagy csak haragos kéz villog az égben,
Mely lánggal fölirá bűnét és megveri érte?“
Igy panaszolt az öreg s meg’ visszacsatolta rezegve
Hangzó fegyvereit. Hogy harczra riaszsza királyát,
S Béla dicső fiait, búsan, de sietve megindúlt,
És az ürűlt teremek szomorún döbbentek utána.
Már hegyen ül terhes felhőként népe Ozulnak.
Sátor alatt pihen ő, himes szőnyegre terűlve.
Lábainál buzogánya hever, hadi kürtje fejénél,
S a letüzött dárdán kalpagja: de oldala mellett

Kötve maradt a kard: hüvelyén szörnyű keze nyugszik.
Lejt, vigad, ordítoz, zsákmányát hordja elébe
A szilaj ifjúság; dalt mond szép rabja siralmas
Arczairól, dalt a harczokról s győztös Ozulról.
Csak maga Böngérnek fia nem jő, a magas Árbocz
Csak maga késik még rabját közörömbe keverni.
Mint áll a sas, mely fiat őröz fészkes üregben,
S messzire, bár éhes, nem mer távozni fiától:
Úgy állott ő a sátorban csendes örömmel
És aggódással, vele ott állt néma szoborként,
S hajh! más érzéssel a szöghaju nyájas Etelke.
Nézte az út sikján László hada nem ver-e port még?
Nem jön-e atyja fehér zászlót lobogtatva kezében? —
Minden csendes volt, egyedül hangzott az örömtől
Cserhalom és hangját a környék visszafelelte.
Nem jöve még László, nem volt még atyja kezében
A lobogó czímer; de legott eljöttek az ifjak,
Árboczot üdvözlék s a lánykát nézni megálltak.
És legelőbb eljött s így monda bogárszemü Kődör:
„Szép a hattyu, midőn távol honjának egéből
Csendesen érkezvén idegen tó habjain ül le.
Ott az özönt könnyű lebegése hasítja, s leszállnak
Hold és csillag ezüst sugarakkal játszani hozzá.
Oh Böngér fia, boldog vagy, szebb a te leánykád,
S nem feketébb, mint a hattyúnak tollai, keble.
Kár hogy könnyet ereszt; de te Árbocz, menj letörölni
A bús lány könnyét: forró az, elégeti arczát."
Erre felelt komoran Böngér fia, termetes Árbocz:
„Menj tova, jó Kődör, ne beszélj nekem illyet: enyelgést
Nem türök én soha is, mikor arra nem ösztönöz elmém."
S elmene az tüstént; de helyette csoportosan eljött
A szilaj ifjúság és volt ki mosolygva imígy szólt:
„Oh Árbocz, ha szeretsz, szedd rendbe rabodnak alakját.
Nézd hogyan elfordúl: arczát betakarja előttünk.
Termete mily súgár, s még is mily teljes, igéző!
Hablebegés minden kis mozdúlatja. — Parancsold
Szólani, bár minden szava tíz aranyomba kerüljön;
Mondd, hogy nézzen rám, s szép íjamat itt hagyom érte."
Jött még egy, s a lányt megnézvén monda: „Bolond vagy,
Hogy nem örülsz Árbocz, hagyj bár kis időre pihenni
Szög haja árnyaiban, fogadom, hogy többet örülök,
Mint ha ma száz tengert kirabolnék gyöngye javából."
Harmadik is jött, és így szóla: „Ne mondjatok annyit:
Én magam érdemlem, hogy szép szót mondjak előtte.
Jól teve, hogy bé nem takará kis lábait a szűz:
Ollyak azok, mint a tajtékból fútt halom, és én

Mily boldog lehetek, ha csak azt illetheti ajkam.
Lába nyomát csakugyan tőlem nem tiltja meg Árbocz,
Azt itt hagyja talán a porzó tiszta homokban:
Én pedig egyszeriben paizsom lapjára kimetszem,
Elviszem a földnek minden részére csatázva,
S lányt keresek, kinek e lábnyomhoz lába hasonló.“
Legbátrabb vala Dember, erős magzatja Czikának.
Szőke fodorhajjal teljes két válla, piroslók
Arczai, termete nagy s deli, pillantása hegyes tőr,
Szíve sebes szélvész, s lobogó láng arra, mi szép s nagy.
Ez beszökött, a lány arczát megnézte, s elámúlt;
És mikor a szó visszakerűlt ajkára, imígy szólt:
„Árbocz! téged az ég megbüntet, hogy kiraboltad
Vagy maga e lánykád rablá szépségit az égtől,
S most büntetve van itt. Asszony nem szülhete illyet,
Téj nem táplálá; hanem élt fenn illatözönnel,
Elkerűlék őt a szelek, és harmatba füröszté
Arczait a hajnal, s mert arczai szebbek azénál:
A hajnal csak azért lett szégyent vallva, pirossá.
Nézzed bár szemeit; mi van ottan földi? Az éjfél
Legfeketébb foltját napnak közepébe ha tenném,
Még az lenne talán szeme nyílt fényére hasonló.
Oh Árbocz, mondd, s a hajnalt leimádkozom érte,
Elhozom a napot, és minden ragyogásit az égnek,
S itt hagyom érte neked, mert ő maga szép nap előttem.“
Így szólt ő; de nehéz gondok s fájdalmak epeszték
A szomorú lánykát; Árbocz pedig álla közöttük
Félig emelt karddal, s így szólt kifakadva boszúsan:
„Vagytok-e még többen s mit akartok, fecske beszédűk?
Vagy vigságtokat én megháborgattam-e, hogy most
Rajtam üt e sok nyelv, fülemet nem hagyja nyugonni?
Hagyjatok el, bizony itt az idő, hogy hagyjatok el már,
És ki ezentúl is háborgat játszi szavakkal,
Annak némavakon hasznosb lett volna születni;
Mert én némává s vakká teszem őtet azonnal.“
Ő így szóla, s haragja elől hátráltak az ifjak.
Dember kardra csapott. Még ez végére sem érvén,
Jött maga gőgös Ozúl, a lányt megnézte, s imígy szólt:
„Hah! bizony ok nélkül sátorban nem marad Árbocz,
Kincse van, őrzeni kell. Ifjú halld, a mit Ozúl mond:
Add nekem a lánykát, od'adom Zeje lányomat érte,
Énekes, és ragyogó, mint legszebb csillag az égen,
S harmatnál gyengébb nem volt még férfi karok közt.
És adok öt fiatal hadi ményt, mind gyorsat, erőset:
Nyergesek, és aranyos csótárral gazdagok, és bár
Kérj még rá valamit, kész érte megadni vezéred.“

Erre felelt szaporán Böngér fia, termetes Árbocz:
„Tisztelet, oh diadalmas Ozúl! és hála tenéked,
Hogy Zeje lányoddal megkínálsz engem, utósót
A harcz hősi közűl; de bocsáss meg, nem szabadúlhat
Árbocz ezen lánytól: hozzá van szíve lekötve.
A mit ezentúl még mondasz, fejedelmi ajándék:
Oh de habár paripád mind széltől volna foganva,
S rá a csillagos ég közepéből lenne kiszegve
Legragyogóbb takaró, az még sem kedves előttem
E lányhoz képest. De ha gyáván küzdve találandsz,
Vidd haza őt bizvást, és engem fogj be lovadnak.“
Elvégzé Árbocz, s így válaszol erre vezére:
„Meg nem gyűlöllek, noha kissé büszke vagy, Árbocz!
Elvárom harczod hírét; de ha gyáva vivó lészsz,
Rajtad ütök, s e lányt feleségül birja lovászom.“
„Nem, soha!“ szólt Árbocz, s megüté a kardot előtte,
És iszonyú szemeit vérrel tarkázta haragja.
Megfordúla Ozúl, s elmentek az ifjak utána.
Igy mulatának ezek, mikoron már fölkele a nép
S Ernyei kürtjétől hangzott széltében az ország.
Fölrobbant Salamon csattogva királyi hadával,
Jött az erős László, jött Géza, boszúsan eredtek
A rohanó seregek pusztult szélére Biharnak.
Árbocz csillapodott, látván hogy nincs ki boszantsa.
Könnyü ruhát s tigrisbőrt tett paizsára, szelíden
Eltörlé a lány könnyét, s oda vitte leülni,
Ő pedig ült kis lábaihoz, s biztatta szavával.
Akkor megnyitván rózsás szűz ajkait a lány
Szólt, s kedves hangját a lég is játszva emelte:
„Bajnok! téged erős, de szelíd atya nemze, s öröm közt
Bíboros alkonyban születél kegyes édes anyától:
Nem bántasz magad, és mástól bántatni nem engedsz,
Hogy jóságodnál rabságom kínja nyugodjék;
Téged azért, mikor Istenemet kérlelni borúlok,
Szüntelenűl bizodalmas imádságomba csatollak,
Hogy valamerre menendsz, érezzék fegyvered élét
A csata vérmezején, s rettegjen jőni halálod.
Csak soha erre ne jőj: inkább a kölykes oroszlánt
Vagy dél sárkányát merd föl háborgani, mint a
Hármas bérczek urát, s termékeny Hunnia népét.
Csattog az, és fölkelnek ezek, fölkelnek az ifjak,
S a pártás szerető nem fél gondolni reájok.
Nincsen erő, mellyet meg nem győznének erővel,
Nincs rohanás, mellyet rohanással meg nem előznek.
Csak maga a fejedelmi vitéz, a baltacsapással
Rettenetes László, seregekkel mérkezik és győz.

Oh Árbocz, tudom én, hogy Ozulnak népe veszendő,
És te talán meg is átkoznál, ha elérne halálod,
Hogy, noha jól tudtam, nem szóltam semmi veszélyről.
Mondom azért, jőj el, sőt fuss, a mennyire futhatsz;
Mert ha csak el nem nyel seregestül Cserhalom, itt ér
Benneteket s letipor Salamonnak szörnyü hatalma.
Oh jer hát, kísérj el atyám teremébe: talán még
Ott vár, ősz hajait szomorún tépdelve miattam.
Jer, ha elébe megyünk, meglásd, fog sírva köszönni,
Sírva köszönni neked, hogy lányát visszaszerezted.
Váltságúl a mit birhatsz, elhozni szabad lesz.
Dúsan térsz haza, s majd ha lovad megbotlik az úton
Nagy testhalmokban, s nehezen röppennek odább a
Jól lakozott madarak, megdöbbensz, kérded az éjtől:
Mely nép táboroz itt? és nem fog senki felelni,
S ím meglátod Ozult, véres képére süt a hold:
Akkor az ősz bajnok leányát tísztelve megáldod,
És a nemzeti gyász mezejéről búsan odább állsz."
Nem szereté a rab lánytól ezt hallani Árbocz,
Mégis visszanyomá lázadt lelkébe haragiát,
Fölkeresé a lányka szemét, s így monda viszontag:
„Mit mondasz nekem álmokat, oh szépséges Etelke?
Nem tudod azt, hogy szó nem ijeszt el bajnokot? Ember
Kell oda, s öldöklő fegyver; de te mily csapodár vagy,
Hogy fenyegetsz? — A rózsa megint be akarni borulni,
S nem tud, mert kebelét melegíti az ifju verőfény,
Harmat reng levelén, és a völgy hűs szele rá fú:
Mind inkább kiborúl azután, s bimbója mosolygóbb.
Úgy te szeretnéd homlokodat fellegbe takarni,
S az jobban kiderűl: örömest ránczokba kevernéd
Barna szemöldökidet; de azonnal visszahuzódnak.
Mint délszakra menő naptól a könnyü szivárvány.
Bús, komoly is lennél, de mosolygó kellemek őrzik
Arczaidat, s szebb vagy, mikor ezt elrejteni készűlsz.
Halljad azért, és tudd, mire szánt el tégedet Árbocz:
Honnosaid minket nem fognak elérni; vidáman
Ülnek azok hűs csarnok alatt hadi dalra figyelve.
Sok borral társára köszönt, s nem tudja, hogy avval
Iszsza halálpoharát; mert nincs már, a kire gondolt.
Mink az alatt tova száguldunk, s bár jőjenek aztán
Hőseitek, vagdalhatják a visszasüvöltő
Esti szelet, vagy az árnyékot, mely barna homályban
Lengve fut, és hosszú rémmé nyujtózik előttök.
Minket ugyan többé nem fognak lelni, s köszönjék
Hogy nyilaink által nyomorún nem halnak el ők is.
Én pedig elviszlek tenger szigetébe keletre:

Szózatosabb ott a csalogány, és berke virítóbb,
Lengedezőbb a szél, szebben tündöklik az ég is,
S kis csemetén nemesebb izlés almái pirulnak.
Abba madár sem jő innen; fáradva zuhan le
A sas is arra röpültében, s örvények eliszszák
Szárnyait: embernek bajos út, csak századik éri.
S jőjön bár maga, kit nevezél, a baltacsapással
Rettenetes László, s vele honnod ürüljön is, elvész,
S tengeri szörnyetegek fiait táplálja hadával.
Őt, mikor a fényes fegyverben látja leülni
A mélység hala, rá mozdul, s közelíti örömmel
Emberevő száját puha szép tetemére kinyitván.
Csak te kesergesz tán, de haszontalan; akkor erőmmel
Nem birhat kényed: jobb hát kebelemre borulnod,
És örömet hoznod fiatalságomra sziveddel.
Boldogságomat én tőled nem foglalom ingyen,
A mire vágyad ered, fogod azt birhatni kezemből,
S kedveden áll, Árbocznak rabja, vagy asszonya lenni."
Igy szólott ravaszúl, hogy Etelke felejtse hazáját,
És egyedűl legyen ő kebelének gondja, szerelme.
Balgatag! a síkon már megvillantak az érczek,
Por kele, és lobogós daliák vágtattak előre.
„Talpra vitéz!" hangzott szájából gőgös Ozulnak,
„Talpra vitéz!" hangzott az egész Cserhalmon utána.
És kele a kunság zörgő fegyverrel, üvöltve,
Megrendűlt ekkor, s bámulva tekintgete Árbocz,
Mint kit aludtából földrázó dörrentet ébreszt,
Úgy kele ő: elröppentek szép képzeletének
Álmai, és gondok, más gondok mint az irígylett
Szerelemé, szálltak habozó lelkére setéten.
Jött fegyverneke, és paripát, dárdát hoza gyorsan.
A fölijedt deli lányka legott elhagyta ülését;
Nem rejté örömét, örömében könnye megindúlt,
A siető Árbocz sírását búnak itélé,
Büszkén hordta fejét, s hadi indúlatja hevében
Hagyva előbbi szelídségét, nagy zordonan igy szólt:
„Sírhatsz, a kiket ott megláttál, halni sietnek.
Sírj; de utószor most, örömed várjon be csatámról."
Igy szólván paripára szökelt, és rendbe vegyűle.
Két részről riad a kürt és csendűlnek az érczek.
Vad recsegésök után örvény szakad a levegőben,
S összeveszett hangok zavarékit hordja visítva.
Fenn villámlik Ozul, haragos pej mén futa alatta.
Sorra megy ő, hadakat rendel, fölkelti az átkon
Szendergő haragot, s az ölés vad gondjait: egyben
Megnémúl az öröm. Cserhalmon rengve, csörögve

Vaskoszorú villog hadijesztő férfi kezekben.
Csak maga gyenge virág az emésztő körben Etelke.
Kétes öröm s bú-fogta remény változnak eszében.
Nem láthat le, kemény hadi férfiak állnak előtte.
Térdre borúl, és kéri kegyét a mennyek urának.
Veszszen-e? Hasztalanúl menjen kérelme szivéből,
S szűz tetemét a harcz iszonyú katonái tiporják?
Meghallgassátok gyötrelmiben, oh egek őtet.
Honját kéri, ti adtátok, ne ragadja el ember.
Hah! de mi csattog alatt! mely nép rohanása közelget?
Vassá váltak az emberek, a sok dárda Bakonynyá,
És nem ló, röpülő sárkány viszi rémesen őket.
Mintha velök hoznák az egész nagy földet, utánok
Mozdúl az, s panaszos porait fölhajtja az égre.
Itt vannak, ritkulva leszáll a porköd: erősebb
Férfiak a vasnál, és a sok dárda Bakonynál
Szörnyebben villannak elő; habosan megy alattok
A délczeg hadi mén, üdvözli nyerítve az ormon
Állókat, s meredő füleit hegyesíti reájok.
Nézzétek, kit föd legelől kapcsoltan aranynyal
Szép párduczkaczagány? ki lobogtat kolcsagot ékes
Nyusztkalpagja fölött ragyogó nagy gyöngybe szegezve?
Sasszemeit bátran veti kész seregére Ozulnak.
Ifjú még, a férfiuság nem gyáva moháyal
Most barnúl, arczán szépséggel páros erőnek
Dísze virít, de szivét már is nagy gondok emelvén
Méltósággal jár, s forog a seregeknek előtte,
Ő! s ki lehetne egyéb a hármas bérczek uránál?
Ő az! sárga lovát meghajtva hatalmasan űli,
S az büszkén szedi szárait, és alig éri meg a port.
Alföldön született széllánggal vemhes anyától.
És versent futa puszta mezőn a könnyü szelekkel.
Most viadalra szokott, s vas-zablát hordoza száján.
Barna tömött felhőn az egekhez tudna rohanni,
Oly sebes és könnyű; Salamon még akkor is ülné:
Mert nincs nagyra törő lelkének semmi határa.
Nem tova, s csak kissé hátrább ősz Ernyei nyargal.
Ernyei, kit késő fiak is tisztelve neveznek.
Kész bajnok, de rokon karok ellen sírva csatázó,
Bús atya, honja egyes seregének mégis örűlő,
Most jól bizva halad mellette királyi urának.
Bölcs és tisztes öreg mellett szép látni az ifjat,
Hajh! csak ez a hévtől inkább ne fogadna tanácsot
És gonosz embertől, Mogyoród nem nyelne rokon vért,
S csontokon ült szellő gyászt nem hordozna határin!
Vagy hova tévedtem? Hallgass el, bánatos érzés!

Győzni tanult hadakat látok száguldani: látom
Veszprém s Tolna merész hadait, Zala népe virágát;
A Duna mellékét látom fölkelni; Fejérvár,
Honni királyokkal még akkor büszke Fejérvár
Gyermekeit magasan rengő dárdákkal. Utánok
Nyitraiak jőnek. Komolyan megy előre vezérök:
Nem ragyogó maga, fegyvereit láttatja ragyogni,
S mennyei végzéshez mérvén a földi hatalmat,
Elszántan, de okos gonddal viszi harczra vitézit.
Tiszteld őt magyar, és neve mondására hajolj meg:
Géza ez, a győztös Bélának idősb fia, jámbor
És örömest vesztő, csak kárán nemzete nyerjen.
Most a dúlt Bihar és véres Tisza népei jőnek
Réz buzogányokkal; mentéik hátra lebegve
Úsznak az al szélben; szemeikben néma boszú ég,
A cserhalmiakat kicsapó szikrája keresvén.
Mért rebeg a szózat Lászlót is közbe nevezni?
László, a fejedelmi vitéz, amaz isteni férfi,
A ki kemény erdélyi pejét ugratja közöttük?
Nem föld ád neki lelkesedést: szűz tiszta szivében
Él az erős Isten, s a nemzeti ritka dicsőség.
E kettő viszi csendes időn, s intézi csatáin.
Nem villám vagy szélrohanás viadalba menése;
Olly az, mint, ha leszállana, lenne az égnek uráé.
S emberi fegyverrel ha csatázna gonosz fiak ellen.
Arczán lelkének teljes nagysága ragyog, még
Hódítóbb az erős ifjuság kellemi által.
Termete nem látszik romlandóságra teremtve:
Szép, magas, és izmos; vállán két bojtos oroszlán
Bőre terűl, széles mellén egymásba harapva
Vastag aranyszájjal; paizsán Pomeránia hőse
Látszik tört fejjel lehanyatlani Béla kezétől.
Béla hatalmasan áll fölemelt dárdával előtte,
Érte sohajt, rá vár a gyenge királyi leányka,
S már-már nyujtja kezét, koszorúját nyujtja kezében.
Kalpagját hamuszín lobogó árnyéka takarja;
Rojtos két saruján súlyos sarkantyuja fénylik,
Jobbjában villog, s perdűl a szörnyű szekercze.
Nézi Ozul, bámúl a nép, elhűlten, ijedve
Kérdezik a halmon: „ki az a hadi férfi közöttük,
Nagy' s izmos vállal magasabb a többi seregnél?“
Mint mikor a vizek Istene kél, nagy melle kilátszik,
És elnéz hullámi fölött: László is azonkép
Vállastúl magasan látszott a többi seregből,
És ha körűl hordozta szemét, ellátа fölöttük.
Három erős apród jött sok fegyverrel utána,

Íját hozta egyik s nyilait puzdrába szorítva,
A másik buzogányt, s rohanó kopjákat. Utánok
Jött, s egyedűl a nagy dárdát hordozta Kelendi,
Szálfa előbb, hegyen állt bokros szép fejjel az égnek,
Agai közt madarak fészkeltek: most oda fénylő
Gyilkos aczélhegy van faragott végére szorítva.
Két kézzel bajosan, s csak alíg forgatja Kelendi:
Béla dicső fia azt félkézzel emelgeti könnyen.
Régi hazánk fia ő: unokák! örvendjetek immár
Hallani a harczot, mellyet László keze harczolt.
Összemegy a három vezető, komorodva megállnak
A rohanó seregek. Nem máskép csendesedik le
Tengeri partok közt a zajt még rejtegető víz;
Csillám fut tetején; de belűl a nagy hevet érzik,
És iszapos gyöngyös fenekére lebuknak az úszók;
A bölcs kormányzó csillámát messze kerűli.
S könnyü vitorlákkal siet a vészetlen öbölbe.
És ím zaj támad, feketén fordúlnak alulról
A vad hullámok, hegyet, örvényt hányva setéten
Tátogat a tenger, fölhíja üvöltve szakállos
Gyermekeit, s iszonyú rohanással harczol az égre.
Nem nyughatnak alúl, fejöket rettegve ütik föl
Tört tajtéka közűl a mélység szörnyü lakói:
Barnúl akkor az ég, s a napfény elfut előlök.
Úgy nyugovának ezek; de vitéz képeikre kiültek
A rejtett haragok, s az ölő hatalomnak alakja.
Jel fuvaték, s egyszerre kitört a gyilkos erőszak.
Félig alájöve gőgös Ozul, s már záporözönként
Csengve röpült a nyíl két harczos népnek ivéből
S a szabados köz tért sűrű árnyéka borítá.
Rettentő; de nem ártó harcz: fáradva leestek
Porzó lábak előtt a vesszők, csak maga László
Külde ölő nyilat a nagy idegről gőgös Ozulra.
Elment az, s csillogva csapott paripája szügyébe.
A megszökkent ló nyöszörögve rogyott le Ozullal,
S az csak alig tartotta magát, hogy völgybe ne hulljon,
Messze vetett hegygyel dárdáját földbe szegezvén.
Látták, s rémülten sietének elébe vitézi.
Unta ez ütközetet Salamon, s „a hegyre“ kiáltá:
„Most ide, a ki vitéz, a hegyre kövesse királyát.“
És ki ne menne? „Temessük el azt, riadoznak az ifjak,
A ki velünk nem jő“ s mennek vetekedve nyomában.
Ernyei szól egyedűl, ne siessünk veszni, királyom,
Van laposabb út is, meredek nagyon a hegy előttünk.“
„Gyáváknak meredek, nem az a nagy bérczek urának.“
Igy szól s egyszersmind nagyot ugrat könnyü lovával

A tüzes ifju király, alig ér vele népe; de mostan
A kunság ordítva lecsap. Száz kopja röpül le!
A megütött paizsok nagyokat döbbenve repednek;
Megrendűl Salamon nyergében, hullnak az ifjak.
Hasztalan, ő el nem csügged, folytatja vivását.
Kardra kerül a harcz, s ím a magyar ifju királynak
Kardvasa villámlik legelől. Sok futna előle,
Meg nem fordulhat: leesik csikorogva sebében,
S hengeredő tört teste lovak lábában akad meg,
Most közelít Árbocz, szerelem s harag űzi csatára.
Súlyos karjától leesik Bere, Szondi, lovastúl
Megdől ez s csak alig lesz ment a szörnyü haláltól:
Társai fogták föl sürüen csapatozva nyomában.
Már Salamonra vivé dárdáját Árbocz; ijedve
Zúgtanak a távollévők: ősz Ernyei gyorsan
Ott terem és az ütő dárdát elcsapja szivéről.
Most gyalog indúlnak fel többnyire: gyilkos aczéllal
Fordul meg Salamon, bántóját szerte keresvén.
Ernyeivel küzd az s elvágott dárdanyelével
Visszacsap a nemes ősz bajnok képére boszúsan.
Arra rohan maga is, vele fölrándulnak az ifjak
S elleneit víják: a kun vaskarja nem enged,
S hosszu lesz a rövid út a nagy meredekre vivóknak.
  Géza tovább lekerűl, népét kímélni ohajtván.
Hosszu de biztos utat választ a hegyre: vasazva
Megy négy szegletben roppant dandára s tömötten.
Nincs akadály, mellyet meg nem nyomhatna. Előttök
Bátor Opos száguld s csak alig zabolázza haragját.
Menne, rohanna, röpülne, de nem hagyhatja vezérét.
Messze kerűld idegen föld gyermeke, messze kerűld őt!
Irgalmatlan erővel jár a harczi veszélyben,
S még kezeit soha ellenség nem hagyta el élve.
Gyors vágtatva jön egy csapat a dandárra: erősen,
Bár lassan, megnyomja, s halad bölcs Géza közöttök.
Bátor Opost már a megölöttek vére borítja,
László közre marad, s így haddal szerte körűl van
Véve Ozul. Hármas ropogással csattanik össze
Két heves ellenség. Iszonyú torkokkal üvöltöz
A győztös harag, és nyomorúltan jajgat az inség.
Cseng, törik a fegyver, döbög a pajzs, harsog az ércz kürt,
S a levegő nem elég a sok hadi hangot emelni.
Gyilkos népek alatt nyög Cserhalom, oldala síkján
Vas lábú paripák dúlnak: port verne, de vérrel
Páros az, és letapadva borúl a gyenge füvekre.
Villámként fut s csattog Ozúl a rengeteg ormon.
Nincs helye, száz helyen is lecsap a seregekre gyakorta.

Majd itt, majd meg amott tündöklik fegyvere: vissza
Verdesi a közelítőket s biztatja vitézit.
Mint mikor a nádas tetejét szél űzi, zavarja:
Úgy kevereg s mozog a kelevéz s kard; ő buzogánynyal
Döngeti elleneit s valamerre megy, a zaj, erőszak
Övele jár: ott a rontó csata mérge. Miatta
Csak lassan kelhet Salamon. Még messze hegy alján
Harczol Géza: de László jő veszedelmes erővel,
S a lecsapó katonák nem győzik elállani utját.
Jő legelőbb egy könnyü csapat. Kopjázva vet ellent
Bajnokival László, azok egymást érve lehullnak
Kopjavetési miatt; de vadan jő Cserge vezérök,
Mint hegyi szálfa, magas lobogóval messze kitetszvén.
Kétszer vet Lászlóra gerelyt, harmadszor eléri
S rettenetest hangzik Lászlónak pajzsa; de vissza
Rántja ez a kopját s rohanón Csergére hajítja.
Cserge bukik vesztére: saját vasa száll be ropogva
Homloka nagy csontján s ő félrezuhanva lefordúl:
Fut lova és az üres nyerget szomorún viszi hátán.
Béla dicső fia megy tova s már öldökli, zavarja
A másik csapatot. Katonái zajogva nyomulnak
Dúló bárdja után s a kunság elfogy előttök.
S ím más hadnagy jő feketés vas lapba ruházva,
A csendes Kobut, és Lászlóra szökelteti ménét.
Régi vitéz, lassú ártalmat hordoz eszében,
S nem kis erőt agg karjaiban. Rémítve csörömpöl
A pánczél testén; László paripája megugrik.
S már Kobut a kelevézt derekához méri hegyével.
El sem véti; de Lászlónak peje ujra megugrik,
S elrohan a kelevéz üresen. Nem késik, azonnal
Megfordúl Kobut és tova tér Lászlónak előle.
Most meghajtja lovát László s a szörnyü szekercze
Fölkel ölő vágásra; Kobut nincs itt, hogy elérje.
Távolról rohan ő sarkantyút adva lovának,
S a kelevézt magasan László arczára feszíti.
Mindent félre vet ez, kinyitott baljába szorítja
A vékony kelevézt s Kobutot vele húzza magához.
Akkor jobbjával leesik nagy bárdja Kobutra,
S a mint megszegi vassisakját, nagy része kicsorbúl,
És lereped. Kobut elszédűl s a másod ütésre
Megcsörrenve ledűl, s ősz fürtei vérbe borulnak.
Béla dicső fia megnézé s így monda: „Merészen
Harczola bajnokiért az öreg s tetemökre borult le.
Meg ne tiporjátok ti Biharnak gyermeki őtet,
Nem harczol többé, temetését várja porában.“
Igy szólt s elkerülék az elejtett testet az ifjak.

Ő pedig a repedett bárdot levetette s Kelendi
Jött a nagy dárdával elő. A harmadik osztályt
Kergeti már László. Dárdáját félve kerűlik
A kunok és mással keverednek harczba körűle.
S ismét jő egy hadnagy, erős magzatja Czikának,
A rohanó Dember; de nem ellene, népe felé csap,
És Bihar ifjai közt száguldoz véres aczéllal.
Ellene megy László oldalt fordítva futását.
Hallja zaját Dember s nem fordúl vissza, tovább megy
Mint a vízszakadás a völgyi vitézeket űzvén.
Nem retteg dúló csapatok közepébe rohanni,
Csak maga rettenetes László, őt futja, kerűli,
És dárdája elől bátor katonáin utat tör.
Hasztalan! ott terem ez. Haloványság űli az ifju
Arczait és most éltében legelőször ijed meg.
Megfordúl; de remeg sastoll lobogója fejével.
Rettentőn közelít dárdás László is azonban,
A rezzent levegőt zúgó rohanása hasítván.
Mind Demberre kiált a kún, s ő rendbe szedődvén
Helyt áll, régi dagályával fölkelti haragját,
S a hosszú kelevézt szúrásra feszíti; de László
A szúró kelevézt ügyesen föltartja paizszsal,
S egyszersmind suhogó dárdáját szörnyen emelvén
A nyakszirten ütött Dembert megsujtja: lovastúl
Eldűl a nyomorúlt, a völgybe hat ölnyire bukván,
A nagy erőszaktól Lászlóval tántorog a ló,
És lerogy összeszorúlt páráját nyögve kifúván.
Szép, míg déli tetőn áll a fiatal fa, verőfény
Járja fejét, lombjának zúgva hizelkedik a szél
S gyenge virágok bujnak elő hűtözni tövénél
Harmatos árnyékban; de hamar jő ellene szélvész,
S forgó harczaival csikorogva kirántja tövéből.
Akkor napfénytől elhalnak az ifju virágok,
S hervadt lombjai közt szomorúan hallgat az alszél.
Szép s ragyogó voltál Dember te is a magas ormon.
Most az erősebbnek nagy sujtására ledőlvén
Éktelenűl nyomod a földet, hova rablani jöttél,
S majd beköszöntenek a véres por férgei hozzád.
Új paripára szökik László, ijedezve kerűlik
Rettentővé lett karját a vert hadak. Ortos
A negyedik hadnagy, jövetét nem merve bevárni
Megszalad. Oktalan! a dárdát nem tudja kerülni:
Az derekába merűl s gonosz élét elnyeli gyomra.
Még ki van, a ki merész karját Lászlóra kinyujtsa?
Hol vagytok, kiket a delelő nap láta örülni,
És elbujt rablástok elől? Hova lettetek, ádáz

Bajnokok? a hírért ki csatáz meg Béla fiával?
Nincsenek! a szaladás legutósó gyáva reményök.
Még maga harczol Ozul s László katonái elesnek
Karja miatt. Elesik szeme fényit vesztve Zavartag
És Kaba, és az erős Kurzánnak erős fia Dombi.
Jött Kalló, sebes örvényként forgatta kezében
A lánczos buzogányt s az messze röpülve halálos
Gombjával szaladók hátát döngetve bezuzta.
Most meglátta Ozult s csörgő lánczára eresztvén
A sujtó buzogányt iszonyún járatta fejénél.
Ezt is Ozul, az ütést kikerülvén könnyü bukással,
Mellben vágta s szivét ketté osztotta. Legottan
Ingadozott Kalló s buzogánya magára csapódván
Lánczával betekerte nyakát. Rá vága Ozul még,
S az lezuhant. Érted hala meg, szent földe hazámnak!
És el nem jajdúlt, fenyegetve borúla porodba.
Látták a szaladók s ordítva siettek Ozulhoz,
Ő haragos szemeit forgatván harsoga rájok:
„Im gátot vetek a holtakból, még hova futtok?
Élni talán? Ide hát! még itt élet van előttem.
Elvész, a ki szalad; szaladását éri halála."
Monda s erősített lélekkel vitte vitézit.
Új harcz támada most. Elbúsúlt lelkek ijeszték
A győzők erejét. Valamint mély poklos üregben
Hol szilajúl sívó ördögfiak üldözik egymást,
Oly vala itt a zaj viadalmi körében Ozulnak.
Látta de nem kerülé ezt a fejedelmi levente.
Kardot rántva csapott közepébe s kiáltoza fennyen:
„Jer neki büszke vezér, vagy szivedet add meg előttünk.
S íme egész seregek mérgét hordozva szivében
Eljöve gőgös Ozul. Mint pusztai borzas oroszlán
Megrohaná Lászlót s paizsát elverte kezében.
Visszacsapott ez s most vasaik veszedelmes erővel
Összetalálkozván a léget messze betölték
Rémítő csengésökkel. Borzadva remegtek
A lobogók s fejeikre halál árnyéka setétűlt.
És ha mikor Lászlót megszédíthette halandó,
Most vala az. Diadalra szokott vágása Ozulnak
Bal vállába hatott s vérét mellére kiontá.
Már László keze is vágásra szegűle, de látta
S elkerülé Ozul a villámló kardot azonnal
Félrébb szöktetvén és új rohanásra irányzott.
Nem várá emez, ellene ment és monda: „Ne örvendj
Véremen ellenség, fejedet viszem érte hazámnak."
Igy szólt s egyszersmind megelőzve csapásit Ozulnak.
Hármas erőszakkal leütött nagy barna fejére.

Szélvész markában kard nem sujthatna nagyobbat:
Ketté vágta fejét s mellcsontját érte hegyével.
A hasadott fejjel leesett nagy teste Ozulnak,
S mellyen büszkén járt, lett a rút porral egyenlő.
Nézék s nem láták többé katonái csatáját,
S teste körül keserű szívvel harczolva elestek.
Cserhalom a meredek helyen is már meg vala víva,
A vérben fürdött Salamon fölütött az oromra
Elfoglalt ragyogó zászlót lobogatva kezében.
Már csak tetteiből vélnéd országok urának:
Mindene tépve vagyon, tetemén nincs semmi királyi.
Itt is megszalad a kunság, más részen előttök
Áll a széledező dandárral, Géza s Oposnak
Életvesztegető buzogánya kopog le fejökre.
Merre, hová? nincs út, menedék nincs, gyász van előttök,
Gyász nyomaikban: dőlt feleiknek szörnyü halála.
Árbocz is, a szomorú csatazaj zendűlve fülében
Megfuta Ernyeitől s rabját fölkapta ölébe.
Vaddá lett veszedelmében, nem hallgata szóra
S nem vala mint ezelőtt szerelemmel képe mosolygó
Féltés ült azon és vesztő borulása szivének.
A lány esdeklő szemeit most senki nem érté,
Tajtékzó paripán lebegett reszketve, sikoltva,
Vad szél hordta haját, vad szél hordozta ruháit,
S a bajnok vas karja feküdt bús keble verésin.
Fenn vala már László s vállát bekötözni leszállott.
Most hogy előtte rohant a lány gyötrelmivel Árbocz,
Rá iszonyú szemeket vetvén, végezte kötését,
S lóra kapott. Hangos dobogását messze kihallá
A szaladó Árbocz „Haj! hát elvesztlek Etelke,
És az irígy végzés téged sem hágy meg ölemnek?
Veszszek el inkább és te is akkor veszsz el előttem.“
Igy szól s visszatekint, s fél dárdavetésnyire látja
Gáttalan űzőjét villogva nyomába rohanni.
Még egyszer meghajtja lovát, s keseredve szorítván
A lányt melléhez legutósó harcza elől fut.
Mindinkább közelít a zaj. Már méri fejéhez
A kardot László. Még jókor visszacsap Árbocz,
És a gyilkos ütést vasa elhárítja fejéről.
Ekkor tágúlást lelvén a lányka, öléből
Földre szökik szaporán. S most Árbocz szembe kerülve
Harczol oroszlánként, melynek fölverte tanyáját
A környéki vadász. Jó fegyvere mint az ölő láng
Villog markában s Lászlónak melle felé jár.
S mintha tanyát ottan kivánna felütni örökre,
Mind csak azon fárad; mélysége kecsegteti, abba

Vágy belehatni s szivét onnan kicsikarni vasával,
A szivet, a lánynak, mint vélte, ha veszne, jutandót.
Harcza dühösb vala, mint ártó. Vas várra csatázott,
Melly iszonyú csengésekkel felel a sok ütésnek.
Nem hever a legerősb daliának jobbja is addig;
Dúlja, emészti az őt és megfárasztja sebekkel,
Hogy végtére betört házként nyergére leroskad,
S tündér vágyaiból a halál veszi által az omlót.
Csak maga állt már a győző s harcz-nyomta lováról
A vérsíkra leszállt. A lányka elébe borúla,
És köszönő ajakát az örömnek hangja futá el.
László a remegőt kegyesen fölemelte magához.
Az kipihent karján, s a holt Árboczra tekintvén
Megszáná esetét, s így szólt jó lelke hevéből:
„Oh ha szabad még kérni nekem, hálával adósnak,
Hagyd nekem e holtat: gondom van hült tetemére;
Nem volt ő zordon, szerelem szép szózatival jött
Lábamhoz, s mikor úr lehetett kényére, rabom volt.
Tán vétkes s büntetni való, hogy rablani eljött;
Ámde kiszenvede már; én őt kis csörge patakhoz
Eltemetem s lobogós dárdát tűzök le porához.
Fölszedem a kikelet rózsáit, s parti virágok
Bokraival sírjára teszem. Hervadjanak ott el,
Mint ő is szomorún elhervada ifju korában."
Megfogadá a fejedelem, s enyelegve imígy szólt:
„Hát a győzőnek mi jutalmat szána Etelke?
Nem fog-e Cserhalmon neki is szentelni virágot,
Mely hervadjon bár, más szebb kelhet ki porából?"
Szebb vala ő, mint tudta, s szivet csábíta szavával.
Megnézé a lányka, s szemét lesütötte ijedve.
Visszaesett a szó ajakán, a gondolat elhalt
Lelkében, s piruló arczát égette szemérem.
És mikoron mégis felelését várta mosolyogva
A diadalmas hős, rebegő lágy hangon imígy szólt:
„Fejedelem! csak holtaknak kell adni halotti
Tiszteletet, s gyászos koszorút a hervatag ágból.
Élő háladatos szívvel tiszteljük az élőt,
S a győző neve kedves hang: leborúlva nevezzük."
Látta pirúlását László, s nem enyelge továbbá.
Mint a tiszta harang kedves csengései, gyöngén
Hangzott a rebegő lánynak szózatja fülében
És lelkébe hatott; de az érzés könnyü hatalmát
A nagy gondolatok kiveték tusakodva eszéből;
Mégis szép szemeit nem merte bevárni szemével;
Harcz-koszorúzta fejét a szűnő zajra fölütvén
Szerte körülnézett, de futókat nem mene űzni.

Néma szelídséggel vezeté atyjához Etelkét,
És az öreg harczos karjába fogadta leányát,
Elvetvén gondját, melylyel volt nyomva, szivéről,
S így szólt elboruló szemeit magas égnek emelvén:
„Mért mondott nyelvem panaszos szót ellened, oh ég!
Nem büntetsz te, megáldottál bánattal, örömmel,
S most a bánat után tisztább örömekre derűlök.
Oh már nem lesz üres vénségem, mert te velem vagy,
És a puszta lakot szavaid lágy hangja betölti."
Igy minden részről az örömnek napja beállott.
Elragadott fiak és hölgyek rokonaikra borulván
Gazdag örömkönnyek folyták a bajnokok arczát.
Nincsen már csata. Rémítő hűs csendben alusznak
A rohanó daliák. Szél nem mozgatja meg őket.
És most néma dicsőséggel lépdezve közöttük
Összejön a három győző. Bámulva tekintik
Egymást, mint kiket a villongás messze szakasztott.
Hosszú pálya, halál pályája terűle közöttük,
És iszonyú jeleket vágott a harcz keze rajtok.
Összejövének most, s népestűl térdre borulván
Hálát zengettek diadalmas ajakkal az úrnak.
Ők, kiket annyi halál meg nem fárasztbata, kikkel
Nem bírt a hadi vész, az idő mélyébe merültek,
S hamvaikat már a szellő sem lelheti többé.
Még maga áll a hegy, tetején sok század után is
Véren nőtt fűvel koszorúzva uralkodik a hír.
Vajha, midőn oda tér honnunk fia, el ne felejtse
Őseit, és szabadabb lélekkel zengje utánunk:
Cserhalom, a te tetőd diadalnak büszke tetője!

TÜNDÉRVÖLGY.

EGY ÉNEKBEN.

Mit tudtok ti hamar halandó emberek,
Ha lángképzelődés nem játszik veletek?
Az nyit mennyországot, poklot előttetek:
Bele néztek mélyen, s elámúl lelketek.

Én is oly dalt mondok világ hallatára,
Melynek égen, földön ne légyen határa,
A mit fül nem hallott, a szem meg nem jára,
Azt én írva lelém lelkem asztalára.

Csaba Bendegúznak volt hadverő fia,
Béke napjaiban most nem csatáz vala;
De benn volt szivében szerelem dárdája,
S mélyen gyökeret vert, mint hegyi nagy szálfa.

Az elől bujdosott setét rengetegben,
De nyugtot nem talált vadak űzésében;
Ledőlt elfáradtan a fakadó gyepen,
S bár elszúnyadt, a bú ébren volt keblében.

Hallgassátok tehát Csaba kiáltását!
Hegy, völgy! halljad te is keserü panaszát;
Fájdalmak szakasztván nehéz rövid álmát,
Fejét fölemelé s így nyitá meg ajkát:

„Kicsoda keltett föl engemet álmombúl?
Kicsoda ébresztett rövid nyugalombúl,
Hogy keblem dobogjon oly rémítő vadúl,
Mint a mely paizsra nehéz, nagy dárda hull?

Hogy megint megtudjam, ki a bajnok Dalma,
Kicsoda Dalmának ragyogó leánya,
Dalma leányának mily ékes orczája,
S ékes orczájánál kedvesb mosolygása?

De minek tudom én hasztalan ezeket?
Döngöre birja a kisded szűz kezeket,
Az édes ajakat s érte égő szivet:
Szerencsétlen Csaba nem birja ezeket.

Te büszke Döngöre! Karadó nagy fia
De bár lennél tüzes déli sárkány fia,
Jőnél csak előmbe, porrá zúzva hagyna
Dárdám a mezőben, s apád megsiratna. —

De bús halálod is nekem nem nagy remény;
Azért a szép Jeve nem lenne-e kemény?
Csak te vagy előtte nyomos, s kedves szemfény,
Én setét s könnyü, mint szélvészben egy fövény.

Azért Döngöre! én nem bántlak tégedet,
Vidd haza békével ifjú szerelmedet;
De mikor násznéped lakomnál lépeget,
Busongó Csabával ne láttasd szépedet.

Boríts hosszú fátyolt termete bájára,
Dalt ne mondass vele napod vigságára:
Benn a bús teremben megláthatná Csaba,
Meghallaná dalát, s szive megszakadna.

Vagy vidd haza őtet éjnek kezdetével,
Tengeri nagy szélvész közelgetésével,
Hogy szépséges arczát setét éj rejtse el.
Dala örömhangját szélvész ragadja el.

Még is — ne borítsd be arczát fátyolával,
Ha betekint hozzám szép pillantásával,
Setét lakomban is világos lesz avval:
Ne borítsd be őtet rojtos fátyolával.

Elejbe kimegyek apám termeméből,
Vizet viszek neki fris forrás öléből;
Virágfüzért a völgy hímes mezejéből,
De könyvet szememben szivem rejtekéből.

Talán megnézi majd fakadó könyvemet,
Mikor iszsza fényes csigából vizemet;
Mikor kis kezével veszi füzéremet,
Tán megnézi vérrel fakadó könyvemet

De mily gyermek mondá bolondul ezeket?
Nem Csaba szájából jön e lángképzelet;
Csaba nem hiú szót, seregeket vezet,
Egy ingerkedő rém súgá mind ezeket.

Haj! nem; te vagy Csaba, ezt te magad mondád
De zúdúlj rengeteg! ne halljad meg szavát,
Ne halld, ne viszonozd hegy, völgy riadását!
Ő maga hadd vigye, s hallja csak panaszát."

Így szólt ifjú Csaba, s réz pajzsát megüté,
S magasabban üté dárdáját ég felé,
Futottak a vadak tőle mindenfelé,
Ő ment az erdőben, s ment mindinkább belé.

De nyelves Kalatár hegyre futamodék,
És a rengetegben kiáltása hallék:
„Csaba, te fél Csaba, te vadnak martalék:
Hova futsz? hogy hílak, szinte megrekedék,

Csak hasztalan futod a tágas ligetet,
Döngöre ott vár rád habos Volga mellett,
Hogy özönbe vesse siralmas fejedet;
S ha nem jősz, maga jő: itt is porba fektet.

Jeve hasztalanúl siránkozik hozzád.
Neked nem a csata, setét berek hazád.
Még is Döngörétől előbb törik dárdád,
Aztán megyen Jeve Döngörével tovább."

„Jeve megy?" szól Csaba, és megállapodik,
De haragos szeme nagyokat villámlik.
„Ki vagy te?" meg igy szól, és meg-megrázkodik,
A mint füleiben szép Jevéje hangzik.

„Ki vagy te, vad hírnek ordítozó szája,
Durva Döngörének durva katonája?
De vígy hírt uradhoz szavaid díjába',
Megmondhatd, milyent üt hős Csaba dárdája."

Igy szólt, s dárdanyéllel amazt hátban üté,
Az is a szaladást nem igen felejté,
Háta ropogását Döngöréhez vivé,
És átkokat morgott Csaba feje fölé.

Csaba is erdőből, mint a vízszakadás,
Kimene, és futa, merre volt a zajgás,
Messze kicsillámlott fegyvere: csattogás
Terjedett útjában s rettentő dobogás.

Nagy két vállán haja habozva repdesett,
S mint mely köd beborit nyugatot, keletet,
A zajgó vidékre oly setéten nézett,
S vive nagy szivében halált és életet.

Életet magának és a szép Jevének,
Halált és haragot vitéz Döngörének;
Haragot és halált mind ő ellenének,
De kedvet, életet magának, Jevének.

„Áldott Jeve, így szólt; nem hagytál el engem,
Azért kellett téged mind eddig szeretnem.
Ha nem hízelkedik merész képzeletem;
Te szerettél, és csak úgy csaltak meg engem."

Igazán Döngöre megcsalta hős Csabát,
Jevéhez rosz hírrel hordogatta szavát,
Jelenté Jevének Csaba nagy haragát,
Jeve félt, s azért nem mutatá meg magát.

De Döngöre vadúl Dalmát megkötteté,
Leányát kísérve magához viteté,
Kitünvén, hogy mind azt csalárdúl mívelé,
Nem volt más tett hátra, mint az erőszaké.

Azért küldött büszke követet Csabára,
Bizván szerencséjét súlyos vas karjára,
Hogy ha őt ledönti kedvese láttára,
Hírt s szerelmet vigyen ősi hajlokába.

Most, mint gyászos napnak siralmas hajnala,
Jeve kísérők közt úgy közelít vala,
Lehajtott bús fején meglebbent fátyola,
S látszott szép orczája csak gyengén általa.

Még sem olyan gyengén, hogy ne lássa Csaba.
Ő a kisérőkhöz mennydörgó szót ada,
Mennydörgőbb dárdával rájok lerobbana.
S megfutott előtte Döngöre vert hada.

Csak maga nem futott Dalma szép leánya,
Szólt, és könyüitől ragyogott orczája:
„Oh ha megvetettél, hősök unokája:
S haragod Jevének szerelmét elzárja.

Légy oltalmazója legalább éltének,
Add vissza ősz apját elhagyott Jevének.
Ne zengje bajnokok előtt büszke ének:
Csaba szeretője rabja Döngörének."

Igy szólván leborúlt, térdét általfogá,
Csaba őt lábától melléhez ragadá,
Nem szólott: szavait bánat s öröm fojtá,
Nem szólt: szavait egy könynek általadá.

Még sokáig tartá a lányt kebelében,
Mintha elkapását sejtené szivében,
Fejét lehajtotta hozzá szelídebben,
S haja keveredett hajával széltében.

De csak hamar ismét nevelé haragját,
Álnok Döngörének esküvé romlását,
Háromszor rettentőn megüté paizsát,
Háromszor felelé, hegy, völgy vissza hangját.

S hada, mint felhőből leszálló sassereg,
Vagy mint nehéz szikla, mely völgybe hengereg,
Úgy jött, s más részről mint pusztító fergeteg
Jöve Döngöre is, s vele nem kis sereg.

„Kicsoda áll ellent Karadó fiának?
Kicsoda sereget vezető karjának?
Feje előbb esik lábaihoz annak,
Mint égből mnnnykövek földre hullanának.“

Így szól nagy kevélyen Csaba boszujára,
Rá zúg a két sereg iszonyú szavára,
De ő odább megyen, s így szól utójára:
„Nincs nekem más harczom csak az egy Csabára.

Csaba te bujdosó! hogy mertél kijőni?
Azért hogy Jevére kezet mersz nyujtani,
Rajtad vén keselyű fog törvényt tartani,
Mikor fiainak vesédet osztja ki.“

Szólna még, de Csaba ifjú erejében,
Megrázván a dárdát fölemelt kezében,
Kiveté, s elment az szélnél sebesebben,
Még sem oly sebesen, mint ő volt mérgében.

Döngöre meghajolt előle fejével,
Még is megütötte sisakját hegyével,
Leesett a sisak lobogós diszével,
Döngöre megrendült, bánattal telvén el.

Csaba megállt búsan néma haragjában,
És megnézé Jevét még egyszer harczában;
Kedves tekintetét elvivé magában:
Hogy rontsa Döngörét annyival ádázban.

De fölvevé addig Döngöre a dárdát,
És megdobá vele Csaba rézpaizsát,
S még vete egy dárdát, nem hogy ölje Csabát,
De megölje avval Dalma szép leányát.

S a két dárda elment szörnyen egymás után,
Halovány félelem ült a lány ajakán.
S míg Csaba ment, mint a bántott hím oroszlán,
Halál jött Jevéhez Döngöre dárdáján.

Halál; de leszáll a Nap ragyogó fia,
Tündér ruhájával Jevét betakarja,
Erős karjaival emeli magasra,
Túl a napon egy szép ligetes csilagra.

Ott itatja őtet édes mézitallal,
Kezeit csókolja forró ajakával;
De olyant, mint Jeve, mind ez nem vigasztal,
Földre kivánkozik könye záporával.

Azonban a földön harcz van két hős között,
Az erős Döngöre s tüzes Csaba között,
Vágják, verik egymást, s az összeütközött
Kardok villámlanak gyors kezeik között.

Kicsoda áll ellent Csaba vágásának?
Kicsoda Döngöre mennyköves karjának?
Senki sem, csak Csaba áll meg vágásának,
S visszavág Döngöre puszta homlokának.

Leesik a nagy hős, még nagyobb estében.
Kiterjed a földön egész termetében,
Keményen hordozá kardját életében,
Fogva tartá most is hűlő tenyerében.

De győző Csabának nincsen mit örülni,
Látja szerelmesét magas égbe tünni.
Hasztalanúl vannak öldöklő fegyveri,
Az erő, mely Jevét viszi, nem emberi.

Leereszti kardját vérengző kezével,
Földet eget megnéz rettentő szemével,
Minden homályba dől setétes néztével,
S a föld ing alatta ingó nagy fejével.

De most fölemeli fejét búsultában,
Lesujtja a kardot őrült haragjában.
Milyen a vad állat dúlt fészke tájában:
Oly iszonyú Csaba, szíve szakadtában.

Elszórja kalpagát rengő czimerével,
Elveti paizsát tündöklő rezével,
Letépi párduczát, és messze veti el,
S megüti homlokát öldöklő kezével.

Szörnyű dobogással nagy mellét is veri,
Ismét szemét a nagy égre, földre szegi.
Végre hol Döngöre vérét a föld nyeli,
Temérdek testével magát porba veti.

És ül vad bánatban megölt társa mellett,
Némán áll a két had két bús vezér felett,
Csaba mutat köztök egyedűl életet,
Szól, és minden szava ordító rettenet:

„Mért kellett kardomnak reád csattannia,
Te vitéz Döngöre, Karadó nagy fia?
Inkább volnék magam bús földben annyira,
Hogy szemembe napnak ne hatna sugara.

Nem voltál te soha gonosz ellenségem,
Tudtam, mikor jöttél haraggal ellenem.
Lehetett magamat dárdádtól védenem;
De ez jő, s eltünik: őt meg nem sérthetem.

S most hímes pamlagon szép Jevével pihen,
Szerelme szavait susogja csendesen,
Ajkát ajakához emeli hevében —
Ne higy szavainak oh én szerelmesem!

Ne higy hizelkedő tündérek ajkának:
Elhervadsz keblökön, aztán megtagadnak,
S csúfja lészsz örökké nemednek, hazádnak,
S csúfja és keserve szerető Csabának. —

De minek beszélek üres levegőhöz?
Nincsen halandónak szava tündér fülhöz,
De van hadviselő karokban oly eszköz,
Mely bizvást közelít tündéres erőhöz.

Azért, megölt bajtárs, nyugodjál véredben,
Nem sokára én is itt fekszem e helyben,
Vagy még lebujdosom föld alá mélyebben,
Ha nem boldogúlok veszett örömemben."

Monda, s nagy erőben a földről fölkele.
Megörült és zúgott a két sereg vele,
Ő megállt helyében; de lángban járt szeme,
S benne ült szivének rettenetessége.

S így szólt, tovább nézvén az álló seregre,
És kardját felütvén a magas egekre:
„Esküszöm az erős hadak istenére!
Esküszöm őseim vitéz nagy nevére!

Nem jövök előbb meg s máskép mint Jevével,
Fölverem a tündért apám fegyverével,
S bár lenne tovább, mint gondolat mehet el,
Én elmegyek hozzá, s megjövök Jevével.

De tudom a tündér titkos gyüléseket,
Setét erdős völgyben tartják ők ezeket,
S mert az ég nem szenved földi örömeket,
Ide járnak, földön töltvén az éjeket.

És te ravasz tündér! bár légy isten fia,
A haragos hadak istenének fia,
Ki kell még kardomat karodnak állnia,
Aztán mehetsz bízvást szép Jevével haza.

És ha erősebb vagy földi fegyverekkel,
Bírd a szép jutalmat boldogúl, békével:
De tudom, ha harczolsz földi fegyverekkel,
Mint villám a szirtet csattogva verlek el.

S bizony fölkereslek éjfél kezdetére,
Hatalommal ütök rád és életedre,
Ezt esküszöm vitéz őseim nevére,
Esküszöm az erős hadak istenére."

A két sereg akkor összekeveredett,
Döngöre halálán nagyon keseredett;
De béke szavával egymáshoz érkezett,
Mert csak a két vezér, míg élt ellenkezett.

S most ezek betevék Döngörét sirjába,
Zászlót és ravatalt tevének halmára.
De Csaba fölmene Dalma hajlokába,
S hogy megoldja őtet, közelít hozzája.

Aggott Dalma hallá már a bús híreket,
Nem hagyja oldani a kötött kezeket:
„Hagyd kötve, így szólott, oh Csaba e kezet,
Hogy Jeve elveszett, tán csak ez vétkezett.

Mert Döngörét jókor innen ki nem tiltá,
Döngöre őt azért vadúl megfogatá,
Dárdáját Jevéhez halálosan sujtá,
S míg te harczolsz vele, tündér szabadítá.

Azért nem ok nélkül birja őt a tündér,
Mert kit nagy bajában halálos végzet ér,
Az már nem emberé; ha szabadulást kér,
S nyer az égtől, ahhoz tartozik mint rabbér.

De te menj el a nagy Kármán kardvasával:
Az megbirkózhatik főbbek hatalmával,
S ha föltalálod őt, s rajta üthetsz avval,
Annyi mint ha ember küzd ember fiával.

Azért, ha erősebb vagy, elejted őtet,
Ha ő erősebb lesz, ő ejt el tégedet.
De akkor nem látják szabadon e kezet,
S gyászos lesz hírében a Dalma nevezet."

Keservesen így szólt. Az ifjú nagy szíve
Forrott és habozott, mint vad tenger vize,
Mégis az öregnek utóján engede,
Kötözve hagyá őt, és más kardot veve.

Vevé nagy Kármánnak kardját paizs megül,
Hol meztelen hevert ragyogva egyedül,
Képek voltak metszve hátára kétfelül,
Irtóztatók: Csaba megborzadt ezektül.

Egy kisded oroszlán és körmös sas között,
Esdeklő szép leány kötve két tűz között
Egy bujdosó anya, kit fia üldözött,
De Hadúr tiltólag állt mind ezek fölött.

Más részről ismét állt hadak nagy istene,
Lábánál a sas és oroszlán pihene,
Anyja kezében ült a kisded, s nevete,
A rosz fiu égett, s a lány kért érette.

Ezek voltak Kármán kardjának képei.
Csaba nagy csattogva hüvelyébe veti,
Serényen süvegét és mentéjét veszi,
S magát, bucsút vevén, Ragadóra veti.

Ragadó, mint sólyom, könnyen járt alatta,
S ő elment egyedűl veszélyes útjára,
Elment a titkos völgy borzasztó tájára,
Nem hallgatott holló- s varjukárogásra.

Varjak, hollók mentek elejbe, mint vizár,
Zúgván és csevegvén: Csaba borzada bár,
Tovább ment, s hol balról áll magányos határ.
Ott röppent elejbe jövendölő madár.

Kétszer csattogtatá szárnyát a ló előtt,
S iszonyút visított habos feje fölött,
Harmadszor is úgy jött, s ment hogy érne felhőt,
De Csaba megbúsúlt, s nyillal utána lőtt.

Leesett a bús hír visító madara,
Rá a hollósereg nyomban lerobbana,
Marakodva mentek miatta egymásra,
Csaba ment, nevetvén madarak harczára.

De most erdőhöz ért: setét lett utában,
Lassu moraj hallott a völgy távolában,
Akadozott a ló félénk futásában,
De ura meghajtá s halada bizvábban.

S most áldozott le a hevítő napvilág:
Rengett és suhogott a fákon minden ág,
S mintha két fergeteg vadon tengerre hág;
Egyszerre oly szörnyű lett a magányosság.

Bátrabb madarak is a tündérvölgy felől
Vijjogva szárnyaltak fias fészkeikből,
A nagy sas nem ült meg fia mellett belűl,
Fenn állt, s borzadozott kis ágon egyedűl.

De meg nem maradtak ott a többi vadak,
Sívó kölykeiket vívén, mint vert hadak,
Sűrű csörtetéssel messze elfutottak;
Oly szörnyű volt éjjel a tündérvölgyi lak.

Itt egy róka bajjal martalékát huzá;
Rajta ment a farkas, s vele megtapodá;
Itt a morgó medve kölkeit faldosá,
S hurczolá egy helyről nagy bajjal máshová.

Csaba Ragadója remeg e nézéstűl,
De félnek a vadak Csaba fegyverétűl,
Kitérnek előle gyorsan mindenestűl,
Maga a bátor hős, s nem retteg semmitűl.

Jeve s Dalma őtet nem hagyják rettegni,
S bár lenne akadály és baj százszor ennyi.
Mint megdőlt habokon a tenger isteni,
Úgy át merne rajtok Csaba szive törni.

Most egy medvekölyket véletlen tiprata,
Nyöszörögve kiment szegénynek párája;
De két lábon állva jött a bőszült anya,
Csaba is megfordúlt dárdával hozzája.

Morgott a vad állat, setét szája poklát
Szörnyen nyitogatván, körmölni ment Csabát;
De Csaba rá hajtván serény Ragadóját,
Végig veré veszett torkában dárdáját.

Körűle ugrálva sívó medvekölykek,
Megölt anyjok miatt, bús pártot ütöttek;
De ők is Ragadó körme alá estek,
Csaba ment, dárdáján folyván a vércseppek.

S alig ment, sziszegve jött a kigyósereg:
Ez vékony testével könnyen tovább pereg,
Amaz karikába fonódva tekereg,
Sok, fejét emelvén, mozog rémítőleg.

Mind ezek közt Csaba szerencsésen halad,
Elfutnak a kigyók, s bőrök hátra marad:
Setét lesz azonban, de Csaba csak halad,
S most döbbenik szive, midőn maga marad.

„Magam vagyok tehát, így beszél magának,
S a fenevadak is egyedűl hagyának?
De menjenek. Csaba elég lesz magának,
Elég viszálkodó Tündér hatalmának.

Vagy nem szép Jeve az, ki szenved e helyen?
És micsoda ember, a ki érte megyen?
Én Csaba vagyok az, s inkább sirom legyen
Vad farkasok gyomra, mint Jeve szenvedjen."

Igy szólván Ragadót vén tölgyfához köté,
Véres nagy dárdáját mélyen földbe üté.
„Rohadj itt, úgy monda, dárdám! és senkié,
Vagy légy ismét hozzád visszatért uradé."

Ezt mondván nagy Kármán kardjával elmene,
S minden lépésével nagyobb lett ereje.
Alatta morogva föld is megrezzene.
A mint nagy erőben halada fölötte.

Mint felhő mentében nagygyá nevekedik,
S erejét bele folyt villámok nevelik:
Úgy Kármán vasától Csaba erősödik,
S halálos csapásra karja nehezedik.

De most megállt a völgy sikamló partjánál:
Soha szem még szebbet nem láthatott annál:
Messze terjedt, s mintha fél tojást vizsgálnál,
Oly rendesen s szélén sűrű nagy tölgyes áll.

Közepén halom kél, virágos szép halom,
Egyedűl húsz öles czédrus áll a halmon,
Alatta kis patak folydogál szabadon,
S zúgó habjaival terjed holt nyugalom.

Azonban fölkelnek az éjnek csillagi,
Őket bús orczával fényes hold vezeti,
Fák tetején ülnek a hegy szélvészei.
A legmagasbikat három sárkány üli.

Az ifju néz s bámul, s körül tovább megyen,
Hogy a völgybe könnyű menetele legyen,
S im egyszerre zendűl a környék rémesen,
És minden kis forrás megindúl a hegyen.

Indúl s növekedik bujdosó patakká,
Patakból dagadoz sebes áradattá,
S hegy völgy ordít bele, a mint szalad alá,
Változván haragos, féktelen csodává.

Csak alig tartja meg vitéz Csaba magát,
Mosván az áradat meredő bokáját,
Megáll még is fölebb huzogatva lábát,
Látván tóvá lenni tündérvölgy patakát.

Nem is tóvá, setét hullámos tengerré,
Vize tündérvölgyet csordultig betölté,
Félig állt vizéből a czedrus ég felé,
Sudaras szép fejét szellő meg nem éré.

De most lerepült a sárkány két fiával,
Az eláll viharok szörnyü hatalmával.
Alattok vad szélvész harczolt a hullámmal,
Ők fölűl repültek hármas csattogással.

Zúgó fenekéről fölfordúlt az özön,
Eloltott minden fényt a magas égkörön.
Hajlott és csikorgott a czedrusfa közön,
Setétség lett urrá ékes tündérvölgyön.

Setétség, rémarczú szülötte az éjnek,
Melytől ily zavarban halandók rettegnek.
Megröppent a sas is fölötte fészkének,
S csak alig parancsolt szive félelmének.

Háromszor kiterült fekete szárnyával,
Háromszor állt vissza anyai gondjával;
De bátran állt Csaba Kármán kardvasával,
Bátran hős szivének nagyobb hatalmával.

Csak bánatban égett s epedő várásban;
S mint ha a vad tengert széllel harczoltában
Meg akarná inni hallatlan szomjában:
Oly nyugtalan vala körűle jártában.

De most fiaival félre tért a sárkány,
Morogva eláll a szélvész nagy fák ormán.
Kékes boltozattal látszott az ég tisztán,
S hold, csillag kiderűlt gyönyörű határán.

Még a víz hánykódott nagyságos mozgással,
Lassan nagy hullámot forgatván hullámmal,
Végre csendessé lett ezüst ragyogással,
S látszott a fa benne hosszú árnyékával.

Tiszta hab buggyant föl fának árnyékában,
Tenger szép leánya a hab tisztájában,
Fehérebb a habnál, és tisztább magában,
Följöve mosolygó ártatlanságában.

Ezelőtt mélyen űlt tenger fenekében,
Apja erejével országolván ott lenn.
Kis aranyhalait eteté jó kedvben,
S úszó szörnyetegek játszottak körében.

Vízi borjak és a mélység órjáshala,
A harapós farkas s emberevő czápa
Együtt mulatoztak, szelídek általa,
S szép lábai alá minden borúl vala.

Volt a nagy mélységben vizfalú tereme,
Kis csillag ragyogott fölűl közepette,
Körül a falakban szép csigák serege,
És gyöngyök villogtak gyönyörűségére.

De szabadon s tűkrűl állott a bal oldal.
Ott játszott a lányka tünő árnyékával,
Megérni kivánná ajkát ajakával,
Hasztalan! betelt az hideg víz habjával.

Ez most egy forrásnak akadván vizére,
Felszökött mélységből a szép föld színére,
S midőn itt szokatlan szemmel körülnéze,
Kevés lett ez árvíz szilaj örömére.

Elindult, meg-megállt vizet hasogatva,
Ficzkándozott, mint folyam legifjabbik hala,
Míg az új szépséghez lassanként szokhata,
Repesett, dobogott habos bal oldala.

Szabadság! nem tudott, de érzett tégedet.
Gyengéd ajaka még nem mondta nevedet,
De midőn általad főbben emelkedett,
Örömében onta legelső könyeket.

Végre félijedve megállt a viz felett,
Hosszasabban nézte a földet és eget,
Megnézé közelebb a faköröletet,
S titkos új vágyódást magában érezett.

S mintha kis kezei épen áldoznának,
Fölemelve tiszta vizet mutatának
A körülálló fák rendes szép sorának,
Tiszta vizet az ég ezer csillagának.

Szűz fejét egy kissé fölvetvén, így álla,
Mintha mondaná: „Oh egek szép orczája,
S eddig nem látott part gyönyörű sorfája,
Üdvözlek én, tenger kék szemű leánya!“

S szomorú lőn, midőn a mennyek csillagi
Nem jövének hozzá fényökkel játszani,
Midőn láta mindent mozdulatlan állni,
Vissza kezdett ismét öröme szállani.

De most kitér lassan az özön szélére.
S maga nem vigyázván s tartván semmijére,
Önkényt bomlott haja gyenge szemérmére,
S végső fodraival lábszárához ére.

Ott megállt egyedűl a vizes part élén,
Csiklandó talpait lágy füvek emelvén,
Csaba háborodott e látás szépségén,
Tiltott gondolaton szive megdöbbenvén.

De maga így szólott büszke nagyságához:
„Valjon mi az, a mi engem e helyre hoz?
Az-e, hogy valamint tündér halandóhoz,
Úgy nyúljak magam is tündér szép leányhoz?

Bizony! akkor engem méltán kinevetnek,
Kiknél dicsekedtem, a bátor seregek.
Akkor lever átka hadak istenének,
S kikre megesküttem, ősim nagy nevének.

Akkor ősz Dalmának kötve marad keze —
Vagy e kísértettől szaladnom kellene?
Nem! nem! ez segítsen, ily szépséggel tele,
Nem állhat e tündér kértemnek ellene.“

Ilyen gondolattal közelít hozzája,
De a megijedt lány remegve hátrála.
Csaba szólt: „Oh tenger kék szemű leánya!
Ne fuss, nem vagyok én fellegek sárkánya.

Csaba, hős Bendegúz vitéz fia vagyok,
Fájdalmam és lelkem gyötrelmei nagyok.
Lánykámat ölelik orzó tündér karok,
Mondd meg égi szépség! rájok hol találok?“

Megállt a kis leány Csaba szép szavára,
Közelebbről nézvén kedves orczájára,
Örült, hogy rátalált termete másúra,
Örült a hangnak, de hang nem jött ajkára.

Oda ment és égő szemét megpillantá,
Ajkát ajakával egybe hasonlítá,
S midőn az első csók vált kis csattanássá,
Vigada, és a hőst magához szorítá.

Égett, fagyott a hős, mint hegyi nagy szálfa,
Mikor vad tengernek förgetege rázza
Megrázkódott egész teste alkotmánya,
S visszatért előbbi kemény nagyságára.

„Mit akarsz te velem, incselkedő leány?
Igy szóla, szépséged veszedelmes csalt hány,
Nem felelsz, kérdésem előtted csak hitvány,
De magadhoz vonzasz, félre csalogatván.

Felelj, vagy menj tova!“ És a bús leányka
Visszarezzent Csaba ijesztő szavára,
Most jött legelőször jajszó ajakára.
Elment, s bús habokat öltözék magára.

Csaba későn báná, hogy knményen beszélt,
De jött a sárkány most hozván ég felhőjét‘
Beborítá avval tündérvölgy tetejét,
S lobogni engedé a villám erejét.

Lassú mormolással a viz elenyészett.
De benn nagy zúgással tündér gyülekezet
Kezdődött: egy nyilás volt, mely bévezetett,
Máshol szörnyen feküdt köd s villám őrizet.

Szélről a fák mellett egy villám futkosott,
Szakadatlan körűl hordoza vad lángot.
Sok közepett gyorsan s szabadon kigyózott,
S tündérvölgy fölébe égő tetőt húzott.

Délről volt a nyílás veres boltozattal,
Ott állt a sárkány két tarajos fiával;
De most a vén maga fölment vad haraggal,
Hogy megharczoljon a felhők madarával;

Mert élő állatot nem szenvedett körűl. —
Csaba e látásra gyorsan utra perdűl;
Előle fut egy a sárkányfiak közűl;
A másik vasától ketté vágva eldűl.

A vén sárkány megjő szomorú sivásra,
S látván, hogy az egyik futva tovább álla,
Iszonyú mérgében rá hágdos nyakára,
S ezt is megeszi a másiknak torára.

De Csaba már benn van a kék kapu alatt,
Bántatlanúl tovább nagy erőben halad,
Még is kissé megáll a vízkapu alatt,
S fagyosan fut lelkén rémítő gondolat.

A vízkapu hosszan magas boltozattal,
Mint kemény márványból faragott síma fal,
Áll legvégűl s benne emberevő nagy hal
Látszott heverni a szörnyek táborával.

Ott megált az ifjú, és már megmotszana
A háborgó tenger rettenetes hala,
De a kék szemű lány elejébe álla.
S Csaba menésének szabad nyilást hagya.

Néma köszönettel nézett rá hős Csaba.
De az magát búsan elrejté a habba,
Mintha mondaná: „Oh kemény ember fia!
A kék szemű leány nem lát téged soha.“

S az ifju tovább ment a vízkapu alól
Zúgott a belső völgy tündérek zajától.
Ifju kis csemeték keltek föld porából,
Ezek között jártak bujdosván párostúl.

Kiki foglalatos maga örömével,
Nem vigyáz, társával szomszéda mit mível.
Széltében az ifjú fáknak levelivel
Takarja titkait s rá víg dalt énekel.

Benn az ékes völgynek dombos közepében,
A magas czedrusnak virágos tövében
Hét szivárvány vagyon egyesűlt szépségben,
Kisebbedvén mindig befelé estében,

A legbelső alatt szép lánka üldögel,
Kit egy magas tündér hizelkedve ölel,
S mert ébren nem bírhat tiszta hűségével,
Csábító csókokkal bájosan altat el.

Most a lányka feje álmosan nehezűl,
Termete hanyatlik gond és erő nélkűl,
Csaba iztózik és lángol e nézéstűl;
Feje zúg s szemében szikrázó harag űl.

Ha láttál éjfélben tüzes kisértetet,
Oroszlánt, kit vadász vassal megvérezett,
Vagy villámmal járó halálos felleget,
Csak úgy képzeled e szörnyű tekintetet.

Párduczként felszökött a domb tetejére,
Lelöké a tündért négy öl messzeségre,
„Ébredj!“ monda, Jevét emelvén kezére:
„Ébredj, és mondj áldást Csaba fegyverére.“

A lányka (Jeve volt) sohajtva ébrede.
Látott s szemeinek csak alig hihete;
De szabadabb lett a tündér lélekzete,
Ordított s az egész völgy ordított vele.

S most mint sebes árvíz mind összezavarva
Jöttek, riadoztak Csabának rohanva.
Csaba széllel vágott: „Vissza! tündér! vissza!“
Kiáltván kardjával teres nagy kört huza.

A tündérek visszahökkenve megálltak,
Erejét érezvén Kármán kardvasának,
Csaba neki csap az ingó czedrusfának,
És a czedrus enged döntő csapásának.

Csikorogva kidől tövéből a völgybe,
S végig nagyot zuhan tündérek fejére;
Fut a hét szivárvány magas ég szinére,
Halovány setétség borulván helyére.

Maga áll közepén mint uralkodó sas,
A rettentő ifjú s kezében a kardvas,
Három kört húz benn, és oda ül siralmas
Képpel a lány: szeme Csabán csak gyászt olvas,

De bizik az s büszkén, boszúsan így beszél:
„Ide hát, a kiben nemes bátorság él,
Ide hágjon körbe, itt villog a vas él,
Ne féljen harczolni, ha orozni nem fél.

De bár jőjetek el, a kik ide fértek,
Jőjetek mindnyájan csalfa tündér kölykek!
Azért vannak velem varázsos fegyverek,
Hogy avval szépemért véres boszút vegyek."

Rá zúgott, ezt hallván, a nagy gyülekezet,
Hogy összeszaggassa, neki törekedett.
A Nap fia rájok nyujtott tiltó kezet,
Ő ment, a többi nép mind visszalépdesett.

Ő pedig szólt: „Társak! félre most e helyről!
Senki ne reméljen cseppet is véréből,
Magamnak is kevés az egy ily emberből;
Félre hát ti társak, félre most e helyről! —

S ki vagy te vakmerő, szegény föld gyermeke!
Ki a Nap fiára gyilkos kezet vete?
Szerencsétlen anya! ki téged visele,
Szeme hasztalanúl sírással lesz tele.

De hogy tudd meg: miért érdemelsz inséget,
Jeve, kit emlitél, nem illet már téged,
Döngöre dárdáján halálos itélet
Jött rá; én tartám meg s úgy nem ére véget.

Tied-e hát? nem az, tied csak halála,
Sirathatod, éjet virrogathatsz nála.
De jőj, lásd vadságod nekem mit használa,
Tudom kínná leszen minden hajad szála.

Álmot vetek a szép Jevére örökűl,
Téged sebbe rakva itt hagylak egyedűl,
S Jeve még is egykor kezeimbe kerűl,
Oda, hol csillagom áll hév napon fölűl."

De Csaba is erre hirtelen felele:
„Nemes tündér! bár vagy hatalommal tele,
Megállj s megálljatok ti tündérek vele!
Halljátok, engem is vétek vezérel-e?

Vagy inkább vitézi kötelesség hozott,
S természet mely erős érzéssel alkotott;
Tegyetek magatok ebből igazságot,
Én ellenségemmel kiállom a harczot.

Azt mondja: a lánynak enyém csak halála,
Sírhatok, éjeket virraszthatok nála.
Hol volt hát, hogy végső csókot adnék rája,
S tenném fehér zászlót hűlt kedves hamvára?

Nem láttam, szép vérét nem látták szemeim,
Nem érezték hűlő orczáját kezeim,
De hogy élve ment föl, még látták szemeim,
S kiestek kezemből véres fegyvereim.

Pedig inkább halva feküggyék sírjába',
Mint éltemben dőljön idegen karjába.
S ha valaki akkor lelket önt hamvába,
Legyen övé, mert van hozzá igazsága.

Vagy minek beszélek idő vesztésére?
Tündér! tied a lány, ha engem versz földre,
Ezt esküdtem erős hadak istenére:
Enyém, ha én győzök, szivem örömére."

Így szólt s a nagy tündér a körbe robbana,
Jobbjában az aczél fennyen megvillana,
S mintha nehéz mennykő egekből szállana,
Lépésétől a föld nagyokat dobbana.

De Csaba sem nézé rohantát csendesen,
Mint megeredt nagy kő, mely lefut a hegyen,
Úgy ment rá erővel s boszúval teljesen,
Végig mérvén kardját a tündér gyermeken.

Az pedig erősebb földnek hatalmánál,
Dühödötten szörnyű képpel előtte áll;
De vész tündérsége Kármán kardvasánál,
S minden diadalma vitézségére száll.

Harczol, tüzesedik kezében a fegyver,
S mint lobogó villám haragos szikrát ver,
Szeme ijesztőleg lángot és vért kever,
S Csaba megsikamlik erejétől kétszer.

Harmadszor vág ismét homlokúl Csabára,
Visszaugrik az a kömek határára,
De rettentőbb leszen arcza borulása,
Öldöklőbb kezében kardja suhogása.

Mint széltől hajtott fa vadon erdejében
Visszahajol ismét szélnek ellenében:
Úgy fordult meg Napnak fiára fenébben
Az elbúsult Csaba égő szégyenében.

S most harczoltak elszánt kétes szerencsére;
Alattok a kis domb fél ölre sűlyede,
Ingott a két vívó rettenetes feje:
Vasaik csöngöttek s hangzott az éj bele.

Most terült az éjfél rémséges fátyola,
Csattogott a sárkány s menést parancsola,
Csabától mint szirtek leszakadó fala,
Úgy hullott az ütés forró Nap fiára.

És az hanyatt dőlvén nagy hosszan elterűlt,
Alatta terhétől a völgy is megrendűlt;
De csakhamar sebes sárkányon elrepűlt,
S az egész sokaság magas egekbe tűnt.

Maga marad a hős s Dalma szép leánya;
De szemét a tündér gonosz álma nyomja.
Nem késik az ifjú, veszi karjaiba,
S megy hol le van ütve lovánál dárdája.

Lovát nagy bajosan csak gyalog vezeti,
S szép terhét ölében ápolgatván viszi,
Túl az erdőn puha gyöpre lefekteti,
De keblét fagyasztó fájdalom terheli.

Hasztalan öleli a lányt ép karjával.
Hasztalan ébreszti ajakát csókokkal,
Hasztalan szól hozzá szerelem szavával,
Siket füleinél minden szózat elhal.

Nem nyughatik, Jevét fölveszi nyergébe.
S tüzesen szoritván zajló kebelébe,
Mintha egyenesen sírba menne véle,
Oly busúlttá leve, arczát gyász festvén be.

S úgy megyen ragadón sűlyedt gondolattal,
Versent siránkozván harmatos hajnallal;
De alszik a szép lány s szél lebeg hajával,
Hasztalanúl az is, nem birhat álmával.

Haza ér az ifju Jevével jó korán,
Szomoruan zörget Dalmának ajtaján,
Belép; ölében az elragadott leány,
De csendes és néma, s mint árnyék halovány,

Mégis nem vesz gyanút az ősz ezt néztében,
Megoldatja kezét első örömében,
S íme érzés gerjed a lány tetemében,
Fölkél nagy vidáman ifju kellemében.

És köszön hívének, köszön ősz apjának,
Megeresztvén szavát édes ajakának,
S a mi szépet ég föld összefoghatnának,
Mind együtt mosolyog hajnalán arczának.

Mint álom elröpül a bús emlékezet,
Vigad Dalma s a két hadi felekezet;
De csak maga örűl sok harczot szenvedett
Fia Bendegúznak, birván a szűz kezet.

Örűl és öröme nagyobb a világnál,
Mélyebb és magasabb tengernél és napnál,
Tüzesebb, ragadóbb lángnál, áradatnál,
Teljesb és hatalmasb minden gondolatnál.

S örűl vele a szűz, Dalma szép leánya —
De ti lánykák! most ne menjetek hozzája;
Nincsen az életnek több ily pillantása,
Rövid; de századnál drágább birhatása.

A DÉLSZIGET.

Töredék.

ELSŐ ÉNEK.

Messze maradjatok el, nagy messze ti hitlenek innen
Nincs kedvem sem időm mindennapi dolgokat írni:
Újat irok, nagyot is, kedvest is, rettenetest is
Egy kis gyermekről s egy délszaki puszta szigetről.
Szép volt a gyermek, teli fürtű szőke hajának
Árnya közűl szépek csillagragyogási szemének;
Szép, de szilaj volt ő, szilajabb a bérczi pataknál
És szabad és harczos, nehezekre, nagyokra sovárgó.
S a sziget áldott volt; kereken mint egy teli hold, a
Földövező tenger viharos közepébe merítve,
Képe hasonlító egy egész kis földi világhoz:
Itt hegyes, ott völgyes; keleten szikláit örök hab
S fellegütő tetejét villámok erőszaki járják.
Ellenben kies és terein puha pázsitot éltet.
És ide néha kijár a gyöngyök tengere múló
Habjaival s kis bokrok alatt elhagyja csigáit.
A napot e sík táj tisztán láthatja sokáig,
Látja, midőn távol hullámágyába lenyúgván
A csendes vizeket mosolyogva köszönti utószor.
Hév ellen délről, fagyok ellen az éjszaki félen
Parti sudár erdők terjengő lombot emelvén
Őrzik szép közepén tavaszát a barna ligetnek.
Itt élt a gyermek, nem hitvány póri nevendék,
A villámlelkű Etelének gyermeke. Tévedt
Csónakon őt ide a tenger hajtotta. Kilépett
És urnak mondotta magát Elvette gyümölcsét
A fiatal fától s megevé. Szomjában elitta
A forrás vizeit. Néhol kis tarka kövekkel
Játszva megállítá futtában az erdei csermelyt,
Hogy tóvá gyűljön s bele ment délestre fürödni,
S ott fürdött a hév sugarakkal s völgyi füvekkel.
S ép vala s izmosodék; de magában nyugtalan. Eljött
Tollai díszében s dalt zenge az égi madárka,
A magas erdőből ordítva lejött az oroszlán,
Büszke szabadsággal megjárá partjait és a
Tengereket nézé, mint a ki parancsol azoknak,
És hegyek és völgyek reszketve morogtak utána.
A gyermek bámúlt, s igy kelt habozása eszének:
Im mik ezek hozzám képest? Vagyon adva ruhájok
S én csupaszon járjak? s mi az a nagy sárga vadállat?

Nincs keze, nagy testét két láb nem birja, hogy avval
Égnek emelkedjék. mégis mely büszke menése.
És ha üvölt, én is tartozzam-e félni szavától?
Illyet gondolván a bércz tetejére kiállott
Alkonyodás idején és a csillaghoz igyen szólt:
„Szép kis ezüst csillag, menj el, kérdezd meg az Istent,
Járjak-e meztelenül madarak csúfjára, hogy a dér
És a forró nap szabadon pusztítsanak engem,
S én ki magamnak imént kivetődvén úr nevet adtam,
Fussak-e a vadtól, vagy nincsen-e istenem is, hogy
Vadtól rettegjek s körmét tartozzam imádni?
Szép kis ezüst csillag, kérdezd meg, nincsen-e tiltva
A föld titkaihoz férnem s a tengerekéhez?
Menj el, igen kérlek, s adj hírt reggelre, ha megjösz.“
Elmene a csillag. Nehezűltek tagjai a szép
Gyermeknek, míg szólt; meghajlott térde, kezével
A mennyet keresé s szeme a kis csillag után járt:
Föl nem kelt többé, ott nyomta szelíden az álom.
Míg aluvék, mikor a hajnallal megjöve s hozzá
Így szólt a csillag lágy szellemi hangon az égből:
„Alszol-e még, te szilaj gyermek? kelj, verd el az álmot,
Hírt hozok istentől, jó hírt neked úrnak az ormon:
Nyitva legyen neked a természet kincse, az a hír.
A föld titkaihoz, de nem a nagy tengerekéhez
Férni kis elméddel mértékletes-óva szabad lesz;
És legyen öltözeted felhőkből s tiszta sugárból;
És ha merész voltál magad úr nevet adni magadnak,
A vad elől ne szaladj, vagyon istened, a ki megőriz,
Nem szabad a vadat és körmét a vadnak imádnod.“
A gyermek hallá e szellemi szókat azonnal
S ébrede s szőke fejét fölemelte zavartan az éghez.
Szíve-repesve köszönt a kis csillagnak, az élő
Istennek hálát örömében adózni felejte.
S őt az erős isten meg nem büntette: mosolygott.
Már mene a gyermek s halovány ködöt ölte magára
És megszínesedék a köd s lőn könnyü ruhává.
Teste setét zöldben, két lábát fedte piros bőr
S tiszta fehérséggel díszlett kalpagja. Palástja
Kék vala s a kiderült égnek jatszotta le színét.
Még csínos vala, nem ragyogó; de ezüsti sugárt kért
A kis csillagtól s csillámmal szegte palástját.
S rajta kihímzé a rétet s a réti virulmányt.
A napot is feljöttében megleste az első
Sziklatetőn s aranyát bőven hintette ki mellén
S rojtosan ép czombjain. Mennydörgeni kezde: lekapta
A hegyi villámot s villám leve mentekötője.

A mennykő leesék, buzogányúl vette kezébe.
Gombja hibázott még. A sík rétekre leszálla
És a visszamenő tengert kísérve, vadászó
Ujjaival kis bokrok alatt elnyomta csigáit
S gyöngyeivel raka sort mellén. Meglepte az alvó
Kolcsagot a tavakon, s tollát feltűzte lobogni
S játszani szellővel. Jött a délesti szivárvány,
A szigeten magasan kiderűlt szép boltja s az erdők
Végein a mennyből földnek peremére lelépett.
Ott termett ő s a kegyeletből lőn öve színes,
S szép vala és ragyogó s daliás mint Bendeguez és Bál.
Így fölkészülvén, a nagy tengerhez alá ment
S tűkre lön a tenger. Látá fölbukni alunnan
Hajnalodó képét, a szörnyek tábori láták
S uszni feledtökben, bámulva megálltak előtte,
Ő szilajon s büszkén kissé a szirtfokon állván
Megmosolyogta magát és elfuta a nagy özöntől.
Így élt s éjei csendesek és víg napjai voltak.
A síkot, hegyet és barlangit kezdte bejárni
Megmutogatva magát madaraknak s földi vadaknak.
Mint egy kis pokol, úgy zúgottak az éktelen öblök,
Sok kölykes fenevad moraját bömbölve magokból:
Rajtok ment mégis s bántatlan tére közűlök.
Volt az oroszlánnál s a tigris szörnyü tanyáján,
S megszívelék őtet; de mikor nekibátorodottan
A vad kölykek után kezeit játékra kinyujtá,
Gyilkos lánggá gyúlt szemeikben atyái haragjok.
Hasztalanúl szólott, mentséget mondva; könyörgő
Szózatit ordítás dörejével nyomta el a vad
S a berekedt barlang mindinkább rettenetes lön.
Már az oroszlán kelt, szilajon megrázta sörényét,
S rendítő vala és iszonyú járása, körében
Kölykeinek; feje mint egy domb vad fákkal övezve,
A gyermek futa és feledé hogy van buzogánya;
Elfuta és bérczneк völgynek szomorodva panaszlá,
Hogy szava hasztalan, azt az üreg lakozói nem értik,
S hogy kivel itt napokat töltsön, nincs társa közöttük.
Végre leült nagy fáradtúl egy szirttorony alján. —
Jobbján barna falak meredeztek, balja felénél
Tátogat egy mélység, feneketlen, fénytelen és bús;
Tán kapuként szolgál a túlsó földi világra;
Lába előtt csemeték, jobb földnek bokrai, nőnek.
S ím mikor e szomorú körben kedvetlenen ülne,
Szél kele bokrai közt s mely köztök sárga tövéből
Zöld lombbal koszorús vékonydad szálat ereszte.
Meghajtotta fejét a szélben s zúgani kezdé:

„Hangabokor vagyok én, sok hangokat összefogó síp“
S mind a több csemeték zúgtak lassúdan utána.
Hallgata a gyermek, nagy lelki gyönyörbe merülve
Hallgata, mint ki körűl ének zendűl meg az éjben
S kedves távolból jő megszakadozva fülébe:
Érti; de szerzőjét nem tudva, epedve gyanítja.
Így várt egy kissé; de tovább is rendre suhogtak
A hangos csemeték s a gyermek titkukat érté,
Tapsola és tombolt örömében. Gondolat ötlék,
Új s nagyot igérő, békétlen eszébe; kiállott
A vak mélységhez s lekiáltott tág üregébe:
„Kelj ide forgó szel, kelj föl nekem, ormok urának
És te sodorj sipot a sok szózatu hangabokorból;
Hangabokor terem itt, sok hangokat összefogó síp.“
Szólt s követ indított az üregbe, nehéz követ; arra
Fölkele forgó szél a földnek szinte beléből.
Lenn vala még s moraját már is hallhatta: üres hang
S tompa moraj volt még, de telibb és rettenetesb lőn
Hirtelen, és hogy elért az üreg szájához, üvöltve
S elfeketedve csapott a legszebb hangabokorra.
Bús vala harcza szegény csemetének; sírt mikor a szél
Örve hajába kapott, szomorún nyögdeltek utána
Társi; de nyugtalanúl várá a gyermek; azonban
El volt ütve magas feje már, kisodorva tövéből
Hangos kérge: helyén pusztán és dísztelenűl állt
A nyomorú törzsök, csak imént fejedelmi nevendék.
Héja pedig síp lett, azt a szél vette magához,
Meglyukgatta s fölét beszegé pintyőke torokkal
Szózatos és minden hangok hamar eltanulója
Lőn a síp s legelőbb a szél így zeng vala rajta
Élesen és hidegen, bömbölve, sivítva, morogva:
„Hej! ziv, ziv, zivatar vagyok én, fia a zivatarnak,
Forgó szél vagyok én, levegői fenéktelen örvény,
Örvény a földön; örvény a tengerek árján.
Port eszem a földből, iszom a nagy tengerözönből.
Meg ne dobáljatok a köves úton gyermekek engem:
Visszadobok követ és szórok szemetekbe csoportot,
S elfutok és hegyen és völgyön ragadozva kerengvén,
Por, fű és fa bolond lejtőre kerengnek utánam,
Mint te szegény gyermek, kit megtánczoltat ez a síp.
Hajh! haragos zivatar vagyok én, fia a zivatarnak.“
Így zengett a szél s a gyermek kénytelen ugrá
Lejtőjét; de hamar buzogánynyal sujt vala hozzá
S a szél a zengő sípot nagy ijedten elejté
És fut a gyermek elől, önnön sípjának előle;
Mert a sípba legott a gyermek kezde fuvalni

S önnön hangjaival kergette meg a lesüvöltő
Forgatagot, mely mindinkább lejtőzve kerengett
Föl meg alá egyaránt, és nem vala nyugta: dühödten
A tengerre csapott, még ott is utána sipolta
Kergeteges hangját a gyermek, s az tova zúgván
A vizet és lebegő halait felhőkbe sodorta.
Messze zavar színben látszott nyoma bérczi folyamként:
Végre lelankadván a nagy tengerbe merűle,
S égbe sodort vizeit s halait még visszabocsátván,
Nyögve kihalt tova, szintén egy más égnek alatta.
Vad gyönyörűséggel nézett a gyermek utána,
Háborodásának s a zengő sípnak örülvén. —
Egy hangú vala még, rendítő, mint maga gyors
Forgatag, a ki belé legelőször üvöltve lehelte
Szózatait: de tovább vágyott a gyermek: akarta
Hogy minden faju állathang sípjába szoruljon,
Hogy mikor ő fuval, azt minden faju állatok értsék.
S ím mitevő lőn? egy vermet keresett ki, nagy öblűt,
Tér fenekűt, rövid és szűk végű sziklatorokkal.
Ebbe vetette az állatokat, kiket anyjok elől vagy
Nem bírhatva velök, távol létökben elorzott.
Itt vala már a borz, a bolygó rókafiakkal
A buta medvekölyök, az agyargó tigrisi fajzat,
Farkasok és nyulak, a levegő utazói is, a már
Tollasodó turölyűk, s búsongó gyáva galambok.
Mind a mély kebelű fényetlen öbölbe lekötve
Búsan együtt sirtak, vijjogtak, bőgtek, ugattak.
Most jöve a gyermek, hurczolván két kis oroszlánt.
Bojtosodó nyakaikra veté két karjait, és így
Melléhez nyomván, az öbölhöz vitte le őket.
Ott azok éles üvöltéssel harsogva megálltak,
Hasztalan: őket is a zengő torok alja benyelte.
Függő bérczek alatt a tűztelen éjszaki tájon
Árva kietlen völgy feküdött, vak honja az éjnek,
Hajnala nincs annak, deleit nem látja verőfény,
És ha fölűl csillag megyen el, besötétedik arcza.
Fényt egyedűl a rettenetes villámok okádnak
Árnyékába, az is közepét alig éri, elalszik.
Mély pedig és undok: növevényei barna harasztok,
És nyavalyás kórók; tavait sár iszsza el, és a
Bokrosodó sás közt nehezen foly barna patakja.
Fenn állt a gyermek, mikor a villámok ütötték
Éktelen oldalait. Csak félig szürke homályban
Nyílt meg az agg mélység: köderesztő öblei, kormos
Szirtei tornyosodó fejjel felütődtek az éjből,
Rajtok erőtlen rémalakok csapatozva borongván.

Borzadt a gyermek, mikor azt szemlélte, fehéren
Hagyta piros képét a szivhez ijedve futó vér,
Mégis ohajtásit nem tudta elölni: kivánság
Szállta meg a mélység lakozóit hallani, látni.
Háromszor megakadt elijesztő gondolatokban,
Háromszor neki bátorodott, s mellére akasztván
Forgatagos sípját, a rémek elébe megindúlt.
Vékony sziklafalak befelé horpadva keríték
Mindütt a völgyet: rólok nem léphete útra,
Vissza tövökhöz tért s buzogánynyal rést töre rajtok.
És beereszté a napot, a nap déli világát,
Melyre midőn megbontakozott a völgyi setétség,
S a buta rémalakok szakadozva enyésztek, utána
Ment maga is, a bűnfészekhez elére legottan.
A puha földből ott sívó ördögfi csoportok
Búttak elő, undok feketén, és füstöt okádva,
Aprón s oly fölösen, mint a rét füve tavaszkor,
Vagy vízár iszapos hagyományain a serevény füz.
Mindezek a fénytől nyavalyásan elesve hevertek
Lába előtt, kiket ő legelőbb meglátva, csodával
Néze, s utálattal, szólván hozzájok imígyen:
„Hát titeket ki vetett ide el? ti keservesek, e sár
Völgy fenekébe ugyan ki vetett el benneteket, hogy'
Oly sürüen nőttök? szemetek mért gyűlöli a fényt,
Melynek egyéb élő vigadozva köszönti derültét?
Vaj! mi nagyon nyomorúk, nyomorúk vagytok ti, s utálat
A ti tekintettek. Még a mit láttam, azok mind
Hajnali szépségek, napok, ékes csillagi rendek
Hozzátok képest, s maga a rút béka virágszál.
Mert csunya kis féreg fejetek van, rajta hajúl vad
Tüske terem, s feketék vagytok, feketébbek az éjnél,
Lelketek is feketén gőzöl ki belőletek, oly rút,
S mely sanyarú szavatok! de tovább mit késem? ez a hang
Szükséges nekem: elviszlek gödrömbe pihenni.
Síjjatok ott, hogy hangotokat sípomba fogadván
Sípom után legyek én fajotoknak is egykor urává."
Így szólván kettőt lábánál fogva ragadt föl
S visszafelé indúlt. A résre nyomúltak azonban
Sanda irígy baglyok, s fényét elfogni sietvén
A bejövő nappal harczolva huhogtak előtte.
Kétes fény vala már. Sietett a gyermek; utában
Szörnyen előtűntek már a rémképek, előjött
Sánta vak apjával s inait kezdette harapni
A sárkányfi, de ő buzogányát vágta fejéhez;
Ez megszédűlvén, ráűlt, hogy rajta utazzon.
S ím mi nagyon különös, s könnyű vala visszamenése!

Baljában viszi ördögeit, jobbjában az izmos
Mennykővel meghajtja lovát. Az nyögve, pihegve
Tántorog és a rést keresővel szerte csatangol.
Végre fölért s szétkergetvén a baglyokat, a fény
Országába kijött. Sárkányát visszariasztá,
S hogy minden rút nép véletlen föl ne jöhessen,
A rést, hasztalanúl, köveket halmozva, bezárta.
Ment és ördögeit zajgó gödrébe vetette.
Minden hang vala már, szép még nem. Egy égi madárka
Sok színű, s kecses, egy repülő kis tarka szivárvány,
Szálla ragyogva elő. Fiatal még s gyenge, de szárnyát
Már bőven gyönyörű apjának tolla kiverte.
S édesen és tisztán keltek dalolási: szerelme
Ő téres ligetén a szép hajnalnak, az estnek
S ifju virágoknak, vígan mulatoz vala köztök.
Ezt az epedt gyermek kergetvén szüntelen, egykor
Bokron elültében fáradtan fogta el, és a
Sziklatorokba vivé. Ott az keseregve siratta
Régi szabadságát; de siralmán szíve megesvén
A gyermeknek, ez ő hozzá így szóla szelíden:
„Ah madaram, szép kis madaram, ne zengj te siralmat!
Tégedet én az üreglakhoz nem veszni hozálak.
Dallani hoztalak el, s ha sipom hangjába fogadta
Énekidet, tova ismét a magas égbe bocsátlak,
Hogy legyen ott örömed, s ha fölérsz istenhez, előtte
Meg ne gyalázz, hanem elmondhasd: a gyermek imádód,
S boldog, igen boldog, s azt zengi: hatalmas az isten!“
Így szólván madarát egy kis csemetére letette,
Melly egyik oldalról az üreg szájára kíhajlott;
Ott az megszállván, kis lyukra bezárta legottan
A vermet galylyal, hantokkal is, és oda sípját
Úgy helyzette, hogy a lyukat annak szája befogván
Tüstént gödrének megterhelt gyomra kiadta
Hangjai rettenetes zavarát a hangafa sípon.
A mint a komor éj két fattyja sivalkodik és bőg,
Mint fene mérge miatt ordít a tigris, oroszlán,
Fél, nyöszög a gyengébb, a sas fajozási visítnak,
Mind egyszerre süvölt, ordít, és nyög föl alunnan.
És a forgószél erejével zúgva kerengvén
Még a csillagot is megtánczoltatja, ha nem fut
S ím mikor a kisded szárnyas csattogva megindúl
Zengeni, mind hallgat, mind elnémúlva nyugosznak,
Csak maga bájosan és tisztán zendűl meg az ének
És a forgószél erejét is megszelidítve,
Földet, eget, tengert örömámúlatba merít el.
Lejtve vidáman jő a gyermek, visszaragadja

Dús hangú sípját, s madarával az égbe hagyítván
Teljes kedvében nem tud hova lenni szivével:
Fut, riadoz, szökdel, s meg-megzendítgeti sípját.
Ifju madárka repül könnyű szárnyakkal azonban,
Hála, öröm hangján zeng a hajnalnak, az estnek
S ifju virágoknak: szerelemmel repkedik ismét
A hüvös árnyékban, s víg napjai visszakerülnek.
A vad csorda pedig fiait keseredve nyomozván
Gyilkos erőszakkal kél völgyeken, ormokon, erdőn,
És az egész szigetet hangos robogása betölti.
Harcz zajog a földön, harcz a levegőben, erősek
S gyengék közt egyaránt, s feddőleg néz le az isten.
A vadak a vermet, fiaik hangjára sietvén,
Fölverik, és kiki fajzatival megtölti tanyáját.
Majd az erősebbek, dühöket fene méreg emelvén,
Borzasan és sanyarún a gyermeket ölni rohannak;
Az pedig ül, s a bájsípot megzengeti köztök.
S ím mi csodát támaszt! sürüen csapatozva sietnek,
Bátrak, félénkek, repülők, és földiek össze
S körbe sodortatván a forgószél erejével,
Megrohanás helyett, dölyfös kényére kerengnek:
Lejt az erős tigris, méreggel lejt az oroszlán,
Rázza fejét iszonyúan, rázza sörényét,
S keble tüzét égő tőrként hordozza szemében.
Lejt a vad kuvasz, a sírok bontója setéten
Járja kerengőjét, könnyen szökdelve fölöttük
Lejteget a párducz, s agyarogva vonítja bajúszát.
A szörnyű kígyó, csörgését megszaporítván,
Forgó társai közt testét karikába csavarja.
Köztük erőtelenűl a kis sereg, ürge s egérség,
A nyavalyás nyullal majd félig halva forognak,
Aprózzák, törik a tánczot, most lábra kel itt egy,
Majd egy másik esik el, s estében is egyre kereng, mind
Részegek a síptól, a sípnak forgatagától.
A lassú csiga is, mely gyöngyét kérni kimászott
Társaival, nyomorúlt, a síp sodrába kapatván
Kénytelen új füveken czifrábban mászni meg útját.
Szinte az a játék tünik a levegőben is: egymást
Kergetik a madarak, gonosz ölyv, vad héja, galambok,
Darvak, apró csízek mind egy karikába sodorva
Forganak: a haragos sas leng feketedve fölöttük
S gyáva kerengését felhőkbe takarni sietvén
Szárnya serény vágásaitól sebesedve nyög a szél.
A síp hangja sötét földnek kebelébe is elhat.
Onnan egy-egy halmot zajosan fölvetve fejével
A síp hangja után két ördög tör ki, egész rút

Szörnyűségében. Megeresztett madzagok ágán
Hord az egyik száraz derekához övezve tizenkét
Kormos ikert, a legvásottabb kölykeket; és lejt,
S mindazok éktelenűl lejtnek marakodva körében
A másik maga jő, bűnnel hizlalva, kövéren,
S termetesen: négy árnyékot vet teste, világnak
Négy tájéka felé, ártalmast s lélekijesztőt,
Melytől a forrás fenekéig apadva kiszárad
S szerte tavasz hímzette mezők nyomorúltan elégnek.
Lejt ez is, és a fényt irtózván, szinte lyukat néz
A föld kérgibe, úgy oda van nézése szegezve.
És ebben lele kedvet, ezek látása voná a
Gyermeket; ő ragyogó díszében halmokon ülvén,
Nézte miként a tarka sereg sípjának utána
Járta kerengőjét, most lassan, majd sebesebben.
Félre nem is nézett. Ott egy kis lánynak alakja
Lenge szelíden elő. Mikor a vad sziklatorokból
Megmenekedve szabad szárnyakkal evez vala égnek
A kis tarka madár, első öröméneke szülte
Akkor az édes lányt, a légnek tiszta fölében;
És szellők nevelék füveken ringatva, s virágok
Bíborain. Gyengéd tagjait betakarni leszállt a
Csillagos esthajnal, s szűz harmat téjjel itatta;
Lelke pedig fény volt, az örök fény tiszta sugára.
E kisded remekét ég és föld látta foganni
S csendesen állta körűl; maga a napok istene hozzá
Adta mosolygását, hogy kezdene szíve dobogni,
S a szív, bánatok és örömek forrása, megindúlt.
Volt foganásakor a levegőnek méhe fehér köd,
Melyből ő mint lágy kikelet rózsája feselvén
Kellemes álomként képessé kezde simulni;
Végre fehér köde változván tündéri ruhává,
Lány kele lassan elő, a legszebb testi valóság.
Lábai mint az öröm zengése, lebegve röpülvén
Teste kicsiny súlyát hordozták mennyei bájjal;
Arcza mosolygás volt, szeme pillantása virág, kék
Parti virág, melyből mikor éjet kerget el a nap,
Ifju sugárival a leggyöngyebb harmatot iszsza,
S ezt a sípba fuvó gyermek nem látta. Kifáradt,
S halmának döntötte magát. Harsanva kifordúlt
A síp markából: szemeit betakarta az álom.
Tüstént a két bűn földnek gyomrába lesúlyedt;
Örvendvén, noha bágyadtan fészkeikbe siettek
A madarak, barlangba vadak, s hűs berki tanyákba.
Összezavart csontaik épűlete szinte koczogván
Vert hadként mentek sántító hosszu seregben.

A kis lányka pedig végig lejtette letarlott
Síkját a rétnek s eltűnt a déli ligetben
Tiszta nyomán füvek és sok színnel büszke virágok
Hamvaikból gyönyörű lábát csókolni kikeltek,
És az elégett föld tavasz ékét vette föl újra.
Még a gyermek azontúl is sokat űzte csodáit
S napról napra vadabb szivüvé lőn vad gyönyöreiben;
Sípja csapás lett a szigeten, maga rettenet és gyász:
Minden rendü lakók iszonyodva futottak előtte;
Bujt a csillag is, és gyász ködbe takarta világát.
Egykoron ismét így gyötrötte az állatok éltét,
Jobbról gyenge nyögés jött szellő szárnyon azonban,
S bája hatalmától megcsendűlt lelke harangja.
Arra tekintett, és látá a lányka lebegtét.
Ajkai közt a hang bámultan elálla, rekedve
Megnémúlt a síp, maga, mint ki az álom után néz,
Néze merőn, s feledett mindent, ébredni csak akkor
Kezdve, midőn a lány eltünt a déli ligetben.
Milly igen édes volt az első látása, mi hévvel
Vágya, kiterjesztvén kezeit, szót váltani tőle,
Testvér kellemein tova is bámulni! de ez ment,
És a gyermek előtt az egész természet üres lőn.
Újra sipot fútt és a lányka is újra előtünt,
Nem maga, föltünt mind a sípnak szörnyetegeivel,
S rettege a gyermek lánykáját féltve dühöktől.
És az ezer hangú síp megnémúla, fuvóját
Elhagyták az előbbi gyönyör, s jó kedve csalárdúl.
Nem vadakat keresett többé; de kiváncsi haraggal
Bolyga mezőn, avaron, s a lánynak leste suhantát.
Többször is így szigetét bujdosva bejárta, ohajtván
A kedves tüneményt; de nem azt, hanem életemésztő
Bús sírnak fenekén, rosz ebédnél lelte Halálfit,
Melly őt, fusson bár, valahára eléri bizonynyal.
Mind a többi Halál, országos népek ölői,
Száguldozva kimentenek a nagy messze világra
S ezt hagyták egyedűl hogy az egynek lenne halála.
Ült pedig anyja setét fészkén a sárga Halálfi,
Némán és siketen. Némán, hogy meg ne beszélje
Senkinek is végét, siketen, hogy sírni ne hallja
A nyavalyák fiait s ha dicsőt kell rontani, meg ne
Lágyuljon végén, bár nemzet epedne is érte.
Pisla világ bolygott szeme mély üregében, erőtlen
Csontai zörgöttek lélekborzasztva, ha mozdúlt,
S gyászos enyészet volt vállára kerítve palástúl.
Szája kajánságtól vala halvány-kékre beszegve,
És csak alig takará sorait gyér barna fogának.

Termete váz, szive kő, horgas keze fojtani termett.
Most is játékból abban gyakorolta hatalmát;
Fojtogatá még a levegőt is, s lábhegyen állván
Mint a vizbe haló, sápadtan kapkoda szerte.
Puszta vidékénél nem látszik semmi is élő.
A mi teremne talán, fojtó párája elölné;
Csak bürök, és keserű mérgek növevényi tenyésznek,
S köztök az éhes pók feketén és dongva csapongó
Légynek, az eltévedt szunyogoknak fonja veszélyét.
Legtova fenn bagoly áll, éjfélt öltözve magára
S durva jövendőjét tompúlt huhogása jelentvén,
Agg denevérek közt örvend e síri homálynak.
Fegyverek is vannak nagy számmal rejtve körében,
S mindenféle segéd, rövid élet vesztegetői.
Mint ugyanannyi gyilok fetrengnek az ifjukor első
Vétkei bokrosodó nyavalyákkal rakva: továbbá
A rút tobzódás álomtól gyakran elorzott
Éjei állnak mind rontó fegyverre lapítva.
A sorsnak sujtó buzogánya is itt van, epével
Nagy sebek és kínok vagynak gombjára beírva;
Lángsas az éh; a szomj égő, vérkeblü oroszlán.
Maszlagi a bűnnek, s az irigység mérge kigyóként
Mardokló szégyen, s a késő bánat epéje,
Gyötrelmek, haragok mind annyi segédi Halálnak
S szörnyetegek képét viselik mellette ijesztőn.
A bús emlekezet szárnyas nyíl, mellyet az elmúlt
Boldog idők szaladó pártusként visszalövelnek.
A komoly elmetörés, kedves kín kardja, setétlő
Éles aczél a vak kétségbeesés, lobogó tőr
A féltő szerelem: éget ha öl, ég ha nem ölhet.
S életek és örömek hervadnak szörnyü tüzétől.
Nyílt verem a vénség, bizonyos benyeléssel ijesztget.
Mindez együtt ha kikel fogyató pártjára Halálnak,
Hol van az, a ki setét gödrébe ne dőljön előtte?
Eldől! el! bár a nagy eget verdesse fejével,
S lába nehézségét poklok mélységei nyögjék,
A gyermek mikor ezt látá, elfagytak agyában
Minden gondolatok, kebelét megcsapta hidegség,
Lélekzése fogyott. A sír szélére legottan
Visszaszökék s szabadabb levegőből néze le hozzá.
Látta midőn fegyvereit ragadozta soronként
S még nem igen bírván, agyarogva hogy álla közöttök.
Éhes lőn azalatt, lebukott térdére, s marokkal
Ette föl a sanyaru földet, nagy bőven evett föl,
Mintha magát avval mélyebben elásni kivánná.
A gyermek pedig elmene és hol sűrü szövéssel

Fákra fut a juhszalag, lógó fürteikbe fonódván,
Hajlékony kötelet készíte ügyes keze abból.
Most neki bátorodott, s ellenségére lesujtá
A súlyos buzogányt; szédűlve ledőlt ez azonnal
S hosszan, erő nélkül leterült a síri magányban.
Akkor alá ugrott győzője, nyakába vetette
Nyers ihszalag kötelét, kihuzá a hurkon az ürből
S vitte tanyája felé. Megszünt szédűlni azonban
S ellenkezni akart a sírfi; de kötve nyakánál
Fogva huzá őt a gyermek, nem tudva kegyelmet.
Nem maga jött pedig, útja felén egy anyátlan oroszlán
Látva dicsőségét, leve kísérője nyomának,
És a nem siető rabnak mardosta bokáit.
Mely jól jött, mi kivánt történet az ormok urának!
Egy kedves helye volt: halom, álmai halma gyakortább
A csend éjjelein. Maga állt a róna mezőben
Villámtól menten, s zivatartól meg nem üvöltve
Fennyen emelkedvén egy idős tölgy déli tövében,
Domboru zöld tetejét futamó árnyékival őrzé.
Itt az örök tenger moraját, harsogva leomló
Hegyvizeket kellő vegyületben hallani. Távol
Látszanak innen azok, s a szem játékai rajtok.
A patak is, mely nem tova fut, csörgése zajával
Lombsuhogásba hal el, s tündérálomra vet ágyat.
Dél vala, s a gyermek fáradtan jött ide most is
Új két társaival. Veszedelmes rabja fatőhöz
Kötve alant állott, maga fenn ült, s a kis oroszlánt
Könnyü szelídséggel simogatván csalta magához,
És aludott, lankadt testét hamar érte nyugalma,
S ezt hamar érte csapás. Minek alszod el a napot? Így szólt
A komor éj s felhozta setét országa hatalmát,
Küzdeni a nappal. Minek alszod el a delet? Így szólt
A dühödő éhség. Hova lészsz munkátlan eszeddel?
Szólt a fergeteg és elment harsogva fölötte.
Háromszor dördűlt, s föl nem kelthette az ég is.
Csend lön azonközben, s a gyermek aludta veszélyét.
Hév szellő jöve távolból, s egy hű szeretőnek
Hordta sohajtását. Fáradtan elére az egykor
Szépéhez; de hideg kebelétől visszaveretvén
A nagy tengereken bujdosva kereste halálát;
Most ide lengedezett, szomorún a síphoz, ütődvén,
Annak torkolatán elhalt a gyenge sohajtás.
Tüstént megcsendűlt a síp, nem gyilkos erővel,
Lassudan és gyengén csendűle meg a szerelemnek
Lágy epedéseivel híván a gyenge leánykát.
S eljöve az mosolyogva, nem is kísérve vadaktól,

Szép maga jött el most; de Halál karjába kerülvén
A dombnál ragyogó lelkét oda vesztve rogyott le.
Őt a durva halálfi midőn rontotta, kegyetlen
Kő szive mogmozdúlt hangos kopogásra, mosolyga,
Mint lehetett, s lelkét nagy örömmel nézte kezében,
S nézte szelíd álmát, mert csak szendergeni látszott,
Még csak alig szünvén pihegő keblének ütése.
Kellemesen nyugodott mint egy kis habhalom, elmúlt
Fergetegek partján, meg sem ringatva szelektől.
A kis oroszlán ezt békén nem nézte: hatalmas
Ordítással ütött a sírok gyilkos urára,
S fojtogató kezeit szilajon kapkodta fogával.
Ébrede a gyermek. S így tűnt a lányka szemébe.
Ott termett, kezeít rokonúl illette kezével
S monda szelíden: „Kelj, ébredj szavaimra leányka.
Én vagyok itt, s édes húgomnak mondalak, ébredj"
Nem kele az. Sípját rendíté, hasztalan azt is,
Szörnyei föltüntek, de nem a kis lányka: Halálfit
Kérte utóbb, siketen s némán és visszatolólag
Álla az a ragyogó lelket markába szorítván.
S ríva nehéz szemmel nézett rá a fi-oroszlán.
Akkoron a gyermek gyilkos rabjára rohanva
Harczot kezd vala, és harczolt vele három egész nap
Rettenetes kopogás hallott a domb tetejéről,
A mint a csontváz tetemét buzogánynyal ütötte
Szüntelenül, s az még nem akart engedni; de végre
Összerogyott rosz csontaival; a gyermek erőt vőn,
Elragadá vad körme közűl a mennyei lelket,
És megadá ismét a lánynak, epedve, ohajtva
Lesvén szemeivel, mint fog megnyílni az élet,
S nem lese hasztalan: a kis egek megnyíltak előtte.
Nem sok idő haladott, testvérek lettek, enyelgők,
S kedvesek egymásnak. Folyamoknál játszva elülvén,
Gyakran együtt versent suttogtak az esti szelekkel,
S a sudamó halakat lesték kis tüske horogra;
Vagy madarat szedtek, vagy együtt telepedve virágos
Pázsiton a fejeikre hajolt fa gyümölcseit ették.
A tengerhez együtt jártak, szedegetni csigákat,
Vissza együtt tértek bérczekre, fenyérre, ligetre;
Nem feledék az erős istent: leborúlva imádták
Nap keletén és nap nyugotán s a fergetegekben,
És az erős isten kegyesen nézett le reájok,
És szúnyadni hagyá őket, szúnyadni az érzést,
Hogy mig az ifjuság zsendítő napja derűlne,
Gyermeki szíveiket kora gond ne gyötörje s tilos vágy.
Nyugszanak. Arczaikon boldogság álmai tűnnek

Szűz ragyogásban elő, nem háborgatja szerelmek
Ostroma szíveiket, nem sejtenek átkot az élet
Gondjaiból: az ohajtások, s a csalfa remények
Kínjai, és ezer indulatok hada, mint ugyan annyi
Fergetegek mélyen kebleikbe temetve nyugosznak,
S boldog időtlenség árnyéka borítja be őket.
Mennyi zavar, mi veszély, ha csatára kiszállanak egykor,
Majd ha setét örvényi közé iszonyodva tekint le
A szív, s a sebes ész szárnyát felhőknek ereszti
És mikor azt mélység nyeli, ezt szédíti magasság,
Hol vegyen akkor erőt, hol irányt, s hova vész el az élet
Még az örök sors is, mikoron pusztítani eljő,
Mennydörgő kerekét gyengén jártatja fölöttük.
Ártatlanságnak kora, kedves vagy te, virágos
Fához az áldásnak völgyében vagy te hasonló:
Azt sürüen koszorúzva fedik teli gyenge növések,
Díszes az és látása remény a völgyek urának,
A jövevénynek öröm; de korán megrázza magát a
Szél zivatarjaiban, s a vész elhordja virágit.

MÁSODIK ÉNEK.

„Vége nyugalmadnak! kelj, kelj föl az álom öléből
Szúnyadozó gyermek! „Hadadúr és Szűdeli" Kelj föl,
Láss ragyogó napot és indúlj sorsodnak elébe."
Hangzik az ég, és e szavakat harsogja magából.
A kik imént a gyermeki kort láttátok enyelgő
Kéje lefolytában, halljátok az ifju napoknak
Tetteit is: kik előbb név nélkül játszanak, itt már
Rettentő Hadadúr, és bájos Szűdeli lesznek.
Ah föl az álomból szendergő lányka! ki hagyna
Tégedet ily gyönyörűt álomba temetve tovább is?
Föl te szelíd alak, ég és föld nem hagynak alunni;
Föl te dicső gyermek, Hadadúr, föl Szűdeli. Elfut
Rajtatok a sebes év szárnyas nyila, keljetek immár.
És kel az ifju: sugár termettel szép jegenyére,
Válla hatalmával vas erű sziklára hasonló,
Mellyen, mint eredő lombok, bomlottan inogván
Hosszu setét fürtök vergődnek játszi fodorral.
Bátorság magasítja fejét, magasítja virító
Arcza vidámságát, az ver bebelére, szemébe
Az teszi villámát, s erejével párosodottan
A viadalnak mennyköveit késziti kezébe.
Kél a szűz, mi nem úgy, mint voltak álmának előtte!
Kél, vállán habozó aranyával sárga hajának
Gazdagon, és fényben szép arcza sugárai által.

A gyermekkor szúnyadozó sok bája fölébredt
Termete nagyságán, hódító szikra világit
Kék szeme mennyeiből; csókok rózsái feselnek
Ajkain, a gyönyörök két kisded halmait, édes
Forrású kebelét lassud pihegése dagasztja.
A két gyermek imígy egy ujabb kor hajnala keltén
Egymással szives ellenben serdűlve fölébred,
Egy tüzes ifju, s egy, a kegyes ég adománya, szelid lány:
Ott az erő szépség, itt szépség lészen erővé.
A szép lányka fejét, s lelkén áradva csapongó
Önnön gondolatait nem tudja, nem érti; de retteg,
Édes baj kezd víni szívén, kezd víni nyugalmán.
Már egymást a két szem együtt sugarakban ölelvén
Kezdi szövetségét, majd a sziv néma határit
Megszegi reptével, s belső palotáiba hatván,
Kedves ajándékúl egy képet fest le azokban,
S a szerelem titkos betüit lángolva leirja.
Ég az erős ifjú, s igy szól mély hangu szavakkal:
„Ah ne temesd szemeidnek egét a földbe, leányka.
El ne temess oda engemet is, vagy kedves-e a föld
Annyira, hogy nem mást, csak azonnak nézd feketéjét?
Ím föld és tenger díszét fölvette az éggel
S én ezeket mind nem kívánom nézni, ha látlak.
Húgom-e még, ah vagy mennyszülte leányka, ki vagy te
Hogy rád kell függnöm szemeimmel, ohajtva keresnem
E szemet és arczot, s ez ajaknak hajnali nyiltát?"
Karjait egyszersmind a szűznek elébe kitárván,
Mint özön a földet, készült foglalni ölébe.
Ott a fejledező lánynak szeme rajt' megakadván
Elvesze bájain, a tüzes arczok déli világán,
Nem tuda ellenkezni tovább, oda hagyta magát az
Ifjunak, és ajakán a csók csattanva repült el. —
Rá csattant tüstént tiltó hatalommal az ég is:
S köztök az ősz tengert mélyen mordulva föladván,
Bérczei fellegütő tetejétől sziklatövéig
Megnyílt a sziget, és egymástól válva levének.
Szinte pirúl még ajkaikon lángjával az első
Csók, terjesztve maradt kezeik majd érhetik egymást,
Lábok előtt iszonyú mélység nyildoklik azonban,
S ott hol az édes öröm napját élné le szerelmök,
A hideg éjszaknak rohan el fagyvérü lakója,
S régi, szakállos szörnyetegek verekednek az árban:
„Szűdeli és Hadadúr, tova innen tűrni remélni"
Hallják, s távoznak; mert távozik a hasadott föld,
A becsapó folyamot tengerré téve közöttök.
Még csak az egy szemnek, melly égből vette sugárit,

Áll szabad úta, keserves az is, s van telve könyekkel,
Rajta sötéten, alélt lelkök bús éje borongván.
„Szűdeli, látlak-e még?“ „Hadadúr megjösz-e te hozzám?“
Így váltják egymást szavaik, távoznak azonban
A szomorú partok, mint két testvéri hajónak
Párja, kit a szélvész egymástól messze szakasztván,
Erre egyét, másàt tova hajtja dühödt erejével.
Úgy válának ezek, nyugatot közelítve az ifjú,
A szűz támadatot, mint két fejedelmi szoborkép
Állván a parton, egymásra hiába sohajtván.
De Hadadúr többé nem tűri nyugalmasan; átok
Kelt ajakán, az eget, s földet vádolta, s imígy szólt:
„Ég te kegyetlen vagy, s nincs jóság csillagaid közt,
Föld! te hitetlen vagy, töredékeny portetem, és én
Mely hitvány! hogy ezen nyomorékot látni kijöttem.
Látni! holott vakon, és siketen, mint erdei törzsök,
Mint darabos kőszirt, nyughattam volna hegyekben.
Mért vagyok én itt, e zűr-mindet látni, vagy a ki
Fölhíttál, mikoron nem voltam, mért fadarabbá,
Mért darabos kővé nem hagytál lennem, alattam
Akkoron a földnek mondhattad volna: repedj meg,
S a lobogó villám magas országának: omolj rá!
A kő szózatidon porrá töredezve sem aggna.
Vagy ha vagyok látó, szemeimnek elébe miért nem
Undokot állítál, melytől borzadjon az élet,
Mért nem szörnyeteget, mellyet rázkódva kerűljek?
Nem! legszebb remekét küldé le: szemébe tekintvén
Lelkemet ott vesztém, ez ölemben zártam el őtet
S érzettem gyönyörét, hogy most elhagyjam örökre!
Nincsen erőm, hogy tengeren által elúszszam utána,
Nincs suhogó szárnyam hozzája repülni: előttem
A nagy özönt, sok idomtalanok hasogatva bejárják;
Jő, megy az égi madár, magam attól a ki teremtett
Egy nyomorú szárnyat nem tudtam nyerni segédűl.
Hah ti kik ordíttok, szélvészek imádjatok értem,
S te könyörögj villám, hogy rontson el általatok, mert
Én e kínaimért többé nem imádhatom őtet;
Testvérként ölelem meg ez útált földet előtte,
S lássa dicsőségét! — féregként porba vegyűlök.“
Így elveszve, szilaj fájdalma hevében az ifjú
Földre terűlt, mikor a lányt már nem is érte szemével
S várta setét porban, hogy villám, fergeteg üsse.
És üte a villám, dühödött a fergeteg: őtet
Nem bánták; ingó szigetével partra vetették,
Puszta kietlenség fogadá ott, sárga fövenynek
Tengere, hol foganat nélkül vetnéd el az élet

Magva javát, hol egész ország fonnyadna füvestűl
S rengeteg erdőstűl. Állat nem lakhatik ottan,
Nincs forrás, melyhez szomját enyhíteni jőne;
Csak maga áll a nagy sivatag, sivataggal övezve
Hosszan, s végtelenűl, mely néha viharra fölülvén,
Bujdosik ég s föld közt, hegyet alkot, völgyeket eltölt,
S roppant nagy seregek temetőjét hordja magával
És ha leszálla, halál csendével nyugszik el ujra,
S hév napjain szél sem lebbenti meg árva határit.
Erre midőn Hadadúr kínjától hajtva kilépne,
Nagy-nehezen húzá tántorgó lábai terhét,
S melyet rá isten küldött, órjási doronggal
Fegyveres árnyékát borzadva kerülte hiába.
Szint' ekkor csendes partját a lány is elérte,
Könny mosván arczait, kebelét fájdalmak emelvén,
Átok ugyan soha nem; de panasz hangzott ki szivéből
Bús, egeket vívó hangján a vesztes örömnek.
Mint meghajtja fejét zivatarban gyenge virágszál,
Szűdeli úgy hajtá le fejét búvában az ormon,
Szép hosszú hajait ragadóban hagyva szeleknek.
Őt pedig a tenger nem bántá fergetegekkel:
Lengve fuvalmával kísérte keletszaki parthoz,
Csillapodó hátán szigetét hordozva szelíden.
Ott az emelt parton ligetek mosolyogtak elébe,
Hangosak és zengők patakoktól, s lombi madártól
S csak neki látszólag, látatlan alakban egyébnek,
Kisded tündérek fogadák repdesve, futosva.
Kisdeden oly gyönyörűk, mint egy szép szűzi mosolygás.
Szűdelit ők lágy karjaikon partjára vezették.
Hol mikor az még is bús andalodásba merűlten
Mind csak az eltüntért tengerre sohajtana vissza,
Szerte világ minden részére oszoltanak ők el
S annak kincseiből lakot állítottak előtte.
Mintha fuvott habból nőtt volna ki, gyenge-fehéren
Úgy kele a szép lak lépcsőkkel övezve körösleg,
S barna fenyűk magas árnyaiból kitekintve helyenként.
Fenn aranyos tetején gyöngyöt hintett el egy isten,
S vissza szegényűl tért a nagy tengernek ölébe.
Oszlopok őrzötték tágas folyosóit, azokból
Nyiltanak a termek, hol az élet négy kora, jó és
Bal folyamatjában, harczban, s nyugodalma ezernyi
Képeiben híven volt festve hatalmas ecsettel;
Mind ezek egy belső teremen végződtek el: annak
Nyílt tetejét maga födte az ég szép csillagi fénynyel
S délben egy árnyat adó tündér őrzötte nap ellen.
Ottan az álmadozó szűznek vala nyúghelye, melybe

Tiltva van a látás, más lábnak nincs szabad útja;
Mert szent titka fölött őrt áll a tiszta szemérem.
Ott hüvös esteken őt édes kín álma borítván,
Pirholagos selyemágy dagadó hullámi fogadták.
Így van ez itt; de ki bolyg ott a pusztában epedten,
És sanyarú gonddal? Hadadúr az, kit vadan ingó
Hosszu dorongjával követ a kísértetes árnyék.
Mostan eláll, s árnyát maga így szólitja boszusan:
„Veszsz el erőtlen kép, mit akarsz te nyomomban? utánam
Csúfságnak mit ügetsz mindenha? oszolj tova innen
És az utált tenger közepén sűlyedj le fenékig.
Vagy rémíteni jősz? Hah, akkor mondd meg uradnak,
A ki reám küldött, hogy nincs félelme szivemnek,
És ha pokol küldött, mondd meg neki, jőjön egészen
Mert így szégyent vall, s kaczajomtól megreped a föld.
De ha nem az küldött, nyomorúlt, térj vissza egedbe,
Állj meg az isten előtt, s nap, hold meghallja ha mondod:
„Hogy Hadadúr nem fél sem egétől, sem pokolától.“
Ezt csak alig végzé, villám jöve sebten az égből,
S árnyékába csapott, sugván egy szózat utána:
„Tűrj; de ne zúgj, s fáradva remélj.“ Árnyéka legottan
Földbe merűlt mélyen; de helyette leányka tünék föl,
Szűdelihez föltüntében termetre hasonló
S gyors szaladással eredt csábult Hadadúrnak előle.
Nem haladott tova: barna vihar kergette fövenynyel
És uton érte hamar, még csak szép ujja maradván
Künn a halmosodó fövenyen, fölnyujtva segédért.
Azt az utána rohant Hadadúr megkapta s kigyó bőr
Telte kezét, mikoron fölvonta; kifogytanak immár
Átkai, nem dühödött; a domb tetejére leűle,
S tompa nehéz hangon szólt a sivatagba merengvén:
„Tűrj, és várj! Im várni fogok, míg itten az éhség
Meg nem emészt, s ha fejemre homok hegy esik le, remélni!“
S csak hamar őt önnön vágyának elérte csapása.
A napot érzé már, már érzeni kezdte hatalmát
Égő szomjának, s dühös éhségének, epedten
És oda dőlve nehéz pihegéssel déli fövenyben
Ült az erős ifjú mintegy sírhalma magának.
S látta Halált, az elestével nagy erőre jutottat
Állni közel, s iszonyú harczát elkezdeni rajta.
Éjszárnyon jöve távolból egy nagy sas azonban
S kis gyermek futa árnyában kergetve lepéit,
A ki midőn Hadadúr lábához elérne, lihegve
Öszverogyott. s lepe, s hűs árnyék elenyésztek azonnal.
De Hadadúr éltét még egyszer ohajtani kezdé.
Fölkele mint egy váz végső éhsége dühében,

S ragadozó karját a kis gyermekre kinyujtá.
Sejté a gyermek, s így szólt két térdre borulva:
„El ne szakasz ifju, ne bocsáss szakadottan anyámhoz,
Ím ha fejem megeszed majd kérdeni fogja, hová lett
Gyermekem a te fejed? ha bokámat rágod el, egyben
Kérdeni fogja, ki tett sántává gyermekem? a húst
Ha leeszed rólam, nem is ösmer rám, de ha még is
Olly igen éh vagy, egyik kezemet vedd s vígy el anyámhoz,
Kérdeni fogja szegény, hova lett, kis gyermekem, a kéz?
Én pedig így felelek, szépséges anyám te, ne búsulj
E kezemet farkas, s nem az ifjú, ette meg, inkább
Vas kezet adj ezután, azt majd nem fogja megenni.“
Ezt hallván legelőbb kezdett borzadni magától
S visszaesett fövenyágya felé, bár éhen az ifjú,
S szóla: „eredj kis gyermek, anyádnak ölébe: nekem nincs,
Nincsen anyám, ki ha elmultam, kérdezze hová lett?
Istenem egy volt, most az is el hágy veszni bajomban.“
Bágyadtan mikor így szólott, zaj támada jobbról,
Husfalatot hozván három hollófi repűle,
Azt beteg anyjokhoz napi táplálatra viendők.
Most azon ütköztek, ki legyen bevivője, s csatájok
Közben elejtették Hadadúrnak ölébe az étket.
Mintha ki verméből, mely sírként nyelte be léptét,
Kincscsel lelhet elő, nem máskép vette az égből,
E falatot Hadadúr, kegyesebbnek hitte az istent,
És nem zúga reá. Megevé pedig a levetett húst
Félig, s még enyhét alig érzé, hogy szomorodtan
Lábainál látá a gyermeket ülni, könyörgő
Arczczal: az ártatlant szívéből szánta, legottan
Nyujta falatjából. A gyermek örülve ragadta,
S a hollófiakat kezdé táplálni, kezében
Még egy morzsa maradt, azt izmos konczra nevelvén,
Általadá: beteg anyjokhoz vigye, a ki legifjabb,
S mentek azok vidoran szegdelve az égbeli ösvényt.
Bámulatos szemmel nézett minderre az ifjú
És gyönyörűséggel: de tovább is térdre borultan
A jövevény gyermek még így folytatta csodáit.
Kis poharat mártott a forró déli homokba,
S azt mikoron kiemelte, hideg gyöngyökre megolvadt
A homok, és öbölét megtölté harmatitallal.
Ezt mikor a lakozott ifjú enyhére megitta,
Elszúnyadt s bajain az ital, s nyomos álom erőt vett.
Hűs ölelésével fogadá szép hajnala őtet
S a jövevény napnak, mint kedvest, nyájasan adta.
Ébredvén maga lőn; de merészen szegte meg útját
A gyermek nyomain szaporán hagyogatva csapásit.

Ő mikor így egyedűl a puszta határira törne,
Fekve sivány porban karjához súlyosodottan
Mennykövező fegyvert, buzogányát, lelte meg utján.
Hogy tova ment : kardot szemlél villogni, s örömmel
Szegdeli a levegőt, ragyogó élének örülvén.
Majd egy kürtre botolt, s bele fúva hatalmas ajakkal,
A nagy üres pusztát harsány hangjával elönté.
Mintha setét berkét elhagyja anyányi oroszlán
És legelőbb szabadába megyen, nem tudja de érzi
Ádáz ösztöneit, tör, dúl, rohanással izenvén
Harczot az erdőnek, s meg-megriadozva szavától
Harsog egész környék, valamerre lecsörtet utában :
Úgy Hadadúr önkényt erejétől lelkesedetten
A dühödő harcznak harcz nélkül is érzi haragját,
És hadaz és kürtöl, fejedelme az árva magánynak.
Hogy tova megy, lel arany sisakot domborra kiverve,
S lel haragos lobogót tetején, egy fekete szárnyat,
Mellyen előbb a legszilajabb kerecsenfi csapongott,
S a szabad ég mezejét nyugatig hasogatta kelettől.
Most ide volt a szárny, emez égi vitorla, szegezve,
Várva hogy ütközeten, mint hajdan, előre hasítson.
Nem tova volt a harczruha is, mely tiszta zománczú
Kékes aczél szálból szövetett, és rojtos ezüsttel
Szegve kevély ragyogást hintett a csorva homokra.
Már ragyogott Hadadúr ezen öltözetében, örömmel
Lángítván szemeit, mikor ím a puszta fövenynek
Vége felől hadi mén jött száguldozva, nyomában
Hagyván a szeleket, kik előtte süvöltve kelének.
Hogy közel ért, kis sárga fejét meghajtva viselvén
Meg-megrázta nyakán teli fodru sörényei bojtját.
Nyerge finom csont volt, takarója virágos aranynyal,
Büszke pogány úrnak országló bíbora hajdan ;
S dárda hevert hátán, rettentő dárda körisből,
Mely tüzes élével, mint ártó üstökös úgy jött.
S a sebet és viadalmi halált csillogva kereste.
E mén (Szellő volt) hogy elért Hadadúrhoz, előtte
Földre borúlt, s készült a hőst hátára fogadni.
Meglön az és a mén szilajodva repűle urával,
S vitte setét estig. Már a sivatagnak utóján
Bokrok tüntek elő, forrás öntözte töveiket,
S néhol egy árva virág s halovány fű lenge : továbbá
Dombok emelkedtek, távolb órjási hegyeknek
Bércze nyomúlt szigorún kéklő ormokkal az éghez.
Már fenn a magason vadat űző héja kerengett,
És nyoma látszott a tévelygő vadnak alant is,
Eljött a vad méh, keresé a puszta virágit,

S kebleiken kipihenve, dalát dongotta magában.
Végre füves dombon hat gím jöve sebten elébe,
S éles barna szemét szilajon rávetve, robajjal
Visszaszökött ismét tápláló rengetegéhez.
Itt megeredt a ló, s a mely folyam árja határúl
Foly vala, által uszá, s partján megszálla urával.

E G E R.

HÁROM ÉNEKBEN.

ELSŐ ÉNEK.

Megnehezült az idők viharos járása fölötted
Oh haza! halmaidon s letarolt alföldi meződön
Régi halál lakik, és dühödötten táboroz a harcz.
Sirhalmok hegyeid és völgyed sírgödör, ősi
Nagyságod nagy romja magad, még állasz, utósó
Harczodat állván a vas erőszak ütései ellen.
Mélyen alászállott napodat félholdu pogányság
Éje borítja, s vesző fiaid pártokra bomolva
Egymást és fogyaték javadat nyomorúltan emésztik.
Büszke, világrontó seregidnek híre hová lőn?
Hol van erős Pécs, hol fejedelmid sírja Fehérvár,
Hol Buda? hajh! vad igát hordoz, s a szolga Dunában
Megdőlt tornyai árnyékát borzadva tekinti.
Még Eger áll, a puszta Eger, sasfészke Dobónak,
Honnan az eltapodott haza vég villámait ontván,
Már nem is ön mezején, meg-megdördíti hatalmát,
S száguldó törököt rettent, és táborokat dúl.
Ott Ali, s két földrész fiait tengernyi seregben
Hadba vivő Amhát elakadt dúltában: ijeszsze
Bár ezer ágyuival, fog rengeni tőle hegy és völgy,
És az erős talpkő a várnak alatta megindúl,
Nem maga harczijedelme Dobó, s védői Egernek.
Díszesen áll Eger a termékeny völgybe kitéve,
S mintha leélt idejét álmodná vissza, megagott
Várkoszorúzta fejét kisded dombhátra lehajtja:
Bús-mormolva fut a testvér habu csermely előtte,
S partainál szüzek, és nem enyelgő gyermekek egymást
S a boruló tájat félénken nézve bolyognak.
Vékony ködbe vonúlt és csendes az ég is; alatta
Tévedező madarak járnak, s a puszta mezőben
Száguldó lovagot kísérik vizsga szemekkel.
Benn a mély csendet csak néha szakasztja meg a zaj,
A megütött fegyver zaja, s bús éjféli harangként

Zeng egyedűl és messzeható riadással az őrszó.
Fenn pedig a haza bánatját hordozva szivében
Áll a harczi Dobó. Vélhetnéd lenni szobornak,
Mellyet ügyes kézzel fölségesen állata hajdan
Legragyogóbb korból a művész, s díszes alakban
Megtartott az idő, hogy utóknak lenne csodájok.
Vélhetnéd; mert mozdulatát nem látni fejének,
Nem hadütő hős karjainak, de szemében ölő tűz,
A szabad elszántság megemésztő lángjai égnek.
Míg ez igy áll s a csendes Eger patakárja susogva
Visz pillantatokat, mellynek nem térnek ezentúl
Vissza nyugalmának, délről megvillan az ösvény,
S mint ki világrontó seregeknek hordja parancsát,
Büszke lovaglással követűl jő Handsa tövéhez
Tüstént megzendűl Eger, és nyugodalma fölébred
Álmaiból. Felszökkennek, riadozva, zörögve
A nyugvó katonák, valamint nagy darvak az agg tó
Partainál ülvén, ha fenyíti veszély jele őket,
Mind felrobbannak, szavaiktól zeng az egész tó.
Jő Robogó, nagy barna fejét a zajra fölütvén,
Mint valamely bika, vagy deli méltóságos oroszlán,
Mely barlangjában meg nem tud férni dühétől,
És kijön a napot és erdőt rémíteni: úgy az
Jő le, s feledtében hordoz nagy cserfa dorongot,
Mellyet imént kúthoz géműl faragának az ácsok.
Avval, mint valamelly árboczczal jára körűl, s a
Vad törököt s kísérőjét jegyzette halálra.
Jöttek utána Vas, a vasnak tesvére keménynyé
Harczolt karjaival s mindünnen fürge huszárok
S vas kalapos hajduk; jött várnagy társa Dobónak
Mecskei, még csak alig vetvén el póri dorongját,
Melylyel az agg falból példát mutogatva henyéknek,
Új torony épülvén, köveket gördite tövébe.
Várnagyi szép kaczagány fedi mostan vállait, arcza
Déli derültségben, komolyan fut el árnya vitorlás
Kalpaga szárnyának. Bátor lépése mutatja,
Hogy nehezet nyomnak haza földén lábai s róla,
Míg az alóla ki nem fordúl, ő futva le nem száll.
Jőnek utóbb bámész pórok, s munkája-felejtve
Jő sok barna kovács, félig kész kardja vasával,
Mindezeket bátran szemlélgeti Handsa; de társa
Csendes Omár egyebet látszik vizsgálni, merengő
Két szemein bús emlékezet holdfénye ragyogván.
A fölijedt hölgyek, köztök hattyúi Egernek,
Két deli lány közelít, lebegő magzatja Dobónak.
Ifju Dalár, s karján a már-már hervatag Ída.

Termete még oly büszke sugár, mint lelke sugár volt
Boldog napjaiban, de szemének lángja kiégett.
Még csillag, de nem a szerelemnek csillaga: oly tűz,
Mely hidegen, s érzéktelenűl néz puszta vidékre
Hóviharos felhői közűl: nem kelnek alatta
Gyenge sohajtások, egymást reszketve köszöntők,
Nem dalok a kedves távolból, csak maga zúg a
Jégkeblű éjszak metsző szele árva morajjal
Arcza is, ékes bár, halovány rózsára hasonló,
S rózsa ugyan: de örömharmat nem mossa vidámmá,
Tűköre a multnak, melyben hideg éjjeli holdként
A ragyogó képnek bágyadt szépsége sugárzik.
Látni, kevélységét hogy már megvítta maró bú,
S hosszu tünődések; de nemesség őrzi hanyatló
Kellemeit, s nem mer könyü-gödröket ásni keserve.
Ezt hogy látta Omár, sok erős év óta legelső
Könnyei csordúltak. Mély föld gyomrába leásná
Most tetemét, oda hol csikorogva fogantatik a vas,
S zordon sziklák közt dúlásra születnek az érczek.
Hol nem látni fogyó napokat, dér-vette virágnak
Porba lehullását, nem mint leszen a tavasz őszszé,
S büszke reményeknek gyémánt épűlete rommá.
Hajh de hová legyen? elfordúl, s a fölriadott mén,
Mintha baját tudná, szomorún fordúl meg alatta.
Hangzik azonközben siető lépése Dobónak,
A ki futó lángként az oromról itt terem és áll,
Mint valamely nagy özön, meg nem férhetve magában.
Rá döbbenve tekint a bátor Handsa, s köszöntő
Szózatokat készít, de Dobó kezd szólani hozzá,
És szava, mint keze, rendítő, megelőzve imígy zeng:
„Szólj török; e várhoz harczot hoztál-e vagy alkut?
Vissza, ha alkudozol, hitlennel az alku nem állhat;
Vissza, ha harcz kell is, készülj meghalni kezünktől.“
„Ösmerlek,“ felel a kétszínű Handsa, „mióta
Járod Eger mezejét, nincs ott maradása töröknek,
Táborait töröd, és seregét pusztítod erőddel.
Szolnok alól jövök.“ „A többit hallgasd el egészen“
Szól lobbanva Dobó; mert Istenem, a ki teremtett
Lássa, hogy elvesztlek, ha szavaddal játszol előttem.
Csábító te is, a ki talán nagylelkü Losonczit
Láttad elestében, s örülél hogy hinni bolond volt.
Vagy tán nem tudjuk, mit akarsz vala mondani? Jöttem,
Szólnál, Amháttól, a száz seregeknek urától,
S rettentő Alitól, ki Budán a mennykövek ormán
Űl, s lecsapa sasként veszedelmet hordva magával.
A kik előtt eldőlt vérébe borulva Losonczi,

S Szondi nem állhata meg, de hegyek rendúltenek és a
Gyámtalan ország is terhöknek alatta megingott.
S Szolnok alól jősz most minekünk tán hozni kegyelmet?
Véled-e, hogy hisszük? mi, kik ellen zenge panasztok
A fejedelmeknél, hogy míg más békenapot tart,
Mink végváraiból lábánál fogva lehuzzuk
A törököt, hogy fegyvereink félelme miatt már
Gyermek sem foganik, vagy idétlent szűl el az asszony.
Ily panaszokra talán kegyelemmel jöttök-e hozzánk?
S kell-e nekünk kegyelem, kik az ellen vasba borultunk?
Vagy ti sokan vagytok, s e' vár nem is annyi, hogy ebből
Csak darab is jusson minden félholdu vívóra!
Gondolod, és mosolyogsz. Lásd, én mindent tudok, immár
Hallj választ röviden, s vidd a seregeknek urához:
Mink harczolni fogunk, s e kisded kőrekesz itten,
Melyre fog ütni, ha várnak nem, temetőnek elég lesz.
Te pedig elmenj, és sem ezentúl visszakerülvén,
Sem most itt késvén, ne mulass várában Egernek;
Mert hitető szód lesz még egyszer jőve halálod."
Végezi, s egy jel sincs az egész hős termeten, arczon,
Mely ne mutatna halált. A földet véli forogni
Handsa; de ő szédűl szégyen s félelme sulyától.
Barna lovát némán fordítja, s halál hidegétől
Rázkodik, a mint nagy Robogót elhagyja, s egyébkor
Büszke nyakán remegő lejtőt jár tolla fejével
Elmegy azonban, utána moraj s bús társa nyomulván,
Mint szomorú árnyék megyen a maklári tetőkön,
Társa pedig mikor a jól ösmert dombot eléri:
Rajta megáll, és visszatekint, valamintha tünődnék,
Menjen-e, vagy jőjön? de megindúl végre, s szivének
Fergetegét látszik szilajúl elvinni magával.
Kisded Eger! mi nehéz zivatart vontál te magadra.
Száz ezerek fogják kapudat döngetni tekékkel,
S sztambuli bárdokkal; környül hordozva vaserdőt,
Nem had, egész ország ordítja tetődre hatalmát,
Rengeni fogsz, s tornyod, s tornyodnak alapja mozogni.
Így leszen, és ijedést még sem láthatni Egerben,
Életet inkább, és zendülő kedvet: az elszánt
Bajnokokon, mint láng, elterjedt lelke Dobónak,
S egy sincs, a ki magát ezreknek elébe ne vetné.
Kardot, ölő csöveket, s rohanó kopiáikat edzvén
Zörgenek, és némely víg dallal örülteti társát.
Van ki nehéz szűből elzengi Temesnek elestét,
S társaiban vadölő párducznak kelti haragját.
Agg maga, s gondolatokba merűl őr lelke Dobónak.
Látja jövendőjét, s mint veszedelem fia nem dől

Abba vakon s botorúl; de reá készülve, hasonlít
Száz pataku folyamot, mindent nagy gondja betöltvén.
Minden részre levélhordó katonái kiszállnak,
S a gyász hollóként szomorú hírekbe borítják
Fél Magyarországot. Fejedelmét kéri segédűl,
Kéri barátait, és kik Egert megváltva kivánják,
Mindeneket: de gyülésbe megyen maga Mecskei várnagy.
Telnek azonban az élelmek szekereivel az útak,
S gőbölök és juhok érkezvén, nagy bőgve szorongnak
A hidakon: köztök fölemelt botjával ügetve
Hajt, terel a pór, és rekedő torkával üdvöltöz.
Hangyacsapás az egész környék, és hangyaboly a vár,
Mely sok szép falunak jövedelmét elnyeli, s a harcz
Éhen ülő fiait táplálja halálra belőle.
Szikszóban magyarok gyülekeznek. Hosszu gyülés van,
S zúg az ütött kasként; ép szó nem hallatik ottan
A sínlő haza hangján kül, mely visszavonásnak
Lángjaitól veszvén, siradalmát zengi közöttük.
Azt vélnéd, hogy oroszlánok gyültek be, kik ellen
Nincs hatalom földön, s azok ők: de tanácstalan észszel
Szinte viszálkodnak, mikor a megye bő teremében
Mecskei megjelenik s ily szót emel a sokasághoz:
„Gyűlt rendek, s ha akarjátok, rontói pogánynak:
Ím eljött az idő rajtunk gyakorolni hatalmát:
Amhát, és Ali rablánczot csörgetnek Egerre.
Már az erős Szolnok, Tisza-Zagyva kerülte falával
Nyári futásától megürült, s szolgája töröknek,
Így ha od' adjuk Egert, a felföld elkel utána.
Jöttem azért segedelmetekért szólalni Dobótól,
Hogy ha rokonvért még meg akartok menteni s a vár
S vesztegetett örökünk, a jó név szívetcken van,
Keljetek és a durva pogányt zabolázza csatátok.
Mink ugyan állni fogunk, valamig kő állhat Egerben,
S vagy diadalmunk, vagy temetőnk koszorúzza nevünket.“
Erre nehéz zúgás kele a szikszói teremben.
Szolnok eleste miatt sok szív döbbent meg; Egerhez
Kardok csördültek, de közöttök szólt az irígység:
„A ki Eger jövedelmeiből aranyozza sisakját,
Álljon elő, s a várt az védje, ha tudja vasával.
Ugy de nagyon könnyű a pénzt kizsarolni, s ha szükség,
Kérni segítséget; nehezebb ma találni bolondot,
A ki fejét más vára fölött tekeczélra fölüsse.“
Volt ki setét lelkét czudarúl fölidézte pokolból
A gunyoló vádnak, s így szóla: ki mondta Dobónak
Hogy békés mezején harczot tápláljon örökké?
Nem maga verte-e meg Handsát, s kergette Budáig?

Nem maga villongott-e, midőn szép frigy vala köztünk?
Ám ha vitéz, most álljon elő, most ezreket ölhet
Mindennap, szép tetteiről mi dicséretet irván
Távol ülünk, s el nem ragadozzuk csillaga fényét."
E jég szókra sokan, jéggé változva szivökben,
Álltanak, és hidegen nézhették volna pogánytól
Megdúlatni Egert; de harag tüze forrva sokakban,
A vízvérü magyart átokkal rakva gyalázták.
Első, a ki szavát fölemelte Pető vala. Ifjú,
S még alig arra való, hogy kardot rántson: elomló
Fürtei selymével, s gyengéd piros arcza havával
Illőbb a szerelem dalain ligetekben epedni,
Mint hadi munkákhoz: de nemes szive mást mutat, érzi
A haza gyász napját, s hivságok nincsenek abban.
Szép tettekre heves, hideg a csata vészei ellen,
Mint csővel, mint karddal erős, most fölkele gyorsan
S ily repülő szavakat mondott feddékeny ajakkal:
„Most van-e arra idő, hogy multakat összekeressünk
Félelmünk takarójának? De maradjon örökké
S ülve penészedjék, kinek édes az ozmani rabláncz.
Én megyek és szégyent hagyok itt a veszteg ülőnek."
Szóla, s borúlt arczán szépsége haragba vegyülvén,
Mint lobogó csillag mene, s a sokaságon utat tört.
Zoltai már ekkor kardot csörrentve kilépett
Mecskeihez, s haragos szemeit forgatta setétén.
Majd végig nézett megvetve az összeülőkön
S szóla magában, mert nyilván heve szólani tiltá:
„A nyomorúk! még is nem szintén rútak alakban.
Azt hinnők, deli férfiak és viadalra szülöttek:
Megvan az ősi alak rajtok s a büszke tekintet,
Mintha menendőké volnának váltani a hont.
Én, ha ezek magyarok, lelkemre! kivetkezem: inkább
Lógó németté leszek és vad lomha törökké,
Vagy mi utáltabb még lehet a nagy földön előttem."
Legvégső kele Gergely elő, a Bornemiszáknak
Nemzetiből, ki deres farkassal fedve setétlő
Köntöseit, mint jó föld a sikeretlen arany közt,
Ül vala sok ragyogó úrnak közepette: erővel
Domborodó mellén hordozta zománczos aczélból
Gombjait és kapcsát. Süvegén őrt álla bagolytoll.
Mintha hazájának gyászát keseredve viselné,
Így vala ő, mind bús-feketén öltözve: hasonló
A titok éjéhez, melyben nem látva fogannak
Legragyogóbb tettek, s az erő munkája virágzik.
Lelke nyugodt tenger, s a nagy természet öröklő
Titkaival gazdag. Keze közt a csendes elemnek

Jámborsága szünik, s erejét elveszti az ártó.
E mellett nincs teste sovány csontvázig aszalva.
Munkabiró s tetemes, s első a hajdu vivásban!
Csak gondokba merült nagy homloka s ránczba szedődő
Arczai látszanak a sanyarú tudományra mutatni.
Ez hogy látta Petőt a kétes zajra fölébredt
Szíve nagyon fájván, fölkelt, s ily szózatit ejté:
„Esküszöm“ és egyedül mint a lélek szava tisztán
Hangzott e szózat, megrázkódtatva velőket:
„Esküszöm! és a föld, s az egek meghalljanak engem,
És az erős Isten legyen e szavaimra bizonyság!
Hogy nincsen nyomorúbb, nincs gyávább nép a magyarnál,
Nincs boldogtalanabb: magok a föld férgei, férgek
Mind maig, egy méh sem lett ezredek óta szunyoggá;
Nem magyar a magyar, elfordúlt természete; méltó
Hogy hamar elveszszen, mert lennie szégyen ezentúl.
Mért lakozunk mink itt? haj! mért hoztak ki apáink
A föveny országból? ott elnyomorodva ha fává,
Ha darabos kővé változtunk volna, örökké
Rejtve valánk: most ennyi világ nem nézne szemünkbe,
Nem látná hogyan elmaradunk a többi nemektől,
A nemes országot mint hagyjuk lenni vadonná,
E gyönyörök kertét inségnek puszta helyévé.
Vagy most is mire gyűltünk itt? Elhagyjuk apadni
Gazdag arany folyamát a megtérhetlen időnek,
S végzésünk nincsen; de nehéz vádakra fakadván
Múltakról perelünk, nem ügyekszünk óni jövendőt!
Addig ugyan sem föld, sem az ellenséges egek nem
Védik Egert: letapodva borúl fölvára porába.
Majd berohan kapuján Mohamed csordája, kiket rég
Tengerekig vertek diadalmas karral apáink,
Dúlva bejárják most a szép felföldi mezőket
S Mátra örök tetején tűznek fel sztambuli czímert.
Ám, ha szegény magyar azt mondhatná is csak: „Elaggtam,
Nem birom a kardot, s nehez a hadi dárda kezemnek,
És iszonyú nekem a pattantyú hangja, halálom
A csata:“ oh akkor jobb volna feküdnie porba,
S várni, mikor fognak hátán elügetni futamló
Bajnokok, a nyerget jobb volna viselnie akkor,
S rajta szegény eledelt aratóknak vinni nyarantan.
Ím de különben van. Birodalmas termete gyorsabb
A futamó szélnél, ártóbb a szirtszakadásnál,
És ha kel, a csata mennyköveit hordozza kezében:
Istene nincs, szive nincs egy erőbe csatolni hatalmát!
Jól van hát, ha ugyan kedvesb versengeni soknak,
Versengjen bizvást; majd a török üszkeit ő is

Érzeni fogja lakán, s maga oltsa, ha oltani képes.
Én megyek, és innen minden jobblelkü velem jő.
A mi lakik bennem s a földnek titkos ölében
Ártalom, és rokon a rettentő képü halállal,
Mind fölidézem most törököt pusztítani, és ha
Ott veszek, a gyávát átkozva csukódik el ajkam."
Nagy keserűn igy szól vala ő, mint orvos az ártó
Régi betegséget gyógyítva keserves itallal,
Mellyet iván megrázkodik a boldogtalan ember,
Érzi azonban erén enyhültebb vére futását:
Így mikoron szavait hallották Bornemiszának,
Lelkök megrendűlt, kezeik lemaradtak elővett
Kardjokról, de hamar villámmá gyúlva haragjok,
Mind csak Egert, és hadba menést zengettek egyenlőn.
És végzés leve: (megnyomaték a visszavonásnak
Bús szava, ezt végzék): széledjen el a nemes innen,
És kiki hozza hadát, valamennyit hozhat, Egerhez.
Mecskei akkoron a bizodalmas hírrel elindúlt,
És mikor a napok elmultak hadi készületekben,
Sok szabados hajdú, s rohanó paripáju huszárság
Jöttenek a várhoz: magas Ungból, szép Abaújból,
S kik zivatar-nyargalta Szepest, s száz bérczü Gömörnek
Oldalait lakják, s a tündér Borsodot, és az
Isten-itallal dús Zemplénynek téreit, ormát,
Mindezek a várhoz jöttek sokféle csapatban,
Oly tarkán, vegyesen, mint vad növények erednek
Parlagi jó földből, mely nem szaggatva vas éllel,
A szeleken szálló magokat méhébe fogadja,
És mikor a kikelet tél-hagyta határain elfut,
Száz alakú fiakat hoz az ifju sugárnak elébe.
És ugyan illyenek ők. Ki szabad mentéje lebegve
Méne futásával röpülő sólyomra hasonlít,
S pajkosan a kidobott kopiát kapkodja, lelógó
Kardja csörömpölvén; ki lator farkasnak ijesztő
Bőre alól nagy erős mellét dőleszti: fejében
Vas sisak, és sasnak megeresztett szárnya fölötte;
Kik villám fegyvert, nagy puskát hordanak, avval
Nem ritkán fordítva ütők, magyarosra cserélvén
A viadalt, mint volt az apáknak idétte, mikor még
Lomha nehéz óntól nem kellett félni vitéznek.
Van ki setét medvét hordoz hátára terítve
Borzasan és szörnyen, s hosszú dárdája toronyként
Fekszi kemény vállát, s a földet szántja, mikor megy,
Sarkaival, mellén s czombján vasháza zörögvén.
S mintha vadát az egész föld itt viadalra vezetné,
Van sok ezüst körmű párducz, fene tigrisi köntös

Vállaikon, de oroszlánnak dühödése szivökben,
Melytől megmozdúl az aczél sok bajnoki kézben;
Rázza fejét sok vas buzogány, a dárdafa reszket,
És a fel-felütött fejeken sas szárnyak, ölyűtoll,
És minden madarak megeresztett tollai lejtnek.
Mindezeket, balját aranyos kardjára nyugasztva
Nézi Dobó csapatonként és üdvözli örömmel.
Végre kisebb csapatok, de nyomósbak erős hadi renddel,
Állnak elő, mind termetesek, s vállokra kerített
Könnyű mentékkel lebegők a gyors paripákon,
Fegyvereik jó kurta csövek s nagybányai kardok,
S a pergő csákány, mely félkörü görbe vasával
Vért szomjúzva kiáll, s élét fitogatja nap ellen.
Tíz réz kürt harsog közepettök, s néha kitörvén
Sir egyedűl a tárogató viadalmas özönnel,
Melyre dagályában megakadva fület hegyez a mén,
És a megbúsúlt daliának alakja setétűl.
Itt legelől jár ifju Pető erdélyi pejével,
Melynek arany hímes takaró foglalja be hátát,
S a mint a dobogó földet gyors lába dagasztja,
Könnyü fejét boglári alatt meghajtja kevélyen.
A gyermek pedig űl fél szakra kerítve palástját,
Mely kék habjaival dúsan dagadoz le kerekded
Vállairól. Gyöngyös csillag kapcsolja be mellén,
Széle szegett s lebegő két sarka virágos ezüsttel.
És ez alól deli teste tünik, mint tiszta virágszál,
Gyöngyszemü szűk övvel ketté választva derékon.
Csillagok, és szép hold három soru gombjai mellén,
S déli sugár czombján, legszebb égszínre lehintve.
Túri süveg koszorúzza fejét, rá tűzve fehéren
Habzik az ékes toll, s rózsás arczokra vet árnyat,
Mellyeken a komoly elszánás nagy gondolatával
Harczba vegyült szépség hős lelke vonásait irja,
S erre hogy olvassák, két barna szem önti világát.
Mind ezt ő nem tudva halad nemes úri negéddel,
Fenn viszi jó kardját a kisded Egerbe segédűl.
Ezt hogy látja Dalár, állván mellette Dobónak,
Szól, s ha szelíd ágán bimbó szólamlani tudna
Hajnali nyiltában, az szólna csak ily kegyajakkal,
Tisztán és szerelem nélkűl, mint szóla Dalár most:
„Bajnok atyám, te ki mindennél vagy erőre hatalmasb,
Nézd mely hősfi csapong zabolázott ménen Egerbe
Őt, ha nem ösmerném, s tudnám rokonodnak anyáról,
Azt vélném, hogy egét vállára kerítve leszállt a
Csillagos esthajnal, s a késő napra hadakszik.
S nézzed atyám mi kevély; rövid üdvözlése hasonló

Álomhoz, melyről, hogy volt, nem tudni bizonynyal,
Vajmi kemény lehet a harcznak törvénye, hogy a ki
Évvel előbb velem a violákért bolyga mezőkön,
Most a legszebbet kész volna tapodni utában:
Oly rátartólag megyen a hadi rendnek előtte."
Így csevegett a lányka. Dobó mosolyogva lehajtá
Hősi fejét; de nem úgy mosolyog vala lelke: betölték
Azt a gondolatok, s árnyéka veszélyes ügyének.
S most jöve Zoltai, a legbüszkébb termet ezer közt,
És lova legrohanóbb valamennyi lovaknak előtte.
Mint megyen a vigság napján gyors tánczra leányzó,
Vagy régen szeretett jegyesének ölébe menyasszony,
Oly örömest megy ez a hadat és veszedelmet ölelni.
Csillagnak nevezé paripáját vad gyönyörében,
S Szemfénynek gerelyét, mint szokták hő szivek egymást
A szerelem lágy hangjaival mosolyogva nevezni.
S mint mikor ő kiveté, soha Syria náda süvöltőbb
Nem vala Szemfénynél, s mikoron, valamintha nyereghez
Volna szegezve, megűlt, a tündér nem vala kellőbb
Zoltainál, sem Csillag utóbb nem jára szeleknél:
Most is agyindító kopiáit pörgeti, hányja.
S a hogy utána kapat, még tolla sem ingva fejében,
Nem rohan, és nem fut, sugarúl ott termeni látszik:
Ló lovag oly könnyen szegik a levegőben az útat.
Negyven fürge huszár megyen ennek utána robogva.
Végre, kemény gyalogok, Gergelynek hajdui jőnek,
S vér mezejű süvegen hordják a czímeres ország
Négy folyamát, s balról hármas nagy bércze keresztét.
Jő maga Gergely elől buzogányos kézzel, alatta
Nem robog a hadi mén, de kemény gyors lábai mérik
A földet, míg lelke mereng hadi gondolatokban.
Mind ezeket befogadja Eger veszedelmes ölébe,
Mint valamelly örvény, melyből, ha bevette hajódat,
Nem szabadúlsz többé; még szemlélsz messze mosolygó
Partokat és lobogót intő testvéri kezekből
Hasztalanúl; többé nem tudsz megválni helyedtől.
Úgy beszorultak ezek, de magok szántával: erősek
A csatavész ellen, készek vagy halni vagy ölni.
S már fenntartja Dobó a véres kardot előttök,
Esküszik arra hitet, s állandóságot Egerben,
S kétszer ezernyi halál mond hangzatos esküt utána.
„Veszszen el, a ki Egert magyarán nem védi halálig,
A ki pogányra ügyel, ki szavát hordozza susogva,
S nemtelen árúlást kezd szőnie, szörnyü halállal
Veszszen el; ál feje vettessék török ebnek elébe,
S irgalom istentől ne legyen lelkének örökké."

Rettentőn így eskenek ők, s a föld-ali termek,
És az emelt várfal zengnek bele. Még Hegedűs is
Esküszik a nyomorúlt: de halállal fog kezet, és az
Hívebb lesz, mint ő, nem fog távozni nyomától.
Már diadalma helyén, pusztúlt Szolnoknak alatta
Sátoros ormaival mozog a nagy tábor: üvöltő
Hadnagyok ordítják a népet a talpra, s üvöltve
Kelnek százezeren, még egyszer hangzik üvöltés,
S ismét százezeren, kiket ölni vad Allah vezérl, a
Rettenetes, s ki szavát vérrel hirdette, Mohammed.
Szolnok alatt magasan foly együtt a Zagyva Tiszával,
Dőledező véres falakat hömpölyget alá, bús
Tűköre a várnak, melyből fél tornyok, elomlott
Várkapuk és paloták néznek bele puszta tetővel.
Itt mikoron Nyárit vendég katonái magára
Hagyva kibujdostak, keseredten utánok elindúlt,
De hogy az ösvényről még egyszer visszatekintett
S tárt kapuit, s az erős falakat szemlélte vivatlan,
Nem mehetett tova, megfordúlt, mert sír vala lelke
Ennyi gyalázattól. Betevé csikorogva vitorlás
Szárnyait a kapunak, s harczolva rogyott le tövénél.
Társai két négyen voltak vele ütközetállók.
Itt most a szerecsen Menethám bontatja virágos
Sátorait, s Kámber, mint egy domb, fölveti vállát,
S a Tisza árja elől henye népét kergeti tőrrel.
Mert mikor a Tisza Zagyvához közelíte az eldőlt
Szolnokot ott látá, s alvó törökökre ragyogni
A szomorú holdat, háborgani kezde magában,
S lassu moraj hangján társához szóla imígyen:
„Hát ezek itt e gyilkos orok, s hitszegve vitézlők,
Nyugtokat itt leljék-e közel szép partokon alván?
Vajmi igen rút népek ezek, szoknyába borított
Férfiak, elbőszűlt fene állatok emberi képpel.
Jer! ha nem ölhetjük, legalább pusztítsuk el innen,
Hogy soha partunkon békével alunni ne merjen
Eb török, és lovait vizeinkből félve itassa.“
Szóla, s legott nagy hullámok fordultak öléből,
Meghaladá partját, és a Zagyvába kicsapván
Mormola, mint ridegen bolygó bika mormol az éjben.
Zagyva is agg Mátrát szilajúl elhagyva, csikóként
Nyargala szét mezején mind két partjának, özön lett
A lapokon, s a dombok alát mosogatta futó hab.
Első, kit gyülevész árjával fölvere Zagyva,
Agg Ulemán volt a tengermelléki hadakkal.
Régi vitéz, de szerencsétlen sokszorta csatáin.
Ez legelől nagy erős néppel megszállta Temesvárt,

Két bajnok fiait ott ölte meg ifju Losonczi,
És sok ezer népét: maga bajjal futhata, gyöngyös
Sátora ott veszvén s füstös tíz ágyu körötte.
A kire dévajon a hajdúk illy éneket irtak:
„Elszalad agg Ulemán, szoknyáját hagyja Temesnél,
Jő, s neki hajt Kampó, futtában döngeti hátát.“
Mostan is álmából legelőbb ezt verte ki Zagyva,
S a mint kontytalanúl szaladott, víz mosta bokáit.
Lóra kapott s így is folyvást kísérgeti Zagyva,
Mint szaladó gyermek nyomait kíséri maró eb;
Végre szabadra megyen, de levert sok sátora benn vész,
S lustosan áll maga, nézi hadát, mint gázol az árban,
Megszabadult mének mint rugják a vizet és a
Sátor ezüst holdját marakodva hogy űzi halezred.
Ezt látván megtépi haját, megtépi szakállát,
S szórja nagy ég ellen, míg ajka keservesen így szól:
„Allah! te lásd, hogy nem méltatlan tépem az őszült
Agg fejet, és van okom hozzád fölnyujtani fürtét,
Mert te tevéd őszsszé, s hagyod elpusztulni bajokban.
És soha áldásod nyugalommal nem vala rajtam,
De mikor épülnék, csuffá teve s agg nyomorúvá.
Hogy soha vén Ulemán téged ne imádjon örömmel,
És te azért büntesd végetlen végig az élet
Napjaiban, mig utóbb elvész, s nem tudja miért élt.“
Most valamintha setét távolban látna jövendőt
Mondá tovább: „Ti is, a kik még itt vagytok, örülni
Nem fogtok, de megösmeritek hadakozva Egernél
Hogy viadaltoknak nem örökké rabja szerencse.
Sok török ott a harcz mezejét keseredve harapja,
S rajta pogány magyarok nevetéssel híznak Egerben.“
A ki Szöged szép várában tartotta lakását,
S most itt Zagyva elől könnyű népével iramlék,
Hogy fele száguldott, a zordon Musztafa hallá
Agg Ulemán szavait, s méreggel szól vala hozzá:
„Hát te miben vajudol te szakállas vén dada? Jobb-e
Kérgesedett száddal czudarúl káromlanod Alláht,
S szólni jövendőket hadainkra tudatlan eszedből,
Mint hínod, s vinned nyomorult népedre segédet?
Vagy hallgass, vagy ezen szomjas nagy dárda megiszsza
Véredet és nem lesz szavadon túl semmi jövendőd.“
Így szólt a zordon, dárdáját rázva fejénél.
De nem az ősz volt az, kinek illyent szólni lehessen
Kártalanúl; panaszát tüstént elvágta haragja,
Bagdadi jó kardját kivoná vizes oldala mellől,
És nem szólt, de suhogva fütyült jó kardja kezében.
Musztafa dárdáját ketté osztotta derékon,

S pozdorjára töré paizsát, utat ütve szivéhez.
Akkor azért nagy üvöltéssel harcz támada köztök.
Csak bajosan tompult dárdával hány vala ellent
Musztafa, s éktelenűl tájtékzott ajka dühében.
Most vala, hogy Menethám, s Kámber fölijedtek az ártól,
Hol Salamon hajdan diadalmát véresen ülte,
És Hunyad ősze világrontó császárra csatázván
Hármasan a gyászos Várnáért állta boszúját;
Hol végnapja előtt, még mint hadak istene, fénylő
Holdakon és törökök testhalmán gázola véres
Lábaival, s a nagy Mohamednek látta futását,
S látta szeméből, a jász ifjú vesszeje mint függ
S mint viszi szörnyü hadát tábortalan, űzve magyartól.
A sor alá fordúlt, Isten-büntette magyarnak
Ennyi dicsőségek mezejéről futnia kellett.
Most török állta helyét, s Hanivár leve Nándoron urrá,
S tizszer ezer buzogányt rendíte hatalma csatákon.
Hogy most eljöve, hős karját csókolva tizenkét
Hölgyei sírtanak a gyönyör-álmu teremben utána.
Mind ifjak, mind most fakadó rózsái keletnek,
Oly deliek, szemök oly égő a barna hajaknak
Árnyaiban, hogy kín választást tenni közöttük.
Mindezek, a szerelem tündérei, sirtak utána,
Mert nemes és hős volt s oly szép, oly büszke mosolygó
Ifjúságában; de nyugalmat nem tuda tűrni.
Mint elrázza szelek keltén a vad fa virágát:
Úgy hadak indulván, Hanivár elrázta virágát
Élete fájának, a szép ifjúi szerelmet,
Harczba rohant s ragyogó hírnek kapdosta sugárát.
Itt telepedve nyugott most ő a Zagyva-toroknál,
S mint egyebek, nem alutta el a szép hajnal aranynál
Kedvesb látását, de korán őrt járni megindúlt.
Még csak alig ment, halk moraját hallotta Tiszának,
S Zagyva zsibongását: hadait fölverte legottan,
És valamerre rohant, paizsát csöngette vasával.
Hogy pedig agg Ulemán viadalmát látta, s dühöngő
Musztafa romlását, oda vert villogva közökbe,
És azok elválván, ily szózatot ejt vala bölcsen:
„Mely szégyen törökök! mi veszettség rontani egymást
Mely nem is emberi düh? s te az ősz fűrt téli havában
Agg Ulemán bajtárs, s nem gyermek Musztafa! ketten
Keltek-e ily hevesen seregek láttára csatázni?
Váljatok el! vagy azon holdat, mely pajzsotokon van
Vessétek tova, s menjetek a vészlelkü magyarhoz,
Mert ott visszavonás, s egymás rontása kelendők.“
Végezi, s mindketten szégyennel visszavonulnak.

Hallgat még Ulemán; de sebet visz Musztafa mellén,
S véresen a mint megy, mind kettőjökre boszúját
Eskvén elkeverűl szaladó népébe setéten.
Agg Ulemán pedig ifjabbnak nem tűrve parancsát
Elszalad, és népét vizeken nyargalva halászsza.
Nagy bajosan gázolnak azok; de közöttük ijedve
Száll rohanó ménen fátyoltalan a gyönyörü lány,
Leila, és Ulemán! Ulemán! rebeg ajka. Örömmel
Omlik elébe az ősz; de világtól féltve szemektől
A sátorba legott elrejti. Haszontalan! őt már
Meglátá Hanivár s fel fogja keresni, ha gyöngyűl
A tengerbe vesz is, Hanivár kész lenni buvárrá;
Most megy azonban elébb s készűl tova kelni hadával
Így kik part hosszat nyugovának, kába zavarban
Futnak ölő ártól; de belebb is üvöltve kikelnek
A hadak, és Amhát áll tábort óva közöttük.
Bőr ruha hullámlik vállárol, s vérmezejében
Gazdag arany hímek képeznek sok habu tengert,
S fegyvereket sarkain koszorúval kötve bokorra.
Nyuszt süvegén kolcsagtollát forgatja futó szél,
És forgatja fején szerecsenföld szülte lovának,
Mely ha rohan, lábát a szem nem győzi követni
Gyors rohanásában, de nyugottan, s jámboran áll most
Mint lekötött szélvész, s lángszellőt fúdogal orrán.
A magas Amhát űl sok gyöngy-foglalta nyeregben,
És vele lóháton seregek nagy gondja együtt űl.
Száz aga száguld el, száz nyargal vissza körébe;
Mint sugarak járnak siető szolgái: ragyogva
Áll maga naptűzként, s szeme a táborra világit.
Gyémántos botját komoran nyugtatja kezében,
S a mint szerte tekint hatalommal, barna szakálla
Göndören elterjedt bokrával lengedez állán.
Csendes ez, és okosabb, mint bátor, csak sokasága
Adja bizottságát, és rejtett szikra szivében
A hadi tűz, mellyet ha kifejt baj aczéla belőle,
Mennél mélyebben nyugovék, leszen annyival ártóbb:
Sok szerecsent, sok szörnyü tatárt puzdrával öveztet,
És legtöbb törököt hurczolt ez szerte magával,
S számtalan ágyúkat, ki alatt föld renge ha mozdúlt
S a patak elfogya, míg lovait megitatta vizéből.
Most, hogy az ár hadait megháborgatta parancsát
Száz fele hordották gyors száguldói, s azonnal
Rend lön az elbomlott seregek közt, s biztos egyesség.
Szemközt a várból haloványan, mint egy ijesztő
Jött Ali szürke lován, s nagy száraz termete látszék
Mint valamely csontváz bőrrel beborítva, szemében

Régi kegyetlenség, s a káröröm űle borongva.
Ezt iszonyú kezek a gyermekség tiszta korában
Férfiuságából kivevén, hogy lenne nem ártó
Őre szeméremnek, benn a sok hölgyü teremben
Tarták szűntelenűl; gyönyörök forrási előtt ott
Áll vala vágy nélkűl sanyarún az időtelen aggság.
Őt a mindennél epedőbb láng ajku sohajtás,
A hóhalmok alatt lobogó szív titkos ütése,
S csillagok, a legszebb hölgynek mosolyogva szeméből,
Hasztalan ingerlék: szerelemtelen, életutálva,
Ifjúság nélkül lőn a vad gyermek öreggé.
Minden tettei közt volt gyilkossága legelső:
Szép Szelim, a nyomorúlt Fatimét ment látni utószor,
Kit vén apja hideg kebelén hervaszta, fiának
Pusztítván örökét. Siralommal csókot egyíte
Már búcsúzva Szelim, mikor őt e szolga megölte,
S gőzölgő vérét az apának vitte be tőrén.
Onnan elébb kelvén e szörnyeteg a hadak által
Nagygyá, s népsanyarás által lőn rettenetessé.
Benne vitézségét kivevén jó nem vala semmi,
De minden gonoszok fészkeltek, régi dühének
Tárgya kereszténység, hitnépe rabeszközi voltak;
S ily fene ült a szép ország szívében, ez ontá
Visszavonó magyarok vérét huszonötször ezerrel.
Ez valahányszor alászállott villogva Budáról,
Sok kővár, sok erős véghely pusztúla hadától.
Most, mert Nyári sebét viselé még balkeze, s legjobb
Tiz lovagát kapunál ugyanannak elölte csapása,
Hogy legalább üresült falain tölthesse boszúját,
Elrontá azokat, s így jött ki belőle nyugottan.
Mint gonoszok lelkét kíséri pokolbeli őreb:
Úgy ezen ördög után jöttek Veli, s a dühös Arszlán,
Az buzogányt, ez pörgetvén félholdu szekerczét.
Ennél még dühösebb embert nem szűle török nő,
Nem bátran, de vakon rohan ez mindenha veszélybe,
Mert dühital gőzölg ajakán, s rejtekben ivott bor.
Ily kísérőkkel hogy elért Ali, szóla legottan
Sok hadas Amháthoz, csak alig tisztelve hatalmát:
„Amhát a hadakat még meddig hagyjuk epedni,
S e két ronda folyam fertőjét nyelni csatátlan?
Vagy tán azt vártuk, hogy mint gyámoltalan ürgét
Tábori fészkünkből árvíz öntsön ki? kiöntött,
Gázoltuk fövenyét; jertek, rázzuk le Egernél,
És a redves akolt, fogadom, tele rázzuk iszappal!
Harczi tanács kell még? kelten keljünk tova, s győztünk,“
Csak röviden nehezűlt szűből így válaszol Amhát:

„Menj tova jó Ali! s bár ne siess károddal, ohajtom.
Majd megyek én is utóbb s tőled, ha beférkezel addig,
Szállást és biztos nyugodalmat kérek Egerben.
Végezi s elfordúl, de vadan mosolyodva utána
Nézi Ali, s megmozdúl kérges markában aczéla.
Így az egész tábor követet sem várva megindúl
Lassan, s végtelenűl. Hangos dobogása halottak
Országába lehat, s zörejétől visszanyög a menny.

MÁSODIK ÉNEK.

Hajnal emelkedik, a viadalmak hajnala: vérszín
Váltja pirosságát, szellője halotti sohajtás,
S harmat gyöngye helyett párolgó vért iszik a fű.
Sasfiak indúltak ki sötét éjfélben Egerből,
Zoltai, s ifju Pető, s hű társok Figedi, nyolczvan
Kísérőikkel, buzogányát vitte közöttök
Gergely is, és Izsaszeg berken lappang vala lesben.
Erre kalóz törökök, mint terjed híre jövendők,
És ezeket várák békétlen az egri vitézek.
Megjöttek, s ím a dobogást, mely zajtalan éjben
Elhangzott egyedűl, rendítő harczi süvöltés
Nyomja el, és ropogó fegyver zendíti föl a zajt.
Első a ki magát láttatja vitézivel, Arszlán,
A ki nagy eldődink sírján gázolva Fehérvárt
Bírja lakásáúl. Rettentő látni: oroszlán
Fekszi kemény vállát, s kerekes pajzsára hasonló
Bőrt vona, s bojtjaival környűl foglalta szegélyét.
Még patyolatján is, mint czímert, hordoz oroszlánt
Szép remekűl kiemelt művel tűzöttet aranyból.
Útja körűl meggyúlt ágat tíz ifju lobogtat.
Ez jöve ötször ezer buzogányt indítva magával,
Oly botorúl, hogy majd éjente berontson Egerbe,
S győztösen Ambátnak seregét szemlélje faláról.
Őt kísérte Omár, nem tudva, nem űzve, hová megy,
S hét százan mentek dárdás katonái nyomában.
Sorsa makacs lóként viszi őt zabolátlan erővel,
Mint fáradt lovagot, s fásultat ezernyi csapástól.
Nem mutat ez ragyogó czímert pályázva mezőben,
Nem gyöngyös boglárt. Mint szíve, ruhája is éjszin,
S barna zománczok alatt jó fegyvere rejti világát.
Mind ezek elhaladák a lesben ülőket, előttök
Sátorokat vervén. Végül mint gyászfa lehajlott
Fővel csak maga nem nyughatván annyi ezer közt,
Álla Omár, s tépett lelkének részei, illyen
Gondolatok verték hajdanta kivánatos álmát:

„Csalfa szerencse! miért rettegjen téged Omár még?
Könnyü remény szárnyán botorúl hova törjön utánad?
Elhagytad, hölgyül fogadá a bánatot, a bút.
Ágyasa lett a bűn, s minden kinjával az inség,
S vad kétségbeesés szántá el lángos ekével
Élete szép mezejét: sivatag most, s az lesz örökké,
Mert a boldogság ki van irtva belőle gyököstűl.
Még mivel áldhatnád? ha nem, a mi vasában is itt van,
S nyugszik erőtelenűl, a rejtett arczu halállal?
Vagy mivel árthatnál letiport lelkének ezentúl,
Mint az örökre nyugott, a már nem szörnyü halállal?
Hír, s te az életnek gyémánt koszorúja, dicsőség!
A nemes ifjúnak hajdan kedvezve mosolygók,
Ah mindenre mosolyghattok még, csak nem Omárra,
Szégyene halmain áll, nem nézhet vissza reátok:
S Ída magas mennynek hódító képe imént, most
Hamvadozó csillag, haj! annyiszor égbe kiáltott,
A megsiratott Ídám, mért kellett téged Omárnak
Látnia, s láttodon a hő szívnek lángba borulni?
Nem mondhatja tovább: álmodjál szépen Omárról,
Mert te nem ösmered e gyülölt nevet, a pokol és e
Társai ösmerik őt, átokkal mondja hazája.
A haza is, hah! a belső lángokban evődő,
Hamvai közt átkoz, mert vérzett szíve kezemtől,
S pusztítás által lettem szép földein urrá. —
Ím hogyan elvesztem! de tovább e bűn sora nem megy,
A ki legelső jön, s rám azt orditja „magyart ölj,“
Azt ölöm el, s vele mindeneket, kik utána jövendők.
Akkor tán ismét Hiador lesz bűnös Omárból,
Isten is, a ki elől bujdostam hasztalan eddig,
Tán mikor elveszek igy meg nem könnyezve, felejti,
Hogy voltam, s nem kér rettentő számot ügyemről.“
Így szive zajdulván, omlott bús gondja Omárnak,
Mint rideg öblökből omlik dagadozva setét ár.
Szerte pedig bomlott csapatok telepedtek, az éjet
S csendes csillagokat keltvén sokféle robajjal.
De hogyan esti madár kirepűl suttogva, jövének
Titkon az öldöklők, s ki előbb mint Zoltai? Tízen
Tűz mellett ültek vacsoránál barna pogányok.
Őket egy ugrással száguldó Csillag elérte,
Másodszorta szökék s nyilként elszállva fölöttük
A legszélsőnek velejét vas lába kidönté.
Zoltai akkor egész hatalommal fordula rájok;
S mint gyermek kezitől elhullnak az őszi bogácsok:
Úgy ez előtt az egész csapat itt elhull vala szörnyen.
Megy tova, s már Figedit harczban szemléli hadával,

S mint két ágra szakadt villám, most ketten omolnak
Karral, erőszakkal; százanként hajtanak embert,
S a fölijedt tábort némán gyilkolva hasítják.
Oldalt éri Pető a fegyverhányva futókat,
S mint érett almát, szedi őket rendre dsidával;
Negyven régi huszár szabdal mellette haraggal.
Csorda gyanánt így a tábor nagy része tömötten
Fut, hol mindeddig meg nem mozdulva halálként
Nyugszanak a hajdúk hademésztő Bornemiszával.
Ott ezek a szaladó tábort cső végire várván,
Mind egyszerre vasat nyomnak. Csattogva okádja
A megütött sárkány haragos szikráit, utána
Két száz villámlás rettenti az éjet, az öblös
Ércz torok elbődül, s ropogással szórja tekéit:
És elmennek azok, kisded szolgái halálnak,
Mint tolvaj denevér, szaladó törökökre rohanván.
Sok ki imént ízes falatok közt válogató volt,
Most keserű ónt nyel, s fogait bő vérrel okádja.
Sok nem renyhe karok lesznek rest, csonka darabbá,
Legragyogóbb szemek a kialudt fényeknek ürévé.
Még a férfierő roppant épűlete, a mell,
S a vasümög sem elég veszedelmet tiltani: hullnak
Bajnokok és rohanó paripák; sok lótalan ember
Vész el iramlók közt, sok uratlan ló viszi nyergét
Disztelenül, s szomorú sívással nyargal előre.
Míg ezek így vesznek, már Zoltai messze behatva
Visszavivókkal küzd Arszlánnak sátora környűl.
Már kópjája kiszállt, mint gyors hű szolga, kezéből
Elmene vérszomjas tőrével alaptalan útán
S Arszlán apródját nyakszírt a tűzbe szegezte.
De szilajon fölkelt égő dühödéssel Oroszlán,
S négy bajnok szerecsen kelt föl vele; lélekijesztők
Ördögi képeikkel, mikor ülnek az éji tüzeknél,
Dúló szörnyetegek, s az enyészet szelleti harczban.
Mindezek a szaladók útát rémítve elállták,
S köztök az öldöklőbb Arszlán így harsoga messze:
„Gyáva hitetlen nép! hova futtok nyúlszivek innen?
Tolvaj ebek jöttek, nem bátor hősök Egerből.
Álljatok, el, mert e vérbíboros élü szekercze
Még annyit megemészt, a mennyi szaladni tudó van.
Álljatok el ti hitetlen ebek! én a ki fut, annak
Testét e vassal, lelkét átokkal ölöm meg."
Így szólt s egyszersmind zászlót hordozva balában,
Ölt az iramlók közt, szerecsen négy bajnoki víttak
Más helyen a szaladók réműltségével, előttök
Kopjákat hányván; de merész rohanással az űzők

Rendeit is bontják, s győztös magyarokba merítvén
Kardjokat, a diadal dölyfét rettegni tanítják.
Mint hegyről lefutó nehezével az áradat omlik,
S gátja találkozván nagy zajjal visszatorúlva
A sikot, és a hátrahagyott hegyhátat elönti:
Úgy itt a szaladók vas gátat lelve halálban,
Összesivalkodnak, s a mellyen ijedve futának,
A hareznak mezejét küzdő sokassággal elöntik.
S már a visszaütők, s az ölésben lankadozók közt
Nincsen egyenlőség. Egyedűl áll közbe szorulva
Zoltai százak előtt. Vért sirva vitézi szivében
Hasztalanúl tör utána Pető, gyors Figedi testén
Hasztalanúl viszi annyi sebét társának utána,
És töri dárdáját; vassá merevedve megállnak
A törökök, s holtak tetemén harczolnak az élők.
Zoltai áll egyedűl, s már nincs húsz ölnyi szabad tér,
Melynek erős kézzel, s elszánt hideg állapodással
Még ura; szerte körül dárdákkal borzadoz a föld,
S hangzik ölő gömbnek szomorú suhogása fülében.
Most hasad a hajnal, szomorún meggyújtja világát,
Kénytelen a beszorult küzdőt árulni pogánynak.
A tér megrövidűl Kis látköre rettenet és vész.
Mindennél rettentőbben a négy szereesennek
Látja nyomúlását; de magát is véres Oroszlánt
Látja megállitott népével visszarohanni.
Még csak jó szive és röpülő kopjái segitik.
A végsőt löki most, s már a szerecsennek agyában
Reszket az, és velejét megfúrva lehúzza magával.
Esve is oly iszonyún ott fetreng Afrika hőse,
S végső vágással dúlt földbe meriti le tőrét.
Annyival ádázban megbúsult társai jőnek,
S véres Oroszlánnak hangzik riadása közöttük.
Zoltaival szomorún forog a pályája-fogyott mén
S reszket ülőjének veszedelmén mindenik íze.
Másodszor ropog a két száz érez öble azonban,
S a romlás kapuján Gergely katonái betörnek!
Mint ugyanannyi halál, órjásként gázol, öl és űz
A fene hajdúság. De magányosan annyi ezer közt
Kürt szava így hallik hademésztő Bornemiszának:
„Zoltai megjövök,“ és legelűl ott terme bajánál.
Vas ruha volt testén, s léptében messze csörömpölt
Mint kapuval, látszott paizsával menni, födötten,
S mordályos buzogányt forgat vala jobbja vigyázva.
Ez valahányszor ütött, egy mordály sűle ki benne
S ellenségi közé magvát hintette halálnak.
Most is nem mene ő fegyvert mutogatni bolondúl,

De hamar a három szerecsennek elállva rohantát
Közbecsapott. Pillantat alatt mint rongyot eloszták
Pajzsát a rohanók, s vas testén csönge aczélok
Ő pedig a vas alatt bátran közelítve az elsőt
Mellben üté, s buzogánya fején kisüvölte nehéy ón.
Attól a szerecsen némán fordúla hanyattá,
S által ütött torkán elakadt a szóval az élet.
Társai elhűltek s önkényt hátrál vala lábok.
Még egyszer dördült Gergely buzogánya közöttük
S annyiszor emberölő csőből kiröpültek az ónok.
Hasztalanúl verték csorbává kardjokat: ők is
Nagy sebben vesztek hademésztő Bornemiszától.
Arszlán ví vala még; de mikor pattogva előtte
Rengett a buzogány, megrémült szive felejté
A dühöt, elszaladott, s mentségét bizta lovára.
Kétszer fordult meg botorúl kísértve szerencsét,
Annyiszor űzte setét Gergely, mint éjjeli felhő
A lemenő holdat, s buzogányát rázta nyomában.
Mint szabadúlt sólyom, száguldott Zoltai, szerte
Dúla Pető, s Figedit megölöttek vére borítá.
A hajdúk pedig ordítván a könnyü huszárral
Versent futva, futó törököt gázoltak az erdőn.
Csak maga harcztalanúl nyugodott hős karja Omárnak,
S mint azelőtt, kardját most nem festette magyar vér.
Mint álom folya el tündér ragyogású patakban
Szép kora lelke előtt, és a haza, mint becses, ősz rom
Múlt nagyság mezején, szomorún vonzotta magához.
Már seregét elhagyva futott, a merre magyarnak
Büszke kiáltását hallá, de nem érhete véget.
A szaladó Arszlán tőrrel megszurta derékon,
S a mint barna lován látá elhajlani, monda:
„Gyáva eb, itt veszsz el, te hitünk tapodója, te voltál
A ki miatt szaladunk, de maradj el örökre neveddel
S itt megemészszenek a farkasnak kölykei téged.“
Szóla, s vitézségét itt hagyva hitetlen Omáron,
Vitte gyalázatját a száz seregeknek elébe.
Hátra hagyott kincsét sisakokkal marczona hajduk,
Gyors lovagok mérték egymásra. Pető nyere sátort
Gazdag aranygombbal, sisakot nyere Figedi fénylőt
Gyöngyös ezüst műből, gyémántos sztambuli forgót
Zoltai. legragyogóbb diadalt pedig a hademésztő
Bornemisza, s ez volt a disznek tolla sisakján.
Visszasiettek, s ím a mint mennének, az elhullt
Testek halma közűl ily szózat hangzik előttök:
„El ne tiporjatok, oh diadalmas bajnokok! engem;
Nem kérek sokat, az minden kérelme szivemnek;

Hogy ha keresztyének, ha magyar név hivei vagytok,
Hagyjatok elmennem veletek, s meghalnom Egerben.“
Szóla s nehéz derekát támasztá gyenge kezekkel.
Mind bámulva körülállták és szánakozással,
Mert idegen szájból, mint vélték, oly hatalommal,
Oly tisztán hangzott sziveikhez az ősi magyar szó;
Pajzsaikon vitték, a sors-üldözte Omár volt.
Szép halovány ifjú nyugovék a nem-puha ágyon,
Álma borongó volt, az aléló szellemek álma.
De büszkén kis Eger kapuján bemenének az ádáz
Férfiak, elragadott zászlókkal díszesek; a ló
Délczegben robogott diadalmas urának alatta.
Sok bíbort, sok rézüngöt hurczol vala testén,
S drága török fegyvert, s elszabadult párduczi hátat.
Volt ki magas dárdán nagy barna szakállu töröknek
Vitte fejét szörnyen, s mutogatta az egri falak közt
Rab törököt pedig egy sem vitt, mert a kit elért a
Harcz keze, általadá az örök nem-létnek ölébe.
Fölségben delel a nap, az éj munkái setétek,
Mint maga, feltünnek borzasztó fényben előtte.
Jő Ali, s látja futó seregével véres Oroszlánt,
Jő tova, s gyászba borult Isaszegnek eléri határit.
Léptenként, mint a ki kevély álmában ölelte
Vágyai czélát, s most visszás képekbe ütődik,
Meg-megakad, s a romlásnak mezejében imígy szól:
„Mennyi vezér hever itt, te öröklő Allah! ha ennyi
Kár nem elég egy vár elfoglaltára törökből,
Én soha hű szolgád ne legyek, s te, nem Istene, zordon
Öldöklője vagy a népnek, mely holdadat őrzi,
S bár csak egyet látnék, egy sincs magyar annyi török közt.
A kik egyébkor váraikban reszkettek előttem,
Így harczolnak-e most? de nem is kell kétlenem a várt
Csak vendég katonák, soha el nem hagyta magyar még.
S itt magyarok vannak, harcz által veszni kivánók.
Mit mond majd Amhát? de ne mondjon semmit! Egernél
Lássa, hogyan pusztúl, ki Alit haragitja fejére.“
Balgatagúl így szólt, s tova szállt a vér mezejéről,
Jött ezután nagy végtelenűl a sok hadas Amhát,
És ez is a romlás mezején így szóla, megállván:
„Vaj! mi hamis szó volt, melly engem idéze Egerhez.
Itt nem azok laknak, kik harcz hirére futókká,
S várokat elhagyván tengőkké váljanak erdőn.
Itt sasok, és az ölő viadal vad párduczi laknak,
Rettentők, mint őseleik Nándornak alatta,
Kiktől holdunknak vérrel be van irva világa
Rajta! tovább Amhát, itt nem jó késni sokáig,

Gyászt lehel e térség, minden szellője sohajtás.
Bár, kik Egert lakják mind elpusztulnak erőmtől;
Annyi alig veszhet, mint itt már elvesze bennünk.“
Szóla, s nagyon szomorodva tovább elszálla hadaival.
Költözik a sok nép, mértföldek nyögnek alatta,
Maklárt, szép Tihamér völgyét gázolja török mén.
Éjszakról, hol az ősz István kipihenve, gyönyörrel
Nézte kelő várát, fészkét sok bajnak azontúl,
Hol szép régi nevét hosszan fenntartja Királyszék,
Ott is most patyolat süvegét mutogatja pogány fő,
És sok erős bialok hurczolnak durva taraczkot,
S zörgő vas kereken feketés pokolöblü szakállast.
Szerte pedig mint Almagyarig, s Felnémeti dombos
Földeig a zászlók s kopiák lobogói mozognak.
Közben idomtalanúl a harcz réz torkai, kürtök
Rengetik a levegőt harsány szavaikkal, ezer síp
Küldi süvöltését, perel a dob, csattog az ércz tál,
S örvényez felütő zajolással az összeveszett hang.
Mint tenger, mely hullámlik, s nem háborog immár:
Úgy telepedvén a tábor nagy teste, helyenként
Még mozog, és nyugtát csapatok levegési zavarják.
Fenn Ali, mint felhő, völgyekben táboroz Amhát,
Oly fölösen, hogy Egert könnyen vállokra kerítvén
Bajnoki mint morzsát, ragyogó Sztambulba vihetnék.
Oh Eger! a sziklák nem tesznek téged erőssé,
Minden erőd a bátorság, mely hős fiaidban,
Mint az örök gyémánt ragyog és nem retteg időtől.
Tárt kapukon jár még a bízott lelkü magyarság,
Hord eleséget föl, vizet is tömlőkben Egerből,
S gúnynyal itatja lovát a száz seregeknek előtte,
Ég Hanivár, Kámber dárdáját rágja dühében,
Cseltől tart Amhát: rohanásokat ója tilalma.
Igy szabadon szállitja Dobó a várba hatalmát,
A várost pedig égeti, és rombolja, hogy abban
Várvédők ellen ne lehessen fészke töröknek.
A tűzpor harsogva dobál szikrákat az égre:
Dőlnek az oszlopok, a tér utczák házai földdel
Lesznek egyenlővé. Szép hold felhozza világát,
S romja fölött áll meg szomorú ragyogással az éjben.
Nyugszanak: a vár és várnak környéke halállal
Teljesen, a békét ölelik még alva, borongó
Álomban, mellyet fel fog dörrenteni a harcz,
S tűnetiből órjás képét alkotni veszélynek.
Éjszaki vársarkon terem áll a föld kebelében
Mélyen, erőszak elől eltéve falaknak alája,
Ablakain csendes szellő suttog be, s az elzárt

Lelkekhez tisztább levegőjét hordja az égnek.
Ott nyomos éjben erőtlen fény rezgéseinél csend
S nyúgalom űl a megsebesúlt ágyára, s körötte
Írt kegyes angyalként elegyít az aranyhaju szépség.
Ott kínlódik Omár nagy sebben, mint letörött ág,
Már csak alig függvén a létnek örök tövü fáján.
Élete még egy vágy, egy láng-forralta sohajtás,
Mely ha nehéz búval kiszakad végtére szivéből,
Megszünik, és a lány többé nem hallja nyögését.
Ott tíz más sebesült keres írt testére, s bajában
Szomju tekintettel minden mozgásra figyelmez,
S ím ajtó nyilik. Ída, Dalár borzadva köszöntik
A szomorú csendet; két líliom ég kezeikben,
Két hószínü szövétnek. Az éj mint elfut az ékes
Hajnal előtt, a barna homály úgy oszlik előttök,
És szépségök előtt. Kebelét föltárja setétség.
S a nyavalyások előtünnek, sorvadtan ijesztők
Marczona képeikkel. Kitünik fekvése Omárnak,
A mint elfordulva fejét karjára nyugatja,
A forróságban szavakat rebeg ajka: koronként
Tépi pogány mezeit, s látszik harczolni magával.
Ott társát szólítja Dalár, s így ejti beszédét:
„Nénike! nézdsze pogány török ott mint szenved az ágyon,
Vedd oltalmad alá: én félek tőle, szegénytől.
Oh pedig ollyan igen sajnálom, mert idegenben
Itt egyedűl vagyon, és nincs a ki kesergene rajta.
Nem fog ez ölni magyart, de veszen kebelébe tanácsot
Végtelen Istentől, megtér gyógyulva hitünkre.
Menj te azért s lásd el, magam addig odább megyek, és e
Némberiekkel az ételeket sebeseknek elosztom.“
És elmentenek, Ída legott fordúla Omárhoz.
Összetalálkoztak, s mi nem úgy mint egykor az első
Lángokban, szemeik, nehezek most régi keservtől,
S a szakadott sziv éjével terhelve borongók.
Egykor szép szemeik sugaraiból szőve szivárvány,
A kegyelem hida volt közös érzelmöknek az ösvény,
S köztök azon, mint két várnak vendégi örökké
Egymást látogatók, a vágy, a kisded örömmel,
S rózsa szeméremnek kocsián vonakodva te jártál,
Oh szerelem s sziveik teremét felváltva köszönted.
A tündér hidat és alakit fölvonta irígyen
Régi hazájok az ég, s föld kínját hagyta helyettök.
Most pillantataik, mint testvér vándorok éjben,
A sivatag mezején egymást rettegve gyanítván,
Végre megösmerik, és ámultan visszaijednek.
Látja Omár, hogy nem boldogság, nem szerelemnek

Üdve az, a mi szegény Ídát hervasztja; felejtvén
Ön bajait, mély lelkéből igy fejti beszédét:
„Látlak-e, oh örök ég! esztendők mulva, veszendő
Bús várnak közepén így látlak-e tégedet Ída?
Még csak ez egy baj volt Hiadornak hátra ezerből,
Hogy te is annyira légy, mint ő, boldogtalan! Oh ez
Arcz, ezen elfáradt szem mást olvastat eszemmel,
Mint mikor elmenvén kétség nyila ége agyamban.
Akkor utánam kín s a félés ördöge súgá:
„Fuss Hiador! boldog nélkűled is Ída“ s futottam,
Mint kit az áradat űz, s kebelében hordja kigyóit.
És mikoron Hiador romjából lettem Omárrá,
S vérzettem törökért magyar ellen az ütközetekben,
Akkor is ördögeim súgák, hogy veszszek örökre;
„Jaj neked; Ída hitét még egy csók várja, csak egy még
Megvan! s esküiben Hiadornak nincs neve többé.“
Mind ily gondolatok kergetnek, mint vadat a vad,
S ártóbban dúlt, hogy lakodat földúlja, aczélom.
Nem lele, megfáradt a bűnben lelkem: epedtem,
Hogy boldogságod közepett még lássalak egyszer:
Hogy csak egy elszakadott sugarát felfogjam elorzott
Üdvömnek, csak egy eltévedt pillantat utószor
Öntse beéjjeledett létem vadonába világát
Szép szemeidből, szép szemeidnek gazdag egéből.
S ah hol vannak azok? mi kegyetlen bú üte pártot
Ellened? ifjú kellemidet mely bánat orozza?
S mely, mint játszi madár dallal kele szíved eréből,
Ah hova lett szépségedtől az előbbi vidámság?
Gyöngyei villognak bús láng-forralta szemednek;
Nem szólasz rózsás partokból, Ída, mi tette
Sírrá ajkaidat, hogy némán, zárva találja
Haldokló Hiador, s bucsúját ne vehesse belőlök?
Ez nem idő, három rövid év ezt nem teszi: percz az
A boldogságnak; de maró bánatnak örökség,
És neked is, nekem is, sok bajt tűrőknek, örökség,
Oh az egész természetben nincs semmi örömhang,
Nincsen erő többé, mely engem tenne vidámmá.
Mert te is, életem és gyönyöröm szép mennye, borongasz,
S boldogságodból nincs a mi leszállana hozzám.“
Szóla, reá fájdalmaiból igy válaszol Ída:
„Mit mondál Hiador, kiszakadt jobb része szivemnek,
Mit mondál te nekem, vígyáztalan? oh ne riaszd föl
Alvó bánatimat, boldogtalan Ída nyugalmát.
Elmentél, törökért folyt bajnoki véred: az ég is
Úgy engedjen meg, mint én kedveltelek, és most
Bár keserítetted, nem tud vádolni szerelmem.

Nem, Hiador, Ídát nem örömnek hagytad ölében.
Kérlelhetlen apám letörölte az élet egéről
A szép csillagirást: neveinknek fénykoszorúját,
S klastromi üszkökkel bús vár leve éji lakásom.
Mint nem örülhettem, mint nem vala hajnalom, és a
Fájdalom ölyve sebes szivemet mint tépte, ne kérdezd,
Kértelek, elhangzott panaszom vén falhoz ütődék
S szentek szobraihoz; minden kő halla zokogni,
Csak nem az ég: attól nem jött valahára segédem.
Oh ne keress szemeimben eget, ne keresd az elomlott
Kellemek árnyékát: a mint vala, s most vagyon, Ídát
Össze ne mérd; mert semmibe dől kétszerte reményed.
Egy van örömkor az életben, szép rózsa napokból
A kéj árja körűl koszorúvá fonva. Vidáman
Mint búvár, megy az ifjúság közepette. Jaj annak,
A ki nem örvend itt, s szilajúl elhányja virágát.
Mink nem örűlhettünk; te futottál csalfa gyanúból,
Engem elért darabos pályán a sors keze. Még egy
Kincsem, az elhamvadt szerelem szikrája; setéten
Űl lelkem mellette, s fölül tündér suhogással
A bús emlékezet gyász fája lebegteti fodrát.
Oh Hiador! ide térj ha kivánsz Idára találni.
Itt leled őt honn, a szomorúság puszta vidékén,
Hol szép álmaiból, s a multak gyász fonatából,
Mint hálót, szövi gondköltő elméje regéit
A boldogságnak, s Hiadorral végzi, ha fárad."
Még sokat és búsan szólának örömtelen éjjel
A szeretők; de szivök megkönnyül a régi panasznak
Szóra kerűltével. Hiador fenn űle sebében,
Ída köté be, s el-elszörnyedt láttára, szemében
Fagygyá lett a köny, s hidegen futa végig az arczon.
Elhajlott Hiador, s a mint karjával utána
Ída segítségűl leborúlt, elcsattana bágyadt
Csókja szelíd ajkán, s ez volt búcsúja örökre.
Mintegy ijedve kapá elhamvadt gyenge világát
Ída, s Dalárral az éj termét elhagyta sietve.
De Hiadort mélyebben üté Arszlánnak aczéla,
Mint gyógyíthatnák; érzé, hogy vége közelget,
Mindennél inkább pedig érzé, régi szerelmét,
Mely hogy örökre kiégjen, még föllobbana egyszer,
S tiszta gyönyör lángját árasztá minden erében,
Akkor az elsebesűlt Hiador fölszóla utószor:
„Elveszek ím, s nem bú, nem bánat erőszaka öl meg.
Sebben sem halok, a vad oroszlán kardja sebében;
Mert azt gyenge kezek kötözék el, szánakozó szem
Harmatozott le reá. Nem is aggság visz tova engem,

És nyomos esztendők; de korán, ép ifju koromban,
Oh szerelem, lelkem szép boldogsága! te ölsz meg.
Még, ha van álom az élet után, csak egy álmot ohajtok,
Egy pillantatot a nagy öröklét boldog egébe,
S látni dicső Idát, a mint szemléltem először
Bútalan évében, mikor ifjú lelke szemeiben
És nemes arczain, és tündöklött mindenik ízén.
A hogy először rám fordúlt nagy barna szemével
Mind kétféle szerencsének birodalma, s hogyan szűz
Ajkai elhagyatott Hiadort mosolyodni taníták.
Oh csak ez egy látást engedd, mindennek adója;
Veszszek el aztán, tégy morzsává fergetegidben,
Tégy habütött szirtté, s ne legyen több álmom azontúl!“
Így végezte szavát, és álmai jöttek, öröklők,
Mint a lélek, mely végnélküli képzeletével
Messze jövendőben lakot állat előre magának,
S azt minden gyönyörök seregével tészi dicsővé.
Ida jön, és halovány ajakát ébreszti hiába,
Társai jőnek, elösmervén a régi barátot,
S hült tetemét ölelik: Hiadornak nincs sebe többé,
Egy volt, a keserű élet, s azt sírja befogta.
Hajnal arany kapuján a nap fejedelme kijött már,
Szerte körűl a háborodott néptenger elömlék.
Közben Eger, mint kis sziget áll, s néz fergetegére.
Már kapuját vendég lakként nem tárja tovább;
Mint a régi világ órjás temetői, mezőben,
Vagy ki magát nagy bérczek alá elzárta halálra,
Áll ollyan komoran, s csak egy úta van: égbe sohajtás,
Túrnak egész nap az ostromlók: dél, napkelet, éjszak,
S a csendes nyugat el vannak foglalva kezöktől.
Száz ezer ásónak remeg a föld kérge vasától,
S mint tündéri müvek, kis időn mély völgyei nyilnak,
S partjain új dombok tolakodnak az égre: alattok
Amhát és Ali, s vén Ulemán ágyúi mozognak,
És nyelik a tűzport, töltöznek barna tekékkel:
Készen az üszkökkel rettentő férfiak állnak,
S a jeladást várják. Még minden nyugszik: az egymást
Pusztító elemek fagyait még szikra nem oldja,
S mint anya, mely karján kártévő gyermeket altat,
Béke nyugalmával hordozza tekéit az ágyú.
A holló bátran siet el fészkébe, s fölöttök
És Eger orma fölött nem fél költözni az esztrág.
Alkonyodik; mert ily csalokat gondol vala Amhát,
Nappal irányzott ágyúit hogy ürítse ki estve,
S a véletlen ütött kapukon kész népe betörjön:
A szerecsen Menethám, a döntő Kámber, Oroszlán

És a hírkereső Hanivár, mint vont idegű nyíl,
Álltanak a résen, berohanni, ha kellene, készek.
Jel löveték, fényes gömb a maklári tetőkön,
Melly egyedűl, mint szép csillag, felszálla, s tüzével
A bús alkonynak szabadon szegdelte homályát.
S ím egyszerre kibődültek táméntalan ágyúk
Egybe csapó felhők erejével, s viharoknak
Szörnyü hatalmával heves érczeik öszszedörögvén,
Nagy sokféle süvöltéssel kirohannak azokból
A por-emelte tekék, s a mint a falba harapnak,
Még tova eltépedt hangjok bömbölve, ropogva
Bujdosik a völgyben, s dörejével ijeszti az alkonyt.
Távol földre szegett füllel nem nyughatik a pór.
Mintha belűl a nagy földnek vas szíve dobogna,
Vagy beszorúlt órjás készülne kitörni belőle,
Döngetvén gyökeres tetejét sok ezernyi ütéssel:
Úgy sürüen s hosszan zendűlést tompa morajjal,
S hall fojtott dörgést, nem régi csodáit az észnek.
Itt ugyan a gömbök sürüen szállongnak Egerhez,
Döngenek a kapuk, a hulló kövek üldözik egymást.
Látni tüzes vasnak röpülését néha közöttök.
Sok mint könnyü madár, mely két szárnyára lapályból.
Elmegyen, és akadály nélkűl, megjárja nagy útát,
Görbe szivárványként fest lánghidat a levegőben,
S rajta halált, és tűzi veszélyt villogtat Egerre.
Sok terhelt gyomrát földszint hordozza, s koronként
Megszökkenve tüzes szárnyával pázsitot éget.
Majd ha kövekre botol, fölemelkedik új dühödéssel,
S a remegő légen magasabban hordja hatalmát.
Megszünik a dörgés, s most nyilként négy kapu ellen
Rontanak a vívók; de nem álomfészek Egervár:
Ártalom, és törökök veszedelme uralkodik abban.
Hosszu setét kapu áll roppant várfalnak alatta,
Mely szűk torkával mind a két várra kiszolgál,
És a ki- és bemenő katonákat rejti veszélytől.
Ott a két várnagy száguldván összejövének,
S harczi Dobóhoz imígy a bátor Mecskei szóla:
„A török, úgy látszik, ki akar dörgetni Egerből.
Mit gondolsz, ha kaput tárván, a nyúgati árkon
Vén Ulemánra ütök, (mert őtet láttam ez úton
S rendetlen hadait telepedni) de úgy hiszem Istent,
Hogy markába törendem az üszköt, s szürke fejére
Gyújtom az ágyúkat, minden népére; te addig
Hármasan a bőgő mozsaraknak visszafelelhetsz,
S a gőgös tar üvöltését igy mára elöljük."
Szóla, s tekintete úgy mutatá, hogy nem tesz üres szót,

S szól szive hírével: de merész társára lenézvén
Harcz ijedelme Dobó, így szóla viszontag ezekre:
„A miket itt mondál, bajtárs, noha kárral esendők,
Kétem sincs, hogy tenni mered; de idő leszen erre
Másszor is, úgy hiszem; a törököt most várjuk el inkább
Szállni közel, látod, löveteiktől nem mere hozzánk.
Ágyúi csak távol bömbölnek, s a teke fárad
Míg ide ér, s belső falainkról visszacsapódik,
Forró gömbjeit is gonoszul hordozza szerencse,
Hulló szikra gyanánt pislognak szerte mezőkön.
S mely bejön, elfáradt testét görgetve, peméttel
Kergetik asszonyaink, s nedves ponyvákkal az utczán.
Várjuk azért, ha talán haddal jőnének ezentúl,
S úgy hiszem eljőnek, mert már némulnak az ágyúk,
S lassu dobaj, mint tolvajoké, közelíti kapunkat.
Rajta merész bajtárs! most váltsuk vissza nevünket,
S gyáva pogány rabból tegyük úrrá, rettenetessé.
Most mi lövöldözzünk: Gergelynek lángkoszorúi
Megnyitják az utat, mellyen törökökre tekéink
Hulljanak, de ha ki még eljő falainkhoz, az éltét
Mennykövező kezeink erejétől hagyja lehúnyni."
Szól vala, s hóka lovát fordítá, visszalovaglott
Mecskei is, s a belvárban végzette parancsát.
Úgy lőn, mint akarák, Gergely koszorúi lidérczként
Elmentek haragos sugarakkal az égtelen éjben,
És kitünék tekenő paizsával Kámber alakja,
A mint oszlopként buzogányát rázva közelgett,
S nagy lépéseivel sietett elnyelni az útat.
A rohanók minden részről rémítve kitűntek,
S mindennél inkább Hanivár, a nándori hadfő,
A ki elül a vak levegőt szegdelte, s röpülvén
Sárkányvérü lován dárdáját hozta Egerhez.
Tömve nyomúlt a nép s megvillana fegyvere. Mostan
Lőtt koszorúi után a vár megbődüle mind négy
Oldalain, s jégzáporként elszórta tekéit.
Negyven rézkeblű sudaras pattant ki először,
És ugyanannyi mozsár ontotta dörögve veszélylyel
Megrakodott fiait. Reng, búg, fütyöl a levegőben
Sok rohanó teke, s most nem az álló kőbe csapódik,
Vas kapun el nem akad; de tör, és marczangol elébe
Száguldó törököt, s mint véres száju oroszlán
Megdöntött sorokon rohanását jegyzi halállal.
Már az okos Menethám nem kisért csalfa szerencsét,
Megfordúl, s a mint sisakatlan népe között fut,
Még sokan elhullnak mellette; de ő megyen, és az
Éjet, az öldöklő túzport átkozza magában.

Tébolyog és fene mérgében fú lángot Oroszlán.
Elveszté az irányt kapuhoz, s ment víni sarokra.
Ott sűrű lövet érte hadát a déli toronyból,
S a mint a fal alól még sem mozdúla, keresvén
A kapút, és az erős falakat dárdákkal ijesztvén,
Ót forró lúggal Robogónak hölgye megönté.
Áll vala sasnőként, férjéhez szűre hasonló,
Nagy deli némberi fenn, nevezék őt Zondorilának.
Ez csak imént a tűzgömböt kergetve merészen
Járta Eger közepét, most fenn várszegleten állván,
A dühödő Arszlánt addig kísérte szemével,
Míg tornyához ütött. Ott arczúl érte sütő víz.
Mint mely lombot az ősz első dere csap meg: azonként
A török elhajlott, s hullott sürü barna szakálla,
S a bajusz, arczának legbüszkébb dísze: hogy eszmélt,
Megfuta, s fél bajuszát sírván hordozta kezében.
Kámbert út közepén elhagyta üvöltve az új nép,
Hasztalanúl vittek kapudöntő karjai szálfát:
Mecskei kopjákkal s csővel kergette falától,
Csak maga hirkereső Hanivár nem ijedve lehulló
Népe fogyásától, száguld Egerre; de nem lelt
Mint várá, leomolt falakat, nem tört kaput, épen
Állt az egész oldal, s fokait mutogatta kevélyen.
Akkor az ifju nehéz dárdát elsujta kezéből,
Melly a cser kapuban reszketve megállt vala; nyomban
Fölszólalt: „A síkra vitéz, ha vitéz, van Egerben!
Jertek hírkereső Hanivárnak mondanak engem,
S Nándorban lakom én: ki vivand meg Nándor urával?
„Másszor jó Hanivár," hangzott le az egri falakról,
„Majd ha világos lesz. Ha meguntad az életet, ordíts
Zoltait, és ez elöl szörnyebben, mint sem akarnád.
Sőt valahol Hanivár terem, és képedre hasonlít,
Mind az egész hadhoz kész lesz beszegődni halálnak,
Annyira nem restel törököt küldözni pokolra."
Szóla, de hős Hanivárt tíz cső ropogása ijeszté.
A kilökött aranyos dárdát elhagyta boszúsan,
S a mint visszarohant, paizsát hátára borítván,
A kibukó holdnál suttogva repültek utána,
S messze lekisérték, denevér szárnyakkal az ónok.
Multanak a napok, és egy sem harcz nélkül. Az ágyuk
Mint pokol öblei szűntelenűl durrogtak Egerre,
S vissza kemény választ eregettek kisded Egerből,
Mintha tanyát minden mennykő itt tartana, s a föld
Minden fergetegét ide egy táborba vezetné,
Napról napra halál veszedelmei zúgtak, alá s fel,
S Maklár és Tihamér, s minden hegyek összedörögtek

Még sokszor kapukat döngetni kijár vala Kamber:
S ösmerték a váriak őt, ösmerte leginkább
Nagy Robogó, ki sokat küzdött vele s hogy ne felejtse,
Jelt üte holdviselő mellén dárdája hegyével.
Még sokszor ragyogó paizsát hordozta körűl a
Hírkereső Hanivár, és Zoltai! Zoltai! zengett
Harczszomjús ajakán. Valamerre rohant vala, őtet
A mindennél szebb Leilának szép szeme nézi.
Az köte jelt balján, pirosan, mint arcza, fehérlőt,
Mely lobogásával nem hagyja nyugonni szerelmét.
Jártak utána Pető és Figedi sólyom ikerként,
El nem foghatták; de gyakorta, ha hajnalodik már,
Zoltai és Hanivár harczolnak Egervize partján.
Visszarepűl Hanivár, s hova inkább, mint Leilához,
Vén Ulemán végső sugarához az édes időkből.
Titkon nyitja meg a sátort, s a mint bele járúl,
A mennyet s minden gyönyörét oda zárja magával.
Ott legalább így zeng Leilának ezüst szava hozzá:
„Ah te vagy, ily pusztán dísz nélkül hagyva; ki bántott
Tégedet oh Hanivár? mely bajnok szaggata így meg?
Véredet arczaidon mely vad kar tette patakká?
Nem harczból, de oroszlánok barlangjaiból jősz.
Szörny az ijesztő sárkányból, s vad körmü huszárból,
Mely neked árthata, mert ember nincs senki, vitézebb
S még soha ily kárral nem jöttél vissza csatából.“
Így szólt, s egyszersmind eltörlé gyenge ruhával
A vért arczairól, Hanivár mosolyog vala mondván:
„Szép szemem, oh Leilám, te nagyon félénk vagy; ez a vér
Mellyet rajtam látsz, magyaroknak vére, s ez arczon
Bőrt is alig választ, és még nem sirgödör a seb.
Ellenségem is a legbüszkébb termet ezer közt,
Nem dühödő sárkány; nézd, mint száguld le kevélyen
S már ma negyedszer vár viadalmat Egervize partján.
Oh Leilám, te ki minden előtt vagy erője karomnak,
El ne felejtsd Hanivárt megvárni, mig eljön az álmos
Alkony előtt, s a büszke magyart beriasztja Egerbe.“
Szól, s rohan a gőgös, Leilát oda hagyva; de zordon
Musztafa jő besuhanva, s szavát így ejti titokban:
„Láttad-e a tépett Hanivárt megtérni? helyette,
Mondd, mi nehéz harczot végezzen Musztafa, hogy ha
Meglleszen az, nyájas szavadat hallhassa szerelme?“
Elfödi szép arczát, s így szól a lányka viszontag:
„Musztafa, bajnok vagy, megvallom; mert Leilához
Ily bátran berohansz; de ha nyájas szómat ohajtod,
Menj oda, hol harcz van, s ha megütnek az egriek, ordíts,
Visszajövén pedig ál fejedet hozd el tenyeredben:

Akkor majd az öröm hangján fog szólni szerelmem:
Mert Hanivárt többé nem lesz, ki gyalázza előttem."
Visszaijed ily szóra, s helyét váltotta legottan
Musztafa s mint árnyék beborúlt vadsága szivének.
Látta futó Hanivárt, a mint a kopja kiállván
Megsebesült czombján, szomorún elszálla Egertől,
S Zoltait és diadalmi nevét ott hagyta: magában
Örvendett az irigy, de dicsőbb hírt nem mene nyerni:
Zoltai kopjáit rettegve kerűlte csatáin.
Hírkereső Hanivár sem jött alkonynak előtte,
Seb mia s szégyentől lehuzott sátorban evődvén.
Mint bika, kit megvert szaruval tusakodva vetélytárs,
Nem tart csordához, de megyen bömbölve, morogva,
S messze, tanyátlan pusztákon hordozza haragját,
És az emésztő bút: úgy a nemes ifju kerűle
Embert és harczot, szigorún zárkozva magába,
Míg az idő búsúlyának nem szegte hatalmát.
Ah Leilát más gondokkal keseríti szerelme:
A szép és deli hőst látá megfutni vitézebb,
S mint képzelte, delibb hőstől, s a némberi hűség
Fája ledér vágynak termette fajulva gyümölcsét.
Sírja hasonlítás szerelemnek: hős Hanivárnak
Képe nem állott már egyedűl a lányka szemében,
Zoltait is látá s kezdett tünekedni, miért nem
Adta szerencse születnie inkább jézusi népnél,
Hol szeretett egyedűli nejét hű férfi ölelné,
Míg honn osztozván rabnőkkel házi szerencsén,
Leghűbb lángjaiért nem egyéb mint szolgai ágytárs.
Illyen gondolatok kezdtek fészkelni agyában,
S gyakran Eger patakához alá sétálni merész volt,
A megvíni jövő Zoltait szemlélte gyakorta,
S félve s ohajtva futott a táborszélhez elěle.
Eljött az s a beteg Hanivárt sokszorta kiáltá
Hasztalanúl; Hanivár elvont sátorban evődék.
Múlt az idő kíméletlen harczokkal azonban,
Hat rettentő nap, hetedik napon a magas Amhát
Felhuzatá éjszakra nehéz ágyúit; azokból
Félmázsát hordott a pornak erőszaka, izmos
Vas kereken gördűltek elé feketedve, köröttök
Száz munkás ember mozdító karja vesződött.
És látszék Ali rémalakú jelenése középen.
Áll vala szép egyház sudaras két tornyival: ottan
Már nem konga szelíd hangjával az esti harangszó,
Ájtatos ajkakról ének nem zenge; de durván
A futamó katonák eltölték harczi zörejjel,
S bőge setét ágyú törököt riogatva falától.

Erre pogány gyalogok készültek rontani tornyát
Gyorsan irányozván; de serényebb karja Dobónak
Ott terem, és maga érczeinek megereszti haragját.
Nyomban ölő szolgák kisuhognak az egri toronyból,
Csengenek a megütött pattantyúk öblei, a mint
A jövevény vas gombolyagot nyeldeklik, alattok
Bomlik az ágy, s nagy tengelyeik szóródva recsegnek.
Csak hamar elpusztúl az egész készület, evődik
Cselkoholó Ali, s szürke lovát fordítja futásra.
Ibrahim a tűznek legügyesb szolgája, derékon
Megszaggatva ledől, elsujtott üszke kezétől
Messze hever, s éltével együtt pislogva kialszik,
Mind az ijedt pattantyúsok ritkulva szaladnak,
S a szélvész elütött koponyákat forgat utánok.
Nem szünik a rontó elemek dühödése azonban,
S nem töri már kétes tovaságból a falat Amhát;
Mint tenger, közelít, mely szirtet elönteni készül.
Árkai mindinkább közelednek lángot okádva,
S a repülő tüzeket nem győzi oltani száz kéz.
Reszket Eger, mint nyárfa levél, valamennyi kövével.
Tornyai bomlanak, őrfalait gyéríti az omlás,
S itt is, amott is régi tetők, s magas asztagok égvén
Minden gyűlt eleség hamuvá kezd lenni; de bátor
Férfiak is hullnak, s minden nap az őrbeli népség
Gyász temetésével szomorúbb lesz az omladozó vár.
Mindennél inkább tesz kárt s veszedelmet Oroszlán.
Ő közel a várhoz telepedt a boldog anyának
Szent hajlékában, s mely ház égnek vala szánva
A sanyarú földön, lett most egyszerre pokollá.
Mecskei a nyilamó falrést éjente betölti;
Harcz ijedelme Dobó villámként járja be várát;
Biztat, erősít, és rohanókat hány le faláról.
Ágyui sem késnek felelőleg visszadörögni,
S mintha ezer lélek lakná, védelmez is, árt is
Ellenségének, mindent hadi karba helyezvén·
Malmai szűntelen a tűzport szaporítva forognak,
A gabonát nyers bőrök alá hordatja gödörbe.
Földali termekben katonáit rejti veszélytől:
Válla világot kész fentartani, rontani karja.
Csak maga gáttalanúl ront új fészkében Oroszlán:
Őt a vári lövés, fala közt elveszve, nem éri;
S szól komorodva Dobó, s szeme a bús földre setétűl:
„Nincs magyar, a ki pogányt el tudjon verni helyéből,
Ott békén lakik ő, maradék lakainkra lövöldöz,
Mink pedig elromolunk s a hadnak erős helye nincsen.“
Végzi: de ily szavakat nem tűrhet lelke Petőnek.

Nem deli Zoltaié, s elbúsul Fígedi köztök.
S mint mikor a szelek istene kél, fölidézve csapongó
Szélveszeit, s azok indulnak feneketlen üregből
Készen, egész nagy föld kerekét pusztítva bejárni:
Úgy indulnak ezek harczintésére Dobónak,
S Zoltai lángajakán ily szózatit ejti serényen:
„Meglássad, s valamennyien itt lássátok Egerben,
A törökök magok is legyenek látói: porondot
Gyermek nem tapod el szaporábban, s úti fövényvárt,
Mint mi az ártalmas falakat megdöntjük örökre.
Ott többé gunyolásunkkal ne deleljen Oroszlán.
Mellyek láng bikaként bömbölnek szüntelenűl ránk,
Némákká teszem ágyuit és hatalomtalan érczczé.
Mint mikor a bérczek fenekén még zárva nyugodtak
És pokol öbleiket föl nem nyitogatta gonosz kéz.
Sőt Isten, ha magyart engem félannyira kedvel,
Mint hadi kedvemben törököt pusztítani vágyok,
Nem lát több napot e gubahátu hitetlen Oroszlán,
S szent fejedelmink sírja fölött nem ijeszti Fehérvárt."
Így szólt, s messze veté hüvelyét a kőre magától.
S felkapa, mint könnyű tündér, derekára lovának.
Sárga zománczával tündöklött kardvasa képe,
A rohanó Tuhutum, a mint kergette Gelónak
Népeit, és sisakán repkedve forog vala sólyma.
Így száz könnyü vitéz kimenének Egerből.
Bátorság lőn fegyverök és villámi serénység.
Dél vala. Őr nélkül lakozott a tábor. Oroszlán
Benn magas egyházban dőzsölgete hosszas ebédnél.
Kormos agyú érczek nyugovának szerte az oldalt
Megbontott fal alatt. Rajtok keveregve tanyázván
Kontyviselő törökök vig vendégséget ütének.
Tér vala legközepett dárdákkal körre kitűzve,
Ott Eger ó nedvét szivogatván szomju nadályként,
Szőnyegen agg Ulemán, de gubás nagy bőrön Oroszlán
Ültenek, és szemeik nehezedtek az édes italtól.
Közben erős szavakat mondottak az égi Koránra.
Melly az italt tiltá; de csatákat is érze fejében,
S vendég társához hebegőn így szóla Oroszlán:
„Én Arszlán vagyok, és e bőr is alattam oroszlán.
Régi, Tikirdárban vettem, s kutya-száju zsidónak
Mert drágára veré, koponyáját érte bevágtam.
Az soha nem fog oroszlánbőrt árulni; de lásd a
Dér megütött, s e fürt bajszomnak jobb fele. Allah
És valamennyi öreg s apró Isten van, azok mind
Lássák meg, ma lerontom Egert, és holnap iszom rá.
Még ma iszom; mert jó a bor mindennap; azért ma

Még iszom, és holnap betörök várába Egernek,
Éltessen magyarok jó Istene tégedet, Allah!
Kár hogy nincs borod, a magyarok bora kedves előttem."
Részegen így szólt, és eldőlt ittában Oroszlán.
Társa nehéz szemmel nézé mosolyodva, de néha
Fölkele, a néző szolgákat visszariasztá.
Néha pedig, hol rejtekben Leilája tanyázott
Lányaival, besuhant az öreg, megapolta szelíden,
S könybe borúlt, mikor a szép kéz forró hava téli
Arczain elsiklott s megakadt simogatva szakállán.
Hírtelen a szaladó Mamudot szemléli azonban
A mint vérbe borult bal karját húzva beordit:
„Fussatok! a magyar, a törökök veszedelme közelget."
S részeg Oroszlánnak lábánál összerogy. Ébred
S lábadoz ez, de nehéz feje nem tisztúl meg egészen.
A leütött dárdát bajosan támolygva kirántja,
S gőzölgő torkán értetlen hangot üvöltöz.
Talpra szökött szolgák viszik őt, harczolva ragadván
S agg Ulemánnal együtt a szűk ajtóra sietnek.
Hallik az összeütött kardok pengése, robajjal
Megtelik a csarnok, s a ház nagy tére futókkal.
Három krími tatár szaladoz tusakodva, s agyargó
Képök az elvesztett viadalt keseredve mutatja.
Zoltai mint párducz, mint mennykő csap be utánok,
S már Tuhutum daliás képét vér festi aczélán.
Rá dörrenti tatár a vastag idomtalan ércz csőt,
S ketteje mordálylyal csattognak kurta kigyóként.
Meg nem ütődve megy ő, s a füstben elöldösi őket.
Már szűk a hajlék, betör a tüzlelkü magyarság;
Ágyukat, ágyusokat pusztítanak, a gonosz érczek
Tüzlukait rontják, beverik kopogatva szegekkel.
Döntve kerek nélkül nehezével porba merűlten
Áll a tíz hadi cső, leütött szolgái fölötte
Nyujtóznak. Soha ártani ők nem fognak ezentúl.
Egy gond tartja Petőt, kirohan valamennyi huszárral,
S e lövetek fészkét porral vettetni törekszik.
Zoltai vágtat, öl, űz, szaladók közt kémli Oroszlánt.
Hasztalan: őt repülő ménen szolgái ragadják.
Agg Ulemán ví még, s vittában az éltes atyának
Látni megifjúdott erejét, a mint az időnek
Mélye fölött lebeg, és sugarát megereszti turulként.
Ő magas Ormándit s Bayt elfárasztja sebekkel,
S lánya körűl, mint örvény jár csattogva; de rá jő
Zoltai, és az apát szédítve megéri csapása.
A szolgák, mint karvaly előtt a gyáva galambok,
S mint felhő nap előtt, gyérülve oszolnak el. Akkor

Gyenge sikoltással Leilának bús szava zendűl.
S a hogy előtte nehéz fővel vén apja hanyatlik,
S szemben ölő ifjú közelít tündéri dagálylyal,
Fájdalom és vegyes ámúlat kábítja: szivével
Kötve marad keze, a zabolát nem birja vezetni:
Önkényt megszalad, és viszi a ló harczi mezőkön.
Zoltai, mint szép csillag után a hajnal, előtör,
És forog és rohan a szaladót kísérve szemével.
Figedi még kerget, de Pető pora dönti az egyház
Oldalait: megbontakozik négy sarka, nehézkes
Ormai rengenek, a torony elhullatja keresztét,
S fénylő bádogait darabonként messze leszórja:
Nagy zuhanás közben rommá lesz, s melynek alóla
Nem kedves követet küldöztek Egerre, temetve
Vannak az összezuzott kerekekkel szótalan ágyúk.
Onnan, mert felhőt sejtnek tolakodni hadakból,
És az egész tábort szemlélik ezer fejü órjás
Szörnyek alakjában fölkelni, az egri vitézek
Vissza-serénykednek. Menethám már harczol, az arczúl
Megsebesűlt Baynak derekába hajítja dsidáját.
S a mint elrántott zsinegén meg visszaragadja,
Vérét s élete végerejét elhuzza beléből.
Így Szokol, így Ulemán sebe által lassu Toborzó
Elhullnak; de nyomúl a nép sokféle csatával,
S vassal utat szabadít keresett várába magának.
Foglyával bajosan nyargal maga Zoltai hátúl,
Mint gyermek, mely szép madarát hordozza kezében,
S hordozná tenyerén, kis lelke hogy el ne szoruljon,
S hogy ne repüljön el, oly örömest zárná is az árvát:
Zoltai nem máskép viszi foglyát óva, kegyelve,
S a mint visszatekint, Menethámot látja nyomában.
Nagy rohanó szerecsen tűz szemmel méri halálra,
S méri dsidájával; de futását szűnteti a hű
Figedi, s megfordúl társát fölemelni bajából.
Zoltai a tévedt dsidaszárt már húzza magával.
S vissza pogány Menethám rángatja: közelget azonban
Tarka török felhő, a hőst elöléssel ijeszti.
Figedi mordálylyal rohanó Menethámot elállja,
S nem rohanó többé, lova főben ütődve lefordúl,
Űzők lábainál szomorún elszórva ülőjét.
Figedi még Szkendert s Aigást vagdalja; Regyefnek
Zoltai visszacsapó erejétől kell leborúlni.
Így két ifju vitéz sok bajjal elérnek Egerbe,
S van nagy öröm s minden szívtől őszinte dicséret
Tetteikért. Botorúl gondatlan durva pogányok
Most mint sáska sereg száguldnak szerte, de vissza

Szégyenkedve üres nyomokat kergetnek, utánok
A dörgő mozsarak lángkeblü tekéi ropogván.
Akkor társának jobbot nyujt Zoltai, s így szól:
„Figedi, drága virág! veszedelmek fergetegénél
És csak erős szívben nyilik a szép hírü vitézség.
S ez jutalom nélkül maga is díj: engem azonban
Több mint ritka vitézséged kísére veszélyben.
Nézz ide, foglyom van, fátyol födi arcza világát,
És a legdeliebb testet gazdag ruha. Monddsza,
(Még én sem láttam) fölbontsam-e fátyola titkát,
Hogy meglásd, s ha kivánod, mint magadénak örülhess."
Figedi könnyü mosolygással rá néz vala, mondván:
„Bajtárs! nagy dolgot tettél valahára kicsinyből,
Multakat említvén, mellyek mint nyomtalan árnyék
Elmentek tőlünk, s mellyekben, mint magam, úgy te
Forgottunk egyaránt. Jutalomnak nincs helye köztünk,
S nagyról szólni tilos, ha barátság lelke vezérel.
E kis ajándékot elvenném tőled, azonban
Restelem a bútort; ne kivánj terhelni leánynyal,
Sőt ha tanácsom kell, magad is hagyd menni szegénykét,
Mondja meg őreinek, hogy még sokan élnek Egerben,
A kik férfiakat várnak falaikra, s az asszonyt,
Mint vándor madarat szabadon szárnyára eresztik."
Így végzé a büszke nemes; de szelíden emelvén
Zoltai a fátyolt, kinyilék Leilának alakja,
Mint gyengéd ibolyák nyilnak kikeletkori hóból.
A deli lány ott állt, legszebb csemetéje keletnek,
Szép nap az éjnek fürteiben. Fájdalma derengett
Arczain, és a mint az ajak rózsáit eléré,
Elhalt, s föltámadt mint egy félégi mosolygás:
Oly kegygyel vala két kis ajak szerelemre tanítva
S csókra szelíd természettől egymáshoz eresztve.
Homloka holdmezejét, a kettős barna szivárványt
S a lesütött szemeket ki ne nézze, ha nézi, ne veszszen
Andalodásában? Figedit némítva elűzi
A késő bánat; megyen, és nem hagyja szerelmét.
Társa pedig valamintha tovább szemlélni sokalna
Ennyi dicsőséget, fátyolt vet rabja fejére,
És viszi, gondolatok szővén új lelke világát,
A magas Idához, a kékszemü gyenge Dalárhoz.
Sokszor elélemedett atya megjön az egri falakhoz.
Rettentő váltságúl hoz hat ezernyi leventét,
És dörög a kapukon, s vas karral idézi leányát.
Gyakran hoz sok aranyt s gyöngyöt két ölnyi füzérrel,
S kész minden kincsét föligérni egy elragadottért.
S a mint a holtak mezején fegyvertelen ott ül,

Vad fuvalom hajtván kor-dérítette szakállát,
Néz, és semmi remény jeleit nem látva halált vár:
Párduczok is szánnák; de csatában szánakodás nincs.
Harczait a magyar is harczczal veri vissza, de senki
A fegyvertelenen pusztítást tenni nem indúl:
Él nyomorúlt öreg, és Leilához Egerbe sohajtoz.

HARMADIK ÉNEK.

Látja pogány Amhát, törökök hogy fogynak Egernél,
S vári vitézeknek még el nem csüggede karjok,
Gond szomorítja szivét, s nem tud menekedni magától.
Végre gyülést rendel. Sátort Makláron emelnek,
Tágast és tarkát ragyogó holdakkal; alattok
Össze jön a főbbség, s zavarog többféle tanács közt.
Van a ki javalja vivás nélkül haza menniök inkább,
S szép tavasz indultán haddal megjőniek ismét,
Mint, hogy veszszenek így az időtől, egri sasoktól,
És százféle szerencsének mind balra jelentő
Mostohaságától; de fölåll mint fellegütő rém,
A haragok minden viharával bús Ali, s így szól:
„Elszálljon, törökök, hát csak tova szálljon Egertől
Ennyi had, ennyi vitéz, s hírét itt hagyja magyarnak?
Egymás karjaitól valamennyi ne veszszen el inkább,
Hogy még hírmondó se maradjon, s régi gyalázat
A nemesebb unokák ajakát szidalomra ne nyissa?
Szóljak-e, nem tudom, ollyan igen gyötör a harag, a düh
Hogy készebb volnék az eget káromlani: még is
Szólnom kell, és szólni fogok. Mi tesz ollyan ijedtté
Benneteket, s magyarok porfészkét ollyan erőssé?
A rendetlenség teszi azt és lomha tünődés,
Melylyel az ellenség nevelé diadalmi dagályát
Rajtatok, és az egész seregen lett szörnyü csapássá.
Igy vagyon ez; de ha kárunkkal nem volna, kaczagnám
Dolgotokat. Biztos fala közt nem alutt-e Oroszlán,
És csak egy őr állott-e, midőn kirohantak Egerből,
S a legerősb lakot elronták láttunkra? Csatázni
Az megyen, a ki akar, s míg bátrak vesznek, az álmos
Szűtelenek távol bámulják, mint rohan és űz
A kicsapó magyar, és kardját mint festi török vér.
A ki van is, bátor hadnagy, ha megéri az ágyú
Népeit, és futnak, maga áll ki csatára bolondúl,
Szégyent s hírvesztő sebeket hoz visszaveretten.
Nem, vezetők, soha így ne omoljon drága nemes vér,
Szolgáink víják meg Egert. Országot emésztők
Gyomraik éhével, föld hitvány terhei! őket

Mink kíméljük-e tán, hogy mint ugyan annyi gyalázat
Szobrai álljanak itt csúfsággá téve nevünket?
Víjanak, ágyúink rettentsék vissza futástól.
Veszszen el ötven ezer, tetemén más ötven ezernek
Új rohanása legyen, s fogadom, kő sem lesz Egerből,
Melyre botolhassunk, és a felföldre csapongó
Félholdat többé nem háborgatja magyar kéz."
Szóla, de nem hallák örömest e szózatot a fők.
És Hanivár, nehezen fordul bár lába sebétől.
Elfeledett fájdalmában fölemelte haraggal,
Mellyen támolygott, az aczélhegyü dárda hatalmát.
Látta nehéz haragok felhőjét a magas Amhát,
S szólt megelőzve imígy, Alihoz fordítva beszédét;
„Méltatlan szavakat mondál, s bár híred elég nagy,
Háromszorta nagyobb gőgöd megbántja szivünket.
Halld Alii, jól látom, lobogó harag üt ki szemedből,
S mint egy oroszlán dúl melledben az indulat, ámbár
Dúljon, s sziklakemény szivedet megemészsze, kimondom
Sem tiszted, sem okod nincsen vádolni: szerencse
S nem rendetlenség okozott veszedelmet, azonban
Legtöbbet magad ártottál azt mondva, hogy itt is
Mint egyebütt, egyenes rohanással várat elöntvén,
Harczi tanács nélkül könnyű diadalmakat érünk.
Minden tudja, csalódásunk mily szörnyü; vitézebb
És makacsabb népet soha még nem láttam ezeknél,
Sem hadat értőbbet, s ha szivéhez szám is adódnék,
E helyen oly békén, mint most, tanakodva nem ülnénk.
Fáj, de igaz, mert Allah reánk így ontja csapását,
Senki azonban ezen helyről távozni ne vágyjon!
Húsz ezeren bátor törökök megöletve feküsznek,
S halmai holtakból szaporodnak az egri határnak:
Ez legyen a tudomány, hadainkat ez intse boszúra.
Vér kell a vérért; ha kevés is, vér legyen a díj,
Férfiaké és gyermekeké, és szörnyü halállal
A születendő is megölessék álnok anyástul.
Holnap azért Veli és Menethám és Musztafa menjen,
S a hasadó hajnalt, ha lehet, viadalmok előzze.
Húsz ezer, úgy hiszem, egy rozzant vár ellen elég less.
A fáradtak után Kamber támadja meg a várt,
S ország-rettentő gyalogim vele menjenek. Igy még
Holnap Eger közepén lakozunk, s a gyáva keresztet
Egyház ormairól kezeink rút porba lerázzák."
Szóla, s gyülés oszlék: mert szólani senki azontúl
Nem vágyott; de hadához ment, s készűle csatára.
Forrott még Ali és megbántott lelke vesződék
Durva tanácsokkal; de elől mint őrszemü párducz

Még állott fölemelt dárdával az ifju. Kimentek
Szótalanúl legutók a nagy táborba vegyűlvén.
Éjjel az ostromló törökök már lesre mozognak.
Éjszakról, hol Eger szomorun mutogatja nyilását.
És sebes oldalait, közel a vég árkot elállják.
Sasfi nagy éhében forróbban nem lesi anyját,
Mint ezek a hajnalt. S ím rózsás sátora nyilván
Feljön ezüst csillag, s az aranyhaju napnak előtte
Szolga leányzóként megkezdi szemérmesen útját.
Mely látvány nyugalom földén a tiszta szemeknek;
Szép Kemenes tündér ligeteiben az ifju vadásznak,
A ki korán az alászálló harmattal elindúl,
S első dombjáról nyugovó kalibákra lenézvén
Mondja: nyugodjál még, szemeim szépsége, virágom,
Szép Violám! lágy a hajnal szűz ágya, nyugodjál,
S álmaidat küldd el boldog képekben utánam.
Megjövök a nappal, s hozok őzet, barna kís őzet,
Oly könnyűt szabados ligetében, mint te mikor kelsz,
S mosdani mégy hóként dagadó kis lábbal az érhez.
Vissza pedig nem jősz többé oly könnyü futással:
Mert ott ér, s kilesett utadat megakasztja szerelmem,
Mint jó fegyverem a ligetek völgyében az őzet."
Itt hajnal kedves jövetét nem előzi szelid hang,
De pereg a dob, az ércz kürtök harsognak, az ágyú
Rettenetes morgást indít a messze hegyek közt,
Összesivalkodik a sok ezer nép; fegyvere villog,
És kezdődik ölés, ádáz munkája vadaknak.
Musztafa visz legelől ijedelmet az egri falakra,
Majd Veli, és szerecsen Menethám fölváltva rohannak
Holtakon és súlyos sebben pihegőkön előre.
Néha utat nyitván, köztök dörrenve kisülnek,
S rengetik a rombolt belvárat idomtalan ágyúk,
Akkor özönvizként zúdúlva meg összecsapódnak.
Mászszák a falat, újan tört résekre sietnek,
S ordítások az ég üregét eltölti; de helyt áll
Mecskei, mind csővel, mind karddal, s mind hadi szívvel,
Mely mint déli világ, ég bátorsága tüzében,
S hadviselő kezeit nem hagyja pihenni csapástól.
Ő maga ferde nyakú Velinek derekába feszíti
A dárdát s hadi zászlóstúl letaszítja faláról,
Mehmetet és Rusztánt ő dönti le, s torkon akasztván
Könnyü Jakult horgolt halként elsujtja halottan.
Hasztalanúl tör elő Menethám, mint éj fia, s zordon
Musztafa szörnyeteges paizsán mutogatva dagályát,
Visszatörő Velivel népét unszolja hiába:
A várfal minden réseit födi képe halálnak,

Egy tüzelő hajdú, s nagy dárdás társa nyomában,
Kamber jő; de megáll, valamintha lenőve viselnék
Lábai, harczi helyén a bátor Mecskei. Ötszáz
Hajdu visel mellette halált puskája tüzében,
S fenn Robogó mint bérczi fal áll, mely vetve szelektől
S pusztító viharok közepett lön nagyra nevelve.
Ez sok erős törököt lezuhant Kambernek elébe,
S falra kapó Rézmánt két dárdacsapással elejtvén,
Vad-rémitőleg lábánál fogva lesujtja.
A nyomorúlt elütött ágként nagy messze legördűl,
S társait elroncsolt véres képével ijeszti.
Mint felleg, mellyet szelek elszaggattak, odább áll
A vert had, de midőn a tornyos sarkot eléri,
Szégyene mérgében másodszori ostromot indít.
Bolyky vezérkedik ott, s Borsod hada őrzi személyét.
Büszke fiúk, kék üngeiket lobogatva nem ágyút,
Nem ropogó csöveket visznek törökökre; de könnyen
Somfa nyelü csákányt pörgetnek s Bolyky előttök
Farkas agyú nagy réz buzogányt emelintve parancsol.
S hév vason oly sürüen pörölyök zuhanása nem indúl
Mint itt tar fejeken kopog a buzogánynak ütése,
S hallik csákánynak haragos pengésü csapása.
Farkas agyú buzogány törököt marczangol az ormon,
S a tornyot küldött fene vadként őrzi; de a hőst
Hirtelen éri veszély. Ropogását hallani távol
Emberölő csőnek, látatlan az ónteke megjő
Nemtelen álkéztől, s a bátor szivbe tanyát ver.
Tornya előtt a hű bajnok nehezedve lefordul,
És szeme, míg láthat, törököt rettentve csatán függ.
Várja Sajó völgyén három szép gyermeke, hogy majd
Visz haza rab törököt, csókját szerető neje várja;
Nem kelhet, várói elől elölte halála.
Bég Bolykyt zeneg a megbúsúlt borsodi őrség,
S a tornyot, míg áll, nevezik hős Bolyky nevéről!
Ő a vértetejű kövön ott nyújtózik azonban,
És nem hallja nevét, nem hallja dicséreti hangját.
Társait is hamar a pusztítás karja eléri.
Gyéren az elfoglalt falakon szaladoznak, utánok
Ferde nyakú Veli jő, s van csorba szekercze kezében.
De hamar új csapatot vezet ellene karja Petőnek,
S megfordúl a harcz. Velinek maga állja el útát.
Az fölemelt karral készíti fejére csapását,
S villog az öldöklő fegyver: de megugrik előle
S visszacsap, és arczát kardjával eléri az ifjú.
Megszédül Veli, vágja Pető másodszor is arczúl,
S most, mint a megütött kis makk vén tölgyfatetőről

Úgy várszegletről elhull Veli élete fogyva,
S mély árok partján két ölnyire messze lefordúl.
Akkor az ifju kiált: „Igy torlom Bolyky halálát.
Csalfa pogány ebek! ám jertek, ha lehullni magasról
Tartja kivánságtok; mászszátok el a falat; addig
Nem heverünk: hollóknak adunk eledelre valókat.“
Ormon az ostromlók inkább szaporodnak azonban
S Kamber elül véres dárdával az őröket űzvén
Ifju Petőre megyen. Dárdáját hármas ütéssel
Elfordítja Pető, s az aczélt elvágja hegyéről.
Balja pedig mordályt készít elsütni pogányra;
De darabos követ a török elbőszülve ragad meg,
És elsujtja. Pető térdűl megütődve lerogyván,
Hasztalanúl kisül a megütött cső, s Kámber üvöltve
Ránt ragyogó kardot, tetemét hogy elüsse fejétől.
Harcz ijedelme Dobó most szállt a falra hadával.
Reng nagy arany sisakán barnás lobogója, setéten
Domborodik rojtos paizsával balja; de jobbját
Súlyos aczélával nagy apáknak tölti be kardja,
Mely soha még csorbát nem szenvede annyi csatában,
S éle körűl hat száz életnek látta hunyását.
Igy jön a nagy, daliás termettel messze kitünvén,
S villogván vasa, és rettentő két szeme égvén
Bátorodásától. Nem várják jőni pogányok,
Falhosszatt nyomorún szaladoznak előtte, magában
Áll Kamber, harczát készűl végezni Petővel.
Hogy pedig a súlyos dobogást meghallja, Dobóra
Visszatekint. Mint mely gyermek csínt kezd vala tenni,
S lát sanyarú gazdát közelíteni, nyomban elállnak
Minden mozgástól kis tagjai, s nyúlt keze hagyja
A bajosan már megmászott idegen fa gyümölcsét:
Úgy Kamber meglátva Dobót, elakasztja ütését.
És az ölés vad munkáját nem végzi, de rendűl
Új félelme miatt, mint dombon nagy fa vihartól.
Kél bajosan talpára Pető, s a várba letámolyg.
A várnagy pedig öldöklő munkája hevében
Fénylik erősei közt, s dörgő szava hangzik az ormon.
Háromszor döntő Kambert fárasztva megűzi,
Annyiszor a szálas gyalogokkal visszatolong az,
S Musztafa és Menethám, s minden török ellene zúdul.
Hasztalan áll Gergely haddal melléje, kezében
A ropogó buzogány már mind elszórta halálát,
S lassabban szolgál megürült gombjával urának.
A sokaság, s elszánt lélek közt gyászos alakban
Áll a kétes harcz rontó dühödéssel egyenlőn.
Ekkor hagyja Dobó törökök kárára csatáját.

Ágyuihoz megyen, ott készít más harczot azokkal;
A mint legsürüebb csapatok tolakodnak, az egyház
Tornyaiból megereszti szavát tíz durva szakállas,
S hosszan az elfoglalt falakat köszörűli tekékkel.
Oly sürüen nem hull tavi nádnak rende kaszától,
Mint itt elhullnak teke által harczi pogányok.
Száz iszonyú alakot visel a váratlan enyészet:
Itt kéz, ott a fő szakad el roncsolva, deréktól
Elmarad a gyors láb, a mell be van ütve, s az elszórt
Tagzatok, egy testnek szépségi, nem ösmerik egymást.
Fut Menethám, tekenő paizsát elhordta szökő vas,
Musztafa annyi halál közepett fél állni tovább is.
Harcz ijedelme Dobó másodszor is erre tüzeltet,
És maga másodszor viszi víva törökre hatalmát.
S ím Kamber még áll, mint szirtkő áradat útján;
Áll egyedül nagy büszke pogány, veszedelme daczára.
Felveszi a rohanást s keze nem szolgál örömükre.
A kiket ér, oszt szörnyü halált, két kézzel emelvén
Életölő bárdot s ádáz munkája hevében,
Hogy csaknem maga van magyaroknak hagyva, felejti.
Ám hogy hallja Dobót közeledni, ijedve föleszmél
S nagy keserűséggel viadalmát váltja futásra.
Nincs csata már. Csalmás katonák rémülve szaladnak:
A magyar öl, kerget, hadi kedvét tölti napestig,
S véresen és hangos riadással tér meg Egerbe.
Így ha mezőn untig lakozának, s dúlakodással
Szomjokat oltották, megtérnek nagy robogás közt
Tátrai farkasok, és ordítva köszöntik az erdőt.
Csend van: künn és benn, nyugalomnak napja; dühökkel
Amhát és Ali s küszködnek százféle tanácscsal;
Egriek örvendnek lakozással, s közben az eldőlt
Várfalat építik, csendben sem híve pogánynak.
Mint nem bízva hajós nyugovó tengerben, örökké
A látkört vizsgálja, veszélyt és fergeteget vár:
Úgy ezek őrszemmel nyugovó táborra kinézvén,
Ösmert fergetegét fölfogni, ha kellene, készek.
Ída magányos sír halmán bús andalodásban
Ünnepet ül szomorú emléknek, s hasztalan elmúlt
Napjai szép álmát, a játszó képzeleteknek
Porrá lett tündér palotáit, visszasohajtja.
Így az enyészetnek partján még nyílik utószor
Liliom, és egyedül virrasztván éjjeli holdnál,
Árva fejét elhajtja hideg kebelére halálnak.
Őrzi Petőt enyelegve Dalár, és őrzi nyugalmát
Tábor-rettentő apjának, kikre az éjek
Elharczolt álmát delelő nap hosszan elontja.

Zoltai vészek után más harczát érzi szívének.
Ül szemközt gyönyörű Leilával, s még zavarában
Hallgat az, és szemeit felnézni nem oldja szemérem,
Zoltai hős pedig ily szózattal idézi szerelmét:
„Szép rabom, én édes diadalmam, monddsza mitől van,
Hogy nem örűl lesütött szemed a nap déli világán,
S nézve setét földet ridegen hágy ily közel engem?
Ollyan igen ha szeretsz szívetlen földre lenézni,
Vajha setétedném földdé, puha völgyi mezővé,
Hogy megemelhetném rózsás kis talpadat, és az
Érből partra jövőt csiklandnám gyenge füvekkel.
Oh mint fogna szivem lábadnak alatta dobogni,
Te pedig ily gyönyörűn addig néznél le, mig ismét
Lelket venne szemeid sugarától a fagyerű föld,
S én föltámadnék szerelemmel öledbe borúlni.“
Erre felelt (s hajnal hasadott szűz ajkain) a lány:
„Rab vagyok, és nem örűl szemem a nap déli világán:
A földnek sem örűl; de lehúzza hatalmasan ahhoz
Félelem és bánat, mert tán hideg ágyba szorítva
Rejti szegény Ulemánt, agg megkönyezetlen apámat,
És Hanivárt, ki nekem kedves szót monda leginkább,
Nagy sok ohajtással szívemnek igérve szerelmet.
De te kegyes vagy az árvához, nincs tőre szavadnak;
Sőt minden szavaid tövisetlen játszi virágok,
Mellyekkel rabodat kedved van tenni vidámmá.
Allah ne adja hogy eltávozzék kedved irántam,
S elfordúlt szemmel Leilát büntetni kivánjad;
Mert keserű idegen laknál szenvedni leánynak
Méltatlanságot, s méreg-forralta szidalmat.
Erre felelt a hős, a szárnyas kopja vetője
„Hagyd el az aggódást, szépségem, déli virágom!
Agg Ulemán, s kit imént nevezél a harczi mezőben
Gyűlöletest nekem, élnek még, bár búban evődők.
S úgy hiszem, eltisztúl hadaiktól egri határunk;
Mert már a kapukon dörgetni hiába meguntak.
Csak te ne aggódjál; mint ők, nem vagy te pogány vér,
S kit mondál, Ulemán téged nem nemze; de ülvén
Fenn szépséges anyád özvegy teremében, az elzárt
Börtönből hozzája fogoly magyar ifju mosolygott,
S egymással vágyó szemeik szerelembe merűlvén
Úgy termél, mint égi virág kórótalan ágon,
Csendes ohajtásból, és angyali gondolatokból.
A szellő is, mely legelőbb megszálla, magyar volt,
Szép Magyarországból hozzád költözve, mikor még
Gyermekded volnál, játszván a parti csigákkal
Nagy tenger szélén, s magad is gyöngy, gyöngyre vadásznál,

Még akkor kicsiny ajkaidat csókdosta magyar száj,
Ollyan igen nem vagy törököt szolgálni teremve.
Mostan azért leszesz itt egyedűl szép hölgye magyarnak,
Allah helyett Istent nevezendesz, csorba világu
Hold babonája helyett járulsz térdelve kereszthez,
Karcsu magyar mezben lesz termeted éke kitetsző,
S Zoltai, én leszek az, ki ölelni fog abban örömmel.
Jőjön bár félföld harczczal, harczolva mególak,
Vagy jőjön szerelemmel bár, szerelemmel is első
Én leszek, ollyan igen lángol keblemben ez érzet,
Hogy mennyet földet meg tudnék dúlni miattad.“
Igy szólt, s egyszersmind kezdé illetni szelíden
Ifjui tagjait, a pihegő két halmot, az ékes
Kis kezet, és félvén tévedni vidéki vadászként,
A selymes haj alatt ragyogó sima vállon akadt meg.
Mint tündér követek, pillantati jártak azonban
S annyi gyönyör közt a választ megvinni felejték.
Leila pedig fölemelte szemét, hol, mintha remegne
A fénytengerben lemerűlnie, ifjú hajóként
Látszott úszni szemérmesen a hollói sötétség.
Ily szemeket nyita, s már nem volt nagy bánat azokban.
Pillantat vőn rajtok erőt; mosolyodva veszének
Zoltai hős alakán, s hosszas leve andalodások.
Míg környül vígaság zajgott, így ketten ülének
Ébren is álmodozók örömektől s új szerelemtől.
Hév nap jött Ulemán lányát üdvözleni, a lány
Nem vala már; halovány szép nőt lele földi teremben
A mint a gyönyör álmaiból virradva kifejlett,
S fürtei felhőként karjára legöndörödének;
De hamar a viadal rettentő napja beállott,
Minden hős falon állt, fenn minden hadviselő kar
Mennyköveit viselé a harcz forralta haragnak.
Mind estig dörget s falakat ront sok hadas Amhát,
Reggel erős csapatit megereszti vitára, de a rést
Mecskei gondjából kosarakkal töltve találja.
Azt hinnéd, nem is emberi mű, oly csüggedezetlen
Éjjel is a napokat pótolják egri vitézek.
Bámúl a török, és harczát megakasztja csodája,
Még inkább megakasztja Dobó s a táborig űzi
Emberölő Kambert, és Zoltai, Figedi sebbel
Rakva is a törököt hegyeken száguldva fogyasztják.
Őrűl megcsalatott Ali; s hogy nem birhat Egerrel,
Titkon emésztődik, mint elzárt hegybeli sárkány;
A népnek letörött dölyfét nem akarja mutatni,
Lelke azonban, mint szélvész, forgatja tovább is
A harcz gondolatit. Kétszer megy tőle Dobóhoz

Nagy kegyelem mellett várat fölkérni követség.
Nem hisz az, és a kő, mellyen fenntartja lakását,
Nem siketebb, a várföladás hangjára Dobónál,
Sőt, hogy híre legyen, mint tisztelnek meg Egerben
Ily rendű követet, s méltó boszujában azokra,
Kik merték alacsony bérrel kísérteni hírét,
Hírhordó törököt tűzhöz térhelyre vezettet,
S hadnagyok és népek gyülekezvén össze pogányhoz
Súlyos itélőleg komorúl ily szózatot indít:
„Gyáva török, te utálatosabb valamennyi pogánynál!
Téged még soha senki tudom nem láta hadak közt
Véres aczéloddal fáradni veszélyteli névért,
Sem soha bátorság nem késztet merni nemesbet;
De kedves súnyognod orúl éjkósza bagolyként
S békekövetséggel hazugúl várakba beszállnod,
Mellyekhez harczban közelíteni volna halálod.
Ám hogy ezen kedved be ne hozzon még valahára,
Most pedig a jutalom ne maradjon el érdemeidtől,
Fogjad ime levelet, mellyet sátán Ali küldött,
S nyeld be, ha élni szeretsz. Magad ízeld benne mi jó van,
És magad a keserűt; de megedd, mert Istened, Allah
Tudja meg, e lobogó lángnál fogsz sülni különben."
Szólt és a küldött, levelet nyujtotta pogánynak.
Ült nyomorú ember haloványan az estveli tűznél,
Üle keresztbe csapott lábbal s reszketve fogadta
A neki gyászlevelet s szomorú vacsorája beállott.
S a mint a száraz falatot nyeldekleni kezdé,
Teste alutt tejként és szürke szakálla rezegvén,
Nagy hahotával örült a nép s biztatta evésre.
És ő folyton evék: de fanyar munkája bajában
S a fűtő hévtől arczát elfolyta veríték.
És betelék, ha mikor nehezebben nyel vala, kínnak
Könnyeivel szeme s bús fuldoklás fogta be mellét.
Majd a főbb vezetők a tűztől visszavonulván,
Nem nézhette tovább a nép a száraz ebédet
Szánakozás nélkűl; bort adtak, az egri hegyeknek
Lángerejű nedvét bőrfedte kulacsban az inség
Bús katonájának: „Ha eszel, mondának, igyál is.
Ördög bár magad, ördögnek vendége te nem vagy,
Hogy ne igyál, ha evél." S ez az égnek emelve keserves
Két szemeit nagy hosszan ivott s köny telte szemét be.
Nem keserű köny már; de tanú jólléti gyönyörről.
S a mint szájáról levevé az erőteli ajkat,
Mintha nyomó nagy kő most gördült volna szivéről,
Hosszu sohajtással szabadított melle szorongtán.
Ismét nagy kaczaj és zúgás kísérte; de védék

A bor szellemi őt s nem hagyták esni zavarba
A hahotás zajtól: elkölté nyögve falatját
S még egyszer nagy hosszat ivék a drága italból.
Akkor végre Dobó közeledvén adta parancsát.
„Menj török és mondd el, mint vendégelnek Egerben:
Ám soha, sem te ezentúl még, sem akárki utánad,
Hírrel Egert ne zavarjátok: mert nyárson epedsz meg,
Mind te magad, mind czimboraid, valamennyi jövendő!“
Szólt s mene s mindnyájan helyeikre menének utána
A daliás nézők, ki pihenni, ki őrre, ki fegyvert
Fenni csiszárokhoz, készülvén új viadalra;
Kába török pedig a várból útjára megindúlt,
Áradozóbb kedvvel mint jő vala: félelem és bor
És az öröm s a tűz fölemelték lelke hatalmát
Szédületes fönségre, de lába hanyatlani kezdett,
Ingadozón, mint a beteg oszlop, végre lemondá
A hűséget, urának erőt nem nyujtva haladni.
Útközben lerogyott és álmai égi leányok
Voltanak: álmai, mert Ali ostora pattoga hátán,
A mint ébrede, hogy nem tért gyorsabban urához.
Így nem tántorodik, s hívségét őrzi Egervár.
Sokszor üvöltve török lovagok száguldnak alája,
Tesznek nagy fogadást, tágas, szabad útat ajánlván,
Sőt a harcz árát és mindenféle szerencsét,
Csak hagyják el Egert, készek megigérni kötéssel.
Nem hallgatja Dobó, rá kürtei visszariadnak,
A haragos dobokat perdíteti, s a mi zajolhat
Mindent zajba hoz, a törököt hogy hanggal is űzze,
S csábító szavait várába ne hagyja beszállni.
Mert látatlan elindúl a levegőbe kelő hang,
Nem képes kard; dárda elállni bizonytalan útát,
S gyakran erős várak falait megrázza: Losonczi
Erre tanú. A kit sok harcz nem győze letörni,
Hitt az erős bajnok, s hamar elvesze rosz szavak által.
Innen szégyennel távoznak azonban az álnok
Kontyviselők, s vas válasz alatt görbednek utokban.
Más cselt kezd Ali most, földszint neki már nem elég, a
Föld kebelébe vonúl, ott túr mint esti vakondok,
S állukakon menetelt készít a várba hadának.
Gergely is akközben munkál mély földnek alatta.
A ként és savakat, s valamennyi halálszer az érczben
S ellenséges elem nyugoszik lekötözve fagyában,
Mind fölkelti hatalmával tudományos eszének,
És teszi jól gondolt keveréssel, kárhozatossá.
Ott minden kis erő akaratját várja urának,
S szolga gyanánt kiszabott idejéhez méri hatásit.

Így kerekek s nyúlt átalagok gyors vesztegetői
A rövid életnek, sarkokba lerakva nyugosznak.
Fenn gyász boltozaton jól elzárt mécsei szórnak
A terem éktelenűl sürűdő éjébe világot.
Szendergő munkái között ártalmas eszének
Ő maga, mint rém, jár, mint felhők gyujtogatója,
S tompán döngi rideg lépését vissza setét föld.
Párducz kápa fején, s van barna palástja nyakában,
Mely titkos jegygyel hosszat be van írva fehéren,
S balról a haza bérczeivel dagadozva világít.
Pajzsa hever földön, s mellé rézdárda letűzve.
Így kegyelem nélkűl jár, és el-elállva meredten
Néha lenéz, valamintha halált szemlélne utában.
S ím egyszerre vasas kelevéz fölütődik előtte,
S mint egy sír, terhes zuhanással megnyilik a föld.
Csillapodásában Gergely dárdát ragad ottan,
S mint ki mezőn ürgét, vagy készűl lesni vakondot,
Áll mozdúlatlan ; de kimász a likra setéten
Sáros agyú török, és a mint borzadva körűl néz,
Embert s rettentő fegyvert lát mérve nyakához.
Visszazuhanna ; de már parthoz van torka szegezve
Rézhegyü dárdával ; s hörgéssel végzi nyögését.
Zúg az egész alság, s törökök riadása kihallik.
Most az arany dörgő porait megeresztgeti Gergely,
És azok a mászó testekhez ütődve kitörnek
Régi nyugalmukból. Ropogások lélekijesztő :
Reng az ütődött föld erejöktől, s reszket egész lak.
Űzi setét Gergely némán, s nem szünteti harczát ;
De heverő hajdúk a nagy rengésre betörnek,
S elbámulva gödör partján szemlélik uroknak
Néma vesződését, a mint szalmába borított
Kénköves átalagot gördit le lobogva. Parancsát
Adja legott, s azok a gödröt tusakodva befojtják.
A törökök pedig elvesznek sokféle halállal ;
A bevetett portól sok megszaggatva enyészik ;
Futtában sokat a kénkőnek füstje lehullat,
S mellyet vájának, sírrá lesz rajtuk az ál-ür.
Meg kétszerte kemény Alitól hajtatva megindúl
A török, és árkát titkon furdalja Egerhez,
Annyiszor ellene és hademésztő Bornemiszával
A magyar, és harczát nem réműl ennyi veszély közt
Mélyen az elroncsolt földnek kebelébe levinni.
Hol csak erőtlen rög, s sziklák morzsái tenyésznek,
S élet az elrejtett porban nem tartja lakását
A föld színe alatt, oda szállva nem ember az ember,
Szörnyeteg és fene vad, melly egymást marja halálig

S mintha leszálltábban közelébb járulna pokolhoz,
Irgalmatlansága nagyobb, s viadalma emésztőbb.
Onnan is ellenségi közűl diadalmasan eljő
A magyar, és véres kezeit hálával az égre,
A mindent tehető Istennek nyujtja lakához.
Evvel sincs Alinak megtörve setét szive: fával
Töltet el árkokat, és készűl a Bolyky toronyra.
Pusztítási alatt eldőlnek százados erdők,
És már a farakás nagy vári falakkal egyenlő
Ormait alkonyodás idején föltolja kevélyen.
Uj rohanást onnan gondol kezdetni; de feljő
Gergely az éjnek műveivel, megakasztja dagályos
Várra törésében. Legelőbb is hány tüzet és a
Tornyosodó farakást két részről lángba borítja.
Oltani a lángot törökök tusakodva rohanván,
Ím oda gördülnek szikrázó rémes alakban
Égő átalagok, s mely van fenekeikre szegezve
Zúgva sodorja tüzét a gyantás szalma. Bolondúl
Sok török a fától hordót elölelni törekszik,
Akkor az összehevűlt elemek roppanva kitörnek,
S pattog az elrejtett mordály, leteríti az oltót,
És sok százat az átalagok tűzárja emészt meg;
Mert mint hangya jön a török és elfogja tömötten
A láng környékét; de legottan az átalagokkal
A kerekek párját Gergely gördíti koronként.
Játéknak vélnéd, csak alig pislogva lobogdal
Kis tűz talpaikon: de sebes forgása keréknek
Kelt szelet és rejtett lobogását kelti tüzének.
Már is lángba borúl, már forró talpai szörnyen
Égetik a földet, nyomaik csillogva maradván
Mint lángfarku kigyók szikrákkal jegyzik az útat.
Ész nélkűl oltók szaladoznak szerte; de Kurtot
S nagy Rusztánt a bátorság nem hagyja, dühödve
Hajtják a népet s legelől magok oltani törnek.
Ők dárdáikkal kereket fölvenni merészek,
S vállaikon viszik a fától sürű hadnak elébe.
Ott az agyakba szorúlt mozsarak dörrenve kisülvén
Tőröket és mérges szegeket szórnak ki. Tömötten
Nagy sebbel holdnak szolgái ledőlnek alattok,
S rágják a földet sok kín közt bőgve halódván,
Kurt pedig és Rusztán elszórt vérlepte tagokkal
A holtak mezején meg sem vonagolva feküsznek.
Igy minden részről hademésztő Bornemiszának
Lelketlen szolgái miatt fut az élet ijedve,
S pusztítások után sincs a ki megálljon előttök.
Már jön az éj, de magas szikrákkal elűzi homályát

S a leütött erdők díszét megemészti futó láng ;
Szörnyü világánál várnagy törökökre dörögtet,
S csaknem egész sorokat megemészt jó czélu lövése.
Jobb karját ott hagyja Memeth, s eldőlve fiastúl
A gyöngyös Delimán útját vérével itatja.
Oltani már örömest szünnének, vesznek azonban
Mint kábult legyek a tűz örvényébe csapódván.
Folyvást ontja Dobó bolygó soraikra tekéit.
Majd maga fegyverkezve leszáll és holdat ijesztő
Jobbja setét dárdát nagy rémítéssel emelget.
S a mint keltében bús láng arczára vllágít,
Látszik erősei közt, mint lépő tűzszobor, útját
Jegyzeni holtakkal s iszonyú százféle halállal,
Ő Derielt szaladásában megtartja hadastúl
Öldöklésével s a tűzhöz visszariasztja.
Ott a láng szélén szaladoznak szerte, de a tűz
És a dárda között menedék nincs: mind oda vesznek.
S véresen a dárdás diadalmát tartja fölöttük ;
Csak maga megfordúl Deriel kétsége buvában,
A tűzből, hova lökte Dobó, perzselten előáll,
S füstösen így ordít, hogy reng bele mindenik íze:
„Ördög! mert ember soha nem lehet illyen ijesztő,
Megrögzött fene vad, ma te veszsz elzúzva kezemtől,
S égj magad úgy, a mint Derielt égetni akartad."
S egyszersmind fogait vicsorítván mérges agyával,
Elhoza egy szálfát megemésztő tűznek öléből,
S ellensége fölé nagy szörnyűséggel eresztė,
Zúgva leszállott a lobogó nagy szálfa, s Dobónak
Hős feje megszédűlten erős mellére lehajlék ;
De hamar a villám lélek fölkelti hatalmát.
S kábúlása után ösmer dárdája vasára,
S égő köntöse közt ösmer Derielre. Csapását
Már nem várja ; de hátrálván torkába feszíti
A véres vasat, és másodszori megrohanással
A honnan kiszökött, az emésztő lángba ledönti :
Népe hasonlóúl törököt ront tűz-vas erővel.
Öldöklési után így, mint büntetni leszállt sas,
Néma dicsőséggel megtér várába pihenni.
Kedveze még eddig, s csak enyelg vala könnyü szerencse
Egri csatázókkal ; de hamar víg arcza borulván
Jött mint kísértet, s lőn romlásokkal ijesztő.
Izmos nagy torony állt tűzporral töltve nyugatra ;
Ott a por halmát véletlen szikra kivette
Síri nyugalmából. Ropogással tört ki, hasonló
A tüzes Aetnához, megrázta Egernek alapját,
És minden falait, s a tornyot, mintha erőtlen

Morzsával játsznék, haragos felhőkbe keverte.
Egyszersmind őr férfiakat megszaggata, s malmot,
És falakat döntött s nagy pusztúlásban egész táj
Hirtelen árja miatt, gyász lett füstfogta romokkal.
A legerősb bajnok megrendűlt őri helyében,
S tántorodás nélkül nem tud vala állni; de ingó
Medréből a kis patak is reszketve kiömlött,
S elszórt habjaival bolygott járatlan utakban;
A maradék házak pedig égtek bús lobogással,
S lángjok az elréműlt arczokra vetette világát.
Láták és nagy örömriadás közt jöttek Egerre
Szédelgő törökök; de Dobó fenn álla hadával.
S rend és bátorság származtak lelke tüzéből:
Őt nem ijeszté el balképü szerencse, s csapás nem
Csökkenté erejét: őr szelleme isteni sasként
Szálla Eger veszedelmi fölött villámot emelve.
„Egjen el a mi tüzé, úgy mond, e kőfal alattunk
Nem fog elégni, s mi ezt védjük hadakozva halálig.“
S mintha porában kárt tűz nem tett volna, törökre
Ágyukat is dörget, s rettenteni kezdi falától.
Malmot azonban s várfalakat jobbítani rendel
Pórt és műveseket, s kárát pótolja okosság.
Így csak alig veszedelmétől fejtődik Egervár,
Ím fölemelte fejét még álló tornyai ellen
Nemtelen árúlás, s kezdett szerződni pogánynyal.
Mert Hegedűs susogó Halinak kezd hinni bolondúl,
S szíja halálmérgét az igéret csalfa hitének.
Este gyakorta megyen résen suttogni törökkel,
S társai közt a várföladást intézi; de Gergely
Meglepi őt, s viszi rettenetes vallásra Dobóhoz.
Nincs kegyelem. Feje társai közt, elcsapva legördűl,
S véresen írja cselét az elárúlt egri kövekre.
Künn szomorú hírrel vár Vas, küldöttje Dobónak,
Két tíz társaival, s három Nagy hős rokonokkal;
Mint fészkébe madár, s eltévedt sólyom urához,
Visszakivánkozik és szeme mind csak Eger fele fordúl:
Mind csak azon van búja: ha vész, nem veszhet Egerben,
S annyi dicsőségből nem jut koszorúja nevének.
Mint darvak, kiket ösztön hí költözni koronként
Téli hazákon túl és túl sok tengeri vészen,
Meggyülekeznek előbb tanakodni az útközi rendről,
És vezetőjök után önként csapatozva kiállnak:
Úgy itt csak kevesen, de vitézlő férfiak álltak
Gondosan aggódók, mint juthatnának Egerhez.
Ott őket nem várta gyönyör, nem könnyü szerencse
Kéjelmét keresék; de voná a tiszt szava őket

És a szent haza, s mely koszorú a férfi nevének,
A nemes elszántság vagy győzni vagy esni dicsően.
Némán álltanak és komoran nagy messze kinézők;
Kémszemeik tova jártanak a tengernyi hadak közt
Mérve kemény pályát, kinyitandót hős kezeikkel
S tán valahára jelest vérök hullása becséről.
Őket ugyan nem távolság tiltotta Egertől:
Egy rövid óra elég nyargalva elérni tövéhez,
Ám veszedelmekkel borzasztók útai: rajtok
A megölő hadnak szórt tagjai rémalakokként
Nyujtóznak ki körűl s a sűrű pisla tüzeknek
Hamvainál virraszt iszonyún a tábori éjfél.
Végre kiállott Vas s így szólt nagy halkan: Előttünk
Íme az éj s ha szerencse akarja Egerbe mehetnünk,
Int az idő; de barátaim, itt végződik az alku
S arra, mi nem lehető, kötelesség nincsen, azért is
A ki haláha magát, vagy renden túli müvekre
Érzi erőtlennek, távozzék míg lehet inkább,
Mint hadi munkáink közepett megbánva merését,
Hagyjon el és szégyent s kárt hozzon harczi utunkra.
Inkább térjen meg feleinkhez most s vigye hírét
Hogy mi kiküldetvén, nem lelve segédet Egerhez,
E táborra ütének, meghalni a várba menendők."
Szóla s körülnézett: de reá valamennyi vitéztől
Kelt javaló zúgás: „maradunk" mondának egyenlőn.
Akkoron ismét Vas szólott s folytatta beszédét:
„Ezt vártam, magyarok, ezt várá tőletek a hon.
Bár hadi nagy munkát s rendítőt tenni csekély szám,
Halni vagyunk elegen s tetemes kárt tenni pogánynak,
Fényes példáúl lehetők (ha vezérli okosság
Harczi merésünket) várvédőinknek Egerben,
Hogy sokaság bátor fiakat rémíteni nem tud."
Szóla, s legott menetök rendén tanakodtak. Előttük
A táborszélen föl alá járkálva mozogni
Látszott őr török azt lesből nagy csendben elölni
Végezték legelőbb s három testvér Nagy azonnal
Tettre ajánlkoztak; de közűlök sors mene annak,
A ki középső volt s ez örömmel utára megindúlt,
Társai várakozó mély csendben visszamaradván.
Ő a kard hüvelyét elvetve mezítelen őrűl
Vitte magával a kékes aczélt, s vin övébe tüzötten
Két töltött mordályt. Ravaszúl mint róka, kerengvén
Csak hamar a tábor közelébe jut. Ott csemeték közt
Álla sugár topoly és a holdnál messze kinyujtá
Képtelen árnyékát. S már a török űle szunyatán,
Álma hatalmával küzdvén és mintka vigyázna,

Néha fölütve fejét: de koronként visszahajolt az
S kontya tekercsével vállait felváltva köszönté.
Kedveze a szellő, tábortól jőve, pogánynak
Nem vive keltő zajt s a földön mászva közelge
A veszedelmes kém, jövetét szüntetve koronként
S csaknem lelketlen némán a síkra lapulva;
Majd mint csalfa kigyó, melly útján elleneket sejt,
Meg-megemelte fejét s a holt táborra benézett.
A csere széléhez juta már s a szúnyadozó őr
Épen bólintott. Idejét most vélte az ifjú
S felszökkenve legott a hosszú fához elére,
Onnan egy ugrással törökig juthatni remélvén,
S már a gyilkos aczélt jobbjába emelte. Azonban
Halk dobogást hallott s rázkódva ütötte fejét fel
S görbe vasát kapván, felszökkene könnyü hiúzként
A török és szemeit környűlhordozta gyanúsan.
Majd ismét a földre borúlt, a fűre szegezvén
Nagy-vígyázva fülét, ott hallgata, vára sokáig
És a megdobbant ösvényt kitanúlni ohajtá.
Őt azalatt fa megől meg sem moczczanva vigyázá
A magyar, elszántan megdöfni, ha rajta jövendne,
Álla szoborműként némán és csendesen és várt.
Nem nyugovék meg az őr, a cserét kezdette kerűlni
S vizsga szemeit fölijedt érzelmei messze ragadták.
Néze, vigyáza körűlmentében s néha belépvén
A bokrot megüté s ha sürübb vala, kardja hegyével
Kémlelgette belét, haladott majd újra s körűlment.
Nagy pedig a fa körűl kémgondosan óva kerengvén
Így is rejtve maradt s kikerülte üzője figyelmét.
Ekkor az őr dörmögve megint ült régi helyére
S szidta csalárd füleit, majd néhány békeigéket
Monda Koránjából s a kellemes éjjeli társ, a
Szembekötő álom fáradt érzékit eloltá.
Akkor előlépett lábait könnyűden emelve
S elfojtott lélekzettel már háta megett állt
A török őrnek az ifju s vasat mért puszta nyakához.
Ám mikor a kardot vágásra emelte, szorítást
Érze kemény jobbjában s gyilkos szándéka hiú lön.
Megdöbbenve, de egyszersmind neki szánva tekintett
Vissza Nagy, a gátlót kész megtámadni; de holdnál
Néma csodálattal ismert öcscsére, ki, hajtván
A nemes indulat őt, bátyjának utána megindúlt
S gyors-ügyesen nyomait képes vala érni. Csodájok
Csak pillantati volt. Nem szólott öcscse: de kendőt
Olda le, bal karján lobogót s készűle lekötni
A török őr száját. Jól érté bátyja s javalja

Szándékát, térdére bukott s míg öcscse kötötte
Kendőjével amazt, ő karjait általölelvén
A vergődőnek nem hagyta lerántani nyűgét.
Megkötözé most a két ifju s kötözve vivén őt,
A társakhoz elért s azok örvendék az örömjelt.
Oldva lön a török és elkezdett vallani: merre
Volna veszélytelen út, hol fekszik gyéren az alnép,
Merre vonúltanak a kerülők, a táboros Amhát
Sátora merre vagyon, szélvész paripái hol állnak
Álmos jászol előtt; s végtére könyörge, ne ölnék
Őtet el itt, vinnék inkább mint foglyot Egerbe.
S ő szolgája keresztyénnek kész volna közöttük
Megvénhedni, remény nélkül, hogy visszajöhessen.
Szörnyen hallgatván rá néztek a várba menendők
És nem volt kegyelem szemeikben. Térdre omolva
A nyomorú még kérni akart; de csapatva legottan
Elgördült feje és a vér felbuzga nyakából.
Ő hadi ösvényét eljárta: de a magyaroknak
Gondja tovább terjedt. Czéljok vala szökve csatázat
S öldöklés nélkül, ha lehetne, bejutni Egerbe.
Karddal vágni utat, ha bajok támadna; s azonnal
Férfias elszántan nyugovó táborra menének.
Sok hadi munkától fáradtan aludtak Egernek
Ellenségei, csák távol sétálva alá s fel
A vég őrei. S csendesen és vigyázva kerűlvén
A sürüebb csapatot, kijelelt ösvényen előbbre
Mentenek a hősök, kijutandók szinte csatátlan
És akadály nélkűl, ha nem adna merészség.
Vas legelől mene, hátvédűl maradának utósók,
A három testvér, csak alig zablázva vitézi
Kéjeik ösztöneit s már a csapat épen elérte
A ragyogó sátort, melyben közepette hadainak
Őr nélkül bizton nyugodott a táboros Amhát.
Nem tova széllábú paripái dobogtanak. Itten
Három testvér közt elvesztő gondolat ébredt.
Menjenek ők, mondának együtt, de mi hátra maradván
Itt e sátornak kebelébe, ha Isten akarja,
Vagy karddal, vagy orúl bejutunk, és híre kelendő
A tettnek, mellyet kísérteni alkalom indít.
Összebeszélve tehát legelőbb is az ólba menének.
Meggyikolva lovászt és a ki körűl vala, mindent.
Három arab csődört kikötének dárdanyelekhez,
Hátaikon, ha zavar támadna, futásra kelendők.
Majd egyenest utokat vették Ámháthoz; előttük
Barna Halil feküvék, paizsára terülve hanyattúl
Kontyviselő feje, sűrü szakáll barnítva be mellét,

És mellette körül kopjái letűzve valának.
Mélyen aludt s az egész környék hallhatta, hogy alszik:
Harsoga s felhorkant megakadt lélekzete néha,
Mint a vadkanoké, borzasztó fúladozással.
Ezt legelül az öregb Nagynak végezte ki kardja,
Ketté osztva nyakát a díszes barna szakállal
S horkantásai megszüntek. Mellette szelíden
Ifjú öcsese nyugott, kobozát még tartva kezében,
Melynek hangjainál szenderge el. Útba esőleg
Ennek is öldöklő kezeiktől kelle halálba
Mennie; ő mulató kobozát nem pengeti többé.
Így Juszufot s Szkendert, megemészté kardjaik éle,
És a vizsga Jakult, ki kinyúlt kopjára hajoltan
Ülve aludt és puszta nyakát feltárta; de őt is
Nyakcsigolyán nagy erőszakkal megütötte magyar kard.
Így mint néma halál ádázan előre haladtak.
Ám nem adá a sors végezniök e hadi munkát.
Egy lekötött csődör felrántá nyugtalan észszel
A letüzött dárdát, s lázadtan forga helyében,
Majd érezve szabadságát, sőt hajtva, ijesztve
A zörgő nyéltől, mely nyomban utána huzódék,
A nagy tábornak kezdett futamodni s nyerítve
S lángot fúva iramt valamerre ragadta szilajság.
Gázolt sátorokon, nyugovóknak testein, álmát
Szörnyü rugásával sok erősnek tette örökké.
Így mint a szélvész folyvást szilajodva csapongott
S szerte jaj és ijedés s hadi zaj támadtak utána.
S a roppant tábor mint egy nagy szörnyeteg ébredt:
Száz meg ezer kar emelte vasát, sok száz kapa lóra
És végig tapodott nem ritkán társai rendén.
Sok rettenve kiálta magyart. S a zagyva tünődés
És százféle kiáltás közt egymásba ütődők
Víttanak oktalanúl, nem hallva, nem értve meg egymást.
Volt ki közöttük rendre ügyelt. Lovagolva kerülvén
A tábort Delihám ébresztett vesztegen állni
Mindeneket, maga ment baj okát megtudni hadával.
Mindinkább ébredt azalatt a tábori népség
És fegyverre kapott. Közel állt Vas társaival már
A táborszélhez s hallván e rettegető zajt,
Monda: „Vitéz társak, nem jó hírt hallok amonnan:
Ébredez a tábor s mielőtt a síkra kijutnánk,
Harcz töröl el; kiki menjen azért, a merre szerencse
Nyitja utát s vigye társainak hírét meg Egerbe.“
Szóla s kelő törököt, ki lovat tartott vala féken,
Karba csapott, hogy fékkel együtt keze szára lehulla:
S lóra kapott maga s elszáguldoza vérnyoma látszván

Szörnyü rohantának s holt testek szerte nyomában.
Társai példáját követők vérontva haladtak
A veszedelmes uton s borzasztó látni haragjok
Éjjeli munkáját: száz képü csodái halálnak.
A testvér Nagyokat már akkor elérte veszélyök.
Ők mikor a vad zajt hallák s a harczra riadva
Ébredező tábort, kezeik merevedve szünének
Néma csatáiktól. Feledett lőn büszke merényök
S messze, reményen túl lebegett a fénykörü czélpont.
Egy gondjok vala még, menekedni. Felülve lovaikra
A két bátya futott; de az ifjabb hátramaradtnak
Ámhát ébredező szolgái utána esének,
E szomorú zajon a két testvér visszatekinte,
Látta vesződni nehéz, megölő harczában az ifjat
S őket menni tovább nem hagyta nemes szivök: egyben
Visszarohantanak öcscsöknek bántóira rontván.
Annak már akkor kebelét megjárta hideg tőr
S halványan leborult láhaiknak elébe; de ők is
Nagy sokat Ámhátnak szolgáiban elkeseredve
Öltenek el, sokakat karjok fáraszta sebekkel
S zaj vala s rémületes csörgés körülöttök. Azonban
Őket is a sokaság az öcséhez alázta. Feküdtek
Vérbe borúlt arczczal három testvéri levente
Egymáshoz hívek életben s szép hősi halálban,
Hajh! nagyon is méltók megöletni pogány kezek által:
Sok törököt kezeik munkája kiirta, mig éltek.
Vas haladott azalatt, megölöttek vére borítván
Fenn ragyogó kardját s hű társai vágva nyomába,
Mint kiki tud vala, ment; de jövének szembe tizenkét
Százan jó lovagok Delihámmal s szerte beállták
A rohanók utját s kezdődék gyilkolatos harcz.
Könnyü török lovagok sürüen kopjázva üték meg
A kis számu magyart s ezek ellent állva lehulltak
Egymásnak láttára s pogány tombol vala rajtok.
Vas maga, mint villám száguldoza s félve kerülték
A hold népei őt; de megy ő, sokszorta kiáltván
A testvér Nagyokat s keserű nem vennie választ:
A Nagyok ő neki már nem fognak visszafelelni,
És nem társaikból csak egy is; mind halva feküsznek.
Végre futásnak ered, viszi a szél lábu arabmén
S kezdődik szabadabb téren pályája. Utána
Jó Delihám száguld: de vasán a visszaütőnek
Megszédül feje s kábultan nyergére lehajlik.
Senki azon túl őt nem kergeti. Ám nyilakat visz
Vérző testében s pajzsán sok kopja dörömböl.
Őt viszi a jó mén szélvész rohanással azonban,

S oly közel a várhoz törökök kísérni felejtik.
Így nagy fáradtan hajnalra bevágtat Egerhez,
Döngeti a kaput, és bekiált harsogva Dobónak:
Pajzsa nyelét balján üresen hordozza, fejében
Fél süveg űl, fele lógva ütött vállára hanyatlik,
Kardja törött, arczát s kezeit beborítja setét vér.
Senki sem ösmer rá, mind elborzadva tekintik,
Annyira lett harcz és sebek által rettenetessé.
Csak maga sejti Dobó, kapuját megnyitva előtte,
S a mint öldöklő jobbját megfogja, imígy szól:
„Élsz-e vitéz ember? Hajh! mint vagy téve csodává,
S elszabdalt tested mint van szörnyítve sebekkel?
Mondsza hová lettek hű társaid, a Nagyok, és a
Húsz egyebek, mind kedveseim, s villámi karomnak?
Vagy ha halál mezején ők elfáradva lehulltak,
Mondd: mikor érkezik a megszállott várra segítség,
S hű fiait fölváltja-e már valahára hazája?“
Erre felelt, megrázkodván bánatja hevében,
A véres bajnok, s ily szózatot ejte Dobóhoz:
„Elbámulsz-e Dobó, te vitézek csillaga, rajtam?
S társaimat kérded? de ne kérdezd őket, alusznak,
Ott, honnan többé nem fognak kelni csatára;
Én pedig eljöttem, hogy meghalhassak Egerben.
Mert tudd meg, fiait föl nem válthatja hazája.
Itt a Szász, ott Maksa henyén ránk nézve hevernek,
S a magyar oly kő szív, nem mozdúl semmi bajunkra.“
Hallja Dobó, s nagy lelke fölött mint felleg elömlik
Fájdalom, és bánat: keseredve siratja hazáját,
Szép haza tégedet, és a nemzeti szörnyü hasonlást!
Még is csüggedség nem látszik semmi vonásán,
Nem hadi tetteiben. Mint nap mint fényes aczél lánez,
Tündöklik veszedelmi között a rend, az erőnek
Támasza, és az eső várat nem ereszti bukásra.
Most, mert látja nem épülhet másokra reménye,
Száz ezerek harczát maga készűl vinni hatalmas
Vállain; őr hadait gyüjtvén egy helyre, közöttük
Áll daliás nagyságában, mint déli magas fény,
S lelke dicső elszántából így ejti beszédét:
„Bajnokok! a várt nap, mentségünk napja közelget:
Vég viadalmával készűl ránk jőni pogányság,
S vagy győzünk vagy esünk, dolgunk itt éri határát.
Földbe ne nézzetek, élőt az gyomrába be nem vesz,
Égbe se, ott Isten gyávának nem lakik, és jó
Természet tilt a levegőn kirepűlnötök innen:
Kardunk a mentség, s a szívnek bátor ütése.
És van okunk jó fegyverben bizakodni: csatáink

Edzették azokat; van okunk táplálni szivünkben
A bátor dobogást; mert az tarthat meg ezentúl.
Senki azért elkábultan sokaságra ne nézzen.
Isten akarta, egész seregek pusztultak előttünk,
Isten akarja, segéd nélkül ma csatára kiszálljunk
Végre pogányokkal, s díjunk a mennyi halandó
Embereké lehet a nap alatt, legyen annyi dicsőség.
Vagy mi nem is magyarok, nem azok maradéki vagyunk-e,
A kik előtt fejedelmestűl országok elestek,
Kiknek előtte világrontó Mohameddel alá szállt
A ragyogó félhold? Fel! buzdulj régi magyar szív,
Élni tanulj, nem halni: halál a névtelen élet!"
Így szólt, s bátorodást olvasván a csata véres
Hőseinél őket csapatozva falakra kiosztá.
Már bomlottak azok, s a várrom, kőhalom inkább
Mint védhely, szomorún beteg oldalait mutogatja,
S a benn forgódó hadakat jól látni kivülről:
Annyira tépettek mindennapi ágyulövéstől.
A magyarok romlott falaikra kiállnak utószor
Némán, s rettentőséggel nézdelve le; vélnéd
Hogy minden romon egy bujdokló Márius áll meg:
Ollyan igen sanyarú halovány képekkel ijesztők
Nyugtalan álmoktól, s viadalmak fergetegétől.
Ámhát ellenben minden hadat összeparancsolt,
S a szomszéd falukat kiürítė: százszor ezernek
Kelle ma fölváltott hatalommal törni Egerre.
Hajnal előtt kezdik, s költöznek szinte magas dél
Fordultáig; egész várnak környűlete vasnak
Rengetegét viszi, ágyúk alatt nyögdelnek az ormok.
S mint sürüen szállt hó a völgyet s dombokat egyben
Ellepi sok patyolat; száz zászlón lengedez a szél,
S zárva van a kis Eger, mint habtól tengeren a szirt
Mint kor-dúlta hajó, mellyet sok fergetegekkel
Kerget erős hullám, s partját nem tudja találni.
Zeng a jel, s hármas viadal zendűl meg utána
Kürtökkel, dörgő mozsarakkal, s a sok ezernek
Oly riadalmával, hogy eget ráz, földet üt, és a
Szomszéd falvakban szót nem hallhatni zajától.
A földúlt város köveit megmászsza Oroszlán
S Musztafa és Dervis sokasággal utána nyomúlnak;
Egyszersmind Ámhát szolgáit, mint magas erdőt
Hozza Memeth, s paizsán szög mének rázza sörényét
Még Ali sem fér meg vaddá szörnyedve dühében
Árkai közt; kirohan, népét nógatja szavakkal
És iszonyúsággal; maga Ámhát őrzi tanyáját
S lesben ülő sasként népének jegyzi csatáit.

Már szünik a dörgés, megürülten hallgat az ágyú,
Puskák pattognak, kard cseng a kardok aczélán,
És kezdődik ölés, s romláson uralkodik a gyász.
Itt Gyulait sujtott dárdával elejti Oroszlán,
Pozsgai vágja Halult, őt Musztafa éri csapással
S elválasztja fejét fent bagdadi kardja nyakától;
Zoltai, Figedi párolgók sok vérrel az ormon,
Szörnyen s elcsapdalt fejeket törökökre leszórják.
Nem szünik a sokaság, s Dervis csikorogva Pribékhez
Szúrja hegyes tőrét, s az mélyen mártja szivébe;
A falról Nagyivót lábánál fogva lerántja,
Majd maga mint tűzvész felszáll az oromra, s utána
Nagy csapat indulván, zászlót feltűzni törekszik.
Zoltai válla sebét elkötni kitére; vesződik
Figedi, mert fogait kővel megütötte Oroszlán.
Jő Gergely, s magyarok harczát már csaknem esőben
Látja s pogány Dervist zászlóval örülni az ormon.
Elbúsúl, s nem szól; de rohan Dervisre halálként,
Hármas ütéssel zászlóját eldönti kezében,
Egyszersmind oldalt Dervist megkapja: az ordít,
S tőrre bukott vadként vergődik, Gergely azonban
Húzza hatalmasan, és a mint elsujtja kezéből,
Fejjel alá fordúlva leszáll az, s hengeredését
Vérengző magyarok kísérik vad hahotával.
Mecskei más részről Memethet puskázva fogadja,
És a legdeliebb sereget pusztítja lövéssel.
Ötször az eltemetett hadakon jő új had, ötödször
Visszasivalkodik, és a várra tekinteni reszket.
Mert kiegészített fala közt benn áll vala s éji
Fáradságnak okos várnagy jól vette jutalmát.
Fut Memeth is, paizsával együtt elhagyja sörényét,
S Mecskei dárdáját viszi elgörbedve nyakában.
Legzengőbb csata hallatik a vég Bolyky toronynál.
Ott fene Zádornik; s vele bárdot emelve Zuhányi
Vassal s testtel is a törököknek tartanak ellent.
Mindenik áll nagy testhalmon gázolva; de Kamber
Hoz hadat, és elhozza vasában ölő keze súlyát.
Ott Zádornik előtt testvér Juricsokra rohanván
Mindkettőt nagy ütésekkel fárasztva ledönti.
És szaladó Kubikot dárdával hátbaszegezvén
Véresen a szörnyű fegyvert elvonja szivéből.
Hozzá csap, kemény dárdáján eltöri kardját
Zádornik, s az ölő fegyvert már érzi agyában;
Őt Kamber nagy testhalmokról dönti hanyattá,
S karddal még pihegő mellét elvágja. Zuhányi
Elrémül s bárdját viszi futva, de őt is eléri

Kamber, s eldarabolt testét áldozza halálnak.
Handsa is, és az erős Durak ordítozva csatáznak,
S mászszák a falakat. Csak alig gyógyulva sebéből
Most jön az ifju Pető, van aranyzott puska kezében
S gyors veszedelmet szór; jön harcz ijedelme Dobó is
S visz kárt, és romlást rohanó törökökre hadával.
Sőt megürűl a vár hallatlan bátorodással,
Küzdenek a nők is, a gyenge leányka felejtvén
Ártatlanságát, vad ölés munkája közé megy.
Fél az ürűlt várban maga lenne Dalár is, elindúl
S megy reszketve szegény atyját kísérve szemével.
Mintha darázsfészket zavar a gyermek keze, ott az
Megzúdul, majd szárnyasait megereszti haraggal,
És azok elmennek környűlszállongva fulánkos
Testeiket hordván, a bántót messze szalasztják;
Úgy bántott magyarok meg nem férhetve falak közt
Messze vivó törököt kergetnek puszta mezőkön.
Musztafa már fekszik csővel leterítve Petőtől.
S a felvont mordályt bágyadtan tartja kezében.
Kelne; de lőtt derekát nem birja emelni haragja.
Jó lovon a szerecsen Menethám száguldoz azonban;
Ellene Vas viszi hosszu körös dárdája hatalmát,
S a mint egymáshoz recsegő szálfákkal ütődnek,
Vassal az elfáradt szög kancza süvöltve rogy össze.
De Menethám a fent idegen vasat érzi nyakában,
Elmarad a lóról s győzője kegyetlen ütéssel
A kiragadt dárdát másodszor sujtja nyakához.
Sátorban Hanivár nyugodalmát nem leli, látván
Ennyi gyalázatját a hold népének, erővel
Fegyvert, s mént ragad, és gyilkos viadalra kiszáguld.
Tündöklik sok arany művel szép köntöse, gyöngyös
Féket tart bala, s gyémántos kard terheli jobbját;
Úgy hiszi még ma bemegy rohanással szép Leilához
S a tolvaj magyaron nagy szörnyűködve boszút áll.
Gyilkol is, és vérét nem szánja, nem a hadi népet
És maga új felhőt támaszt hatalommal Egerre.
Figedi fut, Hanivár s Ulemán kopjázva vadásznak
Élte után, s nehezen mozdúl szűk téren előttök.
S ím habzó paripán sebesen jő Zoltai, társát
Váltja csatában s így szól a szembejövőkhöz:
„Erre török! Hanivár, ha te vagy még, erre vasaddal,
Vagy bár kettővel, mindkettőtökre megállok.“
Akkor elállt Hanivár, megnézé, s így ada választ:
„Pusztítója szerencsémnek, te utálatos ember,
Gyáva leányrabló! Hanivár nem retteg előtted,
Sőt örömest szivedet megetetné görbe vasával.

Most ugyan elválik, ki fog eltávozni nevétől.
Jer neki! több szóm nincs, kardom fog szólni helyettem.“
Igy szólt, s egyszersmind nagy ütéssel Zoltai pajzsát
Ketté választá. Döbbenve lehulltak előtte
A darabolt részek, s kitünék nagy melle födetlen
Zoltainak, másodszor is a hős ifju dühűlten
Vág vala melléhez, de körűl mint nyugtalan örvény
Járt amaz, és rését kémlelte halálos ütésnek.
Mint szállongva leső turulé a vadra serényen
A hova ér, szeme nézését ott éri csapása.
Már Hanivár nem birja fejét, nem birja hatalmas
Karjait, élete, a kedves rövid álom. enyészik,
S ellensége vasán háborgó vére setétel.
Mondana még Leilát nyildokló ajka, keményen
Mondana tán átkot, de halál elzárja örökre.
Figeditől Ulemán sebbel fut vissza rakottan,
S verve szerencsétlen vénségét huzza tovább is.
Fenn villogva Dobó az erőszak művei közt jár.
Százanként falütő törököt kerget le faláról;
Ötvenen egy halmon leterítve feküsznek előtte,
S még harczol Kamber, Durakot még hajtja merészség,
Mint két tengeri szirt, nagy fejjel tetszenek ők ki
S hosszas üvöltéssel tart a kétes had egyenlőn.
Halla pogány sívást Robogó, s ide tére helyéből,
S a mint föllépett, legelőbb is Handsa csatáit
Látta meg. Az tüstént ösmert veszedelme jelére
S reszkete hadviselő markában aczéla; könyörgött
Egyszersmind, s ily szót Robogóhoz monda serényen:
„Monddsza vitéz ember, be akarsz-e fogadni rabodnak?
Ím én kész vagyok, a harcztól megszűnni ezennel,
Harczok után pedig oly váltság legyen adva hazámból,
Mely magadat, s fiaid fiait nem hagyja szükülni.“
Arra kegyetlenen a rettentő hajdu felelt így:
„Sem te rab, én sem urad, te hitetlen szolga, de kínzód
S öldöklőd leszek itt, s a váltság ára halálod,
Mellyet kér kezeinktől a rég árva magyar hon.“
Így szólt s a rémült Handsát megütötte derékon,
Az pedig elhajlott, és a vágásra emelt kard
Hajladozó testét a földre lehúzta magával.
Tesz nagy pusztítást más részen karja Dobónak,
Ketté vágja Bichirt. Ramadát tört melle sebével
Ellassítva, magas zászlóját rántja kezéből,
S teste fölött áll meg, mint győző véres oroszlán.
Már paizsát s az arany sisakot tova nyujtja Karának,
S áll pusztán, s heven a harcztól, s száll kardra bizottan,
Ím nagy távolból jön azonban zúgva szökő gömb,

A sisakot hű szolgástúl elrontja előtte,
Sérti magát vállban, s kardját kisodorja kezéből,
Ellenben gázol Durak a testhalmokon, és fenn
Rengeti a buzogányt, várnagynak mérve fejéhez;
A várnagy pedig áll, el nem lassúdva sebében,
Puszta kezekkel ví s harczol félmázsa kövekkel.
S mintha belőlök várt készűlne emelni, vagy álló
Csarnokot a halmon, nagy barnás szirttöredéket
Hány ollyan sürüen. Nem használ harcza Duraknak,
Nem nagy teste: hajol feje megkoppantva Dobótól,
S szörnyen egész ember fekszik beborítva kövekkel.
Kamber is és Robogó hosszú harczoknak utána
Nyugszanak, a csatahelyt Kamber még mászsza setéten
S húzza nehéz derekát, a földet rágva dühétől,
Majd nagy hörgéssel testét elhagyja az élet,
S mint villáma fogyott felhő levegőben, eloszlik.
Véresen űl Robogó véres kövön, és vad örömmel
A szaladó hadakat nézvén ott várja halálát.
Nincs már a ki Eger falait megmászsza merészen,
Mind a harczi mezőn szaladoznak puszta kezekkel.
Hasztalan űz Ali, készebbek vasa által öletni,
Mint heves ütközeten szörnyebben halni magyartól.
Így a harcz, mely kezdődött nagy rettenetekkel,
S tíz ország ordítását hordozta magával,
Elhagyván fiait százféle halálnak ölében,
Végződik csenddel, s tévelygő lassu nyögéssel,
És Eger áll, többé meg nem kísértve töröktől.
Omladozott kövein vérengző férfiak ülnek:
Ők tarták meg Egert, s ez volt sasfészke Dobónak.

S Z É P L A K.

EGY ÉNEKBEN.

Mint zaj elől fut az erdőnek fejedelme, az alban
Fölriadott szarvas s csörtetve az őszi levél közt
Mindaddig viszi büszke fejét hátára hajoltan,
Míg vég rengetegét szaladással eléri Bakonynak:
Úgy az idő fut lelkem elől s vágyaimnak előle:
Elrohan a feledés honjába, hol a patak immár
Nem csörög, ősz partján a fáradt szép Rege szúnyad,
S a rokon Álomnak szó nélkül nyugszik ölében.
Téged is, oh Völgység! az idő kiragadjon-e tőlem,
Szóljak-e mindenről, ha dal ébreszt, csak ne te rólad?
És ha neved zendűl nagy késő korra lejutván,
Senki ne tudja, hogy oly szentté lett tájad előttem?

Hogy fiatalságom tündérországa te voltál?
Halmaidat koszorúzza borág, koszorúzza tetődet
Százados erdőség; köztök, mint égi maradvány,
Nyúlnak el a völgyek, fiatal szépséggel igézők:
Ott mikor elfáradt testem nyugalomra hanyatlik,
Lelkem az ifjúság képét öltözve magára,
Ábrándozva bolyong egyedűl a csörge pataknál,
S szárnyain ismét a szerelemnek hordja bilincseit,
S hordja szelíd kötelét az elomló szőke hajaknak.
Álmaiból virradnia, haj! mért kellé: miért kell,
Megsiratott szép völgy! szemeimtől messze maradnod,
Hogy soha több víg hang dallód ajakára ne keljen,
És legyen a dalban minden szava, mint szive oly bús?
De te nevezve maradsz kedvemben, búmban egyenlőn
Legkésőbb napomig, s mely tájadon őrzi regéit,
Állni fog emlekeim közepett a széplaki bús rom.

Elfárad, mig az erdőket megjárja morogva
A rontó zivatar, s halmán, mint fülmilefészek,
Csendesen áll Széplak vésztől nem bántva közöttük.
És Ugod és Zenedő, Széplak szép asszonya, ketten
Új boldogságnak nem számlált napjait élik
Kőfali közt, az öröm s szerelem bájolta teremben.
Hallgat egész környék; nem háborgatja vadászkürt,
S nincsen örömzajolás vendégtől puszta határin.
Elmúlt a robajos vigassággal büszke menyekző:
S mint zaj után nagy tengeren, itt úgy ünnepel a csend,
És minden gyönyörök mennyét elzárja magában.
A hajadon Zenedő mindennél szebb vala. Után
Elfáradt a nap, s hozzá nem láta hasonlót.
Most fejtődve szemérméből szebb szinte magánál;
Nyildokló tavaszág, csigahajból félig emelt gyöngy,
Angyaliságától szépsége vidámodik és nő,
Mint ifjú csemeték naptól a völgyek erénél.
És Ugod, a hősök bátrabbika harczi veszélyen,
Most a béke jutalmával dúsabban az ország
Dús fejedelmeinél, a legszebb hölgyet ölelte,
Kellemein szeme, és jóságán szíve legelvén;
És illette kezét, mint méh új harmatos ágról,
Csügg vala ajkairól; csókkal hintette be arczait.
Tündöklő deliség nem volt Ugod; ifju vitézek
Szép sora közt jelesebb arczút s termetre delibbet
Láthata már Zenedő; de szivében nem vala hívság:
Hőséggel szereté a bátor férfias arczot;
És a nem hazudó szemeken vágyási betöltek.

„ Gyász, hogy Ugod nem volt bizodalmas iránta nejének!
Ő maga hű, mint sas ridegen kelt fészke hevéhez,
Hű mint kardja nehéz karjához az ércz hadi pályán,
Néha gyanút táplált, s kór gondolat űle fejében;
Nem hiheté, hozzá, hogy hű legyen ennyi dicsőség,
Ennyi magas szépség: rejté a vádat azonban;
S fogva szelíd kötelén tartá a boldog örömnek.
És mikor így édelgve nyugott a hölgynek ölében,
Nem vala semmi ború arczára jelelve szivéből:
Csendesnek látszék, de mosolygó csende csalárd volt;
Lelke setét mélyén ült, mint poklokra lökött rém,
A féltés, a legpusztítóbb szörnyeteg; és várt
Pusztításra időt; s hogy senki ne sejtse, fölötte
Csalfa hinárként terjengett a játszi vidámság.
S ím bús hír jöve. Kóborló cseh had él vala orvúl
Szerte az országban; s mint már veszni menő légy
Dong szomorún, mikor érzi szelét az enyészetes ősznek,
S szálldogal és hitvány éltét elveszteni nem fél:
Úgy ezek, érezvék Mátyás országa hatalmát,
Bolygának, rövid életöket nem nyujtani, mert az
Nem vala már lehető, de dulással tenni sulyossá
Elnyugodott falukon, s a marhás puszta lakóin.
Nappal az orrablók mélységes völgyben ülének,
Onnan az árúló holddal kibukának az álmot
Meggyilkolni, s az alvókat szentetlen aczéllal.
Ezt hogy Ugod hallá, minden csöp vére haragban
Forr vala, és fölkelt szilajúl a büszke nemesség
Pártos ereiben, nem szidalomkoholásra, de karddal
Menni veszély ellen; s bolygó istentelen orvok
Csontaival szörnyen beborítani puszta mezőket.
Nem tartá szerelem, nem az édes hang epedése,
Mely Zenedő ajakán, mint a pattanni feszült húr,
Bús rezgésbe merűlt, s kérlelte haszontalan a hőst.
Egy vala bal súgó, s nagy gyászszal monda jövendőt
Éjjeles elméjén, de boszúsan visszariasztá
A méltatlan jóst. S hol náddal s szőke füzekkel
Borzas partjai közt csavarog szilaj árja Kaposnak,
S a Balaton küldötte Sió madarainak örülve,
Vajda-Simontornyát ingó lápokkal övedzi,
Arra szegé útját Ugod, és húsz lóval elindúlt.
De hagya ősz szolgát és őrt mellette kilenczet,
Szerte vigyázókat, s védőit az erdei laknak.
Ő maga vasba borúlt, s daliás vala ménen ülése.
Csak paizsát, a rémületest, nem vitte magával:
Az fenn függe talán, s ragyogának képei búsan,
S pilloga széle körűl az aczélnak barna zománcza:

De közepén látszott, a mint fejedelmi Kupának
Eldarabolt testét hosszú szálfára tüzötten
Őrzi setét hajdú, s hozzá komor éjféli holdnál
Búsan az elnyugodott daliák árnyéki leszállnak,
És iszonyún szemök, és iszonyún nagy kardjaik égnek,
Úszván ködkaczagány az erőtlen vállon utánok:
Az pedig elborzadva tekint a szellem-apákra,
S állva rogyó félben dárdáját ejti kezéből.
E paizs ősöktől szállott öröködve fiakra,
És vala hősének diadalt, gyászára, jelentő.
Senki azért örömest nem vitte csatába: de őrzék,
Mint hű emlékét az időnek, mely leborongott
Véres napjaival, s hírt hagy vala vissza s nehéz gyászt.
Így lön szép Zenedő egyedűl, s mint árva borostyán
Elfoly erőtlenűl, ha közel nincs gyáma, fövényben:
Úgy lehajolva nehéz bánatban szíve, sirás közt
Ömledezett a hölgy; s kebelébe lehull vala sok köny.
Másnap, mint a tó, melyen zápor futa, még reng
A ragyogó mennyet már kezdi mutatni azonban,
S harmatgyöngy szemmel bele néznek parti virágok:
Úgy lön sok köny után a hölgynek lelke tükörré,
S benne szelíd jóságának szép mennye világolt.
És hogy az elhúnyt nap harmadszor is eljöve, mint kél
Honni nyugodt vízből a szálló hattyu nem ösmert
Országokba, s az ég mezejét választja határúl;
Úgy kele csillapodott lelkében az üdvös imádság.
Hol, mikor így rideg egyházban leborultan imádna,
Messze Szilágyságból hozzá juta ifju zarándok;
S félve nehéz térdét egyház küszöbére lehajtá.
S kezde imádkozni, de lelkének kárára nem Istent,
Nem sanyarú szentet, hanem áldott hölgynek alakját,
Kit szeme s szíve csalódtában vélt istenanyjának.
A mint térdre hajolt, megzörrent fegyvere, s tompán
És döbbenve adá megütődött paizsa hangját.
Megriadott a hölgy, és némberi szíve dobogván.
Mint a vári harang, mely csenge halálra menőnek,
Hangos ütéssel adá bal hírűl háborodását.
De hogy az ifju szemét és látta habozva leomló
Fürteit a kövön, és esdeklő arcza beszédét,
S lágy fiatalságát, mellyen mint réti virányon
A felhőtlen hold, ártatlansága mosolygott;
Szánakozásba vegyült félelme, s időtlen alakjai
A képzelt bajnak zavarodtan oszoltak eszéből:
S mélyen, az érzetnél mélyebben, egy ötlet, egy álom
Villana meg lelkén, tilos a bírálatos észnek,
És elenyésztekor a kegyszívnek, mely szüli, fájó.

De tünik, és nyomokat nem hágy az erőtelen álom,
Elvesz az ébredt ész sugaránál, s a deli nő szól
Nyájasan ifjúhoz, s minden szava tiszta szivesség:
„Ifju, ha nem csalatom, jövevény vagy, messze lakóknak
Vére, szerencséddel honnott megférni tudatlan.
Szólj, javadúl mi lehet, mit kíván hosszas utadnak
Fáradsági után, mint látom, csüggeteg elméd?“
A gyermek pedig álmot ohajt, tusakodva magában
Álmot, ezen látás gyönyöréhez örökre hasonlót,
Mely ne mulandóság, ne idő jatéka, de lenne
Megmaradandólag lelkének adatva sajátúl.
Fölkel azonban, utó szavait hallvája örömmel
Angyali szép nőnek, s hozzá így ejti beszédét:
„Áldott légy, deli nő, áldott a föld is, az ösvény,
Mellyen, hogy meglátnálak, s a sorssal azontúl.“
Megbékélhetnék, hozzád hagya jutni szerencse.
Sok napot, és még több boldogtalan éjet utaztam
Úttalan út rögein, s embertelen árva határon;
S mellyet imént mondál, a legjobb szív adománya,
Kegyszavad oly régtől egyedűl jártomban az első,
Mert egyedűl szeret a pusztult ház gyermeke járni,
S boldogokat ragyogó bőségben látni nem örvend.
Oh csak egy elhagyatott rejtek, csak egy enyhet adó szó
Jusson házadban a sok bajt tűrni menőnek,
Ujra erőt veszen, emléked szentség lesz eszében,
S mint eddig, gyászszal nem fogja bevonni világát“
Szóla, s nehéz feje sok gondtól s új gondolatoktól
Meghajlott bal válla fölé, nap ütötte kalászként.
De Zenedő az elandalodót fölemelte szavával.
És szállásra hivá, táplálatos étkeket és bort,
És ada sok szép szót hozzá, melly életadóbb az
Eteknél, s lélekneveiőbb a tályai bornál.
Így kipihente magát, és kezde vidúlni az ifjú.
Orbai Kálmán volt, a rég nagy hírü Kupáknak
Törzsökiből végső s Ugodokkal ükére rokonság.
Nem tudhatta. Setét alakokkal az ősi regékből,
Mellyeket atyjától hallott, vala lelke borongó.
S már különözni mesét nem birt elméje valótól,
Mert gyermek vala még mikor atyja leszállt az apákhoz,
S anyja szülő kín közt halt el siratatlan előtte;
Árva korán, idegen házaknál tenge, s hideg kéz
Nyujta nehéz eledelt a sokszor sírva evőnek.
Így nőtt, így serdűlt, s most így hordozta tizenhat
Éveit a földön, s nem lel vala rajta rokonvért,
Benne az egy lélek, más nem volt semmi atyáról.
S szökve csak egy paizsot mentett meg az ősi falakról

Mely portól feketedve, s borús vala régi jelekkel,
S kardot, az ütközetek villámát hajdan. Ezekkel
Mindkét-féle szerencsének harczára megindúlt.
Mindezeket, s a mit rideg útán tűre, tapasztalt,
Esti komoly csendnél elmondta beszédes ajakkal:
S szánák és szereték hallói: de monda csatát is
Hunyadi tetteiből a mint tarkázva regékkel
Múlt napok álmaiból meg-megfordúltak eszében.
Néha pedig tévedt szemeit Zenedőre felejté,
S végzeni nem tuda kezdett szót. Mosolyodva meginté
A deli nő akkor; s hallgatta regéje csodáit;
A ragyogó haju lányt, s a tündérkerti szerelmet.
Nap nap után igy mult; Orbainak három örömnap,
A negyedik nap fegyvereit vizsgálta Ugodnak;
Kedve lön oly fényben mint fenn azok, égre ragyogva,
Látni magáét is, s tisztítani kezdte leülvén.
Elsőbb is kardjára hozott munkája derűlést,
Mely, mint nagy köd után kitörő nap, régi homályból
Úgy emelé ki hegyét, s öldöklő éle világát:
Egyszersmind szép markolatán a gyöngysor előtűnt:
És örvende szelíd sugarának az ifju. Azonban,
Hogy paizsára került a sor, borzadva tekinté
A szigorú jeleket, gyásznak gyászképü betüit;
S a mint törlögető keze végig surrana rajta,
A falról hozzá le-levillant pajzsa Ugodnak.
Majd ezt, majd meg amazt vizsgálván kémszeme, látá
Végre csodálattal, hogy párt lele hajdan időkből.
Lelke merengő lett; rokonát képzelte Ugodban,
S hordta bizonyságát balján, a gyászjelü vérten,
De szive mást keresett. Szégyen tiltotta rokonnak
Vállaltani magát, a dústól árva nevetlent.
„Majd ha nevem Mátyás ajakán fog zengeni, úgymond,
S a haza, mint idegen, nem zárja ki híremet, akkor
Lássanak itt: vagy mint kiömölt víz folyjon el éltem,
És ne legyen nyoma elboruló szép ősi nevemnek.
Elszánt lön hamar, és röviden készűle nagy útra;
Mégis az elválást nem tudva kiállni, levélben
Szíve nehéz napját így írta le szép Zenedőhöz:
„Elmegyek; így megyen a leidézett lélek az égből,
Angyali nő! tőled megyek el sorsomnak elébe,
Mely mikor álmodozám, villámban ereszte vezér fényt,
És megrendített; de von elvíhatlan erővel,
Mellyet imént feledék, hosszabbá tennem az útat
Oh te, ki tisztább vagy mint szó mondhatja, kinek szép
Élete folytában legrosszabb tette is áldás,
Angyali nő, ha időtelenül szállok ki, ne vádolj,

Hogy búcsúzatlan hagyom el gyötrelmeim enyhét;
Hogy mikor útra megyek, nem nézhetem a lekötő szem
Bájait észbomlás nélkül; hogy gyenge szemem fél
A napot, oh téged szépségnek napja! bevárni:
Mert láz lelkem, ez egy lélek, kiszakadna belőlem.
Ím én semmi, az élet nagy könyvében üres lap
S szél játéka vagyok, mint pusztán vad fa viharban,
Még is óhajtásom marad itt, nem jő velem útra;
Ott eped egyházad küszöbén s ne feledj el, azon kér,
Hogy nemzetségem ki van is bár búmra törölve,
Még legyen, a ki nevem hírét meghallja, ha élek,
S mondja: Szegény gyermek méltó vala, hogy befogadjam."
Még sokat irna le andalgó elméje tanácsán,
De fut az éj, a szárnyas idő hatalommal idézi.
Útnak ered, s az irást köszönetnek hagyja jeléül.
Mint, ha madár szabadúl, mellyet lép tarta, szegénynek
Sok hímtolla fogó gyöngyön ragad, ő megy azonban
És örvendi szabad szárnyait suhogatni; de még fáj
Új sebe, elragadott tollát még sínli magában:
Így mene Orbai, ott veszvén szíve Széplakon; ifjú
Lelke azonban örült a szép hajnalnak, az erdők
Halk suhogásinak. Viruló völgyekbe lenézett,
S látta kies téren Bonyhádot messze határos
Falvaival, s délről szomszéd patakokkal övezve
Andalgása között, madaraktól kére jövendőt;
Fenn dallának azok, fiatal bogon ülve fölötte.
A napot, a nap arany sugarát várván, de közöttök
Sirva nyögő csalogány bús szót zendíte, s az erdőt
Eltölté csak imént szökevény társára panaszszal.
Minden utána hajolt, és sok sirodalmas ajaknak
Fájó szózatival hangos lön az erdei mély csend.
A gyermek fájdalmak ölén ringatva reményeit
Hallá a dalokat, s még inkább andalodott lön.
Így haladott; s tova tér és hegy maradoztak utána.
Már jöve vissza dicsőn, ha dicsőség porba leverni
Orrablók seregét, a hős Ugod. Elborulának
Ellenségei a honnak, letöretve vasától.
Társai örvendék szép bátorsága jutalmát;
Áldák a mentett laknak. S a mint mene végig
Falvak előtt, vagy büszke nemes várának előtte,
Sok szép szem daliás menetét kísérve csapongott
Gyors nyomain; s tetszék a bátor férfi sokaknak.
Sok dícsérte lovát, sok azon könnyűded ülését:
Fegyvereit mások, ragyogókat sok hadi tettel;
Mindnyájan pedig őt, a bátor lelkü segédet.
De fekete szárnyát fölemelte az átkozatos hír,

Nem tartotta magány, erdőség nem vala gátja ;
Jött hegyen és völgyön, s hazugúl így suttoga szerte :
„Ím mi jeles hős ez ! kár hogy míg messze vesződik
Honn jövevény gyermek, korcsok nemzője bitangol
Szép örökén, s bűnnel fertőztet régi nemes vért !“
Megrendűle Ugod hallván, s a benne lakó szörny,
A féltés, fölemelte riadt lelkében alakját,
Csillapodott azután. De nem ész, a büszkeszivűség
Győze baján : „Maradok, mondá : ne gyanítsa leső szem
Hogy van okom megitélt házamhoz visszasietnem.“
S úgy lön. Balra hagyá Szekszárdot régi falaival,
S hol most fűnevelő halmát mutogatja Leányvár,
Puszta lakatlan domb, ott akkor büszke falakkal
Messze fehérlő lak palotáiba készüle térni,
S várni, mig árnyékát boruló lelkének elűzné.
 Már mene, a hol az út befelé nyita kurta tekervényt,
S mint száradt fának még élő ága, virágzott
Sok fiatal hárssal, mellyek mind két felen őrként
Álltanak, és suhogó lombbal vendéget idéztek.
Mert szivesen a vár két agg szüze, minden utasnak
Kit vihar ért, vagy baj fáraszta, nyitottanak enyhelyt,
S gondjok alatt, melyet nevelének, az ég szemű lányka,
Sok fiatal hősnek befelé fordúla futása.
Jósok is, és sebet orvoslók vetekedve valának
A szüzek ! és nagy volt bizodalma ezekhez Ugodnak.
S ím a hogy mene, megszökkent s felhorkana méne.
Útfélen a fűből felvillant Orbai pajzsa ;
Fáradtan maga benn alvék terebély fa tövében.
Néze Ugod, s poklok játékát vélte ; lenéze
Másodszor, s iszonyú lelkét tele nézte haraggal ;
S a legijesztőbb vád már nem vala távol eszétől.
Megborzadt, mint elközelítő vészben az agg tó,
És oda zúga lován, s megüté dárdával az ifjat,
Mondva : „Or eb, kelj fel, s alugyál el örökre vasamtól,
Vagy valld meg, paizsom ha nem orzott, mint juta hozzád ?“
Nem hallá ; de futott fél ébren az ifju ; s halálát
A fák közt befelé szaladozva kerűlte. Nyomában
Vágtata, és megölő dárdát perdíte az űző.
A két agg látá egyenetlen harczban az ádáz
Bajnokot, és az előtte serény lábakkal iramlót
Védtelenűl, s az ütő vasa által szinte veszőleg,
Megszánván bebocsáták őt ; de Ugodnak előtte
Félve kaput zártak. Künn, mint sziklába csapott hab,
Áll vala ez, szive roncsoltan. Megütötte dühében
A kaput, és bele tört az erős nagy dárda kezéből.
Rengett az : de nem engede még, s a várfalak ormán

Megjelenék a lány, az időnek régi tanúja,
A legidősebbik szűz; s mert mondani kezde jövendőt,
Mély üregű szemeit bel láng forgatta dühülten.
Mint a gyászmutató boldogtalan óra határán:
Elfonnyadt keze úgy állott lemutatva Ugodra,
S míg szólt, szürke haját a szél hordozta csapongva,
Mintha tavaszba telet szálaival akarna beszőni.
Szólt pedig így, s vékony s rezegő vala hangja s halotti:
„Mit zörgetsz, mit akarsz boldogtalan, e helyen? állj el.
Itt csak béke lakik; de te menj el, vidd tova sorsod
Förgetegét, mely homlokodon le van írva setéten.
Vért látok kezeden, mellyet vizek árja le nem mos,
Tűz nem emészthet meg. Menj el, valamerre szemed lát;
Csak ne hazádba, hol a szép nő aggódva reád vár,
Gyász neked, és gyász a bal sors-üldözte, magának.“
E szavakat mondván elhagyta az ormot, az agg szűz,
S lőn egyedűl Ugod a haragoknak hagyva, s magának.
  Három gondolatot forgat vala lelke leginkább:
Szolgáit fölhíja-e, várt megvíni? vagy a gyász
S szégyen elől haza földéről elfusson örökre,
És soha Széplakot, és a nőt mosolyogni ne lássa?
Vagy pedig elmenjen meglátni, mi dúla sajátján,
S a bűn részesein maga tartson szörnyü birálást?
Erre hajolt; mert asszonyokat megvíni dicsőség
Nem vala, s a bolygás nyugodalmat nem szerez annak,
Kit csevegő hír bánt, s bizonyost még nem tud. Elindúlt.
Rémületes paizsát, mint vélte, balára emelvén
Messze kitért, valamerre rohant, a vándor az útból,
S össze legelt vadak a vad elől riadozva futottak;
A szolgák pedig a rohanót száguldva sem érték;
Messze zavart rendben maradának méne nyomától.
Szép Zenedő! jobb volna neked nem lenni születve,
Vagy soha nem lelned féltő szeretődet Ugodban.
Nem hiszen asszonyban hűséget, s hosszu szerelmet:
Eltemet a szörnyű, hogy megrendűljön utánad
Lelke, s szokott útján tévedt elméje ne járjon.
  Kertében szomorún a szép nő járja tekervény
Utait, és az időt, mint rossz vendéget ohajtja,
Míg eljőne az álom utóbb, elrázni magától.
Elmaradó férjén aggódik. Az összeszokott lét
Csak fele értékét, s az is bánatba keverten,
Birja szegény; s gyakran követűl elküldi szemének
Szép sugarát örömes hírt kémleni távol Ugodról.
Még nem sejti szegény, a jók gyászára veszendő,
Hogy férjének eszét lekötötte az átkozatos vád;
Hogy nem mer dühödő szívvel házába belépni.

S kertbeli bokroknál csúsz el lappangva kigyóként.
S úgy van. Ugod fél, a gyilkos szándéku, magától:
Nem közelitheti még küszöbét, győződni akarván.
Vagy nem hinni tovább, vagy egészen lenni gyanútlan.
Ez forog elméjén, s el nincs választva határral.
Azt gondolja: „Magányában kell látnom az egykor
Üdvömnél inkább kedveltet, ah a csapodár nőt.
Majd ha tanú nélkűl itten, hol véthete, haj! itt,
Hol legelőbb ölelő karját szerelemre nyitotta,
S most idegen névnek fel fogja sohajtani hangját,
Majd ha előállok, s nem mer megvárni szemével;
És ha egyet kérdek, megkérdem: hittelen asszony,
E paizs ősz korból legszentebb hősi maradvány.
Hogy juta más kézhez? Jövevénynek kelle, s mi bérért
Kelle odább adnod, te hitek tapodója, te asszony,
Nem feleség többé, te nevemnek sírja! — s ha erre,
Mint hiszem, a nyomorú nem lel szót annyi ezer közt:
Veszszen el, e vasnak légyen temetője szivében.
S oh ha — de azt nem, Ugod, soha nem fogod érni az élet
Napjaiban, hogy megnyughassál tiszta szerelmén —
Oh ha megérnéd azt; de gyanúk hallgassatok, addig
Nem sietek: nem rontok előbb, mint megtudom a bűnt."
Igy szólt a bőszült. Csendes kívána maradni,
És meg-megmozdúlt remegő markában aczéla.
Látta nejét, s mi nem oly szemmel mint egykor; elomlott
Mint árnyék, minden szépsége gyanúja ködében:
Láta busongását, és monda: nem engemet illet;
A szaladó jövevény hagya bút bűngondos eszében.
Végre megállt a hölgy, hol előbb ártatlan örömmel
Ült ernyős fa megett, s mondotta regéit az ifjú.
Ott bolygó szeme kis csalogány fészkének alatta
Láta fehér levelet gyéren meghintve betűkkel.
És levevé; mert milly asszony nem tudni kiváno?
És mi gonosz van ezen? Végig futa rajta szemeivel;
S a mint bús szavait bámult lelkébe fogadta,
Kis könyü, szánakodás szép könyje, lepördüle arczán.
Kisded csep, te öröm s bánat harmatja, mi vagy te?
Vaj? mi vagyon benned mennyből elegyitve s pokolból
Hogy rontó egyaránt, s áldó tudj lenni, s miattad
Most egy egész élet lemerűljön időtelen éjbe!
Fölkel Ugod. Nem birja magát, nem birja haragját;
Összebeszélt szerelem titkát a véletlen irásban,
S bűnvallást lel az ártatlan könyü szent elemeiben.
Mint fene szájú ló, viszi a harag, a vad erőszak.
Felcsörrenve megáll, s így dörg le nejére: „Tekints rám,
Én vagyok, álnok hölgy. Ösmersz-e, halálodat, engem?"

Haj de ki ösmeri meg, melynek gyönyörében alutt el,
A kiderűlt mennyet, ha be van keltére borulva,
S nap ragyogása helyett, villám szegi barna határát?
A szellőt, ha viharrá lett, ösmerjük-e többé,
Értjük-e megbődűlt morajában előbbi sugalmát?
Így az elámult nő többé férjére nem ösmer:
Arcza szelídségén nem tud képzelni ölő színt,
S melly eddig szerelem vágyát suttogta, szavában
A rettentőt, a gyilkost, félelme nem érti.
Földön túli világ rémét gondolja. Sikoltva
Megszalad a remegő; s oda rogyna, de vad kerecsenként
Ott terem a szörnyű: s melly ége lobogva dühétől,
A kiemelt gyilkot hölgyének eloltja szivében.
S mint ha pokol zúgná, tompán ily szókat üvölt rá:
„Halj meg, s szégyenedet vidd sírba, elaljasodott nő!
Ott nem lát meg Ugod, ha kesergesz az új szeretőért.“
Ezt csak alig mondá, hogy előtte az áldozat eldőlt:
S szép szeme játékát elzárta halotti sötétség.
Hűled Ugod, s már érzi sulyát tettének. Elég ok
Már nincs a földön, mellyért meg kell vala ölni.
A késő vendég, a bánat, már beköszöntött;
S elhúnyt nyugta fölött sanyarú gondokkal evődik.
Mint sürü felleg után lobog a megütött fa magában,
S nincs zápor többé, mely lángját oltsa vizével:
Úgy egyedűl, és olthatlan tűz lángol Ugodban.
Hosszan néz le s merőn, s a hajnal rózsavilágát
Nem leli, mint ezelőtt, liliomra hasonlatos arczán.
A mozdúlatlan tagokat, s a szótalan ajkat
A hogy látja, kitör küzdő türödelme magából.
Nem szól, és szeme nincs könyütől búvában elázva,
De szabadon vad gondolatok dulakodnak eszében,
Mellyektől nem tud menekedni. — Azonban az elhullt
Kis level ott fetreng. Attól fölserken az ájult
Eldühödött harag, és még egyszer lángol agyában.
Lángszemmel nyeli a sorokat. Végig fut először,
S ismét, s harmadszor; s a bűnszót nem leli benne.
Majd teremébe rohan nyomorúlt! ott mintha keresné
Elmaradott hölgyét. S ím pajzsa setéten alá néz
Képeivel; s megakasztja futó lábának iramtát.
Most már látja világánál a szörnyü tudásnak
A szövevényt. Mi eget dúlt föl, s tett vad keze rommá,
Érzi; s mi érzelem az! mint tépi el élte nyugalmát!
Keble kiég, mint a bel lángtól hamvadozó hegy.
S benne tanyát kétség s szilaj álmok képei ütnek.
Elvesze már Ugod. Árnyékát hordozza futó láb.
A föld ing neki már; maradását nem leli rajta.

Mint hegyen indúlt kő, megered, nem tudja, hová lesz.
Még esze sírja fölött egy gondolat él zivatarként,
Nagy s iszonyú, mint tette, s ez őt hordozza vadonban
Ádáz farkassal gyakran virrad meg az erdőn;
Gyakran az éjvel jár egyedűl, mikor állat is alszik.
Mint bolygó rém jő múlt boldogsága falaihoz,
Ott suttogva nevét hölgyének; majd rohan ismét.
S így rövid élte lezúg, mint hirtelen árja viharnak.
Ordas agyú kölykek marakodnak tagjai rongyán;
S szánakodó rokonok nem tudják jegyzeni sírját.

MAGYARVÁR.

TÖREDÉK.

Dőlve, magányosan áll, az enyészet képe, Magyarvár,
Késő romjaiban. Lejön a szép Kúma hegyéről,
S nem leli nagyságát; elporló néma falaknál
Hajtja vizét szomorún; árnyék sincs benne azokból,
Mely magas ormok előbb az eget csillogva keresték.
Ott piruló hajnal nem, dél sem kelti föl a zajt;
Csende van: éjenként ordítják csak föl az éhes
Farkasok álmaiból; kövein, hol hősök alusznak,
Kósza kigyó sziszeg, és haloványgyom rázza szakállát.
Nem vala ezred előtt, nem két ezrednek előtte
Ily letarolt e vár; akkor volt híre javában,
Harczos Orod nemzettének, Dalmának időtte.
Im roppant kőcsarnok alatt ott nyugszik az ifju,
Nem maga: karjaiban harczok villámi nyugosznak.
Mély pokol a tenger, s mi riasztóbb fergetegénél?
Ő nem rettegi azt: dühödéseit győzte hajóján.
Járt a fényszerető perzsánál, látta hatalmas
Róma hadát, s viadalmiból megtérve negyedszer
Marczona Verrestől, kit elölt, hadi jelt hoza arczán.
Hogy megtért, vendégi alatt döbögének az ősi
Csarnokok és teremek; maga is tort jára, vadászott
Kiskoru társaival, a örömeiktől zenge Magyarvár.
Mind elmúlt ez is, újra magány foglalta be létét.
Nemzetsége kihalt: kora sírba temetve szüléi,
Húga Zarándnál él. Maga van, mint éjjel az árnyék.
Oszlopain paizsok, s aranyos szép fegyveri függnek,
S elragadott zászlók, Verres zászlója hegyében
Ül komoran egyedül a büszke tekintetü sólyom;
Szárnya nem is lebben, csak néha riad meg az omló
Kúma zaján, s hegyi szellet után kapkodva vadat les;
Ő maga messze kinéz: kicsiny a tér, mely van előtte;

Lelke rideg saskként nagy egész országokat eljár,
S kérdi, mi van még ott, melylyel mérkezni ne tudna?
Dobban azonban az út, bajnok közelíti határát
Büszke Magyarvárnak, s míg tart a rajta tünődés,
Ím ő már megszálla, madár lova vesztege, hullván
A tajték, melylyel habzik vala szája, körösleg.
Kék selyem ing lobogott a szélben harczi ruháján,
S hímes ezüst szegetét játszatta az égi sugárral:
Kalpaga barnás volt; de tetőjén inga fehér toll,
S csid vala jobbjában. Arczán, mint mindig, az épség,
S ifju vidámság ült. Fegyverneke, s békei társa
Ez vala Dalmának. Soha ezt búsongani ember
Nem láthatta; vidáman folyt jó vére ereiben,
Szinte miként foly az ormi patak délesti lapályba,
Mely vígan csörög el kis partja virágai közben,
És csak néha, midőn menetét kőhalmok elállják,
Váltja zaját, s vizeit harsány suhogással özönné.
S így vala ő örömest dévaj, s elmésen enyelgő
A békés napokon; de serény a harcz idejében:
Ott esze járt, itt dárdáit forgatta vitézül.
Most hogy elért, megörűlt, s így szóla Orod fia Dalma:
„Dévaj Igar mi hoz ily későn, s hímzetten elömbe?
Barna vitézt vártam feketés vas lapba borítva,
S ím a nap fiaként tündöklő úrfia közelget;
Nász van-e még Ügödön, vagy tán itt nőszik Igar ma?“
Így szólván fejedelmi kezét nyujtotta Igarnak,
Az pedig elfogadá, s ily szózatot ejte viszontag:
„Nincs még nász Ügödön, sem Igar nem nőszni jön erre:
Téged jő egyedűl üdvözleni s látni hatalmas
Engadiból, s Ügöd erdeiből, hol imez ruha bár mily
Ékesnek lássék, vad fák is termenek illyent.“
Illyeneket szólván, nagy örömmel nézte vezérét,
S híreit elmondá Szólt a tarkői Zarándról,
Szólt Keviről, a száz teremű Koppánynak uráról,
S hősökről, s deli szűzekről, s országos ügyekről.
Majd tova megjárá a rég nem látta vidéket,
Megfordúlt fejedelmeinél a kúmai várnak,
Ifjúnál, aggnál, hollóhajú hölgyeinél is,
S kedvet adó vala, és örömes mulatása körökben.
És mikor így hete múlt, nyugatának napja beállván,
Lőn maga Dalmával, nagylelkü fiával Orodnak.
Éjjeledett. Szomorú rémekkel jött el az árnyék
S a zaj sírjánál ünnepleni szálla be a csend.
Még nem tündöklött a menny; de törötten oszoltak
Fellegi, és a nyilt csarnok közepében ülőknek
Lassanként kiderűlt kéklő szép sátoros öble.

Sárga haját rázván most tünt föl egy éjszaki csillag,
S majd egyedűl ragyogott aranyos lángjával az éjben.
Tiszta világa elől az egek kis fényei bujtak,
S a kibukó holdnak haloványság telte be képét;
Eljött, s visszaijedt odvához az árva sötétség
Szárnyasa; jókor elült keselyűk szálltak ki helyette,
S még egyszer napot, és napfényt keresének az égen.
Látta, s imígy szólott nagylelkű Dalma Igarhoz:
„Haj! Igar! én heverek, s nevető szép csillagom itt van.
Ím hogyan önti merész sugarát a fénytelen éjbe,
Mintha az álomidőt kivánná tenni rövidbbé.
Vagy csalatom, vagy ez a csillag már ösmeri Dalmát.
Szinte midőn Sírász gyönyörű ligetébe merültem,
Igy jöve akkoron is lobogó arany üstöke szegvén
Éjjeli ösvényét, s haza intett kéjem öléből;
Itt vagyok! estenként tünetek változnak előttem,
Kél, szünik a szélvész, a záport űzi verőfény,
Kúma lefoly, s napokat viszen el folytában, örökre
Elvesztett napokat, hullt gyöngyeit a nagy időnek,
Kik, föld kincseivel váltsam bár, meg nem adatnak
Ifjúságomnak, kisded pályámon ez egynek.
S még én veszteg ülök. — De nem így! legyen ez ma utószor:
Tettek után török, és munkát ha nem adhat ez a föld,
A pokol álljon elő, avval lesz harcza karomnak;
Hogy mikor a nyugalom napját közelíteni látom,
Lelkem üres ne legyen nagy tettek gondolatától."
Dalma imígy zárá fellengő lelke beszédét,
S tisztelvén szavait még hallgata társa; de a hős
Nem titkolta szivét, így szólt kérdőleg Igarhoz:
„Bajtárs! hű követője valál mindenha utamnak,
Most, hogy Etel mellett rokonink szomszédaik által
Hadba idéztetnek, bizonyos hír hozza; magadtól
Hallom, napnyugaton dölyfében háborog, és az
Engadiak hírét nem tiszteli, a ravasz örmény.
Monddsza, ha völgyeiből kürtömmel fölverem a jászt,
És a büszke magyart dárdák viadalmira hívom,
Menjek-e föl, vagy alá ragadó folyamához Arasznak,
És ha megyek, kísérsz-e megint bajtársi karoddal?"
Erre felelt Igar, és komolyabb lőn arcza szavával:
„Fejedelem! hogy atyád volt éltem gyáma, hogy a hab
Torkából te levél annak mentője, s letarlott
Hegylakomon, tova harczi mezőn jártomban, ovója
Nemzetségemnek, nem elég elmondanom, érzem,
S rút feledékenység soha nem lesz bűne Igarnak.
Menj el azért, valamerre akarsz, valamerre visz a vágy,
Nincsen az a távol, sem sziklás bérczi magasság,

Nincsen az a mélység, mely megfárasztana, harcz, tűz,
Tátogató örvény, s Ármány örök éje, holottan
Lélekdöbbentő ugatással hangzik az őreb:
Mind nem elég szörnyűk elijeszteni engem utadtól;
És még is, ha szabad tanakodnom szándokod ellen,
Jódra hajolt elmém máskép fordítja tanácsát."
Megszünt, s csillapodást olvasván Dalma szemeiben,
Már szabadabb lélekkel imígy folytatta beszédét:
„A mit Etelközről mond a hír, mind igaz, úgy van
Nyúgaton is mind elmondottam, azonban Etelnek
Hős ura csak keljen, szomszédai sírba remegnek,
S Engadi még magas a ravasz örmény kurta vasának.
Indúljunk egyedűl: okod úgy sincs menni hadastúl.
A jász völgyeiben, és a térföldi lakók közt
Még szomorognak anyák, még nem vén özvegyek élnek,
Kik Baku tengernek szeleit siralommal egyítik:
Sok deli férfiakat temetett el az éhes ölébe.
Hadd serdüljön az ifjúság: gyakorolja jövendő
Harczaihoz kezeit; de ha még is kelleni fognak,
Ints, vagy izenj, pillantat alatt nyomaidba suhannak.
Menjünk hát egyedűl, ím hí szép tája nyugatnak,
Hí Terek, és az eget lecsaló szép völgyei hínak.
Erdők és havasok harsány folyamokkal üvöltve
S nyári hüvös patakú ligetek változnak utunkban,
És valamerre megyünk, rokonok szive, honna fogad be.
Vár Keve, s bátyja Zaránd, és a harcz ősze Tugorkán,
Vár magas Engadiban fejrázó Kende, ki ellen
Nincsen erő, nincsen hős, a harcznak nincs veszedelme,
A ki ha rázza fejét ellenkeztében, akár az
Ég föld rázkódjék, és azt harsogja: nem úgy lesz!
Oly bizonyos jelt ád s akaratját nem szegi szükség.
Im rád vár ez is, és ösmerni kivánna, ha jőnél.
S mit késsem? tele van futamó híreddel az ország:
Rólad dall a szűz, téged vár titkon epedve
Jász Iboly, a völgyek, s a halmok dísze Homanna;
Csak maga hallgat még a sárga fodorhajas Elvő,
Magzata Kendének. Ligetében rejtve virágzik,
S a köz hír nem mer közelíteni tiszta nevéhez. —
Fejedelem, ha talán csevegésre jutok ma, ne vádolj;
Nem hallgathatom el, meg kellene tudnod utóbb is:
Láttam egy országot, hegyi téren fekszik; előtte
Kék távolban az agg tenger hullámi forognak,
S fodros rengetegek koszorúzzák pázsitos alját;
Fenn a hajnali táj, közelebb szépséggel az éghez,
Mint nyomorú földhöz, meg nem vénhedve virítván,
A boldogságnak szerelemmel nyitja magányát.

Ott mulat a deli szűz. Láttam, s a gondolatoknak
Tengere lelkemben kiapadt szépsége tüzétől:
Megnéztem, s szemeim lekötötten rajta veszének.
Szóltam s nem voltak szavaimnak hangjai, most hogy
Szólhatok, ezt mondom, s kevesebbet nem lehet immár:
„Rózsánál rózsább, gyönyörűbb valamennyi gyönyörnél.“
Ment, én árnyékát, magamat nem tudva, követtem:
Még az is éj színét nem vette magára: pirongott
Arczai hajnalaként, és visszamosolygani látszék.
S e kis tündért egy örmény-föld-szülte királyfi,
Egy nyomorúlt Tigrán, epedezve vadászsza szemeivel.
Külföld fajzatihoz fejrázó Kende nem adja,
Még is ez a Tigrán veszedelmes csalfa hitében.
Fejedelem, nem jősz-e alá a lányka bajához?
Jőj le, riaszd el ohajtóit, s ha szívedre keríted,
Mondhatod a napnak: szálljon le alunni! az éjnek
Hogy besötétedjék; maga sárga fodorhajas Elvő
Több neked a napnál, több a szép csillagos éjnél.“
Erre magas lelkűn mosolyogva felel vala Dalma:
„Bajtárs, mint sokszor, most is szűk földi határon
Túl járnak szavaid; de nekem, bár mennyibe teljék.
Tetszik ajánlásod: lemegyek, megnézem elószült
Hősink lakhelyeit, fejrázó Kende hatalmát.
S nem hunyom el szemeim hódító kellemek ellen,
Hölgyeket is nézek. Megnézem, szebb-e Magyarvár
Hattyuinál kebelök. Megnézem Hajnalon Elvőt,
És ha Tigrán ellen karomat kérendi, halálban
Ellensége leszek karddal, dárdával, ideggel;
Többre nem int elmém. Láttam, s tán szebbeket annál
Nem látnak szemeim; de nekem nem csillagom a lány.
Gyenge virág, kebelén még reggel ringadoz a gyöngy,
Színe jön, illata kél, gyűl édessége; de mézét
Méhek, s a csapodár lepkék ragadozva fogyasztják.
Illatit ingadozó örvényivel elnyeli a lég;
A dél jő, s ragyogó gyöngyét lángjával eliszsza.
Lankadoz: akkor már többé nem kedvese a méh,
Pillangók kerülik, s üres a lég árja szagától.
Perkedt szirmaitól szomorodva bucsúzik el a nap:
Még csak az egy szellő, mely kórójához ütődik,
Zeng neki gyász dalt, és az is elhal nyögve tövénél.
A hír tiszta sugár, azt nem fárasztja meg ösvény,
Nem nyeli el mélység, sem alatt nem hagyja magasság;
Szerte repűl szabadon, s ragyogása parancsol az éjnek.
Én ez után sietek! kelj, kelj tova csillag az égen,
Dalma fölébredt már, lelkét sugaraiddal ereszti.“
Igy végzé szavait, s nyugalomra betére Igarral.

De Igar így szólt még szerelemmel víva magában:
„Fejdelem, a lánykát mért mondád gyenge virágnak?
Szép a gyenge virág: de ha gyöngyét a nap elitta,
Nincs szeme, mely rajtad csillagként telve forogjon,
S mely ha tovább fordúlt, eged is beboruljon utána;
Nincs haja, melly a bércz ragyogó délesti ködénél
Szebb legyen, és pihegő kebelét őrizze szemedtől;
Ajaka nincs, mellyen csókok szűz hajnala keljen,
S mely napot és holdat tudjon megkötni szavával;
És ha szakasztani mégy, nincsen habi lába virágnak,
Melylyel az áradozó patakon túl fusson előled;
És szive, mely, ha rokon lettél hozzája, szeressen,
Jó szive nincs, melynek dobogása megáldja szerelmed
Álmait és az egek dörgéseit elűzze füledtől.
Fejdelem! a lánykát mért mondád gyenge virágnak?
Szép, hamar is hervad; de dicső is, kedves is a lány."
A csillag beborúlt, rémeknek hagyta az éjfélt,
S nemzetek álmainak. Szenderg a hírre sovárgó,
Várni az új kedvest szeretője megúnja, s lenyugszik.
Szúnyadoz a rabló; de nem a boldogtalan, az még
Fenn van az inséggel, és nem jön ölelni halála.
Árta ez, a pártus földnek fejedelme, mig a nap
Fenn vala boldog egén, most bús árnyéka magának,
Mint zivatar-kergette levél, bujdossa hazátlan
A neki szűk földet, s nyugodalmát nem leli rajta.
Fergeteget keres a hegyeken, gyász éltet az elzárt
Völgyek ölén, hogy az emléket bele ölje szivéből,
Él az azonban még, és halni nem engedi őtet.
Most is, mint keselyűk, szaggatják őt az ijesztő
Gondolatok, s ősz fürteivel hajtják ki az éjbe.
Kúma sötéten foly, közepett csapdosva haboktól
A nyomorúlt ember kormánytalan űli hajóját.
Látköre barna homály, szeme, lelke halotti sötétség,
Keble kiégett hegy, melyből mély tompa morajjal
Szózat emelkedik, élőknek, holtaknak ijesztő:
„Hajtsatok el, viharos tengerhez hajtsatok engem,
Oh ti sötét éjnek habozói, hogy ottan az örvény
Nyeljen el, és ne csekély habban, hullámban enyészszem,
Hogy magasan fekügyék a vízbércz lelkemen, annak
Vad zuhogásaitól siketüljek, hogy, ha fölöttem
Nemzet pusztúl el, vagy esik rabigába, ne tudjam.
Ott ha az égő nap föl akarna találni, ne leljen,
És ha kivánnám én még egyszer látni, ne lássam! —
Vagy minek is láttam? Te sötétség éje borúlj el,
Bús alakod ne legyen mint lelkem alakja világosb.
Mért lelkem gyászhoz nincsen szoktatva? Miért lelt

Inségnél egyebet, hogy most, mikor abba merűl el,
Képzete a nagyról, s hogy az elmúlt, búja ne volna?
Vagy hol van, ki velem tudjon mérkezni panaszban?
Atyja halálán sír? Az atyát én láttam elesni
Agg hófürteiben, s bűnöm vala benne hogy elhullt:
Átka maradt rajtam. Szép hölgyet veszt vala, s kedvest?
Kettőt vesztettem, a földnek gondolatánál
Szebbeket, és jókat. Szivemen hervadtak el és most
Csendes Araltónál nyomorúltan porlik alakjok.
Gyermekit ölték el? Szépen, mint déli pagonynak
Szálai, serdűltek fiaim; gyász hajnalom eljött,
S lábam elé gördűle fejök. Iszonyodva elölték
E karok a gyilkost, de fiam nem támada többé:
Mind eltépetten tavazó vérökben aluttak,
S őket nem siratám. Egy nemzet lelke vesződék
Végső napjaival. Szemlélnem kelle veszését,
S csak siratám: többé nem voltam menteni képes.
Itt vagyok, a vas sors kerekétől törve, futólag
Bujdosom a földet, s még halnom nem szabad: árván
Egy gyönyörű lánykám, ifjúkori gyenge sugára
Boldogságomnak, kísér szakadatlan utamban.
Mint sanyarú árnyék, megyek én mellette: szememnek
Fénye csak ő, s csak szemeiben nézelhetem a rám
Nem haragos mennyet. Keze törli le arczomon a bút,
S ajka nyugalmat zeng. Éhemben is ő etet, és ha
Szomjuzom, ő hoz italt kisded tenyerében az érből.
Színem előtt szúnyad, s még egyszer látom az elmult
Örömet álmaitól viduló arczára kifestve. —
Ébred, s ágyamat ő veti meg puha parti füvekből,
S csendes az én álmom, mint a ki örökre alunni,
Mélyen alunni fogok. S ím ekkor kél föl az átok.
Lányomat a rablók álmomtól messze ragadják;
Vég szava borzasztó siketen, mikor ébredek, akkor
Hangzik el a sivatagnak ölén. Ordítva, tapodva
Kérdezem a földet, s zivatarral válaszol, átkom
Fölveri a vas eget: villámát küldi, s nem öl meg! —
Haljatok el ti, kik élők még hallgattatok engem,
De ti, kik sirban lakozátok, keljetek alvó
Színtelen árnyékok, velem itt töltsétek az éjet,
Míg az útált napnak nem hat kebelébe világa.“
Szólt, s a szellemapák iszonyodva huzódtak utána,
Fenn sanyarú rémek szilajon röpdösve suhogtak,
A komor éjfélnek s hangzó kínoknak örülvén.
Dal kel az erdőkön, és a deli Hajnal előjő;
Mennyei gyöngyeiben múlódad földi virágok
Mosdanak, és csillog, életre vidámodik a lomb.

Hol zubogó Terek a hegyet, és szép völgye határát
Fölveri álmaiból, egymást nézve sötéten
Két idegen lép föl, Csimor, és az ölő szemü Bendeg
Titkos barlangok lakozói Koros vize mellett,
Kik mint tévedező turulok járnak ki rabolni,
S a puszták ijedelme nevök, s éj színe ruhájok.
Ékes az, és szilaj ifjúság mosolyog ki szemeiből,
Ez haragos lelkét arczán hordozza sötéten,
S szörnyü tetteivel túl áll java élte határán.
Köztök az elragadott Szűbál, szép árva leánya
Hontalan Artának, bárányként lépdegel, és néz,
S minden meglebbent árnyéktól várja halálát.
Szólítják, de szavát a félem árja megölte:
Nem felel, a felelet búsan vagyon írva halálszín
Arczain, és remegő tagjának mindenik ízén.
Még is mintha Csimort látván jobb volna reménye,
Ahhoz jár közelebb, s kérőleg függ szeme rajta,
És Csimor is hozzá örömest mosolyog le; de Bendeg
Nem türi e látványt. Mint tengeri szörny az özönből,
Ugy üti föl vad mérge magát egyszerre, s szemében
Ül az ölő szándék, lángos karikái forogván.
Érti Csimor, s keze a boton áll, s most hirtelenebbűl
Mint a gondolatok, hatalommal előre rohannak
Som buzogányokkal döngotve halálosan egymást.
A kis lány, mikor e viadalt szemlélte, szabaddá
Lön, futa bérczeken, a félelmek nyomtalan útain.
Minden másra vakon, csak nem viadalmok ügyére,
Küzdenek a rablók lobogó dühödéssel azonban,
S fegyverök, és fejök, és mellök, kopog a sok ütésben
Bendeg ütötte Csomort legutószor mellben, utána
Bendeget agyban emez, s mint föld indúltakor egy bércz,
Úgy rendűlt meg ütésétől a rettenetes fő.
Felkaczag erre Csimor Szűbált nem látva közelben,
S mond szilajon: „No ugyan volt mit koptatnod erődet.
Hol van az édes lány, a harmat, az égi virágszál!
Nézd föld nyelte felét, fele mennybe repűlt el, azonban
Itt van szép nyomain sanyarú árnyékod, öleld meg.“
Így szól, s még vadan elhangzott hahotája tovább is;
Nem felel erre amaz, de dühűlten fúva haragját
Lóra kap, és minden bokrot földúlna tövestűl,
Csak hogy az elvesztett Szűbált még visszakerítse.
Asszonyalak lebegett a távol déli hegyekben.
Sok keresése után ez tünt föl előtte, legottan
Arra csavarta lovát: de csalólag el-elvesze a kép
Lombok alá jutván, s foszlékony ködnek alája;
Bendeg elő száguld; országokat adna egy áldott

Szép egyenes földért: de hegyet kell másznia, s keskeny
Úton irígy ágak rángatják tüske karokkal.
Ballag, üget Bendeg, s ezer arczú tarka jövendő
Háborog elméjén; vágtatna, röpűlne; de késik,
S a futamó árvát kegyelem felhője takarja.
Ballag, üget, mint vad morgó Bika az aldai réten,
S megleli végre, kit űz: de szilaj paripája megugrik
Hogy közel ér, s maga elborzad, látvája boszúsan
Nem gyönyörű Szűbált, — az aszott rideg elbori jós nőt;
Most nyilik ajka sötét sírként, s így dörgi ki átkát:
„Oh hogy epednél meg! hát téged szürke boszorkány,
Téged, aszott féreg, te hegyek sárkánya, ki hítt le
Tégedet Elborról, hogy most förtelmesen itt állj?
A ki mohos sziklákat eszel, s felhőket iszol rá,
Ferde sivány bocskor, ki magas fészkedben üvöltve
Nőszöl az ördöggel, ki megett sántítva döczög s már
Elfáradt az idő: hogy mersz te megállni, holottan
Gyenge futó lánykát keresek tusakodva? dögölj meg,
S fald be jövendődet, buzogányom mondja: bünös vagy!“
Szólt s fölemelte botát; de az asszony, egy éktelen óság,
Ellene állt, haja borzadván, s szeme lángba merűlvén,
S tarta varázs vesszőt, mellyen bemetélve jövendők
Képei tűntek elő, jó rossz egymásba zavartan,
Mint föveny, és az arany, mint felhő, s tiszta verőfény.
Ezt suhogatta felé, s ím a vész terhe alázúg,
A viharok szárnyát zápor nehezíti: zuhogva
Hordanak egy tengert, az egeknek régi haragját;
A hegyek is, kik alatt felhők tolakodva morogtak,
S ködtelenűl láták a mindig tiszta verőfényt,
Felleg alatt nyögnek, s szikláikon omlik az árvíz.

(Több nincsen.)

A ROM.

EGY ÉNEKBEN.

Hol Siva végetlen fövenyében lankadoz a nap,
S csendes Araltónak zaj nélkül nyugszanak árjai,
Félre világ robogásaitól, egy puszta lak ormán
Két Isten harczolt elszántan régi haragból.
Első a dúlás komor Istene, Rom, jöve és az
Elhagyatott lakon, a szélvészek bús palotáján,
Hol szomorú volt a napnak tüneménye, ha feljött,
És szomorú, ha lement, élőt nem látva körösleg,
Merre nehéz ón lábaival sétált el az óság

S a mi előbb fény volt, abból nem hágy vala többé
Semmi csodálandót: — ott Rom kívána tanyázni,
S messzünnen feltolt falakat készül vala tenni
Földdel egyenlőkké. V é d, a ház őre, kiálla
Ellene és mentő paizsán fölvette ütéseit,
A rombolni jövőt nagy erővel visszaszegezvén.
Ők ugyan éjt nappá, nyugodalmat téve csatává,
Mind két béri vivó, küzdöttek folyton az ormon
Ötven egész évig: de azonban győze Romisten.
Égi hazája felé elszállt a puszta tetőkről
A Mentő szomorún, és a fejedelmi gyönyörlak,
A hírben ragyogott Országok háza, leomlék.
  Rom pedig a düledék palotán fölütötte tanyáját,
Nagy Siva pusztáin egyedűl őrszellem az éjben.
És ha ki szürke világánál félholdas időnek
Jőne felé, láthatta miként tört oszlopon ülvén
Hosszu szakálla mohát lengették pusztai szellők,
S várkoszorúzta fejét zsibbadt könyökére nyugasztva,
A szomorú sivatagba miként nézett ki merően,
Messze Araltónak látszván hallgatni zugását.
Évekig így és túl azokon gyász gondolatokban
Fárasztotta eszét, s ha talán vész harsoga által
S a föveny országát felvették szárnyai, akkor
Ébrede álmaiból s hullván gyér hosszu szakálla,
Zenge szilaj dalszót és a zivatarba sohajta.
Már század múlt el s még nem jöve senki, az elmúlt
Fénynek hajlékát romjaiban látni, sem útast
A vak eset s bal sors meg nem téveszte s az Isten
Nagy fogadást gondolt, így szólván végre magában:
„Ki legelőbb düledékeimet leborúlva köszönti,
Teljesedésbe hozom háromszoros álmait annak.
Boldoggá teszem őt, fogadásom tartja s ez így lesz!“
Szóla s körüljárdalt őr gond kísérve személyét,
S mélyebben sűlyedtenek a düledékek alatta.
Múlt az idő, s untig változtak benne zaj és csend.
Sokszor az ősz Romhoz lemosolyga az égutazó hold,
Fellegeket gyakran látott harczolni s koronként
Dúlva sötét vésznek ment által rajta haragja.
Ő pedig ült egyaránt s kőhalmai omladozának,
De mikoron másod századnak folytanak évei,
S a forró fövenyek pusztáin nem vala szellő,
Harmatot éj nem hinte alá, reggtől pedig estig,
Mintha világot gyujtana föl, heven égete a nap;
Ifju kalandor jött egy távol honni vidékről.
Sors és a szerelem nem hagyták béke ölében
Lennie boldoggá, nem harczok förgetegében.

Búva futott a két hatalomnak előle, szivének
Gondjaival s hogy senki ne lássa, ez árva kietlent
Választotta utúl. Melytől nem rettege s mely baj
Annyi ezerből még egyedül vala hátra — halálát
Vélte találnia itt. Lankadtan s lelke-szakadva
Lép vala lassan elé s lerogyott a barna köveknél.
Tüstént fekte helyét meglágyította Romisten
S ő, nemes Országok feledett ivadéka, lakatlan
Földön erőtelenül feküdött: vas fegyveri rajta
És mellette, nehéz keziből elhullva, hevertek.
Szelleme tükrében feltüntek az álmok azonban,
S láta kies tájat dombbal változva s virágok
Völgyeivel ; pásztortanya volt, kis hajlak az ormon,
Kút csorgott tövinél, gyéren körülötte gyümölcsfák.
A ligetek csendét patakok csörgési vidíták,
Kisded bokrok előtt szökdeltek fürge juhnyájak,
S a vezető ürünek mélyen hangzott ki kolompja.
A nyáj pásztora ő, legkönnyebb póri ruhában
Íjasan és balján teljes puzdrája zörögvén
Köztök járt egyedűl, s a nyáj örvende urának.
Ébrede most s mit imént álomnak véle, való lőn.
Legszebb pásztori táj közepett, már távol előbbi
Gondjaitól, bámulva magán és mindenen, ott járt
Nyájai közt, fiatal pásztor sorsverte vitézből.
A vezető ürünek hallotta zörögni kolompját,
Látta vidám ihait szökdelve legelni, s előtte
Minden az álomtól festett tárgy képe jelen volt.
Így élt jó ideig. Gyakran megjárta virágzó
Völgyeit, ormairól gyakran letekinte vidáman,
Távol az elsiető patakoknak lesve futását,
Íja vad állattól s nem erőtlen karjai védék,
S kiktől búcsút vőn, embert nem láta határin,
S elszánt lelkének mi öröm nem látnia embert;
A keserű osztály nem bántá: fája gyümölcseit,
Nyája tejét nem ohajtá el szomszédos irígység,
S méreg nélkül folyt epedő szomjának az ép kút,
Villám nem keresé alacsony kalibája tetőjét:
Béke ölén egyedűl állt az, nem lakva bajoktól,
A csend és nyugalom gyönyörének hagyva tanyáúl.
S a boldog szerelem s bal sors feledője igyen szólt:
„Járj kies útaidon, ligetemnek nyája s tenyészszél,
Völgy, te virágozzál, és szellős dombja lakomnak,
Folyjatok el csendes patakok, mérői időmnek,
A koszorús partok kebelén, hogy kelve, lenyugva
Víg csevegésiteket lelkem meghallja s örüljön.
Csak soha embertárs s ember szűlője, az asszony,

Meg ne zavarhassák ridegét e néma magánynak.
Nem! soha emberi nép e tájat látni ne jőjön!
Jobb társak nekem e szédelgő nyájak azoknál,
És e néma mező, s fedezője az égi derűlet.
Vajha szemem még mindezeket láthassa sokáig.
Vén fejem így a béketanyán fáradjon el egykor,
S testemet a völgy harmatozó ivolái födözzék."
Szólt s az üres levegő kebelébe fogadta beszédét,
És elenyészni hagyá a térnek végtelenében.
Igy tölté az időt, ura és uralója magának,
S éle remény- és vágytalanul, nézője futamló
Napjainak; de soká nem tarthata békelakása.
Lelke hamar betelék örömeivel az egyszerü tájnak,
Kis laka, nyája s az egy környék, a mindig egyenlő
Hajnalok és estvék unalomnak tárgyai lőnek.
Még az örök tavasz is, mely nem sorvasztva teleknek
Vészeitől, ligetén folyvást zöldel vala, bántá.
A kipihent szívnek megjöttek előbbi reményi,
Visszakivánkoztak tova pártolt vágyai: embert
S ember-lakta vidéket kért a puszta magányért.
Mint partot haladó folyam árja, zajogtak agyában
A raj gondolatok s nyugodalmat lelni hiába
Mentenek el, mind a nélkül tértek meg urokhoz.
Egy vala még kísértetlen s azt tenni megindúlt.
Elment a romhoz, leborult a barna köveknél,
Ott elszúnyada és feltünt a második álom.
S lát vala álmában bérczekkel büszke vidéknek
Sziklafejű csúcsát vetekedni egekkel: az erdő
Méla, borús folyosóival, és — hol az álmodozásnak
Szent országa van, agg lomboktól rejtve világnak,
A hova ormairól forráshoz jára le a vad,
És egyedül zavará robajával az alkonyi csendet:
A titkos teremű völgyek megnyiltak előtte.
Bérczi sorok hátán folyamok harsogva futának,
S a hegy alatt szélt és hosszatt meghintve falukkal
S a falu népeivel, gyönyörűn zöld róna virított;
Közben egész tájnak látója, az úri lak állott,
Büszke toronyviselő tetejével messzeragyogván.
Ő pedig a miket elláthat vala, völgynek, oromnak
És ura leggyönyörűbb rónáinak, ébrede s lelkén
Vágya betölte után, az öröm szilaj árja csapongott.
Mert idegen földön hosszú utazásban időn túl
Elmaradót, fiatal szolgák és szolgaleányok
Üdvözlék urokúl s az imént bús ifju, lakója
Pusztai kunyhónak, népes palotában örömmel
Szálla meg és fényes pályát ígére magának.

Ólaiban paripák, szél s tűztől vemhes anyáknak
Gyors ivadékai tomboltak; s kürt, fegyverek álltak
Termeiben, czélhoz repülő szolgái vadásznak;
Csűreit eltartó gabonával rakta meg a nép;
Lélekadó bornak tele volt nedvével az albolt,
S ménesek és csordák legelének szerte, sajáti:
Dús gazdát mutatott a ház, urodalma hatalmast.
Nem volt késedelem, vendégei jöttek; az ifju,
A tehetős gazdát szomszédok s messze vidéknek
Vándori látogaták. És ő nyílt kedvü barátja
A fiatalságnak, tisztelni tudója az érdem
Őszeinek minden rendnél ösmert vala s kedves.
Háza szilaj kedvnek lett víg fogadója, kaputlan
Udvara vendégért látszott mosolyogva kinézni,
S szüntelen a járt út hoza és vive látogatókat.
Gyakran az ifju sereg fölment harczolni vadakkal
És a szarvas ünő és sokbogu híme, az ugró
Zerge, s ki szellőként fut, az őzfi, lehulltak az ifjak
Vesszeitől; s ha ki sárga vadat, vén bojtos oroszlánt
Kergete föl, ha szilaj párducz szökkent meg előttök,
Vagy makevő kannak hallott robogása, erővel
Állt az erö szemközt s ellentállása mulatság
S kéj vala szívöknek. S mi gyönyör volt inni patakból,
És ha ki eltévedt, a kürtszó lassú nyögését
Messzünnen jött szél szárnyán elfogni s utána
Váró társainak fáradtan jutni körébe;
Ott lejtős halmon pázsit nyoszolyára pihenni,
S vígan elosztozván nem finnyás étkek ebédin,
Hallani másoktól és mondani tréfa beszédet:
S hány nyilat és mint vitt hátában el a makevő kan,
A kőszáli szökő mint hulla le szökte felében
Nyíl ütvén derekát, a párducz merre osontott,
És az oroszlánnak fene bőgésére ki rémült;
Illyeneket hallván, zöld halmon látni terülten
A széllábu bikát, hűvös források ivóját,
A hogy hátravetett szaruval még mintha szaladni
Vágyna, merő szemeit dőlesztve kinyúlik, eláradt
Vére halálszerző sebből szivárog azonban
S a rohanó lábnak nincs többé semmi hatalma.
Így mulatának ezek s a bérczhát zenge utánok!
Ha pedig a vizes ősz s zivatar-nyargalta mezőkön
Nem vala dísz többé s a kedv a társas örömmel
Szűkebb térre szorúlt, termeikbe vonultanak akkor
S vagy tündér regeszón függöttek egy éltes ajakról,
Vagy vigadó dallal hallottak hárfai zengést,
Hol gyönyörű lányok legszebbike horda piros bort

S a szomjnak nevető kellemmel tölte kupákat.
Végig mindezen a szabad úrnak kénye csapongott
S kezdte hanyatlását. Nem elég volt lenni dúsnak
S játszi barátságot és látnia szolga szerelmet:
Szíve rokont keresett s szívet mely érte dobogjon.
Tág urodalmaiból egy hely vala kedves előtte,
A zárt völgy; ott ő kisded halom oldala mellett
(Vérlobogó volt a halmon, zászlója halottnak)
Láta ülő lánykát szomorú gondokba merülve.
A halovány bánat gyászolt szépséges alakján,
És leomolt hajait szabadon ragadozta futó szél.
De gyönyörű fiatalság volt minden tagon és a
Bánat után sanyarú nyomait nem hagyta sötétség:
Tetszett a gyász és a gyásznak szép viselője,
S már közelíte, verő szívvel, készítve vigasztó
Szózatokat; de ijedt őzként fölrebbene a szűz
S merre borongós utczáit megnyitja az erdő,
Elvesze a lemenő völgynek végében. Utána
Hasztalanúl sietett, nyomait sem lelte az ifjú.
Így sokszor jöve a völgyet s a völgyi leányzót
Látni, haszontalanúl vágyván az előle futóhoz.
Honn az egész élet megfordúlt. Vizsga cselédi
Kedvtelenül láták megtérni, s ha honn vala, búsan
Ülni s merőn és szótalanúl távolba kinézni.
Társai elhagyták a tőlök visszavonúlót,
S ő, egyedűl a völgy szeretője s a völgyi leányé,
Nem vágyott rájok s a ház csendes vala és bús:
Csak maga a háznak rémlelke dobog vala benne,
S hosszu sohajtás volt szívének néma beszéde.
Majd hogy az oly sokszor látottat bírni reménység
Nem csalogatta tovább, elhagyta kevély laka táját,
El gyönyörű rónáival a bércz rengetegét is,
S túl azokon szomorú düledéken lelte Romistent.
Fáradtan leborúlt kövein s jött harmadik álma.
S mit látott, mi kivánt tüneményt, mely ritka szerencsét!
Állnia gyászdombnál látá a völgyi leánykát
Búja siralmában, mint rég vala állni szokása,
Majd hogy sejte tanút, félénk szaladásnak eredni,
Ő pedig a szaladót, mint könnyű felleget a szél,
Űzte merész lábbal s a sír környében eléré.
Ott a mint epedő ajakát hév csókra kinyitná,
Ébrede, s álmainak nyilt szemmel látta valóját.
S még kétlé, még féle, hogy álmodik és zavarában
Szólni tudatlan volt; de örömmel láta leomló
Fürtöket a pihegő kebelen fodrokba szedődni,
Láta dicső szemet, a léleknek mennyei tükrét,

S halla patak zengésü szavat, szerelembe meritőt
A szív hangjaival. S a szűz, mint a ki örömmel
Futna s marad, ha utól éré szeretője, örömmel,
Két gyönyörű ajakat nyita meg s így szól vala hozzá:
„Haj! boldogtalan én, mi kegyetlen kéz zavar engem
Gyászom napjaiban? s te ki vagy, mely föld nevedéke,
A ki, mikor jövök és mikor elmegyek, anda szemekkel
Bánatomat lesed és könyeimnek hulladozását,
És nem hagysz egyedül lennem gyászomban az édes
Testvérért, nem hagysz siralommal nála mulatnom!
Őt nekem, a gyönyörűt, egy atyától jó anya szülte
S ketten az emlőről tehetetlen gyenge leánykák
Függöttünk csecsemők. Remegő lábakkal egyenlőn
Kezdtük az életadó földet tapdosni s erőtlen
Szókat együtt csevegénk (mondják) még gyermek ajakkal
Majdan serdűlők, játékon nőve örömnek
Társaivá, e völgyhöz együtt járánk le virágért,
Itten együtt fűzénk, koszorút a zsenge tavasznak;
És gyönyörű volt ő, s örömem s öröm én neki mig élt;
Most pedig itt hervad megemésztő pornak ölében,
S árva keservimnek meg nem hallgatja nyögésit.“
Így szólt a testvér elhúnyt testvére poránál,
S szép feje megnehezűlt búval kebelére lehajlott.
Erre varázsoltan vesztegle az ifju kalandor
S vétke gyanújában csak alig vala szólani képes,
Szólt pedig így s mentő szavait mondotta rebegve:
„Engedj meg, te keservim után megadója szívemnek,
Engedj meg, gyönyörű, ne nekem, sok kellemeidnek;
Mert csak azok ragadák hozzád tündéri erővel
Lelkemet, és a lélek után e szolga tagoknak
Késni lehetlen volt. Jöttem, mert kelle s az észnek
A sziv láz zaja közt nem hallott semmi parancsa,
De ne legyen gondod, gyászodban senki ezentúl
Meg nem háborgat: szent az mindennek előtte.
Csak ha ki jősz, ha siralmid után haza térni megindúlsz,
Engedd a leghőbb szerelemnek járni nyomodban,
Hogy veszedelmektől ójon, hogy lássa szemednek
Fényeiben sorsát mosolyogni; s ha bánatod enyhűl
S képes léssz ön búdon kűl hallgatni panaszra,
Akkoron elmondom, mi nehéz gyötrelmek emésztik
Ifjú napjaimat, mint nem lehet élnem ezentúl
Nélküled, és mi halál küszködnöm csalfa reménynyel.“
S úgy lön, mint mondá. A gyász órái lefolytak,
S enyhűlt bánat után szerelemről halla varázsos
Szókat az édes lány s ellent nem mondhata szíve;
Abban az új vendég az örömnek nász seregével

Megszállott s az egész házat fölverte zajával:
Győzve lön és oda adta magát szeretője szivének.
S a szomorú palotát, az urával búba merűltet,
Újra robaj tölté; a fény bele szálla ragyogni.
Mindünnen koszorús lánykák, velök a vigadó nász
Jöttenek ünneplő díszszel s a völgyi leányka
Rózsa szemérmében gyönyörűn fellépe közöttök;
És áthágta rideg küszöbét, még gyenge menyasszony,
A nőtlen háznak, s örömet vive abba magával:
Kedv vala künn és benn s a kedvnek tapsa körösleg!
Mindennél inkább pedig éreze üdvöt az ifju,
S a szerelem karján kipihent sok régi csapástól.
Kétszer az álom után már láta világi szerencsét:
De boldog vala most s gyönyöreinek kútfeje háza.
Évek után fia is serdűlt, szép mása virágzó
Anyja vonásainak, atyjának mása erőben;
Új öröm és a boldogság hű záloga köztök.
Jaj neki! hogy küszöbén túl hagyta csapongani vágyát!
Várost és falukat ment látni s azokban az élet
Búját és örömét; s vizsgála, tapasztala mindent.
Egy népet lele, mely gyéren vala s lelke törötten
Ősei honjában, mellyet megronta örökre
Harcz és visszavonás. Termékeny ugarban ekéjét
Hasztalanúl vezeté, nem örült munkája dijának.
Átok volt az egész földön. Másnak vete a kéz
S másnak gyüjte kepét. A tőt más mosta veríték
Csöpjeivel, más itta borát nyugodalma helyében.
Még az erős folyam is, mely gáttalan úton alá foly
S önként ontja szabad vizeit, idegennek adózott;
Dús arany aknáját idegennek nyitta meg a bércz —
Ily népet látott, a pártus népnek utóját
Látta; de rajtok persa királyt és persa hatalmat.
S újra sötét gondok dulakodtak lelke nyugalmán:
„Im mi derék nép ez, gondolta törődve, mi méltó
Istennek képét a nap láttára viselni,
Még is mely nyomorú, mint van rabigáig alázva.“
S már elméle, hogyan gyüjtsön hadat, a had után mint
Tégye virágzóvá népét s a földet alatta,
Őseinek földét. Komoran tért vissza s tünődve,
S a megijedt háznép alig ösmert szótlan urára.
A szép hölgy kérelmeinek zárt keble ki nem nyílt;
Régi vidámságát meg nem hozhatta szerelme,
Gyermeke látásán örömest mulatása rövid volt,
Honn vala hontalanúl: lelkét nagy gondjai bírták.
Már had-gyüjteni ment, már társat idéze segédűl
S a nép harczának titkon forralta veszélyeit:

De legelőbb az öreg Romhoz járúla tanácsért
S vágyaihoz képest még kére negyedszer is álmot.
Új kérelme szavát a Rom hallotta haraggal
S engede, kényén túl adván s fogadatlan az álmot;
Ah nem vágyaihoz képest, azok ellen adá meg.
Álma kietlen volt, szomorú és puszta sötétség.
És nem láta, de borzasztó bús hangokat érte.
Két roppant hadnak távol hallotta csatáját,
Hallott szembe vivó sereget ordítva lehullni
S kardcsengést, megütött paizson nagy dárda törését
S úrtalanúl szaladó paripáknak bús dobogását,
Végre halálhörgést s zajt; többé semmit azontúl.
Majd kiderűlt a táj és látta kietlen Araltót,
Nagy Siva bús fövényein a napnak látta lehúnytát,
S haj mi nem úgy ébredt, mint volt nyugalomra menése!
Álma való képét látá és látta sötéten.
Fénylő fegyvereit, hű kísérőit utának.
Így kele fel s mint jött, tova ment a messze világba,
A hírben ragyogott fejedelmek vég ivadéka,
Nőtlen, hontalanúl, fényes birodalma elesve,
S a rideg országnak szomorún elhagyta homokját.
Rom pedig ült egyedűl és a sivatagba kinézett.

A KÉT SZOMSZÉDVÁR.

NÉGY ÉNEKBEN.

ELSŐ ÉNEK.

Még egyszer fölemelte szavát Sár róna vidékén
S hosszu nyögésekkel, minemük a haldokolóé,
Megszünt a zivatar. Csendes lön mélyen az alkony,
És kijövének az alkonynak szeretői. Csapongva
S földet korholgatva röpült a fecske magányos
Andalgásaiban, s eleségül gyenge fiainak
Kis férgekre s füben pihenő bogarakra vadászott.
Mely rémülve buvék, hallván a dúlakodó vészt,
Zöld kapujánál ült immár a kis tücsök és víg
Társaival vígan feleselt egyhangu dalokban.
Hallott a dongó buta kóborlása is, a mint
Meg-megütődve rideg hangját elszegte koronként,
S lomha, nehéz szárnyon szomorú zúgással odább kelt.
Messze pedig, hol völgyeiben maradozva foly a Sár,
S késő habjai közt resten nyujtózik az omboly,
Bús panaszát az uszók négylábu serge zokogta,
S a vizek országát idegen hangokkal ijesztvén

A bikatorku bölöm durván felbőge; csak embert
Nem látott e táj. Ember, ki az estnek örüljön
És szenderre csaló összhangját értse gyönyörrel,
Ember nem jön elő. Sámsonnak háza miért van
Most oly rajtalanúl? A nép, mely benne zsibonga,
Ünnepet űl-e talán? Vagy puszta-e s néptelen a vár,
A daliák fogadója s merész küldője csatákra?
Vagy ki az, a ki sötét fegyverben a belteremekből
Lélekdöbbentő léptekkel előtör, az ifjú?
Mért az egekbe kiáltó bú réműletes arczán,
S vérkönye megjegesült tükrén az iszonynak alakja?
Ah Sámson fia, későn van megtérni csatádról,
Jó Tihamér! késő meglátnod az ősz atya házát,
És látnod mint lön néphonból árva halommá.
Mit használ, neked a diadal dühös Ottokar ellen,
Mit használt lenned győzőnek bécsi Rudolfért,
S László híre neked? Megtérnél íme rohanva
Hogy hamarább honn légy, megjárnád szárnyas örömmel
Ős lakod utczáit s nincs szemközt a ki találjon,
Vágyva beszállnál s a házban nincs a ki fogadjon.
Mit használ, most a nép-hagyta falakra kiállnod,
Megtépett hajadat felszórnod az égiek ellen?
S emberölő kezeiddel erős vas melledet ütvén
Borzasztón az alélt csendet fölijeszteni ismét?
Mit használ dúlnod magadon kora gyászra jutottnak?
Ságon azért vígan laknak rontóid; apádat
És az egész családot kik elölték, a fene vívók
Osztoznak kímélt javadon. Ságvár ura örvend,
Vad Káldor, hogy társ nélkül dús háza ragyoghat,
Hogy, ki öreg daczczal várának tart vala ellent,
Már nem sérti szemét a szomszéd sámsoni háznép.
Hol most Ság borait termeszti, hol Urhida dombján
Sok munkái után viszen a nép sárga gerezdet,
Ott a Káldorok, itt Sámson vérsége tanyázván,
Két ház volt régtől szomszéd a róna határon,
Régtől ellenség, dühös és békülni tudatlan;
Hol, valamintha velök lett volna születve, fiúról
Szálla fiúra harag s nem szűnt rombolni; de évről
Évre nehezebbé lön; mert megtorlatlan ölések
Adtak ölésre okot vég nélkül s vad sziveik közt
Rémítő emlék állott alkotva halálból.
Majd egy atyát kellett megtorlani, érte adóúl
Szép fiatal bajnok hullott el, egy ép deli testvér
S mellettök nép számtalanúl. Nem tette szeliddé
Őket sem nyájas szerelem, sem férfi barátság,
Sőt dúlt a szerelem s vaddá lett, mint az oroszlán:

És vagy káldori szűz vagy sámsoni gyenge leányzó
Lön, ha talán tetszék, veszedelmes czélja vitáknak
És a párt csak csillapodott békében, alattos
Ártalmat forralva, s gyanút nehezítve, ölőbbé
Hogy legyen a zajkor s ha kivált a csendtelen ország
Népfogyató harczát maga ellen vitte, siralmas
Megszakadás lévén (örök átkú sorsa magyarnak)
Akkor nyílttá lett a két ház régi haragja,
S eskü szerint fogadott vértor váltotta föl egymást.
Akkor szüntelenűl lobogott a fekete zászló,
Szüntelenűl új bajrahivás rémkürte rivalgott,
S míg volt kar, míg bajviselőt tuda küldeni a vár,
A rótt bántalmak lerovattanak: új ok, öröklő
Gyűlölségre s boszút nevelő szomszédi viszályra.
Most a sor Sámsonra kerűlt. Egy hittelen éjjel,
Míg fia Lászlóval vendég táborban időzött,
Meglepték a káldoriak, s kiket a lemenő nap
Élve hagyott, a várbeli nép, a visszajövőnek
Nem látá örömét. Elesének az éji had által:
Testeiket máglyán égette meg a fene Káldor,
Hogy nyoma létöknek ne maradjon az isteni földön:
Szél hordá el hamvaikat. De buvában evődvén
Még fenn állt Tihamér s így szólt az egekbe tekintve:
„Végtelen ég! ha üres nem vagy, s ily tettek után is
Isten az országló, hallj meg boldogtalan ifjút
Engem, utósót a vérből, mely íme kipusztúlt.
Hallj meg öröklétű s fogadott átkomra figyelmezz:
Úgy soha sem földön, sem síromban, sem azon túl,
Úgy ne legyen nyugodalmam; örök rengéssel alattam
Ingjon az élő föld; örömet soha rajta ne lássak
És búnál egyebet; ne legyen több birtokom abban,
Mint a sír; de az is keljen fel tagjaim ellen
S vesse ki fáradt csontaimat; lelkem pedig éljen,
Míg élhet nyomorún, borzasztó gondolatoktól
Űzött éjjeli rém bujdossék kínban örökké,
S míg kín van, míg fájdalom él, ki ne fogyjon azokból;
S mindezek úgy legyenek rajtam s átkomra betelve,
Mint én elmulatom megtorlani házam elestét:
Testvérért testvér és házatya hulljon atyáért;
Szolgák szolgáért pusztuljanak, és legyen, a ki
Felmarad a fajból, rabnőm a káldori lányzó:
Lássam szép fiatalságát hervadni buvában,
S hallhassam panaszát, az enyémmel gyászban egyenlőt,
S akkor is én se legyek boldog; de keservben az éltet
S búban emészszem meg, mint illik végivadéknak:
És legyek a házhoz, melynek nincs népe, hasonló.

Mindezeket halld meg, te ki élsz, örök Isten, az égben!
Káldorok ellen imádságát igy végezi Sámson.“
Igy szólott gonosz átkokkal nehezítve meg éltét
A boldogtalan, és eljött a vári falakról.
Most még egyszer az elhagyatott teremekbe leszálla,
Megjárá minden szögeit a sámsoni háznak,
S hol mint gyermek örült, hol készüle harczhoz az ifju,
Hol már mint győzőt atya és testvéri fogadták,
A kedves helyeken szomorún andalgva megállott
Máskor öröm s élet zengett a büszke falak közt
S fegyverrel, kincscsel Sámsonnak háza jeles volt;
Most megdöbbentő csend és lelketlen üresség
Környezték Tihamért s hihető emlékezet oltván
A lángzó haragot, legelőször az ifju szivében
Megszakadott a fájdalom és ontotta könyüit.
Majd tova ment s hogy elért a titkos s szive-jegyezte
Osztályhoz, melyben laknék, hova vinni reméle
Egykoron édes nőt, bájjal, szerelemmel igézőt,
És hogy ez osztályt is fenekül megdúlva találá
S felforgatva reményörömét: „Nem kölletek, úgymond
Nagy keserűn, hiu készületek nem kölletek immár:
Sámsonnak nemzetségét megemészti ez a bú,
Tetteit a környék iszonyodván fogja beszélni.“
S egyszersmind elvonta magát a belteremekből
És kezdett szomorú torhoz készülni magában.
Ment legelőbb is alá s a máskor lélekadó bort,
Mostan búnevelőt felhozta egy öblös üregből,
S a tágas palotába tevé. Majd ólaihoz ment:
Ott tejelő barmok s számos paripái növének
Sámsonnak, mint házához méltó vala, mostan
Elvágott kötelek s jászlok töredéki mutatták
A romlást; de belől egy bús szegletben, aléltan,
Mintha urával együtt érezné gyászra jutását,
Áll egyedül dúlt széna között gyors hadviselő mén,
Tér és völgy tapodója, fejét a földnek eresztvén
S hóka fején szomorún szórt barna sörényi lelógván.
Mely, mikoron látá Tihamért, meg kezde vidúlni,
És bágyadt nyihogással urát s fejrázva köszönté.
De Tihamér búval teli bár, új fájdalom által
Álla leverten az állat előtt s szemlélte sokáig
Szótalanúl; fölgerjedvén így szól vala hozzá
Végre setét komoran s fájt, a mit monda, szivének:
„Hasztalanúl, hű szolga, vivőm, mig kelle, csatákon,
S most egyedül társam, mindentől elmaradottnak,
Hasztalanúl örömed; nem, hogy tápláljalak, én nem,
Hogy gondot, gazdád, pihenő napjaidra viseljek,

Mint rabló jövök én, lovagodból gyilkosod. Eddig
Rettentő hadi munkában, vér-lepte mezőkön,
Vígan együtt jártunk, rémültelen annyi halál közt.
Bércz, völgy nem vala gát, nem térek távola, győztünk
A hullámokon is s kedvez vala ifju szerencsénk:
S ló rohanóbb nem volt, mint a gyors Fecske alattam
És soha gyávának nem mondott engem is a hír:
Most elzárta sorompóit, szűk térre szorítván
Gyász hadi pályámat: de te is, sajnálatos állat,
Hasztalanúl neveléd buja fűn hizakodva erődet
És kergetted örömfutamással az alkonyi szellőt,
Karcsú száraidat s a rajtad ülőnek alakját
Nem fogják harczjátékon megnézni leánykák,
Nem hős ifjak irígyleni. Kegytelenűl elhullat imez vas
És fogod elkeserűlt uradat táplálni halálra.
S jobb neked, így búsonga tovább, elhullnod előttem,
Mint tolvaj Káldort szolgálnod uradra, vagy ólban
Tengned utált szalmán s szomorú vénségre kinyujtva
Életedet, húznod sanyarú gazdának igáját."
Igy végzé s Fecskét a tér udvarra vezette.
Ott még vérrel elegy porban látszottak az ádáz
Küzdők lábnyomai, a mint dulakodva vesződtek
A feltúrt földnek színén s a messze fehérlő,
Házfalakat haragos színnel jegyzette sötét vér.
A remegő fénynél mindezt hogy látta, ujabban
Felbőszült Tihamér, s valamint hajdanta az ősek,
Még krisztustagadók, halmoknál s kisded ereknél
Készültek lóáldozatot bemutatni Hadúrnak,
És fogadást magas eskü alatt fejeikre fogadtak:
Úgy, valamintha pogány szellem birná, könyörögve
Szólítá a holdat, az éjt, a csillagok ezrét
S a boszuálló Istent és illy szózatot ejte:
„Éj, te sötétség anyja, komor birodalma homálynak,
Csillagok, és te borongó hold, legyetek ma tanúim;
És te, boszúálló Isten hallgass meg utószor
Esdőt színed előtt: valamint e gyors hadi ménnek
Vére folyand e helyt s azt a szomjú por eliszsza,
Úgy a káldoriak vérét onthassa imez vas,
És míg Káldor lesz, soha vér omlása ne szűnjék.
Éj, s te boszúálló Isten hallgasd meg ezen szót.
S nagy haragodban az árvának szenteld meg aczélát."
Így szólván kivoná jó kardját oldala mellől
És a ménbe döfé. Végső rohanással az állat
Felszökkent, hogy ölője vasát érzette szügyében
S vére buzogva kitört: a széllel versenyező láb
Megrokkant hatalomtalanúl. Leterűlt az erős mén

S ködbe borúlt szemeit még egyszer urához emelvén
Lassú hörgés közt vonagolva bucsút veve tőle.
De Tihamér haladék nélkül folytatta kegyetlen
Munkáját (fogadott munkát nem végzene jobban),
Megfejtvén darabokra szelé a vére-veszett húst,
Mint puszták hollója magát táplálni azonból
És tort a megölött vérségnek hamvain ütni.
Majd, istentelenűl, a mellyet elolta gonosz kéz,
A gócz házi tüzét fölgerjesztette s borongva
Terjedezett az ijesztő láng a régi homályban.
Már nagy volt az idő s holdnál és csillagi fénynél
Gyászviselő hölgyként virrasztott a rideg éjfél
Emberek álma fölött; Tihamért nem lepte meg álom:
Bús tornál ült gondjai közt, mint kárhozatos rém;
És a mellyet evék, keserű volt a falat íze;
És keserű, a mellyet ivék, a kedvemelő bor:
Gyász könyük öntözték azokat s nem volt, ki vigasztó
Szóval az elhagyatottnak oszolni segítse
Bánatait, nem volt a min enyhülne keserve.
Néma körül minden s mint a sír, puszta; kietlen
Vissza s előre remény nélkűl a szörnyü kiáltás.
Így lakozék Tihamér, szomorú vendége magának;
És a mint lakozék, és a bort itta, koronként
A könyük orczáin hervasztva eláradozának.
Majd az atyát nevezé, majd két öcsesére köszönte
Bús poharat s folyvást sűrű köny hulla szeméből:
„Ősz atya, így szólott zokogás közt, és ti szerettem
Testvérek, kik akár a földben alusztok, akár a
Föld színén szórt hamvatokat hordozza tünő szél,
És ti is, aháznak régen hű népe, vitézek,
E poharat rátok Tihamér keseredve köszönti;
Nem sok időre alászálland közötökbe nyugonni,
S számkiüzött egyedűl nem lészen a puszta világon.“
Szólt s a telt poharat legutolsó gyöngyig üríté.
Ígyen tarta keserves tort Sámsonfi magának
S véreinek, s gyakran gyüle még bú árja szemében,
Sűrü sohajtásai hallattak az éjfeli órák
Lélekijesztő csendében mint erdei szellők,
Mellyeket a szigorú éjszak megtölte panaszszal.
Végre bor és bú megtörték őr lelke hatalmát
És aluvék álom nélkül s nem tudva keservet:
Holtak sírja fölött így alhatik a letörött szirt,
Mellyet gyász szókkal hint meg faragója; de benne
Hallgat erő s élet nélkűl a néma hidegség.
Feljött a hajnal s Tihamér útjára megindúlt.
Ifju királyához, Lászlóhoz, megy vala, kúnhoz,

Kún hölgyek szeretőjéhez, magyaroknak urához,
S lelte Fehérvárott fénylő sok nagyja körében
Országúl mulatót s így kezde beszélnie hozzá:
„Felséges, hatalomra dicső, fejedelme magyarnak,
Ha valahol Tihamér híven szolgálta hazáját,
S volt valamerre vivéd, hadaidban nem legutósó,
Hallgass meg most és nekem egy kérelmemet add meg;
Épen hagytam el a házat, hol apámmal öcséim
Éltek örömdúsan s tán óhajtoztak utánam,
Messze kalandor után; mostan pedig éktelen a ház
S puszta örök, melynek komor éjszaka nyomja lakóit.
Jól tudom, ámbátor nem hallám senki beszédét,
A szomszéd Káldor szerzett nekem ennyi keservet;
Kérlek azért, törvény által büntetni ne hagyjad
Őt, de meg engedd, hogy viadalra kihíjam egyenként
Vérem dúlóit s gyönyöröm lesz benne, ha vesznek.
A ki pedig tán élve marad s engem megöl, annak
Bár gonoszat tett is, legyen érte bocsánat örökre."
Ezt mikoron mondá, minden bámulta s kesergék
A csata hősei őt, mi különbet azon Tihamértól,
A ki vidor ftatalságban, mint fényes aczél kard,
Tündöklött nem rég soraikban s szembetünő volt
Termeti nagysággal; most ő megalázva keservtől
S éktelenűl állott könyörögve; de szánakozással
Így szólott László, magyarok szép, ifju királya:
„Sámson, akarnám, hogy bíznád kezeimre boszúdat,
Meglátná Káldor, mint voltál kedves előttem
S érezné nyomorát, mellyet maga szerze magának.
Ám ha szíved sürget s gyönyöröd van benne, vasaddal
Venned igazságot, hírlőt küldök ki ezennel:
Az Káldor népét viadalra kihíja egyenként.
S ment legyen, a ki megél; de ha cselt vet s víni egy ellen
Gyáván s nemtelenűl kettőt fog küldeni s többet,
Rája, bizony mondom, országúl küldve leszen had,
S tűz vas emészti meg őt, népét s jószágait egyben."
Így szólt, mind javalák fényes daliái beszédét.
S tüstént gyors követét a közre hivatta, Kadártát,
És bajitélőket rendelt ki a sági mezőre.
Hős Tihamér pedig a vízhez tartotta irányát;
Bus bikaként embert kikerülve megyen vala ingó
Partjain a Sárnak, mely sással, rőt buzogánynyal
És suhogó náddal koszorúzva tekerge, holottan
Vándor lápok alatt feneketlen iszap vala s messze
Csilloga, mint az arany, veszedelmes színnel az örvény,
A hova vad fiait a csörgő récze vezette
És a könnyü búvár s a szárcsa merengeni kedvelt.

E helyeket Tihamér sokszor kémlelte vadászva,
Most bujdosva öröm nélkül hágdosta s kihatván
Csak hamar a dombot s megpusztult várat eléré.

MÁSODIK ÉNEK.

Ságon azonközben poharak közt telt zajosabb éj:
Káldor húsz küzdőt vendégele, régi segédeit
Jó, rossz harczainak, más húszan az éji csatában
Sámson előtt hullottanak el; néhányakat ártó
Seb köte, bajtársak részt nem vehetének örömben.
Már lobogott a fáklyavilág s tág öblü teremben
Görnyedezett nagy tálak alatt a hosszú cserasztal:
Körben egy-egy serleg pillog vala s szomju kupákkal
A párló tálak megkörnyékezve valának.
Fenn pedig a falakat fegyver sokasága borítá;
Itt kard függe, amott villog vala hosszu hegyes tőr
S rézveretes száron dárdák mutatának ölésre
Fent ragyogó érczet, mellettök fellegi foltként
Domborodott aranyos szegetével az életovó pajzs
És nyilak és kopják, s a nyilnak szárnyat adó íj,
Függöttek tarkán s vegyesen; réműletes őrűl,
Mintha setét sírból szállt volna ki lelkök, ezek közt
Négy sanyarú ősnek volt füstös képe akasztva,
És az egész háznak megbúsította alakját.
Most a bajnoki nép kezdett gyűlöngni: kevélyen
Jött maga Káldor elől, arczán a fényes örömnek
Hordozván jeleit; de nem ugy érezve szivében.
Már az idő első örömét megkezdte zavarni,
És vétkes dúlási után bántotta maró gond
És bántotta gyanú, hogy, bár titkolni remélte
Tetteit, a hírnek még is szárnyára kerűlhet,
S a már csendre jutott ország megtorlani eljön:
Akkoron ő! — de ezen félelmet visszariasztá;
És tuda, mely nem volt, kiderűltnek látszani kedve.
Jött és elfoglalta helyét. Eljöttek utána
Két elsőbb fiai, Petur és Ipoly, ifju tüzökben
Délczegek, a harcznak, bár millyen volna, örűlők
S több véres hadi munkában rögzöttek eléggé.
Mindkettő apjára ütött; de szivökben ölő gond
Nem fészkelte magát, vidoran lépének utána
Káldornak s lobogott az erő vad lángja szemeikben.
Jött azután a méla Simon, halovány magas ifjú,
Legkésőbb fia Káldornak. Most láta először
Harczot s embervért, úgy látszék, ifjui lelke
Megborzadt förtelmeitől; soha őtet azóta

Nem készté mosolyodni öröm, nem kardot emelni,
És pengő idegen nyilakat szállatni szilaj kéj ;
Hallgata és atyját titkon vádolta magában.
Két testvére után ő is helyt foglala. Jöttek
Egyszersmind a vér szolgái, kegyetlen erős nép,
Súlyos kardjaikat csörtetvén a sima pallón,
Jött a jász Sundó, legerősebb bajnoka Ságnak,
Mint valamelly oszlop zárván nagy termete a sort.
Mind ezek a bő asztalhoz járultanak és nagy
Zúgás és recsegés közben helyeikre leültek.
Már minden helynek meglőn vendége, uratlan
Egy szék volt Káldor balján, bíborba borított
S gyéren aranyhimes párnákkal. Rajta keresve
Függött minden szem ; de leginkább nyugtalanúl várt
Káldor, s a kérdők s felelők közt zagyva zsibongás
Támadván, zajjal betelék a tágas ebédlő.
Ajtó nyilt azalatt s Káldor hajadonja belépett.
Ötet csak ritkán láták a bajnokok ; atyja
Óva külön nevelé s tilalom vala szólni előtte
Harczai sorsáról ; a két ház régi haragját
Csak sejté, de harag nem fészkele tiszta kedében.
Mint fenn tölgy sudarát a felhők lángfia tépi
S fergetegek száguldoznak sürü lombjain által,
A völgyek violája pedig kijön a fa tövénél,
És nem tudja hogy a szellő, mely illatit iszsza,
Szélvész a fatetőn, nem tudja, hogy a ragyogó menny
Kék szeme gyöngyeiben, zápor volt a fasudár közt,
Villámtól forralt, zivatar-hullatta özönvíz :
Igy a gyenge leány felnőtt a férfi seregnél,
S míg azokat harag és gyűlölség vitte, szelíden
Ő békés és nyugalom karján növekedve kifejlett
Gyermeki napjaiból ; megszokva szeretni s szeretve
Lennie, testvérek s atya voltanak öröme, gondja.
Lelke szelíd érzelmekből és szent akaratból
Volt gyönyörű összhang s hítták vala szép Enikőnek.
Hogy kitünék, mély csillapodás váltotta föl a zajt.
Mindenik, a mint ült, egy időre az ámulat által
Megmaradott leszegezve merőn s a marczona képek,
Úgy látszott, vadságoktól megválni kivántak.
Majd mozgás eredett s a tetszet hangja magában
Értetlen szavakat mormolt. A könnyü leányka
Jött s csak alig sejtett haladással elére helyéhez.
Káldor az eljöttet mosolyodva szelíden apolta
S egy pillantatig elfeledé, hogy gondjai vannak.
Felnézett Simon és beborúltanak arczai. Káldor
Szerte körűlhordozta szemét és bíztata szóval

Mindeneket, maga példaadó, a víg lakozásra,
S kezdődék az evés, majd víg poharakra kerűlve
A sor, erőt vőn a szilaj élet kedve s csapongóbb
Mozgások s hevesebb szóváltás ébrede: minden
Arcz kiderűlt, csak az egy Simonén vesztegle borongás.
Káldor látta s komor-feddőleg néz vala rája,
Szólni, nehogy kedvet bontson, tiltotta okosság.
Érté a haragos homloknak néma beszédét
S félre vonúla Simon; kivonúlt nem sokkal utána
Szép Enikő s magok a harcznak szolgái maradtak,
Dísztelenűl, mint a fa levél nélkül, mint felleg, ijesztőn,
Melynek utósó fénysugarát elvette az alkony.
S most Káldor — töltött kupa volt megemelve kezében —
Fölkele és csendet kérvén ily szózatit ejté:
„Társai sorsomnak, még eddig jónak, akarnám,
Hogy nyugodalmasbnak legyetek látói ezentúl.
Tudva van, a harczból diadallal tére be László
S szent a béke megint; minket más tesz vala mentté,
Harcz és visszavonás az erő törvénye azokban;
Eskü azért, hogy senki, ha ránk vád jőne gyanúból,
Sámson háza dulásáról nem vallja tudását,
Eskü, hogy a titkot kiki híven rejti halálig:
Úgy legyen e várban boldog maradása s azonkép
Váljék méreggé, minden csep, mellyet ivandó
Végtelen átok alatt, a mint nem tartja meg eskét.“
Szólt s kiki vad szavakat mormolt mély hangon utána,
S a poharat, mellyet tartott, szájához emelte.
Még ittak mikor a kapunál rézkürt szava hallott,
S a kegyetlen dúlók lakozását félbe szakasztá.
Első volt Káldor, ki helyét elhagyta, utána
Félig ürített kelyheiktől megválva kelének
A fölijedt eskvők, zavar és sokféle tünődés
Lelkeikben; de azonban elért a kései vándor,
Végig csörtete a márványpadu csarnokon, és a
Tág palotába nyitott. Talpig fegyverben, az ország
Czímeivel paizsán, jól termett férfi, Kadárta,
A bajhírlő volt, s ily szózatot ejte belépvén:
„Lászlónak hírlője jövök Sámsonfi nevében,
Hozzád s társaidhoz, Káldor, meghozni halálos
Bajnak ajánlását. Méltók, hogy veszszetek el mind
Vértörvény által; mert úgy hiszi, hogy ti valátok,
A kik az éjnek leple alatt gyilkoltatok, irtván
Ártót, ártatlant, megrontván őtet örökre
Bánattal, testvértelenűl maradottat, atyátlant;
Még is azért őtet meg nem nyúgatja haláltok
Vak törvény által, maga hí fel bajra egyenként,

És kárhozzatok el, ha lehulltok hős keze által;
Ha pedig őt a sors adná elveszni bajában,
Ment legyen a ki megél, se az emberek őtet azontúl,
Bűneiért, se az isteni kéz soha meg ne keresse.
Ezt Sámson; de ha cselt vettek, vagy ketten az egyre
Gyáván s nemtelenűl fognátok víni, királytól
E törvényt hozom: „országúl rád küldve leszen had,
S véredet és magadat javaiddal tűz vas emészt meg."
Mint mikor éj idején felhő torlódik egekben,
S záporral viselős kebelét megnyitja futó fény,
S a puszták utazója veszélyt vél jöni és halállal
Terhes villámot, a villám nem jön azonban,
Fenn villog végig beborúlt pályája határin,
És az utat kideríti körűl s az utasba reményt önt:
Úgy Káldor, ki halálhírt félt és szörnyü kiirtást
Tetteihez képest, hallván a bajra hivó szót,
Megvigaszék a szóra s kevély mosolyodva imígy szólt:
„Sajnáljuk, hogy az elkeserült ifjú szive minket
Vádol s bűnneveket hangoztat előre; de várjuk
Vádaiért számkérendők, s úgy hiszszük, előbb lesz
Színtelen árnyékká, mint rajtunk megbizonyítsa,
A mit kínjában, nyomorú, elmonda felőlünk.
Vidd meg, jó hirlő, e hírt neki s mondjad, ezentúl
Éjjel vagy nappal vagy akár éjfélkor is, a mint
Választandja korát, jőjön, zörgesse kapunkat,
Ellenségi csak a gonoszúl vesztünkre jövőnek,
Ölni nem óhajtók, ha kivánja, baráti leendünk."
Monda s miként jött a hírlő, elhagyta veszélyes
Házát Káldornak. Huzamos lépései hosszan
Hangzottak kifelé menetében s a hogy enyésztek,
Úgy a benn maradottak gondja fogyott, mindnyájan örülvén,
Más végét várók, ha világra jövendne, hadoknak.
S első volt Sundó, ki pohárt és szót veve, mondván:
„E poharat Sámsonra iszom. Sámson fia halld meg,
Sundó lesz, ki leküld, ha mozogsz, keseregni apádhoz."
Szóla s mohón a nagy poharat fenekéig üríté.
Példáját minden követé, otromba fenyítést
És kaczagást keverének iván Sámsonfi halálát.
S hosszan húzódott lakozások.
Azonban az éj ment
Félénk tolvajként, elvitte magával az álmok
Kincseit, a napnak hagyván sok gondot, ezernyi
Bajt és fáradozást s ahhoz nem egyenletes osztályt
A kívánt jóból, a földön vándor örömből.
És az ölések napja beállt. Ébren vala Sámson
Súlyával bánatjainak. Életjelit adván

Megzendült a ház s ő fájó szíve azonnak,
Rémületes dobogást keltett szomorú kebelében.
Elcsüggedne; de a boszu őt megtartja erőben,
És harag a sárkány, melly őrt áll lelke tüzénél.
Öltözik. A vértet karcsú testére csatolja:
Fegyvere kard s buzogány; paizsát eltördeli, szintúgy
A kelevézt; lobogót nem hagy tarkállni sisakján:
Dísz nélkül teszi föl, vaslapba szorítva sötétlő
Fürteit és arczát. Mint bércz, mely nem mutat ékes
Lombú rengeteget, tetejét nem hímzi virágszál,
De komor és vad sziklákkal borzad föl az égre,
S villámot, zivatart nem fél elvárni; azonkép
Állott dísz nélkül Tihamér, deli termete súlyos
Fegyverben, vastól feketén, készülve halálra
Küzdeni s elleninek bizton felfogni csapásit.
Ment s a Káldoriak veszedelmét vitte magával.
Még csend volt Ságon, mikor a zárt vas kapu táján
Megjelenék Tihamér és azt buzogánynyal ütötte.
Háromszorta nehéz buzogánynyal sujt vala hozzá,
Annyiszor a kapu messzeható döngéssel ijesztvén
A levegőt, a belvárnak fölverte lakóit.
Majd harsány szavait hallatta az ifju, kiáltván,
Káldornak harsogta nevét s a káldori népnek
Monda halálos bajra hivást, mindennek egyenként.
S jött Káldor, ki legelső volt a várlakon ébren,
S a kapuhoz jutván így szóla haragva: „Ki vagy te
Durva silány pompájában rossz fegyvereidnek,
Békzavaró, ki vagy, a ki reánk mint farkas üvöltesz
S fölrázod, melytől rettegned kell, az oroszlánt?“
Igy szólott s az alatt népesb lett a sima várfok.
Egymást érve Petur s Ipoly és szolgái jövének
Káldornak, de reájok, ölést ohajtva, sötéten
Nézett föl Tihamér s keserűn ily szózatot ejte:
„Káldor, erősebben mint a vas, fáj nekem a szó,
S szó soha már örömet nem fog hozhatni szivemre,
Mert a mit szereték, azt kínom volna nevezni,
Míg te is élsz. De ha bátor vagy, jer, szállj le fokodról,
S gyilkosságaidért, mig tart véredben, adózzál.“
„Ösmerlek, te kevély még a bánatban is“, így szólt
Káldor az ifjúhoz; „de ne légy az végedet érvén;
Szolgám fog hozzád viadalra leszállni s az öl meg.“
Szólt s tova tért, Tihamér a síkon várta csatáját.
Most Petur és Ipoly apjokkal szót váltani kezdtek,
Mindketten vágyók Tihamért megvíni: de Káldor
Tiltá a viadalt nekik és Sundónak adott jelt.
Visszamenének mind; de Peturt nem ereszti haragja,

Hátra maradt egyedül s ily szókat monda sietve:
„Halld Sámson, ha megélsz, míg a hold feljön az égen,
Látogatód leszek; a jelszó: életre halálra!“
„Elvárlak“, mondá mély hangon az elkeserűlt hős,
És bevonúla Petur; de helyette Ipoly jöve sebten
És szeme, mint a láng, repesett föllelnie Sámsont;
Majd hogy azont még a kapunál késdezve találá,
Ott termett s illyen szavakat mondott vala hozzá:
„Sámson, igen bánnám, ha egyébnek jutna halálod
És nem ezen kar előtt szállnál a porba; de várj el,
Látogatód leszek a holdnál s életre, halálra
(Ez legyen a jelszó) végharcz fog lenni közöttünk.“
Szól vala s hogy fegyvermozgásokat érte belünnen,
Mint a könnyü hiúz választ sem várva, beillant,
Harcza felől, hírszomja, gyanút támasztani félvén.
Hős Tihamért pedig aggodalom bántotta: tünődék,
Nem csel-e, hogy ketten s tán többen fognak orozva
S nemtelenűl önvárában támadni fejére,
És mielőtt boszuját állná, bús napja leszálland?
De nagy lelke hamar megvált e gondolatoktól:
S „jőjenek a rablók,“ úgymond bár jőjenek el mind;
Egy hitem él: nem fog kezeiktől jőni halálom.“
Ezt gondolva tovább állott s a sági lapályon
Néze vivásra helyet, temetőt a Káldoriaknak.
Jött Sundó talpig vasban, nagy kardja fityegvén
Balja felől; de szivos kopját pörget vala kettőt
Egyszersmind s látszott erejét hogy emelte ügyesség.
Sulyos volt pedig és hosszú a kopja, hatalmas
A vasat, és vas alatt az eret megjárni hegyével.
Ő ezeket játékképen forgatta s közelge
Mint valamely vasvár, nyomván nagy teteme a tért.
Fenn a Káldoriak menetét vígyázva kiálltak,
Bízakodók Sámsont legutószor látni csatában,
Távolb sátor alatt a harcz bírái tanyázván.
Ő pedig a síkon folyvást haladott vala, és hogy
Kopja vetésnyire ért, kiveté nagy könnyüden a balt,
Mely Tihamérnak előtte lehullt: de azonban
Harsány vad hangon szólt Sundó hős Tihamérhoz:
„Dárdádon, tudom, a tikok ülnek, vagy megehülvén
Nyársúl forgattad s most nincs mit hozz viadalra;
Vedd föl azért, mellyet küldék, víjunk meg egyenlőn;
Mellyet küldendek, hiszem azt, fölvenni bajosb lesz:
Megkeres önként is s nem fog megválni velődtől.“
Szóla s kevély elbíztában Tihamérra suhantá
A kopját s egyenest sisakának ment az, ijesztő
Éle hasítván a levegőt s szálfája süvöltvén.

S nem fáradva elért a vas, hova szánta vetője,
A sisakos főhöz: de hegyén koppanva meg éli,
Félre szökött nagy rengés közt a földbe furódván.
Érzé a sujtást Tihamér, hökkenve fejével
S hallá kárhozatos csengését; de hamar eszmélt
Tompa nyugalmából és a két kopja után nyúlt.
Háborodott Sundó kirepűlt kopjái lehulltán
S már készűlt inkább karddal közel állani harczot,
Mint elvárnia két lövetét; de nem engede nyúgtot
Sámson az ádáznak, kopját vete rája legottan
S a két kopja kiment, sebesebben, mint jöve, mint két
Héja süvöltének törvén hatalommal urokra.
Vas térdét éré legelőbb a kopja, befurván
Gyűrűs kapcsa fölött s a fájó csontig eresztvén
Szomjas aczélvégét. Csikorogva hajol vala Sundó
Hogy kiragadja; de íme suhant sebtében utána
A másik gerely és behatott nagy melle vasába,
Mint valamelly ártó növevény nagy messze kiállván
Rőt nyele, és mellét az aczél vég tőre szegezvén.
Ezt látván megörült s harczát végezni sietve
Jött az erős ifjú, gerjedt haragában emésztőbb
Mint az emésztő láng s fenn villoga kardja kezében.
S méregből s fájdalma miatt már nem nyöge Sundó,
Ordított, mint a fene vad, szaladásnak eredten.
Nagy bajjal vonszolta magát Tihamérnak elöle,
A két kopjával, hogy azont kiragadja, vesződvén;
Az pedig őt kegyelem nélkül pusztítani kezdé:
Vállain és sisakán, mint a pőrölynek ütése,
Hangzott a buzogány sűrű kopogása; kiáltás
Hallék a réműlt Ságról s akaratlan ijedség
Vonta be szíveiket; maga Káldor gyászos időknek
Látta jövendőjét s bús homloka ránczba szedődék.
De Sundó kiszakasztván a kopjákat, omolni
Hagyta sötét vérét s kardjában bízva kirántá
A majd ölnyi vasat s égett ostromlani Sámsont
Súlyos ütésekkel. Hogy távol tartsa magától
S végre kifárasztván bizonyos rést leljen ölésre,
Ösztöne súgta, de nem szünt meg közelíteni Sámson.
Mint sanyarú bányász, vagy mint a kincseket ásó,
Túr hevet és hideget, nyugalom nem tartja, sem álom,
Hogy nyereséggel utóbb a hegy szívébe lejusson,
S a föld bálványát, az aranyt, fölemelje jutalmúl:
Úgy vágyott Tihamér Sundónak jutni szivéhez,
Semmi csapás nem volt őt távol tartani képes.
És már vérbe borúlt makacs ellensége; kegyetlen
Sundó rossz napját látá közeledni, de bízék

Még egy ütésével megfordíthatni csatáját
S összefogott kézzel lecsapott bajtársa fejére.
Terhes volt a csapás s mint a vágott fa esése
Zúzó s rémületes; megtántorodának alatta
Lábai Sámsonnak, feje lógott mint az ütött galy,
Széles válla között lehajolva; de önnön ütése
És a vére-fogyott test súlya vevé le nehézkes
Lábairól Sundót. Lebukott térdére, felállni
Nem képes, bár mint ügyekeznék. Sámson időt nyert
Visszavevé erejét hős karja, kivonta sietve
A ragyogó kardot s készült elvégzeni harczát.
Földbe merített kardjával támasztva magát még
Térden volt Sundó s a hogy közelíteni látta
Öldöklő Tihamért, ily szókat mond vala durván:
„Vajmi veszett voltam, kelevézt, hogy hánytam elődbe
Sámsoneb! a nélkül most e vér-lepte mezőben
Téged látnálak fetrengeni előttem; azonban
Jőj és végezd el munkádat s tudd meg, ezen kar
Ótta meg ősz Sámsont attól, hogy lásson, örökre.“
„És téged“ felelé Tihamér, „most olt el azon kar,
Kárhozatos rabló, poklok fáklyája, örökre,
Hogy soha rossz lelked honját ne találja s hazátlan
Bujdossék s nyomorún a világok végtelenében.“
Így szólván kinyitá vértét a roskadozónak
S karddal barna fejét elválasztotta nyakától.
Majd kardjára tüzé sisakostúl a fejet és ment
A vállára vetett karddal vér hullva nyomába:
Rémületes látvány a néző Káldoriaknak,
És nem ohajtott vendég a házban, hova méne,
Hol szomorú csend volt, és nem vala, a ki fogadja,
A ki örömmel a győzőnek járuljon elébe.
Ő mene s ellensége fejét kapujára kiszegzé.
Még az nap kétszer harczolt a sági fenyéren,
S még Káldor két szolgának sínlette halálát,
A kiket ők csendes gyászszal mély földbe takartak
És lobogós kopját tűztek sírjaikra; de Sámson
A leütött fejeket réműl kapujára kitűzte.
Fenn vala már a hold s szomorún a puszta falak közt
Ült vacsorájánál Tihamér, elmélve kiirtott
Nemzetségéről s várván a harczot. Azonban
Mint bagoly odvából kisuhan, mikor a fedező éj
Szőnyegeit kiterítve leszállt bérczekre, mezőkre,
S messze ható szemeit gyilkos vágyalma vezérli:
Úgy Ságból kijövének ölő szándékkal az ifju
Káldorok és egymást nem sejtve siettek elérni
Úrhida dombjához. Petur első jött be, megállott

A kapunál s nagy gondolatot forgatva eszében
A kapu két szárnyát betevé s elzárta rudakkal:
Hogy, ha talán egyikök menekedni akarna, ne tudjon
S a sorstól neki szánt ez helytt ma elérje halálát.
Kába! oroszlánnak barlangját zárta magára
S bízott a sorshoz, mellyet maga sürgete dúlni.
Jött azalatt Ipoly a tulsó kapun. A kapuzárót
Látta s gyanítá szándékát; de remegni tudatlan
Lelke legott el lőn ugyan arra tökélve, bezárá
A kaput ő is, elébb a térudvarra sietvén.
És vakon a boszutól, mely dúla lobogva szivökben,
Testvér a testvért ellenségének alajtá.
Mindkettő sietőn a térudvarra kijutván,
Jelszavakat váltvák, viadalmasan összerohantak.
Mily hamar a tavakon két hullám megtöri egymást,
Vagy mint két felhő, melly összejön a zajos égen
S egymást szélvészszel s haragos vilámmal emészti,
Hullván megtépett kebeleikből a sürü zápor:
Úgy ezek a szélnél, a lángnál hirtelenebbűl
Elronták egymást. Leterült Petur öcsese vasától,
Megszegvén derekát a véknyán általütött kard,
Elhullott Ipoly is bátyjától véve halálos
Szúratokat mellén Dobaj és a fegyveri csengés
Fölverték Tihamért, bámulva figyel vala s látá
A kettős rohanást, s a kardok villanatában
Legdühödőbb harczot s sietett a térre kijutni.
Már feküvének azok. Kiderült a bujdokoló hold
S árúló sugarát bágyadt szemeikre vetette.
A megnyílt sisakon kitekinte utószor Ipoly még
És kitekinte Petur s iszonyú vala kínja szívöknek
Sámson lábainál egymást haldoklani látván.
S nyögve Petur szólott: „Ipoly! így kell válni? de váljunk:
Sors akará, hogy Sámson után a Káldor elessék.
Isten hozzád a sírban.“ — S még szólna; de fáradt
Nyelve megállt a halál révén. Vonagolva kinyujtvák
Véres karjaikat egymásra borúltanak. Így ők
Mondhatlan keserűséggel megváltak az élet
Napjaitól, csak imént vad erőben féktelen ifjak,
Most testeik halom a földön, lélektelen alkat.
Bámúlt a harczon Tihamér, és néma-merően
Álla soká, majd a sisakot lecsatolva fejökről
Halvány arczaikat vizsgálta kegyetlen örömnek
Képzelgéseivel: illyen volt arcza Petőnek,
(Öcsese nevét mondá), illyen volt fürge Gyulámé,
S ily halovány az öreg Sámsonnak képe, midőn őt
Éjjel az ádázok megüték véletlen az álnok

Fáklya világánál és vére fiaira lehabzott,
Akkor is óhajtván Tihamért hogy jőne segédűl,
Akkor is átkozván, bosszút ha nem állna; de örvendj:
Így képzelge tovább, örvendj boldogtalan árnyék:
Ellenidet gonoszúl egymásra vezette szerencse,
S lábam előtt a két Káldornak vére patakzik.
Eljött a hajnal, szomorúság hajnala Ságon,
Harczszerető fiait Káldor nem lelte; de láta
Vérbe borúlt fejeket kapuján a sámsoni várnak.
S rémület és harag és bánat változva eszében.
Elszánás nélkül fogyató kínokban evődött.
Menne, hogy a gyilkost várában elölje, kivánná,
Mint szomjú föld a záport, vérének özönnel
Látni elomlását; de maradt mit veszteni; éle
A két gyermek még, még volt bizodalma körökben
A más kettőnek gyászát elbírni, s reménye,
Hogy Tihamér, mielőtt véréhez jutna, kifárad
Harczaiban s elesik küzdő szolgái kezétől.
Őtet azonban az ifju soká nem hagyja tünődni,
Eljött vérdíját megvennie s dönge szünetlen
Súlyos ütéseitől a vert kapu. Eljöve reggel,
A delelő nappal s napesettel: nem hagya nyugtot,
Nem bánatra időt. Káldor szolgái esének
Mint dér-vette levél, s minden nap a sági fenyéren
Harcz vala és temetés, s a halál félelme fölötte.
Sámson háza pedig rémségesen álla tetőjén,
Csak kis időre s komor vendéget látva urában.
Rettenetes kapuján kiaszott vérarczok epedtek
A nézőre, s ijedve futott a vándor alóla.
Ságot azonképen kezdé mindenki kerűlni:
Bátrai elhullván, kiszökött a gyáva cselédség;
A betegek kór ágyaikból sápadtan kimásztak,
Messze hagyák el a házat, hol mindennapi harczban
Dúla halál s lebegett elfordíthatlan enyészet.

HARMADIK ÉNEK.

Gyermekivel maradott Káldor s már büszke reményi
Elhagyták lelkét. Földben vala dísze hadának,
S még épen Tihamér, őt is megvíni jövendő
És elrontani a házat, melly századon által
Hősökkel s deli szűzekkel gyarapodva virágzott.
Mint fekete felhőt, látá fenyegetve halálnak
Lengeni zászlóját, lélekben látta, de még nem
Engede a kétségbeesésnek; erőt veve búján
Még egyszer, s elvonva Simont így szól vala hozzá:

„Gyermek, igaz fajom a vérből, mely bajnok apákról
Tisztán szálla reám, s melly újra, ha éltedet őrzöd,
Mint serevény erdő, dúsan kivirúlhat utánad,
Hallgass meg s nemződ jó czélu szavaira figyelmezz:
Sors-e, vagy átok volt, vagy az égnek régi haragja,
Sámson eleste után, hogy Káldor háza romoljon,
Nem tudom; úgy látszik végünk bús napja közelget,
Annyira megnehezült Tihamér gyilkos keze rajtunk.
És ha kivesztem után még élnetek alku lehetne,
Elhúnynék örömest; de ha engem elejte, reád jön
A szörnyű s elemészt hamarább a déli mirígynél,
Haj! igen is méltókat imily köszönetre; azonban
Mentségünk, ha akarsz engedni szavamnak, ez egy van,
(És hogy akarj, elesett bátyáid lelke kivánja):
Majd ha kiálltunk a véres pályára, vivandók
Én s Tihamér, úgy intézem hátrálva csatánkat,
Hogy közel essék e titkos járathoz, azonban
Őt te az elrejtett helyből gyors nyillal ütöd meg,
Kettővel, ha nem ártana egy s a lankadozónak
Én az utó sujtást megadom, hogy örülve ne lássa
Káldor háza belét, nyomorú Enikőnek utánunk
A gyűlölt! hatalomszemmel ne kivánja szerelmét;
S míg mi alant síron túl ís tán kínban evődűnk,
Ő ne lakozhassék gyönyöreiben a káldori vérnek."
Szóla, haragnak szikráit forgatva szemében
A végső szóknál, és választ várva fiától.
Az pedig ily nem várt szavakat mondott vala vissza:
„Káldor, elég a gyász, súlyát ne nevelje gyalázat,
Egyszer harczoltam nem méltó harczot, utáltat,
Kárhozatost, ezután méltót keresek ki magamhoz;
Téged azonban, atyám, tartson meg hosszas időkig,
S mentse szegény Enikőt az igaz, s könyörűletes Isten
Én Tihamérra megyek; váljék el sorsom előtted;
Vagy győzök vagy esem; de orúl nem vívok ezentúl."
„Veszsz el hát nyomorú; így szólt a dühölt atya, veszsz el
Elpártolt vér, majd ha atyád elhulla előtted,
Majd ha vitézi fejét láttad lehanyatlani porba,
Akkor, mert akarod, magad is bár veszsz ki vasától.
Ám addig mozdúlni ne merj s megelőzni csatámat:
Mert ha gyanítandom szándékodat, e kezeimmel
Téplek el és szórlak Tihamérnak elébe; s te mennél,
Harczra, te árny, te nem is Káldor? légy veszteg, apádnak
Nélküled is voltak diadalmai, s úgy hiszi, lesznek."
Szólt s elhagyta fiát s a fegyverházba rohanva
Fegyvereit szedegette vadúl s illette magára,
S elbúsúlt keddel készült a harczra; de a pört

Hallván szép Enikő, sietett rémülve Simonhoz,
A boldogtalan, és ily kérdést tesz vala hozzá:
„Ah Simon, ah szeretett bátyám, te reménye hitemnek,
Még egyedűl nyájas hozzám a szörnyü napokban,
Szólj, az egekre, miért e pör teközötted, atyám közt,
Kiknél nincs egyebem? Mért a bú Káldor evődő
Lelke homályában? mért a mindennapi harczok
Ságnak szép mezején, s mellyet borzadva tekintek,
Rajta sötét lobogós kopjákból a komor erdő,
Mely kivirítani haj! soha nem fog senki könyétől!
És Petur és Ipoly, ők nem térnek-e vissza körünkbe?
S illy egyedűl, ily mindentől megválva, fogunk-e
Élni magunknak kín és bú, másoknak ijesztők?
Ah Simon, én iszonyút sejtek: kiderűlt vala lelkem,
Mint a mennyalapú tószín; most rémület és gyász
Fogtak benne helyet s a halálnak enyészetes árnya.
Mondd el, bátya, mi vége leend mind ennek? elég-e
Már a mit vesztének, vagy mely gyász várakozik még,
Hogy tudjam, s ha jövend, készen s elszánva találjon?“
Erre felelt, mély sóhajtás szakadozva szivéből,
A keserűlt testvér s szomorú vala hangja szavának:
„Vajha szerencsétlen ne születtél volna, vagy eddig
Födne hideg sírbolt, és engem is, élete-untat
Régen ez a tápláló föld vett volna ölébe,
Hogy most, a miket elmém tud, kibeszélni ne kellne,
S a mit mondandok, neked azt meghallanod. Árva
Elhagyatott Enikő! örömet hallgatna tovább is,
Mint hallgat vala testvéred, de bizonytalan óra
Rejti sötét végét sorsának; meglehet, eljő,
Még mielőtt vélném s akkor nem tudni mi hasznod,
A mit már sejtesz? Tudd hát: a sámsoni házért,
Melynek erős népét éjentén Káldor elölte,
Most a végivadék Tihamér jő venni boszúját,
És ő az, ki naponként e hadat űzi mezőnkön,
S rettenetes keze műve után serdűl föl ez erdő
Gász kopiáinkból, kiknek maga tette alapját.
És Petur, és Ipoly, ők oda vannak örökre. De még él
Győzetlen Káldor, még bírom kardomat én is,
S gyáván a gyilkost nem fogjuk várni fejünkre.
Hagyd Enikő, hagyd a sírást, nem fogsz te maradni
Védtelenűl, soha Káldoriak vérébe gyalázat
Sarja ne oltassék, s attól, ha magadra hagyatnál,
És látnál közelegni veszélyt, ójon meg ezen tőr.“
Így szólt s egyszersmind a tőrt nyujtotta; fagyott, forrt
Míglen bátyja beszélt, Enikőnek vére, s könyének
Rémület és búkín zavarák forrásait; a szív

Benne patakként lön, melynek magas ormozatokról
Vad sziklák borzalmai közt fut völgybe panaszszal
Árja, s nyugalmát a nagy uton nem tudja találni.
Ily vala elszörnyedt Enikőnek szíve: meredten
És irtózva fogá a tőrt hű bátyja kezéből.
Melynek imént maga szép hüvelyét hímzette aranynyal,
S kedves ajándékot volt adni Simonnak; azonban
Visszakerült vad czélja szerint fenyegetni adóját
A veszedelmes vas; de az ártatlannak eszében
Lassanként kiderült a vészes pálya; elérté
A szomorú intést, meg kezdett rajta nyugonni.
Csókkal a bátyja kezét s a tőrt illette, s szeliden
Elszánt lelke szerint ily szókra nyilának el ajkai;
„Bátya, megsértsem-e, a mi balúl van rejtve szavaidban?
Nemde te is, szeretett testvér, és Káldor, ölemből
A megemésztő harcz viharának mentek elébe,
A legboldogtalanabb Enikő, ha ti elmaradátok,
E tőrrel nyomorú lelkének nyissa meg útát?
S ég, te bocsásd e bűnt! én nem fogok élni. Mi volna
Élnem örök kínban? mint fekszik rajtam ez is már,
Mellyet adál, mellyet sorsunk, hogy mondj ki, parancsolt.
Hárfa vagyok, melynek húrját megtépte szilaj kéz,
Mely soha már meg nem zendűl, hangatlan üres fa;
Még egy ütés kell s a zengőt nem fogja találni
Sem tündér szerelem, sem öröm játszó keze többé.
Ah nem lesz nekem a léttől megválni keserves:
Tőled válni nehéz, és válnom az édes atyától.
S válnunk kell-e Simon? szemeidben, látom, erő küzd
S kétség; ám váljunk, nem örökre, ha kedvez imez vas
És nem örökre talán, ha fog úgy kedvezni szerencséd
Mint Enikő érted nagy buzgósággal imádand."
Szólt s bátyjára borostyánként tapadának erőtlen
Karja, és csügött feje, mint a szelíd fa gyümölcse,
Halvány vállai közt; de vihar vala lelke Simonnak.
Nincsen nyugta tovább, atyját megelőzni ohajtva
Elszaggatja szelíd kötelét a bánakodásnak,
S öldöklő fegyvert s viadalt megy venni magára.
Káldort, a hova megy, nyomban kíséri sötét gond,
És kétségbeesés, ha az elmúltakba tekintve
A még veszendőt sanyarún számlálja; dühöngő
Elszánás pedig és több mint embernyi gyülölség
Hajtja, ha ön erejét s Tihamért forgatja eszében.
Ott vár a kapunál, s mint a napenyészeti felhő,
Mely záport s lobogó villámot forral ölében,
Mind inkább komor és komorabb lesz lelke; borúsan
Néz befelé, majd nyugtalanúl a sági mezőre

Változtatja szemét. De azonban szökve kijutván
Harczol már Simon és bal sors-hajtotta fejétől
Győző Sámsonnak rosszúl téríti csapását.
Küzd hevesen nagy erővesztéssel az ifju, csapongva
Majd itt, majd meg amott mint a láng, ostromot újít;
S tettei hírre jutandók még, ha szerencse akarná,
Hogy Tihamér kezeit kikerülje; de mint az utósó
Napnak itélete, jő elfordíthatlan ütések
Súlyaival Tihamér; meg van számlálva csapása;
S mindeniket bizonyos romlás kíséri; Simonnak
Élete, mint felvert házban kincseknek uráé,
Fegyveri közt biztos maradását nem leli többé.
Egy vágás által ketté van szegve sisakja,
Látszanak elnyiladó vértén a szörnyü rovások,
És keze, mely védné, pazarolt erejében alább száll.
A már-már elesendőnek még egyszer az élet
Képe hizelkedik, és ifjuság rózsaszinében
A még nem látott napok állnak csalfa varázszsal.
Mint elhagyta tanácstalanúl a várat, azonkép
Fut mostan mentője felé s minden haladása,
Minden egy-egy lépés hazugúl szaporítja reményét.
Futna tovább, még tán atyjától nyerne segédet
A nyomorú; de utána van a könyörűtelen űző
És egy ütéssel az elhaladót leteríti, beérvén,
Ottan ölője szivét kezdé kérlelni az elhullt,
S bágyadtan megemelve fejét, így szól vala hozzá:
„Szüntesd meg, Tihamér, egy pillantatra csatádat,
Egy pillantat után szükség már nem leszen arra.
Éltem enyész, mint a párák játéka, miként a
Délbáb a rónán, s méltó vagyok arra, hogy a mint
Véredben, noha még akaratlan, dúltam, azonkép
Szenvedjem haragod súlyát. S nem is e rövid élet
Már s ez örömtelen az, mellyért esdeklem előtted,
Irgalmatlan előtt; de ha van még emberi lelked
S Isten képe alá nem rejtél farkasi szívet,
És ha keresztyén vagy, ha bizol valahára reménynyel
Állani Isten előtt, könyörülj az erőtelen árván,
Elhagyatott Enikőn, ki neked nem véthete, a ki
Senkinek a széles földön soha véteni nem fog,
A boldogtalan ah, igen is büntetve miattunk,
Hogy fiatal napjait gyász fogja fedezni halálig. —
Ah Tihamér, hideg a te vasad keblemben, előttem
Köd terjeszkedik és az enyészet képe borúl rám:
Úgy áldjon meg az ég, a mint hozzája kegyes lészsz."
Így szólott s tán szólna tovább; de behamvadozának
Tündöklő szemei: búcsúzó lelke szavaival

S kívánságaival fölszáll vala hűlt ajakáról.
És Sámson nem örült dőlt ellensége halálán
Ifjusága s szelíd szózatja szivére hatottak.
Irtózván véren tengődő lelke magától
Teljesedése felé látszott gonosz átka sietni.
A holton komoran nyugovék beborult szeme s így szólt
Végre nehéz küzdé-eiben vész-ülte kedének:
„Téged ugyan, Káldor, nyugalomnak adott ma ezen kar,
S mellyet sürgettél, rád hozta időnek előtte
A keserű véget; de magam vagyok a nyomorúbbik
Mind valamennyi között, kik elestenek és az ölésben
Nincs gyönyöröm többé; inkább irtózni magamtól,
Díja csatámnak, azóta, hogy ifjú, szép szemeidnek
Fénye lehúnyt s panaszos szavaid füleimbe hatottak.
Látni fogom, mint véreimét, az erőtlen atyáét,
Éjeimen halovány bús képedet, egy sereget fog
Látni szemem, vadat és szomorút, vér-fonta hajakkal
Rettenetest s beomolt szemmel szemeimbe tekintőt.
Vajha ez életben ne találtuk volna föl egymást!
Vagy te ne lennél káldori faj, vagy sámsoni vér én;
Békén, oh nyomorú, lakhattál volna körülem,
S vétkemből soha még szellő sem bántana: ám most
Elhúnytál fogadásom alatt, s még a kire sor vár,
El fog jutni hamar végéhez, vagy pedig engem
Visz le megállhatlan folyamában az óra hatalma,
S a hova szállandok, gond nem kísér el az áldott
Földbe, hová te uton vagy már; és a ki fölötted
Győztösen áll itt, a harcznak nem látja jutalmát:
„Szenved igájában ön-lázította bajának,
S fáradságaiért nem adózik örömmel az élet.“
Szóla s tünődve megállt, tova menjen-e kezdeni új bajt,
Vagy haza térve nyugodjék meg? De közelgete Káldor
S földobbant a föld siető lépteire. Falairól
Látá haj! későn magzatja veszélyteli útját,
Látta merész harczát a fenyéren s jött, harag és düh
Szárnyai lábának, s még messze kiált vala: „Sámson,
Várd az atyát, az volt, ki megölte öcséidet, őtet
Várd be, ha Istened él.“ De siket pusztában enyészett
Hangja beszédének; Tihamér végezte csatáját.
Most az atyát a legkeserűbb bú kínja fogá el;
Látta lerontott bálványát a csonka reménynek
És nemzetségét betemetve; megáll vala kissé,
Mint kinek a földön már nincs mit tennie, váltva
Néze halálszemmel öldöklőjére s fiára.
Két hatalom küzdött zúdult lelkébe egyenlőn,
A boszu és bánat; de erőt vőn végre boszúja,

Az lön az úr s egyedűl annak hallgatja parancsát.
Már Tihamérnál van, fia véres alakja előtte,
S ő, mielőtt karját megemelné, ily szavakat mond:
„Sámson, vádoltam magamat, mikor álmai karján
Más nyugovék, titkon keserű vád gyilkola engem,
Hogy kegyelem nélkül, s a boszúnak szörnyü határán
Túl jártam; de te vad fene vadnál rettenetesb vagy.
Akkor az éj pokol öltözetét burkolta magára,
Csillagi nem voltak, mikor én házadra ütöttem;
Mámor közt töltém lelkemnek régi haragját.
S hogy berekeszthessem munkámat, egy óra elég volt,
De te szünet nélkül csapdossz, mint kánya, szivemre
Cseppenként szivod el vérét s a vérnek ivása
Még szomjúbbá tesz. Jősz reggel, délben, az estve
Meg nem hűti dühöd lángját. A hosszu halálnak
Kínaival táplálsz, hidegen számolva boszúdat,
Hogy végtére minél több szörnyűséggel elölhess.
Légy átkozva örökre, utált és gyűlöletes vér,
A kétségbeesés kísérjen sírba s dühétől
Megszabadúlni ne tudj, míg a végetlen időben
Tartani fog. — Mi gyönyör vólt ez, melyféle vitézség,
A gyengét, nem harczra valót, verekedni tudatlant
Gyilkos aczéloddal leteríteni? Annyi halállal
Nem teltél-e be még? Oh hogy kezeimbe legelső
Nem vettem vasamat! harczod végére jutottál
Volna legott s most ezt nem kellene látnom, atyának,
Nem hallnád istentelenűl mosolyogva keservem
Szózatait: de jer el, ha vitéz vagy, küzdj az atyával
S add meg kardjának rég gyűlölt véred adóját."
Így szólott; de legott Tihamér választ ada mondván:
„Káldor, örülhetnék, ha öröm még volna világon
Lelkemnek, s az egekbe ható hahotával örülnék,
Mert nyomorún látlak, nyomorúbban szinte magamnál,
És hallom panaszod hangját, háznépnek uráét
Még nem sokkal előbb, most kínosan elszakadottét
Mindentől, a mit szeretél. S így kelle az élő
Isten igazságát kardunk élére kitennünk,
Hogy te is, én is, utósók a két házivadékból
Harczolnánk egyaránt, s valahára ki lenne csatával
Víva, ki a véres bűnök kezdője, kinek kell
Végre halálával berekeszteni a haragoknak
Kárhozatos napját; és itt van, Káldor, ezen nap.
Én nem vádollak: gonoszabbat mint az üres vád
S rettenetesbet tenni jövök. Vagy téged imez kard,
Mint fogadásom van, megemészt most, és soha Káldor
Éjjeli dúlással nem fog pusztítani Sámsont:

Vagy pedig én bukom el, és nem lesz gondom azontúl.
Jer neki! s el ne feledd, két háznak híre kezünkben:
Sámson-e vagy Káldor: váljék el még ma örökre."
Szólt s megemelte vasát, s a két ház régi dühével,
Mintha egész erejét bírnák, vadan összerohantak
A végső daliák. Hangzott szakadatlan ütéstől
A vért testeiken, pengettek az összecsapódott
Kardok, s tartott a bús harcz sok időig egyenlőn.
Sámsonnak sok ütésektől már rótt vala vérte
S a mindennapi harcz jeleit hordozta; de még ép
Karjai űzték a veszedelmet; Káldor erős volt
Bús dühödésében s bántatlan fegyveri által.
S még nem volt az idő, hogy elessenek; egy akarattal
Fáradt karjaikat nyugtatni megálltak, azonban
Alku lön: „a várból kiki még ma csatára kijőjön,
S régi viszályoknak még ez nap vége szakadjon."
Káldor az elholtat temeté be keserve utósó
Csöpjeivel s a gyász helytől megválnia kín volt.

NEGYEDIK ÉNEK.

Visszavonult Tihamér, örömtelen, mint kire senki
Nem várt a házban; de nehéz gyötrelmei nyomván
Ment Káldor szomorú várához s rettege látni
A testvértelenűl sínlődő lányka keservét.
Ülve találá azt kifelé fordulva s merően
És érzéktelenűl a róna mezőbe kinézve.
A kétségbeeső bánat nem omol vala könyben
Arczairól, enyhűl kebelét nem emelte sohajtás.
Arczai holt rózsák, szeme hulló csillag, alakja
Mint szobor a síron, mozgatlan, néma, hideg, bús.
Atyja belépte után fölkelt; de sem ő, sem az, egymást
Szóra nem indíták, egy szemváltással elértvén
Kínérzelmeiket s egyebet mit mondani nem volt.
Káldor elébb mozdúlt és így szólt végre, kinyujtván
Elkeseredve kezét s bú-törte fejéhez emelvén:
„Engem az Istennek valamennyi csapása lesujtott!
Szánakozás kísér a föld gyomrába halottat,
S a hív fájdalom és emlékezet a lemenőnek
Virraszt sírja fölött; hajh! én már élve felejtett,
Élve halottabb én, nem látom senki figyelmét.
Századig éljek bár, nincs a ki örülne, hogy élek,
S engem az undok föld betemethet bízton, utánam
Senki könyűt nem hint és senki sohajtani nem fog."
Szólt és székre vetette magát, könyökébe temetvén
Vas környözte fejét; de ijedve fölébrede a lány

Andalgásaiból s Káldort elhagyta legottan.
Nem sok időre bejött, kupa volt megemelve kezében
És közelebb jutván leborúlt atyjának előtte,
S a poharat remegő kézzel felnyujtva imígy szólt:
„Béke az elhúnytnak s üdvösség a nagy egekben
Isten előtt; áldás kísérje s szerencse az élőt,
S tartsa meg árvának nekem őt, az egyetlen utósót.“
Meglágyúla kemény Káldor szive; elfogadá a
Felnyujtott poharat s kiürítvén könnyei hulltak;
Majdan térdeiről fölvonta magához az árvát
S elfojtódottan nyugtatta sokáig ölében.
Most a nagy bajjai gyüjtött kincs, a keresett hír,
Dús hajlék, mind semmi becsük, szívének előtte
Még ez az egy kincs van s értéke fölebb az aranynál.
S most százszorta nagyobb, mint volt a boldog időben.
Ehhez tartja magát, ehhez vagyon élete kötve.
Némán tartja soká karjaiban, majd bizodalmát
Véve csatájához fölemelni kivánja jövendő
Jobb sors álmaival s így szól az ölébe simúlthoz:
„Légy nyúgott Enikő, el voltam szánva halálra
S halni kivánatosabb, mint élni örömtelen, ámde
Éretted fogok élni. Ne félj a szörnyü kezétől.
Megfáradva vonult várához vissza s ha jő még,
Veszni jövend és tetteiért megadózik előttem.
Élni fogunk s egymás gyászait enyhítve viselni,
S nem sok időre marad pusztán a sági lak: a baj
Napja után megnépesedik sok régi cseléddel
És fogad új hadakat kebelébe: virágzani fognak
Síkjai, gyászaiból feltündöklendik az ős ház
S kedves vendégink jőnek meglátni határát.
Végre komorságát nem fogja-e tája levetni,
Nem jön-e még az idő, hogy búját enyhe tanácscsal
Váltja szelíd Enikőm és nászt hoz az árva tanyához?
Ah Enikő! a káldori faj nem fogna kiveszni
Nyomtalanúl, mint a felhők árnyéka, miként a
Pusztai kút, melynek kiapasztá nedveit a hő,
És az atyának még oka volna, hogy élni ohajtson.“
Igy szólott, de hiú szavait fejcsüggve s keserves
Kétséggel hallá s nem tud vala szólni leánya;
Terhes s kínteli volt az idő haladása közöttük
Mint a sánta vadé, ki sebet visz nyögve szügyében
S a veszedelmek elől nagy fájdalmakkal iramlik.
S másodszor kele irtó harcz a sági fenyéren.
Küzdöttek kegyelem nélkül a régi haragvók,
S véresen és dühhel sok időig tarta csatájok.
És megtért Káldor, mint látszék épen, azonban

Melle sebet rejtett s lassú vala karja ütéstől,
Nem késett poharát áldozni a visszajövőnek
A hű lány, fölnyujtá azt kideríteni vélvén
A fáradt atya orczáját; de borúlva maradt az
S csak nehezen fejlék Enikő láttára ködéből.
Elfogadá mégis poharát s az erőteli nedvet
Itta gyönyör nélkül, lelkét nem emelte hatalma.
S már ajakán lebegett a sorsintézetü szózat,
Melly Enikő lelkét elzúzza, de visszamarasztá
A veszedelmes hírt s az utósó pillanatokra
Hagyta kimondását: az utósók voltanak immár
S ő még csalta magát. Enikőt pedig, a ki remegve
Függe nyakában még, hogy rosszra ne lenne gyanúja,
Elküldé, eleségtárába, hogy ép eledellel
A harczban törtet megvendégelje, ha megtér;
Azt ugyan ő immár nem fogja izelni; de a lány
Hallani atyjának megörült ilyféle parancsát,
És úgy hitte szegény, hogy az élet vágya s reménye
Hozta meg e gondot s dolgaihoz láta legottan.
Káldor azonban kötte sebét s legutószor az immár
Puszta terembe vonúlt, hol fegyveri függtek: azokból
Néze betörhetlent, tetemest s tagjaihoz is illőt.
Búsan néztek alá az elődök képei, búsabb
Káldor képeiket komoran mellőzte s tovább ment
Hol vértek s tarajos sisakok villogtak elébe.
Végre megállt s újjal kezdé fölváltani kardját
S minden fegyvereit. Meghorpadt vérte helyett vőn
Épet, romlatlant s talpig vala vasban; elülről
Nap ragyogott mellén, vállát két sárga oroszlán
Födte kapocsképen, sisakát jegyzette magas toll.
Mindezeket hajdan Sámson hordozta csatáin;
S már régen nyugovók függöttek háza faláról:
Káldor az éjhadnál rablólag orozta magához
S hitte menendőnek, ha magára kerítheti, éltét!
Mert finomúl vala s tartólag művelve aczélból.
Könnyebb a vasnál s jól vert szálakkal erősebb.
Alkonyodék: de homályt a hold nem hagy vala úrrá
Lennie a tájon, kiderűlt kísérteti fénye
S néma-jelentőleg két szomszédvárra lenézett;
És ez időt választá el végharczra s elérvén,
Ság kapuján Tihamér jelt ad vala hangos ütéssel.
Hallá s megdöbbent Káldor; de nyakában ül a sors.
Mennie kell s csak az egy viadalban van menedéke.
Indúl és Enikőt ígyen szólítja vigyázva:
„Halld, Enikő, még egy harczom van hátra; s magad léssz,
Míg oda vívandok; jer azért le s utánam erősen

A kaput elzárjad s ki ne nyisd míg fegyvereimben,
(Vigyázd meg jegyeit) engem közelíteni nem látsz.“
És az atyát Enikő szomorún kisérte s utószor,
A hideg érczekben megölelte, utána bezárván
A kaput és remegő léptekkel visszaeredvén.
S a legrettentőbb harczot most kezdte, rohanván
Vége felé Káldor. Bízton várá be csapásait
Sámsonnak s azalatt ravaszúl rést néz vala romlott
Vérte nyilásai közt testéhez jutni. Födetlen
Tomporait kezdé ostromlani s a csupasz oldalt
Vérbe borítá el; s mindinkább dúl vala vérért
S a vér dijáért lángolva, s hiába esének
Sámsonnak sűrű rohanásai: őt az aczélmű,
Mint vehetetlen vár, távol tartotta, s nem engedt
A kard élének, rést nem nyita semmi csapásra.
S már érzé sebeit Tihamér; de csatája utóján
Nem csüggedve vivott, s lassudván, őrzeni kezdé
Védetlen tagjait. Káldor, mint a ki kaszával
Vágni akar rendet s a kaszát nagy súlylyal az ingó
Fűnek ereszti, mohón úgy vágya ledönteni Sámsont,
S oldalt fegyveriből pusztúlt derekához irányzott.
Megrettent a készületet sejdítve s hiúzként
Félreszökött Tihamér s a halált kikerűlte: utána
Kardját másodszor megemelve siet vala Káldor,
S hogy diadalra jutand, ébredt bizodalma; de hónaltt
A fölemelt kar alatt sérté meg Sámson az űzőt;
És sürüen omlottak ütései; mint az eső jég
A vert ház tetején, hangzott szakadatlan az ősi kard
Ellensége vasán s tagjait megtörte. Kifáradt
S nem viva már Káldor; sajgó jobbjában az éles
Kard hatalomtalanúl maradott, s viadalmát
Végzé a győző az aczélt torkába merítvén.
Elhullott Káldor s habozó hörgéssel akarván
Átkos imádságot s kérelmet mondani, elhalt
A gyászok szerzője s kinyúlt a sági fenyéren;
A győző pedig a véres kardot fölemelvén:
„Hála boszúálló Isten, nagy hála nevednek!
Ellenségeim elhaltak fene harczban előttem,
S most az utósónak vérét nyujtom föl; imádlak,
Hogy gyász áldozatúl feleim nyugtára fogadd el.“
Így szólt a szörnyű s a vérnek csöpjei hulltak
Kardvasa széléről; de lehajlott most s az utósó
Káldornak testét kezdé megfosztani: „Rabló
Halva se bírd, ugymond, mellyet nem kell vala birnod
Élve is, örökömet. S a hol vagy, már neked a vért,
A sisak ótalmat nem adand ön férgeid ellen,

Igy pedig a hollók fognak verekedni fölötted,
S kedvre hozand, mellyet diadalmam szerze, csatájok.
Ezt mondván leveté megromlott fegyvere súlyát,
S visszarabolt örökét öltötte magára helyette,
S a mint végig ment a sági fenyéren a holdnál,
Vállai s napviselő sértetlen melle ragyogtak.
Legboldogtalanabb Enikő, kínaggodalom közt
Élt azalatt egyedűl a roppant várban, eladva
A könyörűletlen sorstól kétségnek, ijesztő
Képzelgéseknek s egy hosszú lelki halálnak.
A kezdett dolgot feledé s folytatni erőtlen,
Éghez imádságot fölohajtani nem vala képes;
Benn a néma magány kisérteti csende riasztá,
Künn iszonyú volt a küzdők zajgása, s az éjnek,
A hova ment, őt legborzasztóbb képe követte.
Hasztalanúl váltotta helyét a gyenge hajóként,
Mely lemerűlt s könnyű fáját nem tudva emelni,
Bár hova forduljon, hullámmal telt marad öble:
Úgy Enikő nem volt képes megválni zajától;
Künn és benn egyaránt kínos vala léte. Azonban
A jeladó fegyver föltünt a vár közelében.
Lassan lépdele, gondolatok küzdődve agyában.
Sámson elé s a zárt kapunál kis időre megállott.
Kit látván Enikő, Káldornak véle s szivében
Hosszu sohajtással szakadott meg a régi szorongás;
És csak alig vala sorsának megbírnia képes
Jobbra derűlését. Táutorgó léptei vitték
A kapuhoz s kezei, hogy azont megnyitta, remegtek;
Majd kebelére omolt a némán vesztegelőnek
És csókolta, könnyei hullván; a jéghideg érczet,
S mint halovány bimbó csüggött vélt atyja nyakáról.
Föllázadt Tihamér minden csep vére; de vonta
Őt az öröm szárnyán a megcsalt lányka s menet közt
Még sokszor karjára borúlt hév csókokat adván,
S hogy kebelét a köny megtágította, imígy szólt:
„Oh atya, kedves atyám, megjöttél, nem vagyok árva,
Nem vagyok elhagyatott! Legyen áldott, a ki megótta
Életedet, a kegyes ég. Enikőnek nincs oka immár,
Hogy sírjába kivánkozzék: fog sírni az elhullt
Testvérek holtán; de az élőt, a szeretettel,
Mellyet azok birtak, buzgóbban fogja ölelni.“
S még mindig némán mene Sámson s zaj vala lelkén
S a vas alatt hangos dobogással nyúgtalanúl vert,
Mintha erős kebelét föl akarná törnie, a szív.
S szólt Enikő: „Atya, nincs-e szavad, mely vissza felelje
Örvendéseimet s e vas fog-e fedni örökké,

Mely hidegen fogad és fagya hév csókjaimra sem enged?
Ah légy nyugton atyám: Ságon szent béke lesz ismét,
A viadalmaktól elijedt nép visszakerűlend,
S népes lesz s elevenséggel lakodalmas az ős ház.
Kedvesim elhúnytak, sivatag van utánok eszemben;
Mert soha testvért már nem adand nekem a szigorú menny:
Őket azért soha nem fáradt bánattal utósó
Napjaimig keseregni fogom; de csak úgy legyek áldva,
Mint élőt téged foglak tisztelve szeretni.
Kincs leszen életed, azt híven őrizni, szerelmes
Foglalatosságom s kedvessé tenni, szerencsém."
Ekközt a várnak belső teremébez elértek.
Ott feketű csészén pillog vala hamvadozó mécs,
S gyenge világa derűt kölesönze az éji homálynak.
Most Enikő leszakasztva magát követője nyakáról
Ment, hogy vég poharát áldozza s ez ünnepi tettel,
Hogy még élni fogand, noha inkább halna, jelentse.
És szép volt a leány, s őtet nem tette virító
Kor, nem az ifjúság, tündérlő kelleme széppé,
És nem a mennyei arcz egyedűl és a deli termet;
Bájló egy maradóbb szépségnek bélyegi által:
Tűkör volt a test, a legszebb lélek alakja.
A halovány bú csak vonzóbbá tette, varázsként
Ült az epedt arczon, szeme harmatgyöngyein, üldve
A szivet és annak nyugodalmát lesve halálra.
Fölrettent Tihamér s állt elszörnyedve magától
Mint villámtól vert, zivartól megszakatott fa.
A szépség könyvét kinyitá harczsorsa előtte
S olvasa benne nyomort, borzasztó tettei bérét.
A jelen és a múlt harczoltak eszében, azoknak
Lett vad honjává s szörnyű eszmélete kín volt,
Kín, melynek végét be nem éré képzeletével.
Jött Enikő elszánt fájdalmmal az angyali arczon
S hozta be vég poharát. Tihamér, valamint ha halálnak
Álmaiból ébredne, merőn felnyúla helyében,
S mint ha elég kínt már nem nézett volna szivének,
A sisakot fölütötte fején. Elhalva rogyott meg
Szép Enikő e látványon: képetlen ijedség.
Rémület és, mely mint villám futa által idegjein,
A szörnyű csalatás, megtörték teste hatalmát,
Megrendűlt keze a poharat nem bírva, kiejté.
Lábai roskadtak, szeme, mint a hamvadozó tűz,
Bújt pillái alá; ájultan hulla le, s kedves
Arczaitól a vér látszott búcsúzni örökre.
Sámson ijedve rohant az esőhöz s nem puha karján
Mint kasza-vágta virág nyugodott a lányka fehéren.

Őt a veszni menő ifjú kétségbeeséssel
Nézte soká s képes nem volt mozdulni helyéből.
Majd kerevetre tevé, s mint áll szentének előtte,
Kit keresett bérczen, völgyen bujdosva zarándok,
Ugy állott Tihamér vas térdit földre bocsátván
A húnyt lányka előtt, s ha örökké élnie sorsa,
Más helyet a széles földön nem venne magának.
Most még egyszer az ájult lány kezdette emelni
Szőke fejét, sóhajtás jött ajakára s erőtlen,
Szempillái alól a rejtett fény kitekinte.
S úgy látszék, megszünt félelme, merően epedtek
A leborúltra szemei s már nem volt bánat azokban.
Ajaka nyílt — gyász rózsák közt így nyildokol a sír —
S „Meglátjuk, Tihamér, egymást!“ így szól vala halkan
„Éjfélben s éjfélek után.“ És szózata megszűnt
Mint az ezüst húrnak pengése, ha megszakad, és a
Lant kebelét többé nem hangoztatja dalokhoz,
Jött a szép hajnal s Enikőt meghűlve találá,
Jött a dél ragyogó súgára; de színtelen a lány
És hideg és halovány mint völgyeken a fuvatag hó.
Őt Tihamér a sági mezőn sírjába letette,
S mint az elégett ház állt szörnyű tettei végén.
Múlt a nap s eljött a csillagsátoros éjfél;
Néma komoly csend volt körülötte s homálya ködében
Rémületes sanyarú képek kápráztak ijesztőn.
Mindennél sanyarúbb, mindennél sokkal ijesztőbb
Ült Tihamér Káldor várában, réme magának,
Réme az éjfélnek, s a mint kitekinte merően
S gondolatok nélkül, (csak fájdalom ég vala benne)
Ím kinyilék halkan könnyű suhogással az ajtó
S szép Enikő, a káldori ház hajadonja, belépett.
Termete lágy habból látszott alkotva lebegni,
Két szeme bájtűz, melly egeket leidézne, aranylók,
Mint az arany felhő, voltak hajfürtei, arczán
A legszebb fiatalságnak rózsái virúltak.
Szép volt a lány és fiatalságában igéző.
Ah de hamar kedves ragyogása hanyatlani kezde:
Bú foglalta helyét az imént tündökletes arczon,
A szemek ép sugarát köny fárasztotta, lehulltak
A ragyogó fürtök halovány mellére zavartan,
Ékteleníil, hamvadt a kéjtől hajnalodott arcz.
S lassanként fiatal rózsái lehervadozának.
Végre halói sohajtás jött a puszta kebelből
S a gyönyörű termet hideg ájúlatra leomlott.
Szörnyen tünt e kép Tihamérnak, nem vala képes
Állni tovább, arczúl a földre borúla előle

S eszmélet nélkül gyötrődék végig az éjen.
De valahányszor az éjfél tünt, mindannyiszor ifjan
És gyönyörűn Enikő jött, hogy hervadjon előtte,
S mondhatlan nyomorúsággal töltötte be lelkét.
Őt látá a róna mezőn, a vári falak közt,
S mert élvén nyugtot nem lelt, maga ásta magának
A lenyugasztó sírt s befekütt megvárni halálát.
És letüzé, melylyel boszuját töltötte, fejéhez
A ragyogó kardot, buzogányát tette szivére,
Hogy nehezen feküdjék, mint a sors átkai, rajta.
Ott is az elszántat Enikő nem hagyta nyugonni,
Jött fiatalságban mosolyogva, gyönyörre csaló kép,
És ült a feküvő lábához, epedtek azonban
Arczai már s Tihamér iszonyodva szökött ki helyéből,
S ment mint vad, melynek fekvét fölverte vadász eb,
A vadon életnek ment bolygani tömkelegében,
És a sági vidék nem látá őtet azontúl.
A két vár pedig omladozott, bús fészke bagolynak,
S a viharok zordon hárfája, hol a rohanó szél
Nyílt kapuk és ajtók szárnyait verdeste falakhoz,
S messze süvöltő dalt zengeti a puszta határnak.

DRÁMAI KÖLTEMÉNYEK.

1821—1844.

SALAMON KIRÁLY.

SZOMORÚJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

1821.

SZEMÉLYEK.

Salamon király.
Géza,
László, } fejedelmek, az ország harmadának urai.
Ottó, morvai fejedelem.
Ernyei,
Vid, } királyi tanácsosok.
Dezső, győri püspök.
Vilmos, szekszárdi apát.
Ákos, hadnagy a király részéről.
Szónok,
Bikás,
Petrud, } hadnagyok a fejedelmek részéről.
Bátor Opos, hires vitéz a fejedelmek pártján.
Csatás, ifju vitéz a király pártján.
Korcs, egy csavargó bajnok.
Sorvatag, egy tébolyodott remete.
Követ.
Álorczások.
Urak, katonák mind a két részről.
Neste, királyné, Salamon anyja.
Sophia, királyné, Salamon hitese.
Jolánka, Csatás húga, Bátor kedvese.

ELSŐ FELVONÁS.

(Királyi lak Fehérvárott.)

Salamon, Neste, Sophia és Vid.

Sophia. A nyugtalan Nándor határitól
Dicsőn, ragyogva, mint a déli nap,
Szép győzelemmel tére meg királyom,
És még is agg bú űl nehéz szivén.
Lassú ezen kar, mely hatalmasan
Villogtatá a nép előtt vasát;
A szó, vezére győzni kelt hadának,
Erőtlen, elhalt csendes ajkain.
Oh szabad-e kedves, értenem, miért
Haboznak ekkép érzeményeid,
S midőn örömre új okod vagyon,
Miért borítod búba kedvedet?
Salamon. Vedd vissza rólam a dicséretet,
Másét magamra venni nem szokásom;
Mert bár nagyot mivelni nem tudok már,
Tanúm az ég! azt kölcsön nem veszem.
Fordítsd el oh királyné dísztelen
Salamonnak arczairól szemed világát;
Mert ott setétet, és komort talál.
Ne keress te rajtam semmit is dicsőt,
Hagyjad nyúgonni e kart, s kardomat,
Nem ennek hódolt Nándor, és vezére;
Nekem nem hódolt semmi e világon.
Büszkén emelkedik Bihar merész
Népsége közt a hősök csarnoka:
A bölcs, kegyelmes Géza ott ragyog,
Ott hadverő László, az öcsese is:
Itt csak szegénység, s a király lakik.
Neste. Szégyeld magad fiam, tudom, megént
Hiú gyanúk zavarják csendedet.
Ne higy azoknak; úgy is már elég
Bút, bajt okoztak mind neked, s nekem
Sok aggodalmat szültek.
Salamon. Oh anyám,
Az Istenért! csak most ne mondjad ezt.
Neste. Te most hibáztál: jókor intelek,

Salamon. Oh jókor! így hát én is e világra
Jókor születtem!
Anyám, ha tőlem esküvés kivánsz,
Kiesküszöm futtából a napot,
Hogy az bizonyságúl legyen nekem;
Mert láta mindent, látta csúfomat.
Neste. Esküdj' te csak, boldogtalan fiú,
Esküdd ki vérző szívemet e kebelből,
Esküdd siketté e fület, komor
Hangatlanokká e bus ajkakat,
Hogy gondolatját elmém elfelejtse,
S elálljon éltem minden műszere.
Oh csak tovább is folytasd eskidet!
Én véled itt akartam szólani,
Te jó anyád kivántát elkerűlöd,
S a napnak állod útját gőgösen;
A nap ki nem tér, nyugtalan, neked;
Sőt látni fogja még utóbb, hogy a
Vétkes gyanúnak áldozatja lészsz.
A jobb valóság téged elkerűl;
Mert számkivetve lesz szegény szivedből,
Hol csalfa vád, és rossz hitel lakik.
Salamon. Anyám! — de többet én már nem beszélek. (Vidhez.)
Vid, szólj valót: az Isten és haragja
Nevében intlek, szólj valót;
Úgy sujtsa el fölötted mennykövét
A nagy boszúló, mint igaz beszéded:
Úgy rontson el haragja, mint lehet,
Ha nyelveden csalárd hír tévedez.
(Vid zavarodva néz Salamonra.)
Mondd el, mi történt ostromunk után.
Vid. Nándor vezére látta, hogy tovább
Ellent nem állhat vára fegyverünknek,
S a hódolásra kezde hajlani.
Ám halld meg ezt, felséges asszonyom,
De hallja fenn egében Istenünk is,
Ki minden ügynek pártján van, ha jó. —
Midőn beszállánk Nándor nyilt falán,
Nem a királynak hódolt a vezér:
Magát tisztelte Gézát, a dicsőt,
Előtte hajtott térdet és fejet,
S kegyére bizta minden népeit.
Oh láttad volna ottan a királyt!
Fáradtan ült a megvítt vártetőn,
Mint egy köz bajnok, vérrel elborítva,
S csak tettek által főbb a többinél.

És ím előtte, a kiért vesződött,
Költözni látja a görög vezért,
Szabad sereggel, épen, büntetetlen.
„Hová ti gaz nép?“ ordít a király,
És ők felelnek: „Géza jámbor úr
Bocsát hazánkba, áldassék meg érte.“
S ezeknek, a kik száz halálra méltók,
Kik véreinknek nem kegyelmezének,
Ezeknek Géza oszt kegyelmeket.

Sophia. És a király nem szólott ellene?
Vid. Szólt, s Géza mondá: foglyaim valának.
Sophia. Az engedetlen Géza. Mely gyalázat!
Neste. De Nándor kincse még is a királyé?
Vid. Mi egy királynak a kincs hír helyett?
De Géza szintúgy részt vett abban is.
Így megy, s utóbb még rosszabbúl mehet,
Ha egy hazának két királya van.

Salamon. Hallgass, hitetlen!
Vid. Felséges király?
Salamon. Ki tett bagolylyá, hogy gonoszt jövendőlj?
Vid. Csak a mi történt; megbocsáss uram,
Két kardot nem bir egy hüvely soha,
Te, s a fejdelmek meg nem álltok így.

Salamon. Nem? essék hát el, a ki meg nem állhat.
Neste. Vid! mely tanács ez?
Salamon. Hagyjad őt, anyám.
Neste. Oh hát megérjem vesztedet, fiam?
Salamon. Még ez volt hátra, hogy megszánjatok.
Te Nándor, Nándor!
Neste. Nem bizol tehát?
S anyád szavának nincs hozzád uta?
Érted busongok, és te félre fordúlsz?
Fiam, fiam, nem jókat sejtek én.
Setét szándék borong bús lelkeden,
S gonosz tanácsok gyujtják lángodat,
S ha meg nem hallgatsz nem segíthetek
De ím utószor mondom: Géza és
László rossz szívvel hozzád nincsenek.
Osztatlanúl országot birhatott
A jámbor Géza, önként híva be,
Hogy azt megossza, s jobbágyod legyen:
László szelíd, szent életű, s ezért
Vérszomjazó, vad, durva nem lehet.
Maradj ezekkel békében, fiam,
Ne légy te első, a ki megszeged
A szép egyesség boldog napjait.

Ha még kivánod a jót lelkesen,
Vagy oh, ha kedves még anyád előtted,
S kinos szülésem napja szent neked,
Ezekre kérlek föl ne háborodjál,
S becsüld a békét, mellyet vér adott. (El.)

Sophia. S te elmerülsz? Talán szivedre szólt
Anyád, s feledni kezded a gyalázatot?
Nem így, királyom, oh nem igy
Akarlak én ölelni tégedet.
Maradj dicső, mint voltál eddig is.
Fénylés, sugárzás dolga a királynak,
Mint a napé, mely messze tündököl.
Villám dörögjön jobb karod felől,
Balodra hódolóid térjenek.
Így a királyok földnek Isteni,
Különben a név s czím utálatos.

Salamon. Mit tudtok még? biz' Isten! megszököm,
Ha még tovább is tart az oktatás.
Asszony tanács nem szükséges nekem:
A nélkül is megőrzöm fényemet.

Sophia. Csupán szerelmem szólt belőlem így.
Salamon, tekints szivemre, mely heves
Dobogva a tiédnek ellenébe ver.
Oh vagy be van már vágva minden út
Előttem, és csak hasztalan sohajt
Lelkem szerencséd, s a dicső után?
Előbb örültem, és tilalmazál;
Most biztatálak, hogy tovább ne tűrd
A szívepesztő bajt, s te mérgelődöl.
Király, ez engem láng gyanánt emészt.

Salamon. Bocsánatod szelíd nő, s kedvesem,
Hogy nem fogadtam úgy intésedet,
Mint szándokod jósága érdemelte;
De érts meg, és ne aggódjál tovább.
Megbántatásom szégyenét, nem a
Jövő veszélynek rémét sínlem én.
Nem, a ki bátor szívet, és elég
Szerencsét nyujta, nem kivánta, hogy
Csüggedni tudjak hírem estekor,
Vagy a világot sírva hagyjam el.
Míg elbir a föld engem, s kardomat,
Gyalázat addig rajtam nem marad,
És a ki elsőségem fénykörét
Zavarni kezdi, annak én örök
Homályba döntöm vakmerő fejét. —
De most felejtsük ezt, kegyes, fogadj

Inkább öledbe, s adj nyugalmat ott;
Vassal kerestem én azt a merész
Küzdők sorában, és meg nem lelém:
A béke titkon dúlja csendemet.
Te benned él még nyugtom angyala,
Jer csillapítsad e habzó kebelt. (El.)

Vid (maga). Csak menjetek nyugodni: készen áll Vid,
Mint záporos felhőkben a sebes
Villám az éjnek bús homálya közt.
Nyugodjatok, megvan már, a mitől
Nyugalmatoknak el kell bomlani.
De Vid magában most sem nyughatik;
Ébren van ő, hogy mások altakor
Kinyujtsa nagyra tárgyazó kezét.
Avagy nem jól cselekszik a bagoly,
Kivetve lévén a madárseregből,
Hogy rejtekében éli napjait.
És a setétben dulva tévedezvén
Éjjelhez illő dolgokat müvel?
A napvilág nem kedvez tetteimnek,
A bajvivók egén nem első csillagom,
Az ősi nagyság, czim csekély nekem,
A hír, dicsőség hozzám mostohák:
Kedvezz tehát, setétség fátyola,
Beléd borítom régi titkomat,
S a színelés lesz győző eszközöm.
Ha majdan így elérem végemet,
Irtózatos dicsőséggel kelek
A földbiró hatalmasok közé,
Mint egy lidércznek hirtelen tüze. —
Nándor! te áldott vagy nekem, tebenned
Vetettem el szerencsém magvait.
Már a királynak szíve meghasonlott,
Most hírt eresztek ország szerte, hogy
A fejdelmekre haddal megy legott,
S ha nem vigyáznak, elvész életök,
És így, akarják vagy nem, víniok kell. —
De mit beszélem én ezt? hátra van még
Jobb része dolgaimnak, rajta hát!
Oh régi gond! emeld föl lelkemet,
Kedvezz, viszálkodások angyala,
Nagy áldozat lesz nem sokára béred.
A lázadás szikrája már kitört,
Lobbanva száll majd a királyi székre,
S fejedelmi polczról hinti lángjait,
S az életoltó füstöt tétova. (El.)

(Fejedelmi lak Nagy-Váradon.)

Szónok (egy felöl, más felöl) *Bikás* (fegyverben).

Szónok. Jó hogy talállak, s épen itt talállak.
Mi hír a messze országból, Bikás?
Bikás. A mit minden tud, még te nem tudod?
Nándor bukása —
Szónok. Oh nem úgy, barátom,
Tudom, hogy Nándor meghódolt, hogy a
Dölyfös vezérnek meghajolt feje,
De mint van máskép a dolog?
Bikás. Ne kérdezd.
Elég, hogy győztünk. A görög, tudom,
Könnyű kebellel tér meg; mert ugyan
Megszedtük a gonosz fajt, és örökre
Hátokra róttuk minden bűnöket.
Olajjal jól tartottuk a Dunát,
S a kik leúsznak síkló szárnyakon,
Görög húst esznek a magyar halak,
Görög vért isznak, mint pogány fiak,
S lejtőzve csúszszák Nándorvár tövét
Szónok. Csodálom benned e magas hevet.
Nekem nem illyen fennyen jár eszem.
Nem volt-e kincs a hódolók között?
Bikás. Mondom, hogy őket megszedtük nagyon,
Sok kincs, nagyon sok szállt kezünkre.
Szónok. Sok?
S kezetekre, de nem kezetekbe, jó Bikás?
Bikás. S te annyit is tudsz? Isten hát neki!
Tudd meg: nagyobb rész a király kezén,
S tán Vid zsebében vette lakhelyét.
Szdnok. Szó, a mi szó, de nem bolond, ki a
Király zsebéhez oly közel lakik,
Vid nagyra megy még, bár vigyázz reá.
Bikás. Való az is, de mink is, henczegünk
Legalább, sokat nyert, sok szép hírt, nevet,
Nevének hódolt a görög vezér,
S kegyelmet ő adott a hódolónak, ő —
Szónok. Hagyd el, barátom, mind csekély dolog.
A pénz parancsol, s kincs, ha zsebben űl,
Ha jól kiadjuk, kincs még akkor is;
De a kegyelmet, mellyet osztogattál,
Hamar felejtik, s már nem a tiéd.
Bikás. Ej, ej, de nagyon kincsekre fáj fogad,
Hogy annyi okkal győzhetsz ellenem.
De hadd legyen, ma nem vívok veled.

Itt, hol felöltém a harcz vas ruháját,
Lerázom ismét régi terhemet.
Istennek hála! épen jöttem el.
(Paizsát, sisakját letenni készül.)

Bátor (föllép sietve).
Bikás, megállj a fegyver-eldobással,
Nincs még sisaknak rossz szegen helye.

Bikás. Mi lelt? szokatlan lánggal ég szemed,
És honnan ily rohanva, ily dühvel?

Bátor. Mi lelt, és honnan? Villám, s háború!
Kard lelt az úton, s kard elől jövök.
A háború! az éljen! azt kiáltom én,
És felrúgom, ki békét emleget.

Szónok. Ugyan mi lelt hát? szólj, tudasd velünk.

Bátor (kardját félig kirántva).
Te kard, elsőbb is hozzád van szavam,
Ha azt a szörnyet meg nem bünteted,
S minden fogából koczkát nem csinálsz,
Váljék torzsává villogó vasad,
S ehűlt uradnak szolgálj ételűl.
De el kell őtet, el kell vesztened,
S mint vértanúnak üdvülnöd velem,
És egykor égben csillagként ragyognod.
Nyugodj' hüvelyben most; de a halált
Tedd frigyeseddé, s a dühös boszút,
Halálra húzlak nem sokára ki.

Szónok. Egész dühös vagy, szinte minket is
Elkapsz magaddal, mint a fergeteg.
De szólj, már egyszer értsük, mit beszélsz.

Bátor. S hát nem beszéltem? Veszszek el ha még
Több titkom is van. Harczra keljetek!
Ez minden a mit hirdethet szavam.
A merre jártok, harczot zengjetek;
Harcz most az élet, bűn a békeség.
Vid kész sereggel jár a széleken,
És azt ordítja: „Kelj fel csillagom!
Megyek temetni Gézát, a dicsőt,
És sirhalommá öldösöm hadát;
Föl! föl! vitézek a király nevében."
Ám jőj el, ördögök futója, jőj csak el,
Tudom rekedtté metszem torkodat,
S nyelved tövéből kürtöt vagdosok,
De már nem késem, Géza tudja meg,
Mi vár fejére, Gézához megyek. (El.)

Bikás. Csak vissza hát, te vas sisak, fejemre,
Én készen állok. Harcz az én apám,

És mostohám a béke. Rajta Szónok,
Keljünk Biharnak szélvészes fokára,
S hogy mennydörgésként halljék szózatunk,
Onnan kiáltsunk háborút, halált.
Szónok. Megállj, Bikás, az nem megy oly mohón,
Végét kell várnunk, és még akkor is
Meggondolással látni dolgainkhoz.
Bikás. A kardfogásnál nincs meggondolás.
Szónok. Kétlem; de ím a fejdelem közelget.

Géza, Bátor (jönek).

Géza. Rossz hír hozója lettél, jó Opos,
De gyűlölt nem vagy érte: a kezet,
Mely álmainkból fölriaszt, midőn
Veszélyek ülnek zárt szemünk fölött,
Bár éddel alvánk, nem lehet gyülölnünk.
Szónok, Bikás, ti szedjetek hadat,
S ha megszedétek, jőjetek legott.
Mert rossz világ van: vasba öltözött
A békeségnek nyájas angyala
S véres tőrt hordoz honnosink között.
Hűségetek hiszem, nem ingadoz?
Szónok. Okot nem adtunk e kérdésre még.
Bikás. Ne légy kétségben; itt terem hadunk.
Parancsodnál is gyorsabb szárnyakon. (Elmennek.)
Bátor. S nekem mi dolgot ád a fejdelem;
Géza. Körös bal partján a hőst látod ott?
Kopját vet a gyors ifjuság előtte,
S nyerítő ménen új had szálldogál.
Örűl, nem tudja még, hogy honni földön
Játszó hadával véres harcza lesz.
Csendes kebellel áll az ég alatt,
S mint puszta fáján a megállt vihar,
Nehéz dárdáján nyugszik még keze.
László az ott, az én kedvelt öcsém.
Menj, hídd fel őt, hadd tudja, mint vagyunk,
Az illyen titkot nem jó tartani
Bátor. Legyen tudtára, felhivom legitt,
S a harcz hatalmát elhozom vele. (El)
Géza. Még jől törölve sincsen homlokom
A harcz porától, izzadásitól,
Még szinte terhét érzik vállaim,
S új baj szegődik már is ellenem.
Mi drágán vettünk, béke! tégedet,
S most elrepűlsz, mint a szelíd galamb,

Melynek tanyáját lángok égetik.
Kiket Karenta népe, és kiket
A nyargaló kún ejtett harczban el,
Kiket Trencsinnél a tolvaj csehek,
S Nándor falánál rontott el görög kard,
Hol véreteknek díja, hős fiak?
Győztünk, gyászolnak ellenségeink;
De győzedelmünk háborút terem,
Melyben merésznek lenni kárhozat,
Hős karral öldökölni, gyilkolás.
Egész világon nincs hát senki hátra,
Kivel mérkezni tudjon a magyar
És kit megtörjön, többé nem talál,
Oly méltó ellenséget, mint magát?
Te álnok ember, nemzetemnek átka,
Vid, általad bomolnak szíveink,
Te, megsokalván e kevés szerencsét,
Te hinted csendes napjaink közé
A rút hasonlás magvait.

László (jö). Setét nézésed, bátya, mint az éj.
Mi háborítja belső csendedet?

Géza. Időnk, öcsém, mely ismét megbomolt,
Annak homályát látod arczomon.

László. Lelked sugára földeríti azt.

Géza. Ha csügged, azt is bús homály fedi.
László, hiába víttunk békeségért.

László. Való hát, a mit Bátor szólt imént?
De mit vizsgálom a hír titkait?
Hadd forrjon a világ nagy tengere,
Rendűljenek meg földünk sarkai,
Míg az igazság úta fennmarad,
Van merre mennünk a zavar között.

Géza. S ha útonállók lesnek ottan is?

László. Kiirtsuk őket mint a rossz gyomot.
Az Isten földén bűnnek nincs helye.

Géza. S nincs más tanácsod a baj napjain?
Csak most tevők le gyilkos fegyverünket.

László. Vegyük fel ismét, sorsunk hozza így.
Vidnek szivéből kelt e fergeteg,
Ő lássa majdan, mint megy el fölötte.

Géza. Ha csak magányos volna e gonosz,
Ha sorsa honnunkét is nem ragadná,
S a jó királyt nem döntené magával,
Más játék volna, könnyen játszanám.
Salamon szivébe furta ő magát.
Egész sereg kell, hogy kirántsuk onnan,

S egy ország vérzik, míg mi harczolunk.
S így nem sokára visszatérhetünk,
Oda, honnan Almos őseink hadát
Győző karokkal győzni hozta ki.
Ha ily sietve veszszük a vasat,
S rokon vért ontunk össze, a kötést
Magunk bontjuk meg, mellyet őseink
A hét vezérnek vérével kötöttek.

László. Komor gyanú ez, bátya, csillapítsd,
Vagy űzd pokolra, honnan származott.

Géza. Oh bár ne szállná hát meg lelkemet;
De nézd, midőn e harczra készülök,
Mely nemzetemnek véréből iszik,
Megrendűl lelkem, vérem fagyni kezd.
Mi a jövendő ily csaták után?
Gyengűlten, és kifogyva tántorog majd
Ön birtokában a magyar, s mivel
Már semmi nagyra képes nem leszen,
Mást fog csudálni, annak hódoland.
Gúnyolva kérdi majd az új lakos,
Árpád országa hajdan merre volt?
„Árpád országa!“ László! „merre volt!“
Az a ki majd ezt hallja, még magyar,
Lerakja búsan fáradt csontait,
S átokkal néz a gyászos égre föl.
Az átkozottak közt fog hangzani
Nevünk is egykor, égre menydörög
Az elbusúlt magyarnak vég szava,
S a nagy boszuló meghallgatja őt.

László. Irtózatos, bátyám, itéleted,
Mint fergetegben a nagy Istené.
Látom, mi felhő nyomja lelkedet,
De véleményem nem változhatik,
Bátyám, egy Isten él! s ha úgy akarná,
Hogy nemzetünkért vérem folyjon el,
Bár tenger lenne, mind elontanám.
Hogy róla elfordítsam a veszélyt,
Ha ez segítne, déltől éjszakig
Mint bujdosó, megjárnám a világot,
Bőjttel sanyarnám s szomjjal testemet;
Sárkányt ölelnék, és a párduczok
Fészkébe fúrnám elszánt éltemet.
De ím ez mind nem használ: háborút,
S kétes szerencsét vet ránk Istenünk,
Hogy mint keressük, hasznát úgy vegyük
Vérzik szivem, midőn meggondolom,

Hogy majd rokonnak ás sírt a rokon,
S temetni készűl nemzetem magát,
De nincs különb út: harcz vagy rabkötél.

Géza. Haj! Béla két fiának rabkötél!

László. És mely kezektől méretik reánk?
Vid ordít szerte vért és háborút,
Vid, a csalárdság, s gyengeség fia,
S ennek kezébe adjuk a hazát?
Bátyám, az, a ki fenn van, hallja meg:
Álljon föl ember, a ki értelem,
Kegyesség, s fegyver által hasznosabb
Lehet hazánknak, mint mi, visszalépek;
Ha jobb tanácsot adhat a veszélyben,
Ha lelke szirtnél állandóbb bajokban,
S oroszlánnál vitézebb harczain,
Lelépek, és őt állatom helyembe,
S mint hű árnyéka, járok nyomdokán,
Mert jobb elől a jó ember kitér.
De ím Istennek karja van fölöttünk,
S a nemzet vérét tőlünk kéri vissza,
Ha Vid kezére gyáván játszszuk azt.
S ily ember birjon ország harmadát?
S dicsekve mondja: „Béla két fiát
Lábam tapodja és már nincs király.“
Nem, bátya, ezt nem várom nyugton el.
„Másét ne bántsd, ne hagyd sajátodat“
E szent igazság dörg a fellegekben,
Ez van fölírva olthatatlanúl
Csillag betűkkel a szép ég ölén.

Géza. Mi hát irányod, s mint érhetjük el?

László. Én a külföldre távozom legitt,
Segédűl hívok lengyelt és oroszt,
Te honn vigyázz, és készítsd harczodat.
Ha megjövök, fegyverrel alkuszom:
Vesztők különben, így tán nyerhetünk.

Géza. Menj hát, öcsém, nem gátlom dolgodat,
Menj, s légy szerencsés minden útadon.
Míg ellészsz, engem bú s gond foglal el,
Azért sietve járj, s jegyezd meg ezt:
Bár véres harczra készülünk, vasas
Mellünk alatt is békeség lakozzék.
Oh így lenéz a sorsok Istene,
S nem hágy bajunkban, mellyet ránk vetett.

László. Mélyen van itt a békeség beírva,
S csak a ki bántja, én azt büntetem.
Légy boldog, Géza, nem késem soká. (El).

Géza. El hát, ti kedves gondolatjaim,
S vad háború, te fogd el gondomat.
Hogy miglen erre készülök, talán
A nyugtos élet ismét visszatérjen. (El.)

(Püspöki lak Györött.)

Ernyei, Dezső.

Dezső. Mi hajtja hozzám mostan Ernyeit?
Irtóztatón üvölt a fergeteg.
Hegy, völgy riadva borzadoz fagyában,
S a vad fa lombja, mint az ősz haja
Egyenlő dühvel marczangoltatik.
Barátom, engedd értenem, mi hoz
E tájra ily szörnyű nap estekor?
Ernyei. Szörnyű lehet neked, nem az nekem.
S ez ősz fejnek nem szörnyű semmi már,
Ha szép hazáját a magyar ledönti;
Ha végre avval eltemettetik,
Vagy tévedezve bujdosik vadak közt,
És sírva néz a napvilágra is.
Dezső. Ne mondd tovább borzasztó álmodat.
Rettent az engem, mint szavad, s magad.
Szólj, mely baj érhet; a titok gyötör,
S csak a tudott baj várhat kész segélyt.
Ernyei. Más veszte napján retteg: én előre,
S oh bár csalódva, féltem e hazát.
Ellenkező két csillag áll fölötte.
S ha összecsap: lerontja mindenét.
Bajtársaim! egyszer már eloltható
A lázadás pusztító lángjait;
Örűlve visszatért a földmives
Telkére, s pásztorok sipoltanak
Az átkos ütközetnek térein,
Most új viszálkodás szakasztja meg
Eddig javunkra összegyűlt erőnket,
S ki mer közöttünk békét szerzeni?
Gyászomra mindent megtudék: gonosz
Hirek tanúja s kéme úgy jövök,
Mint nyári felhő, űzve fergetegtől,
Halállal, ártalommal teljesen.
Vid a mi átkunk, Vid munkája ez,
Hogy meghasonlott Géza s a király.
Zendűl az ország, s a haragos király
Német hadat kér pártúl agg ipától;
Lengyelt, oroszt, hí Géza is segédűl.

Nyakunkra hozzák külföld táborát.
S előbb utóbb, ha így halad soká,
Vad harczaink közt megfogy nemzetünk,
Dezső. Bús a te híred, honnom hű fia,
S gyászos jövendőd haj! nagyon való;
De nem szabad henyélnünk, nem szabad
Ott csüggedeznünk, hol hazánk kiált.
Ernyei. Mi hát tanácsod? szólj, s adj írt sebemre.
Haszonnal tőled várhatom csak azt.
Fél század ád neked tekintetet,
Fél század ösmer, s én tanúd valék.
Szólj, mit tegyünk most? a mi egyre sok,
Tán összevetve birják vállaink.
Dezső. Isten kezében vannak sorsaink,
De mink evezzünk; halld tanácsomat:
Szerezzünk békét! még huzatlanúl
Setét hüvelyben, csendes kéz alatt,
Nyugosznak a halálos fegyverek,
És Géza, László jó szivek, királyunk
Szelíd, ha szelíden, jól vezettetik.
Szerezzünk békét! Gézát én, te a
Királyt engeszteld, s szerte csendesítsük
A meghasonlott lelkeket hazánkban,
Hogy békeszóval víják a királyt,
S talán az útról, mely elvesztene,
Így még veretlen visszatérhetünk.
Ernyei. Bölcs, enyhadó szók mindezek, barátom,
S midőn feléd intett sebes szivem,
Szint' azt ohajtanám, a mit most tudok.
Mert lásd, erősen állunk bár mi még,
De éhes örvény, s népek tengere
Környöz, s ha nem vigyázunk, elborít.
És a nemes vér, melytől elszakadtunk,
Nagy messze tőlünk, dél felé tanyáz,
Árván hagyatva, s árván hagyva minket.
Mért rontaná e szép faj itt magát,
Vitéz oroszlán, a vitéz oroszlánt,
Hogy végre barlangjába róka üljön?
De már nyugodtabb szívvel indulok.
Az új remény, melyet tőled viszek,
Hevítni fogja elhűlt keblemet;
A zivatar is, mely szembe jött velem,
Kisérni fog most nyájas szolgaként.
Isten veled! nem késem már tovább,
Segéd karodról már bizonyos vagyok. (El.)
Dezső. Járj boldogúl, nagylelkü jámbor ősz.

Isten! ki tetteinkben vagy jelen,
Hallgasd meg őt, és hallj meg engemet.
Te, ki kebleinkbe szivet alkotál,
Nem azt akartad, hogy mind szüntelen
Egymást csigázzuk, öljük, ostorozzuk.
Hagyd érzenünk a béke szép kegyét,
Adj a harczban törteknek enyhülést,
Adj e hazának boldog éveket.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Fejedelmi lak Nagy-Váradon.)

Géza és László.

László. Nincs, semmi sincsen, bátya, hasztalan
Lépdeltem át honnunk határait.
Ott künn! ki gondol ottan úgy hazánkkal,
Mint mink, kiket szült, táplál és nevel?
Mellünk lesz a csatában védfalúl,
Karunk az ostrom, s kardunk a segéd.
Géza. És jobb ügyünk, mely föltart sok csapást,
Öcsém talán rossz, és talán nem az,
Hogy el nem érheted irányodat.
László. Ki tudja! még utóbb is ez-gyaláz meg.
Sem béke, sem harcz: hitvány állapot.
Ha kész veszélytől kéne tartanunk,
Kész a szekercze, dárda, pajzs, s az Isten
Igaz ügyünkben el nem hágy soha.
De mely kar ó meg nem remélt csapástól,
Az orozva gyilkolót ki sejti meg,
S ki tudja elkerülni ál vasát?
Biz' Isten! harczainkban több szerencse volt,
Mint e homályos béke napjain.
Bátran megy a csatába jó vitéz,
Előnyomúl mint a gyors áradat,
Rettentve villog jobb felől vasa,
Vérajka Istenét említi, s a hazát;
De ellenünk pokol szövetkezik,
S ha győzedelmünk elsőkké teszen,
A kárhozatból fűz fejünkre díszt,
S testvéreink jajából kölcsönöz
Dicséretünkre gyászos éneket.
Ha vesztünk, a nép el leszen tiporva,
S kétes szerencse habján ringadoz.
Géza. Légy csendesebb, öcsém, ne háborogj.

Nem oly rosszúl áll dolgunk, mint hivők,
S tán vége jobb lesz, mint volt kezdete.
Jer, addig is vadászat űzze el
Agg szíveinkből a gyötrelmeket.
Kecsegtetőn virít könnyebbedést
Kereső szememnek a hüvös berek.
A gyenge lomb suhogva hajladoz,
S alatta szenderítőn zúg el a patak.
Kövess: vadakra jobb irányzanunk,
Mint ember ellen fenni tőreinket.
De ím a győri főpap, vagy csalódom?
Mi hozza őt most tájaink felé?

Dezső (jön). Isten nevében béke a hiveknek!

Géza. És béke mondójának!

László. Győri főpap,
És a királynak híve, bámulom,
Hogy itt közöttünk látlak; nem tudod,
Hogy itt halálnak révén jársz?

Dezső. Nem, azt
Nem is hihetném, s a ki ösmerőtök,
Csak a csatában retteg tőletek;
Itt házatoknál nem tart semmitől.

László. Megváltozott az, jó hazámfia:
Harcz táboroz már honn is a szivekben;
De bizva szólj bár, égek hallani,
Mert jót jövendől jámbor nézeted.

Dezső. Csak a hogy el lesz tőletek fogadva. —
Fejedelmeink, hazánk bölcs atyjai,
Ti, kikre áldással néz a magyar,
Egy bujdosót keresnék nálatok,
Egy üldözöttet, adjátok ki őt.

Géza. Tudtunkra nincsen bár itt üldözött,
Ha feltalálod, nem gátoljuk őt.

Dezső. Nagy volt az, és országos: bíborát
Arany ragyogta, s boldogság, körűl;
Előtte bátran ifjak, gyermekek
Enyelgve, játszadozva dalltanak,
S pártát füzének illatos virágból,
Hogy azt viselje tiszta homlokán;
Apák vigadtak, és anyák örűltek
Víg serdülőket látva víg körében.
Most hogy zajára a harcz vad szavának,
Pártája hullva szerte bujdosik,
Egyszerre megszünt a zajult öröm,
S bús aggodalmak sírnak nyomdokán.
E bujdosót, a Békét, hajtom én,

Tán föltalálom még itt nálatok.
Ennek Fehérvár fényes udvara
Egy ellenséget, egy halált nevelt,
De a szelídség hajlokában itt,
Hű kebletekben itt, még feltalálom
Az égi békét, mellyért fáradok.
Adjátok őt ki, e nagy bujdosót,
A bel hadaktól rettegő hazának,
Hogy mig ez enyhűl aggodalmiból,
Szép híreteknek keljen csillaga.

László. Jámbor beszéd ez, s csendes lelkedet
Hű hangjaidban festi szózatod;
De mind ezek nem rajtunk állanak.
Nekünk a békét vassal kell takarnunk,
Különben ellenségünk martaléka,
És rossz kezekben bűnöket terem.
Vagy mink, kik nem sejthetve még okát is
A bíboros rokonnak kedviből
Egy álnok által számkivettetünk,
Mi csúszva menjünk ifjabb térdihez,
S árpádi vérünk rabbá hűljön ott,
Hol nagy királyi őseink nyugosznak?

Dezső. Nem úgy óhajtom én a békülést.
A mit tevék itt, szint' azt Ernyei
Már elkövette a király előtt.
Azt kérjük csak, hogy összejőjetek.
Majd a szigetben száll meg a király,
Ott a rokonság egy tekintetétől
Elolvad a vád dermedő fagya:
Engedve ő is, tik sem háborogva,
Találkoztok békeség leszen.
Jertek velem most: szent ügy vár reátok,
S az ég hatalma kedvez: jertek el.

Géza. Istennek híve, s híve a hazának,
Jó pap, belőled most az ég beszélt.
Nincs mit felelnünk bölcs tanácsod ellen.
Öcsém! ne késsünk: itt az alkalom;
Még visszavenni könnyü a nyilat,
Nincs elrepítve, bár idegben áll.

László. Hiszem hogy úgy lesz, a mint mondva van,
Bár meggyőződve nem vagyok belől.
De téged, püspök, és agg Ernyeit
Hosszú idő tett biztos férfiakká:
Azért nem késem; bátya! jobbomat
Egyesűlni nyujtom szívesen veled.
Rajtunk ne muljék a jót elkövetni,

Ha más mulasztja, mink nem bünhödünk.
Dezső. Oh hála néked szent atyám az égben!
Te egy nagy nappal áldottál ma meg. (El.)

(Királyi lak (Fehérvárott.)

Salamon. Mint sebhetett őz jár, úgy járok én
Letartva, s ösztönözve fájdalomtól,
Szivemben hordva bánatot, boszút.
Megesküvém Gézát elejteni,
Hogy a királyi fény homályt ne kapjon
Nagysága által, melybe öltözött.
Megeskvém, mert fájt elmellőzve lennem,
Mert szégyenemben láta büszke nőm,
És a ki titkon legtöbbet teszen.
Sereggel biztat agg ipam, ha kell.
De benn az elme küzködik dühömmel,
És Gézát menti, vádol engemet;
Anyám is, a hü, aggódó, kegyes szív,
Előre megsiratva sorsomat,
Mély gyászban űl, s nevemhez jajt kever.
Csak nőm kivánja Gézát, a szelídet,
Temetve látni Lászlónak hatalmát.
Kik a csatában karjaim valának.
Csak Vid nem alszik, Vid nem nyughatik:
Zápor gyanánt hírekkel elborít,
S új zajba hozza zajló keblemet. —
Ha ez csalárd, s csak játszadoz velem?
Hah mely gyanú ez! mint egy tűztorony
Kél lelkem éjén, s borzasztó világa
Egy életoltó szörnyetegre süt.
Ha, Vid, csalárdúl játszol én velem,
Vid! akkor inkább kétszer halj meg önként,
Hármas halállal öllek én, ha csalsz.
Vid (jö). Uram király, hű szolgád üdvözöl.
Salamon. Inkább a sátán, mint te most. Eredj,
Sejtjük, ha jó jön, vagy gonosz felénk.
Én ördögökről gondolék, s te jősz,
Vid átkaimmal rakva jősz, eredj:
Ez óra még több átkot vet reád.
Vid. Kegyes király, hogy érdemeltem ezt?
Salamon. Hogy érdemelted? Látsz-e két napot
A tágas égen? A zajos Duna
Nem tért-e vissza, hegyre áradozván,
Hogy eltemesse a magyar királyt?
Nem hullnak-é le a bús csillagok,
Nem esküdött még össze ellenem

Ég, tenger, és föld: Géza, s népei?
Vid. Bocsánatot, király, nem értelek.
Salamon. Nem értesz? Oh ez még is sok. Hová
Lett hát ama nagy bölcseség ere,
Melyből szünetlen új hír buzga ki
A pártütésről, s százezernyi cselről?
Mi lett belőled, Vid? te most
A néma halként szótlan állasz itt.
Vid (félre). Fordúlj palást: szelünk megváltozott. (Salamonhoz.)
Királyom, épen most jő Ernyei,
Ő tán szerencsésb hírrel érkezik.
Salamon. Vélnéd?
Vid. Kivánnám.
Salamon. Mely vigasztalás!
A szűk időben bővek vágyaink.
Egyet kivánnék én csak: azt kivánnám,
Hogy tárva állna itt szived kezemben,
Hogy mint levélből olvasnék belőle,
S tudnám, nekem szolgálsz-e, vagy pokolnak?
(Ernyei föllép.)
De imhol Ernyei. Hát mi jót hozál?
Ernyei. A rossz időben jót ne várj, csak a
Hizelkedő hoz most jó híreket.
Komoran borong elő́nkbe a setét
Időnek átok-ontó fellege.
Hazája gyászát mélyen érezi
A hazafi. Jó királyom, arczomon
Olvashatod, mi fekszik e sziven.
Salamon. Oh bús az, és homályba sülyedő,
Mint fergetegben a rémséges éj:
Keserv, halál lebeg azon, Ernyei,
És a reménynek elhaló tüze.
Mi mélyen estem én hát ily hamar!
Ernyei. Nem úgy, királyom, még nem eshetél;
Mert im hüvelyben vannak kardjaink,
S a szent rokonvér nem kiált boszút.
De a jövőre nézvén, hallj tanácsot,
S ne vesd meg azt, nem rossz szívből ered.
Salamon. De hát ezért jövél-e, Ernyei,
Hogy, mint gyanítom, hosszasan gyötörj,
A multakat, jövőket egybevetvén,
S képzelt bajokkal ámítsd lelkemet?
Nyugtot keresnék, és ti felzavartok,
S bámulva néztek rám, ha, mint vadak,
Szaggatva visznek indulatjaim.
Ernyei. (Szomorodva.) Isten veled hát, honnom jobb ügye!

Szakadj kebel, s temesd el titkodat,
Nincs a ki szánjon: büntet Istenünk.
Békét ohajt a harczra szűlt nemes,
Azért sohajt a por is telkein,
De hasztalan! lenyomja vas kezével
Viszálkodásunk a kegyes reményt. —
Még is kimondom, nem hallgathatok:
Királyom e napokban számosan
Meglátogatnak honnunk nagyjai.
Vigasztalatlan el ne küldjed őket;
Békét kivánnak, add meg azt nekik.

Salamon. S ki kényszeríthet engem nem csatázni,
Ha békeségem háborítva van?

Ernyei. Az még ezentúl lesz csak háborítva,
S nem kényszerítés a tanácsadás.

Salamon. Igen! beszéltek, hogy higyünk, s ha már
Jól elvakultunk, visztek, mint akartok.

Ernyei. Setétek a te képzetid, király;
Oh bár beszédem által oly világban
Látnád hazánkat mint a déli nap.

Salamon. Hah mennyi bajba ütköznék szemem!

Ernyei. És mennyi bajtól menthetnéd meg azt.
A mely király hű népének szivében
Mint trónusán ül, győzhetetlen az,
S mindenható, mint égben Istenünk.
Szeresd, kiméld a népet, oh király:
Közötte még most nincs sok gyűlölőd.

Salamon (föl, s alá járván, végre Vidhez fordulva). Mit mondasz [ehhez?

Vid (erőltetve.). Nem tagadhatom.

Salamon. Nem! Én felőled mást hiszek vala.

Vid (magában). Azért kell éppen most igy szólanom.

Salamon. Hát két királyod már felejtve van?
S midőn királyisága szép egéből
Lelépni készül elhűlt érzetem,
Nincsen haragra gyujtó szózatod?

Vid (erőltetéssel). Ha mindenek, mint mondja Ernyei,
Békét kivánnak, illő, hogy mi is
Békét javaljunk, mert a köz kivánság
Hasznodra csak: károdra nem lehet.

Ernyei. És ezt ne vedd erőltetés gyanánt,
Mert tudd, királyom: legszebb jót akarni,
S önként leginkább ezt te akarhatod.

Salamon (gondolkodva). Önként leginkább én akarhatok?
És legszebb jót akarni? jót akarni,
Melyben lerontom szívemnek felét,
S szabad röpültét elfelejti lelkem!

De így is törve, úgy is összezúzva
Nem mondok ellent. Azt a háborút
Mely itt marad még (keblére mutatva) elviszem magam,
S ha ingadozni látszom útamon,
Ne szóljon meg gyalázó nyelvetek,
Mert én egy ország harczát hordozom. (Elmerülve.)
Király! ország! országom nincs nekem.
Egy harmadával, egy szép harmadával,
Szűkebbre szabták azt a végzetek.
Vagy mit beszélek? — béke hát velünk!
Békét kiáltson minden, s bűnajakkal
A had nevét bennem ne keltse fel,
Én harczczal álmodom bár éjemen,
Békén köszöntöm a kelő napot.
Vigyétek hírűl: én már áldozám. (El.)

Ernyei (komolyan utána nézve, azután Vidhez).
Belőled, Vid, ma jobb ügyünk beszélt.
Ha ez szivedből jött, és hű maradsz,
Megáldlak érte ég és föld előtt.

Vid (keserün). Megáldasz hát, megáldasz, Ernyei?
Megáldlak én is, mint az ördögöt,
Kopott apostol, hogy pokolra szállj.
S téged czudar nyelv, téged tág kereplő,
Tőből kitéplek, mint a rossz gyomot,
Ha még szivemnek ellenére szólsz.
Mely oktalanság! — hah! de esküszöm
E szívre, mely csak vért szomjúhozik,
E nagyravágyó lélek dölyfire,
És a pokolra esküszöm: komor
Felhőt szakasztok csendetek fölé,
Melyből halálhang fog ledörgeni! (El.)

(S z i g e t.)

Egy részről *Salamon, Ernyei, Dezső, Vid,* másfelől a *Fejedelmek* jönek, mindkét felöl sok *kisérőkkel.*

Dezső (középre lépve). Jó szív, szelid szándék vezérle titeket.
Oh egy anyának, a hazának gyermeki!
Az lelkesít most engem is, midőn
Hozzátok intézem beszédemet.
Pártoskodástól nem rettentelek,
Sajg még sebünk, mely attól vágatott,
És rakva vérjelekkel bús egünk.
István királyunk győzött mindenütt;
De midőn Kupát, Gyulát alázta meg,
Csapása által gyengült nemzete.

Pétert, Abát említsem? ah sok az
A mit kezökben népünk szenvedett.
S mi is megértünk egy bús látományt.
Haragra gyúlva András, Béla küzd,
Küzd, s a magyar vész harczaik között.
De így örökké ez nem tartható.
Hollók lakoznak majd hadunk dögéből,
S az árva hont ki fogja védeni?
Avagy veszszünk, s aztán nem kell haza?
Úgy, úgy! s vadaknak hagyjuk e helyet,
Holott apáink kardja villogott.
Árpád nyomán majd medve czammog, és
Morogva nyalja sívó kölykeit,
És hol Lehelnek kürte megriadt,
Majd kánya vijjog, s éjnek szárnyasi
Várják visítva a kelő vihart.
Ne hagyjatok, hazánk hatalmasi,
E sorsra jutnunk oh ne hagyjatok,
Nem rég vagyunk itt, s már is egy Abát.
S egy átok-szülte Pétert ösmerünk:
Elég ez inség egy századra már.
Ím mind esengve állunk itt: könyörgők,
Hogy nyujtsatok testvéri jobbokat,
És a hazának biztosabb reményt.

Géza. A zendülésben első nem valék bár,
Itt az kivánok lenni, s mindenek
Halltára, s nem titkolva mondom: a
Magyar királynak áldás, békeség.

Salamon. A mint kivánja Géza, úgy legyen
Áldás fölötte, s béke birtokán.

László. Nem hímezünk szót: a mi ajkainkon
Hangzik, szivünkben szinte az buzog,
Mi mind szivünkből ejtünk békeszót.

Salamon. A jóra termett embernek szive
Szavával egy nyomon jár.

László. Így tehát
Mi mik vagyunk, ha kétled ezt felőlünk?

Salamon. Nem kétlem annyira, mint te vitatod.

László. Okot mi még csak kétlened sem adtunk,
És sajnos az, hogy nem bizál hitünkben.

Salamon. Nem mondtam azt még senkinek felőled.

László. De tetteidből látták mindenek.

Salamon. Oh bátya, ha te vádakkal jősz reám,
Egy tenger indúl akkor meg keblemben,
S annak csekély e kis sziget köre:
Országos árja országot borít el.

Géza. Öcsém, királyom, csillapodjatok.
László. Nem bátya! egymást meg kell értenünk.
Salamon. Mi hát a szándék, melylyel jöttetek?
Géza. Ha egyre tárgyaz keblünk gerjedelme,
Azt fel ne bontsa egy csekély ige.
Hallgass meg engem, s tudd szándékomat.
Minthogy megindúlt lelkeink között
Bünös falat vont a viszálkodás,
S hol egybeférő gondolatjaink
Találkozának másszor, most gyanú,
E fészkes ördög szálla meg, s haraggal
Eltölte téged, minket félelemmel,
Ki kell ez ármányt irtanunk szivünkből.
És im az első lépést megteszem.
Rokonom, s királyom! mint a hat vezér
Árpádnak hajdan, úgy én itt neked
Hűséget vallok, s vérem folyjon el,
Ha gondolatomban árulás lakik.
Te légy az első, s fényes koronád
Homályt ne lásson általam soha.
Csak a min oly hű szívvel csüggök én,
Fogadd hasonló érzéssel te is
S adj a hazának boldog éveket.
László. Legyen felejtve hát a múlt előttünk,
S e hódolást fogadd el tőlem is;
Mert érzetem jó bátyáméval egy.
S mivel hitünkben kétséged szakadt,
Istenre, és jövendő napjaimra,
Melyekben üdvös éltemet reménylem,
Esküdve légyen hűségem neked,
Hozzá adom még, hogy mig ügyeid,
A nemzetéi lesznek, készen áll
Karom, s hadam kisérni harczodat.
Csak a kötést, s az ország harmadát,
Mely a szerint van birtokunk alatt,
Ne bántsa senki gőgje; mert azon
Halála fekszik annak, a ki bánt.
Ez minden, a min esküvésem áll.
De van még egy kérelmem, halljad azt is.
Ne mint király, úgy halld mint jó rokon.
Nézd, nem csak én, mind a kik itt vagyunk,
Ohajtjuk, s kérünk, hogy ne németezz,
S idegen tanácsra fellegvárt ne rakj:
Magának jó a külföd, és dicső
Lehet, ha tettek hírdetik nevét,
De jó, sokáig, nem lehet neked.

Ha fogy szerencséd, mint hajója-törtet
A csalfa tenger, úgy kilök magából,
S temetve ott hágy sajkád romjain.
Ezt kérve csak, s ohajtva mondom el.
Ha mind ezekkel jó szivedbe vészsz,
Kardomra metszem e napot neveddel,
S midőn leginkább tornyosúl bajod,
Leharczolom, mint első tartozást,
Halálodért halállal, véredért
Vérrel, hogy a hazának mentve légy.

Ernyei. Jó szók ezek, királyom, vedd kegyedbe,
S tedd, hogy ne kelljen többé tégedet,
És benned országunkat féltenünk.
Csak rajtad áll, hogy boldogok legyünk.
Áldott szövetség int, hajolj ölébe,
S pokolra szállnak aggodalmaink.

Salamon. Legyen meg, a mit mindnyájan kivántok,
S az összehangozó szivek között
Magam ne álljak, mint a szirt, merőn.
Hallgasson el hát a vád, Nándor is
Legyen felejtve, mely zavart hozott. —
Ti hívek vérrel, hívek esküvel,
Bátyáim, és ti honnom jobbjai,
Köszönöm, hogy elragadtatok heves
Indúlataimnak ál örvényiből,
S nem ütközettel: szóval végezénk. (Gézához.)
Fogd csendre vágyó bátya! jobbomat,
Békét ajánl az, és vesz tőled is.

Géza. Itt jobbom, oh király, itt szívem is vele.
Békét az Isten adjon hosszasan.

Salamon. (Lászlóhoz). Dicső vitéz, jó bátya! jer felém,
Add harczra termett jobbodat te is,
És kard helyett szorítsad jobbomat,

László. Vitézebbet már nem szoríthatok,
S ha ez királyi kéz nem volna is,
Mint bajnok azzá tennéd: nyujtsd ide,
Itt jobbom, itt a béke, s szivemen. (Kezét tartva.)
Maradjunk így meg, s jőjön fél világ,
Rendűlni nem fog honnunk általa.

Az urak. Sokáig éljen a magyar király,
Fejedelmeink sokáig éljenek!

Ernyei (magában). S te vigadozz, hazám.

Vid (félre). Hah! gyász reád.

Salamon. Barátim, e szives kivánatot
Örömmel hallom értem zengeni.
Köszönni úgy fogok, hogy gondomat

A béke-fentartásra szentelem.
Ím itt ajánlom két tanácsimat
Kezesűl ti néktek, bátyaim: Videt,
És Ernyeit, vigyétek tőlem el,
Hogy hinni merjék megnyugvásomat.

Géza. Válaszsz te is hát híveim közül.
S ha fölsüt ismét napja bús hazámnak,
Ha fellegink borúltát elveri,
Örülni fog hős Béla gyermeke,
Örülni fog minden magyar vele,
S áldás magasztal tégedet, király.

Az urak. Éljen, sokáig éljen, a király! (El.)

Ernyei (hátra marad). Sokáig éljen? egy ember élete
Ha jó, rövid, ha rossz, hosszú nagyon.
De rossz szivű nem volt Salamon soha,
S még is mi tört ki rajtad, agg kebel,
Mi fojtja meg benned az öröm szavát?
Gyanúk, nehéz gyanúk! szegény fejem!
Oh Salamon, a béke csendes napjait
Fogják-e élni honnosim, veled,
Vagy elvadúltan új veszélyre hísz,
Viszálkodások és csaták közé?
Szegény magyar! már önmagának is
Fél hinni, és kezest vesz, ád viszont.
De hadd legyen! talán használhatok,
S ha a gyanúkat így kiirthatom,
Tégy bár legundokabb vidékre, az
Erősödő hazában, öröm lesz életem. (El.)

(Fejedelmi lak Nagy-Váradon.)

Vid (magányosan). Inkább pokolban, annál század öllel
Mélyebben inkább, mint itt. Oh idők,
Kikben reményem fénye csillogott,
Vesztemre jöttök, s tüntök el.
Mily csúfosan végződnek álmaim,
Melyek az egekre vitték vágyamat!
Kaczagjatok setétség lelkei,
Hogy ajkamon nem tört ki szózatom,
S elcsüggedek a pálya kezdetén.
Ím, győz, gyalázatomra Ernyei,
És én irányát eszközöljem itt!
Nem úgy! forogjon vissza a kerék,
Fölbujtok itten minden lelkeket,
S hasznomra hajtom Géza udvarát.
De lassan, ösmerősim jőnek itt,
Talán ma többet végezek velök.

Szónok, Bikás, Petrud (jönek).

Szónok. Légy üdvöz itt ez új szállásodon!
Vid. Itt is királyom híve holtomig.
Szívből örülök láthatástokon.
Mi hír barátim?
Szónok (vállat vonitva). Szent a békeség.
Bikás. De jaj a vadaknak Béla két fiától,
Napestig űzik, mint napszámosok,
És én örömmel járok el velök.
Vid. Silány mulatság ez neked Bikás,
Inkább orosz vért ontanál, s neveddel
Hadd zengenének Kárpát bérczei.
Bikás. Haha! bizony jót mondanál te Vid,
De elfelejtéd, hogy segéd orosz vért,
Jó hit szerint, nem illik ontanunk.
Vid. Oh könnyü arról tenni. Látod-e,
Itt kel föl a nap, és ott nyugszik el,
Egy más világnak szinte vég határán.
Nem ott van a vég, a' hol kezdve volt.
Bikás. Szavadnál foglak, énnekem, mire
Lenyugszik a nap, háborút szerezz,
Ha csak akkorát is, mint egy hangyaboly,
Mert Istenemre bár! meg nem marad
Biharban tőlem egy vad is, ha még
Soká leszünk a béke börtönében.
Vid. Isten veled hát! jó vadászatot.
Tarts számot, a mit kértél, megleszen.
Petrud. Szónok, te nem jősz?
Szónok. Nem, csak menjetek.
Petrud. Ha háborútok kész lesz, híjatok.
Vid. Kezet rá Petrud: ezt kivánom én. (Bikás, Petrud el.)
Nem tréfa hangján, nyílt szived szerint
Mondd el, mi a hír, Szónok, mint vagyunk?
Szónok. Csak a mint mondám, szent a békeség.
Az élet nyugszik, mint a rossz fiú,
Kit anyja sok veréssel altat el,
És félve attól, hogy majd felriad,
Álommal öl meg, aztán ő hal el.
Vid. S így a betegség rajtatok halálos?
Ébredjetek föl!
Szónok. Kelts föl hát, ha tudsz,
Vid. Legszívesebben, csak hát keljetek. —
Mit mondasz ahhoz, a miről veled
Már volt beszédem?
Szónok. Mind jó, mind helyes:

Egy ország! egy király! mint mindenütt,
Nálunk is ezt ohajtom én, s ha már
Egy van, fölöttem kettőt nem birok,
Nem, nem kivánok birni, mint igaz;
De ehhez út kell, mód és alkalom.

Vid. Arról ne aggódjál, csekély dolog,
Csak tégy bizottá, hogy, ha kelletek,
Kész haddal álltok a király felére.

Szónok. Tarts számot, arra mindig kész vagyok.

Vid. Köszönöm, barátom, a király nevében.
Nekem csak ez kellett: de szólj miben
Lehet reményem e két társaidhoz?

Szónok. Mindenben, a mit én igérhetek.
Bikás csak addig méri a jövendőt,
A meddig éri kardjával: neki
Egy szikra kell csak, már felünkön áll.
Petrud komoly bár, még is titkon ég
S magasbra vágyó, s minthogy Ernyeit,
Vejét, királyunk tündökölteti,
Közelb kivánna ő is esni hozzá.
Ezekkel én majd könnyen végezek;
Most, hogy gyanút ne támaszszon beszédünk,
Eltávozom.

Vid. Járj boldogúl.
A mit beszéltünk, rejtsed kincs gyanánt:
Haszonnal fejtjük nem sokára ki.

Szónok. Légy rajta! én eljárom utamat. (El.)

Vid. Hatalmasan megy minden: még csak egy
Lépés van hátra: a harcz zendülése,
S egész hadakkal több van pártomon. (Bátor jö.)
Hah! Bátor, épen téged vártalak,
Ily karra is van szükség, nagy pedig. (Bátorhoz nyájasan.)
Ifju vitéz hová?

Bátor. Fejedelmeimhez.

Vid. Vadászni vannak.

Bátor. Még elérem őket.

Vid. Már messze vannak, el nem érheted,
S ha nincs okod sietni máshová,
Keltsük beszéddel a halott időt.
Beszédem úgy is volna rég veled:
Te, mint látszik, kerülsz, pedig
Hidd, nem kerestem károdat soha.

Bátor. Károm csekély is volna tán neked,
S minthogy beszélnem kényszerítesz, ám
Halljad: kerűlni társaságodat
Még több okom volt eddig, mint keresni.

Vid. Ezt megbocsátom. A hír sok gonoszt
Terjeszt felőlünk, s jókat is. Nagyon
Csalatkozunk gyakorta, s többnyire
Rossz híreket könnyebben elhiszünk,
Vagy félelemből —
Bátor. Nem Vid, a nemes
Szivű előbb hisz jót, mint gonoszt,
Rossz hírnek én örülni nem tudok.
Vid (félre). Hah! gyermek. (Bátorhoz.)
Erről most elég. Utóbb
Másképp itélhetsz tán felőlem, ifjú,
Te névvel bátor, szivvel bátorabb!
Hallgass meg engem; mert javadra szólok.
Te szinte még korán, s már is dicsőn
Léptél föl a világ elé, akard,
S a legderültebb polczon áll neved.
Vidám erő csillámlik arczodon,
S az égre lelked, mint nagy termeted,
Együtt serdültek szép sugár gyanánt.
Fejlő tehetségidnek érzetében
Rendíthetetlen állsz az élet utján:
Nincs, a mit el ne érne vas karod.
S te még is itt, homályban itt heversz?
Ruházva ily sok, nagy tulajdonokkal,
Hová temetnéd mind e kincseket?
Szűk hely van itt számodra, jer tovább,
A nagy világban kell nagyot keresned,
S ott járnod a dicsőség nyomdokán.
Bátor. Szűk hely, dicsőség, nagy világ: hiú szók.
Az erősnek a hely nem volt szűk soha,
S a gyáva tágas úton is szorúl.
A nagy körűl van nagy világ: kicsin
Bár mely világban a kicsin szivű.
S nem a világ lesz-e nagy mi általunk?
S kit tett a hely dicsővé ekkorig?
Vagy tán salárdság, rút agyarkodás,
Árulkodás, gyilok, s irígykedés,
Tesz nagy világot? Istenemre! úgy
A nagy világnál én különb vagyok.
Legyen kié bár, nem nekem való.
A hol becsűletem megférhet, ott
Elférek én is. (Menni akar.)
Vid. Lelkesen beszélsz,
De mért sietsz el? nincs tán sürgetőd?
Bátor. De van, Vid, nagyon is sürgető pedig,
Itten körűled nagy világ lehel,

Megvesztegetne még utóbb,
Sőt fojtja is már mellemet. (Mentében.) Talán
Egykor beszélünk még, de réz ajakkal,
S aczélos nyelvvel: addig is vigyázz,
Hogy el ne nyeljen itt a kis világ. (El.)

Vid. Ördög szülötte! már is hogy sziszeg.
A szélvész úrfi milyen pattogó.
De veszszen el bár, hármat már birok.
És a kezesség? annak vége lesz,
Ha ez bevádol csábitásomért.
Jól van, helyén van, épen úgy ohajtom:
Majd a zavarban könnyü lesz halászni. (El.)

László, Bátor (jönek beszélgetve).

László. S mikor beszélt Vid e felől veled?

Bátor. Csak épen most, hogy innen elmenék.
S ha nem tekintém tisztét, s e helyet,
Mely tiszteletben áll a jók előtt,
A mennyi rossz szót mondott, annyiszor
Elöltem volna minden életét,
Hogy jó nevemben kételkedni mert.

László. Jól tetted ezt, s hogy többet nem tevél,
Inkább becsűllek érte. Szólj, magad
Valál az első, kit kerűlgetett?

Bátor. Előttem Szónok, Petrud, és Bikás
Jövének erre, s Szónokot vele
Bizton beszélve leltem, hogy jövék.

László (kezét fogva). Te hű maradtál, Bátor. Ifjuságod
Csábíthatóbb volt, mint a többiek,
S te hű maradtál. — Menj, hídd Ernyeit.

Bátor. És eltemessem azt a bűn fiát?

László. Hagyd el, hitünkben áll kimélni őt.

Bátor. Oh bár hitünkben állna föld alá
Küldözni mindent, a mi ördögé.
Hűségem addig csorba, míg Vid él,
S míg őt pihegni látom, vétkezem,
Mert átkaimmal töltöm a napot.
Hagyd őt pokolra vernem, oh ne kíméld.

László. Nem, Bátor, az már nem lehet, nyugottan
Kell a dolognak végét várni. Menj,
Hozzá ne szólj, csak hídd el Ernyeit.

Bátor (mentében). Megyek; de most ez egyszer kénytelen.
Kár élve hagyni ily egy fő gonoszt;
Egy ilynek élte, melyet elszalasztasz,
Ezer halállal jő majd vissza ránk. (El.)

László. Hű lélek, azt te meg nem óhatod. (Leül.)
És így vagyunk már ismét, mint valánk.
A mit nagy ügygyel annyi jók füzének,
Megbontja könnyen azt egy álhitű.
De Vid közöttünk többé nem marad;
Mert bár hivek még főbbeink, idővel
Fog rajtok még is a hizelkedés:
Salamon kezesség nélkül is hihet,
S talán fog hinni; én e jámbor őszt
Szelíd szavakkal küldöm vissza majd,
S harag közöttünk nem lesz általa.
Ernyei (jö). Nagyságos úr, parancsolál velem.
László (elébe megy). Végy búcsút tőlünk jámbor férjfiú,
Kezességednek immár vége van:
Bár fájdalommal, megválunk ma még.
Ernyei. Ha meg kell lenni, ám legyen, s noha
Már vissza vágytam árva ős lakomba,
E hirtelenség még is megzavar. —
Itt köztetek jó napjaim valának.
László. Magad ha jöttél volna, Ernyei,
Haddal jöhetne érted egy világ,
Oly kedvesünk vagy, haddal védenénk.
De hitszegőnek itten nincs helye.
Ernyei. Itt hitszegő?
László. Ne bámuld, Ernyei,
Mindent megérthetsz. Mink csak egy harmadot
Birunk e honból, és ha Vid felét
Elcsábítgatja annak is, le kell
S tán véresen napunknak szállani.
Én elbocsátlak.
Ernyei. S mily ürügy alatt?
László. A mint magad legjobbnak gondolod,
Csak Vid ne szóljon; mert az kárt teszen.
Ernyei. Miért kellett ennek társomúl születni?
Vagy én, vagy ő, ne látnók a napot,
Végem közel, haj! s nyugtom nem lehet.
László. Mindannyiunknak sajnos ez, s szivemből
Szánlak leginkább tégedet: de ha
Jók sem buzognak, el vagyunk temetve,
Mert a gonosznak őrön áll szeme.
Menj hát, s nevünkkel tiszteld a királyt,
S ha mondod is, mért változánk meg így,
Mondhatd, hitünkben állandók vagyunk,
S a mint kötők, megállják a kötést.
Ezt mondhatod, s ha rossz neven veszi,
Légy csillapító, add tudtára azt is,

Ne mint izentet, csak mint hír szavát,
Hogy én sereggel várom őt, ha jő;
Mert Morva immár frigyben áll velem.
Ernyei. Rettenni nem fog attól a király.
László. Csak bár hevében hűljön általa.
Ernyei. Ah rossz napoktól tartok én megint.
László. Reméljünk jobbat. Rajtad most sok áll:
Fölűl erőnkön a mi van, ne víjuk,
Az Isten dolga. Intézd bölcsen el,
Tán hasznát látjuk.
Ernyei. Vajha úgy legyen.
Én szép reménynyel vettem itt lakást,
De most szivemben bánatot viszek.

HARMADIK FELVONÁS.

(Királyi lak Fehérvárott.)

Sophia, utóbb Salamon.

Sophia. Mely gyávaság ez! László s Géza már
Minden hatalmat elvesz a királytól.
Most visszaküldik régi híveit,
A hitszegésnek nyomva bélyegével,
S ő meg nem indúl, nem veszen boszút.
És én királyné? (Magához.)
Asszony, nem vagy az,
Férjed remegve tart királyi pálczát.
Nem rettegik, hah! már tisztelve sincs.
De még utószor megkisértem őt,
Ha van szivén, bár rejtve, férjfi tűz,
Tettekre gyujtom, hogy jeles nevét
Lánggal jegyezze a nagyok közé,
S én a dicsőnek hölgye, lássam azt.
Itt jő, mi méltósággal termetében,
De búval arczán, lágy gonddal szivén.
Fel! általam kell felserkennie. (Elfordúl.)
Salamon (jö). Kerülsz te is királyné, a komor,
Gyanús Salamont, te sem szivelheted:
De így van, a nagy ország gondjai
Gyakran lerontják házi kedvemet,
És csak tenálad enyhűl bánatom.
Mi ez? te félre fordúlsz? képeden
Idegenkedést szemlélek? oh hiúk,
Szerencsénknek vagytok csak árnyai,
Mosolygotok napunk derültekor,

S ha elborúl, suhanva hagytok el.
Sophia. Nem Salamon, oly tündér nem vagyok,
A jót, gonoszt, én érezem veled.
Örömidben örvendezve osztozom,
S ha fogy szerencséd, mondd, ne aggjak-e?
Salamon. Ha fogy szerencsém! oh hogy is ne fogyna,
Ha álmaidnak mindent elhiszesz. (Boszankodva.)
Ha fogy szerencsém, — hagyd el kedves ezt;
Lásd, ez nehéz szó most nekem. Tudod,
Anyám, ki értem aggódik ma is,
Ki gyámolítá gyermek évemet,
S még úgy hevertem, mint a néma kő,
Ő már fölöttem sírt hű könnyeket,
Szegény, tudod, beteg, nagyon beteg,
S tán nem sokára gyászát hordozom.
Sophia. És senki jobban őt nem szánja, mint én,
De őt bajából, mely korában áll,
Ki nem ragadják szíves bánatink.
Ő elmegyen tán, s gyászát hordozod,
S én nem sokára a te gyászodat.
S királyi társaid jármát hordozom.
Salamon (kifakadva). Tűz és halál! ki bánta tégedet?
Sophia. Ne oly hevülten! engem senki sem,
S ha jót akar, ne bántson senki is.
De téged? oh még kérdheted! rokon
Fejedelmeid, mi tetszik, azt teszik,
S te még királyi névvel kérkedel?
De kérkedjél bár, elfogyott erőd.
Itt vannak im csufodra emberid:
A tűzeszű Vid, s jámbor Ernyei,
Kezesek előbb, most elcsapott herék,
S te itt sem érzeted hatalmadat?
Oh most világosan látom, s tudom,
Hogy a király, és nem király között
Oly a különbség, mint az orcza, és
Álorcza közt van. (Hirtelen elsiet.)
Salamon (iszonyodva). És az ő vala?
Ez hölgyem volt, és ő mondotta ezt?
Asszony miért nem vagy te szörnyeteg,
Miért nem sárkány, hogy megöljelek,
S egész dühömmel véredben fürödjem?
Kigyói nyelv! de mit tegyek vele?
Ha mint porondot, úgy elzúzom is,
Csak annyi, hogy férget tiportam el. (Csendesedve.)
De ő, de ő szólt illyeket nekem!
Hisz én szeretve csüggék életén.

Azt gondolván még gyermek, a regék
Világa égvén lelkem éjjelén,
Azt gondolám, majd egykor elmegyek,
Bajjal kivívom a királyi nőt,
És küzdve, tűrve járok hír után,
S ha majd ki lesznek víva harczaim,
Azt gondolám, megnyugszom hű ölén.
Ha bánat érne pályám vas szakán,
Azt álmodám, óh csalfa bűnös álom,
Hogy majd vigasztal, hogy szivére von.
Igen! ha csókja öldöklő lehetne,
Megölne csókkal, csak hogy töltse kényét,
S ha már nem lennék, megsiratna tán.
Oh asszony! asszony!
De jól van! én hát rettentő leszek.
Felöltöm a halálnak fegyverét,
Hogy tartományok rengjenek dühömtől,
És vér fakadjon minden léptemen.
S te is, te asszony, a kit szülni fogsz,
Vérben fürösztöm gyermeked kezét,
Hogy szörnyüködve menj felé, ha sír,
S míg esdekelve földre nem borúlsz.
Megszünni nem fog ingerelt dühöm.
Pokol! te halld meg, néked mondom ezt.

Ernyei, Vid (jönek).

Vid. Hah most van eltalálva, most lehet. (Salamonhoz.)
Uram, parancsolál?
Salamon. Semmit sem — de még is,
Menj, és kövess el mindent, érted-e?
Mindent! csak jót ne, semmivel se jobbat,
Mint egy kibérlett ördög elkövetne.
Menj, s nem sokára hírrel jőj haza.
Ernyei. Fölséges úr!
Salamon. Nem, nem, nem Ernyei:
Az nem vagyok már, hozz nekem hadat,
Egy nagy hadat hozz.
Ernyei. Majd másszor jövök
Te most beteg vagy, lelked az nagyon,
Máskor jövök majd.
Salamon. Máskor, Ernyei?
Te ezt nekem még nem mondtad; de menj,
Ne szólj, ne semmit? mert minden szavad
Egy órát öl meg.
Ernyei (esengve). Oh csak hát Videt
Híhassam vissza.

Salamon (megütközve). Hah Videt? Videt!
Menj hát, hídd vissza, és te gyűjts hadat.
Had nélkül hozzám többé meg ne jőj. (Ernyei el.)
Most én vagy Géza, első dolgom ez. (El. Ernyei visszajö.)
Ernyei. Oh minden késő! Vid már elrohant.
Én elmegyek, s vagy halva ott veszek,
Vagy e szem többé nem lát víg napot. (El.)

Ingoványban.
(Egy puszta hely fákkal körülnöve.)

Vid (jö). Elküld dühében a boszús király,
Most a mi tetszik, azt teszem szavával.
Külföldre indúlt László, s Géza itt
Vadászva tölti árva napjait.
Vadászatán őt könnyen megnyomom.
Fogadva vannak immár emberim,
S ha jó szerencsém hátra nem marad,
Kiirtom e gyülöltem nemzetet,
És romjain teremtek birtokot.
Mily szép remény az ország harmada!
Vagy hát örökké csak kivánjak, és
Kivánatim dúlják el lelkemet?
Nem, a természet engem másra szűlt.
A gyenge, oh mi könnyen élhet az,
Kit nem vezetnek nagyra vágyai,
S elégszik avval, a mit bir keze.
De én, hevemben dörgő háború,
Veszélyt keresve, aggok, nyugta nincs
Lelkemnek, és testemnek itt alatt.
Elő! Elő hát! Géza veszszen el,
S vesztén nagyítsa fényét csillagom. (El.)

Bátor (vadászdárdával).

Bátor. Eluntam ezt is. A szegény vadat
Fölverjük álmából: nem nyughatik
Sem a ligetben, sem hűs berkein.
Azonban a sok embervad fene,
Agyarkodással büntetetlen él,
S a föld tekéjén szélt hosszat rabol.
Mi ez? mért jő ez álorczás csapat?

(*Vid* harmad magával jö álorczásan. *Bátor* elrejti magát.
Azok nyilaikat elöszedik.)

Nem jót jelenthet. A böcsűletes
Szándék nyilt arczczal áll elő. De várjunk,

Talán kisűl majd, mit keresnek itt.
(Jobban a fák közé huzódik.)

Vid. Itt várjuk őtet. Erre kell majd jőnie,
Ha visszatér. Meghuzzuk itt magunkat,
És a homályból lőjünk ellene,
Hah! emberek, ha jól visz íjatok,
Olyan torunk lesz, milyen egy vadásznak
Sem volt Nimród apánktól ekkorig. (Félre.)
Leszen torunk, hogy megrendűl belé
Országotok, s a vendég sírva tesz
Szájába vérrel ázott étkeket,
És béke lesz, ha mi már uralkodunk.
(Nyugtalankodva jár föl s alá.)

Bátor (magában). Hah ördög, hogy le nem szakad
A bűnvivő föld poklokig veled!
Élsz, és az ég nem hajlik ál fejedre,
Hogy összezúzzon téged, átkozott;
El innen, el veled pokolra, ott
Uralkodó lehetsz, hitvány, nem itt,
Hol a kegyesség mennyből szállva jár.
(Kardot húz, s dárdáját baljába veszi.)

Vid. Nem jő, talán nem is fog jőni. Oh hogyan
Emészt a várás! minden pillanat
Egy álmot öl meg éjeim javából.
Vesztét szeretném látni, s nem jön el!
Most add elő őt ég, föld, vagy pokol,
Végig szolgálom érte a halált,
S az emberekkel föl nem támadok,
Csak ez legyen meg. — Mely soká marad!

Bátor (kirohan). Nem, nem marad sokáig: itt vagyon,
Átkot, halált hoz rátok, gyilkosok. (Vidhez.)
Szállj szembe ördög, téged vár vasam.

Vid (megdöbbenve). Hah el vagyunk árulva, fussatok.
(Futnak. Bátor az egyiket utóléri.)

Bátor. Te veszsz hát, czimbora! (Leveri.)
Félszeg vitéze ördög mesterednek,
Hol van most poklod, hogy belé lapúlj?
(Az álorczás föl akar kelni.)
Féreg ne moczczanj! szörnyet halsz, ha csak
Gonosz fejed hajszála moczczan is.

Álorczás. Uram, kegyelmezz, csábított vagyok.

Bátor. Az? oh ha csábítás kell néked is! —
Kelj, s vesd el a födélt czudar,
Hadd lássam undok arczodon
Pokolsetétü bűnös lelkedet. (Az alakosnak letepi álorczáját.

Ha jól ösmerlek, félördög, te vagy;
Azért jövél, hogy megtanítsad a
Magyart orozva ölni; hogy remek
Művűl megöld a csüggedők reményét,
A boldogítót, s tort üss csontjain,
Örömödre, gyászunkra, s most remegsz;
Tüskéken égsz, csak mindent meg ne vallj.

Az álorczás. Uram, kivallok mindent, csak ne bánts.

Bátor. Lódulj. Halálba lépsz, ha félre lépsz.

(Ellöki, s utána megy.)

Szónok, Bikás (jönek).

Bikás. Mi mennykőt hajt ez? Nézd, csak nézd, egész
Poklot magára vette..

Szónok. Még pedig
Fordítva azt is, mint a rossz ruhát,
Melynek kül színét elnyűtte már.
Ez egy kan ördög.

Bikás. Egy szegény kakuk,
Ki más madárnak fészkében rakott,
S most rajta kapták; nézd, hogy elpirúl.

Szónok. Csak hogy hajába megy mind a pirosság.

Bikás (Bátorhoz). Hol vetted ezt a mérges vőlegényt?

Szónok. Te jó vadász vagy Bátor, van vadad.

Bátor. Ne mondd, ne add rá ezt a szép nevet.
Én embert fogtam, tudjátok, mi az?
Fogat vigyorgat a vad, s szarvat ölt,
Ha ellened jő, vagy körmét feni.
Még a kigyó is megszisszeg; de ez,
Ezt nézd meg, csendes, néma mint az éj,
Kész elheverni ronda gaz között,
S tiporhatsz rajta, meg sem moczczanik:
De menj csak el, kinyitja gyík szemét,
S mikor mulatnál, akkor ér nyila,
S megöl mérgével. Oh ez drága kincs
Kérlek, viseljetek rá gondot, én
Itt termek ismét, Gézához megyek.

Szónok. Menj balra itt ez úton, megtalálod. (Bátor el.)

Bikás. Jól útasítod, ott már nem leli.
De jer, mulassunk addig, nézzük ez
Ágról szakadtat.

Szónok. Hagyd el most, Bikás.
Én mást gyanítok. (Az álorczáshoz.)
Czirmos, lépj idább.
Valld meg, ki küldött?

Álorczás. Engem senki sem,
Viddel valék itt.
Szónok (bámulva). Viddel? és miért?
Álorczás. Nincs mit tagadnom, rajta kaptatok,
Gézát megölni —
Szónok (hirtelen). Hallgass bűnhalom!
E szót ne hallja többé senki tőled;
Mert dobra húzom minden bőrödet.
Gondolkodik, Bikáshoz titkosan.)

Vagy mint itéled, nem jó volna-e
Varjak étkét elszalasztanunk?
Bikás. Miért nem? szaladjon, ott is megtalálják.
(Az álorczáshoz.)

Eredj te kormos bőregér, eredj,
Vagy bár repülj el; mert ha testeden,
A mennyi rongyod, szárnyad annyi volna,
Túl járnál eddig már az égen is.
Szónok. Menj hát, ne késsél. Vidnek elbeszéld,
Mi történt rajtad. Menj, ne tétovázz,
Mert itt megölnek lelkestűl: szaladj.
Álorczás. Köszönöm, talán még megszolgálhatom. (Elfut.)
Bikás (utána nézvén). Hogyan repűl az átkozott, tudam
A hol megfordúl, lesz ma fergeteg.
De itten úgy is döghalált okozna,
Csak hadd szaladjon.
Szónok. Bátor jő, vigyázzunk. (Bátor jö.)
Szónok. Jó Bátor, a te foglyod elszaladt.
Bátor. Mit? elszaladt?
Bikás. Mint a sebes szél, volt, s nincs: elrepűlt.
Bátor (kifakadva). Gyávák!
Bikás. No no! ne oly mohón, legény.
Szónok. Bőrünkből tán csak nem metszed ki őt.
Bátor. De lelketekből! Villám, és pokol!
Én elhozom lezúzva, eltiporva,
Mint a beteg légy, már csak szédeleg,
S itt két vitéz áll, s most ő elszalad?
Gyávák valátok, (kardot üt) kardom a tanú!
Bikás. Becsűlet benned úgy egy szikra sincs,
Ha illyeket szólsz.
Bátor (kardot rántva). Oh ha kell, Bikás,
Én homlokodra oly becsűletet
Írok vasammal, hogy ledőlsz bele.
Bikás (kardot rántva). Jer hát, te büszke gyermek, jer neki.
Petrud (jö). A fejedelem itt van! csillapodjatok.
Géza (jö). Mi ez? mi háború van köztetek?

Ellenfelünkkel béke van, s Opos,
S Bikás, ti harczot kezdenétek-e?
Bátor. Uram, bejő egy gyilkos czimbora,
Orozva, hogy megöljön tégedet,
Én elfogom, s míg érted futkosok,
Ők elszalasztják.
Géza. Hallatlan dolog!
De ennek is meg kelle lennie.
Bátor, köszönve mondom, hogy szivemben
Örök betükkel irva van neved. (Szónok- s Bikáshoz).
Ti nem valátok rólam gondosak.
Szónok. Nem fejedelem! hallgass meg minket is.
Bátor közénk egy félhalottat űz,
Egy összezúzott embert, s nem tudók
Felőle azt is, hogy rád czélozott.
Ezt hagyja nálunk Bátor. Sír, nyöszörg,
A port harapja, mink csak azt vigyázzuk,
Hogyan hal el majd; akkor felszökik,
S mint a sebes nyil, elvész, elszalad.
Bátor. Oh mely beszéd ez!
Géza. Hagyd el ezt, Opos,
Az, a ki most mentségül tégedet
Küldött, ezentúl küldhet másokat.
S ha úgy akarja, el nem pusztulunk,
Másutt vigyázva járjatok ti is,
S minden gyanúst elömbe hozzatok.
(Elmennek Bátoron kivül.)
Bátor. Nem! ezt ki kell még küzdenem velök.
Világ, világ! te fondorúl fizetsz.
Megtermed a bűnt, sűrű gyom gyanánt,
És a ki azt serényen irtaná,
Sokkal gyülöltebb mint a bűn maga.
(Jolánka énekelve s virágot szedegetve jö.)
De mely dicső kis lány közelget itt?

Jolánka.

Azt kérded-e hősfi, hová megyek én,
Bujdosva nem ősi határok ölén.
Én Bodrogi barna leányka?

Itt messze nem ősi határok ölén
Szép ifjú virágokat itt szedek én.
Költözve hazámba, hazámba!

Oh lányka hazádba ne menj te be még,
Lásd vészszel ölelkezik ottan az ég,
S hű kar nyilik itten elődbe.

Nem, hősfi, hazámba te jer be velem,
Bár vészben is, ott lobog a szerelem,
Hű kar nyilik itt is elődbe.

A kék virág is szép, a sárga is szép:
Kész a bokréta. (Föltekint.) Ah, de hol vagyok?
Már uti társim messze elhaladtak.
(Bátort meglátván, megrezzen, s elejti virágát.)
Hah!

Bátor (közelitve). Szép leányka, szép s jó, mint az ég,
Hová való vagy?
Jolánka (elsietve). Puszta Széphalomra.
Bátor. Szép Rába táján?
Jolánka. Nem, tovább, tovább.
Bátor. Körös mentében?
Jolánka. Ott sem.
Bátor. Oh ne menj hát.
Csók a vadász szép bére a ligetben.
Jolánka (visszanézve, magában).
Ah mely vitéz ez, ah mely szép vitéz (Bátorhoz.)
Isten veled te szép vitéz örökre. (Elfut.)
Bátor (a virágot felvevén).
Örökre? Nem, te kedves kis teremtmény,
Örökre Bátor húcsút nem veszen
Légy bár vidéken a vég Szenderőnek,
Vagy fenn Pozsonynak legfelső határán,
Én megkereslek, meg! ha földi vagy.
Milyen cseréi vannak életemnek!
Előbb egy ördög járt előttem itt,
Most angyalarczczal egy tűnő leányka
Leng el, s tavaszt nyit lelkem vad telén. (El.)

(Szekszárd.)

Salamon s Vid.

Vid. Ha szabad hivednek tudni szólj uram,
Miért borong igy bús pillantatod?
A földre mért sütöd le arczodat,
Te, kit dicsőség int az ég felé?
Salamon. Az ég felé? ne mondd szemembe ezt.
Alattomosság a te kedvesed.
Int a dicsőség, és te földre húz ;
Ha égi szárnyán ég felé török.
Midőn velőmben lángözön lobog,
S halálos vészszel háborog szivem,
Te akkor eljősz, mint a bűn az éjben,

S intést csikarsz ki. Adtam, s elhagyál,
Mint a szedett fát elhagyál lopóként.
Mért tetted azt, Vid, mondd, mért tetted azt?
Meg kelle járnod minden bokrokat
A jó vadásznak békes erdejében,
Lappangva kelle csúsznod berkein,
Hogy a mulatkozót titkon megöld,
S gyalázatot hozz vissza. Elsuhant
Előled üldözötted, s most egész
Hazában így zeng a pártoskodás:
„Orozva, titkon üldöz a király."
Hah! üldöz, üldöz s nem talál nyila:
De szégyenében agg a szív, s szakad.

Vid. Királyom, mindent hasznodért miveltem.

Salamon. S káromra voltak minden tetteid.

Vid. Parancsod ellen nem tevék soha.

Salamon. De ki volt, beszéld el mérgem ingere?

Vid. Buzgón kivántam boldogultodat,
Bocsásd meg a nagyon hű szolga vétkét.

Salamon. Bocsássam úgy-e? s megbocsát nekem
Országom, a lélek, a világ?

Vid. Ki néz azokra?

Salamon. Ha! tudom, te nem;
Mert rajtam égnek tévedéseid.

Vid. Hát rajtam égjen minden, oh király.
Mint eddig, elbirok még mostan is
Ha kell, s lehetne, érted száz halált.
Im itt előtted, és az ég előtt
Szórom magamra bűnöm vádait.

Salamon. Mi haszna halljam ismét, a mit úgy is
Búval tapasztalt sok veszett napom?

Vid. Hát büntetésed rajtam! a miket
Balúl tevék, büntess meg mindenért.
Vagy nincs-e, melyben agg kigyó sziszegjen,
Pokol szabású szirtes börtönöd?
Temess el abba oly mélyen, hogy a
Pokol lehallja bús nyögésemet,
Hogy a pokolban ülő fúriák
Kaczagva rázzák meg bilincsemet.
Vagy nincs halálod? melly érted buzog,
E lángoló szív itt van, üssed át!

Salamon. Valót beszélsz-e, vagy játszol velem?
S ha most szavadnál foglak? — Nem, te már is
Halál homályát izzadod, s szemedben
Húnyó világként űl a félelem.
Nekem halálod nem kell; volna másé,

Úgy, tán ha bűn is, tán úgy kellene.
De tégedet, Vid, téged, s illyeket
Féreg gyanánt csúszsz bár el útamon,
Meg sem tapodlak. S most büntesselek?
Örvénybe síklunk, s most kérsz büntetést,
Mikor merülve ingad a hajó?
Ha bajba hoztál, húzz ki, mondj tanácsot,
Mert büntetésed rajtam nem segít.

Vid. Tudod, hol egység nincs a fölött,
Ott boldog ország nem leszen soha.

Salamon. Ez mind igaz, de mért beszéled ezt?

Vid. Te, s a fejedelmek rosszul állotok,
Rosszúl, az ország csak sínlődik így,
Díszét, nyugalmát el nem érheti.
A mit te tennél, azt ők nem teszik,
S ellenkezés van mindig köztetek.
Százszor beszéltem, százszor mondom el még:
Két napnak a nagy égen nincs helye,
Nincs két királynak egy nemzet fölött:
Vagy Géza száll, s te fenn uralkodol,
Vagy téged ejt el, s ő uralkodik.
Hagyj egy tanácsot hatni most szivedbe,
Ha kedveled királyi fényedet:
Először is Gézának halni kell.
Válaszsz nyugalmad és halála közt.

Salamon (gondolkodva). Én! és fölöttem a Mindenható?
Ott fenn, dicsőségének szent egében
A fellegek közt, földön, tengeren
Ott fenn van ő, és itt, és mindenütt. —
Ember! teremtmény, s romlandó te is,
Mint én, s akármely rab, bilincse közt,
Ösméred a mennydörgetőt fölöttünk,
Az égborítót, a földrengetőt:
Ösméred őtet, a halál urát?

Vid. Az a nagy Isten, áldassék neve;
De ő hatalmát itt kezedbe adta.
Én már az útat megkezdtem, te végezd.

Salamon. De mért halállal? a mi békeségünk
Szépen virágzott. Vid, te ördögöm vagy.
(Vid boszúsan távozni akar.)
Megállj! ha kezdted, végezd el. — De mért,
Mért van különbség fény, s homály között.
Ha én csak a homályba nézhetek?
Mért nem lehet tennem semmit is,
Midőn tennem veszély és kározat?
Vid! Vid! hozd vissza frigyemet megint.

Vid. Láttad, hogy az nem tartós köztetek.
Ne gondolj mást: Gézának halni kell.
Salamon. S halála mindent eltemet talán?
Vid. El a viszálkodások magvait.
De csended úgy is nem soká lehet:
Haddal közelget László morva szélről.
Salamon. S László közelget?
Vid. Hírét hallhatod.
Salamon (nevekedő bámulással).
Vid. Haddal, morva haddal,
S vagy készülsz, vagy nem, meg kell küzdened.
Salamon. Küzdés elől én nem futék soha.
Vid. Csak hát szakaszd meg. Géza Váradon
Magányban van még, most elnyomhatod.
Aztán fölállhatsz László ellen is,
S tapodva vannak ellenségeid.
Ha vársz, az ország omladékain
Kell majd emelned fénylő székedet,
És a rokonvér vesztesége által
Gyengülve külső oltalomra jutsz.
De most mi kell több, mint egy pillanat,
Hogy összegyüljön víni kész hadad,
Melyet javadra titkon rendelék?
A pártolót most könnyen elnyomod,
Jobbágyi vért sem ontasz, s gondodat
A gyors Dunának, szélnek adhatod.
Salamon (habozó elszánással).
Nincs semmi hátra, végezd dolgodat. (Vid el.)
Hah, mint rohan ki! Ezrek élete,
S halála késik minden nyomdokán;
S én itt maradtam, mint a bú, magam.
Kell hát rokonnak vérét ontanom?
Rokonnak vérét! oh hol Ernyei!
De el! ki innen, itt ez a tető
És a falaknak terhe rám szakad. (El.)
Apát (jö). Mi ez? halottak, élők Istene!
Lelkemmel a pokolhad játszik-e?
Vagy mind valóság, a mit hallok itt?
Hallatlan ez, s gyász, oh hazám, neked.
De nem! Talán még Géza nem vesz el.
Én a veszélyről hírt irok neki,
S tüstént lovászom által küldöm el.
(Az asztalhoz megy, s megirja levelét.)
Innen kitudhat mindent, és ha egy
Ember serényebb, mint egész sereg,
Még jókor intem a veszély előtt.

Szent Isten, és ti égnek angyali,
Vegyétek pártúl e csekély irást,
Hogy menjen a hűségnek szárnyain
Ahhoz, kiért e bús szív félve ver! (El.)

(Erdös táj.)

Géza, Bikás, Szónok, Petrud (jönek).

Géza. Itten nyugodjunk. Nyugszik a nap is már.
Végső sugárai most enyésznek az
Erdős tetejű halmok domborán.
Oh vajha kelte oly csendes legyen,
Mint most előttünk kedves alkonya. (Körülnéz.)
De hol maradt el Bátorunk? Talán csak
Új ritkaságot nem fogott megint?
Szónok. Pedig, ha nem csal messziről szemem,
Alig ha úgy nincs.
Petrud. Egy idegen lovag
Léptet nyomában.
Géza. Mondom, nyugta nincs.
Ilyen szemes, vitéz, hű emberem
Ha kettő volna, sárkányok között
Mernék alunni, s tigrisek tanyáján;
Mert ez megőrzi minden léptemet.
(Szónok, Bikás boszankodnak.)
Először lelke, mint a sas szeme,
S előtte titkon semmi nem marad. (Bátor jö.)
Bátor, mi ujság? mit hozál nekem?
Bátor. Kárhozva kell, akármely bűnömért
Kárhozva lennem: én neked gonosz
Hírt hoztam ismét.
Géza. Olly igen gonoszt?
Ha jól megértjük, tán nem oly gonosz.
Bátor. Oh bár ne lenne. Itt van a levél,
Vilhelm apáttól hozta e lovag.
Géza. Vilhelm apáttól? az hű emberem.
De mit jelenthet? mint a szemfödélhez,
Rettegve nyúlok hozzá. Mond előbb
Szóval, mi hírt küld a szelíd apát?
A lovász. Uram, kevés szót mondott az; de sírt,
S fehér szakállán gyöngyözött le könnye.
Azt mondta: „Józsa, menj, ne nézz napot,
Mig helyre nem mégy, éjszakát ne nézz.
Sas szárnyain ne, mert az is kifárad,
S míg gondolat lesz benned, meg ne állj.“
És, Isten látta, én jól jöttem el:

A nap kifáradt, és alunni ment,
Az éj elunta álmát, s fölriadt,
Lovam kidőlt, s utána másik is;
Én megmaradtam útamon hiven;
A többiről tudósít e levél.

Géza. Eredj Opos, viselj gondot reá,
Hogy e legénynek dolga jól legyen.
Jutalmazatlan el ne menjen az,
Kit ennyi hűség sürget utain. (Bátor s a lovász elmennek.)
Lássuk, mi hírrel lep meg a levél. (Olvas.)
„Elvesztenek, míg László visszatér,
Ha kész sereg nem áll oltalmadúl."
Nem volt elég, hogy a vadászaton
Titkon keresték vesztemet. Nem, oh
Most már sereggel jőnek ellenem.
Tündér, agyarkodó, csalárd világ,
Mit nem fogunk még érni színeden?
Testvérek ellen támadt háborúm,
De védelemmel tartozom magamnak.

Szónok. És hát ha e hír, mint ohajtom is,
Csak álmodott e hír?

Géza. Nem, Szónok, ne bántsd
Ösmert hivemnek meghiszem szavát.

Bikás. Nem úgy itéljük —

Géza (szavába vágva). Hagyd el most, Bikás,
A mely időt így vesztünk el, halállal
Váltjuk meg később. Szedjetek hadat,
Nem árt, ha nem kell, megmenthet, ha kell.
Siessetek: mértékünk függve áll,
Lebillenünk, ha had nem támogat.

Szónok. Tettünk mutassa, mint vagyunk hivek.

Géza (a vadászokhoz). Ti is, kik eddig a vadak nyomán
Kedvtelve jártatok velem, nagyobb
Csapásra ártóbb fegyvert fogjatok.
Eddig vadakkal ütközénk: rokon
Vért kell ezentúl ontanunk. Az Isten
Bocsássa büneinket: jőjetek.
(Elmennek. Szónok, Bikás, Petrud hátra maradnak.)

Szónok. S mi hogy leszünk? hogy áll tanácsotok?

Bikás. A mint egyeztünk Viddel, úgy marad.

Szónok. S Petrud?

Petrud. Mondtam már, én is átmegyek,
Szavammal én nem szoktam játszani.
Kétszáz lovast, serényet, mint madár,
Viszek magammal, mind erős nyilast.

Bikás. Száz barna hajdú már rég kész hadam,

Hozzá vetek még százat, és velök
Nem Váradot, de Váradnál nagyobbat,
Nagy Tátra minden bérczét fölverem.
Szónok. Bajtársak, azt a jó időre bizzuk.
A mennyit érhet, most tegyen kiki,
Ha Viddel értekeztünk, a királyt
Hatalmasítsa népünk tábora,
S olvaszsza egygyé megszakadt hazánkat. (Elmennek.)

(Mezei lak.)

Csatás (fegyvereit szedegetvén). Le innen a szegekről fegyverin
Elmúltak már a rozsda napjai,
Elhúnyt apák vasát a gyermek ölti fel,
S majd honfi vér setétlik bús hegyén.
Istenre mondom! bár nem rettegek,
És nézni, míg a harcznak vége lesz,
Hogy részt ne vennék gyász munkáiban;
De fölver a baj, a hit kényszerít.
Hitem királyom pártjához kötött,
S én a királyért harczolok. Ki ez?
Hugom közelget, az ne lásson így. (Lerakja fegyvereit.)
Jolánka (jö). Mit rejtegetsz előttem, bácsim? ah
Jól sejtem én, miben fárad kezed.
Te oly sokáig elvalál, s alig
Szóríthatott meg reszkető karom,
Alig beszéltem szív szerint veled.
S már új veszélybe készülsz titkosan. (Szomorodva.)
Szegény hugod remegve éldegel
Ezen lakatlan tájban nélküled,
S te, durva küzdő, még is elhagyod.
Csatás. Egy hű cseléd marad itt oltalmadúl.
Jolánka. Oh a szegény öreg, mit ér az itt?
A fény ijesztő nappal, éjjel a
Sürű homálytól retteg, s rejtezik,
S eloltaná a mécsvilágot is,
Hogy a setétben bujdosó gonosznak
Ne legyen vezére hajlékunk felé.
A jámbor, áldja meg jó Istene,
Hű nagyon is, és gyakorta még nekem
Kell bátorítnom, hogy ne féltsen úgy.
S te most egyetlen gyámolom, tova
Más tájakon szédelgesz, engemet
A vad magányban hagyván sínleni.
Csatás (magában). Kemény idők: hogy máskép nem lehet.
Jolánka. Ég, föld van itt előttem, semmi más.
Még a madár is félve reppen erre;

Csak az undok éjnek baglya látogat meg,
S félénk szivünkbe rettegést huhog.
Ha vad szelek suhognak, vagy dühös
Zivatar közelget puszta dombjainkról,
Gyanus eszünknek végitélet az.
A záporokban csüggedés szakad ránk,
S azt hiszszük, mert más nem talál közel,
Tanyánkat minden villám fölveri.
Oh mint kivánom ekkor, jőne bár
A bajnok ifju rettegő hugához;
Csak azt kivánom, bátya, hogy te jőj,
Te jősz, s megint mégy a hegyek sasával,
Földünkre gondod nincs, s tekinteted,
Irányod a nap, felhő lakhelyed.

Csatás (félre). Isten tudod, hogy érte fáradok. (Jolánkához.)
Ne légy, Jolánka, illyen nyugtalan,
Ne kivánd, hogy a villongó férfi szem
Könyekre nyiljék, s hogy merész szivünk
Pihegve nyögjön a szűk vért alatt.
Bátyádnak érző keble megszakad.
Bizzál az Istenben, vigasztalást
Az ád, ha én távol vagyok.
S majd máshová is viszlek én: helyet
Találtam immár a városban: ott
Békével élhetünk és biztosan.
Csak a csatákból térjek meg, panaszra
Nem lelsz, Jolánkám, több okot.

Jolánka. Nem? ah
De a csaták, az átkozott csaták!
Ha áldozatjok lészsz. (Félre.) És Bátor, ah
Ha az lesz ő is, árva lesz Jolán.

Csatás (kezét fogván). Leány, az Istenért mi lelt? beszélj.

Jolánka. Nincs semmi baj; ne aggódjál, Csatás!
Nem háborít meg többé bús szavam.
(Nyájasan simul bátyja ölébe.)
Majd egykor a felhőkön túl, együtt
Én is, te is szelíden nyughatunk.

Csatás. Szegény Jolán, hogyan hagyhatlak el?

Jolánka. Csak menj, ha menned a sors rendelése,
Viseld el épen a harcz vas ruháját.
Én, míg halállal küzködik karod,
Halálos félelemmel küzködöm,
S epedve nézek a bús táj felé. (El.)

Csatás. Áldott szelid lány, a te sorsod ez.
Mért nem tehetlek csillaggá, hogy itt,
Itt hordanálak élő szivemen,

S megőrzenélek, mint ezt, téged is.
De menni kell, a csendes éj mulik,
S a hajnal ott vár mint egy sírhalom
Köddel takarván két had táborát.
Elő, elő hát fegyverek! (fegyverkezik) sokat,
S tán jobb csatákon hordtak őseim,
Most én visellek, el ne hagyjatok. (Indultában.)
Ne sok szerencsét, Isten! csak halált ne,
Hogy e szegénynek éljen gyámola.
(Elmegy, Jolánka nem sokára visszajö.)

Jolánka. Eltávozott már, s ah mi hirtelen!
Magam maradtam, vagy jaj nem magam,
Választhatatlan társam a halál,
Bátyám halála, s Bátorom halála.
Közel fenyéren nyugszik a sereg,
Ott jőnek össze ösmeretlenűl,
Fölrántva egymás ellen kardjaik,
Sziveik megosztva két fölség között.
Ellenkezők, mint ártó fergeteg,
Mely két világ dühével összecsap.
Ah! a testvért ki menti meg nekem?
Ki menti meg szivem szerelmesét?
Mért Bátoromnak meg nem mondhatnám,
Hogy az, ki ellen kardja vonva van,
Testvére annak, a kit ő szeret?
Mért esdekelve nem szóltam Csatásnak,
Hogy bús hugának kedvesét ne bántsa?
Most majd betoppan ádázan Csatás,
Hős vért mutatva gyilkos fegyverén,
S talán az kedvesemnek vére lesz;
Vagy Bátor meglep itt, s midőn
Nyakamban ölti karjait, talán
Csatásnak vére fagy meg keblemen.
Irtóztató! tovább nem nyughatom.
Künn a szabadban bujdosom feléjök:
Oh tán, ha látja bátyám szánatos
Bajában a testvért, nem öldököl:
Ha sejti a szerelmest Bátorom,
Lágyulva nyúl kardhoz, s nem öldököl.
(Fátyolt von fejére, s menni készül.)
Kedvezzetek most, hold és csillagok,
Derűljön a hegy ormán fényetek,
Hogy lássa hugát a távozó,
Hogy a hős lássa kedvesét.

Az öreg (belép). Hová ez álnok éjben, asszonyom,
Hová ragadnak bús indulatid?

Maradj, közel van a tábor, veszély
Érhet, ha megtalálnak látni.
Jolánka. Nincs
Mitől ijednem, nincs mit vesztenem.
Bátran fogom szemlélni a csatát,
Mely porba dönti boldogságomat,
Az öreg. Oh hát ezért aggódtam annyiszor,
Hogy most magad keressed a veszélyt;
Maradj, az égre kérlek, asszonyom,
Hűs szél lebeg künn, meg fog ártani.
Jolánka. Keblem tüzét az meg nem hűtheti.
Az öreg. Ha a lapályról bátyád szemre vesz —
Jolánka. Bár venne szemre, szólanék vele,
Még egyszer szólnék, aztán nem soha. (El.)
Az öreg. Elhágy, de én őtet el nem hagyhatom,
Ha veszni tér is, nyomdokán leszek. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Kemei sík, Géza tábora.)

Bátor (fegyverben). Mi tévedez szerelmem halmain?
Széllel lebeg fehérlő köntöse,
S fején lobogva játszik fátyola. (Merőn néz.)
Ha ő, bizonynyal ő, az én Jolánkám,
Egyedűl lakója puszta Széphalomnak.
De mit bolyong ott oly magányosan?
Kémelve néz majd a vadság fia,
Meglátja, s martalékúl jegyzi őt,
Mig tán epedve várja kedvesét,
S ohajtásit hordozzák a szelek.
Hah! itt is, ott is fegyveres bolyong.
Soká magára hagynom nem lehet. (Indultában.)
Szúnyadjatok bosszúnak lángjai,
Késsél pirulni küzdés hajnala:
Nem retteg a bajtól egy bajnok is;
De a szerelmes félt, és elsiet. (El.)

Géza, Szónok, Bikás (jönek).

Géza. Nem nyughatom, napom, mely jőni fog,
Megölte csendes éjem álmait,
És szörnyűsége minden táborával
Uralkodó lett gondbús lelkemen
Ha térsz meg, László, ismét táboromba!
Nélkűled olly az, mint az árva raj,

S nekem, mig el vagy, jobb karom hibázik.
De ím, helyenként ébred népem is,
Ezek ne lássák csüggedésemet;
Mert bár szivemben, mint rokon, kesergek,
Vezéri tisztem eltitkolni azt.
(Föl s alá jár, azonban Szónok, Bikás jönek.)

Szónok. Alig pirúl a hajnal, és te már
Fegyverkezetten állasz, fejdelem:
Nem nyughatál tán, rossz volt éjjeled?

Géza. Csak a minőt táborban várhatok.
A bajnok éje vas álmokat terem,
S mikor fölébred, vas világba kél.
Ki tudja, mennyi a királyi nép?

Bikás. Másfélszer annyi lesz, mint mink vagyunk,
De a vitéznek gyáva nép kevés,
Ha tízszer annyi is.

Géza. E szerint te a
Királyi népet gyávának veszed?

Bikás. Ha az nem is, bizonynyal jó ügyed
Nagy bátorítást adhat ellenök.

Géza. A jó ügy és a vakmerő bizás
Mellett lakolni szoktunk többnyire.

Szónok. Ne csüggedezz a fegyverek között.
Veled valánk mi már több harczokon,
Ma sem csekélyebb fegyverünk hatalma:
Csak addig is föltartjuk a csapást,
Mig a sereggel László megjövend.

Géza. És többet én nem kérek tőletek;
De bár halasztanók az ütközést,
Csak addig is, míg László visszatér.

Bikás. Az nem lehet már, nézz a síkon el.
Nem messze nyugszik a király hadával,
S ha nem csalódom, a nehéz homályt
Titkon közelgő csillogás szegi.

Szónok. Salamon hadának csillogása az.
S a mint szememnek enged a homály,
Emelt paizszsal szemlélem magát
Elül ragyogva, mint mindig szokott,
Mikor veszélynek ellenébe megy.

Géza. Ne késsetek hát. Rendbe e hadakkal,
Hogy ránk ne üssön készületlenűl.
Elül gyaloggal én megyek, s ha majd
Megfárad a had, köz nyilást hagyok,
Hogy ott kitörjön nyugtabb népetek. (Mentében.)
Isten! te intézd a csaták ügyét. (El.)

Szónok. Mi is megintsük most vitézeinket,

Hogy tévedésből el ne hagyjanak.
Vid úgy izente, hogy ha majd vivunk,
Emelt paizszsal robbanjunk feléjök.
Ez hát jelünk, vigyázzatok reá.
Bikás. Én harczosimnak már meghagytam ezt.
Petrud. Megtettem én is már, de szóljatok,
Mi lesz belőlünk majd, ha ott leszünk?
Szónok. Csodálatos! te most kételkedel,
Az lesz Petrud, hogy Géza fogva lesz,
S nekünk ezentúl egy király parancsol,
S te majd ipadnak pártján nem sokára
Nyomába léphetsz, mint egy kis király.
Menjünk, már Géza népe rendben áll.
(Szónok, Bikás mennek.)
Petrud. Most mit tegyek? Ha Gézát elhagyom,
Nem lészek-é a hazához hűtelen?
Czélomnak utján kétes vég lebeg;
De benn vagyok már, félre gyáva gond:
Ég, vagy pokol, sorsom válaszsza el. (El.)

Két katona (jö).

Első. Pajtás, beszéld el, mi dolog ez? Miért
Kell a királyhoz állanunk?
Második. Azért
Mert mindenütt a legdicsőbb személy.
Első. Bolondos, ennyit régen tudtam én,
S fejedelminket még sem hagytam el.
Második. Más az. Te s én is eddig ostobák
Voltunk; de most megnyiltak a szemek.
Első. Talán a pengő pénznek fényire?
Hitvány beszéd ez. Többet én ugyan
Most sem tudok, mint tudtam eddig is,
S aztán abból, hogy a király király,
Még semmiképen sem következik,
Hogy ütközetnek kezdetén magasra
Kell a paizst balunkkal tartani,
S hogy jobb kezünkben gyáva kard legyen.
Eddig, ha küzdénk, jó Isten nevében
Magyarán ragadtunk kardot, és neki!
Csattogva, zúgva férfi bajt vivánk;
De most bezzeg csodát tesz a paizs.
Ám félre evvel, mondd meg, Géza mért
Lesz a veszélynek hagyva általunk?
Második. Buták butája! a kit veszni rendelt
Az Isten, azt te meg nem tarthatod.

Első. Költsed veszett nevét, hogy vesszen el.
Második. Bár mit beszélgetsz, már az úgy marad.
Aztán, ha kérdezik, ki embere
Vagy? (büszkén) a királyé! mondhatod.
És most takard el képedet.
Első. S ugyan
Miért? Egy emberséges jó úré,
Ki a királynak vérével rokon.
Második. Elég az hozzá: nincs, nem is lehet
Másféleképen, mint van.
Első. Oktalan!
Második. Mondhatsz akármit. Én már több okot
Fejedbe verni nem tudok. Kezem
Vasat gyakorlott teljes életemben,
És ehhez én tizszerte jobban értek,
Mint a szavaknak lágy pergésihez.
Első (menni készülve). Maradj magadnak, füsteszű kovács.
Második (föltartja). Hová! biz innen egy nyommá se menj,
Míg nem tudom szándékodat.
Első. Bocsáss,
Ki tarthat engem?
Második. Én, míg nem beszélsz.
Első. Tudd hát, urunkhoz, Gézához megyek.
Második (kardhoz kap). Árulkodó, előbb a sírba mégy.
Első. Buzgó bolond! nekem tán nincs vasam?
Szónok (jö). Mi durva versengés ez köztetek?
El rendetekbe! vár az ütközet.
Első. Uram —
Szónok. Balázs, egy szót se! vagy ha szólsz,
Árváidat mind szélnek ergetem,
És a mit adtam, átkom rontja meg. (El.)
Első. Megyek, vezérem, csak ne zúgj reám. (Mentében.)
Oh mért nem illik tudni a szegénynek,
Mi okra harczol, s mért kell halnia. (El.)

(Völgy.)

Egy felöl *Csatás,* másfelöl *Bátor* jönek fegyveresen. Hajnalodik.

Csatás (magában). Mi hajtja ezt most hajlékom felé?
Bátor (magában). Mi ez? hivemnek útját nem magam,
Még más vitéz is járja ily korán?
De csendesen! tán mást tapasztalok. (Csatáshoz.)
Megállj, ki vagy?
Csatás. Magyar nemes.
Fölkent királyom híve síromig.

Bátor (félre). Ellenségem, de nem vivok vele,
Véres kezekkel nem megyek Jolánhoz.
Csatás (magában). Akárhogy is megütközöm vele:
Gyanús előttem minden mozdúlatja.
Bátor (megindúlva). Hát jó szerencsét a király ügyében
Csatás. Megállj! ez úton nem mehetsz tovább!
Bátor. Nem? és kitől kell megtanulnom azt?
Csatás. Tőlem! vagy e vas tüstént megtanít.
Jer a királyhoz, jó vitéz ha vagy,
S nem czifraságnak hordod kardodat,
Táborban kell most lenned, jer velem.
Bátor. Ki ördög küldött téged most ide?
Lódulj uradhoz, s nékem nyiss utat,
Vagy elkotorlak, mint egy porszemet.
Csatás. Kotorj ha tudsz, de míg piheghetek,
Hitetlen! innen nem mozdúlsz tovább.
Bátor (kardot rántva). Oposnak nem parancsol gyenge kéz.
Csatás (megütközve, de ismét neki bátorodva).
Opos nevétől nem remeg Csatás.
De bár halálom volna is neved,
Merész csapással dúlnám vázadat. (Kardot ránt.)
Bátor (hátrálva magában).
Hah, mely fagyasztó gondolat szorongat! (Csatáshoz.)
Megállj, Csatás, szólj, testvéred van-e?
Csatás. Fajult teremtmény, kardom van, jere!
Bátor. A szent egekre kérlek, szólj előbb.
Csatás (magában). Oh mit kereshet ez hugom körül!
Bátor (ismét hátrálva.)
Ne hirtelenkedj', szólj előbb, ha hős vagy.
Csatás. Ne késedelmezz, harczolj meg, ha hős vagy.
Bátor. Ott a mezőn majd megtalálsz; ereszsz.
Csatás. Ott csak merészek harcza van; de te
Bátor te nem vagy, ellopád nevét,
Add vissza most, vagy veszsz el itt vele.
Bátor. Veszsz hát előbb te, vakmerő fiú.
(Összecsapnak. Csatás elesik.)
Csatás (haldokolva). Nagy Isten! — Oh Bátor, ne bántsad őt.
Bátor (ijedve). Ne bántsam őt? ég s föld, ki az, Csatás?
Csatás. Szegény, szegény hugom, ne bántsad őt. (Meghal.)
Bátor (iszonyodva). Ez bátyja volt hát s én öltem meg őt
Én, kit gonosz munkákra szült anyám,
S boldogtalanná jegyzett csillagom.
Veszsz el, te rut kard, száradj el gonosz kéz,
S te kárhozott fő, égj el bánatodban. —
A legvitézebb itt vész általam:
A legvitézebb, a ki éltemet,

Szerelmem éltét őrzé, én halállal
Takartam őt el háladatlanúl,
Haj! most közelget a leányka is.
Elébe térek, hogy ne lepjen itt.

(A testet félrehuzván, visszatér). *Jolánka* (jö). (Magában.)

Mit szóljak oh! vagy mit hallgassak el?
Az Istenért, Jolánka, mit cselekszel?
Gyilkos dühében félig álmodozva,
Nem messze innen nyugszik a sereg,
Halál borong a hősek álmain,
Halál nyomúl a kardok élire,
S rémítve szúnyad a két táboron.
S ha majd riadni fognak kürteink,
Száz dárda zúg itt, száz fenyít amott;
Villámlik a kard, sujt és öldököl.
Napot borítva, kopja s nyil hegyén
Ezer veszély száll és kel szüntelen.
Ordít, öl, űz a vérajkú gyalog,
S eget ver a zaj; még irtóztatóbb
A nyargaló had: gőgösen rohan,
Mint a veszett sárkány délczeg lován:
Nyög, reng alatta a föld, s port ereszt.
Jolánka illyen helyre hogy jöhetsz?
Aggódni fog, s csüggedni kedvesed.

Jolánka. Oh! melly ijesztő vagy te, Bátorom,
De lássad a szerelmes, bús Jolán
Még is kivánja társaságodat,
Mert életének öröme, pajzsa vagy.
Addig bolyong a holdnak fényinél
Szerelme halmán, míg reád talál.
Oh itt bolyongtam akkor is, midőn
Utánam oly nagy útról eljövél,
S első találkozásom álmai
Édesb valóra teljesedtenek.
Te büszke bajnok, mint egy had királya
Csillogva jöttél, és csattogva hozzám,
S az leréműlt lány szívét megvevéd.
Mint a derűlt ég, arczod oly vidám,
Mint csillag, olyan égő volt szemed:
S mig fél ijedve, fél gyönyörködéssel,
Bámulva hallám nyájas üdvödet,
Szemem szivemnek árulója lőn,
S karodban vesztem martalék gyanánt.
Ah, mely gyönyör volt kebleden pihennem,
Mely üdvözítő, színom csókodat!

De minden múlik, elmúlt már az is,
S azolta még felém sem jősz, kevély,
Ki tudja, hol hordoztak a szelek;
S én itt epedve vártam jöttödet.

Bátor. Csapodár, te még utóbb a harczot is.
Kinyájaskodnád lelkemből; de várj,
Eljő megént a harczból Bátorod,
Örömben ejti hozzád lépteit,
S mint a derűlt ég, arcza oly vidám,
Mint csillag, ollyan égő lesz szeme.
Mostan nem úgy, most nagy baj vár, bocsáss.

Jolánka. Nem tartlak, oh a gyenge lány szava
Ádáz örömeitekkel úgy sem bir soha.
Büszkén, merészen kél a hős, ha kell,
S az árva hölgy teremben agg, remeg.
Csak egyre kérlek hát, aztán mehetsz.
(Bátor balján vért látván, megretten.)
De mely csapás ért tégedet?
Vér foly kezedről.

Bátor (magában). Hah, mért nem menék. (Jolánkához.)
Hagyján szerettem! semmit sem tesz az.
Csak mondd el inkább, kérlek, titkodat,
S hagyj menni dolgaimra, menj te is,
Egyéb veszély nem tud rémíteni,
Csak, az mely téged érhet, oh Jolán.

Jolánka (Bátor szavára nem ügyelvén a vérjeleket nézi).
Mit sejtek? oh rettegtető jelek!
Te erre jöttél, Bátor szólj, mi történt?
Vér itt is, ott is.

Bátor. Légy nyugott Jolán.

Jolánka. Nyugott? nyugott a sír és a halál.
Oh jaj! ha tudnád, Bátor, mint vagyok.
(Meglátja Csatás kardját, s sisakját.)
Nagy Isten, ott kard meg sisak hever.
Csatás, Csatás! oh merre vagy te most? (Menni akar.)

Bátor (elébe áll). Maradj az Istenért!

Jolánka. Ereszsz; nem nyughatom.
(A kard felé siet.)

Bátor. Föld, nyeld el azt az átkozott vasat!
Gördülj utána, áruló sisak. (Jolánka fölveszi a kardot.)
Pokol! te győztél, érzem lángodat.

Jolánka (Szédeleg, Bátor oda siet, s megtartja).
Szent Isten! a kard, a sisak kié?
Tudod-e te büszke harczoló, kié?
(Mutatván a kardra vágott jeleket.)
Ezüstből verve itt a két oroszlán,

Itt kerek a hold. (Irtózva hagyja el Bátort.)
Oh egek! hová
Lett az, ki ezt ma felköté? (Meröen.)
Bátyám, Csatás volt az!

Bátor. Oh hogy nem öl szavad
Jolán, miért nem mondtad ezt nekem?

Jolánka. Kegyetlen ember, így kell szólanod?
Kard és sisak fetrengnek dísztelen
Előttem, és még tudnom sem szabad,
Hol a sisaknak, kardnak jó ura.
Oh tán agyarkodó kezek közé jutott,
S mély sebei körűl bilincsek csörgenek.
Szegény Csatás! — de én őt föltalálom!
Majd völgyeken bolyongok, s halmokon,
Utána járok a táborban is. (Menni akar.)

Bátor. Ne hirtelenkedjél, Jolánka, menj haza.

Jolánka (félörjöngve). A csillagokhoz oda föl, nem haza.
Ki adja vissza jó testvéremet?
Ki mondja meg hová lett? Vérkezű,
Add vissza búmnak a testvér kebelt,
Mely béfogadja gyötrődésimet.
Oh hol van ő? hol, Isten, emberek?

Bátor. Jolán, ha tudnád, ártatlan vagyok.

Jolánka. Ártatlan? oh egek, hát ő nem él?
Mondd, hogy halálán most van, hogy szemében
Az életszikra még reménynyel ég,
Mondd, hogy sebében szenved, csak ne mondd,
Ne mondd, hogy meghalt. Bátor, lásd, az élet,
Ha egyszer elment, nem jő vissza többé.
Ne mondd, hogy meghalt. Mondd, — de mit beszélek,
(Iszonyodva.)
Te vaskezű, te ölhetted meg őt.

Bátor. Nem én, Jolán, nem én öltem meg őt.
Nézd ezt a kardot, ennek nincs szive,
Ez nem hall, nem lát, bár ragyog maga,
Ez tud megölni ellent és rokont,
S természetének megfelel, ha öl,
Mert ezt setétben szülték vad hegyek,
És gyilkos érczét a láng szelleme
Még gyilkolóbbá tette; add bár angyalok
Kezébe, ott is öldöklő leszen,
Ha a harag szózatja megriad.
S Jolán, te megvetsz, gyülölsz tettemért?
Minden szavad feldúlja keblemet,
Azt, mely tenéked rejt egy hű szivet.

Jolánka. Oh Bátor, nékem is van egy szegény szivem,

Minden szavadra vérzik az, s szakad,
Mit nyersz avval, ha nem tud érzeni?
(Borzadva távozik töle.)
Irtózatos, pillantatod gyilok,
Lélekzeted fojtó lesz énnekem,
S ha csókod ég majd halvány arczomon,
Vér fog fakadni abból, mint sebéből
Csatásnak, a kit eldöntött karod.
Halál borít, ha átölelsz; halál
Ijeszt, ha víg örömre csalsz,
S szerelmed éneke síri hang leszen.

Bátor. Boldogtalan, mivé tett bánatod!

Jolánka (megindul, meglátja a holt testet).
Ott fekszik ő, nagy Isten! végy magadhoz.

(Elfut a holt testhez, Bátor háborodottan áll. Azonban messziről kürtszó hallik. Az öreg könnyüs szemekkel asszonya után megy.)

Bátor. Hah! ez nekem szól most nőjj, szikla mell,
S teremj magadban érczet szív helyett.
Itt eltiportam éltem szép virágát,
Tüskék virítnak eztán útamon,
S fölöttök én, mint bujdosó szobor
Kedvetlenűl lejárom évemet. (Az öreghez.)
Öreg, te ódd az árvát, én megyek;
Mert ütközetre hí a kürt szava (El.)

Az öreg (mentében). Mért nem takarnak el síromnak hantjai
Mért kell megérnem e gyászos történetet?
A kedves ifjú porba száll s fölötte
Az ősz öreg hullatja könnyeit! (El.)

(Kemei Mező, Salamon tábora.)

Salamon, Vid (jönek).

Salamon. Nem lomha ellenséggel van hadam,
Készülten, és már küzdő rendben áll. (Vidhez.)
Már Ernyeit tovább nem várhatom,
Riaszd meg a csatának kürteit:
Támadni jobb, mint támadtatni, menj.

Vid. Engedj csak egy szót még előbb hivednek.

Salamon. Szólj.

Vid. Gyakran immár elhagyott szerencsém,
Midőn szolgálni kivántam neked.
S te a szerencsét hűségem helyett
Mérvén, hitemben kételkedni kezdtél.

Salamon. Ne légy oly hosszas: én megértelek.

Vid. Kétségedet hogy elvegyem szivedből
Egy új segéddel, mint hitem jelével,

Hatalmasítom népedet. Tudod,
Midőn kezesnek adtál s visszaküldtek,
Vád, szemrehányás voltak béreim.

Salamon. És arra méltó voltál tettedért.

Vid. És épen ez van nagy hasznodra most.
Akkor szereztem Petrudot, Bikást,
És Szónokot részedre, most hadokkal
Seregedbe jőnek, csak fogadd el őket.

Salamon. S mennyit tehetnek összesen hadokkal?

Vid. Tán Géza táborának harmadát.

Salamon. Menj, s adj parancsot, hogy bántatlanúl
Jöhessen e hű nép zászlóm alá.

Vid. Parancsod tüstént teljesítve lesz.
Gézát kezedbe nyujtom most, király,
Légy rajta, hogy ne hasztalan tegyem. (Magában.)
S te megjutalmazz, ország harmada. (El.)

Salamon (magányosan). Ez a Vid oly csodálatos nekem.
Üz, von, köt és old ál természete.
Ha visszanézvén, múlt veszélyimet
Vizsgálom, irtóznom kell tőle, mint
A bús hajósnak szirtok élitől.
Melyek hajóját már megszaggaták.
Ha nézem ellenben, mily gondosan
Forog s vesződik a jövő körül;
Mint űzi, hajtja minden eszközét.
Hogy a szerencse részemen legyen:
Zavart ügyemben kell szeretnem őt,
S ha félve is, feléje hajlanom,
Mint a hajósnak szirtok élihez,
Midőn hajóját már habok nyelik.
De a mit most tesz, ez rossz nem lehet.
Mig künn segédért László bujdosik,
Bátyját én addig vérontatlan is
Tőrömbe hajtom, és mint hadfogolynak
Szárnyát szegem, hogy többé föl ne keljen;
S jobbágyom ő, királya én legyek. (Katonáihoz.)
Vitézek erre: Árpád, s Bendegucz!
(Vitézek rohannak utána a szinen, és kiáltják:)
„Árpád s Bendegucz.“ (Nem sokára csatazaj hallik.)

Szónok (jő hadával, paizsát emelvén).
Emelt paizszsal, a mint én megyek,
Jőjön nyomomban harcz nélkűl kiki,
És fenn kiáltsa: éljen a király! (El.)

Bikás. Elő vitézek, itt az alkalom.
A mint kimondtam, úgy tegyen kiki.
Eddig fejdelmi zászlót tisztelénk,

Eztán az ország ősi czimere
Leszen vezérünk: éljen a király! (El.)
Petrud. Föl a paizst vitézek és nyomomba.
Mint jó barátok, úgy fogadtatunk,
S ha egygyé olvad nemzetünk, talán
Rokonra többé nem viszünk hadat.
Egy úr, egy ország „éljen a király!“ (El.)
Bátor (föllép). Hah! mely hallatlan öldöklés ez itt.
Nem mint vitézek, mint kaszált füvek
Elhullnak a legizmosb férjfiak. —
Ez a te munkád, Vid, s az ördögé.
(Kardot rántva megindúl.)
Vid! a setétség és halál nevében
Téged kereslek Vid! Vid! merre vagy?
Vid átkozottabb minden ördögöknél,
Opos kiáltoz, jőj elő, ha élsz. (El.)
(Katonák rohannak át a színen. Szónok sebesedve elmarad.)
Szónok. Vid! átkozott Vid! meghalok miattad.
Oh mért születtem — kínos a halál. (Meghal.)
Bikás (jö). Mindennek vége, minden elveszett!
Oh hogy kénzáport nem sírhat szemem.
Hogy azt a bűnök mesterét megölné.
Vas alkotásu bátor hajduim
Mind összehulltak, még csak én magam,
Csak én maradtam még, hogy a gyalázat,
Mely annyi száznál már temetve van,
Magamban éljen kárhozat gyanánt.
Gézához térni nem hágy szégyenem;
De veszsz pokolban áruló paizs, (elveti pajzsát.)
Téged Bikás már többé nem visel.
Utószor most, hű kard te légy velem;
Segíts kivíni egy dicsőbb halált. (El.)
Petrud (lováról leszállván).
Enyészsz, enyész előlem rút világ!
Záródjatok be megcsalt bús szemek!
S ti ördögök, kigyói fajzatok,
Sülyedjen a föld poklig véletek!
Oh annyi nép, oh annyi szép vitéz
Itt vész, s gyalázat végzi harczait.
Átok reád Vid, átok nemzetedre,
Rémítse mocskos lelkedet halálom,
Üldözzön itten, s túl a síron is!
Lankad sebében testem; csüggedez
Rossz útra tévedt lelkem, oh ki jő,
Ki hallja meg záródó ajkaim
Hű vallomását? — Hah Bátor, te vagy!

Bátor és Korcs (jönek vagdalkozva).

Bátor. Add meg magad, Korcs, nincs tovább futásod.
Korcs. Hajh! összezúztad minden csontomat.
Bátor. Annak köszönd, hogy Vidnek néztelek.
Korcs. Itt kardom, vedd el, csak ne űzz tovább.
Bátor. Eredj most hátra, s többé föl ne lépj;
Mert többször élve nem mégy tőlem el.

(Korcs hátra megy.)

Bátor (Petrudot meglátván). Mi ez? Petrud, te ily korán kidőlsz'
Petrud. Korán s dicsőség nélkül, Bátor, oh
Én hitszegő vagyok. Bámulsz? Hiszem,
Bámultam én is, míg józan valék.
Szónok, s én, hitszegők levénk;
De hamar boszúlt a hűség angyala;
Az árulók elárultattak, és
Harcz nélkül elestek, mint bűnáldozat.
Bátor. Oh Petrud, Petrud, hogy tehetted azt?
Petrud. Elhagytuk Gézát, azt a jó urat,
S emelt paizszsal — mert ez volt jelünk —
Közébe mentünk a király hadának.
Ők nem vigyázták a jelet, s halálba,
Mind rút halálba mentek bajnokim.
S én hogy vagyok, haj! Bátor nézz ide,
Itt e hitetlen mellben oly hideg,
Oly kínos e vas. — Menj, Géza tán,
Ha nem sietsz, végnapját éri ma.
Tán még Bikást is mentheted, siess el.
Bátor. Szent Isten!
Petrud. Itt van egy serény lovam,
Hasznát vehetd, (átadja) nyargalj Gézához, és
Mondd, hogy siessen, fusson, mint lehet.
Mondd meg, hogy így találtál, mondd: legyen
Jobb népe, és hivebb, mint mink valánk.
S hogy én mondottam ezt . . . Isten veled!
Bátor. Boldogtalan!
Petrud. Sajnálsz? Isten veled!
Bátor (kezét fogva). Örökre! oh Petrud, Isten veled.

(Lóra veti magát, s megy.)

Petrud. Megy, menni kell, haj! menni nékem is.

(Kirántja kebeléből a vasat.)

Omolj szivemből a pokol tüzébe,
Igy, így elárult pártos vér, omolj. (A nap kel.)

Még csak ma, és többé nem látom a napot,
Nem a derült ég csillagzatjait.
Halál borít el, s rettentő setét. (Tántorogva.)
Hah! mint kereng körűlem a világ,
Isten veled szegény vérző haza! (Meghal.)

Vid (jö). Bár merre térjek, mint a megzavart kas
Gyülölt nevemmel zeng az ütközet.
Közöttök Bátor, mint a fergeteg,
Ordítva kerget mindenütt, s miatta
Hogy megszakadna! Gézát elszalasztám,
S ha czímeremmel többen nem csatáznak,
Vas karja által már ezerszer is
Temetve volnék, mint a mély gyökér. —
Villám gyanánt jár a király hadával,
Én csak Gézára czélozok; de hah!
Mit látok? Géza többé nem csatáz,
Az erdőt éri futva. Kárhozat!
Ha most elillan minden veszve van.

(A király jö, Bikással viaskodva, Bikás elesik.)

Salamon. Akárki vagy, serény kemény vitéz,
Nagy bajjal bár, lefektet a király.
Aludd el békén hősi álmodat:
Kemény az ágy; de biztos és örök,
Fölverni nem fog többé senki róla. (Videt meglátva.)
Hah! Vid, te engem megcsaltál megént.

Vid. Királyom!

Salamon. Inkább nyakszegőd lehetnék.
Hol a hű nép, hol a hódolt sereg?
Mind elhulltak, s te voltál gyilkosok.

Vid. Én a titokjelt hűséggel kiadtam.

Salamon. De átok fekszik minden tetteden.
Vid, most megént egy oly napot hozál,
Melylyel síromba vágynék omlani!
Csak hogy törölve lenne életemből.

Vid. Uram, megengedj, nem valék oka.

Salamon. Hallgass hitetlen, nézd, ott Géza fut.
Ez a kar őt eléri nélküled.
De tégedet, ha még olyat teszesz,
A mit magamtól nem parancsolok,
Téged, Vid, porrá, s árnyékká teszen. (El.)

Vid. Öszvérré kell lelkemnek válnia,
Hogy ily nehéz szót még tovább vihessen;
De csak segítsen, mindent eltürök.
Azonban ezt magam sem úgy akartam,
Hogy jó barátim itt elveszszenek.

Az ütközet hevében estek el,
S jelök hadunktól nem vigyáztatott,
Csak Géza lenne úgy, mint itt ezek,
Od' adnám érte minden tettemet,
Od' adnám érte lelkem jobb felét.
De ez halad csak, és el nem marad.
Bár most bosszús, s neheztel a király,
Már jó úton van, el nem vétheti,
S nagy czélaimnak teljesedni kell.

Ernyei (föllép). Légy üdvöz, Vid.

Vid (magában). Mi hozza ezt ide? (Ernyeihez.)
Későn jövél az ütközetre, bajtárs.

Ernyei. Légy üdvöz, mondom, a pokol nevében!
Ártatlanúl megölt testvéreink,
S a kárhozat köszöntnek általam.

Vid. Mily durvaság ez; ösmersz engemet?

Ernyei. Kérdezd meg a pokolt, nem ösmer-e?
A szóczikornyát félre tedd: gonosz
Tettidre, tudd meg, nem vet az homályt,
S én már tovább hallgatni nem tudok.
Világosan, köz inségünk egén
Láng, s vérbetűkkel égnek bűneid.
Mindent tudok, haj! többet is talán,
Mint valaha hittem, hogy megeshetik —
Csalárd teremtmény! a király szivét
Megvíttad álnok nyelved ostromával,
És a mi nagy volt benne, vagy nemes,
Azt nemtelenre, rút kicsinyre vitted.
Így hordod őt, boszútól nem remegve,
Örök gyalázat után mindenütt;
Azonban a hazára gyűl veszély.
Kebled pokollal telve, csak nagyot
Vadász, s erőtlenséged eszközűl
Bűnt ád kezedbe, s ocsmány tetteket.
Jut-e még eszedbe Nándor? Ez maga
Haragra gyujt minden jót ellened.

Vid. A multakat ne hánytorgasd nekem.
Én senkivel számolni nem fogok.

Ernyei. Nem? oh barátom, azt nem tudhatod.

(Nevekedö hévvel.)

Vid, nézzed e gyász ütközet helyét,
S remegj aláváló tanácsodért.
Azok között, kiket szentségtörő
Nyelved hitetlenségre szöktetett,
Hogy Géza ellen pártot üssenek,

Azok között mondom, kiket czudar
Kényednek áldozál, sokan nagyobb
Becsűk valának egy tettökben is,
Mint életedben minden tetteid.
S Vid, tudod-e hogy különben is közel
Illet csalásod engemet?

Vid. Beszéld
Ezt annak, a ki ráér hallani,
Nekem királyom dolga főbb dolog. (El.)

Ernyei (kardhoz kap, de ismét elereszti).
Menj csak gonozság fészke, majd hiszem
Még föltalállak a nagy ég alatt. (Petrudnál állva.)
Szegény vejem, te most ereszkedel,
A nagy világnak álnok tengerére!
Rendűlhetetlen lélek árboczod,
Nagy szív, vitézi készség volt vitorlád,
S vezéred a hazának csillaga,
Mely fenn, dicsőség szép egén ragyog;
Mind ezt előtted a csalás köde
Setéten eltakarta, s most te is
Lelketlenűl heversz boldogtalan,
Mint köz gonosz, társiddal a mezőn.
Férgek lakoznak dísztelen dögödből,
S a győzni termett kar most varjaké.
Szegény Petrud! De szúnyadj csendesen
Ha Ernyei él, torlatlan nem maradsz.
Nem! Nem! ha ködbe kél is a gonosz.
Ha élve sírba rejti is magát. —
De félre könnyek, félre bánatok.
Mikor hazám sír, sírnom nem szabad:
Segítenem kell. A király kivánta,
S én a hadat meghoztam, most ha még
Egy szikra béke megmaradt szivében,
Az ütközettől megtartóztatom.
Talán elégli már a győzedelmet,
S több vérontásra nem hajol keze.
Elő vitézek! e bajtársatok
Nekem vejem volt, fogjátok fel őt;
Majd egy halomnál csendben eltakarjuk,
S zászlót emeljünk hamván gyászjelűl. (Viszik Petrudot.)
Szegény leányom, még te tán örűlsz,
Ha megtudod, hogy férjed itt hever,
Kedved kihal, s a bánat eltemet. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Mogyoród tája.)

László (föllép a haddal).

László (a hadhoz). Hazámban ismét itt vagyok, vitézim
Közöttetek, de még kétes mezőn,
Melyet mienkké kardotok tehet.
Nehéz hadunk lesz a magyar királylyal;
Mert rossz tanácsot hallgat, s Vid szavához,
S gőgös nejéhez hajlik, nem hazánkhoz.
Emelje kardját, a ki menni vágy,
Itt kénytelenség senkit sem kötöz.
Segítsen Istenünk, ha megmaradtok!
A tábor itt lesz, terjedezzetek. (Széleduek a katonák.)
Nyílként ütött meg a hír bús szava:
Gézát magára hagynom nem lehet,
Nem a veszendő országot. De hát
Ha későn jöttem? Mint halál határán
Mindenfelé csend, s hallgatás vagyon:
Gondatlan arczot nem látok sehol.
Nehéz lecsüggő fejjel jár az ősz,
És apja gondját látván, a fiu
Nem mer vigadni, félre andalog.
Pártták alatt szép hölgyek arczain
Némán, setéten űl a félelem,
S a bús mosolygás sírni láttatik.
Dal nélkül állnak hősi csarnokok,
Örömzaj nélkül népesebb tanyák,
Csak a vitéznek kardja zörrenik meg,
Midőn közöttök fölriadva kél,
S mig ajka néma titkos gond miatt,
Vas fegyverében, mint az éji rém,
Vad csörtetéssel járja táborát.
Mi eshetett, vagy még mi jő reánk?
De ím, futó nép széled a mezőn,
Mint a magasban szaggatott madár
A saskörömből omlik föld felé:
Úgy omlik a had szórva, szaggatottan.
Hah Géza, hah! ha bátyám az — de nem,
Ily hirtelen nem törheték meg őt.
És még is ő az! Isten, mely csapás! (Géza föllép.)
Futóvá lettél, bátya, ily hamar?

Géza. Földönfutóvá, László: nézz ide,
Ez minden, a mi népemből maradt.

László. Minden! s Bikásnak karja, s Szónoké,
És Petrud, Bátor többé nincsenek?
Géza. Haj! sok veszett el: nagy volt a csapás.
A három első elhagyott bajomban,
S ott nyomban érte őket a halál,
Hitetlenek hit nélkül vesztek el.
De törhetetlen a hű Bátor él,
Nehéz csatával győzi a királyt,
Mig én előtte futva, bujdosom.
László. Nehéz ügyünk van, bátya, s hajnalát
Reményeinknek bús éj váltja fel.
Sokat hihettem, vért és háborút,
S a háborúnak minden bűneit;
Orgyilkolást nem vártam, s hitszegést.
És Petrud, hitszegő volt Petrud is,
Kit oly szeretve kapcsolánk magunkhoz?
Petrud! de ezt is emberek teszik.
Az ember, oh csodálatos szer az,
Akar, s akaratja gyakran kész pokol,
De él az Isten, bátya, s még bajodban
Épen találnak testvér karjaim,
S hogy úgy maradhass, gondom lesz reá:
Nyugodj ki mostan belső táboromban,
Én itt bevárom csendben a királyt.
(Géza távozik. Bátor, Salamon jönek.)
Salamon. Fordúlj ha jó vagy, s vídd ki harczodat,
Vagy vércsatornát húzok hátadon.
Bátor (Lászlóra mutatva). Én már kivíttam: itt áll bajnokod.
Salamon (zavarodását titkolva). Gézát kivánom, adjátok ki őt.
László. Mig úgy kerested mint igaz rokon:
Nem kelle hínod, önként jött eléd.
Salamon. S most mint királya, úgy kivánom őt.
László. Ő is királya törvényes javának.
Salamon. De engedelmet esküdött nekem.
László. S te hű, szelid igazgatást nekünk.
Salamon. Meglesz, ha Géza nem szeg frigyeket.
László. Vid szegte meg, s az a te embered.
Salamon. Kezesnek adtam, mért küldtétek el?
László. Orgyilkosok kezesnek nem valók.
Salamon. Hah! hát vigyétek a had terheit.
Salamon halálos háborút izen.
László. Nem kell izenned, tetteid mutatják.
Oh vérrel irtál már te háborút
Rokon hadaktól pusztúlt földeken.
Sok árva van már, s özvegy átkozónk.
Kiknek jajától nyögdel a haza.

Salamon. Ki kelle törni régi bánatomnak.
Ti nagyravágyók voltatok: vagy én,
Vagy más, de egy lesz országunk feje.
Ez forra bennem, s most ezért vivok.
László. Költött bajokkal gyötréd lelkedet.
Mi nagyravágyók nem valánk soha,
De hallj utószor, s nézd meg e vasat,
Ezt, mely setéten mély pokol fölött
Vad szikla méhében fogantatott,
S most gyilkos éllel fegyverré veretvén
Melletted ölte a kúnt és csehet,
És a ki rád jött, minden nemzetet,
Melynek tanúja Trencsin s Cserhalom,
És a határok háborús vidéke.
Nézd, a hogy ez rózsákat nem terem,
S örülni nem fog, a kihez csapom:
Úgy változatlan állni fog szavam,
És jobbra többé nem fordúl soha.
Halld hát, vagy egyben átadod Videt,
Hogy országunkra több veszélyt ne döntsön,
Vagy, míg fölöttünk ég és nap leszen,
Míg el nem hullnak minden csontaink,
Vérrel, halállal állunk ellened.
S most béke, vagy harcz: engem megtalálsz. (El.)
Salamon. Hah! mely varázs kötött meg engemet,
Hogy ennyi büszkeséggel szembe álljak,
S szóval, ne karddal adjam válaszát.
De híre terjed, hogy László vasát
Isten vezérli, angyal sujtja le;
És nincsen élő, a kit meg ne víjak,
Lászlót magát megvíni rettegek.
De harcz, ha még is László úgy akarja,
Vérig, halálig harcz legyen közöttünk:
Hadammal én már vissza nem megyek.
Mit ér az élet, melyet gond emészt?
Kardom hegyére bízom gondomat,
S fényét tekintem csillagom gyanánt. (El.)

Otto (föllép hadával).

Otto. Haddal jövök Morvának széliről,
Hogy míg magyarral harczol a magyar,
Én itt borostyánt szedjek bajnokimmal.
László hatalmas, s én frígybe vele
Nagy veszteségtől félnem nem lehet. (Katanáihoz.)
Utánam rendben Morva bajnoki:
Nevelje számunk László táborát.

Ha valaha, most jól emberkedjetek:
Mert itt vitézek honjában vagyunk.

(Sik hely.)

Salamon, Vid (jönek a haddal).

Salamon (leüti lobogós dárdáját).
Itt állapodjunk, itt lesz táborom,
Itt jó nevemnek sírja, vagy szülője
Jobb napjaimnak. Már ha ennyire
Jutott szerencsém, így tartom meg őt.
Így bátorodva, vassal e kezekben,
S elszánt erővel a had vésze közt,
A béke napját, melyet vártatok,
S melyet szövetség meg nem adhatott,
Kard adja meg most, vagy temessen el.
Követ (jö). Uram király, bús hírt hozok neked.
Salamon. Királynak mondod, bús az nem lehet.
Mondd, én vidámmá változtathatom.
Követ Oh a halottat föl nem keltheted,
Anyádat, a királynét, eltemettük.
Salamon (kardját leeresztve). Anyámat? Oh, te még is bölcs fi [vagy.
Nincs más szavad, nincs más hang torkodon,
S minden tudásod nem több, mint csak ez:
„Anyádat eltemettük“. Oh igen! hiszen
Majd eltemettek minket is. —
De mért? ez a nap, bah, mért épen ez,
Ez lett halála napja, s gyászomé?
Férgek megélnek ronda por között,
Étlen kihúznak hónapot, hetet,
S a létben még oly sok nap hátra van:
Ő mind ezekben meg nem élhetett,
Csak egy nappal nem élhetett tovább,
Hogy én csatámból hozzá visszatérjek!
De sorsa volt, s ez, a mit rám hagyott. —
Halandóság! te régi szörnyeteg,
Te nyelsz be mindent, a mi volt, s vagyon,
És a mi lesz, bár milliószor ennyi,
El nem kerűli örvény torkodat.
Halandóság! te fogsz el engem is
Egy könnyü pelyhet a sok nagy között.
De még az élet forr hevült eremben,
S ezt — jó anyám, ne háborodj porodban, —
Ezt én neked meg nem köszönhetem,
Mert volt időm már, melyben kérdezém:
„Miért születtem, mért viselt anyám!“
Oh félre, félre gyáva gond! ki kelt fel

Ez andalgásból engem? jer követ!
Én még szemedben több hírt olvasok,
Nem jót; de mondd el: lelkem hírre vágy.
Követ. Uram —
Salamon. Ne tétovázz, a mellyet elcsavarsz,
Minden betűre egy halál vigyáz.
Követ. Nőd, a királyné, elment udvarodból,
És vissza nem tér, míg csatád után
Egész királylyá nem lészsz, ezt izente.
Salamon. Mindenhatóság, hát ez mind lehet!
Oh ifjuságom boldog évei,
Mi szörnyűségre virrad álmotok!
Nem! nem! nem! többé rá sem gondolok.
Lerontom szívem minden rejtekét,
A melyben e szó: „asszony“ irva van,
Tigris morogjon inkább asztalomnál,
Hozzon lakomba sivó kölykeket,
Vas fegyver űljön hölgyűl ágyamon,
S mikor feledve kapcsolom magamhoz,
Vad csörrenése rontsa nyugtomat. —
Ég szem, s pokolnak gondolatjai,
Szelíd tekintet, s gyilkos büszkeség,
Ajak mosolygó, mint az angyalé,
S kigyó fulánkkal mérgezett szavak.
Lágy hó mellben setét vad indulat;
Asszony, te benned fér ez össze csak,
Ez ég s pokol, s ilyent öleltem én.
Oh ez dühűltté tesz még engemet!
Vid. Engedj szivednek enyhülést uram.
Salamon. Ilyent izenni, és most menni el!
De menjen útján, én is elmegyek.
Vid, adj parancsot, a had készen álljon,
Megütközünk, mig a nap fenn ragyog.
(Vid megy, Sorvatag útját állja.)
Sorvatag. Megállj, ne harczolj!
Salamon. Hah! még ez hibázott!
Puszták lakója, mit keressz te itt?
Sorvatag. A csillagokból olvas Sorvatag,
Szép csillagokból jó s gonosz szerencsét,
Puszták királya, s rabja Sorvatag.
Salamon. Vigyétek félre a boldogtalant.
Sorvatag. Boldogtalan több nincs itt, mint te vagy.
Oh meg ne harczolj! holtak éjjelén,
A legsetétebb rémes éjszakán,
Fölkelni láttam László csillagát,
S előtte, mint a villámverte sas

Esett, s estében elhúnyt, csillagod.
Salamon. Lódulj előlem, bódúlt szörnyeteg,
Vagy zsákba raklak minden csillagostúl,
S tengerbe mártlak, éjed hogy legyen.
Vigyétek el.
Sorvatag (katonáktól vitetve). Ne harczolj meg, király,
A puszta dombon szélvészek között,
Veled fog sírva futni Sorvatag.
Salamon. Tűz és halál! hát minden ellenem van?
S rám küldi a' sors minden ördögét?
Jőjön csak egy még, Istenemre! azt
E dárdatőnél eltemettetem. —
De mit vigyázok oktalan beszédre?
Szakadjon bár le, a kit láthatok,
Az égi színnek minden csillaga
És fergetegben ordítson reám,
Én útamat már többé nem hagyom.
A népitélő tágas szék előtt.
Hol a veszélyek nyilt hazája van,
A fegyverekkel dörgő harczmezőn,
Ott végzek én: ott könnyen végezünk.
Vid. És így, királyom, hidd, jó véget érsz
Hallgattam eddig, mert neheztelél;
De mint sokáig fojtott tűz, kitör,
És lángban ég a szózat ajkamon.
Harczolj meg, és ne hallgas senkire,
Ez a csavargó, rongyos morva had
Egy vármegyével sem mérkezhetik.
Mosonyt indítom én csak ellene,
S első utolsó lábig verve lesz.
Salamon (komoran). Vid, tégedet csak harcz után dicsérlek,
Mert még tanácsod mindig más vala,
S más tetteidnek bal következése. (Ernyei jö.)
No végre még is jő egy emberem.
Hozott Isten, rég látott Ernyeim,
Te rég ohajtott! Lásd, mig elvalál,
Salamonnal a szerencse fölhagyott,
S áldás helyett bajokkal verte meg.
De Ernyei nem biztat engemet?
Köny csillog arczán, bánat ül szivén?
Mit értsek ebből? úgy látszik, te csak
Külső alakban kísérsz, s benned az
Elpártolók tanácsa fog helyet,
S hűséged ellenségemnél bolyong?
Ernyei. Méltatlanúl vádolsz, uram, király,
Nézz tetteimre, s szűnjél kétleni,

Hogy e sebes szív éretted dobog.
Hű voltam eddig hozzád, s hű leszek,
Míg e törődött test el nem bomol,
Míg égverő bérczével környözi
E bús hazát a Kárpátok sora.
De míg az ellenségre fent vasat
Testvérek ellen hallom csöngeni,
Nem tilthatod meg forró könnyemet.
S ne tiltsad azt, uram király, soha,
Hogy a magyar szeresse szép hazáját,
S ha vért nem onthat, könnyet öntsön érte.
(Könnyeit törölgetvén.)
Nézd evvel áldozom most mindazoknak,
Kik elveszendők népeid közűl,
Kiket haraggal vont vasad levág,
Nézd, ezt neked, sorsodnak áldozom,
Mert haj! gyanítom megbukásodat.
Nem is oly kevés bajt ád a háború,
Nem is oly hamar nyersz győzedelmeket,
Mint a vakon merő jövendöli.

Salamon. Mint van tehát szerinted a dolog?
Tört, vagy töretlen főt igérsz-e? szólj.

Ernyei. Megvetni ellenséget, annyi mint
A kész veszélybe önként ugrani.
Ha ért hadak dolgához Ernyei,
Kövesd, királyom, most lépéseit,
S nézd el magad, mint állnak rendei
Annak, ki rajtad haj! erőt veszen.

Salamon. Hah Istenemre! a ki hagyni kezd,
Csodálatost kérsz tőlem Ernyei,
De nem szegem meg vágyadat, jerünk.
(A szin túlsó felére mennek.)

Vid. Az átkozott vén, mit ki nem kohol,
De életembe teljék bár, lerontom. (Az urakhoz.)
Barátim! itt segítsetek ti is.
E vén apostolt félre toljuk innen,
Mert rabkötélre fűzi lelkeinket.

Ákos. Jobb volna, vetnél számot Isteneddel,
S ne bántanád, kik jobbak, mint te vagy.

Vid (dühödve, magában).
Hitetlen, durva, rossz szivek! de jól van.
Magam megyek sorsomnak ellene.
Most zajt csinálok a sereg között,
S mikor leginkább győzne Ernyei,
Haragra keltem a király szivét. (El.)

Ernyei. Nézzed királyom, ellenségedet,

Mely még ma is barátoddá lehet.
Nézd, hogy terűl el széles tábora.
Otto megy itt a morva had között,
Nagy vas ruhája barna mint maga,
S mint a ki harczra gyujtja népeit,
Merészen rázza strucz tollát fején.
Dárdák lobognak, s kard ragyog körűle,
S a merre lép mint ártó felleget,
Bajnok csoportot visz sűrűn magával.
Oh mind magyarra jő ez a sereg,
S mely eddig, mint a villámok lakába,
Csak a határról nézett félve be,
Most itt szivünkben hordja táborát.

Salamon. Ha halni jött, jól tette, hogy bejött,
Különb had is lelt itt már sírt, s halált.
Nagy téreken, mint dúló párduczok
Serény taggal teremnek hőseim,
S e lomha népet porba söprik itt.
De mely vitéz ez itt a széleken?
Sólyom gyanánt jár fergeteg lován,
S mint a halálnak gyászos czímerét,
Két ölnyi véres dárdát visz keze.

Ernyei. Opos, királyom, a kit mindenütt
Bátor nevéről ösmer a világ.

Salamon. Ő az! s egyéb mint Bátor nem lehet.
Ő vette Gézát harczosim kezéből.
Midőn körűle minden nép futott,
Kétszer vitézűl harczosim kezéből.
S mint a ki győzni még nem kétkedik,
Ment, s vissza-vissza csapdosott vasával.
Hah! mért hadamban nincs! egész hadat
Adnék helyette. — De legyen, ennek is
Urát találom.

Ernyei. Nézz tovább, uram,
Ott áll Bihar, ronthatlan törzsöke
A szép seregnek. Nézd, mi dölyfösen
Terűl el a nagy síknak domborán.
Így áll szabad tetővel ég felé
Ős bérczein Krivánnak fenyvese,
Villámok ostromolják fürteit,
Jő, megy körűle a sok fergeteg;
De az merőn és törhetetlen áll.

Salamon. Ilyen csapat vagyon hadamban is,
S engem Bihar még nem tesz semmivé.

Ernyei. Tovább mozogva mint a megzavart raj,
Jár, s rendeket tölt Géza vert hada.

Nézzed közöttök, mint a bús oroszlán,
Fárad s vesződik a vezér. Szelídebb
Embert mint ő, még lélek nem lakott.
Uram, mért kellett ennek bűntelen,
Miért hadának, veszni általad?

Salamon. Hallgass, ne többet erről Ernyei,
Akárhogy is, már túl vagyunk ezen,
És Géza sorsa elfordíthatatlan.
Ne is fáraszsz szavakkal engemet.
Sem szánni már, sem félni nem tudok.

Ernyei. Oh hogy poromban volnék föld alatt,
S ne hallanám e gyászos szózatot,
De még egyet csak. Látod ott középett
A barna sátort; fenn, de fénytelen
Magában áll az, mint éj fellege,
Azt mondanád, hogy, a ki benn lakik,
Elébe hegyről szálfát ültetett;
De dárdanyél az, László fegyvere.

Salamon. Hah! mindenek közt ő az, a kinek
Karját kerülöm; menjünk, Ernyei.

Ernyei. Nem, még királyom, nézd meg őt magát.

Salamon. Mivé teszesz még, rettentő öreg?

Ernyei. Mint egy hadisten lép ki sátorából,
Vas vállait, mint sziklát hab fölött,
Látom kitünni, s széles táborán
Magas csillagként végig néz szeme.
Megy, szörnyű fegyver fénylik oldalán.
Egy nemzet sorsát hordja nagy szívében,
És mintha földünk ennyi súly alól
El akarna térni, futni láttatik.

Salamon. Mi ez? te rémítőm vagy, Ernyei,
Kitől segédét várta most ügyem?
Avagy veszélytől rémülsz el magad,
Hogy így nagyítod ellenségemet?

Ernyei. Rémítni téged nem lehet, király,
Sem e kihalt szív nem tud rémülést.
Ez ősz hajammal bár minő vagyok,
Küldj, s tengeren túl harczolok meg érted,
Csak itt ne kívánd, oh itt borzadok.
De nézd, ki most ott halmon áll maga,
A mint erőben kél nagy termete,
Úgy lelke mélyén békeség lakik.
Mikor Keménék véres síkjait
Megingadozva hagyta lábam el,
Utamban úgy állt László akkor is.
Dárdán nyugasztá harczos karjait,

S mint egy nagy oszlop, mely bú napjain
Embertetemből úgy vált kődarabbá,
Soká merőn, és mozdúlatlan állt.
Majd félre intett, és magunk levénk.
Kezet fogott, és a mely rab gyanánt
Nyugonni látszott, melle rejtekéből
Kitört erővel a nehéz sóhajtás.
Mint a borúlt ég, meghajolt feje.
„Magyart ölünk-e mi is, Ernyei?“
Így szólt, s szeméből, mint a drága gyöngy,
Sűrűn ragyogva hulltak könnyei.
Nem szólhaték: a bánat elnyomott.

Salamon. Ősz ember! engem gyermekké tevél,
Elolvadoznak minden képzetim,
És nem tudom, hová hajoljak el.

Ernyei (esdekelve). Uram király, ez aggot térdeket,
Hizelkedés még el nem koptatá,
Nézd, most előtted porba hajlanak,
Ne harczolj meg, László békét izen,
Csak egyben engedj; tartsd meg a kötést.

Salamon. Irtóztató! vedd el hát kardomat,
Én több csatára nem megyek, míg élsz.

(Zaj hallik, s nemsokára Vid jö.)

Vid. Királyom! a had szörnyen háborog,
Sem szóra nem hajt, sem személyre már.
Azt mondja minden: hol van a király?
Bátor vitézek serge jő reánk,
S félénk vezérünk itt elveszni hágy.

Salamon. Hah! nem lehet hát! sorsom visz magával.
Ki, kard, örökre; hagyd el a hüvelyt.
Félénk vezér még nem volt a király.

(Elrohan. Vid utána.)

Ernyei. Oh ördög! elraboltad üdvösségemet!
De meglakolsz még síron innen is.
Most légy vezérem, vérengző boszú,
Emeld az égre gyilkos kardomat,
S ha fenn maradsz, hazám, ne sírj halálomon,
Előzni fogja rontód hunytomat,
S a pártok átkát sírja elnyeli. (El.)

(László tábora.)

Géza, László, Otto (jönek).

Otto. Fegyverzörejben, s bátor zaj között
Mi vethet arczotokra búhomályt?
Im morva hősim rendbe keltenek,
Akárhová kell, rontó vész gyanánt

Űzőitekkel harczot állanak,
Ne féljetek, minden jó véget ér.
László. Tudjuk, s köszönjük elszántságodat,
Melylyel bajainkban, mint jó frigyesünk,
Vesződni kész vagy a halálmezőn;
Azonban ily busakká minket is
Nem félelem tesz, s gyáva gondolat.
Nekünk, kik itt még új lakók vagyunk.
Hogy megmaradjunk, félni nem szabad,
S nem félni jöttünk olyan messziről;
Gondolkodókká még csak az teszen,
Hogy a mely eddig győzni járt együtt,
Egymást emészti majd, erős hadunk.
Géza (Ottohoz). Bajtárs, megengedd e kis csüggedést.
Mi úgy vagyunk most, mint kinek kezét
Veszett fogakkal marta mérges eb.
Elmetszenők, hogy életünk maradjon,
Meg is hagynók, mert szánjuk a tagot
Otto. Ilyen veszélyben szánni nem szabad;
Le kell tövéből vágni a tagot.
László. Nyugtasd magad csak egy pillantatig,
Utolsó hírrel várom még Opost.
S ha most sem enged a király, nehéz
Szívvel, de mégis harczra robbanunk,
S pörünknek vége vér, s halál leszen.
Otto. Oh akkor annyi, mintha vért s halált
Már itt előttem látnék, Bátorod,
Kit elküldöttél, háborodva jő,
S haragos szemében harcz villáma ég.
Bátor (jö). Hiába jártam, nagyságos vezér.
László. Szólj, nem találtad Ernyeit magát?
Bátor. Útban sem állhat többé senki már.
Mint szirtdarabbal forgó áradat,
Harsogva száll le haddal a király,
És kardja élén hozza válaszát.
László. Fel hát, vitézek, itt a vég csata.
Te bátya, balra, Otto, jobbra kelj,
Én majd középen várom a veszélyt.
László s az ország! rajta társaim. (El.)
Otto. Biz' Isten! jó lesz, szép lesz úgy haladnunk.
Hah! mily csikorgás lesz, ha összeér
Karunk az ütközetnek síkjain.
Ölelkezésünk egy sereget fog el,
S ezernyi élet fúl meg vas szivünkön.
László s az ország! morvák, el velem! (El.)
Géza. El hát, busongó lélek, el te is.

Isten! tudója minden érzetemnek,
Nem kérek tőled véres győzedelmet;
Kezedbe nyugtatom le sorsomat.
S ha már ki van jegyezve vég napom,
Poromba szállok és megáldalak. (El.)

(Csatazaj hallik messziről, nemsokára jö Bátor.)

Bátor. Megbüntettetve sorsom angyalától,
Mely eltiporta födi mennyemet,
Kegyetlenűl vas pályán töltöm el
Örök hadakban ifjuságomat.
De vas kebelhez lágy panasz nem illik.
Zúdúljatok hát gyilkoló csaták,
Kelj fel te ist setétség fellege,
Villám zavarj meg földet és eget,
Hogy míg körűlem csattog és dörög,
Lecsillapodjék belső háborúm.
László s az ország! rajta bajnokok.

(Elörohan, utána többen, kiáltván:)

„László s az ország!“ (Nemsokára Vid jö.)
Vid. Gyilkos haraggal forr az ütközet,
Nyögés, kiáltás s ércz zaj jár együtt
Porfellegekben a gyász ég alatt,
S mindenfelé mint a lélekharang,
Bús csendüléssel hull a tört aczél.
Mint omló szikla állíthatlanúl
Jár a hatalmas László, s a király
Tép, szaggat és öl, mintha egy világot
Sírrá akarna tenni, s puszta földdé. —
Hé Korcs! idább, nem lelted Ernyeit?
Korcs (jö). Még nem lelém, de már nyomán vagyok.
Tömött hadakban jár az mindenütt,
S a morva népet láttatik keresni.
Vid. Menj hát, ne késsél, száz arany van itt.
S ha őt elejted, tizszerezve lesz.
Elmenj: de halva lássam őt.
Korcs. Ne éljen!
Tiz ennyiért százszor meggyilkolom. (El.)
Vid. Szerencse! most ne hagyj el: a miért
Oly rég vesződtem, most talán megérem,
Ha, mint hiszem, mienk az ütközet.
Azonban én a zajba nem vegyűlök,
Elvárom végét; hadd vesződjenek,
Én majd nagyobbra tartom éltemet. (Menni akar.)
Ernyei. Kigyó, ne bujkálj, nincs már rejteked.

Vid (magában). Gyülölt tekintet! — Kit keressz te itt?
Ernyei. Téged kereslek, ördög, állj elő.
Vid. Miért szidalmazsz? én nem bántalak.
Ernyei. Te bántottál már, most én bántalak.
Te, a ki minden jónak útait
Csellel s halálos bűnnel álltad el,
Kinek miatta vérzik most hazám,
Te undokabb, mint a szó festheti,
Véreddel adj most számot mindenért.
Ne nézegess, futásod nem segít,
Ha csak fölülről mennykő meg nem üt
Vagy a nyíló föld gyomra nem nyel el,
Harcz nélkül innen nem mehetsz tovább.
Vid. Te, a ki mindig hűségről beszélsz,
Így vagy királyod híve, gyilkoló?
Ernyei. Hű a királyhoz, hozzád kegytelen,
Égő boszúval állok ellened.
Ki a karddal, vagy tüstént átdöföm,
Pokolfaj! undok melledet.
Vid (magában). Kétes a csata,
S én most leginkább őrzöm éltemet. (Ernyeihez.)
Engesztelődjél, Ernyei!
Ernyei. Nem távozom míg földet nem harapsz.
Vid (hirtelen megtámadva).
Veszsz hát el, agg eb. (Harczolnak, Vid elesik.)
Ernyei. Halálod óráján is álnok ember
Veszsz, s vidd magaddal a pártok dühét.
Oh most megint szabadon piheghetek,
Szép hon! neked, királyom, néked is
Áldoztam immár; most majd a csaták
Haragja engem is föláldozand.
Amarra hallom zúgni Morva népét,
Villogni látom közte a vezért.
Ott kell ma hírt keresnem, vagy halált.

(Bátor jő. Ernyei indúl.)

Bátor. Ne siess olyan nagyon, vitéz.
Itt hasztalan futsz a halál elől;
Elér karom, ha szárnyat öltesz is.
Ernyei (megáll). Ösmerd az embert: aztán gúnyolódj'.
Bátor. Hogy gúnyt ne szenvedj, állj meg, és ne fuss.
Ernyei. Megállok ott, holl illik és szabad;
De most ereszsz, magyarral nem vivok.
Bátor. Nem; mert vasától félted bőrödet.
Ernyei. Ha vérét a magyar nem kedveli,
Bár félne hát, s egymást ne rontaná.

S te tudd, szavaddal hasztalan ingerelsz.
Ki e kebelt haragra gyujthatá,
Egy volt hazánkban, és az már nem él.
De harcztalan még sem megyek ma el.
Nézzed, hol a külföldnek gyermeke
Dúl, s honfi vérben gázol dölyfösen,
Majd ott találok én bajt, s bajvívót.

Bátor. Akárki vagy, tudd, és ne tétovázz,
Azok, kik a külföldről jöttenek,
Barátink, s ha őket üldözöd,
Bennünket is megbántasz; hát vagy itt
Víj meg velem, vagy foglyom lészsz.

Ernyei. Kemény
Embertelen szív foglyod nem leszek,
S ha harczoló kell, többet is találsz. (Megy.)

Bátor. De te nem találsz, mert nem bocsátalak.

(Utána rohan.)

Ernyei (visszafordul). Hát nem lehet kerülnöm? oh veszett ügy!

(Keseredve megtámadja, s visszaveri Bátort, aztán megszünik.)

Hogy gyáva nem vagyok, most láthatád.
Bocsáss utószor kérlek, s menj te is.

Bátor. Kezdett csatámat félbe nem hagyom.
Vagy győzz egészen, vagy légy győzetett.

(Összecsapnak, Ernyei hanyatlik. Korcs jö, s Ernyeit megdöfi.)

Ernyei (haldokolva). Orozva kell hát vennem a halált?
Oh légy boszúlóm bajnok. Haj! hideg,
Hideg a halálnak karja testemen,
Így kell enyésznem. — Istenem! hazám! (Meghal.)

Bátor (levervén Korcsot).
Hah Korcs, te vagy s ez ocsmány gyilkolás
Kezednek míve? (Megöli.) Halj meg czimbora,
És vidd magaddal a gyalázatot. (Tovább megy.)
De kik hevernek itt? ez Ernyei,
Ez Vid; nagy Isten! Vidhez ily közel,
S miattam vérben fekszik Ernyei.
De Vid sem él már. Nyílj meg kénsetétség,
Rút martalékod itt van, nyeld el őt.
Most zajba ismét, minden jól megyen,
Csak Géza népe áll rendetlenűl,
Salamon közöttök vérengezve jár,
Ott kell segítség, arra térek én.

László (föllép). Van mindenkinek harcza, nincs nekem.
A merre térek, bomlik a csata.
Egész csapat kerűli jobbomat,

S kik eddig győzni jártanak velem,
Most rajtam ütni nincs elég szivök.

(Otto sebesedve jö.)

De haj! ki jő itt vérben, sebben? Ottó!
Mi lelt barátom?

Otto. A mi lelhetett,
Mig harczmezőn és nem torban valék.
Királyotok nehéz vasat visel,
Súlyát fejemben vérrel hordozom.

László. Nehéz csapás! s ezt értünk szenveded.

Otto. Megélek én még, csak te menj elő,
S míg én sebemmel félre fordulok,
Ne hagyd veszélyben űzött népemet;
Mert a király, ha végét nem szeged,
Ma még egy félvilágot eltemet.

László. Az Isten, s minden élő lássa meg,
Hogy most ez úton csak reá török,
S ez öldöklésnek tüstént vége lesz.

(Szaladva jönnek katonák.)

Hová szaladtok? vissza bajnokok.
Nem futni jöttünk. Rajta még utószor!
Karunk kar ellen, vérünk vér helyett,
Döntsük meg a sort, mely reánk nyomúl.

(Otto befelé vitetik. László elöre megy. nem sokára Géza jö egy csapattal.)

Géza. Itt álljatok meg, László állt helyünkbe,
S míg harczot áll az űzőknek, mi itt
Pihenjünk meg nehéz munkánk után. (Bátor jö.)
Mely zaj közelget ismét? Hah! te vagy!
Ki tépett így meg, Bátor, tégedet?
Ha nem ragyogna villámként szemed,
Azt mondanám, hogy sírodból kelél,
S véres tetemmel rettegetni jősz.

Bátor. Ne állj meg, itt halál uralkodik.
Mint a sebes tűz rombol a király.
Téged kiáltoz minden útain,
S egész hadával czímeredre tör.
Dühét már többé föl nem tarthatom:
Rejtsd el magad, vagy itt nyom a halál.

Géza. Mit rettegetsz, gondatlan? menj tova.
Én itt megállok, s elveszek, ha kell.

Bátor. Oh! a nagy égre kérlek, menj tova.

Géza. S ki áll helyembe?

Bátor. Én, míg elmaradsz.

Géza. Ereszd le hát a czímert addig is,

És várd be Lászlót: őtet küldöm el.
Ő majd megőrzi czímerem becsét.
(Elmegy. Bátor baljával leereszti a zászlót.)

Salamon (berohan). S te most is élsz? még hányszor öljelek meg?
Bátor. A jó ügyért még százszor is, ha tudsz.
De én még élek, s bírom kardomat.
Salamon. Halj, vakmerő, hát, s vesd el kardodat.
(Mikor összeakarnak csapni, László megjelen.)

László. Emeld a zászlót, Bátor, itt vagyok.
Minden világ hadd lássa, hogy vesz el,
Ki dúlni készűl Géza czimerét.
Salamon (iszonyodva). Hah, mely tekintet!
László. Salamon! áll elő,
Elég volt már e szörnyü gyilkolás,
Ne veszszen a nép, víj meg itt velem.
Salamon. Víjon meg, a ki ördög, mint te vagy,
Én emberekkel harczolok. (El.)
László (kardját leeresztve). Nagy Isten!
Ez hát a vég, mely vakmerőket ér?
(A Salamon után nyomulókhoz.)

Megálljatok, ne űzzön senki is.
A mely hadat ránk hajtott a király,
Oszolva van már, nem fog ártani.
Ákos (egy csapattal visszatér).
Uram, kegyelmet! elhagyott királyunk
Átokkal rakva bennünket s magát,
Kivált közűlünk, s mint az éji rém,
Fut a tetőkön megriadt lován.
Mi, hogy tovább ne veszszen nemzetünk,
Gézát királynak kérjük, s hódolunk.
László. Legyen meg a mit kértek, s nemzetünk
E változását érezze boldogúl,
Csak itt, hol ennyi vérünk elfolya,
E gyász helyén ne kezdjünk semmit is.
Fut a király, hatalma törve van,
De a hadat verőnek arczain
Köny áradoz, s a bús kebelbe hull.
Oh ennyi karral, a mi itt lehullt,
Világokat dönthettünk volna meg,
S most minmagunkat törtük meg velök.
De fel, vitézek! a kik elhalának,
Testvéreinknek adjunk vég helyet,
Aztán tanácsra gyűljünk híveinkkel,
S hazánk egére hozzunk jobb napot.

HÁBADOR.

DRÁMAI KÖLTEMÉNY EGY FELVONÁSBAN.

1826.

SZEMÉLYEK.

Horva.
Csupor.
Kendi.
Csilla, ennek leánya.
Zádorág.
Hábador, agg énekes.
Egy bajnok.

Horva hada.
Idő: a magyar előkor.

(Homonna völgye.)

Horva. Mint mennek öldöklő hadak
Nyugott fenyérek halmain:
Úgy mentek által lelkemen
Az éj setétes álmai.
Oh, Csilla! nem volnál te itt,
Szűz, égszemű leánya Kendinek?
Hazudtak-e álmaim nekem,
Vagy már valólag nem vagy itt?
Hallgass el akkor csalogány!
Ne zengj siralmas éneket;
Tud Horva is siralmas éneket;
Mert Kendi gyöngye nincsen itt:
Szigetbe kelt a tengerek fiához. —
Ki lép e völgyből itt elém?
Nem Csilla, a ki bujdosik?
Ő az, de van arczain,
S kisírt szemében fájdalom.
Oh égszemű leánya Kendinek!
Miért vagyon bú arczodon,
S kisírt szemedben fájdalom?
Csilla. Ne kérd az árvát, oh vitéz!
Nem Kendi lánya Csilla már:
Kendit bilincsen őrzeti
Sziklás üregben Zádorág.

Horva. Haljon meg érte Zádorág!
Csilla. Hatalmas ő, nem retteg senkitől.
Horva. Ha Horva ott lesz, nem hatalmas ő:
Ledől, mint a hegy tölgyei.
Sebet furok be két szemén,
S lelkét halálba burkolom.
Setét lesz a dél fénye is neki,
S rabolni nem nyujt több kezet.
Csilla. Ah, akkor is még gyász borít.
Gyámolt, a kedves jó anyát
Elvitte messze Szármaszeg lakója,
Ádáz Korondár vitte el.
Horva. Korondár! a kit álmaim mutattak?
Korondár is haljon meg! hajnalát
Ne lássa többé tengerén.
Úgy veszszen el, mint a tüzes hajó,
Veszszen, mint a ki benne ég.
Csilla. Bátyámat, mely dicső volt, ösmeréd,
S ah, mint szerettem őtet én!
Azt is Korondár vitte el.
Horva. Nehéz s nagy a te bánatod,
Dicső leánya Kendinek!
Árván maradtál, mint a téli fa,
Mint a tetőkön nőtt virág.
De veszszen a gyalázat gyermeke,
S ti hírben élők! keljetek,
Haragban és erőben keljetek.
Csattogva menjünk, mint a vad sasok,
Villogva mint a felhők tűzfia:
Fölverjük a sziklák urát
Hazája zordon tájain;
Föl a hullámok bérczi közt
Ádáz Korondár lakhelyét.
Csilla. Oh, érted volna az nap alkonyát
Bús hollószárnyon jött az el,
S mint egy halálos fergeteg,
Zúgott ködében a veszély.
Aluttak a vitézek Kendivel,
Hosszú vadászat terhitől,
S én játszva késtem a tetőn,
Midőn az alkony rám borúlt.
Eljött azonban Zádorág,
Kötözve vitte Kendit: öcscse is
Ádáz Korondár jött vele,
S kötözve vitte Tengemért,
S a bús anyának gyenge karjait.

Láttam vitorlás műszerét,
Mint a halálmadár, repült
Setéten a setét habok fölött,
S recsegtek a nagy árboczok.
Nem mertem a haboknak mondani:
Nyeljétek őt el, oh habok!
Mert rajtok ingott Gyámol is;
Nem mertem a szirtnek kiáltani:
Törd össze, oh szírt! műszerét,
Okádj rá gyilkoló tüzet!
Mert ott volt rajta Tengemér.
Üresnek leltem a lakot,
Oh hős! és hozzád bujdosám,
Hogy lássad Csilla könnyeit,
S az elhagyottat el ne hagyd.

Horva. Vigasztalódjál, gyenge szív!
Még visszatér örömkorod.
Szemedben lelked szép egét
Na háborítsa földi vész.
Ím, Horva fölkél pártodon,
S egész világgal szemben szállni kész.

Csupor (a haddal). Hallottuk Horva! pajzsodat,
S kardot ragadtunk és nyilat.
Hallottuk a lány bús szavát,
S szivünkben fölkelt a harag.
Oh, mondd, vezérek nemzete!
Te mint a felhők tűzfia,
Mink, mint a csattogó sasok,
Menjünk-e Zádorág felé,
Menjünk-e Szármaszeg felé
Ádáz Korondárt rontani?

Horva. Hallottad égszemű leány!
Merész Csupornak szózatát?
Dörgő halálos szózat az,
Mint a nehézkes fellegé.
Szeretlek mint szemfényemet,
Mint a verőfény a tetőt,
De ah, mosolygó ajkidat
Szép Csilla! rejtsd el addig is,
Mig harczaimból megjövök.
Hídd el Homonna lányait,
S a parton várj meg engemet;
Zászlót lobogtat majd kezem,
Fehéret mint a tél domb,
Mint a te kebled halmai.
Most lóra, bajnok! Zádorág

Felé villogjon kardotok.
Zádor sziklái döngjenek,
Hogy hallja s dőljön a gonosz. (El.)
Csilla. Vihar megy Zádorvár felé:
Éjfél s halál leng szárnyain.
A hős elhagyja a vihart,
S előtte nyargal messzire.
Hová rohantál bajnokom?
Ah, eltünt, mint a szél fia.
Mint a magasba költ madár.
Eredjetek Homonna lányai!
Fölverni a hegyek vadát;
Nyugtát ne lelje az sehol,
Mint Csilla nyugtát nem leli:
Majd megjön egy hős Kendivel,
S őz borjat lát a tűz fölött.
Én a kézíjat nem vonom,
Megűlök ott a hegy fokán,
Sirással nézvén dél felé:
Ah, a szép zászló dél felől
Nem fog lobogni még soká. (El.)
(Zádorvár.)
Hábador. Meghozta Kendit Zádorág.
S bilincsen őrzi gondosan,
Míg a szépségnek bájival
Atyját megváltja a leány.
Ha jó vagy, lányka! oh siess
Atyád bilincsét oldani.
Én régi jámbor énekes
Hangzó Meótis partiról
Eljöttem Zádorág felé
Boldog menyekzőt dallani.
Zádor nevelt föl engemet,
Fiát hír nélkül hagyjam-e?
Oh, üdvözöllek, Zádorág
Üdvözlek téged, gyenge szűz,
Csendes Homonna völgyiből!
Úgy jőj, mint a szép esti dal
Könnyű fuvalmak árjain,
Mint a virágok hajnala,
Mely harmatozva száll alá,
S bimbót nyit a kis ágakon.
Ki nem hallotta Hábadort
Bor közt hevülten dallani?
Harczot, szerelmet dallok én
Hangzó Meótis partjain.

Dalt mondtan a hab lányinak,
Dalt a vadásznak halmain;
Azok kibuktak nyájasan,
Ez elszalasztá a vadat,
És andalodva hallgatott.
Fölötte megfeledkezett
Az ifjú sólyom szárnyiról,
S leszálla dalszót hallani;
De zengett a vad szirtfok is,
Zengettek a hegy bérczei,
S meghajlott rajtok a cserág.
Ki nem hallotta Hábadort
Bor közt hevülten dallani?
Harczot, szerelmet dallok én
Hangzó Meótis partjain.

Horva, Csupor (a haddal).

Csupor. Haragnak napja jő reád,
Kelj, tornyozott sziklák ura!
Kelj, vagy rád döntjük a falat,
Rád dönti Horva a halált.
Hábador. Mint partüregnek szélein
Az életoltó fegyverek kovácsa,
Ki zörget Zádor ajtaján?
Csupor. Sziklák lakója! ébredezz,
Eljöttünk víni Kendiért.
Itt vár rád Horva vas keze,
S kapudnak zárát tördeli.
Hábador. Veszélynek rabja menj tova,
Ne verd föl a sziklák urát;
Itt nem virágok teremnek:
Kardvas virágzik és nyilak,
S keserű gyümölcsük, a halál.
Oh, Horva! ha kedves életed,
Ne verd föl a sziklák urát;
Menj boldogítóbb ég alá,
Csendes Homonna völgyibe.
Horva. Hah, eltemetlek, gyáva sziv!
Le onnan a sziklák tetőiről!
Ragadjátok le bajnokim,
S torkába dárdát tömjetek.
Hábador. Oh, vég veszélyem nappala!
Kelj, kelj föl, alvó Zádorág!
Vadképü ádáz férfiak
Jöttek temetni Hábadort.
Zádorág. Ki jő Homonna völgyiből,

Nyugalmam álmát bontani?
Menj vissza, bajnok jövevény!
Míg Zádorágnak fegyvere
Halál fiává nem teszen.
Horva. Ijeszd igy a nyögő galamb fiát,
Vagy a futamló őzekét:
Horvának dárdával felelj,
Csak dárda hangját érti ő.
Kendit boszulni jöttem én,
Vagy veszsz, vagy Kendit add elő.
Zádorág. Kendit mi haszna kérdezed?
Mély szirtüregben fekszik ő.
Nem látogatja napvilág,
Fülét nem éri semmi hang;
De a setétség ott lakik vele,
És a setétség fajzati,
Denevérek és bagolyfiúk.
Borzasztó rémi szárnyakon,
Lengnek körűle gyászosan,
S a kormos éjfélt őrizik.
Nem tudja ő, hogy a hajnal hasad,
Hogy fénye játszik a tetőn;
Gyors sólyma gyakran erre csap,
S éjében ő nem tudja azt:
De majd, ha hallja kínjait
Az égszemű leány,
Eljő Homonna völgyiből,
S kiváltja éltét bájain.
Akkor vigadjunk, Horva, majd,
Majd akkor! Addig nem lehet,
Szellő sem éri addig őt,
S te, Horva, innen kelj tova.
Horva. Tovább Horvának semmi sincs;
Itt éri végét a világ —
De már elég szó harsogott.
Te, a ki e sziklát lakod,
Gyalázat dölyfös gyermeke!
Tudd: Csilla nem jő Kendiért,
Én jöttem érte s a halál.
Zádorág. Hát ketten? hah, azt kedvelem,
Hogy a halál is eljöve.
Én majd átadlak itt neki,
Hogy őseidhez rántson el,
S egyen meg a rút föld alatt.
Horva. Mikor látok hát készülést,
Te, bő beszédek bajnoka?

Zádorág. Nem kell a hősnek készület,
Ha kard világol oldalán.
Ne várd, míg pajzsom érkezik,
Míg a halálos dárda kél;
Itt, itt van a kard, nyugtalan!
Nyeld el, ha kéred harczomat.
Hábador. Oh, harczok napja eljövél!
Üdvözlöm jöttödet
Mint vad madár az égi háborút,
Mint zúgó tenger a vihart.
Láttátok a ködök fölött
Az erdők fáját ingani?
Úgy ing közelgő Zádorág
Fején ijesztő tolluja.
Csupor. Nem látod a tollat lehullani?
Horvának karja törte le.
Fenn jár csapása, s hirtelen
Mint gyilkoló ölyv, száll alá.
Hábador. Nem retteg attól Zádorág,
Előbbre törtet győztösen.
Peng Horva súlyos fegyvere,
És messze hullnak rongyai.
Szedjétek össze rongyait,
Gyászos Homonna gyermeki!
Csupor. Nem látod, fondor énekes!
Sápadni a sziklák urát?
Így sárgúl őszkor a levél,
S ha szellő éri, földre hull —
De mely csapás ez! hangosan
Kipendűl Horva fegyvere.
Hová lett kardod, oh vezér?
Fuss el, ne várd meg a halált.
Hábador. Szép a csatában Zádorág,
S erős, mint a nagy vártető
Sziklás vadonnak ormain.
De Horva felleg, melyet a
Szelek játéka messze hajt,
Mely gőzzé olvad a napon.
Csupor. Nem! a hős még nem csügged el.
Mint a nyomott ág, újolag
S hatalmasabban kél elő.
Buzgányt ragad most kard helyett,
Tört kardja messze peng le;
De a nagy vasgomb nem törik,
Emészti ellensége tagjait.
Mint nagy fejű vad a juhot,

Mint hulló szirt a sík jeget.
Hábador. Hová hanyatlol Zádorág?
Ah, hát én gyászra jöttem el!
Csupor. Ím, Horva sujt, és tántorog
A sziklavári durva hős,
Hábador. Jaj! agg fejednek Hábador!
Csupor. És ismét sujt, és Zádorág,
Mint puszta csarnok a hegyen,
Mint tornyos szikla összedől.
Dicsőség égjen éleden,
Oh Horva győztös fegyvere!
Horva. Ledőlt a dölyfös Zádorág,
Nyissátok Kendi zárait.
Az, a ki őtet üldözé.
Temetetlen itt hadd veszszen el,
S ne lelje sírját gyermeke. —
Ti, kik várában voltatok,
Fegyverre termett férfiak!
Velem ledúlni jöttök el,
Ádáz Korondár lakhelyét.
Kendi (vezettetik). Ki hoz ki éjjelemből engemet?
Kinek karjára dől kezem?
Oh, éjfél fekszik e szemen,
Éjfélnek árnya lelkemen.
Ti, jőtök hozzám, gyilkosok?
Oh Gyámol, Csilla, Tengemér!
Vesztemhez el ne jőjetek.
Bús árnyam éjjel megkeres
A puszta dombok ormain.
Horva. Hajh, gyásznak napja! hős öreg,
Így kell-e látnom képedet?
Setét az, mint viharban a tetők,
Mint a tengerzaj éjjele.
Por űli tisztes fürtödet,
És a pók végig szőtte arczidon
Féregvadászó szálait.
Hajolj karomra, apja kedvesemnek!
Én, Horva jöttem érted el.
Szabaddá lettél általam,
S halál fiává Zádorág.
Kendi. Halál fiává Zádorág?
Oh, én nem látom vérzeni.
De bár sebéből tenger folyjon el,
Én többé meg nem látom azt.
Hol vannak Csilla, Tengemér?
Hol késik Gyámol, sorsosom

Elhűlt ölembe hajlani?
Horva. Nyugtasd meg égő lelkedet
Én Szármaszegbe elmegyek
Megvíni Gyámolt, Tengemért,
S Csillát Homonna völgyiben
Épen találják karjaid.
Kendi. S csak őt találják karjaim?
Hajh! késő vendég a halál.
Nem jött el értem, míg erős
Dárdával vártam a csatán.
Kikerülte izmos ifjuságomat.
S remegve tért el más felé.
Akkor gúnyolva híttam őt;
Most éji tolvajként jön el,
S kilopja fájó lelkemet.
De menj el, Horva! menj dicsőn
A hír s szerencse szárnyain.
Kedvezzen ég, föld s a habok,
Szelek ne bántsák utadat.
Erőd legyen mint a dúló sasé,
Mint a megindúlt tengeré.
Engem Homonna völgyibe
Vezessetek le, bajnokim!
Én ott találok nyughelyet.
Oh Csilla, kedves magzatom!
Ott fogsz te ülni siromon.
Majd kérdik a bércz ifjai:
Kit gyászol a szép bús leány?
Kiért omolnak könnyei?
„Nem egy szép ifju bajnokért,
Nem a lehullott kedvesért,
De a megaggott Kendiért,
Érette folynak könnyeim."
Horva. Oh, a szép könnyek sírodon
Nem fognak folyni még soká!
Menj jobb reménynyel, és pihenj
Szép Csilla karján addig is,
Míg harczaimból megjövök.
Mondd meg, ha kérdez a leány:
Hogy Horva elment messzire
Széllel, habokkal küzdeni.
De Horva életének a
Szél és hab nem fog ártani,
Csak Csilla hozzá hű legyen:
Kerülje a hegyek vadát
A puszta bérczek ifjait.

Ki retteg a csaták zugásitól?
Ki a halálnak mérgitől?
Nem! Horva attól nem remeg,
Csak tőled, Csilla, haj! nagyon
Tőled s bájodtól retteg ő. —
De talpra, bajnok! zengjen a
Kürtnek, paizsnak ércz szava.
Tengerre keljen, a ki hős,
Tengerre híja Horva őt.

Hábador. Ah, mind ezek közt csak magad
Vesznél-e könnyezetlen, Zádorág?
S én, a ki nászra jöttem el,
Holtodnál némán álljak-e!
Oh, jajdúlj kobzom! zúgjatok
Ti puszta várnak bérczei!
Itt fekszik halva Zádorág,
S a hírnek napja sírba száll.
Zendüljetek meg, völgyek és hegyek:
Te is szélvész; ordítsd el messzire:
Hogy Zádorágnak sírja nyílt,
S a hírnek napját elnyeli.

Horva. Ki az, ki a szégyen fiának is
Dicsérő sírdalt énekel?
S a szélvészt, völgyet és hegyet
Gonosz nevével zengeti?
Ki az? Csupor! menj, verd el őt,
Törd össze bűnös hangszerét,
És a tengerbe szórd tova.
Most el, vitézek! fenn lobog
Szárnyas vitorlánk árboczán.
El a szigetbe! a ki hős,
Kövesse Horvát fegyvere. (El.)

Hábador. Kergessen a halálnak ostora,
Kevélység rabja, tégedet,
Dühös szélvészek űzzenek,
S ne hagyják érni révedet.
Ugassanak meg a szirt öblei,
S midőn előlük futva fut hajód,
A csillagok ne hintsenek sugárt.
De égj meg, égjen alattad a hab is,
Hogy el ne oltsa lángodat. —
Gyalázat! a vén Hábadort
Ki fogja megbecsűlni még?
Átok, halál, átok, halál reád!
Hol zengjen még ezentúl énekem,
Ha itt nem, itt, e gyászhelyen? —

De megvan. Itt egy elveszett
Kézíj hever, s hurján szárnyas nyila,
Elhagyva mint a sánta vad,
Megvetve, mint te, Hábador.
Hah! ez legyen most lantom, ez
Kisérje bánatomnak hangjait.
Nem harczot és szerelmet dallok én,
Nem! a halálnak mondok éneket,
Szörnyűt, hogy hangja sírokat repeszszen,
S az élet kedvét porba ássa el.
  Homonna! te meg fogsz engem hallani.
Még csendesek fenyéred, völgyeid;
De megpendítem bennök húromat,
S kieresztem a haragnak mennykövét,
Hogy elmenjen, s megüsse tölgyedet,
Azt a büszkét, ki híremben megölt.
Hah! majd esésétől fog zengeni
A csendnek völgye, s széltiben
Viharrá gyülnek bennek a jajok,
S égő folyammá könnyeik.
(Homonna völgye.)

Csilla. A puszta tenger szélein
Meddig fog járni Csilla még,
Meddig fog járni hasztalan?
Im, én itt töltöm a napot,
Itt töltöm a nap alkonyát,
S a hajnal ébren ott talál,
Korán lenézve, dombomon.
De ah, szép zászlót dél felől
Nem lát lobogni még szemem.
Ki, oh, ki mondja meg nekem:
E szél hazája merre van?
Nem hajt-e hozzám or hajót,
Nem űz-e tőlem vártat el?
Te tétovázó lenge szél!
Honnan repűlsz, örűlhet-e
Vagy sírjon a lány jöttödön?

Hábador. Csend völgye! itt mosolygsz tehát,
S öledbe vetted Hábadort?
Eztán a sírnak völgye légy, s neved
Az éjnek, utazónak rettenet.
Teremj halált és bánatot.
Im, én aratni jöttem el,
S ha végső munkám elkelend.
Nyugonni száll rá agg fejem. —
(Csillát meglátván)

Ah, szép virágszál! téged is
Halálos sarló metsz-e le!
Te messze néző barna lány,
Szél-vitta fürtöd árnyiban
El, elborít-e téged is
Esküttt boszúmnak fellege?
De úgy van: Zádor háza dőlt,
Most Kendi háza dőljön el,
S a szélvészek, villámok, záporok
Csattogva hordják ormodon,
Süvöltve zúgják völgyeden
Homonna! Hábador nevét.

Csilla. A tél havával elborítva,
A nyár hevével mennydörögve,
Kit látok jőni ott felém?
Haj! nem jó hirek apja az.
Veszélyes, mint a hév jege,
Mely szép tavaszt lel a mezőn,
S telet hagy szörnyü nyomdokán.
De merre fussak? Jaj nekem!
Tekintetétől borzadok.

Hábador. Ne fuss az ősz elől, leány.
Lássad, kezében nyil vagyon,
És éles a nyíl és sebes,
Mert néki zúgó szárnya van,
Mint a csapongó sasfinak.
De meg ne rettenj, nemde te,
Te harmat arczu gyenge lány,
Te a vak Kendi lánya vagy?

Csilla. Oh, jaj mért mondod vaknak őt?

Hábador. S nem Horva volt az, a kiért
Epedve csüggél a vizen,
S ohajtva lested a szelet?

Csilla. Homonna íjas lányai!
Hová szaladjon Csilla most?
Ah, mért hagyott el titeket,
Ez őt halálra üldözi.

Hábador. Lásd, Horva szép hős s nagy vitéz:
Eldőlt előtte Zádorág;
De ál hajóra mért kele?
Most a nagy tenger árjai,
Mint egy nehéz bércz, oszlopúl
Feküsznek elszórt csontjain.

Csilla. Ne ölj meg engem ily korán
Gonosz hírekkel, oh öreg!
Nézd, kék köd úsz a tengeren,

S középen barna: tán hajó,
Tán Horva hajója szegdeli.
Hábador. Az csalt szemednek réme csak.
Csilla. De nézd, mi könnyüden repűl!
Hajó az, barna nagy hajó,
Mint a gyors sólyom, úgy siet
Csillának jó hírt mondani.
Hábador. Nem jó hírt jő az mondani,
Az egy setétlő fergeteg.
Jer, a berekben enyhelyed,
Jer, itt ne várd meg a vihart.
Csilla. Oh, nem setétlő fergeteg,
Hajó az, Szármaszeg felől,
Mely visszahozza hősömet.
Nézzed vitorlás árboczit,
Nézzed kerekded termetét,
S zászlóját nézzed fenn elől.
Fehér az, mint a téli domb,
S azt mondta Horva mentekor,
Mint Csilla keble halmai.
Hábador. Az egy hattyúnak szárnya volt,
Mely elrepűl a vész elől,
S csendesb hazában kér tanyát.
Jer! késned immár nem szabad.
Csilla. Hagyd néznem, oh ősz! a hajót,
Csak egy kissé hagyd nézni még!
Hábador. Nem, e nyílhegyre! nem tovább,
Föl! e tetőkön van helyed.
Csilla. Ah, nincs hát többé irgalom?
Heverj itt arczom fátyola!
Tán megjön a hős, fölveszen,
S hűséggel hordoz fegyverén,
Hábador. Ez lesz boszúmnak kezdete:
Sziklás üregbe rejtem őt,
Gyászára térjen Horva meg,
És honn ne lelje kedvesét.
S ha majd futtában mint agár,
Búvában, mint bús gerlicze,
Úgy kezd elveszni sajnosan,
Csak akkor lássa Hábadort
A sírok szélén állani. (El.)
Kendi (vezettetik). Itt szűnjetek meg bajnokim,
Itt nemde Tarczal sírja van.
S e kő porán áll czimerűl?
Gyakorta innen néztem én
A nyugvó tenger tűkörét,

S hallám bús fája lombjait
Az esti szélben zúgani.
Most visszatérnek képeim,
S szivemben új gyász terjed el.
Tarczal! te nyugszol: ott alant
Szép ifjuságod álmait
Kötözve tartja bús halál.
Te nyugszol, oh, és a vak ősz
Sírkő gyanánt űl hantodon.
Még gyönge volt az ifju. Jött,
S ölében, sírva, hordozá
Öcscsét, egy kedves gyermeket.
Itt ásta sírját annak is.
„Temetni jösz-e hát ide,
Oh, távol ország gyermeke?
Kérdém, s az ifju így felelt;
„Pusztult hazámból jöttem én.
Nézd, bajnok, e kis gyermeket,
Csak ez maradt meg mindenem közűl.
Gyümölcsöt szedtem a hegyen,
S még reggel vígan ette azt.
Patakhoz vittem, s ott ivott
Rózsás ajakkal édesen,
S mint egy gondatlan gyenge méh,
Döngécselt a szép partokon.
Most itt van; elérte a halál.
Hagyd eltemetnem őt ide,
Hogy ellenségim vad szelekbe
Ne szórják árva csontjait.“
Megcsókolá, és eltemette őt,
Kegyes szavakkal biztatám,
Sírt, s eltörölte könnyeit,
S fiammá kívánt lennie.
Az lett. Ő s Csilla szűntelen
Együtt vadászták a hegyet,
Együtt vigadták a tavaszt.
S szép lett a gyermek: arczait
Nemes tűz lángja égeté;
De lágy szivében gond lakott,
Szemében esdeklő panasz.
Igy jött Csillához egykoron,
S rebegve szólt, de nyájasan:
„Oh Csilla! Tarczal halni megy,
Meghaljon érted szép leány,
Boldogtalan Tarczal meghaljon-e?“
Nem érté őt el a leány,

S enyelgve így szólt botorúl:
„Halj meg hát Tarczal! Csilla majd
Egy szép fenyéren eltemet.“
És itt temette őtet el;
Mert halva lelte a vadász,
Vad kantól tépve a tetőn.
Oh, csendes a sír éje: Tarczal ott
Porágyon alszik hidegen.
Nem hallja Kendi szózatát,
Nem látja Kendi éjjelét.
De hol maradhat Csilla? oh nagyon,
Nagyon sokáig késik ő.
Nem látok a fenyéren jőni lányt,
Nem a ligetek ormain?
S a tenger mormoló szele
Nem hajt-e hozzánk várt hajót?

Egy bajnok. Nincs a fenyéren semmi lány,
Nincs a ligetnek ormain;
De gyors hajó szeg útat a
Csillámos hátu tengeren.
Fehér zászlójok leng elől.
Örűlj, most érik révedet.

Kendi. Hát épen térnek ők haza?
Vezessetek le, bajnokim,
Le, rég ohajtott kedvesim közé.
Oh, még épségem napjain
Elég volt látnom egy sugárt,
Most dél világa is kevés. (El.)

Horva (föllép). Megadta diját Szármaszeg,
S Korondár büszke tetteit
Csúfos békével zárta be.
Minden helyén van, s vigadoz,
Kit a bú átka sujta meg;
Csak Horva még nem vigadoz,
Horvát most éri gond s veszély.
Hah! hogy nem látta a leány,
Zászlóm lobogtát a hajón?
Vak Kendi ott teremhetett,
És ő nem látta volna meg?
Harczok! ti meg nem öltetek,
S most béke napján veszszek el?
De itt egy fátyol rongyai
Jegyeznek útat e síkon.
Ha ez Csillának fátyola! —
Ti gyász Homonna völgyei!
Ti erdők, bérczek, tengerek!

Én sorra dúllak titeket,
Hová tevétek hölgyemet? (El.)

(Erdős hely.)

Hábador, Csilla.

Hábador (magában). Engesztelődöl, agg szivem?
S az ifjú szépség bájai
Eloltják szomju vágyadat?
Ím, e leányka mely szelíd!
Szánásra olvadt érzetem,
Ha megtekintem őtet, ah
Mért kell az ártatlannak is
Boszúm utában állani?
Csilla. Ősz ember! még hová ragadsz?
Meg akarsz-e ölni? oh, megállj:
Remegnek minden tagjaim.
Hábador. Ülj itt mellettem szép leány.
Te szép leány vagy, s gyenge mint
A harmat első gyöngyei.
Szép és ártatlan vagy te még,
S szemed mosolygó tengerében
Tisztán s derülten úsz az ég.
Csilla. Ősz ember! úgy-e nem ölsz meg engem?
Hábador. Nézd, én leroskadt agg vagyok,
A barna fürtök hová lettenek,
S járásom, mint a nyárlevél,
Remegve csúsz a síkon át.
Lásd én leroskadt agg vagyok,
S nincs oly leányom, mint te vagy,
Nincs semmim, oh én elhagyott!
Csilla. Boldogtalan! mi bántja szívedet!
Hábador. Te szánsz? Nem, azt még nem szabad.
Előbb még jajt kell érned, és
Homonna völgyén vért s halált.
De bár szánj, oh, mert akkor is
Még szánni kell agg Hábadort.
Ti érzéketlen lombok, és te föld!
Melyet tapodnak lábaim,
Szégyen borít előttetek, hogy itt
Kitör belőlem a panasz.
Oh, én nem voltam mindig így.
Leányom serdült bájosan,
Már nagy koromnak kezdetén,
S egy hős kebelnek dísze lett.
Szerelme szép gyümölcseit,

Két fürge kis fiút nevelt,
És őket én még láthatám.
Ez ősz szakállal játszadozva
Gyakorta ültek térdimen,
S dadogva még az est hüvében
Dalt kértek tőlem és regét.
Szegények már ők sincsenek!
Magam bujdostam e csapás után,
Majd a fejdelmek udvarát
Kereste szűnő bánatom,
S tisztelve jártam mindenütt.
Szabad dalokban hirdetém
A régi kornak tetteit.
Szerelmet érzett a leány,
Harczot, szerelmet a vitéz,
S áldotta minden Hábadort;
Csak egy nem! — Hah, fagyos kebel!
Forralj utószor még dühöt,
S te meggyalázott gyáva fej!
Hullasd el őszült fürtidet.

Csilla. Haj! mit fogok még hallani.

Hábador. Nézd, mint egy barmi részeget
Megrugdalák az ősz dalost.
S e véres oldal csontjait
Egy durva bajnok törte meg.
Vadúl ragadták kobzomat,
S vigasztalója vég koromnak
Törötten űlt a vízben el.
S ezt nem setétben, nem titkon tevék,
Világos nappal, számos nép előtt,
Hogy bujva menjek bár hova,
Gyalázatomról rám ösmerjenek.

Csilla. Enyhítsd meg ősz e bánatot.
Im, én nem hagylak téged el,
Jer őseimnek termibe,
S élj ott közöttünk boldogúl.

Hábador. Én ismét emberek közé?
Nem! még egy dolgot végzek el,
Aztán megásom síromat. —
És még én nem vagyok magam.
Egy kincsem van még, nézz ide,
Ez a halálos nyílsugár.
S ez Horva szívén metsz utat;
Mert engem Horva ronta meg.

Csilla. Jaj! mily kezekbe jöttem én.

Ne öld meg, oh ősz! a dicsőt,
Ne öld meg Csilla kedvesét.
Hábador. Ha majd homályban bujdosik,
A sűrű berkek fái közt,
Pihenni vágyván enyhelyén,
Akkor rohanja meg nyilam,
És üsse porba gőgös homlokát.
Csilla. Kegyetlen ember! — ah, hová legyek!
Hábador. Ő volt kegyetlen, én nem az,
Én csak boldogtalan vagyok.
De mind a szűk hazába őseim
Gyalázat nélkül mentek el:
S csak én ne menjek úgy oda?
Vérrel mosom le szennyemet,
S te addig zárva itt maradsz,
Hogy majd, ha bántóm megbukott,
Házába térhess Kendinek,
S mely még most számkivetve bolyg,
Nevemnek hírét megvigyed,
Csilla. Nem többé, hírt én nem viszek,
Ha Horva eldől általad.
Oh, én boldogtalan leány!
Ereszsz el, jó ősz! engemet.
Ím, a te lányod én leszek,
Szemed világa én leszek,
Hogy elkerülhesd a veszélyt,
Csak most bocsáss el engemet.
Ah, e galambhaj, e kezek,
S az égbe néző jámbor arcz
Nem azt javalják: hogy te ölj.
Egy ősz atyám van, mint te vagy,
Egy gondos, édes jó anyám,
Bátyám, kit szűből kedvelek,
S egy hősöm, ah egy déli nap,
Ki nélkül elfogy életem.
S ezek hiába várjanak
A puszta tenger szélein?
Oh lásd, szemeidet köny teli,
Bocsáss hozzájok engemet.
Hábador. Hogy rám hadat hozz általok?
Csilla. Nem, én csak Horvát hívom el,
Hogy sírva vallja szégyenét,
S megengesztelje szívedet.
Bossáss, én ismét megjövök.
Vedd el legdrágább kincsemet,
E sípot vedd el zálogúl,

Hogy Csilla ismét megjövend.
Itt függ ez mindig keblemen,
Vedd ez az én Tarczalomnak sípja volt.
Hábador. Ez a te Tarczalodnak sípja? Hah!
Csilla. Tarczal testvérem volt nekem.
Ő messze földről jött ide,
És ifjuságom társa lett,
Együtt vadásztuk a hegyet,
Együtt vigadtuk a tavaszt,
S dalunkat a vadaknak halmain
Örömmel hallá a vadász.
De ő korán hűs éjbe szállt.
Én sírt kerestem szép mezőn neki,
S most ott a zúgó tölgy alatt,
Ott a halomnál nyugszik ő.
Hogy jött, csak e kis sípja volt,
És ezt is itt hagyá nekem.
Ezt nyujtom én is zálogúl,
Hogy érte ismét megjövök.
Hábador (elmerülve). Te sírt kerestél szép mezőn neki.
Csilla. Mely változás ez? oh öröm!
Horvának nem kell veszni már.
Hábador. S ez a te Tarczalodnak sípja volt?
Tarczal leányom gyermeke,
E sípot én adám neki:
Oh, ez az én Tarczalomnak sípja volt.
Csilla. Mindenhatóság Istene!
Te hát az elhunyottnak őse vagy?
Atyám! te nem fogsz bántani,
Ím, én atyámnak mondalak,
Mert ő testvérem volt nekem.
Tarczal ha élne, szánna engemet.
És Tarczal őse nem fog bántani;
Mert ő testvérem volt nekem.
Hábador. Menj vissza innen, szép leány!
Csilla. Kegyes jó lélek! áldva légy ezért.
Hábador. Menj, nyugszik a nap, menj, siess.
Setét az erdők alkonya,
Veszélyek ülnek útain,
S árnyában a rém táboroz.
Menj, itt ne érjen a homály.
Csilla. S atyám, te nem jősz el velem?
Hábador. Menj, vidd Horvának e nyilát,
Én elvégeztem, a mi hátra volt.
Neh! vidd el Horva életét,
S hogy én küldöttem, mondd neki.

Csilla. Oh, hát te nem jősz el velem?
Jőj, itt megölnek a vadak.
Hábador. Nem! nem! csak gőgős emberek,
Vadak nem bántják Hábadort.
Csilla. Ah, hát az éhség öl meg, jer velem.
Hábador. Éhségtől nincs mit tartanom.
De ím, hat őz áll csopron ott
A sűrű berkek szélein
Menj lány, nyilazd el egyikét,
Az majd kitartja Hábadort.
Csilla. Szálljon meg a szelíd öröm
Áldása, nagy szív, tégedet:
S nyugalmat adjon és gyönyört
Az ősz kor vége még neked.
Ím, hogy megsejtsem a vadat,
Most távozom: de megjövök
Az első napnak keltekor.
Hábador. Menj szép szerelmed hajnalában,
Ártatlan lányka! menj tova.
Én édes ifjuságodat
Minek dulnám, én agg fej, el?
Ott, hol pihennek a mezőn
Véremnek végső cseppjei,
Ott a nyugalmas tölgy alatt
Találok én majd enyhelyet.
Csilla (visszatér). Atyám! ellőttem a nyilat,
Nézd, hogy remegnek ujjaim.
Hábador. Halálnak színe arczodon,
Mi lelt, oh lányom, tégedet?
Csilla. Vad kergetett meg. Nézzed ott,
Ott a berekből tört elő,
A többi tüstént elfutott;
De ez pihegve jött felém.
Nyögése mint az emberé,
Futása, mint a rémeké.
Ah, itt közelget, jaj nekem!
Horva (sebesedve jö). Vedd vissza, szép vadász lány! a nyilat,
Mélyen hatotta keblemet.
Csilla. Egek hatalma! oh, ki ez?
Halál feszíti keblemet.
Horva (megösmervén). Hah, Csilla! te lettél gyilkosom. —
Te Csilla, és ez ősz együtt? (nyilát kiszakasztván.)
Itt van, vegyétek vissza a nyilat.
Itt keljen halmom a tetőn.
Te Csilla! itt ülj halmomon,
S éjfélkor ébreszsz engemet.

Éjfélkor és éjfél után
Viharban ébred Horva fel. (Meghal.)

Hábador. Elért hát sorsod téged is,
Te hősök ifju csillaga!
Oh, átok fekszik e napon,
Átok terajtad, Hábador.

Csilla (Horvához rogyván a nyillal). Temess el engem Hábador!
Temess Horvához engemet.
E véres nyíl az én nyilam.
Temesd el ezt is, oh atyám!
Itt — itt szivemben van helye.

Hábador. S te is, te gyenge szép virág!
Hervadva dőlsz-e el te is,
S telem havában én fölötted
Hiába sírom búmat el?
Most Hábador! most ásd meg sírodat!
Ím, én bosszúra jöttem el,
S hogy most az megvan, a napot,
S fogantatásom éjét átkozom.
Ki játszik ott fenn így velünk?
Keblünkbe forró vágyat ád,
S csak akkor hagyja telni azt,
Midőn már lángja megszakad.
Ne mondja gyermek énnekem,
Hogy boldog, a ki sokáig él: (hozzájok borultában)
Az boldog, a ki meghal, mint ezek,
Ki mélyen alszik föld alatt.

A BUJDOSÓK.

SZÍNMŰ ÖT FELVONÁSBAN.

1828.

SZEMÉLYEK.

Zsigmond király.
Gara nádor.
Ifju *Gara,* a nádor öcscse.
István, Simontornyai vajda.
Szécsi, bán.
Kont, }
Laczfi, } bujdosó nemcsek.
Korpádi, stb. }
Vajdafi, Zsigmond hív embere.
Konrád, hajdúk vezetője.
Csóka, Kont szolgája.
Korcsolya, közhajdú.
Rózsa, Kont hitvese.
Julia, Vajdafi leánya.
Imre, Kont fia.
Urak, városiak, poroszlók, katonaság stb.

A DARABNAK VALÓSÁGOS ALAPJA A TÖRTÉNETIRÓK ELŐADÁSA SZERINT.

„Ide oda csavargának az országban, a mi Zsigmondnak nem kis gyalázatot szerez vala! gyanakodott, hogy új dolgokat akarnak kezdeni, azért feltette magában, hogy körűlveteti őket. Midőn ezen katonák a Száva vize mellett, nem gyanítván semmi ellenséget, nyugszanak vala, hajnalban rajtok ütött Vajdafi György bátor és ravasz ember; az álomból magok védelmire felkelteket hitette sok igéretekkel, kivált hogy a királyt megengeszteli, és tőle nekik kegyelmet nyer; de ellent sem állhatának, mivel nagyobb erővel volt Vajdafi mint ők. Karum nevü mezővárosig szabadon menének, ott vasakra veretének, és Budára vitetének. Az úton öszvebeszéltenek, hogy Zsigmond iránt, ha eleibe állítatnak, semmi tiszteletet ne mutassanak; a mi úgy lőn, mert sem fejet, sem térdet nem hajtottak. Zsigmond, dühétől indittatván, Buda városának szent György martir utczáján lenyakaztatta őket. Kont István hanyatt fordult, hogy látná a hóhért, és vágó pallosát, mert ő, mond Kont, gyakran látta már közelről a halált, még sem ijedett meg tőle: most sem fél. Csókát, fegyverhordozóját, ki keservesen sirt halálán urának, Zsigmond imígy vigasztalta: ne sirj, én leszek ezután urad; többet adhatok, mint a lenyakaztatott. Erre, a mint mondatik, így szólt Csóka: Én teneked, cseh disznó, soha sem szolgálok. Nem szolgált, mert legottan levágatott. E miatt Zsigmond nagy gyülölségbe esett, mely az ő életének fogytáig tartott és soha sem volt barátságos országlása.“ *) Virág Benedek: Magyar Századok. II. kötet, lap 313 és 314.

„Mikoron a király környűl megállottanak volna, mindjárt pámpolódni kezdének a királylyal, és orczájára veték neki, mely nagy kárt tett volna az országnak stb. és egyéb sok vétkeket hánynak vala orczájára: és ezek között szidalomra és szitkokra kele a dolog: végre a királyra rohanának, és megfogák a királyt, és ránczigálják vala azt, hol imide, hol amoda nagy dühösséggel: és ugyan ottan megölték volna, ha némely királynak baráti nem ellenzették volna akaratjokat és könyörgöttek volna érette. Annak utána beveték őtet a fogházba, és az urak közül hagyának némeyeket hadakozó néppel, kik megőriznék őtet. És adák őtet az után a Gara fiainak, és ezek elvivék a királyt fogva Soklyós várába, és ott hagyák őtet fogva őrizők között.“ Heltai Krónik. I. k. 308. l.

*) Chron. Cap. VII. Efféle büntetéseken ma már nincs jelen a király, de régenten jelen volt, a nyers űdőkben. Zsigmondról még fogsz olvasni valamit ilyest. Venczel eléggé kikiáltatott. Ezeknek apjok, IV. Károly, római császár és cseh király saját kezével akasztott 1356-ikban. Lásd: chronicon Benessii de Weitmil. E véres executiót Katona irta ad a. 1393. S ottan Zsigmondról: mitissimus alias rex. Krónistánk Hederváriról feljegyezte: „Miles ille gloriosus, hungaros inter omnes magno laudis praeconio insignitus, alto de sanguine natus, quem nostrum aevum viribus et virtute non minus praeclarum nedum loquitur, verum et resonanti lyra canit.“ Vajha a jó Thuróczi János mester Hédervári Kont Istvánnak egy két jeles tettét emlitette volna.

ELSŐ FELVONÁS.

(Kont laka.)

Rózsa és Imre.

Imre. Anyám!
Rózsa. Mi kell édes fiam?
Imre. Oh anyám!
Miért vagy oly bús, lásd, én nem vagyok.
Rózsa. Ne is légy az kis gyermekem soha.
Imre. De hát ne légy az, szép anyám, te is.
Rózsa. Hizelkedő te! nézd a szép eget,
Az is sötét fátyolba rejtezik.
Hol a magas hegy kéken áll, s egyébkor
Szelíd sugárral száll le a verőfény,
Most fellegeknek ormán űl a nap,
S haragos szemekkel néz a föld felé.
Imre. Ma rossz idő lesz. — Oh bár csak ne lenne. (Szünet.)
De még is — most már este van; ha rossz
Idő talál is lenni, alhatunk.
Pedig nagyon jó az, mikor
Estére jőnek a zúgó szelek,
S végig fütyölnek a vár termein.
Oh, akkor én nagyon jól alhatom!
S mikor fölérzek, minden csendesebb,
És künn is minden oly szép, oly vidám.
Lásd anyám, majd most is úgy lesz,
Minden oly csendes, vidám lesz;
Majd elalszunk a szeleknél,
Fölkelünk a tiszta fénynél,
Csak te vígabb kedvü légy.
Rózsa (ölébe zárja). Kedves fiam, kedves kis jó fiam!
Hol jár apád most?
Imre. Most? azt nem tudom.
Előbb, hogy ott künn voltam, láttam őt.
Ott voltam nála, nem szólt semmit is,
Nem mondta, mint egyébkor: „kis fiam,
Mint vagytok ott benn, mit csinál anyád?“
Mert sokszor szokta azt megkérdeni;
De most kinézett messze, messze, messze,
És nem szólt semmit.
Mellette Csóka kardot köszörűl.

Rózsa (magában). Gyász készület, s előttem bár nem új,
Még mindég rettent, hozzá nem szokám.
Imre. S az a bolondos Csóka énekelt.
Azt énekelte:
„Harcz a vitéznek élete
És háború,
És harcz és háború
És háború és harcz.“
Az furcsa ének, úgy-e bár anyám?
De hát ne nézz rám ollyan szomorún:
Inkább kinézek, és majd hírt hozok:
Azt hozzak úgy-e? tüstént itt leszek. (Mentében.)
„Háború és harcz,
És harcz és háború.“ (El.)
Rózsa. Menj bútalan, még boldog gyermekem.
Úgy jártam én is éltem reggelén
Szabadon s ragyova, mint a napsugár.
Hódíthatatlan szívem bánatot,
Gondot, szerelmet nem tudott, csak a
Délczeg vitéznek fegyverén talált
Gyönyörködést, mely nem hozzá való.
A büszke Rózsa, mondák mindenütt,
Fegyverre néz csak, hősre nem soha.
Nem büszke már, haj! már régen nem az.
Kont a vitézeknek volt csillaga.
Csatából tére meg, hogy láttam őt.
Minden szem őt kereste, érte vert
A mennyi szív volt ékes hölgyeké.
E bámulatnak tárgyát, a dicsőt,
Bámulva nézte a szabad leány is,
S ah büszkesége rajta elveszett.
(Kont jö, s hallgatva megáll.)
Most bírom őt, elégedetlenűl.
Nincs már a zajhoz kedvem. Csendesen
Vágynék az erősnek keblén csüggeni,
S ah hervadok, míg ő veszélyt keres.
Mint a magányos sziklák szárnyasa,
Csattogva jő el néha, meg' megyen:
Nem nyugszik rajtam villogó szeme,
Nem! messze, messze jár az gondosan,
S a bús jövendőn elsötétedik.
Kont. Mely aggodalmak töltik kebledet?
Rózsa. Oh Kont, ne halld a gyenge nő szavát.
Kont. Nem Rózsa! hallám és megrendülék,
Oh Rózsa! volna, mint nincs, békeség,
S titkos baját ne sínlené hazánk,

Nevetve nézném karjaid közül
A nagy világot, s küzködő hatalmát.
Szép arczodon hasadna hajnalom,
Éjem, napom csak téged őrzene,
S lelkemben a boldogság hangjai
Nevedtől vennék kölcsön hangjokat.
Felhő volt éltem, s dörgő útain
Tűnő villám a borzasztó szövétnek,
Mely a vak éjnek minden rémeit
S csak egy kegyet sem láttatott velem,
Meredten néztem a vesző világba,
Vadúl halálhoz szoktatott szemekkel,
És mindenütt, a földön s a nagy ég
Csillagkönyvében harczot olvasék.
Ekkor jövél el, szép szelíd sugár,
És fölvidúltak rémes útaim.
Az élet, mely borongva tünt előbb,
Derülten állt most, mint egy szép liget
Az új tavasznak ünneplő mezében.
Mi volt jutalmad, jó hölgy, mindezért?
Szövetkezénk, s nem szállhatván körödbe,
Felhőlakomba vontalak magamhoz,
S az élet úta ismét elborúlt.
A gyermek árván, özvegyen magad
Itt vagytok, és én távol bujdosom,
Oh gyászotokra, gondos őr helyett.

Rózsa. Ne mondd tovább, oh Kont! ne mond tovább,
Én elfelejtek mindent. — Menj, tudom,
Megint utad van. Menj, de míg velem
Mulatsz, ne lássam gondjaid nyomát,
Ne lássam e sötétes homlokot.

Kont. Abból ne olvass Rózsa, mert oda
Mély, súlyos gondot írt az ércz idő
S olvasni róla mennydörögve fog.
Tekints szivedbe inkább, ott mulass,
S jósága kútfejéből végy erőt.

Rózsa. Menj hát, hogy annál gyorsabban jöhess,
Menj bár hová, oh Kont, nem kérdezem:
Mert dolgaidról tudni rettegek.
De mikor veszélyekkel szövetkezel,
Megemlékezzél, hogy vagyon fiad,
Kit útaidra kell tanítanod.

Kont. Isten veled hát! . . . még is édesem,
Én nem akarom megcsalni szivedet,
Ha nem találnék visszatérni, Rózsa!

Rózsa. Oh Kont! ne mondd azt, mondd, hogy a napot

Nem látom többé. (Ráborul.)
Oh Kont, mit cselekszel?
Kont. Ha nem találnék visszatérni, Rózsa,
Átkot ne sírjon szép szemed reám;
Ne rejts szivedbe gyötrő bánatot.
Nézz úgy, mint egy lehúnyó csillagot,
Mely szebb világgal ismét föltünend,
Nem itt, de még is egykor föltünend.
Mélyen szivembe szálltak gondjaim,
Szándékomat setét lepel födi,
Csak előtte Istenemnek, és előtted
Nincs zárva szívem, titkom nem lehet. —
S nem is lehet már, Rózsa! nézz oda.
Rózsa (kinéz). Jaj! melly itélet, mely nagy tűz az ott!
Kont. Jobb, hogy magamtól halljad, mint egyébtől
Hogz a királyné megholt, sok nemes
Zsigmondot urnak meg nem ösmeré;
Zsigmond ezekre vassal esküszik,
Hogy mind kitörli, nem törvény után,
De gyilkosokkal űzetvén, hogy a
Hol megtalálják, öljék őket el.
S a tiszta lelkű nagy király után
Egy ily ember-rém lőn annak vejéből,
Hogy a különbség lázadásba hoz,
Ha durva kőhöz verne is szivünk.
Korpádi csak gyanús volt, és szabad
Beszédű s lófarkon hurczoltatott,
Mig öcscse a külföldön bujdosik.
Egy kis sereg jár puszta földeken,
Kerűli a boszús király hadát,
Inségben él, s reménye a halál,
Őket kegyetlen hajdúk üldözik.
Nézd a sebes szél bús füstfelleget,
S jajhangot hajt a bujdosók után:
Fiaik jajhangja, s házok füsti az:
Most itt dühöngnek Laczfinak javában,
Nézd, pusztasággá tették mindenét.
Rózsa. Oh Kont, mi szándék gondolatja gyújt?
Oly van szemedben, a mit rettegek.
S aggó szívem ki nem mer vallani.
Kont. Tovább is égjen e vad csorda még?
Nem! így ne veszszen a nemes soha,
Ország, törvény itélje őt, ha vét,
S essék el akkor pártütő feje:
De ily hitetlen nép ne rontsa őt,
Ne dúljon össze bűnöst-bűntelent.

Elébe állok ; villogó vasam
Szakaszsza ketté véres útait.
Zsigmond aztán parancsolhat nekik,
Siket halálnak szól, s még, úgy hiszem,
Lesz napja, hogy megbánja tetteit.

Rózsa. El kell-e hát oh Kont, el kell-e menned ?
S hiába tartanának vágyaim ?
Jaj ! nem szerencsenyujtó kezdet ez.
Elláthatatlan bajt veszesz magadra,
Melynek riasztó vázak képei.
Maradj Kont, oh maradj, ha még lehet.
Ne hagyd hiába kérni hölgyedet.
Nem válaszolsz ? ez nem jó jel nekem.
Oh Kont, sokáig elmaradsz-e ? szólj.

Kont. Ne háborodjál, Rózsa, oly igen.
Nem oly nagy a baj, mint imént balúl
Festette indulatból szózatom.
Egy két rossz hajdú, a kit megfenyítek,
S míg távol hinnél, itt leszek megint,
De menni, kedves, menni, menni kell.
Vagy károsítson e had minket is ?
S ne légyen úgy bár, még is menni kell.
Szomszédi frigynek szent szózatja hí.
Isten veled, vagy — búcsut nem veszek,
Légy nyugton addig, tüstént megjövök. (Elsiet.)

Rózsa. Magam vagyok haj ! ily hamar magam.
Mint a kilőtt nyíl elment a vitéz,
Ki hozza vissza nője vágyinak ?
Oh kétes a jövendő ! életet, halált
Visel méhében ; arczát fátyolozza,
Egymásba szőve félelem s remény ;
De a halandó aggva áll előtte,
És kín, ha rosszra vár, ha jóra, kín az is. (El.)

(Sik hely.)

Laczfi jö *Konrádtól* s több hajdúktól üzetve.

Laczfi. Te mindenlátó ! adj most száz kezet,
Mert rajtam egy kéz, egy kard nem segít. —
Oh, hogy halállá lennék s döglegletté !

Konrád. Öljétek a bűnt ; pártütő ez is.

(Ellenrészről jö Kont katonáival.)

Kont. Hajdú, megállj, itt nem te vagy biró.

(Rövid verekedés után a hajdúk kitolatnak, Kont utánok el.)

Laczfi. Mely szózat volt ez ? Hah ! mint mennydörög
Most is fülemben. Ösmerném egyet,
De az velünk még nem tartott soha.

El innen! ismét új zaj érkezik.
(Indúl, s meg visszafordúl.)
Futóvá lettél Laczfi? Jaj neked!
Ki ezt mívelted rajtam; esküszöm,
Hogy álmaidból fölriadsz miattam,
S vérizzadásban fő meg homlokod. (El.)

Zsigmond (jö). Mi lett ingóvá? én-e, vagy te föld,
Hogy futva kell megmérnem hosszadat?
Országom földe, hívtelen, te is,
Királyodat, mint a rossz ló urát,
Nem szenveded meg hátadon; de rengj bár,
Határidiglan nyögni fogsz ezért,
És pártos vérből inni büntetést. (Megindúl.)
De merre térjek? itt és mindenütt
Kisérőimnek hallom jajszavát. (Ismét visszafordúl.)
Zsigmond, te reszketsz, fölkent homlokod,
Halálban izzad nagy jégcseppeket,
És a királyi büszke gondolat
Az emberszívnek örvényébe hull. (Mentében.)
Szerencse! csak még egyszer légy velem,
Ölelni foglak, mint az ifju nőt,
És nem vadászlak puszta földeken. (El.)

Csóka (egy holt hajdút hoz, s leteszi).
Pihenj ki, holló, Csóka vert agyon,
És szép puhán lefektet, hogy pihenj.
Hej! sok szegénynyel tettél már te így,
S hasára ültél ronda pók gyanánt,
Hogy ott szivének véréből lakozzál.
Most rajtad a sor. Sajnálod, tudom,
Hogy borhordóba nem fúltál: de meg van.
(Ruháját bontogatja.)
Hadd lássalak, most jó rakott lehetsz,
Mert végig loptál három vármegyét,
Szegény biz ez, mint a szedett fa: ünge sincs,
Alig kerülne egy jó váz belőle.
(Tovább fosztogatja, s egy kulacsot húz ki.)
Az átkozottnak még is van bora,
(A kulacsot hold felé tartván.)
No hold komám! világíts másszor is.
Az Isten tartsa Kontot, engem is. (Iszik.)

Kont (jö katonáival). Ki iddogál itt a szép hold alatt?

Csóka. Csak szolgád, jó uram.

Kont. Hát ez mi ember itt?

Csóka. Az volt, ha volt; de most csak köntöse.
Lesz a halálnak rajt mit foldani,
Mert másvilágon így be nem veszik.

Kont. Nagy kedveden vagy Csóka; mit teszesz,
Ha így lakoznak majd fölötted is?
Csóka. Nyújtózva tűröm, mint e jámbor itt,
Es nem haragszom.
Kont. Csóka, hallod-e?
Csóka. Oh, fül vagyok.
Kont. Vigyázva várj be itt,
S őrízd meg ezt, mert szükség lesz reá.
(Katonáihoz.)
Nyomomban férfiak, még egy csapásra:
Aztán pihenhet a vidék megint. (El.)
Csóka. S én ezt őrizzem? Inkább fojtanám. (Megkerüli.)
Kegyelmes úgy se! jó darabb zsivány.
Nem minden ágnak van ma ily gyümölcse;
De vaczkor ollyan, hogy csak párja kell,
Ha függni fog majd ég és föld között.
Nos földi, hány hét a világ? Hogyan?
Nincs nyelvünk? vagy tán föl kell metszeni!
Nem! el ne fordúlj, mert lásd, majd botom,
Beszél hátaddal, s az kemény nagyon,
És somfahangja sérti a fület.
Nincs kedved látom, s nem szép, hogy szabad
Létemre én így kínzalak kötötten.
(A kulacsot elébe tartja.)
Igyál, ne nyeld a száraz kortyokat.
Konrád. Vitéz ember.
Csóka. No már ezt hallhatom.
Konrád. Ne légy kegyetlen egy kötött iránt.
Alig van bennem lélekző tehetség,
Nincs annyi erőm, hogy nyálamat lenyeljem;
Torkom kiszáradt, mint a nyári kút,
S megáradt vérem, mint egy tűz folyam,
Készűl kitörni a kötés körül.
Csak egy kicsit is könnyíts jobbomon.
Csóka. Hadd lássuk, itt-e?
Konrád. Nem, nem, ott föllebb.
Csóka. Oh ez nagy ördög! — Jól lesz igy?
Konrád. Még egy kicsinyt, hogy áldjon Istened.
Csóka. Csak azt akarta, hogy szabad legyen.
De majd segítek rajta. — Jól lesz így?
(Jobban megszorítja.)
Konrád. Szakadj és vessz meg, mint az eb.
Oh, hogy szánóddá én legyek, paraszt vér!
Hogy tűzhelyemmé váljék köldököd,
S darázsfészekké mind a két szemed.
Csóka. S te meg darázszsá benne, nemde úgy?

Lásd élhetetlen tolvaj, vén egér,
Megszöktél volna, s macskád elkapott.
De most csak moczczanj, csak bűnös szemed
Forogjon máskép, mint én kedvelem,
Nyakig leáslak, s mint a rossz tököt,
Úgy rugom onnan föl rossz gombodat. (Kürtszó hallik.)
Ez Kontnak kürte, már előbbre van.
Mozdúlj előre.

Konrád. Gyilkos rút paraszt.

Csóka. Paraszt a véred, még a férged is,
S az is nagyobb úr, mint te vagy.
Siess, vagy hátba sujtlak bűnrovás. (El.)

(Kont laka.)

Zsigmond és Vajdafi (jönek).

Zsigmond. Veszett, gonosz nap ez ma Vajdafi,
Ezt káromolta Jób az ó világban,
S melyen pokolra pártos angyalok
Hullottak, ég és föld nyögvén belé,
Az nap, s az átok minden napjai
Nem kárhozóbbak, mint ez egy maga,
Hol a király fut pártolatlanúl,
S rút árulói birják a mezőt.

Vajdafi. Valóban bús nap s kárhozó szelét
Visszás szerencse hajtja bal felől,
Teljes vitorlát adván a gonosznak,
Hogy úszszon a zavarnak tengerén.
Csodálom is, hogy most királyomat
Itt kell találnom a veszély kezében.
Úgy hittem, inkább törvényt űl Budán,
S országa dolgát onnan rendeli.

Zsigmond. Öreg, ne vádolj: Ezt az életet,
Melyet segélyed jókor nyújta meg,
Én háladatlan nem hagyom; de rabbá
Miattad tenni nem fogom. Tudod,
Mióta Laczfi lázad, s híremet
Embervadító réműl hordja szét,
Országom szerte zeng a pártütés,
S nincs fény napomban, nyugtom éjimen.
Kétszer hozátok már veszett nevét,
De kedvezőbbek vagytok véretekhez,
Mint méltó volna, mert ő még is él,
És a vad lángot, mellyet ajka fútt,
Kiontott vére el nem nyomta még.

Vajdafi. Vezesse Isten dolgodat; de láttad,
Hogy ez sem használ: Laczfi most is él.

Zsigmond. Vigyáztalanság tette csak, hadam
Hátrább maradt, mint biztos volt, s kevés
Kisérőimmel jöttem el magam.
De Laczfi nyugtát többé nem leli,
Tövig ledúlta Konrád lakhelyét,
S magán kivűl élője nem maradt,
Vagy hontalan fut, mint az árva raj,
S hosszú halált hal éhség s bú miatt.
De ez meg van már, s a mi most velem
Történt, ne tudd, ne tudja senki is,
Míg kedvezőbb szint nem hoz rá időm. —
Ki vára ez, mely enyhülést ad itt?
Vajdafi. Konté, királyom.
Zsigmond. Kont? gyanús az is.
Eleinte osztozott csatáimon,
De rég nevéről ösmerem csak őt.
Vajdafi. Mióta meghalt hölgyed, Mária.
Zsigmond. S miért azóta?
Vajdafi. Azt nem tudhatom.
Zsigmond. Nem, olly könnyen meg nem válhatunk,
Meggondolásod tett csak hallgatóvá;
De szólhatsz bizvást, én nyugott vagyok.
Vajdafi. S ha, mint ohajtom, az vagy most, mesés
Hírrel minek zavarnám nyugtodat,
A holt nyugodjék, éljen, a ki él.
Zsigmond. S te titkaiddal állj elő legitt.
Nem élhetek, míg mindent nem tudok.
Vajdafi. Halld hát királyom, a mit más után
Tudok, de két országért sem hiszek.
Ifjú Garától hallottam Budán,
Hogy Kont királynénk holtán elbusúlt.
Kemény ember, de akkor sírni látta:
Keservesen, mint bár mely gyenge lány,
Éjente titkon önte könnyeket.
Ott jára ő is a holtak között,
Kereste ősei puszta halmait,
S mint Máriának élő sírkövét,
Halmára dőlve, ugy találta őt:
Hallá siralmát, s titkos jajszavát.
Zsigmond. Ő sírt, midőn én veszték? jajgatott,
Holott a kár csak engem érdekel?
Ő sírt tehát? Hah! mért az a halom
Nem sülyedett el, mért a szellemek
Nem zúgtanak rá, hogy remegjen egy
Olyan köz ember sírni hölgyemért.
És még, ha ő is vesztett! Vajdafi,

Ha Kont is vesztett, s méltán sírhatott?
Ha engemet megcsaltál, Mária,
Nyugtot ne lelj a sírnak éjjelén,
Porod között, mint sívó fergeteg
Forogjon bűnöd s átkaim szava.
Vajdafi. Hagyd a holtat nyugonni, oh király,
S légy tisztelettel a porhoz; tudod,
Föltámad az még, s Alkotód előtt
Végső napon számot kér átkaidért.
Zsigmond. Ha érdemes volt arra?
Vajdafi. Egy gyanú
Egész hitednek sírja nem lehet.
Zsigmond. S ha még is az lett, mit tészsz Vajdafi?
Ha minden egy szó, mely jött ajkadon,
Száz gondolatnak bűnös anyja lőn,
És e tömött raj kíméletlenűl
Mérges fulánkkal mind szivemre száll?
Vajdafi. Midőn mesémet mondám, nem hivém,
Hogy ily emésztő indulatba jősz.
Nem játszhatott-e a gyermek Gara
Üres szavakkal, könnyü labdaként,
S most játékává lett-e lelked is?
Ninas tán okod vádolni Máriát,
Ösmerted jobban, s úgy itéld meg őt.
Zsigmond. Jól mondod, nőmet nem vádolhatom,
De Kontot annál inkább. — Vajdafi
Menj, s intsd Konrádot, kit megoldozál,
Hogy készen álljon s küldje emberét,
Ki a rám váró hadnak hírt vigyen. (Vajdafi el.)
Akár való, akár csak költemény
Kontnak szerelme, avval kezdem el,
És lelke útait kikémelem.
Vagy nincs-e érző szíve Kontnak is?
Meglássuk! arra szegzem tőrömet
S tán egy nyilással több titok nyilik. (Rózsa jö.)
Mi szép jelenség! Ez Kont hölgye lesz,
Szebb a nagy hirnél, mely felőle van.
Oh Kont, te nem tudod még, mennyiképen
Árthat király, ha jó barátja nem vagy.
Rózsa. Ah mely vendég ez, égő tőr szeme.
Hatalmas Isten — a király — ne hagyj el.
Zsigmond. Köszöntlek ékes hölgy: bocsáss meg az
Eltévedettnek, hogy későn, s talán
Illetlenűl is érkezett.
Rózsa. Hozott
Isten király, akár mikor találsz

Belépni, tisztelettel fogadunk.
S te, a mit e csekély lakon találsz,
Vedd el kezünkből tartozás gyanánt.

Zsigmond. Az ily kezekből mindent kedvesen,
S most a mi kell leginkább, nyúgalom.

Rózsa. Ha a szivesség, és csendes lakunk
Megadhatják, azt megtalálod itt.

Zsigmond. Magányosan vagy szép hölgy?

Rózsa (félre). Jaj, hogy úgy.

(Zsigmondhoz.)

Nem rég hagyott el Kont, de itt terem,
S örülni fog, hogy ily vendége jött.

Zsigmond (félre). Alig hiszem; de annál több okom
Van, hogy siessek. (Rózsához.) Szép neved, jeles nő
Nem a virágok egyike?

Rózsa. Nevem
Dég Rózsa.

Zsigmond. Rózsa, s tiszta liliom
Méltó királynak keblén díszleni.

Rózsa. Ha már virágnak tisztel fő kegyed,
Ne büntess oly magasra. Rejteken
Jól nyugszik a virág kis völgy ölén,
Még a tetőkön szélvész tördeli.

Zsigmond (félre). Ez hosszú vítatás lesz, s tán szivem
Több részt vesz benne, mint az ész javalná.

Rózsa. Parancsolod, hogy távozzam?

Zsigmond. Megengedj,
Egy gondolat ment által lelkemen:
Szép és jó asszony, ollyan mint te vagy,
Gondot, szerelmet bőven érdemel.
A férj, ki boldog illyet birnia,
Ne hagyja néma házban hűlni azt;
De férjed, ugy látszik, sokat csapong,
És nyughatatlan lelke nem mulat
A házas élet szent oltárinál.

Rózsa. Nem zúgolódom ellene.

Zsigmond. Még is a
Magányos puszta hosszu éjjelén
Kár félelemben hagyni hitvesét.

Rózsa. Nem fél a bátor Kontnak hitvese,
S megszokta már a puszták éjjelét.

Zsigmond. De a szívnek legbelső rejtekén
Nem ég-e vágyad, melylyel visszavonnád?
Titkos kivánat nem maradt-e még,
Mely rekkenő hévvel, ben bujdosik,

S a díszes ifjuság virágain
Emészti el hervasztó lángjait?
Rózsa. Hervadjanak, Kont méltó arra is.
Zsigmond. Annál dicsőbb vagy, hogy megvallhatod.
Oh egykor — elmúlt az már, — egykor ily
Magas szívvel nyugodtam én is, az
Országok asszonyának karjain,
Az ifju szépség s nagyság fényköre
Vonzotta nagyravágyó lelkemet,
S még nem tudám, hogy szívem csalva van.
Rózsa. Hogy csalva van?
Zsigmond. Megcsalva, hidd nekem
Az, a ki egykor férjévé teve,
Így állt előttem sokszor, édesen
Epedő szemekkel, háborús kebellel;
Tiltó hatalma változó kegyének,
Komoly vonással igy uralkodott,
Titkos hidegtől, hószín arczain.
Örültem én még is, nem ő soha.
Szólj, szabad-e felednem, hogy Kont háza ez?
Hogy a királyi nő már sírba szállt,
S itt több öröm van, mint ő adhatott?
Rózsa. Nagyon hevülsz, uram, nem értelek.
Zsigmond. Nem? megbocsásd hát bátorságomat,
Hogy a mi eddig némán ült szememben,
Az édes gondolatnak szót adok
E csillag párban, mellyet két sötét
Szivárvány boltja hómezőn fedez,
Rabúl hagyom mulatni lelkemet.
Hogy onnan epedve nézzen vissza rám;
Ez édes ajkon s rózsás szélein
Méh vágy szerelmem lenni, mézszedő,
S lágy karjaidnak líliom füzérét
Nyakamba öltni drága láncz gyanánt,
Hogy ott találjam teljes üdvömet,
Időn, világon túl, és — kebleden.
Rózsa (magában). Mely csábítás ez, Rózsa! meg ne halld.

(Zsigmondhoz.)

Bocsáss ki karjaidból; a hol Kont ölel,
Ott a királynak nem szabad.
S nagyon csalatkozol, ha fejedelem
Létedre helyzed elsőségedet:
Az én szivemben Kont a fejedelem.
Zsigmond. Szegény kevély te, hát ha Kont ölelt,
Hol a királynak kellett volna csak?

Rózsa. Gyanúid tőre meg nem ejt hitemben —
S jó férjnek ollyat hű nő megbocsát.
Zsigmond. De a sötét fájdalmak kínjait,
Melyek kiölték hölgyem életét,
Ki váltja meg nekem, ha csak te nem?
Férjed nehézzé tette gondjait,
Azok vonák el rólam bús szemét,
S azért örülni nem tudott velem;
Mert a csábítón andalgott esze. (Karon fogja.)
Ne borzadozz, szolgáidat ne hídd,
Nekem hadam van; jőni fogsz velem,
S adózni a hitetlen Kont helyett.
Rózsa. Oh Kont, ha most így látnád hölgyedet.
Vajdafi (kivül). Király tilalma, állj meg, bé ne menj.
Kont (belép). Nincs itt tilalma másnak, mint nekem.
Itt én vagyok király. (Rózsát meglátva.)
Ég és villám; ki bántja hölgyemet?
Vajdafi. Nem ösmered meg a királyt, vitéz?
Kont. Nem ösmerek most mást, mint e vasat (Rózsához).
Oh Rózsa, mért kell látnom könnyedet?
Zsigmond. S Kont nem hajol tisztelni a királyt,
Vagy oly felejtő, hogy királya sincs?
Kont. De hát, ha Kont még semmit sem felejt?
Ha nem felejti, hogy király vagy, és
Még is megkérdez így, mért bántod őt?
Rózsa. Oh Kont, Kont, mit beszélsz?
Kont. Ha jól tudom, hogy méltóságodat
Törvények őrzik, s vérontó kezek,
S még is, mikor szivemben öldökölsz,
Elődbe vágom a hideg vasat,
S megkérdelek mért bántod hölgyemet?
Zsigmond. Heveskedő, én akkor egy rövid
Válaszszal azt mondom: hogy a
Kölcsönt fizettem. — Nem szörnyűködöl?
Kont (dárdáját leteszi). Nem állok itt meséket fejteni,
És semmi kölcsön köztünk meg nem áll.
Fejedelmi nődet én bántottam-e?
Tiszteltük és szerettük ezren őt,
Őt, a kegyesbet minden asszonyoknál,
S hamvára sírva dőlt el bánatunk,
Mert nincs azóta csend és nyúgalom.
Viszás kezek közt sínlik e haza,
Ő, a mi jó volt, elvivé magával,
Bal sors maradt ránk, és uralkodik;
Magad tudod, mint kárhozunk miatta.
Zsigmond. Kont, lassan a szavakkal, már heved

Leszállhatott, most csendesen beszéljünk.
Felejtsd el, a mit láttál; én, noha
Többet tudok, temetve fojtom el,
S ösmerkedésünk újolag legyen.
Mondd meg nekem, Kont, mert te nem hazúdsz,
Igaz hitedre mondd meg, mért kerűlsz?
Gyüléseinkben és csatáimon
A jó tanácsot, s nagy hőst nem lelem,
És ez már rég van; ennek add okát.

Kont (Rózsához fordulva). Rózsám! szerelmem!

Rózsa. Oh Kont, elveszünk.
És Isten, ember nem segít ügyünkön.
Szegény, boldogtalan kis gyermekem!

Kont. A gyötrelemnek napja jött reánk.
Jó hölgy, ne sirj: mert semmivé teszesz.

Rózsa. Haj! elveszszen hát hölgyed, gyermeked?

Kont. Nem, élő Isten, halld meg! akkor én
Királyok ellen mennyköved leszek.

Zsigmond. Mi lett belőled? Kont, te nem felelsz?

Kont. Igen, te itt vagy, és én álmodom!
Fejedelmi hölgy, egy nagy király leánya
Fénylett köztünk, s reménynyel gazdagon,
Jött birtokába ifjú férje is.
Tiszteltük őt, s Budának ormain,
Dicsőn tevők le székét, mint azét,
Ki a tiz ország gondjain, velünk
Osztozni tudva, boldoggá tegyen.
Meglett. Szelíden kötve tarta nőd,
És a vas vesszőt még nem láthatók.

Zsigmond. Jobbágy! ki ellen szólsz te vádakat?

Kont. Oh, senki ellen. (Rózsához.)
Rózsa, menj fiadhoz,
És jőj elő, ha menni kell.

Rózsa. Nagy Isten!
Oh Kont, oh Kont, ne rontsd el házadat. (El.)

Kont. Nem ösmersz engem, jó király talán?
Az meglehet, mert egynehány napok
Sok év emlékét eltörölhetik.
Még gyenge voltál, szédítő magadban,
Hatalmad úgy állt, mint az új ruha
A nemzet testén, s kétes volt igen,
Nem veti-e azt el, mint rosszúl szabottat?
A nagy királynak tartományai
Lázadtan álltak; hadba kelsz vala,
S ki volt az első gyenge pártodon?
Kevés szám volt; de Kontot megtudád,

Mert vérrel irta mindenütt nevét,
Alattad a halálnak hídait
Ő védelmezte, míg te átmenél:
S midőn nyilakkal tűzve ment elődbe,
Elborzadál, és meg nem ösmeréd.
De mért nem szólnak ellenségeink?
Haj! mert nehéz ez, hogy magam beszélem —
Királyom, a szent égre kérdelek,
Mért, a ki voltál, most is nem vagy az?

Zsigmond. Te kérdesz? hát ha megfordítva jobb?
Én kérdelek, s te válaszolj, ha tudsz.

Kont. Készek valánk a Kárpát bérczeit
Egymásra rakni, hogy te égbe kelj.
Szép hírednek mi voltunk szárnyai.

Zsigmond. És elhagyátok, hogy mélységbe hulljak.

Kont. Benned bizánk, mint égi küldeményben.

Zsigmond. Ne térj ki, a múlt, nem boldogít.
Mért most is úgy nincs? erre válaszolj?

Kont. S csak ez van hátra? Oh most ébredek.

Zsigmond. S halálos álmot álmodál magadnak.
Ne tétovázz, igaz birád leszek.

Kont. Nem, büszke fejdelem, te nem vagy az,
Kinek szabad Kont lelke meghajoljon.
Úgy hittem, egy kis szikrát még lelek,
Melylyel hazámnak éjét földerítsem!
De hasztalan, most halljad vádamat.

Zsigmond. Hah! vakmerő, s te így beszélsz velem?

Kont. Magad kivántad, s méltó vagy reá.
Vagy te nem vagy, ki minden földi jókon
Pusztítva mégy el, mint a téli vész?

Zsigmond. Csak bűnötökkel küszködöm.

Kont. Nem úgy van,
Ég és föld látja, bűntelent is ölsz.

Zsigmond. Nem úgy, hitetlen? hát csak nincsen úgy?
S ha vállaid közt meg nem áll fejed,
Akkor sem úgy lesz?

Kont. Akkor sem! s mikor nem?
Csak egy porom maradjon, nem nagyobb
Mint egy bogárszem, vádolód az is,
És a mit mondtam, nem tagadja meg.
S az ország nincs melletted már; hogy a
Kemény Horvát kegyetlen büntetést
Türt, még csak elnézhettük; hogy vele
Több nem hasonlók úgy ölettek el,
Hogy a törvény is félre vettetett,
S önkényesen birálkodott kemény

Határozásod, haj, az fájt nagyon.
Fájt, hogy sok ifju és éltes nemest
Vad bujdosóvá tett intézeted.
Poroszlóid lakoztak a nemes
Jószágokon, mig sírtak lelkeink.
S Korpádi hol van? volnék angyala,
Villogva, mennydörögve, kérdeném:
Korpádi hol van? csak gyanúd esett rá,
S te őt lófarkon hurczoltattad el.
Vért sírva, mondták árvák, özvegyek:
„Ne bántsd atyánkat, oh ne bántsd, király.“
De a veszett ló vitte már, s fejét
Megszaggatá sok kőnek élein.
Te még csak sírni sem tudál, midőn
Mind sírtak ott, te sírni sem tudál.
Hah! még ha egyszer számot kérhetünk,
S hatalmad útát állják karjaink,
S meg nem felelhetsz?

Zsigmond. Rettegj, lázadó,
Előbb mint számot kérnél, kötve lészsz. (Vajdafihoz.)
Ez foglyotok lesz, (Konthoz.) add át kardodat

Kont. Ne jőj tovább kardomhoz, Vajdafi,
Vér és halál fekszik sötét hegyén,
Ne jőj tovább, ha kedves életed.

Vajdafi. Add által kardodat,
Még jóra fordulhat tán dolgotok.

Kont. Ne ingerelj.

Csóka (jö Konthoz súgva). Uram, rosszúl vagyunk,
Konrád szabaddá lett, és hajdúit
Nehéz jó szóval tartanunk tovább,
Már fegyverhez nyúlnak.

Kont (feledtében kardot rántva, fenn szóval). Kergesd el őket

Vajdafi. Hah, áruló, ezt már nem nézhetem.
Jer! ősz hajamra mondom, áruló vagy,
Setét, ez éjként, melyben gyilkolál,
Jer! vérem is piroslik kardodon:
Te vagy, ki minket űztél a mezőn.

Kont. Mikor remegtem tőled Vajdafi?
Én, én valék, ki meghajtottalak.

Zsigmond. Akkor halál reád. (Rózsa és Imre jönek.)

Rózsa. Oh Kont, hová leszünk?
(Zsigmond elött térdre borúl.)
Kegyes király, ah, engedj meg neki,
Ne hidd, ne hallgasd, a mit most beszél.

Kont. Ne térdepelj, nincs ottan irgalom.

Zsigmond. Ne is gondold, hogy majd nagylelküen

Elnézek ennyi durva szózatot.
Halált mondok, szörnyű halált reád,
Siratni fognak hölgyed, gyermeked;
De senki meg nem menthet.

Kont. Senki sem?

(Zsigmond ijedve hátrál.)

Csóka (jö). Uram! parancsod teljesítve van;
Szétszórtuk a tolongó hajdukat. (Titkon.)
De messze, hallom, egy nagyobb csapat
Közelget erre, a király hada.

Kont (Csókához titkon).
Menj, vedd magadhoz a dárdásokat,
Hölgyemmel és fiammal menni fogsz,
Görbő fölött, hol rejtek házam áll. (Rózsához.)
El a sírással, Rózsa, végy erőt,
Nem puszta nő már, gyermek anyja vagy. (Csókához.)
S te Csóka, ha szolgáltál valaha
Hűn s értelemmel, most vigyázva járj.

Csóka. Bizd rám, panaszra most nem lelsz okot.

Rózsa. Oh Kont, hamar jőj, el ne hagyj soká,
Halál nélküled és gyász életünk.

Imre. Anyám, ne vígy el, alhatnám nagyon.

Kont. Korán, nagyon korán, boldogtalan fiam,
Csak menj, nyugodjál, jó anyád ölén,
Ott termek én is nem sokára. — Menj.

(Rózsa, Imre, Csóka el.)

De haj; mostan már semmit sem tudok.
Karom lelankadt, ellángolt hevem,
Szivem fáj csak, s vérzik nehéz sebe.

Vajdafi. Menjünk el innen, oh király.

Kont. Ne menjetek. Megszünt a fergeteg. (Zsigmondhoz.)
Előbb, hogy a síkon hajtottalak,
Tudatlanúl, mert nem hivém, hogy oly
Helyen találom a királyt, előbb
Egy kopjahajtás kell, s te most nem élsz,
Imént, hogy rám kimondod a halált,
S látom hogyan sárgúl el hitvesem,
Egy szikra kell még, s immár halva vagy.
S te, a ki annyi embert sírba zársz
Idő előtt, ha egyszer elmulál,
Föl tudsz-e kelni, hol van olly erőd?
De vége van már, a sor reám került.
Elbujdosom, ne mondja senki is:
Kont, a mi ország dolga volt, bolondúl
Magára vette, s most azért veszünk!
Ne mondja senki, hogy Kont vakmerő volt;

De megjövend, nem is kerülöd el,
Gonosz napod, s az ország ennyi bántást
Elnézni nem fog büntetetlenül.
Akkor, hiszem, megösmersz engem is,
Avagy megemlegetsz, ha sorsom eltapod. (El.)
Zsigmond. Veszsz el tehát, kevélység bajnoka.
Felejtve vannak minden érdemid,
Csak bűnöd áll fenn óriás gyanánt,
S az lészen a sors, mely kidönt előbb,
Mint számot kérhess illyen tettemért. (Vajdafihoz.)
Ez a jószág tied most, Vajdafi.
Pihenj ki hon, de nem sokára ismét
Budára várlak, ott láss. Most megyek,
És lángoló boszút viszek szivemben el,
Melytől Kont háza, s házi népe égni fog.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Romladék. — Sötét éj.)

Korpádi (lassan s akadozva jö).
E táj, e környék az, hol áll lakunk.
A gyermek elme hű szövétneke
Hozzá vezérel vak homályban is.
Ez a gomolykép, mely mint barna folt
Az éj ruháján gyászosan sötétel,
Az ősi ház ez, létem bölcseje.
Itt láttam én legelsőbb a napot,
Itt csusztak el kerekded térdeim,
Itt sirtam első könnyet, s ah, mi az
Tengerbajomhoz, mely azóta ért?
Az elszökött fiúnak útain
Sok bú termett, kevés vigasztalás.
De hon vagyok, Teremtő! áldva légy. (Hangosan.)
Ébredjetek fel, szolgák és leányzók,
Rég bujdosó uratok megérkezett,
Ébredjetek, nyissátok ajtaját. (Hallgatódzik.)
Alusznak, a borongó szellemek
Suhonganak csak vissza, csendesen
Röpül a szél, és nem hoz hangokat.
Éjfél van, a szendergő lelkeken
Mély és nehéz az álom, mint halál,
(Tovább megy, s egy holt testben megbotlik.)
Ki ez? föl! ébredj hát, akárki vagy. —
Nincs, a ki elfogadjon engem itt,
Nem jő elömbe senki — jó anyám,
Bátyám, alusztok? nem fogadtok el?

Ez sem mozdúl. Merő, fagyos keze,
Nem érzi a rázást, és visszahull,
Mint a nehéz föld — keble nem dobog,
És vér fején. — Hah, átok és halál,
Ki gyilkol itt? (Hangosan.)
Elő hát ördögök.
Elő, elő, akár ki rejtezik,
Jőjön ki, és feleljen meg nekem. (A rom világosodik.)
Mely pusztaság ez, sorsok Istene!
(Laczfi néhány társaival kijö a romok közül égö szövétnekkel.)

Laczfi. Korpádi, haj! te vagy.
Korpádi. Hah, rablók, gyilkosok.
Laczfi. Megállj, ifjú, nem rablók, gyilkosok:
Siralmad és inséged társai.
Ösmersz-e még?
Korpádi. Mit látok? házunk régi védbarátja!
Oh, Laczfi, hogy talállak, bujdosón?
Szólj; mért van e pusztaság?
Bátyámat, jó anyámat hol lelem?
Laczfi. Csekély az ember, azt kimondani;
Kérdezd meg a halálnak angyalát:
Nem él itt senki, házad döntve van.
Korpádi. Nem élnek ők is? oh, mért élek én!
Laczfi. Anyádat a bú ölte meg korán,
Bátyád, szegény, rettentőbb véget ért.
De tűrj velünk, boldogtalan fiú,
Mink sem vagyunk szerencse társai:
Földönfutás lett részünk, s birtokunk
Az üldözők kezében martalék.
Korpádi. Ezért jövék? inséges útamat
Nagyobb inség csapása zárja be.
Bátyám gyülöletében elköltözöm,
Békélve megtérek, s ő már nem él,
Testvéri jobbot nem nyujt énnekem.
Titkon jövök, hogy meg ne tudjanak,
S a meglepésből több öröm legyen.
S ím, a halál némán nyeldekli el
Köszöntésem legelső hangjait. (Leül.)
Ím, itt ülök le, nyúgovó helyet
Bús romladék, kedveltim sírja ád.
Világ, ha rajtad így kell ülnöm egykor,
Nincs annyi kincsed, hogy kivánjalak:
Most e kevés volt, elveszett ez is! —
Vagy mért szeretjük a rokont, miért
A földi jót, ha bú öl vesztükön?
Oh, én sokáig hordom jármomat!

Laczfi. Szegény fiu, még én is szánhatom,
Ki szinte mástól szánandó vagyok. (Korpádihoz.)
Korpádi! nem magad vagy szenvedő,
Kardodra nézz, az adhat enyhülést.
Korpádi. Nem, Laczfi, még ne verj föl gyászaimból,
Én itt ülök, két sírnak halmain.
Vagy nem lakom volt ez nekem, s kik itt
Nyugottan éltek, bátyám és anyám?
Amaz vitézebb minden gondolatnál,
Kit én keménynek vallék, balgatag;
Emez, ki atyátlan gyermekségemet
Szelíd ölében tartva, gyámolá,
Nem voltak ők tán kedvesim nekem?
De félre bűnös csüggedés. — (Fölkel.) Barátim,
Mondjátok el, mi történt?
Laczfi. Hagyd temetve.
A mult nem-múlttá vissza nem jöhet,
S bánatban így is részesülsz eléggé.
Korpádi. Nem, nem, beszélj, én mindent hallhatok.
Laczfi. Halljad tehát, s irtózzál el — derék
Bátyádat a király lófarkra kötteté — —
Korpádi. Megvolt tehát. — Oh, rontó szellemek,
Hogy álmotokban meg nem fultatok,
Hegy és tenger, hogy nem temettek el!
Oh, Laczfi, most már szólhatsz: kő leszek,
Kő, mozdulatlan, mint a vízi szirt.
Melynek vad élén sajkák törnek el,
S mely jajszavakra visszhangot sem ád.
Mit véthetett az ős Korpádi név?
Mit véthetél te, bátyám? Jaj nekem —
De nem, hős lélek, rólad nem szabad
Panaszszal szólnom; mozdúlj meg, te kard,
Halotti dísz, s a gyászoló te lészsz;
Ki jött lakomra, pusztító kezekkel?
Laczfi. Zsigmond hajdúi.
Korpádi. Hah, Zsigmond megint!
Zsigmond, Zsigmond, rémítő képedet
Látom tehát káromban mindenütt?
Hol a romlás s halál uralkodik,
Ott kell nevednek lenni. — Kelj boszú,
Kelj föl pokolnak mélyiből szivembe.
Ki lesz, ki mellém karddal esküszik?
Laczfi. Te légy inkább, ki hozzánk esküszöl,
Mi már halálra szerződtek vagyunk;
Kik így törötten, s véres kardjainkkal
Járjuk meg országunknak jobb felét,

És a rokonság minden ágait,
Hogy a kiben még csak fél szív maradt is,
Ne birja vére lázadó hatalmát,
S nyugalma kéjét karddal váltsa föl.

Korpádi (szünet után). Ti úgy tevétek, mint okoshoz illik,
De én magamban esküszöm nagyobbat.
Mi e csekély vas száz ezer vas ellen?
Csak egyszer öljön, aztán rozsda rá:
Még csak legyet sem öldösök vele.

Laczfi. Mely gond hatott meg, szólj, közöld velünk.

Korpádi. A szó elrepűl, a tett, az megmarad,
Jó vagy gonosz, s én arra készülök.
Oh, rom, gyász emlék boldogságimon,
Légy most, utószor enyhelyem, talán
Sirommá teszlek, még ha eljövök. (Bemegy.)

Laczfi. Szegény fiu, egészen elvadúl,
És nem kevéssé van reá oka.
De csendesen; nem lábdobaj közelget?
Vonuljunk vissza társaim.

(Visszavonúlnak. Rózsa s Csóka, Imrét ölében hozva, jönek.)

Csóka. Ne nézegess még vissza asszonyom,
Még a veszélynek torkában vagyunk.

Rózsa. Nem, Csóka, én tovább már nem megyek.
Itt várom Kontot, élek vagy halok.

Csóka. Csak most szökénk el a halál elől,
Nem hallod hangját, mely nyomunkba zúg,
S lélekharangként kísér mindenütt?
Oh akkor én ez árva kis fiúval
Kibujdosom e világból, mert itt anyja nincs. (Megy.)

Rózsa. Kegyetlen szolga! menni kell tehát. (El.)

Laczfi (kijö). Mely bujdosó had ez megint? Szegények!
Talán imént még hon nyugodtanak,
Most útlan úton, éjnek éjszakáján,
A nagy világba mennek hontalan,
S mely bal sorsával bátran szembe néz,
Még férfiság sincs adva részökül.
De ím, ki jő megint? az éj barátja;
A lesbe vissza! míg tovább megyen.

(Belebb vonúl. Kont vigyázva s hallgatózva jő.)

Kont. Itt sincs, öröklő Isten, merre most?
Itt kétfelé megy utam: hasztalan
Siet nyomokba késő gyorsaságom.
Oh, én korán öleltem a veszélyt!
Vitézlő népem lábig elveszett,
Magam maradtam, oly erőtelen,
Hogy érettök boszút sem állhatok.

De ők nyugosznak, s nem jobb volna-e
Ott lenned, Kont, hol leggyengébbike
Szolgáidnak vérében fertezik.
Meglássuk! a mű kezdve van, balúl
Ütött ki bár; de kezdve általam,
Uton van a baj, s a sor társimon:
Bezörgetek nyugalmok ajtaján,
Viseljék ők is köz baj terhet.
S ha visszalépnek? mit felelsz pokol?
Ha csak szavakkal bátor a magyar
S a kész veszélylyel szembe állni fél,
Oh akkor elveszél, Kont, s házadat
Elárulád a gyávaság hitének.

Laczfi (kijö). Ez Kont, jerünk ki hozzá társaim;
Vegyük frigyünkbe, üldözött ez is.

Kont. Mely társaság ez! mintha száz halált
Látnék tanyázni puszta rom között.
Hah, Kont, jövendőd képe, meg ne borzadj.

Laczfi. Légy üdvöz, Kont, ez omladék között.
Mint a vakand, kimászunk földanyánkból.
Ha emberünk vagy, nyujtsad jobbodat.

Kont. Haj! ennyi inség ily kicsin helyen.
Itt jobbom, bal szerencsém záloga.

Laczfi. Ne mondd ki e szót, öljük el nevét is.
Mondj jó szerencsét, ez lesz jelszavunk.

Kont. Hát jó szerencsét, én tovább megyek.

Laczfi. Szólj, a poroszlók nem keresnek itt?

Kont. Nem, mert halottak senkit sem keresnek.

Laczfi. Ez a te munkád, Kont, s piros vasad
Emlékül állhat egykor sírodon.
Esküdj barátunkká.

Kont. Már az vagyok,
S inség, halál barátim énnekem.
Oh, Laczfi, hitted ezt egy év előtt,
Hogy futva láss, földönfutó te is?
De így van, és az elfolyó patak
Már vissza nem foly boldog napjainkkal.

Laczfi. A sors patakja el nem folyt egészen,
S a mult helyett még boldogabb jöhet.

Kont. Ha boldogabb nem, türhető, s ezért
Kell jobbra törnünk csüggedetlenűl.
Isten veled, bajtárs, én pártomat
Fogom most fölkeresni útamon,
S ha látni vágysz, tudod lakásomat.

Laczfi. A honnan most jősz?

Kont. Már az nem enyém.

Laczfi. Oh, akkor teljes névvel társ maradsz;
Mi mind lakunkból űzöttek vagyunk.
De a tanyát, a titkos enyhelyet,
Hol ifjuságod boldog napja tölt,
Vadászva láttam egyszer.
Kont. Ott leszek,
S ha híreket tudsz, s érkezendel, ott láss;
Én rejtekemben élek egykorig.
Isten veled.
Laczfi. Szerencse útadon,
Ha Isten úgy segít, meglátlak nem sokára. (Kont el.)
Barátim, a sors nemcsak minket üldöz,
A hős, hatalmas Kont is költözik
Nézzétek őt, még kisérője sincs.
Kinek hadak követték nyomdokát.
S ha a világos hold is bujdosó,
A csillag akkor szégyennel bolyongjon?
Kit annyian szerettek s féltenek,
Kontot hogy elhagyandják, vélitek?
Hogy több ezer kéz kardot nem ragad,
Ha hire terjed, hogy veszély fenyíti?
Kedvvel barátim, s csüggedetlenűl;
Most a kijegyzett tájra el kiki,
S ha már bejártuk, jó, rossz híreinkkel
A Vértesekben összegyűlhetünk.
Oszoljunk! a homály még kedvező;
Bagoly gyanánt megyünk sötétben el;
De lelkeink, mint bátor sasfiak,
Szabadság napja! téged nézzenek. (El.)

(Simontornya.)

István vajda egy szolgával és *Kont.*

István (a szolgához). Ki hajt fel álmaimból ily korán?
Mondd meg, hogy István vajda nem szokott
Az őrkakassal fölpillantani; (Kontot meglátva.)
Vagy itt is van már? hah, ki ez! te vagy —
Alig merek szememnek hinni, — Kont,
Kedves, legkedvesebb bajtárs, Isten hozott.
(A szolga el.)
Kont. Azóta, István, hogy nem láttalak,
Fejedelmi alvó lettél.
István. Oh, megengedj,
Megengedj, durva szóm nem téged illet,
Ezernek alszom bár, de nem neked.
Miattad megtagadnék éjeket,

S kiásnám a szemet, mely húnyorogna,
Mikor te itt vagy. Üdvöz légy barátom!

Kont. Szives vagy most is, mint mindig valál.
De, megvallom, nem értem kedvedet.

István. S mikor lehetne inkább, mint veled?
Mennydörgöttét is! oly rég láttalak,
Alig hiszem, hogy hozzám készülél.
Vadászat, nemde, vagy tán fergeteg hajt?
Közöttünk mind egy; nyilt ház, nyilt kebel.

Kont. Több mint vadászat, s még nem fergeteg.
Én látogatni jöttem.

István. Oh, dicső,
Dicső egy ötlet, ezt megünnepeljük,
Megérezzék erdőmnek őzei,
Hogy a vajdának fő vendége van.

Kont. Jól hallok, István, vagy nem ösmerélek,
Hogy bámulnom kell ily beszédiden?
Te ünnepet, te kedvet emlegetsz,
S vadászatot futamló őzek ellen,
Míg a hazában harmincz fő nemes ház
Földönfutóvá lesz, s vadak helyett
Embervadászat dúl kegyetlenűl.

István. Való, való, az sajnos veszteség,
S ne hidd, hogy rólok elfeledkezém,
De hát azért, hogy őket sors veri,
Magunkat önként földhöz verjük-e?
Nem, Kont, azt nem kivánja senki is,
Az, ország dolga; a gyűlés közel van,
S ott szóba hozzuk azt is! veszszek el!
Ha szóba nem lesz hozva általam.

Kont. Gyülésben bízol? hát felejted-e,
A mit beszéltünk, még nem oly nagyon rég,
Hogy a gyűlés már többé nem gyülés,
Hogy, a mit végez, végbe nem megyen,
S csak kard az, a mi dolgunkon segít?
Nem azt vitattad szinte esküvel,
S ha szükség volna, kész még arra is.
Hogy a ki lát méltatlan üldözést,
Indítson ellent, ölje a dulókat,
Hogy végre így kifogyjon, a ki bánt,
S valahára békét lásson e hsza.

István. Emlékezem, hogy bor közt illyeket
Beszéltünk egykor — úgy van, jó beszélsz,
Oh, akkor én nagy kedvemen valék.

Kont. Oly józan voltál, mint a tiszta nap.

István. Hogy ellent tartsunk? öljük a dulókat?

Jó volna, csak lehetne. Oh, barátom,
Még az korán van, oh, még várni kell.

Kont. Nem, várni többé, várni nem lehet:
Kengyelt kell nyomni, nem lágy pamlagot.
Vagy nem tudod, hogy Laczfi dúlva van,
Égetve, dúlva, mint a puszta gócz,
S szél fújdogálja felvert házhelyét!
Vagy csak beszéljen eztán a magyar?
S ne merje karja, a mit nyelve szólt?
Én, én, ki most előtted állok itt,
Feltámadék az üldöző had ellen,
S kisebb hadammal szét s levertem azt.

István. Ujságot mondasz, Kont, s nem kedveset,
Valóan, bajtárs, ez megháborít.
Hát Laczfi dúlva, és te támadó?
Oh, ez korán van, még nagyon korán,
Még a Garák nagyon hatalmasak,
S hitökben nem bízhatni teljesen.
De még nincs veszve minden, hallj tanácsot.
A mit hiába bánunk, hagyjuk el
A bolygók sorsát boldogabb időre.
Nem késik az, de várni kell reá.
Te megmaradj váradban csendesen,
Tán elfelejti Zsigmond hajduit;
S ha nem, hadadhoz mink is adhatunk,
Ne hidd, hogy nem, csak jókor hírt közölj.

Kont. Sajnálom, hogy tanácsod kései:
Én szinte bolygó s hontalan vagyok.

István. Imént mondád, hogy győze kis hadad,

Kont. És elveszett.

István. Hogyan?

Kont. A hajdúság
Egy része mindjárt kezdetén futott,
A másik harczolt végső emberig.
Holt testeik, s elhullt szolgáimé
Együtt borítják a bús vérmezőt.

István. És e szerint te néptelen maradtál?

Kont. A mint előtted állok.

István. Nagy csapás!
Oh, átkozott! ez rajtunk nagy csapás.

Kont. Ijedtnek látszol, szólj, mit végezél?
Még élek, és a bajt nem rettegem.

István. Mennydörgő villám! ez balúl esett.
De Kont, ne félj, még nem vagy elhagyott.
Itt váram, benne üss tanyát velem,
Elrejtelek, mint drága kincsemet;

Ne tudja senki, hogy nálam lakol.
Légy úr velem, ha, míg kell, titkon is.
Nem! el ne búsúlj hát, vidúlj barátom,
Szükségnek még csak árnyékát se lásd,
Gondom lesz rá, hogy bőven, dúsan élj.

Kont (merön rá nézve).
Koldusnak tartasz, vajda? — élj boldogúl. (El.)

István (utána). Megállj hát, Kont, egy szóra csak! megállj,
Mennykőbe is! mi lelhetett? megállj! —
Nem hall az őrült. — Kont, nem jősz-e vissza?
Hajolhatatlan ember, szirt, nem ember,
Rokon kebeltől elmegy ily vadúl.
Vagy azt kivánta, hogy, mely támadást
Ő már kikezde, folytassuk tovább?
Ezt várta tőlem? Vajha úgy lehetne.
De még is Kont ne veszszen így. — (Kiált.) Fiúk!
Országemésztők éhes gyomrotokkal,
Fel a pehelyből, szolgák, keljetek,
(Mindenfelöl szolgák s lovászok jönek.)
Országgyülés kezdődik most Budán,
Nem mentem volna még; de már megyek,
S frigytársaimnak tüstént hírt adok.
Mind felmegyünk, nem gyenge párt együtt,
És arra fogjuk venni a királyt,
Hogy kegybe végyen minden bujdosót,
S bántatlan hagyja Kontot s értekét.
Haddal megyünk, meglássák mindenek,
Hogy a mit kérünk, megtagadni nem szabad,
S ez végre megy, ha addig élek is. (Cselédihez.)
Mit álltok itt? nyergeljetek lovat:
Levéllel menni fogtok szerte szét.
Jaj annak, a ki lomhán s késve jár.
Azt én halálra hízlalom, ha megjő.
Siessetek! ma munka napja van. (El.)

(Kert és mellette haraszt.)

Korpádi (jö a harasztból).

Véletlen vagyok, de szándékom teszi,
Hogy a világtól bujdosom: kilátnák
Tekintetemből vádló titkomat,
Mely, mint a völgyből felkelő madár,
Üres szememben szárnymeresztve űl.
Ez a magánynak kerte, szép kezek
Verték belé tán a szelíd magot,
Mely gyenge földből, mint hű kis cseléd
Szűz asszonyához felbuvik, ha jő,

S színes ruhában illattal kinálja.
Szép kert! nekem te nem teremsz virágot,
Kigyó vagyok, tekergők útaim,
Mérges leheltem a virágnak árt.
De kik közelgnek ott? mi lányka jő?
Fogadj be ismét, jótevő berek,
Éjedbe mászok a jövők elől. (Visszamegy.)

Vajdafi, Július.

Vajdafi. Leányom, én megyek, légy a ház asszonya.
Szelíd, de gondos: nap legyen szemed,
Mely gazdaságod apró bokrait
Világosítsa éltető sugárral.
A rendes asszony a ház tűköre,
Mely kis körének minden tárgyait
Szép összeségben kedvesen mutatja,
S mikor belép a fáradott rokon,
S vendégszemekkel titkon széttekint,
Örömmel száll meg, mint egy enyhelyen,
S hosszan virágzó áldást mond, ha megy.
Magadra is, leányom, jól vigyázz!
Magadra főkép, mert még ifju vagy,
S vak méh az ifjuság, mely mindenütt
Mézet keres, s majd szirtbe ütközik,
Majd tüske szúrja, vagy lépen ragad,
S ha néha napján téved is virágra,
Illatba szédül, nem talál haza,
S késő panaszszal döngi kárait. —
De nem, te illyen nem vagy.
Július. Légy nyugott
Atyám, parancsod teljesítve lesz.
A házra úgy vigyázok, mint szememre,
S szememnél inkább, édes kis magamra,
S ha érkezel, mind sorra elbeszélem,
Hogyan teszek majd.
Vajdafi. Hogy', gonosz leány?
Atyád beszéde csak játék neked?
Július. Nem, jó atyám, ha azt hiszed felőlem,
Inkább legitten gyászba öltözöm,
S egy síroromnál bús szobor leszek,
S csak akkor röppenek föl bánatimból,
Mikor behajt a szomjúság tüze,
Hogy el ne égjek, míg te visszajősz.
Vajdafi. Hogyan tészsz hát, te kis szócsengetyű?
Míg a lovász pejemnek nyerget ád,
Hallód leendek.

Júlia. Mily csekély időt szabsz!
De jól van, a csigának gyorsasága
Legyen lovászod minden ízein. —
Először is, mihelyt kilépsz, atyám,
Minden kilincset szent vizzel megöntök,
S egy régi könyvből rá imádkozom,
Hogy a mi rossz van, mind kívűl maradjon.
Vajdafi. S ha künn szorúlsz, majd vissza hogy mehetsz?
Júlia. Nem, félbe nem szabad szakasztanod! —
Ha olly egy lélek, mely Istent dicsér,
Meglátogatna még is, avval én
A más világi dolgokról beszélek,
S éjfél után rá szépet álmodom.
Reggel magam pap, a ház templomom,
Későbben a ház hangyaboly, magam
Cselédeimmel hangyanép, kemény
Munkánk miatt ház és kert nyögni fog,
S megcsípjük, a ki útban áll. Ha vendég
Talál beütni, rátartós, — nem is,
Olyan leszek, mint változó szivárvány,
Mely mindeniknek másképen tünik.
Az ősz uraknak hosszu szép köszöntést
Mondok, ha jőnek, hosszabbat, ha mennek.
Mig itt mulatnak: „édes bácsi, tessék!
„Igen vagy nem,“ vagy még inkább „igen“
Ez lesz beszédem, s kedvező mosolygás,
S egy drága csók; mert azt is kedvelik.
S ezeknek ágyat asztalhoz közel
Vetek, hogy onnan egy bizonytalan
Lépés is a nyughelynek adja őket.
Vajdafi. Keserves írást adsz az ősz urakról.
De halljuk, a sor másra is kerűl.
Júlia. Szomszéd leánykák jőnek? oh, azokkal
Könnyű lesz bánni. Majd az új mezőre
Sétálni hínak „nem megyek, ki látta,
Hogy szüntelen csak ifjakról csevegjünk?“
Nem, ez — nem illik. „Borcsa, édesem,
Eredj le, kedves, a borsók megé,
Tűzz ki karókat, mint te, oly kicsint,
Úgy, kis babám; — te a virágokat
Ápolgasd, Rózsa, szép virág magad,
Vigyázz, hogy gáncsos ültetést ne tégy;
Ölellek tisztelettel, nénikém:
Te meg majd öntözz, úgy-e, megteszed?
Tudod, hová kell sok, hová kevés,
Mert mindenek közt legbölcsebb te vagy.“

Majd így köszöntöm őket, és kemény
Parancsolójok, rendelést teszek,
S vezérbotom lesz kényes liliomszál.
Ha pilledezni kezd a szép sereg,
Munkánk után csekély uzsonna vár,
S három galambcsók, s a ház puszta lesz. —
Az ifjakat, mert ifjak is talán
Meglátogatnak, így távoztatom:
Artatlanúl szép főhajtást teszek.
„Beteg vagyok, ki gyógyít engemet?"
Egyszerre kész mind. „Oh, vitéz Dezső,
Van tengeren túl egy szép almafa,
Annak gyümölcsét éhezem." „Ne éljek,
Ha nem hozok belőle." „Tivadar,
Sionnak ormán szent forrás buzzog,
Epedve kéri lelkem." „Meghozom."
„Szép napkeletre, hol tavasz lakik,
S az ég a szellős ormig meghajol,
Földben foganva, égben nyiladozva,
Egy szép virág van —

Vajdafi. S azt ki hozza el?
Siess meséddel, mert időd mulik.

Júlia. Siess atyám hát, jőj hamar haza.

Vajdafi. Nem, nem, leány, mondd azt, ki hozza el?

Júlia (akadozva). Ugyan ki is? Homon — nem az — Dezső
Ezt mondtam már. Korpádi? már nem él
Korpádi Sólom, már nem él szegény!

Vajdafi. Kitől tanúltad azt a bús nevet?

Júlia. Kitől? s te kérded? azt mondják, atyám,
Hogy annak jegyzél el mint gyermeket.

Vajdafi. Még akkor nem volt pártütő, felejtsd el,
Nevét töröld ki tiszta emlékedből.

Júlia. Holtat szeretni tiltasz hát, atyám?
Lásd, az nem vétek.

Vajdafi. Nem, haszontalanság,
Az élő szívnek kész halál.

Júlia. Atyám,
Miért sötétül úgy el homlokod?
Leányod dévajsága bánt-e meg?
Nem, azt te máskor megmosolygni szoktad,
Vagy Sólom említése? Oh, szegény,
Az már nem árthat. Azt mondják, atyám,
A legdicsőbb volt minden ifjaink közt.
Szépség, erő, harczoltak termetén,
És mind a kettő győzni láttatott.
Bátor szelídség volt egész valója,

Sas és galambok — gondolatjai.
Gyönyörének vallá a természet őt,
És mesterének minden mű.
S te illyen férjet választál nekem.
De a szerencse, mely szolgája volt,
S árnyéka nagyságának, a kajánság,
Elölték őtet pártütő haraggal.

Vajdafi. Te illyenekkel gyötröd lelkedet,
És a vidámság csak hamis födél,
Hol mélyen űlő gondjaid tanyáznak?

Júlia. Nem! lásd, atyám, én mindent elbeszélek.
Ha élne még, pirulnék szólani,
De a halottról bátran szólhatok.
Álmodtam egykor, zápor és vihar
Megtámadák a földet; völgyeken
Üvöltözéssel búgtak a szelek,
Csattogva járt a villám a halmokon;
Megjajdult a föld, s reszketett belé,
S im a viharban fölkel egy lovag
A föld öléből. Hófehér lova,
Hónál fehérebb, tündöklőbb maga,
Végig süvölti a szelet futása,
Sebes vasán a villám megszakad,
S előle futnak zápor és vihar.
Oh, halld csak, a mint a csend helyre állt,
Megállt egy ormon a lovag szeme,
Mely messze lángzó rémtűz volt előbb,
Harmatba fürdött fénysugára most.
Lehajtott fővel, mint gyümölcsös ág,
Ott állt, s virágért nyúlt alá keze,
Hogy nem talált, sohajta s légbe tünt.
Sólom! kiálték, itt van a virág,
De ő már nem volt, s én fölébredék.
Azóta, lásd atyám, áll halmom ott,
Virág van ormán, fácska zöld tövében.
Ha szél virágot tör le a tetőn,
Azt mondom, Sólom vitte el: de a fa
Emlékül éljen még soká, te ott
Szép csendben alszod déli álmodat,
Magam pihenni ott szokom, sebét
Ottan kötöm be gyámtalan szegénynek,
Ott űzöm éhét; munkás gyermekek
Ott vesznek tőlem kis jutalmakat,
S szökdelve, énekelve hagynak el.
Nem, nem, te nem haragszol rám, atya,
Én jó leányod voltam s az leszek.

Vajdafi. Ha már meséddel megtartóztatál,
Nem hagylak válaszatlan. — Szép dolog
A mit beszéltél, s jó szivet mutat.
Virágozzék tovább is halmod itt,
S rendeltetése áldásod legyen.
De hagyd az andalgást, és álmodat
Ne neveld szivedben, szent bálvány gyanánt.
Élőkkel élj, a holtak társasága
Nem ifju vérnek, nem neked való.
És tudd, tovább nem titkolom, királyunk
Kegyes lett hozzánk, jószágot nekem,
S fő nemesi vérből ád urat neked.
Ezekre várj, s légy gondos addig is,
Itt a kicsinyben, míg a nagyra jutsz.
Megáldjon Isten.
Júlia. Oh, atyám, te mégy!
Hiába szóltam, s csevegtem annyit,
Te még is elmégy: a megcsalt idő
Nem hágy maradnod, gyorsabban visz el.
Vajdafi. Mi új, szokatlan hév ez, gyermekem?
Légy nyúgott lelkü, végy búcsút apádtól,
S hagyd nyúgalomban, mert kell, válnia.
Júlia. Menj hát, atyám! de búcsút nem veszek.
Ha majd a halmon túl elveszt szemem
S a port sem látja, melyet felzavarsz,
Akkor kivánom majd: járj boldogúl,
S imádkozom gyors visszajöttödért.
Vajdafi. Ha azt teended, jól imádkozol,
Mert nem sokára visszatérve látsz,
Csak a mit mondtam, jól eszedbe vedd, (El.)

Korpádi (előjő).

Mit láttam? oh, ha álom, mért jelent meg,
Ha jobb valóság, mért múlt ily hamar?
Megnyílt egem hogy lássam, s elborúl,
Hogy hasztalan sohajtsam üdvömet.
S bátyám, te ily jegyest hagyál ide?
Oh, gazdag élted mint lett semmivé!
Te mennybe keltél, és ez földre szállt,
Egymást keresve eltávoztatok.
Miért belém nem szállott életed?
Vagy nincs-e bennem? Nem Korpádi vér
Az, mely szivemben lángoló habot vet?
Mi volna bennem, nem testvér vele,
Hogy azt sasoknak hányjam ételűl?
E kéz, ez arcz, e lélek, nem, nem, ez,

Ez nem Korpádi, mert boldogtalan.
Nagy eskü tartja földi lánczokon,
Szerelem égbe nem repülhet el.
Szerelmet mondék? vissza gondolat!
Ez ajkakon nevedre fagy ragad. — (Indul.)
Nem nyughatom, itt még boldogság lakik.
Ez Sólom halma, s rajta kék virág,
Korpádi az, ki róla szed virágot, (virágot szakaszt.)
Jőj lányka, és mondd: szélvész törte le. (El.)

(Buda.)
(Tágas terem, melyből többfelé ajtók nyilnak.)

Zsigmond, Gara nádor, hátrább ifju *Gara.*

Gara. Gyülésben ülnek nagyjaink, királyom,
S mély hódolással hínak általam.
Zsigmond. Ma nem megyek, te űlj elűl helyettem.
Gara. Csak most ne tedd ezt, halld tanácsomat,
Bizalmokat kár evvel rontanod.
Zsigmond. Mit rontsak el, ha minden rontva van?
Ti nem becsültök engemet, Gara.
Gara. Az Isten s minden élő hallja meg:
Mind elveszítjük, a ki nem becsűl,
Zsigmond. Nem, nádor azt én nem hiszem: ha úgy van,
Mért országomban a sok bujdosó,
Kik azt beszélik: Zsigmond nem király!
Ti adtok lázadóknak rejteket.
Gara. Engedj meg, erről nincs vigasztalásom,
Azt mondja sok hatalmas: bujdosókká,
Te tetted őket; légy szelid irántok.
Zsigmond. És sok hatalmas mondja? hah, ki az,
Ki van kivűlem még hatalmas itt?
Nevezd elő, hogy ösmerjem meg őket.
Gara. Árulkodó a nádor nem leszen.
Jer, halld meg őket, nyilván szólanak.
Zsigmond. Ha nyilván szólnak, nyilván veszszenek.
Ki úr fölöttök, ösmerjék ma meg.
Gara. Megállj, ez indulattal kárba mégy.
Zsigmond. Nádor! te nem bocsátod a királyt?
Gara. Kárába nem. Hová heveskedel?
Egész gyűléssel harczba szállasz-e?
Zsigmond. Van népem, hogy semmivé tegye.
Gara. Ha ők nem élnek, védőt hol találsz?
S tudd meg, közöttök egy sincs néptelen.
Itt vannak, Szécsi, Rozgony, Lévai,

S maga István vajda hatszáz lóval ért be,
S boszús, mogorva mint a háború.
Zsigmond (ijedten). S csak egy sincs, a ki szólna részemen?
Gara. Ne csüggedez, még minden részeden van,
Míg őket kedvezéssel tarthatod.
Csak arra kérnek, egy száj s szív szerint,
Hogy főkegyelmed által a hazának
Add vissza a sok bujdosó rokont.
Zsigmond. Igen! — de jól van, csendesebb leszek,
Csak egy szót, nádor: hallottad talán
Mint bánt velem Kont? vagy, ha nem, felelj:
Mit érdemel, ki megvető beszéddel,
Fölkent királyát nem fél sérteni?
Gara. Oly korban, hol sok bátor férfi kell,
Bocsánatot, ha megtér.
Zsigmond. És ha nem?
Ha tettek által még vadabbra tör,
S királya vérét készül ontani?
Gara. Hallgassa meg törvényét, s veszszen el!
Zsigmond. Törvényt, igen, törvényt hallgasson egy
Oly ember, a ki kardot tart kezében,
Ki előtt, ha síkra kelhet társival,
Hadak remegnek, s bajnok meg nem áll?
Kard és sietség irtja ezt ki, nem
A késedelmes törvény lágy szava.
Vagy hát mi kell még? csúfot űzzön-e
Királyotokból egy közember is?
Mit várhatok még? a magyar király
Előtt megáll egy dölyfös férjfiú,
Elejbe vágja véres fegyverét,
S vad gyilkolás lángol tekintetén.
Ez hát megéljen a törvény miatt,
S nincs, a ki a király becsületét
Megvíja rajta? — Nincs! hát akkor a
Korona se ragyogjon többé szent fején,
Hanem tövissel rakjátok meg azt,
S ne mondjátok, hogy ő uralkodik.
Gara. Ismét hevült vagy, s nem méltatlanúl,
Mert a megbántás, mint a súlyos ón,
Fojtó nehézzel fekszik a sziven.
De Konttal kényesen bánj, nem hihetd,
Ha őt kiveszted, mennyit vesztesz el.
Elvesztesz egy negyed részt hőseidből,
Szint' annyit eskütt híveid szivéből,
S a nép, mely őt imádja, zúgni fog,
Hogy vári tornyod megrendűl belé.

Te hűtelennek mondanál talán
Ilyen beszédért? halld tanácsomat,
Itéld meg abból, mily hitű vagyok.
Látod, zavarban vannak dolgaid,
Ne kívánj mindent, a mi téged illet,
Mert a vas szükség vékonyan fizet.
Láss, hallj mindent, ha szükség van reá,
S ne láss, ne hallj, ha úgy kivántatik,
S hizelkedéssel inkább, mint erővel
Hódítsd magadhoz országod szívét.
Légy könnyen ingó, mint a gyenge fa,
Mely szinte földig hajlong a szelekben,
De szüntökön kinyujtja ép fejét,
S mosolyogva nézi a futó vihart.
Ha jobb erőbe hoznak napjaid,
S gyököt ver pártod, mely még most foganszik,
Nem minden szélre kell meghajlanod;
Erősen állhatsz, mint a bérczi tölgy,
Melynek keményén sok vész megtörik,
S a rettentő sas fészkel lombfején.

Zsigmond. Egészen mássá tettél most, Gara.
Tanácsod tetszik, véremmé teszem.
De a gyülést most titkon hallgatom,
Levetkezem magamról a királyt,
S ha látom, mint áll dolga, fölveszem,
Hogy tudjam a külömbség hasznait. (Ifju Garához.)
Ifjú! királyi czimemnek őre lészsz.
Első nagy tiszted ez legyen. (Zsigmond, Gara el.)

Ifj. Gara (megáll egy nyilt ajtó előtt, hol a korona látszik).
Dicső magasság! ily közel vagyok hát
Hozzád, s ne nézzek tündöklő szemedbe?
Mitől parancsot vesz tíz tartomány,
Az most Garának bizva van kezére,
S Garának vére nem víz. Jer ragyogvány,
S te századok palástja, melybe hajdan
A szent királynak hölgye varrt betűket,
Mely a hatalmas László vállait
Alig födözted két nagyság miatt;
S a tengeren túl harczoló Lajossal
Sok nemzetekre mint egy ég borúltál,
A szűk Garára jer most, légy ruhája,
S hagyjad ragyogni egy pillantatig.
A lélek büszke, büszke öltözetben!
Lássuk, hogy áll meg a király Gara. (Bemegy.)

Őrnök és Korpádi jönek.

Őrnök. Itt várd be, ifjú, csendben a királyt,
Innen jelentik a kérő nemest,
Mig nem hivat, ne mozdulj tétova,
Légy mint a bálvány, és alázatos,
Ha szóba állhatsz, mert azt kedveli:
Kérelmed így tán teljesíttetik.
Korpádi. Áldás és hála jó tanácsodért! (Örnök el.)
Vesztő helyén boszúmnak, itt vagyok.
Nyom a nehéz gond, s mint az út sara,
Mely a menőnek lábán megragad,
Minden csapásnál jobban földbe húz;
De csüggedezni nem jövék ide.
Jer méltatlanság! vérjeles ruhádban,
Rejtsd el magadban mélyen a királyt,
Hogy majd, ha szívébe mártom kardomat.
Nem tudja elmém, hogy megöltem őt.
(Egyik ajtónál hallgatódzik.)
Gyülésben vannak! zúg szegény haza,
S én benned itt egy bágyadt őszi légy,
Magamban döngöm a halál dalát.
Hadd zengjen! egy vágyásom még csak az:
Kegyelmet kérek, és halált adok.
Ifj. Gara (koronásan kilép). Mit látok? ember jő! hová legyek
De tán ez a királyt nem ösmeri.
Úgy látszik, tisztelettel jő felém;
Király nevében elparancsolom. (Elébe megy.)
Korpádi. Hah, elsötétül mind a két szemem.
Csak egyszer láss szem! aztán vak lehetsz.
Ifj. Gara. Ki őrzi most meg a királyt? magam
Őrnek, királynak mely csekély vagyok.
Oh, átkozott csere!
Korpádi. Tudod-e, oh fölség! hozzád mért jövék?
Ifj. Gara. Ha elbeszéled.
Korpádi. Meghallgathatod?
Ifj. Gara. Igen, ha nem tart hosszasan.
Korpádi. Nem — oh
Csak egy pillantat műve a halál.
Ifj. Gara. Miért sohajtasz? végezz, s menj tova!
Korpádi. Idősb Korpádit ösmeréd, királyom?
Ifj. Gara. Lófarkon hurczoltattam a gonoszt.
Korpádi. Hogy úgy! hogy úgy! oh kárhozat, hogy úgy!
Ifj. Gara. Miért vonod ki kardodat reám?
Rettegj!
Korpádi. Mitől? jer, nyeld el e vasat,

Korpádi kardja — s öcscse én vagyok.
(Megdöfi Garát, s az elesik.)
Ne ingadozz láb, vár, te rám ne dőlj!
Én nem vagyok Korpádi. El, tova,
Az élet üldöz, rémít a halál.
(A kardot elveti, s bemegy a gyülésajtón.)

Ifj. Gara (kis idö mulva feltámolyg).
Még élek; a seb és a félelem
Elzártak bennem minden érzetet.
Még élek, a halálnak martaléka,
Mert irgalom nincs illyen tettemért.
Rövid királyság, mint büntetsz te meg,
Fekvő Garának fáj sebed, s ezért
Boszút Garán fogsz még is állani,
Mert tolvajod lett őriződ helyett.
Ép ifjusága hol vagy most tagomnak,
Hogy elvihessed, innen a királyt?
Fellengve jöttem s délczegűl elő,
S ím, mászva mászok, mint a féreg el,
Hogy visszahordjam orzott kincsemet.
(Az oszlopok mögé vonúl.)

Zsigmond, Vajdafi (jönek).

Zsigmond. Kit láttam én most, mondd meg, Vajdafi?
Halványan, mint egy más világ lakója,
Örvényszemekkel tünt előttem el.
Tekintetől vérem megfagyott,
S nyillá lett bennem minden gondolat.
Menj, menj utána, fogd el, Vajdafi.
Vagy nem! ha nem vétett még, küld tova.
Kérd, vagy parancsolj, csak ne lássam itt,
Látása rémülésbe hozza lelkemet. (Vajdafi el.)
Nagyság! éretted vérrel izzadunk.
Nehezek s lesujtók fényes lánczaid,
Melyek fejünkhöz bajt s veszélyt kötöznek.
A nádor haj! nagyon valót beszélt,
Kétes hatalmam, mint a gyenge nád,
Sok párt szelében ingadozva áll.
Hideg keménység hallgat főbbjeimben,
S mély víz a hallgatás, mely partot öblit,
S a rája lépőt avval elnyeli.
De hadd legyen, ha meg kell lennie,
A bujdosóknak életet hagyok,
S jó mag gyanánt rejtem boszúmat el,
Most a gyülésbe, mint király. — Gara!

Mit látok? vér és fekvő korona.
Árnyékom ez, mely nyögve mász el itt?

Ifj. Gara. Halált a tolvaj őrnek, oh király,
Add meg halálát, vedd el szégyenét.

Zsigmond. Majomkirály! — de nem, te élj Gara!
Nekem volt szánva a halál nyila,
S ruhám alatt te tartottad föl azt.
Viseld sebét, de meg ne halj belé:
Én meg nem öllek; ifju vagy s hibám volt,
Szerencsém is, hogy őrömmé tevélek.
Hitetlenséged mentőm lett, de kelj föl,
Élhetsz-e még? Kelj, add rám terhedet,
Mert engem illet, tégedet lenyom.

Ifj. Gara. Tíz ország súlyát vetted rólam el;
Elkötve, s szívtágulva állok itt,
Kegyelmed által. Mint torony, ledőlt
A félelemnek terhe, mely nyomott.
Oh, nagy király, mint háláljam meg ezt?

Zsigmond. Hűséggel. — Őrnök!

Őrnök (jö). Mit tegyek királyom?

Zsigmond. Hármazd meg mindenütt az őröket,
S kérőt ne engedj többé ennyire.
Kivül maradjon, s várjon, a ki kér. (Őrnök el.)

Gara, Vajdafi (jönek).

Zsigmond (Vajdafihoz). Nem láttad őt? szólj, nem fogattad el?

Vajdafi. Hiába jártam, már árnyéka sincs.

Zsigmond. Lássátok, illyen a királyi lak;
Itt támadák meg őrömet.

Gara. Ki volt az?

Ifj. Gara. Korpádi zúg még mostan is a fülemben.

Zsigmond. Ő volt az! oh az ollyan emberek
Nem napvilágnál jőnek a világra.

Gara. Halványan állsz mint kísértet közöttünk,
Jer, s légy vitézebb máskor, szégyened
Nagyobb seb annál, melyet kard tehet.

Zsigmond. Ne bántsad, nádor, én gyógyítom őt. (Ifj. Garához.)
Menj orvosomhoz, s jőj, ha elkötött. (Ifj. Gara el.)
Siess legitten vissza, Vajdafi,
Küldj üldözőt a gyilkoló után,
Magad pedig menj, és kegyelmemet
A bujdosóknak vidd meg hit szerint;
Mindent feledve, mindent megbocsátva,
Csak azt kivánom, hogy hódoljanak.
S a többit, a mit mondtam, mond el azt is.
Ha meg kell lenni, mondd, hogy más világ lesz.

Vajdafi. Örömmel vállalom föl tisztemet,
S repülve járok mint a gyorsaság. (El.)
Gara. S ezt a gyülésnek hírűl én vigyem?
Zsigmond. Vidd hírül, nádor, mert én nem megyek. (Gara el.)
Nem mondom, hogy Korpádi üldözőm volt,
Mert nagy vezér a példa, bátorít:
Sok félhalottként fekvő gondolat
Vad óriássá éled általa. (Zúgás hallik a gyülésből.)
Hah, mint kiáltják: éljen a király!
És élni is kell annak, a ki gond
S veszély között sok ezrekért vigyáz. (Ifj. Gara jö.)
Mint vagy Garám, mint biztat orvosod?
Ifj. Gara. Szégyenlenem kell, hogy leroskadék.
Sziven kivűl van a seb, s életem
Bezárkozott, mint rablott ház ura,
Hogy kára mellett épségben maradjon.
De a királyczím, mellyet vétkesül
Magamra vettem, megdöntött maga,
S szunyogcsipés lett csúfos bélyegem.
Zsigmond. Egészen oly vagy, mint kivántalak.
Hogy jött feléd a gyilkos pártütő?
Ifj. Gara. Ott állott a könyörgők oszlopánál,
S én tétovázva léptem ellene,
Hogy mint királya küldjem őt tova;
De vad haraggal, rémsötét szemekkel
Rám jött, s kerengve dőltem el vasától.
(Fölveszi Korpádi kardját).
Zsigmond. Miért veszed föl a kardot, Gara?
Ifj. Gara. Vérem van rajta, vérbe áztatom,
Zsigmond. Törvény szerint is elvész gyilkosod.
Ifj. Gara. S szolgálatodra nem fordíthatom?
Zsigmond. A bujdosók birják kegyelmemet.
Ifj. Gara. Oh, ez sebemnek mérge.
Zsigmond. S te őket gyűlölöd?
Ifj. Gara. Nem jobban, mint ők tégedet.
Zsigmond. Gara!
Ifj. Gara. Parancsolál?
Zsigmond. S te őket gyűlölöd?
Ifj. Gara. Mondd, hogy nem, s bennem élet annyi nincs,
A mennyit e kard meg ne tudjon ölni:
Élnem s gyülölnöm őket, egy nekem.
Zsigmond. Miért előbb nem ösmerélek így?
A bujdosók meg fognak térni majd,
Kegyelmem által új urak.
Ifj. Gara. Urak?
S tíz tartományban nincsen egy kötél?

Zsigmond. Imént utánok elment Vajdafi,
Hogy összegyűjtve hozza őket el,
És a gyűlésnek bátyád hírt ada:
Hódolni fognak.
Ifj. Gara. És szabad kezekkel?
Zsigmond. Kardos kezekkel.
Ifj. Gara. Oh, nem, nem soha,
Ne hallj te tőlök egy szó hódolást is,
Én megteszem, hogy káromoljanak.
Zsigmond. Menj és gyógyulj meg ifju, menj haza.
Ifj. Gara. És megkötözzem bujdosóidat?
Zsigmond. Menj, és ne kérdezz.
Ifj. Gara. Értlek, s úgy leszen.

HARMADIK FELVONÁS.

(Sík.)

Rózsa s Csóka, Imrével (jönek).

Csóka. Elértük a vezérfát, asszonyom,
Itt állapodjunk, itt lesz enyhelyünk.
Rózsa. Haj! nincs nekem már enyhelyem sehol.
Csóka. Ne légy oly csüggedt lelkü; Kont velem,
Ha rejtekébe ment, itt álla meg.
Talán nyomunkba ér, van még remény,
S remélni jobb, mint félni kétes ügyben.
Rózsa. Hát meg nem álltam minden kis bokornál?
Nem késtem önként, hogy talán elér?
Ne mondj, ne mondj nekem vigasztalást:
Halál nekem már a remény szava.
Csóka. Hiszed, hogy őt a gyáva nép megölte?
Nem ösmered még Kontot úgy: sereg,
Nem egy két hajdu kell, hogy ő elessék:
Hát még csapatja, mely kisérte őt?
Oh, kardot az sem torzsából visel;
Szerettem volna köztök lenni én is.
Imre. Anyám, hová vesz a te szép szemed?
Rózsa. Könyekbe gyermek, érted és atyádért.
Imre. Nézd, epret hoztam, jőj, együnk, anyám.
Rózsa. Haj! minden étel méreg már nekem.
Oh gyermek, gyermek, árva gyermekem.
Imre. Edd meg, bogár, az epret, én sírok.
Rózsa. Minek dobád el epredet, fiam?
Imre. Anyám, jer vissza, én itt meghalok.

Rózsa. Mi a halál neked, ki még nem ösmered?
Jer sírj anyáddal, s mosd ki sírodat.
Csóka. Im, mind a kettő elvesz bú miatt. —
Jőj, szép kis Imrém, kedves úrfi, jőj:
Tündér királyról mondok szép mesét.
Hagyd ott anyádat, alhatnék nagyon.
Imre. Elmenjek innen? alhatnál anyám?
Rózsa. Eredj fiam, majd Csóka mond mesét.
(Csóka Imrével tovább megy.)
Tegnap mi voltam? asszony, nő, anya:
Ma özvegy, bolygó asszony, bús anya,
Kont karja volt egyébkor támaszom.
Most e fa lesz, mint sorsom, oly kemény.
Imre. No Csóka, kezdd hát egyszer, mondj mesét.
Csóka. De millyent mondjak, zöldet, vagy pirost?
Imre. Mondj egy pirost.
Csóka. Az véres.
Imre. Hát amollyant.
Csóka. Kéket talán?
Imre. Nem, zöldet mondj nekem.
Csóka. Az nyers.
Imre. Te Csóka, megverlek, ha csalsz.
Csóka. Csak meg neríkass. Ülj le hát: Mese.
Imre. No mond tovább hát.
Csóka. Mondtam már: mese.
Imre. De hát ha megczibállak, nem mese?
Csóka. Már minthogy ilyen szépen kérsz, kis úr —
Imre. Ne mondj kis úrnak, én nagy úr vagyok. —
Oh Csóka, én megéhezém nagyon.
Csóka. Hess el, bogár! az epret meg ne edd,
Nézd itt is egy van.
Imre. Én bogár vagyok.
Egyél te is, jőjj, légy te is bogár.
Csóka (magában). Ki lássa ezt, és meg ne háborodjék?
Oh én magamban tengerköny vagyok.
Biztatnom kell, és nem bizom magam.
Kont nem szokott így késni, oh ha elvész,
Mely tartomány ad oly urat nekem?
Imre. Beh édes, oh beh jó ez. Csóka, merre vagy?
Csóka. Itt állok, mit nézsz?
Imre. Nincs felhő? esik.
Csóka. Ne hidd, egyél csak.
Imre. Nézd, ez harmatos.
Csóka. A szív esője hint rá harmatot.
Imre. Ezt még sem eszem meg, ez nagyon vizes.
Csóka. Akkor keservet ennél meg, szegény.

Imre. Mit mondasz, Csóka?
Csóka. Azt mondom, hogy a
Tatár királynak sincs jobb étele.
Imre. Oh, mennyi van még. Én, ha felnövök,
Tatár királylyá teszlek. — Oh anyám,
Te alszol még is, ezt neked hagyom.
Csóka. Hiába várunk, már aligha jő.
És itt is ember jár. — Hagyd álmodat,
Kemény az ágyad, kelj fel asszonyom.
Rózsa. Hű lélek, a bánat nem alhatik.
De hát jerünk, ha menni kell,
Ha sírba is, nem gondolok vele,
Vidd Csóka, kérlek, azt a gyermeket;
Fáradt szegény, hosszú az út nagyon.
Csóka (fel akarja Imrét venni).
Galambfiat visz a sas.
Imre. Nem, te Csóka vagy,
Ha tudsz röpülni, érj el, én futok.
Csóka. Oh, bár elérném még jobb sorsodat. (El.)
Korpádi (körültekintgetve jö).
E kardot egy hajdútól vettem el,
S hogy meg ne öljön, én öltem meg őt.
Most földanyámban sírt ások vele,
Mert ismét ember, üldöző közelg.
Jöttömben itt egy róka künn szorúlt,
A torkolatnál elnyomák; de most
Magamra zárom titkos lakhelyét.
(Kardjával ásni kezd.)
Tágúlj gödör, borúlj fölé haraszt,
Ne légy nagyobb, mint egy szűk sírverem,
Beléd megyek, ha benned a halál,
Ha szinte Zsigmond lelke itt nyög is.
(Levonúl s egy bokrot maga fölé húz.)
Kont (jö). Most mondhatom, hogy el vagyok hagyatva.
Oh, nagy remények, hol keresselek?
Az ég nem ösmer, a föld megtagad,
Együtt örülve megbukásomon.
Hová tekintsek, még kit látogassak?
Hideg kebellel hallgat a rokon.
Ha hozzá szállok, s a hatalmas is,
Ki, mig nyugottam, tettre biztatott,
S szövetségébe hítt szent esküvel,
Most félelemnek rabja, s „várni kell"
Ez minden, a mit mentségül rebeg.
Maradj magadnak elhülő rokon,
Gyalázatodnak gyáva hazafi,

S te tarkaságból tarkán szőt világ,
Maradj magadnak, Kont búcsut veszen.
Oh, a ki máson épit, elbukik.
Magamra vettem több mint fél tehert,
Mert kezdő voltam; a fél súly alá
Egész hazában nincs váll, nincs erő.
Egy út van hátra, azt még megteszem;
S ha ott sincs semmim, akkor veszszek el.
Országos úton járok mindenütt,
S a fergeteggel ott üvöltözöm,
Hogy tudják: pártütő Kont én vagyok. (Megy.)
Mi ez? te nyögsz-e néma föld velem?
Vagy itt is ember, üldözött, lakik?
Oh, nem csak a vad búvik föld alá,
Az ember is legjobban nyugszik ott.
(A félremozditott bokrot visszaigazitja.)
Nyugodjál hát, ha itt van enyhelyed:
Te már kimérted vég lakod határát;
Én még a csalfa földön bujdosom,
Élet halál közt vándor árnyalak.

Korcsolya (Kont után kiáltva jö).
Hej! — a ki pártos lelked van! ne fuss,
Lélekzetem már majd kifogy, megállj.

Kont. Mi alkalmatlan balga ember ez?

Korcsolya. Te vagy, ki megdöfölted a Garát.
Szemedből látom, hogy Korpádi vagy.

Kont. Korpádi, mondod, megdöfé Garát?

Korcsolya. Hehe! talán te nem tudod, ki vagy?
Úgy van, királynak vélte a bohó,
A mint beszélik.

Kont. Hát nem él Gara?

Korcsolya. De hogy nem él, nagyon is él pedig
Te meg csak készűlj, add meg magadat,
Én irgalommal teljes sziv vagyok:
Azért jövök, hogz megkötözzelek.

Kont (kezét kardjára téve).
Ily gyáva vérrel fessem a gyöpöt?

Korcsolya. Ha jól megnézlek, még sem vagy te az!
Te — jaj nekem, jaj, Kont! oda vagyok (Elszalad.)

Kont. Szaladj, te nem fogsz soknak ártani,
S bár mind ily szolgát birjon a király. (El.)

Korpádi (kijő). Rosszúl lakom még most a föld alatt,
Penészes gőze, a hideg falak,
Porláthatára, mely látást elöl,
És a siket zaj zárt fejem körűl
Az alvilágnak távol műhelyéből,

Mely rontva és teremtve szüntelen
Az elmulandók magván dolgozik,
Nem oly hizelkedők, hogy a napot
Felváltsam értök, bár bajomra süt;
Míg a szem látni, szív dobogni tud,
Nem jó tanyázni földben; feljövék,
Akármi érjen: ifjú lelkemet
A lét még jobban vonja, mint hivém.
Itt még is látom, mért kísértenek
A képzelődés annyi álmai,
Lelkem sugárit látom mindenütt,
De ott sötét van, és az ész megáll.

Konrád (remeteruhában jö). E tájra útasított Korcsolya,
Hogy Kontot itt találta: álruhát
Azért vevék, hogy kísérhessem őt,
Gyanútalan s felfödjem rejtekét.
S nem csalt, bokorban ott egy ember áll,
De az nem Kont, nem ilyen ember az!
A kába megrémült, és azt hivé,
Hogy Kontot látja, s gyáván elfutott.
De hát, ha ő is bolygó, és talán
Korpádi? és az sem csekély lator.
Erősen rám parancsolt Vajdafi,
Hogy megkerítsük, és az meglehet,
Elég keserves — ráfogom, hogy ő az.

Korpádi. Mi kémlelődő vén ez? Remetét
Mutat ruhája, s az; de ember ő is,
S csak embert nem kivánok látni most. (Elrejtezik.)

Konrád. Hová veszett el? oh, ez már gyanús.

(Elöbbre megy.)

Itt sincs, ezer villám! föld csak nem nyelte el.

(Ismét tovább megy.)

Hah! Itt az én vakandom. — Földbujó!
Ki a veremből, vagy lefojtalak.

Korpádi (kijö s kardot emel). Ki az, ki porlakomból fölzavar?

Konrád (ál hangon). Fiam, te ősz öreggel háborogsz?
Oh engem évek kardja vága le,
Tiedre már nincs szükség, tedd el azt.

Korpádi. Mit hallok ősz ember, te nem magad vagy.

Konrád. Jó ifjú nem, mert most te is velem vagy.

Korpádi. De én kemény vad szót hallottam itt,
Nem oly szelídet, rezgőt, mint te szólsz.

Konrád. Szót hallottál? itt nem szólt senki is.

Korpádi. Ijesztőt hallék, ősz, mondom neked.

Konrád. Az a gonosz szellem sugalma volt,

S az mérföldekről mérföldekre hat,
Mig mint a szélvész a földet bejárja,
És lelket száll meg, ollyan emberét.
Ki ritkán gyónt, s rosszúl imádkozik.
Oh, őrizd gyilkolástól kezedet.
Korpádi. Te bizton légy, ha százszor zúgna is.
(Kardját leereszti.)
Konrád. Mi jó vagy, millyen csendes és szelíd,
Megáldja Isten jámbor szívedet!
De jó fiam, ha meg nem bántalak,
Te nem Korpádi vér ivadéka vagy?
Korpádi. S te ösmeréd e házat?
Konrád. Ösmerém-e?
Oh szent egek, hát még kit ösmerek,
Ha jótevőimről feledkezem?
Vagy nem nyilt egyház volt-e házatok,
Hol szegénynek ége áldozat
A bőkezűség szent oltárain?
Atyádat és anyádat — oh azok
Már nincsenek — csendben nyugodjanak —
Jól ösmerém, és végső tégedet
E térdimen hányszor ringattalak?
Korpádi. Ha ily tudós vagy, mondd el, jó öreg,
Korpádiakból még kit ösmerél?
Konrád. Oh jaj, ne említsd a boldogtalant.
Bátyád az, ugy-e? Oh, az Isten akkor
Egy lelket várt az égbe, oly dicsőt,
A millyen századokban egyszer él.
Ő volt a lélek — oh ez ősz szakállban
Nincs annyi szál, a mennyi könnyet én,
A hány sohajtást érte áldozék.
De jó az Isten, tűr is, büntet is,
Mint jónak látja — szent legyen neve!
S ezt, gyermekem, nem tűri oly soká:
A bűntevőt eléri büntetése.
Te elfordúlsz? El kívánsz hagyni már?
Mondd, hol van most tanyád? oh szólj, miért van
Hogy, mint a féreg, földbe vájsz lakot,
S a fény előtt ily szemlesütve állsz?
Korpádi. Ne kínozz kérdésiddel, menj Budára,
Kérdezd meg ottan, hol van a király?
Konrád. Zsigmond előtt te nem vagy kedves ember,
Bátyádat is mi szörnyen ölte meg.
Korpádi. Én megköszöntem véresen neki.
Konrád. Mit árthatál te csak magad, szegény?
Korpádi. Bátyámhoz küldtem, hogy nyugaszsza meg.

Konrád. Jól értlek? a pusztító már nem él?
Korpádi. Ha nincs szivén kül még egy élte, nem.
Konrád. Ép szemmel, láttad a miről beszélsz?
Korpádi. Szívében hagytam bátyám kardvasát.
Konrád. Oh, akkor furd át a föld tengelyét,
S ott búj ki, hol most kormos éj borong,
Itt a homály is napfény ellened.
Korpádi. Gonosz jövendőt mondasz, ősz, te is?
Konrád. Nincs a magyarnak szíve.
Korpádi. Oh, ne mondd,
Itt fojts el inkább, és temess alá.
Konrád. Azért van illyen hosszu életem,
Hogy végedet megérjem? Nem, fiam.
Ez ősz szakállra és e jelre! nem.
Még élned kell szép hosszú életet,
S örömben látnod éjet és napot.
Kövess, még megfordulhat a világ.
Jer szűk tanyámba, ott lakunk együtt,
S míg e gyarló vén lábak tartanak,
Nem kell busulnod — jók az emberek.
Korpádi (rövid elmélet után).
Ha csak vagy két nap adsz is enyhelyet,
Jó ember, én követlek, menj elő.
Konrád (félre). Konrád, ha még egy ily munkát teszesz,
Az ördög hozzád iskolába járhat. (El.)
(Vajdafi háza.)
Korpádi (vason). Én nem vagyok hát Zsigmond gyilkosa.
Álnok Garáé sem; mert él az is,
S a vélt halottból üldözőm leve.
Hiába búttam a föld rejtekét:
Hajdúi fölzavartak onnan is.
Oh, a bilincs nem oly nehéz nekem,
S bár mily jövendő, mint e gondolat,
Hogy végezetlen, munkámért veszek!
S mért épen itt, mért épen e helyen,
Oh, mért talál itt a halál keze,
Hol már egy ég üdv nélkül sorvadoz,
Szerelme-dúltan a leghűbb leányszív.
De ím jön, oh szem, meg ne lásd, te szív
Szünjél dobogni, mert — mert ez ő, ez ő!
Júlia (jö). Jaj, mely tekintet, millyen hangzat ez?
Bús a bilincsek csörtetése közt
Az elhagyottnak rabtekintete,
S ez ifju még, és könnyü tagjain
Mint a lefoglalt párducz, délczegen,
De búval hordja lánczait. — Szegény,

Tán bujdosó volt, mert hazája nincs,
S őt a poroszló, mint gonoszt fogá.
S tán éhezik, tán égő szomja van?
Megkérdezem: mert szenvedő nagyon. (Korpádihoz.)
Szünjél meg ifju, búban csüggedezni,
A bal szerencse, mint a jó, mulik,
S örömre búra nincs nagy ok soha.
Tekints azokhoz inkább, kik veled
E változásban tűrik, a mi rossz,
S részvéve készek hozzád állani.
Szólj, mint segítsünk rajtad? Enyhedűl
Mi jót kivánsz megtennünk? — Nem felel,
Talán gyanúból, tán bú fojtja el,
S míg lelke sír, nem szólnak ajkai.
Ne félj, ne tiltson szólnod a gyanú,
Nem én rakám rád a bilincseket,
S én nem vagyok, ki bajt hozzon reád;
Ah, el ne fordúlj. A fal néma hozzád,
Nem látja, mily fehérek arczaid,
S fájdalmid árnya rajtok mint borong. —
Oh, ez bizonynyal nem lehet gonosz,
Sürűn patakzik mind a két szeme,
És a gonosznak nincs könyzápora. (Korpádihoz.)
Úgy látszik háborítom csendedet,
S itt létem bánatidnak kútfejét
Keserű folyammal ömledezteti.
Eltávozom hát, s a mit tiltanod
Távollevőtől nem lehet, magamban
Fogom kivánni könnyebb sorsodat,
S korodhoz illő vígabb kedvedet.

Korpádi (elébe borúl).
Ne menj, ha még van egy könyed, ne menj,
Korpádi, a halálban üldözött,
Az elveszettnek öcscse én vagyok,

Júlia. Oh, jaj neked, jaj szűdnek Júlia!
(Ijedten eltávozik.)

Korpádi (fölkel). Vázzá lőn hát az ős Korpádi név,
S irtózik attól minden, a mi jó?
És szaggatottan, pusztán, csúfosan
Csak a viharnak áll ki czéljelűl?
De nem, nem úgy van. Úgy látszik, keserv,
Nem a gyűlölség hajtja őt tova,
S a fölsohajtás hangja nem harag.
Oh, gyáva sziv, oh gyáva lélek én,
Mért kelle őt is búba vonni, mért
Ez áruló ajk zárva nem maradt?

Ha szána már, mért kelle gyász nevemmel
Szép láthatárát elborítanom!
És még is elhagyottat, védtelent,
S tán elveszendőt mért időm előtt,
Mi vonna más, ha ez nem? szánva lenni,
És nem megvetve attól, kit szívem,
Mint tiszta lelket, mint dicsőt, imád.
Ha elfogyandók ifju napjaim,
Miért ne nézzek még ez egy virágra,
Mely életemnek végfokán terem?
Oh, minden elhagyott már, mindenem!
De ez érzelemmel síron túl megyek,
S öröklő üdvöt alkotok belőle.

Júlia (jö). Lásd, visszatérek, egy gyász gondolat,
Melyről tilalmas szólni, hajta el
Imént körödből; megjöttem megint,
S kérlek, bocsáss meg távozásomért,
Vagy inkább mondd el, oh mondd, mért vagy itt,
Mi bal szerencse üldöz, s lánczidat
Mely tévedésnek bűne rakta rád?
Vagy nem, ne mondd el azt is: nőnemünk
Csekély itélni, a mit férfi tesz,
Csak azt beszéld el, lelked vádol-e
Vagy méltatlannak tartja lánczodat?

Korpádi. Hagyj hallgatódnak lennem még tovább,
Oh, szólj tovább, hagyd megtört lelkemet
Merengni édes szózatod dalában,
Hogy elfelejtsen mindent, a mi nincs:
A kárhozandó multat és jövőt,
S csak abban éljen, a mi van jelen.
Oh szólj, hogy elfelejtsem a halált,
S szörnyű határán még örülni tudjak.

Júlia. Kitérsz előlem; de bár ne válaszolj,
A mit kivántam tudni, már hiszem.
Te bűntelen vagy, és e lánczokat
Csak tévedő kéz halmozhatta rád.

Korpádi. Úgy van, s ha úgy nem volna is, mihelyt
Elhitted, úgy van, máskép nem lehet.
Oh, ennyi jóság, ennyi bizalom
Pokol fiából angyallá tehetne. —
De úgy van, a mint mondtad és hiszed.
Megtettem, a mit kelle férfinak,
És megcsalódtam; a sors úgy akarta,
Hogy bünöm, a mi érdemem lehetne.

Júlia. S meddig fogod viselni lánczidat?

Korpádi. Talán ez év sem múlik el belé.

Júlia. S így nemsokára ment s szabad lehetsz?
Korpádi. Igen! szabad s ment túl az életen.
Júlia. Az életen túl, mondod? — Nem barátom,
Midőn nevedre lelkem megriadt,
És távol űztek fölvert álmai,
Már akkor egy homályos gondolat
Azt súgta: ennek veszni nem szabad.
Ím, vedd el, itt bilincsed kulcsai,
S rendelje Isten jobbúlt sorsodat.
Kételkedel? Hová merűl eszed?
Oh vedd, ne késsél, drága időd lefoly,
S egész örökség egy pillantatot
Az elveszettből többé meg nem ád.
Oh, vedd el, s menj, rohanj. — Vagy mondjam-e
A mit iszonyodva gondol át az ész,
Mitől a szív az égre fölkiált,
Bátyád holtát; a szörnyűt mondjam-e?
Menj, emlékezzél rólam, s boldogúlj. —
Kegyetlen! a min minden kő megindúl,
Te meg nem indúlsz, szíved oly kemény.
Vagy engem féltesz? Tedd le gondodat,
Én őrződ nem valék, és végedet,
Ha itt maradsz, megérni nem fogom.
(Korpádi Júlia kezére borúl.)
Siess, sietned int a gyors idő.
Korpádi. A hol te nem vagy, ah, ott még mi van?
Az üres világban, mondd, hová legyek?
Júlia. Boldogtalan, ne késsél, menj tova.
Korpádi. S vigyem magammal szent emlékedet?
Júlia. Emléked itt e szűben fön marad.
Korpádi. Nem éltem eddig, most nyílt hajnalom.
Oh drága kincs te! már szabad vagyok.
(Elteszi a kulcsot.)
Vajdafi (jö). Leány, mi volt ez? mit keressz te itt?
Júlia. Atyám!
Vajdafi. Ne szólj, ne szólj, a szó hazug,
Szemedben a köny nyilvábban beszéll.
Menj dolgaidra; még ma látni fogsz. —
S boldogtalan, te még mi jót remélsz,
Hogy lánczaidban kezdesz játszani?
Nem elég ledúlnod ifju éltedet,
Egy gyarló lányt is vészkörödbe vonsz?
S mely eddig bút nem ösmert, tiszta keblét
A barna gondok fészkevé teszed?
Ez nem dicsőség, s tetteket tudok,
Melyek bocsánandóbbak, mint ez egy;

Mert ezt, midőn már mind elköltözénk.
Még irva tartja, a ki mindig él,
S lelked, ha jó, el nem felejtheti.

Korpádi. Oh, tégy legaljasb börtönödbe bár,
Csak így ne szólíts, mert ez öldököl.

Vajdafi. Tisztemben áll, hogy azt tegyem veled.
Boldogtalan, mi szörnyü gondolat
Téveszte meg, hogy illyen sorsra juss?
Jer! vajha leghalálosb üldöződ
Inségeidnek napján én legyek.
(Egy mellékajtón bebocsátja.)
Oh, vajha foglyom más legyen, ne ez,
Ennek fogságán nincsen örömem.
Szeretném oly szabadnak látni őt,
Mint a madár, mely felhőn túl csapong.
De Isten azt is meghozhatja még;
Zsigmond kegyesbnek látszik, mint egyébkor.

Konrád (jö). Uram, hivattál?

Vajdafi. Úgy igen! te vagy,
Ki Laczfi házát fölveréd minap,
S tüzet rakál a bujdosók lakain?

Konrád Igen, hogy a sötétben lássanak.

Vajdafi. Nem úgy, barátom, árva gyermekeik
A puszta házban még maradhatának,
S a láng kiverte őket fészkeikből.

Konrád. Igen! hogy ők is elbujdossanak,
Ki ezt tevé, az ember, én vagyok.

Vajdafi. Mondd inkább, a vad, a legundokabb,
Ki illyet tőn, a szörnyeteg, te vagy.
De, hogy megérts, és minden czimborád
Ösmerje tisztét, hídd elő üket.

Konrád. Mi félre értjük egymást, jó uram.
Melléd parancsolt a király, de úgy,
Hogy hajduimmal én parancsolok.

Vajdafi. Te hajduiddal, pór hajdú magad?
Bér rabja, tudd meg: a ki gyujtogat,
S kényére mint eddig, rabolni fog,
Te s czimboráid, tudd meg: a legelső
Cserágon lógni fogtok czímerűl.

Konrád. Uram, megengedj, arra nincs hatalmad,
S ha volna, tudd meg, mink is ott leszünk.

Vajdafi. Hah, szolga, még te válaszolni mersz?
Hiszed, hogy nálad nincs hűbb emberem?
Hajdúk! (Hajduk jönek.) kötözzétek meg a gonoszt.
Király parancsa: én parancsolom.

Konrád. Hűségtek ennyiből áll, rút ebek?

Korcsolya (súgva). Engedd magad, meg foglak menteni.
Konrád. Ha jót akarsz, bocsáss el, Vajdafi.
Vajdafi. Vigyétek őt, ne lássam a czudart.
Konrád. Hah, esküszöm, hogy meg fogok fizetni.
Vajdafi. Még esküszik? száját kössétek el,
S ha kedve mégis esküvőre áll,
Kigyók, békák hallgassák esküit,
Vigyétek a legalsó bolt alá.
(Konrád egy más mellékajtón levezettetik.)

S ti tudjátok meg, a kegyes király
A bujdosóknak megbocsát, — azért
Üldözni őket többé nem szabad,
Nem gyujtogatni; mert ki ezt teszi,
Vagy mer parancsom ellen mozgani,
Fán szárad az, s a varjak étele.
Mindössze is hát az lesz dolgotok:
A bujdosók tanyáit fölkutatni
Csendben, titokban, s a ki oly szerencsés,
Hogy tán gyülésök pontjához vihet,
Annak jutalma nálam tíz arany,
S hópénze mindeniknek kétszeres,
(Örömzaj a hajduk között.)

Széledjetek, hírt itt ád, a ki tud. (Hajdúk el.)
Júlia. (jö). Atyám, mi baj ért téged? Hangosan
És indulattal hallálak beszélni.
S mit akarnak itt e szörnyü emberek?
Ah jó atyám, én rettegek nagyon.
Vajdafi. Leányom! a hol én vagyok,
Ott nincs okod rettegni, s engem is
Baj más nem érhet, mint ha téged ér baj:
Azért jer innen, s míg így töltve lesz
A ház, e részét meg ne látogasd;
Intlek, kivánom és parancsolom.
Júlia. A mint kivánod, úgy lesz, jó atyám.
Vajdafi. Jer, jer, szavadnak sem hiszek, mig itt vagy:
Házam jobb lége itt megrontatott. (El.)

(Erdö.)

Kont. Itt volnék, a magánynak szent helyén,
A csendhazában, bérczeim között,
Hol a szerelem legelső napjait,
Nem látva, nem zavarva senkitől,
Mi boldogúl, mi kéjjel töltené;
Lehajtott fővel most a gyáva bú
Ütend tanyát itt s vad, vadász maga

A rengetegben fog bolyongani,
Míg gondjai által elszaggattatik.
Itt volnék, s nem merek belépni még,
Hazától és világtól számkivetve,
Magamtól nem kivánnék lenni az.
Oh, mért van itt csend, mért nem hallhatom
Itt lételöknek bár mi bús jelét.
Siralmok értem, s közben egy sohaj,
Egy perczre meghozhatnák kedvemet.
De hadd legyen, ha lenni kell; jerünk be.
A sír sem víg ház, még is bémegyünk,
Nem várjuk, mig belőle kedvesink
Előző szóval megköszöntsenek.

Csóka. (jö). Ki az, ki itt a ház körül bolyong?
Kont. Ember közelget, és a ház körűl,
Mint őrtűz, villog kémlelő szeme.
Hű ember, ő az, a kit gondolék.
Szegény, te engem nem fogsz bántani.
Remegni fogsz jöttömre, s nem tudod,
Örülj-e vagy sírj, itt hogy látsz megint.
Csóka. Uram, te vagy? Haj, még is él az Isten!
Kont. Hát éltek, Csóka, meg nem haltatok?
Csóka. Hogyan ne élnénk most, mikor te itt vagy,
Oh, hagyd illetnem hősi jobbodat.
Kont. Te sírsz-e? lássad, oly sokáig éltünk,
Hogy megtanuljuk a siralmat is.
De ne bánd, kik ezt okozzák, a kajánok
Örömben sírni nem fognak soka.
Csóka. A kárhozat pusztítsa őket el.
Kont. Ne mondd azt, ez még majd jótétemény:
Egymáshoz bajban hívebbek vagyunk,
Mint éltek itt, hogy szenved asszonyod?
Csóka. Titkon sohajtva, mint anyához illik,
És Kont nejéhez, s vár, de nem remél.
Kont. És a fiú, mondd, ép-e még az is?
Csóka. Oh, áldja Isten jó kedvét, az ép,
S csak néha kölcsönöz bút arczainkról,
Különben ő vigasztal, s mig cseveg,
Borús szivünkben hallgat a panasz.
Uram, lakodba nem tetszik belépned?
Kont. Te Csóka!
Csóka. Mit parancsolsz?
Kont. Nézz reám,
Nem látsz-e rajtam bágyadt csüggedést?
Csóka. Ha nem csaló a köny miatt szemem,
A bú haragját látom arczodon.

Kont. Az ember, a kinek reménye nincs,
Nem így tekint-e, mondd meg azt nekem.
Csóka. Haj! hogy feleljek ily kérdésre, — jer,
Örömében búdat meg nem látja nőd.
Rózsa (kikiált).
Te vagy künn, Csóka?
Csóka. Én vagyok. Parancsolsz?
Kont. Ő szólt, szegény. Ne mondd, hogy itt vagyok.
Rózsa. Mit mívelsz ott künn?
Csóka. Várom a delet.
Rózsa. Úgy tetszik, mintha szót hallottam volna künn.
Csóka. Csak átkozódtam, asszonyom, magamban,
A fákat szidtam, mért nem farkasok,
Ebédre mennénk Zsigmond asztalához.
Rózsa. Oh, hagyd el, átok, és a felvetett kő,
Kitől eredtek, arra hullanak,
De Csóka, hallod, a nap elmulik,
Ötöd nap már, és ő még nincsen itt.
Oh Csóka, Isten látja lelkemet,
Az véghetetlen tengerkínban ég.
Csóka. Türtesd magad, csak még ma asszonyom.
Még fenn van a nap, nyugva tán megáldjuk.
Rózsa. Mit szólasz? oh, ha nem csal rémletem,
Öröm rebegése hangzik ajkadon.
Imre (Csókához kikiált).
Te rossz madár vagy, nem tudsz énekelni,
Ha még is varju volnál! — oh anyám,
Szabad lemenni? engeded, szabad?
De nézd anyám, nézd, ott egy ember áll.
Rózsa. Nagy Isten! ő az!
Imre. Várj meg hát anyám,
Én is megyek.
Kont. Sietnek, ah, én nem tudok sietni,
Bú és nehéz gond nyomják sarkamat. (El.)
Csóka. Ilyen, midőn napfénynyel hull eső,
Nem tudjuk, milly idő van. Bú, s öröm
Könyet, mosolygást váltanak fonákúl.
Oh, a vitéz embert is megtöri,
Ha nője szenved, s árva gyermekének
Boldog jövőre nem hagyhat reményt.
De hadd vegyek részt a találkozásban,
Az öröm torához én is tartozom. (Bemegy.)
Laczfi (egy hajdúval viaskodva jö. a hajdú elesik).
Hajdú. Uram, kegyelmezz,
Laczfi. Szólj, ki külde rám?
Hajdú. Hiven kivallom, csak ne bánts. Gara,

Az ifju küldött, hogy megöljelek.
Igérte, gazdaggá tesz és nemessé,
Felvittem volna nemzetségemet.
Laczfi. Most vidd alá hát nemzetségedet,
Férgek királya, halj urad helyett. (Megöli.)
Ez a mohos domb Kont lakása lesz,
Úgy látszik, itt tanyáz már. — Hallja meg,
Mi hír kereng, mi tettre várjuk őt.
Nem hasztalan fáradtam én ide:
Pártunk, ha Kont nem kísér, gyenge még,
S tekintetét csak tőle nyerheti. (Hangosan.)
Kont, jőj elő, ha itt vagy, Laczfi hí,
Társad, ki hílak, Laczfi én vagyok, (Leül egy köre.)
Hah, átkozom, hogy most kell sebbe esnem,
Aligha jobb karommal birhatok.

Kont, Csóka (jönek).

Kont. Lejöttem hozzád, Laczfi, merre vagy?
Hah! vérben, és e'halva: szólj mi történt,
Mi hajt vadonba hozzám téged is?
Laczfi. Ön meghagyásod, hogy, ha kellni fogsz,
S az óra eljő, itt keresselek.
Kont. Oh, vége annak, Laczfi: búni kell,
S ez minden, a mit józan ész tehet.
De jer lakomba, véred elpatakzik.
Laczfi. Hadd folyjon, a magyar nem drága vér,
Vizet kevertünk hozzá, és azóta
Fel nem loboghat, mint a tiszta láng.
Bujdosva sárpatakként folydogál,
S posványiban magának nyög panaszt.
Kont. Oh, hogy viharral zúghatnám utánad!
Mert úgy van, Laczfi, lágy fiak vagyunk.
Laczfi. Ugy van? s te nem mondsz ellent, Kont, te sem?
Nem úgy, ha mondom, bajtárs, nincsen úgy.
Oh, hogy még hallgatsz, s míg én lángolok,
Te oly hideg vagy, mint a jég hazája.
Kont. Majd felhevűlök általad, s te hűlsz,
S így a legillőbb mérsékkel birandunk.
Jer, bágyadásod ájulásba hoz.
Laczfi. Oh, a zsivány galyak közt szúra meg.
Nyomomba csúszott, mint az ál kigyó,
S elárulám véletlen a helyet.
De néma már, nem mondja senkinek. — (Bementében.)
Én bágyadok; de semmi! oh barátom,
Él még a hű magyarnak Istene,

Csak tűrni, merni kell. — Hah átkozott! —
De Kont, ne aggj, én híreket tudok.
Kont. Meghalljuk azt is, csak légy csendesebb,
A nagy hevűlet nyilt sebednek árt.
Jer, jer, pihenj meg, aztán szólhatunk. (Laczfi s Kont el.)
Csóka. Csak szép az, míg a szív nem jégverem,
Mig benne élet és erő lakik.
Mint Laczfiéban. Menydörgő egy ember.
Egykor hegyek közt nyári fergetegben,
Midőn fölöttünk villám harsogott,
A mennykövekkel hallám pörlekedni,
Miért nem dörgik a magyar nevét,
Miért nem irják tűzzel a nagy égre,
Hogy lássa, hallja, s féljen a ki él.
Azt mondja, így volt Bendegucz korában.
De csak, hogy itt van. Tán e bús vadonba
Egy két vidámabb pillantást hozand.
Én nem busúlok többet, már azért sem,
Mert e kamaszt itt elterűlve látom.
Oh, a leány nem örvend úgy menyekzőt,
Táncz ifju tagját nem vidítja úgy,
Mint engem illyen látomány vidít.
A vér-eb itt, most ő is port harap,
Kinek tán legvitézebb tette volt,
Hogy orozva gyilkolt, s a legjobbik az,
Hogy a mit nem birt, nem rabolta el.
S utóbb is én temessem; átkozott tiszt;
De megteszem, hogy döghalált ne hozzon,
S bagolyt hivok, nem saskeselyt torára,
Hogy a minő volt, olly emészsze meg.
(Kezdi kifelé vinni, azonban Kont s Laczfi jönek.)
Laczfi. Nézd, nézd, legényed hogy gondoskodik.
Kont. Temetni készülsz, Csóka?
Csóka. Oh uram,
Ha Isten úgy akarja, többet is.
Laczfi. Nem rossz kivánság, s az még meglehet.
Inkább, mi, mint más minket; jó fiú,
Vedd tőlem ezt, és említs meg, ha élsz.
Szent László pénze, a vitéz királyé.
Csóka. Az Isten adjon érte sok halált. (El.)
Kont. Ketten vagyunk, s te türhetőn sebeddel,
Szólj, honnan, és mi hírrel érkezél?
Laczfi. Még nem tudom, mint kezdjem: egy szavam
Elég, ha kész vagy sorsot váltani,
De sok, nagyon sok kell, ha elvonulsz,
Bujdosni készebb ön hazádban is.

Kont. Akár hová lesz hajló szándokom,
Nem rossz kebelbe zárod titkodat.
Laczfi. Oh, csak ne szűtelenbe. Megbocsáss Kont,
Imént egy oly szót hallék ajkaidról,
Mely fáj szivemnek, és megháborít.
Villám, halál! talán én nem vagyok
Dúltabb s romoltabb minden társaimnál?
Maradt-e másom életen kívűl,
Ez egy szegényen, hitvány bujdosón?
Még is te nap! többé ne lássalak,
Te föld! alattam meg ne állj soha,
S ne híjon engem senki Laczfinak,
Ha mondtam egyszer: sors ne bánts, elég!
Kerestem a bajt, eltüröm, ha jött.
De Kont — oh, mit beszéljek? tégedet
Ki ösmer így meg? Mellyik ember az,
Ki valaha látta csüggedésedet?
Mikor behozták ezt a gyermeket.
Ki most nyakunkra hág és öldököl.
Nem úgy valál-e jobbján mindenütt,
Mint vértavakban gázló óriás,
S milyen halál volt, melytől rettenél?
Én nem szerettem akkor is, nem én,
Mert, mintha ő teremtett volna, büszkén
És megvetőleg néze ránk alá.
S gyakorta mondtam, haj! csak Kont ne volna,
Mi könnyen oltanók el a tüzet.
De most velünk vagy, Kont, és csüggedezsz?
Ki másokért nem félted a halált,
Önnön veszélyed megfáraszta-e?
Ne hidd, ne hidd, Kont. Gyémántszikla vagy,
S megtörhetetlen, csakhogy nem tudod,
Nap vagy, de nem tudod, hogy tündökölsz.
Kont. Oh Laczfi, mért kell érzenem, hogy a kor,
Melyről beszélsz, már régen mult idő.
Fekünni vágynék, Tátra mély tövében,
S nem tudni semmit a világ felől.
Laczfi. Igen! ha úgy lehetne élve is,
S még halni jókor van; de bár maradj,
Elmondom, a miért veszély között,
Jobbat remélve, hozzád eljövék.
Királyt kerestem, Kont, s találtam is.
Királyt, barátom, a ki mint magunk
Törvény alatt lesz, s úgy uralkodik.
Nem mint veszélylyel járó üstökös;

De mint szelíd nap fog világlani,
S levert hazánkon új tavaszt derít.
Kont. S ki az, ha titkod illet engem is?
Laczfi. Minden magyart, s leginkább tégedet.
Tudd, fejdelemnek Lászlót meghivók?
Kont. Te, s kik kivűled még a meghivók?
Engedd, hogy hozzád e kérdést tegyem.
Laczfi. A végek, és a horvát tartomány,
S a gazdag alföld, mind ohajtjuk őt.
Kont. Ha nem te mondanád, ezt kétleném:
Én nem lehettem olly igen szerencsés;
Csak egy nemes sem kérte pártomat.
Laczfi. Azt meghiszem. Tettekre kész erőd
Pártot szerezni nem való. Tudom,
Nyilván beszólál a hatalmasoknál,
S midőn azok rémülve tetteidtől,
Készek valának megtagadni téged,
Akkor hivád meg, hogy fölkeljenek.
De én barátom, a hogy itt vagyok,
Féreg gyanánt, mely porban csúszva mász,
Koldusruhában jártam őket el,
S midőn szivök megindult sorsomon,
S a pénzt adák, egy hitvány madzag árát,
Melyen, ha tetszik, fenn akadhaték,
Akkor sugám meg üldözött nevem.
Oh, láttad volna, azt a változást.
Bajtársaim, kik hadban ösmerének,
Barátim, kik óhajtoztak értem,
Szomszédaim, kik pártomat kereték,
S mind, a ki boldogabbnak láta hajdan,
S vigan köszönté fénylő házamat,
Elborzadott, és sírva néze rám.
S nem volt-e Kont, mit mondanom nekik?
Szóltam, s hazudnom sem kellett, hogy őt
Mint üldözőt, mint vérengzőt, gyülöljék.
Nem volt nyugalma többé egynek is.
Mint égtek, s égni láták házokat,
Magzatjaikra gyilkot és halált,
Magokra képzelének bujdosást.
Lászlót neveztem akkor, s elfogadták,
S most útba ejtve téged, úgy jövék,
Hogy érte tüstént két követ megyen,
Ha ellenedre nincs, s velünk maradsz.
Kont. Te nagy jövendőt társz ki most előttem,
Oh Laczfi, s lelkem mint az elborult nap,
Nem bir kihatni fellegei közűl,

Mi jobb hazánknak? a kérdés csak ez;
Zsigmond, ha jó tanácsra hallgatóbb,
Ha oly kevély nem volna, és kegyetlen,
Inkább legyen királyom, mint egyéb,
Mert harczra termett és parancsoló,
S parancsoló kell még most a magyarnak,
Különben a párt szétszaggatja őt.
De e László, mint hírből ösmerem
Mi lanyha ember, milly élettelen,
Alunni fogna, s mink is ő vele,
Éh szomszédinknak martalékai.

Laczfi. Neked, ha jól megértlek, e szerint
Jobb saskirály, mint a szelíd galamb.

Kont. Ha már királyom, inkább sas legyen.
Jól érts meg: én a gyávát szinte úgy,
Mint a kegyetlent gyűlölöm. Dicső,
S erények és tökélyek tűköre
Legyen, kinek meghódolok; de én
Bálványimádó lenni nem tudok.
A törzsököt, ha polczra ülteted,
Bár csillagokból adj rá koronát,
S nevezd uradnak, és a nap fiának,
Törzsök lesz ott is, s én nem tisztelem.
És, Laczfi, ettől tartok: sok tanács
Fog új uradhoz sugva dongani,
S ha nics erő s ész dermedett agyában,
Nem ér-e több baj, mint most szenvedünk?

Laczfi. Tündéri álmok bántanak, barátom.
Lajost kivánnád vissza? nemde őt,
Kit ezredekben egyszer ád az ég?
Oh, rég imádtam én is már ezért,
Felsíra lelkem, mint a tűz közűl
Az égő gyermek sírmentő után.
De legyen igazság kérelemben is.
A szép kor elmúlt, s század mulhatik,
Míg csak felényi fénye megjön is.
S ez a László, kit meghivánk királynak,
Ha gyenge is, mire híre van s szelíd,
Nem áll-e őrt fölötte jobb karunk?
Ha erő van bennünk, kell e annak is?
Nem jobb-e jó tanácscsal vinni őt,
S az engedőnek elfoglalni lelkét,
Mint egy makacstól veszni bűntelen,
S kivűl-belűl romolván általa,
Esőben látni a szegény hazát?

Kont. Jobb a kisebb a két gonosz közűl,

Az úgy van, Laczfi, én sem tagadom:
De mellyik az, mi a kisebb gonosz,
Előre mellyikünk mondhatja meg?
Elláthatatlan sorsnak méhiben
A még teendők vége rejtve van,
S az ész, midőn ezt felkutatni vágy,
Elvélt tudással csalja meg magát.
Vagy mint bizol, hogy országos bajokban
Tanácsadói mink leszünk leginkább?
S a polczon űl-e már, hogy végezünk,
Mint kik szívét birandjuk és eszét?
Oh, Laczfi, ez tesz engem bujdosóvá!
Ha fölkel a nép lázadó haragja,
Megrázza régi alkotmányait,
S a fő gonoszt, mint terjedő fenét,
S gyógyíthatatlant vassal irtja ki:
Kár vagy haszon, magáé, türje el.
De átkozottabb ördögöt pokol
Nem külde még fel, mint az ollyanok,
Kik a talán jól nyugvó nemzetet
Felháborítják, rá fogják, hogy ég,
S hogy e tüzet csak vér olthatja el;
Azért talán, hogy egy két nyugtalan
A rend nyomását nem szivelheté,
S pártos fejének hullni kell miatta?
Még eddig Laczfi harczolánk magunkért,
S magam, mert láttam a szomszéd veszélyt,
A vér szolgáit ölni felriadtam,
S én veszhetek, s még százan illyenek:
De most mi háboruba készülünk?
Most egy király nyom, s bánt némellyeket,
Majd kettő ezreket fog veszteni,
És nincs kilátás, hogy csatájokon
Rövid veszélylyel jobb sorsot veszünk:
Megeshetik, hogy győzelmünk után
Sebben halunk, s a ránk bizott haza
Gyámvesztve szemfödélűl dől reánk.

Laczfi. S ha dőlni kell, hadd dőljön vérben el,
Szebb szemfödéllel nem nyugodhatunk.
De Kont, nem ez bánt engem! úgy találom,
Hogy e komor táj elborít egészen,
S bús látköröddé sírokat teszen.
Kétled, tanácsunk első lészen-e?
Kinek hatalma karjainkban, az
Másnak tanácsát csak nem kérheti,
Ha nyakra-főre veszni nem kiván:

És a halálos alvót, a hazát,
Az egy két rendület nem dönti meg,
Felrázza inkább, s újan élteti.
Bizzál magadban, és az ügy jogában,
Ne hagyj el most az egyszer, jer velünk,
Jer a szabadba, láss harmincz nemest.
Oly csüggedetlent szinte mint magam,
S örülni fogsz, hogy nem vagy boldogabb

Kont. Vigasztalásod búsabb, mint akarnád:
Én semmi jóra nem látok reményt.

Laczfi. S határozott vagy, itt elvárni azt?

Kont. A nélkül itt maradni rejtekemben.

Laczfi. Oh, vajha rejteked legyen soká;
De üldöződnek sok kopója van:
Utóbb is feltalál, s nőd s gyermeked
Lesz martaléka kétkedéseidnek.

Kont. Ha élek, és ez ép szív nem hagy el,
Nem nézek sírva végső napjaikra.

Laczfi. Oh, hát hiába jártam ennyire!
Hiába biztam, hogy vitéz neved
Védszó gyanánt fog köztünk zengeni,
S rövid csatánk lesz, hol te vagy vezér.
Nekünk már többé vissza nincs utunk:
Kész s gyült had áll a horvát széleken,
S László, hogy tudjad, meg van híva már.
Vér ontatik, bár millyen drága is;
Oh, jer velünk Kont, jer; ha elmaradsz,
Több kár esik, több vér fog omlani:
Mi, míg fejünk áll, szemben harczolunk,
És sírni fogsz, ha elveszünk miattad.

Kont. Miattam? azt csak képzeled.
Oh, sírni, Laczfi, lelkem sírni fog,
Ha nem virágzik béke vér után.
De hagyj nyugalmat. Én még új vagyok
A bal szerencse tüskés útain.
Feláldozám nem régen házamat,
S családom bujdosóvá lett. Imént,
Kiknél reméltem pártot és hatalmat,
Nem ösmertek rám, s elfordúltanak.
S ez óra adta vissza hölgyemet.
Hagyj csendesebb órában végzenem:
Elszánt vagyok bár veszni, s veszteni,
A jobb ügyért nem renyhe még karom.

Laczfi. Oh, csak hogy ennyi biztatást is adsz:
Örömmel térek vissza hajlokodba,
S jobb kedvedért itt töltöm a napot.

Kont. S jobb kedvedért is, térj be, s légy vidám.
A nő ne sejtsen gondot arczainkon.

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Vajdafi háza.)
(Éj, a szobát mécs világitja.)

Korpádi. Nincs senki itt, az óra kedvező,
Kibúvom árva, kedvetlen zugomból,
S megmentlek, élet, régi nyűgömet.
Oh kulcsa lánczaimnak, drága kincs,
Mi szent kezekből jöttél, zálogúl,
Hogy még van egy sziv rajtam bánkodó.
Itt vannak a rabság bilincsei,
De elviendem őket lelkemen,
Örökre, örökre bonthatatlanúl.
Oh angyal, ollyan boldog és nyugott légy,
A millyen bujdosó, s nem boldog én. (El.)
Vajdafi. (jö). Zajt hallok, nem vidító lánczzörejt:
Mi nyugtalanítja ifju foglyomat?
Hah, lánczai itt hevernek, s itt üres —
Ha elszökött, és úgy van! elszökött.
Hajdú! — de mit zavarjam őt tovább?
Oh, vajha elkerülje a halált,
Mely bátyját oly rémítőn ölte meg.
Korcsolya (jön). Uram parancsolsz?
Vajdafi. Szólj, ki álla őrt?
Korcsolya. Mind szétmenének, a sor rám maradt.
Vajdafi. Nem láttál senkit?
Korcsolya. Oh uram, dehogy nem,
Vagy inkább hallottam csak: mert gonosz
Az a nagy álom, elnyomott szegényt.
Hallám, hogy ballag egynémely legény,
De aztán ismét nem hallám, s aluttam,
Mint a déczbunda, mert fáradt vagyok.
Vajdafi. S mitől, te holló, tán a dőzsöléstől?
S igy áll-e őrt a hajdú nálatok?
Korcsolya. Hej, így bizony: de Konrád tudja azt,
Nálunk az őrök fáradt emberek,
Hogy mig a többi talpon van, neki,
Ha mámoros —
Vajdafi (megüti). Mennydörgő harag!
Te itt mesébe állasz, szemtelen,
S előled a rab elvész, elszökik?
Korcsolya. S hát elszökött? No, az nem üdvözűl.

Az embert így megcsalni! Mondta volna
Hogy elszökik, tán megfogom vala.
Hehé, szegény fi hát csak elszökött!
Vajdafi. Tisztúlj előlem, részeg, vagy bolond,
Küldj társaidból, a ki szólni tud.
Korcsolya. Csak a szokás, csak a szokás uram,
S hát társaimból küldjek, mellyiket?
Vajdafi. Te még is itt vagy, kell, hogy bántsalak?
Korcsolya. No, elmegyek hát. Majdha tudni vágynál,
Kont hol lakik, hol voltak Laczfi, Kont,
S millyen vidék az, a hol ő lakik,
És millyen ország, mellyik tartomány,
Aztán csak engem kérdezz, Korcsolyát.
(Mintha menni akarna.)
Vajdafi. Mondád, hogy Korcsolyának hívatol?
Korcsolya. Ohó! hát köllünk? kérdik a nevet;
De azt még meg nem mondjuk oly hamar.
(Visszasompolyog, s vállát huzogatja.)
Ez a vállam lejebb van mint amaz,
Oh, én öreg legény vagyok.
Vajdafi (félre). Utálatos nép! mindent pénz után tesz.
S ez ostobábbnak készebb látszani,
Csak hogy jutalmát jókor elvegye. (Pénzt vet le.)
Korcsolya (utána nyúl). Hohó, hohó, a pénz, a pénz, a pénz.
Ha meg ne fogjam, most is futna tán. (Vissza akarja adni.)
Vajdafi. Tartsd meg, neked van szánva,
Korcsolya. Oh az Isten —
Vajdafi. Mondd el, mi hírt tudsz, és ne tétovázz.
Korcsolya. A hírt tehát? Oh, hogy ne mondanám el.
Hogy én aluttam, most az nem csoda:
Mert messze útrúl csak ma érkezém,
S egy szónak száz a vége, ittam is,
Öröm mián és félelem mián —
Hogy a szegény fi elszökött, beh kár!
Vajdafi. Madzagra kötnek még azért, vigyázz,
Ha jobb hírrel ki nem pótolhatod.
Korcsolya (ijedten).
Hisz azt akarnám, csak hát hagyj beszélni.
Hát — mint is kezdjem el — ha tudnád merre van,
Görbő fölött egy régi rengeteg,
S az őzek völgye, mély mint a pokol —
Vajdafi (türtelenül). Szólj, ott találtad őket?
Korcsolya. Ott, de hogy!
Éhen valék egy erdős oldalon
Eltébolyodva, út nélkűl, magam.
S hogy ott tünődtem búsan üldögélve,

Egy holló szálla rám. — Alkalmasint
Halottnak nézett: oly mélyen
Elmélkedésben út s kenyér miatt.
S szememnek állt már a gonosz madár,
Hogy azt kivájja. Akkor ébredek,
S hát látom, véres orrát, körmeit,
És csattanásig pöffekedett hasát;
Irtóztató volt látni. Hessegettem,
De csak koronként röppent, és alig
Lobogtatá nehézkes szárnyait.
Utána mentem vérző nyomdokán
Mit láttam? Egy holt ember volt kínyújtva,
Annak szivében fészket vája már,
S üressé tette mind a két szemét.
Akkor jutott eszembe: hát ha itt
A bujdosóknak gyilkos népe van?
És szöktem volna; szöktem is, de merre?
Sűrű bokor közt Kont házára buktam,
Leroskadék, s a félelem megölt.

Vajdafi. S bizonynyal mondhatod, hogy láttad őt?

Korcsolya. Ne lássak többé ételt, s bort, ha nem
Kontot, s fiát is, — oh, be szép fiú,
S az anyja, mint egy ékes Magdala.
Kont fegyverestűl állott a bokornál,
Hol én füleltem. Most is kong fülem,
A mint a földre dobbant mérgesen,
S azt búgta: menni kell.

Vajdafi. Hát nincsen ott?

Korcsolya. Aligha van; mert hej, kegyetlenűl
Készült az útra. Egy nyilat vetett fel,
S azt mondta: Isten, tartsd meg a nyilat,
S úgy üss agyon mint kór ebet vele,
Ha a magyarnak kárát akarom.
Ott volt az ördög Laczfi is vele,
S káromkodott, hogy minden szál hajam
Vasvillaként az égre borzadott,
És meghűlt bennem még a lélek is.

Vajdafi. Nem hallál semmi szót Kont s Laczfi közt?

Korcsolya. Nem, semmit is; de sírást, vaj! sokat.
Az asszony és a gyermek sírtanak,
S Kont félre fordúlt a bokor felé.
Meglátott volna tán; de egy könyű
Gördült szeméből: akkor lelkem is
Elkezde sírni, mint a kis gyerek,
S mikor fölérzék, már nem voltak ott.

Vajdafi. Az útat, mely felé visz nem felejtéd?

Korcsolya. Ha volna út! Oh, akkor Korcsolyát
Nem húzta volna annyi ág; hiszen,
Egy rongy vagyok, s azt mondják társaim
Hogy én belőlem lesz a papiros.
Vajdafi. Ne aggj azon, majd megtéríttetik.
A mit kitudtál, senkinek se mondd;
De készen állj, hogy elmehess, ha kell. (Korcsolya el.)
Ez eddig jól megy; biztat a remény,
Hogy vége is jó lesz. Ön embereim
A bujdosók völgyére buktanak,
Holott gyanútlan bizton táboroznak.
Ezekre még ez éjjel támadok,
S midőn veszettnek vélik sorsokat,
Király kegyelmét akkor hirdetem.
És Kontot úgy nyerem meg, hogy nejét
Rejtett lakából elhozom fiával,
S csak ő legyen meg, minden nyerve van.
Mely disz lesz ősz fejednek, Vajdafi!
Ha ennyi hősnek élte mentetik,
S az üldözések vésze hallgatand. (El.)
Korcsolya. Kiment az úr, most én gazdálkodom.
Ezt a Konrádot, bár nagyon gonosz vér,
Kivánnám szép szerén megoldani.
Pedig ha rajta kapnak, hej, tudom:
Hogy félre nyomják érte gombomat.
Egyszer fogam fájt, s úgy pofon csapott
Az átkozott, hogy elhullt négy fogam,
Azóta nem mer fájni a beteg csont;
S a háladatlanság nem szép dolog. (Egy ajtóhoz megy.)
Hadd lássuk, itt az ajtó zárva van.
Hm! Hm! ha kissé megfeszítenők,
Biz ez kinyilnék — úgy, ni! nyitva van.
Már erről senki sem tehet. — Barátom,
Konrád barátom, jer föl egy kicsint.
(Konrád jö, kezei hátra, szája bekötve.)
Ej, ej, bizony nagy gondodat viselték,
Hogy így beköttek. Mint vagy, hadnagyom?
Nem jó lakás van ott lenn, úgy-e bár?
(Konrád haragosan dobbant lábával.)
Vagy úgy! te nem beszélhetsz? semmi no!
Mindjárt segítünk, végy lélekzetet;
Mert vajmi jó a lélekzet, kivált
Ha van mit inni és harapni hozzá.
Ej, ej, bizony nem tréfáltak veled.
Konrád. Harcz háború! ezt meg kell torlanom.
Korcsolya (ijedve). Hohó, csak meg nem ütsz, hogy oldalak?

Konrád. Oldozd le karjaimról a nyügöt.
Korcsolya. De aztán semmi rosszat sem mivelsz?
Konrád. Nem többet, mint a mennyi telhetik.
Korcsolya. No, úgy már megcselekszem, csak hogy aztán,
Ha elfutottál, senkinek se szólj.
No, most szabad vagy, fuss a merre tudsz.
De hát ne nézz rám oly irtóztatón.
Konrád. A mennyi pénzem lesz, tied fele,
Korcsolya. S ily haragodban mit fogsz tenni most?
Konrád. Siess, hogy itt ne égj a fal között.
Hamvában lássa házát Vajdafi. (El.)
Korcsolya. Oh ördög, ezt oldottam én szabaddá.
Tűz, Tűz! szaladjon minden jó keresztyén,
Hej, tűz van, tűz van, ég a háztető. (El.)

(Erdö.)

(Csillagos éj, lassanként hajnalodik, a bujdosók hátul fekve látszanak. Kont egyedül áll.)

Kont. Szépen ragyogtok szép hazám egén,
Boldog világ dicső csillagzati,
S a melly uralkodik fölöttetek,
Az esthajnaltűz lángja el nem öl.
Békével álltok, s a nagyobb megett
Van a kicsinynek pálya s fényköre,
S ezer közűl, csak néha vész el egy,
Ha léte útját végig járta már.
Oh, volna bár úgy itt is, a nagyobb
Hagyná ragyogni a kicsint, s együtt
Csillogva futnák békés utjokat,
Mi lennél akkor, nemzetem, hazám!
De már remélni sem merünk,
S a jó kivánat bennünk elmulik,
Mint a futó lány szomja, kit veszett
Állat morog meg a forrás előtt.
Erőt adott és bátorságot a
Kemény természet énnekem, s szemem
Nem rejti gyenge szűnek könnyeit,
Még is ma sírva nézek föl reád,
Te honni térünk tündöklő ege.
Könyezve kérdem, mit vétettem én,
Hogy fáradék, s jót nem remélhetek?
Laczfi (kijö). Ki áll ott, mint az éjfél szelleme,
Borúsan, és a csillagokra nézve?
Kont az, nem nyughatik: még van mit veszteni.
Ábrándozással űzi álmait.

Égjen csak úgy ki, mint ez a kebel,
Elszúnyadozhat egy világromon.

Kont. A vadfa, mely agg sziklán vert gyököt.
A szikla, mely föld mély gyomrában áll,
Éjszaknak a világgal kelt jege,
Nem érzenek, nem fáj a szú nekik,
Nem féltenek szép hölgyet, a fiú,
S rokon baján meg nem rendűlnek — oh,
De én fa, jég, én szikla nem vagyok.
Nem nézhetem békén a vert rokont;
Hölgyem siralmát, és a gyermekét
Ha hallom, a kard megmozdúl kezemben,
S bántójokat temetni készülök;
Azért most e vadonban bujdosom,
Mint a veszendő lélek, és midőn
Minden ragyogván teljes díszben áll,
Csak a reménynek nincsen csillaga.

Laczfi. Mi hajt ki téged Kont a csillagokhoz?
Álmatlan észszel mit tünődöl itt?
Magányos csüggedésiden hazánk
Sérelme nem szelídül, sem szivűnk.
Aludd el a lesujtó gondokat.
S jobb kedvvel ébredj a tett hajnalára.

Kont. Sok a mit mondasz, Laczfi, és nehéz.
Tudod, bizalmam nem volt, hogy jövék,
S egy érzetem van, mely most is gyötör,
S magányos rejtekembe visszahí.
Az állat is, mely bár üldöztetik,
Hű a tanyához, hol kedvelti vannak,
S húnyó erővel értök harczot áll.
Én elhagyám azt ok- és reménytelen,
S az álom — oh, becsüld meg azt, ha van —
Kérelmeinkre az nem száll alá.
Megkínál önként gond- s bajmenteket,
De fut kebeltől, melyben bú lakik.
Én ébren alszom, és az én szemem
Nem húny le, mint más boldog emberé,
Nem mint azé, ki békén szúnyadoz,
S nem álmodik halállal, bár sokan
Méltatlanúl meghaltak általa.
Az senkitől nem tarthat, mert az ontott
Jobbágyi vér nem látszik bíborán.

Laczfi. S irígyled ezt az álmot? Hagyd neki,
Az, ördögökkel álmodik, fölötte
Hajszálon függő kard a kész veszély,
Mely nyugta ellen pártot esküdött.

De mink, ha mink nem alszunk békivel,
Akkor ne tudjon álmot a fiú,
Kit ölben anyja ringat édesen.
Jogunk van rá, hogy álmunk jó legyen.
Jer, jer, nyugodjunk, lásd, a csillag is
Megunta kék utját, s alunni megy.
Miként sugárzott, immár nincs nyoma.
S tudod, barátom, az ki csillaga?

Kont. Mienk!

Laczfi. Mért nem Zsigmondé? mink vagy ő!
Ha erre alszunk, jó álmunk leszen.
Csak egy nap út még, aztán hon leszünk.
Pihenj le, Kont, pihenj csak egy kicsint,
Én addig itt helyetted őr leszek.

Kont. Szavadra bíztam, Laczfi, sorsomat,
Először életemben más szavára,
S ím, most is engedek: de tudd meg, e szem
Öt éje már, hogy álmot nem kivánt.
S ha most lehúnyhat, jó jel a reményhez. —
Egy gondolat bánt, Laczfi. Nem becsűlöm
És nem kivánom, mert hitvány s gyötör
Ez a porélet, nem bálványzom őt:
De mig magam nem, más ne rontsa el;
S ez a szugolyvölgy nem tetszik nekem.
Mikor vadászni jártam, és a büszke szarvas
Ily völgyre bukkant, kész volt a vadászat:
Elálltuk mindenütt a réseket.
S gyilkos nyilunktól eldőlt a nemes vad. (Indúl.)
Isten velünk.

Laczfi. Te búcsuzol?

Kont. Miért ne?
Az álom, mondják! testvér a halállal,
S én most alunni térek.

Laczfi. Légy nyugott,
Most Laczfi áll őrt álmaid felett. (Kont el.)
Ha még soká tart bolygó életünk,
Kórrá betegszem Kont kétségitől:
De lélek — oh, ha így nevezzelek,
És nem vagy pára, mint a vert ebé —
Csak most ne hagyj el, később nyughatol,
Halálban is, csak harczmezőn, ne itt.
De mily dobajnak hangja zúg körűl?
Hah, mintha szósugalmat hallanék,
S árnyékot elszúnyt társaim fölött.
Fel! keljetek fel, társak, árulás!
Itt áruló van, társak, keljetek.

Poroszló (jö s elveszi Laczfi kardját).
Hallgass, vagy meghalsz.
(Többfelöl poroszlók jönek.)
Laczfi. Férgek martaléka!
Ki vagy te itt? add vissza kardomat.
Poroszló. Kérd a királytól.
Laczfi. Hitvány! a hüvelylyel
Verlek pokolra. Vissza kardomat!
(Kivül hallik Vajdafi szava.)
Le a fegyvert, vagy mind meghaltok itt.
(Vajdafi jö poroszlóival, kik néhány megkötözött nemest vezetnek, Kont ellenben szabad társaival jö.)
Kont. Hazudsz öreg, Kont mondja, hogy hazudsz.
Kont, a ki megszalasztott a sikon,
S most itt, ha vissza nem térsz, eltemet.
Laczfi. Ne hagyd magad Kont! hah, hogy jobbomat
Nem birhatom, hogy most nem birhatom!
Vajdafi. Nagyobb erővel mit fogsz tenni, Kont?
Légy engedőbb.
Kont. Hol a nagyobb erő?
Zsiványok! a kik éjjel csúsztok el,
A bujdosók álmát öldökleni,
Ti nálatok van a nagyobb erő?
Bajtársim erre, hozzám álljatok.
Haljon meg, a ki lépést tesz felénk.
Jertek, ti bűnös pénzen vett poroszlók.
Jertek, hogy elnyeljétek Kont vasát.
Vajdafi. Nem lészsz magadhoz semmi irgalommal?
Kont, mást kivánna hölgyed és fiad.
Kont. Veszsz el, hogy azt említed áruló,
De tudd meg, avval sem győzsz szivemen.
Mig íz mozoghat bennem, míg ez a vas,
Mely gyakran őr volt értetek hadakban,
Lábaimhoz nem hull, nem lehetsz birám.
Füredjék meg véremben lelketek.
Magad, ha hős vagy, jer, temess el itt,
Vagy én temetlek e vasammal el,
S véreddel írom a fák törzsökére:
„Mélyen van itt, s átokban Vajdafi,
Hogy éjjel honnosait megölni jött,
Azért merült oly mélyen Vajdafi.“
Laczfi (Konthoz). Áldjon meg a vitézek Istene,
Maradj szavadnál, öld a gyáva népet.
Vajdafi. Vártam, mig első lángod ellohad,
S az ész hatalma, a szív gerjedelme
Bitor haragod helyébe visszaáll.

Ész, sziv, az benned, a mit tisztelek.
Vitéz csak addig vagy, míg az vezet,
Okos csak addig, míg ez bátorít.
Hagyj szólanom Kont, hogy hihess szavamnak.
(Hajdúihoz.)
Hozzátok erre a kötötteket.
Kont, látod ezt? itt vannak társaid.
Kont. Mit árt ez annak, a ki halni tud?
Vajdafi. Akarod-e azt is, hogy feloldjam őket?
Kont. Akarom, igen, adj kardot is nekik.
Vajdafi. Én Honfi vért nem jöttem ontani.
Kont. Nincs honfi vér itt több, mint a mienk,
S abból nem ontasz csak egy fél cseppet is,
Ha társaimmal síkra kelhetek.
Vajdafi. Gonosz gyanúkkal űzsz el, mint ravaszt,
S alávalót, mely nem valék soha,
S megérem, úgy segitsen Istenünk,
Hogy jobb hited lesz szándokom felől.
Örök bolyongás élted nem lehet;
Utóbb is a veszély, mely útadon,
Mint őr szelindek, lesben jár, elér,
S húnytod fölött vad diadalmat üt.
Vassal kivánt eldúlni a király,
De józanabb szándékra biratott.
Többé nem óhajt vért, és esküvel
Fogadta, hogy kegyébe vesz megint:
Egyezni kíván és nem veszteni.
S a mit gonosz vér, s tán gonosz sugalmak
Tőnek, s tetettek ádázúl vele,
Ország előtt igérni józanon
Bölcs és szelíd kormányra váltani.
Laczfi. Istentelen csalás, oh Kont, ne higyj.
Vajdafi (Laczfihoz). Vitéz, ha így szólsz gondolatlanúl,
Magadnak ártasz, és bajtársaidnak:
Légy veszteg, vagy menj, és ne háboríts.
Laczfi. Én háborítlak? háborítson az
Éjféli villám, melly utóbb is ily
Undok csalásért álmodban megüt.
Vajdafi. Magadra vess, hogy így bánom veled.
(A hajdúkhoz.)
Vigyétek félre, s várjatok reám.
Laczfi. Hah! hogy vasammal nem felelhetek.
Kárhozzatok pokolra gaz fajok.
Én elmegyek: de Kont, ne higy nekik,
Karddal felelj, és ölj helyettem is. (El.)
Kont. Hallottad őt, mit vársz még, Vajdafi?

Vajdafi. Ő ugy beszél, mint minden tette volt.
De légy te ollyan, mint előbb valál,
Mint teljes élted híre megkivánja,
Meggondolással bátor és nemes.
Űzd el szivedből a gonosz gyanút,
Mely benne kárral s pártosúl lakik,
S légy több bizással hozzám, mint barátod.
Kont. Okom van, annyival sem lenni; Vajda,
Te gyilkos úrnak vérszolgája vagy.
Vajdafi. Csak gondolod: ha élünk, mást itélsz.
Kont. Egy szó, mint száz, én nem hiszek neked.
Hagyj menni útainkra, s menj te is.
Vajdafi. Magad javáért sem teszem.
Úgy jöttem, hogy szelíden végezek
S ha nem tehetném, a vad hajdúság
Véres kezétől vesznétek ki mind,
S a földig eldúlt puszta házhelyen
Az sem maradna majd, ki megsirasson:
Az Isten látja, ettől tartok én,
S hogy elkerűljem, önként vállalám
E sok bajokkal tüskés útat el,
Már szinte agg koromban, s bértelen,
Hogy a hazának visszaadjalak.
Nemes barátim! nem mint gyilkosok
Vezére jöttem. Mentségül vagyok
Küldetve hozzátok. Zsigmond király,
Ha hűségére tértek, megbocsát. (A poroszlókhoz.)
Vitézek! oldjátok fel őket. — Igy
Jelenjetek meg a király előtt.
Kont (beteszi kardját). Most meg vagyunk kötözve, társaim
Vajdafi. Hős férfiú, én szánom sorsodat,
Én nem csodálom, hogy fellázadott
Hajolhatatlan lelked hinni fél;
De nézz reám, és halljad eskümet. (Leveszi sisakját.)
A mint fejem megőszült, úgy soha
Ősz kort ne érjen semmi nemzetem;
A mint reménylek boldogabb jövendőt,
Ugy attól mind örökké elszakadjak,
Ha álnokúl, ha csalni jöttem el
S ha, mit beszéltem, nem mind szent valóság.
Kont. Te ingadóvá tettél, Vajdafi,
Gyanúm jegét feloldja szózatod,
És hallgatóvá lesznek kéteim.
De mind ez társaimnak szól, magam
Mélyebben állok tetteimmel: ám
Láttad, mi történt.

Vajdafi. S még is mondhatom,
Hogy nincs kivétel, mentve vagy te is.
Kont. Ha úgy van, s nem csal esküt szózatod,
Hagyj bujdosónak lennem, Vajdafi.
Nem több jogot, csak annyit hagyjatok,
A mennyivel bír a vad erdeimben,
Mely fut, bolyong, és fáradott fejét,
Ha elkerülte tőrét a vadásznak,
Kemény fatőben békével lehajtja,
S az ősz levéllel eltakarja őt.
Oh, bár takarjon úgy el engem is!
Hogy, a ki ösmert, meg ne lásson így,
Idő előtt legyőzve, harcztalan.
Vajdafi. Szabad vagy, a mi tetszik, azt mivelned:
De a hazának rád szüksége van.
És nőd, fiad, mi sorsra várjanak,
Ha elvonulsz az élet dús erétől,
Hol emberléted boldogsága forr ki.
Kont. Oh, a vadnak martalékai!
Vajdafi. Légy csendesebb, Kont, arról is tevék;
Nyomodba jőnek hölgyed és fiad,
Kont. Nyomomba jőnek! Hah! Ki mondja azt?
Vajdafi. Én mondom, s úgy van, meg ne háborodjál,
Ők a bolyongás puszta táborából
Nyugházba térnek, élni boldogúl.
Csak a mit jól kezdettek, utjokat
Daczoddal, rossz gyanuból, el ne rontsd.
Add kardodat — Kont.
Kont. Én-e kardomat?
Vajdafi. Vagy bár ne add, de jobbnak tartanám,
Ha fegyveretlen jőnél; a király
Szelíd alázatot kivánna tettedért,
Mely büszkeséggel megbántotta őt.
Kételkedel? Lásd, mind valót beszélek:
A titkos útat meglelém lakodhoz.
Kont. Oh, még ez egy volt hátra! — Vajdafi,
Most én vagyok kezedben, lássa meg
A büntető ég, mint bánol velem.
Vajdafi. A mint fogadtam, s méltó vagy reá;
A büntető ég rontson el, ha nem.
Kont (kardját leoldva). Od' adjam hát ez egy szolgámat i
Jó rossz napomban leghűbb társamat?
E vértanúját minden tetteimnek.
Melyek felejtve vannak, mint magam?
Ember, kit ádáz sorsa megtörött,
Társ, kit baráti gyáván elhagyának,

A hős, kinek bajtársit harcz ölé meg,
Ha még ez egygyel bir, nem csüggedez,
Becsűletét megvíja s úgy hal el;
Száz béres szolga reszket még előtte,
És a halál ijedve száll belé.
Ó kard, mely őrzéd Kont becsületét,
Ha érzenéd e búcsubánatot.
Megolvadozna zordon érczed is,
S aczél könyekkel folynál el kezemből.
Oh, birlak-e még, kardom, vagy soha?
De el kezemből, vedd át Vajdafi,
S megemlékezzél, hogy Kont adta át.
(Átadja Vajdafinak.)

Vajdafi. A mely hazáért hordozád dicsőn,
Az fogja ismét oldaladra kötni. (Kezet nyujt.)
Fogadd helyette addig e kezet,
Mely nem remeg bár harcz munkáitól,
Még is szivesben s ohajtvább fogad
Baráti jobbot, mint hideg vasat.
Kövessetek, s az Isten lesz velünk. (El.)
(Kevés váratra Júlia elbontott hajjal, rémülve jö.)

Júlia. Mi zaj, mi zúgás üldöz engemet?
Mi kétes hangok annyi táj felől?
Hah! mintha minden szálfa rengene,
És rám akarna dőlni, — borzadok.
Eltébolyodtam, és ez útakat,
Hol társaimmal, s annyiszor magam
Mulatva jártam, már nem ösmerem.
A láng emészti honn az ős lakot.
Cselédim a zavarban szétfutának,
Fáradtan, elrémülve egyedűl
Atyámat e vadonban hol lelem?
Oh, csak kijutnék rémhomályiból,
S még egyszer látnék puszta tért, s eget,
Nyugottan nézném hamvadó lakunkat,
S vég villanását könnyem oltaná.
Jaj, merre térjek, elhagyott erőm.

Konrád (lappangva jö). Micsoda pityergő asszonyállat ez?
Te vagy madárkám! hah! csak hogy te vagy,
Majd utitársul elmegyek veled. (Megragadja.)
Szépséges angyal!

Júlia. Szent Isten, ki ez?
Oh, én oda vagyok. (Lerogy.)

Konrád. No, csak ne oly mohón.
A lelkemadta szinte tudja, hogy kell.

Júlia (fölemelkedik). Kegyetlen ember, mit kivánsz velem?

Konrád. Megérted azt még jókor: jer tova;
Hová az erdő titkos csende hi,
A rengetegnek jőj homályiba,
Ránk botlanának itt az emberek.
Júlia. Utálatos, mit sértesz engemet
Kétértelmű szavakkal? Hajdu vagy,
S neked is atyám parancsol, Vajdafi,
Bocsáss el innen; lánya én vagyok.
Konrád. Oh, szép leány, s te Vajdafi lánya vagy?
Júlia (magában). Talán tagadnom kellett volna, jaj!
Konrád. Te vajda lánya, én Konrád vagyok,
A vajda pinczéjének gyermeke,
Kinek száját apád elkötteté,
S mondá: ha kedved esküvőre áll,
Esküdj' az alsó börtön fenekén —
S kigyók békák hallgassák esküdet.
Ezt mondta; és valóban a kigyók,
Békák kijöttek, mintka csúfomúl
Szót várnának, midőn nem szólhaték.
De most szabaddá lettem, s eljövék,
Köszönni hozzád, ifju kedvesemhez.
Mint férjedet most úgy nézz, és kövess.
Júlia (letérdel). Vitéz ember, ne ronts el engemet.
Konrád. Nem a világért, azt én nem teszem.
De a tatárba is! ne sirj, hiszen
Lesz, a ki sirjon, jersze gyorsan el.
Júlia. Ember, ha még embernek mondjalak,
Ne kisérts Istent, légy hozzám szelídebb.
Oh, a te arczod nem mutat gonoszra,
Légy hívebb hozzá, hagyj távoznom innen.
Konrád. No lássa bár ki, még belém szeret.
Hiszen csak azt kivántam. Jer szivem,
Jer, én ez arczhoz hű leszek, s vele
Megnépesítem nemzetségedet.
Julia. Istentelen, nincs benned irgalom
Oh, még ha kérnem engedsz, kérlek e
Gyaıló tettemre, mellyet még becsülsz,
Szülőd kínjára, elmúlt jobb korod,
Gyermek korodnak szentségeire, kérlek,
Ne bánts engem, boldogtalan leányt,
Ha elbocsátasz — oh, de mit beszélek!
Elvesztem, Isten ember elhagyott;
A kőszívűnek rettent lángszeme.
Konrád. Hagyd a könyörgést, s jőj, ha jót akarsz.
Sietnem kell, itt gyér még a vadon,
Még ránk találhat bukni Vajdafi.

Júlia. Vad állat, tudd meg, itten jár atyám,
Ha felkiáltok, szörnyet halsz ezért.
Konrád. Jól van, kiálts ; de tudom, megfojtalak.
Csúffá teszem tündöklő testedet,
Csúffá, hogy visszatérő lelked is
Elborzad tőle, s meg nem ösmeri.
Jer, égen földön nincs, ki mentene.
Júlia. Oh, hát legalább ölnél meg e helyen.
Konrád. Megöllek, meg, de úgy, hogy élj.
S mondhasd apádnak, hogy megöltelek.
(Júlia ájulva lerogy.)
Hát így vagyunk ? Így jó. A legsürűbb
Erdőbe viszlek, honnan a nap is
Irtózva fut, s elhalnak a zajok.
Hol a sötétség és a némaság
Egymásba kapcsolódva rémeket
Nemeznek a bús hosszú éjszakának !
Hol a futó vad nem talál vadászt,
Lakásod ott lesz, s boldog életem.
Kedves leányka, még most láthatom csak
Szépségedet, mely mint a tiszta hold
Elhunyni látszik halvány arczidon.
Úgy van ! beviszlek, és ott rejtlek el.
Hol ösmerősöd nincs több, mint az ég,
S kit lábaiddal nyomsz, a néma föld.
Míg nyugszol, a királynak bíborát
Elrablom érted, legjobb étkeit
Lopom le asztaláról, hogy neked legyen.
Az egyház kincsét, a szegény falatját,
Ha megkivánod, mint adót hozom meg,
De mind ezért sziveddel áldozandol.
S szerelmeiddel, millyent még soha
Ember nem érzett. Rablás és szerelmed,
Csak e kettőből állhat életem. (Fölveszi.)
Nem enged majd ? Ki mondja ezt nekem ?
Talán nem enged. — Hah, hát megkötöm,
S hiába sírjon. Győz a több erő,
S most jó szerencsét, Konrád, vagy soha.
(El. Nem sokára visszajő Korcsolyával.)

Konrád. Mért csaltál erre ? szólj, vagy elmegyek.
Korcsolya. Pajtás, vagy hadnagy úr, ezt a leányt
Ne bántanád talán ; vigyük szegényt
Atyjához inkább, megbocsát hibánkért.
Konrád. Mondd ördögödnek e tanácsodat,
Hagyj dolgaimnak békét, s menj tova.

Korcsolya. Nem, illyenkor már nem megy Korcsolya,
Csak egy nyomot sem, míg nem jősz vele.
Konrád. Te gátlanál meg, hitvány?
Korcsolya. Oh, igen,
Hitvány valék, midőn e lánczokat
Leszedtem rólad. Ott a föld alatt
Rohadtál volna inkább, és kigyók
Ásták ki volna két szemed világát.
De tudd meg, a lányt birni nem fogod;
Reád kiáltok mindent, a mi él:
Rettegj, ha meglát, eltép Vajdafi.
Konrád (megdöfi). Mondd ezt anyádnak, a ki veszni szült.
Inséges állat, engem nem zavarsz. (El.)
Korcsolya (lerogy). Oh átkozott! jó tettért így fizetsz.
Korpádi (jö). Mért nem maradtam lánczaim között?
Itt, e szabadban, a hol nincsen ő,
Szorult szivemnek oly szűk a világ
És puszta, mint a puszta ház, holott
A vég lakó is, a remény kihalt.
Még is, mi álom képét kergetem?
Mikor beléptem, sűrű lomb között
Megnyilt egy út, és rajta nő alak
Suhant el, ollyan gyengéd, oly sugár.
Ha ő az, oh, ha ő az, hol keressem?
Jajt hallék, vagy csak véltem hallani,
S a felsóhajtás kérő hangjait,
És mintha ő lett volna: gyászosan
Ugy csendült meg lelkemnek húrjain
Egy szó az emlék rózsaujja közt.
Ha ő az! hagyj el, égő gyötrelem,
Vagy súgd meg, merre, hol keressem őt?
Korcsolya. Jaj, megvert engem mind a három Isten,
E szörnyü sebben el kell romlanom.
Korpádi. Hah, ez sem a szerencse gyámfia.
Társ nélkül, undok sebtől véresen,
Ki vagy, nyomorgó, a ki fekszel itt?
Korcsolya. Menj arra, ott van egy vad fegyveres,
Olyan ruháju, mint én, egy leányt —
Korpádi. Mit, egy leányt?
Korcsolya. Oh, egy szegény leányt
Rabolt el innen. Hallod a sikoltást?
Korpádi. Ég és villám!
Korcsolya. A villám! oh igen,
Az üssön a világba és belém:
Most éltem volna még, és meghalok. (Meghal.)
Korpádi. Hová menjek? Hah! némító halál,

Mért nem felelsz a megnémult helyett?
Ott a sikoltás, oh egek! mi ez?
(Elrohan. Másfelöl Konrád egy farkassal viaskodva jö.)

Konrád. Jaj! jaj! mi éget engem. Jaj! nekem,
Hol vagy te marha, mért nem marsz agyon?
Hah! hah! mi szörnyű égő kinzat ez.
Hol van még élő, bogy megöljem őt?

(Dühösen vagdalkozva kimegy, Korpádi Júliát vezeti, ki az örület némely jeleivel némán jö mellette.)

Korpádi. Szegény, szegény leány, ki bánta tégedet?
Ki kötött le vadan, vad fának kérgihez?
Oh szólj, kit öljek meg, embert vagy ördögöt?
Ki bánta, életem, ki bánta tégedet?
Haj! haj! hisz én nem igy, épségben hagytalak.
Hová veszett rózsás ajkad mosolygása?
Hová, hová húnyt el tündöklő két szemed.
Könyekbe mért merült orczád ragyogása?
Ne sírj, ne térdepelj, én Isten nem vagyok,
Ne sírj, ne térdepelj, mert meghalok veled;
Nem nézhetem tovább vérző siralmadat,
Nem hallhatom szörnyen megdobbant szívedet.
Jaj! Jaj! ne sirj, ne tépd szép szőke fürtödet.
Ne vájd, ne szórd reá a bűnös föld porát.
Mondd meg, mi kell, honnan mit hozzak el neked?
Ha halni vágyódol, hová temesselek?
(Júlia egy fatöhöz borúl.)

Ide, ide hát! a föld gyomra rejtsen el,
Fekügyél le mélyen s aludd el kínodat,
Rád döntöm agg Tátra sziklás rengetegét,
Rád döntöm a tengert, hogy meg ne lássanak.
(Kardját az égnek tartva.)

Csak addig Isten, addig adj erőt,
Míg a boszúnak áldozik karom.
Szenteld meg haragoddal e vasat,
Tedd gyilkolóbbá minden földinél,
Aztán hídd vissza kínos lelkemet,
S örökre vedd el szörnyü álmait. (Indul.)
Le! Júliámnak kinzóját lerontom,
S ha halva van, sírjából fölverem,
Hogy új halállal szörnyebben megöljem. (El.)

Julia (fölkel). Korpádi volt ez? oh, egy másik ember.
De az nem ő volt, az vitt innen el.
Az megkötött, és elszakasztott engem,
Oh, itt is, itt is elszakasztott engem.

Te szép vadállat, merre jársz te most?
Szegény! tüzet raktak te benned, nagy tüzet,
Attól haboztál szép fehér habot.
Oh, majd ha azt az embert megfogod,
Állad között ropognak csontjai,
S vergődő szíve gyomrodban megég.
Nem sírok én; örülök s meghalok. (Meglátja Korcsolyát.)
Jaj a vadállat! Nem, nem, ember ez,
Egy alvó ember, véres álmot alszik.
Szegény! szegény! piros az egyik oldala.
Oh, ez bizonynyal nem kötöz meg engem,
Isten veled, te alvó ember, én
Mindjárt jövök, még társakat hozok,
Egy embert, és egy farkast, jaj nekem,
Nagyon meleg van, ég a háztető.
A szép virágnál nincsen szebb virág,
Szegény virágim szomjan vesztek el.
Isten veled, te alvó ember addig,
Én ezt az ásót elviszem magammal.
(Korcsolya kardjával el.)

Korpádi s Konrád jönek.

Korpádi. Te átkozott atyának gyermeke,
Sátán, mi méltó kínnal öljelek meg?
Megállj! lator hogy összetörjelek,
S gonosz magúl elszórjam csontodat,
Konrád. Ne jőj közelb, ha kedves életed,
Veszett vad vére habzik kardomon.
Korpádi. Hazudsz, czudar, azt is kardom vágta le,
De veszsz meg tőle, s égj mint a pokol.
(Harczolnak. Konrád elesik.)

Konrád. Oh, újra égnek minden kínjaim,
Szabadíts meg, ember, és megáldalak!
Korpádi. Nem, féreg, élj, és kinlódjál magaddal,
Élj mint az ördög, és lélek gyanánt
Üljön beléd a gyilkoló halál.
Konrád. Oh, jég és tenger, mért nem öltök el.
Korpádi. Úgy, úgy! csikorgasd. Majd ha a dühnek
Órája eljő, s még sem halsz meg, akkor
Gyógyulok én meg, addig itt heverj.
Haljon meg, a ki hozzád nyúlni mer,
S csak egy szikrát is elvesz életedből.
Vajdafi (jö). Ki bántja szolgáimnak egyikét?
Korpádi. Ne bántsa senki, én megőrzöm őt.

Vajdafi. Korpádi, hol maradtak lánczaid?
S te újra bűnt követsz el, vakmerő,
Midőn megtérnek minden társaid.
Korpádi. Megtérnek?
Vajdafi. Nincs különben, kardot adj.
Korpádi. Ha még kívánnál veszni. Mit csodálsz?
Ez egy veszett vad véritől piros,
És ezt dühödtté vágta, nézd meg őt.
Vajdafi. Hah! mit kell látnom.
Konrád. Ölj meg, Vajdafi,
S legüdvözítőbb tetted az legyen.
Hah, jég és tenger! adjatok vizet.
Vajdafi. Gonosz voltál, de véged szörnyüsége
Szánásra hí, hogy kínodat megöljem.
Korpádi. Inkább bántsd a tigrisnek kölykeit,
Mint e pokolfajt: egy halál kevés,
Én száz halállal gyilkolom meg őt.
Hol van leányod?
Vajdafi. És te kérdezed?
Korpádi. Nézd, hogy dagad ki mind a két szeme,
Nézd, hogy vonaglik. Nem dühlángoló
Vad állat, és nem a seb okozza azt,
A bűn! a bűn! a lélekgyilkolás.
Oh, hol van lányod, árva Vajdafi?
Nézd, oly gonosz név nincs, mely ehhez illjék,
Nincs a pokolnak méltó kínja hozzá:
De ha kérdezem, leányod hol vagyon?
Nézd, arra meghal, és elkárhozik,
És újra él hal, és elkárhozik.
Haj! haj! csak én is vesztem volna el.
Vajdafi. Mely titkokat beszélsz te, fájdalom
Hangján szivemnek? szólj, s ne tartogasd
Gyötreleműl kétségben lelkemet.
Korpádi. Oh, minden megvan; halj meg hát, gonosz.
Embertelen szív, halj meg általam. (Megdöfi.)
Korpádi öl meg, a ki kínodon
Nem érez többé enyhülést.
Korpádi öl meg, hogy csúf torkodon
Elátkozott hangok ne jőjenek.
Oh, undok tett, az éjnél undokabb!
Vajdafi. Képedve állok, és eszem, szivem
Nincsen helyén. Mint a halál fia
Csak azt sejtem, hogy végzet ér.
Korpádi. Veszsz el te is, szerencsétlen vasam
Ember kezébe bár ne jőj soha;
Korpádi többé vissza nem veszen.

Még egy van hátra, a mit végezek,
Aztán vezess Zsigmondhoz, Vajdafi,
S csufolj meg ott, ha halni rettegek.
Most jer, vég munkám illet téged is.
Hah, jőnek; ő az! Isten, és te élsz?
(Júlia vezettetik véresen. Kont sat. jönek.)

Kont. Jaj! a szemnek, mely meglát tégedet.
Jaj! annak, a ki nemzett. (Vajdafihoz.) Oh öreg,
Társunk levél, itt a te részed is.

Vajdafi. Honnan kerülsz ily tépve, oh leányom,
Oh Júliám, ki rontott téged el?

Júlia. Nézd, nézd atyám, ez a kard rám esett.
Temess el e szép karddal, és sirass meg. (Meghal.)

Kont. Így leltük, a kard véresen hevert
Mellette.

Vajdafi. Oh, hogy én nem fekszem ott!
De ott van éltem, ott van mindenem,
Ott nemzetségem halva, eltemetve.
Oh lány, te ősz atyádnak nem felelsz,
Csak egy rövid szót, annyi sok közül,
Melylyel beszédes ajkad áldva volt?
Oh, oh, hogy élek, oh!

Korpádi. Ne keltsd fel őt, atya!
Siralmaiddal. Lásd, a rút halál,
Midőn leszállt, megszépült arczain.
Hagyd őt nyugonni, és temesd el itt.
Mélyen temesd, hogy zúgó zivatar
Ne bontsa sírját, s nap ne lássa meg.
Ember ne tudja fektét, csak magam.
Mellette én itt porrá hamvadok.
S őr lelkem a magánynak álmait
Sohajtásokkal fogja tölteni,
Hogy vándor, a ki erre bujdosik,
Rémülve halljon bús nyögéseket,
S távolb keresse biztos enyhelyét.

Vajdafi. Mivé lettem, hogy halni nem tudok?
Jaj, hosszu életednek, Vajdafi,
Jaj! jaj neked, hogy élsz még, és ezen
Látás elől sirodba nem kelél.
Oh vérem, oh leányom, itt hagyál
Vigasztalatlan korban, egyedűl.
Oh gyászok napja, sírnak völgye te!
Az élet elhalt benned, s a halál
Támad föl, élni kínos életet.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Buda.)

Kont s a többi nemesek kötözve. *Vajdafi* és *If. Gara.*

Kont. Hová, poroszlók, még hova hajtotok?
Oh, nyitnátok ki sírom ajtaját,
Ne látnék többé embert, s hitszegőt.
S te, a ki látod e bilincseket,
Meg mersz előttem állni, Vajdafi?
Hogy itt lesülyedj, nem vagy oly nehéz
A bűntől, s rútúl megtört eskütől?
Nem félsz, hogy föltámadnak átkaid,
Hogy szégyenében meggyúl ősz hajad?
Mért hittem annak, oh! az csalt meg engem.
Vajdafi. Ne súlyosítsd a sors csapásait,
Méltatlanúl ne vádolj bűntelent.
Eskünni mernék újlag e hajakra,
Átkot fogadnék, és szentül tudom,
Átok nem esnék még is rám soha;
Mert lelkemet nem nyomja hitszegés.
Fogadta Zsigmond, hogy nem bántat, ez
(if. Garára mutat)
Megesküdött, és én átadtalak.
Ezt nézd meg jól, ez a te árulód.
Kont. Hah, most tudom, ki ront el engemet:
Hitetlen szolga és hitetlen úr!
Vajdafi. Oh Kont, te nem vagy oly boldogtalan,
Mint a szerencse-dúlta Vajdafi.
Nem a halál rettentő, oh, ne véld,
Az agg kor az, s az ollyan mint enyim.
Elhalnak, elszóródnak társai,
Már ösmerőse sincs magán kivűl,
S ha gyermekeitől is megfosztá az ég,
Mint engem, lombja-hullott törzsököt —
Oh, hogy még élek, hogy kell bolyganom
Halotti rémként, kit nagy bűn miatt
Az életen túl nem vesz sírja be;
Még lelke ösmert helyre visszajár,
De nem lel élők s holtak közt rokont.
If. Gara. Szegény öreg, ballagj el békivel,
Országos gond nem is neked való:
Hitvány pityergés minden fegyvered.
Menj el, sirasd eltépett lányodat.
Kont. Gyermek, ne csúfold a boldogtalant.

Szentek az atyának könnyei,
S kiért erednek, jobb volt, mint te vagy.
If. Gara. Ne is hulljon bár értem köny soha,
Irígy, ne szánó nézze síromat.
Kont. Magad mondád magadra átkodat.
Lesz, oh bizonynyal lesz mit irigyelni
A mennykőnek, hogy meg nem üthetett,
A szégyenfának, hogy nem rajta függél
És a bakónak, hogy gyilkos kezével
Méltó helyedre nem temethetett.
Ösmerlek immár, szépséges Gara,
Te voltál, a ki báránybőrben a
Rút hitszegésnek ördögét hozád,
Te, a ki este még vigasztalál,
És ifjuságod álmát elveréd,
Hogy éjjel megkötözhess társaimmal.
Nem tudod-e, gyermek, hogy bátyáddal én
Atyád halálát megboszulni jártam,
Kit Hervojának ölt el leshada?
Ki most, ha feltámadna éjjeléből.
Fagyos kezével itt megfojtana.
Hitvány! eredj el tiszta szemünk elől,
Menj, mondd uradnak, hogy mi titeket,
Mint alacsony hitszegőket megvetünk.
If. Gara. Minden szavadra nincsen válaszom;
De azt tudom, hogy jó uton valál.
Kont. S kigyó, te tudnád, hol nem jó az ut?
A hol te nem vagy, jó az mindenütt,
Csak ott tekergő, féreg, hol te jársz.
If. Gara. Kigyónak mondasz, s nem félsz a fulánktól?
Kont. Oh, hogy ne! add ki undok mérgedet,
Látom, a szemedben ég a káröröm,
Az a pokoltűz, mely szivedben él.
Szólj hozzád méltót, mondd, hogy elveszünk,
Hogy hitszegésed az, mely eltemet.
If. Gara. Nem rosszúl érted küldetésemet,
S ámbár barátom most sem vagy, talán
Még mondok ollyat, a mit nem szeretsz.
Halld meg hát Kont, s ti többi pártütők,
Hallgassatok rám, s jól megértsetek:
Azért küldött hozzátok a király,
Hogy, majd ha eljő, térdre hulljatok,
S a vétkesűl eljátszott életet,
Ingyen, kegyelme által, kérelemmel
Vegyétek vissza, mint ajándokot.
Ezek saját fölséges szózati.

Te pedig, kevély és dölyfös, vakmerő Kont,
Ki országunknak fölkent őrfejét
Megkáromoltad, s rá kardot fogál,
Borulj porig, s esküdjél meg neki,
Hogy, a mit tettél, ész nélkül tevéd,
Mint részeg, vagy még inkább mint bolond,
Akkor, ha látja, hogy nagy gőgödet
Megtörte bánat és fohászkodás,
Akkor talán megenged néked is,
És visszaadja jószágid felét.
Ezek királyi rendelései,
Feleljetek, hogy hírt vigyek legott.

Kont. (társaihoz). Barátim, a mentség órája itt vagyon,
Feleljetek, hogy térdre hullotok.

Sokan (zúgva). Az nem lehet, az nem magyarhoz illik.

Kont. Hogy sirva koldultok bocsánatot,
És nem talán? A vérség és szegény
Kis magzatok kedvéért megtehetjük.

Mindnyájan. Gyalázat arra, a ki megteszi.

Kont. Porig borulva kérjük, imádjuk őt,
S akkor talán, talán majd megbocsát —
Lássátok e bünt! gyávák s gyermekek,
Azt vélnék, hogy kegyelmet adni jőnek.
Nem láttátok, miként örvendezett,
Midőn kimondá, hogy majd Kont feje,
Mely eddig bátran állt és szabadon,
Csókolja most királyi föld porát?
A hang, míg tőle hozzánk átröpűlt,
Elfárad a kevélység terhitől,
És szégyenében a lég elpirult.
Hát elhitetted, hogy ti Kont fölött
Elnéztek a gőg s büszkeség szemével?
Nem, csalfa gyermek, megvakúlsz előbb,
S kiég velődig mind a két szemed.
Lelkem fölöttetek lesz annyira,
Mint delelő nap hitvány por fölött,
Mint a villám a szomju víz fölött,
Mely azt eliszsza, s megborzad tüzétől.
Ki akar közűletek megtérni?

Mindnyájan. Senki sem.

Kont. Fogadjátok, hogy választ egy sem ad,
Hogy nem hajol meg senki rajtatok,
Csak egy hajszálnak vékony árnya sem,
Hogy a kevély talán-kegyelmeket
Ti is kevélyen gúnyoljátok el?

Némelyek. Mind azt fogadjuk.

Mások. Esküszünk reá.
Kont. No, most megtérhetsz, elmondhatd uradnak,
Hogy gőgje bennünk megcsalatkozott.
De lódulj innen: hitvány és czudar
Nem mert előttem állni még soha.
S te leggazabb vagy mindenek között,
Lódúlj, vagy eltiporlak, hitszegő.
(Mind neki zúgnak. ifj. Gara visszaijed, s kardot ránt.)
Oh karjaim! csak most segitsetek. (Jobb keze kiszabadúl.)
Megfojtalak, rossz gyermek (Ifj. Gara el.) Hát megint
Szabad vagyok, s oldottak karjaim?
Ki ád nekem most kardot. Oh egek!
Isten, ki gonoszoknak gyülölője vagy,
Egy kardot adj, én mind kiirtom őket,
Beszegődöm hozzád a bűn ostorának
S míg élek, nem lesz egy gazember is;
Vérökbe mártom szent oltáridat,
Dűllt csontjaikból alkotok hegyet,
Imádkozó és megtérő helyűl.
Oh, hogy kiadtam kardomat kezemből!
Csak e hitetlent öltem volna meg,
Nyugodtan szállnék a sír éjibe. (Letépvén a köteleket.)
Heverjetek ti szolga madzagok!
Hány ember élne még, ki már nem él,
Ha rajtatok megfúladt volna egy
Pokol tüdőből suttogó tanácsos,
S hizelkedők, érczborju papjai.
(Zúgás.) Jön a király.
Kont. Ébredjen lelketek.
Ne lásson rajtunk semmi változást,
Ez egy örömtől megfoszthatjuk őt.

Zsigmond, Vajdafival jö, beszélgetve.

Zsigmond. Korpádi, Laczfi hol maradtak el?
Vajdafi. A nagy zavarban Laczfi elsuhant,
Korpádi fél halálban ott maradt,
Hol sírba tettük eldúlt lányomat.
Szót ember attól nem hall tán soha,
De mély sohajt és árva nyögdelést;
S ha minden ellenséged ő marad,
Nyugodtan élhetsz, békén alhatol.
Zsigmond. Itt kéne állni minden elleneimnek,
S kényemtől várni életet halált,
Hogy egy csapással a vak pártütést
Kivégzenők, e százfejü gonoszt.
Balúl tevél, hogy nem hozád el őket.

Vajdafi. Balúl tevék, hogy hoztam ennyit is.
Más volna sorsom, s mely tán folyni fog,
Nem folyna vér a hitszegő miatt.
Zsigmond. Ősz ember, én imént halmoztalak
Jótetteimmel, s most te így beszélsz?
Vajdafi. Nem én, nem én, a fájdalom beszél,
S bús szózatot súg belső szégyenem.
Vagy mért nem mondtad titkos czélodat?
Lemondtam volna minden kincseidről.
Megesküvém nevedben, és hitem
Küldötted által megcsufoltatott.
Leráztam agg koromnak lánczait,
Bujdosni mentem bujdosók után,
Hogy őket a hazának és neked
Megtartsam, haj! és mind más vége lőn.
Leányom elroncsolva ott hever,
Hol vég napomnak vártam benne gyámát,
S kimondhatatlan, a mit szenvedett.
Nagy Isten büntetése rajtam ez,
Mert általam jött hittelen kezekbe
Az üldözött, a bujdosó rokon.
Zsigmond. Ne mondd tovább! a bal sors fel nem old
A tisztelettől, melylyel tartozol.
Én így akartam, s teljesíttetett.
De várd be végét, jó s hű Vajdafim,
S maradj közel, még hasznodat veszem.
Vajdafi. Bocsáss el engem innen, oh király,
Boldogtalannal nem jó a szövetség.
Éltem zavarban és viszály között,
Hagyj nyúgalomban halni.
Zsigmond. Nem, halált
Ne emlegess, még ép és gyors öreg vagy,
Erődhöz járul a tapasztalás,
S két annyit ér, mint érne ifjuban.
Vajdafi. Oh, kétszer aggá tőn e vég csapás,
Ha ifju volnék is, már nincs erőm.
Zsigmond. Hogy hogy? te végkép el kivánsz maradni
S egy emberem sincs, a ki hű legyen?
Nem, úgy nem alkuszunk meg, Vajdafi;
Nem oly szegény még a király s urad,
Hogy veszteségedért, bár mily nagy az,
Ne tudjon adni teljes pótolást.
Gazdaggá teszlek, tetszésed szerint
Fogadj fiat, hogy gyámtalan ne légy.
Élj benne boldog s fényesebb jövendőt,
Mint éltek eddig minden véreid.

Vagy síratod tán ellenségimet?
Kezökben sorsok. Engem szánj, ne őket.
Vagy véled, éjem csendesb, mint övék,
S hogy én remegni nem tudok, csak ők?
Kérdezz meg álmaimról, Vajdafi.
Nem vérem az tán, mellyet szomjuhoznak?
Vagy nem halandó ember a király?
Ha az nem volna! mennyi élne még,
Ki elveszett vád és gyanú miatt.
De még nem késő: érted, Vajdafi?
És el ne hagyj.

Vajdafi. Parancsnak engedek.

Zsigmond (félre). Hizelkedéssel kell megvínom őket.
Szolgáimat, s én még is úr vagyok?

Vajdafi. Fiat fogadjak? Korpádit talán!
Ez egy kivánság tarthat meg körében:
Egy elveszendőt tán megválthatok. (El.)

Zsigmond. Nos büszke hősök, hol van kardotok?
Vagy tisztelettel jőtök, és előttem
Bocsánatért meghajlik térdetek?
Vagy ezt Garától nem hallátok-e?

Kont (magában).
Hah, mind való hát, s nem hazudt Gara!

Zsigmond. S te Kont, te büszke, vak reményü Kont,
Most sem hajolsz meg? Gondolod talán,
Hogy a szerencse itt is kedvező?
Hitvány kevélység! egy por szem megy a
Zivatarok urának ellene.
De jól van, ne hajoljon térdetek,
S míg állhat a fej, álljon bár merőn:
Feleljetek, mi szándék hordozott
Országom szerte, mért hintétek el
A lázadásnak véres magvait? (Hallgatnak.)
Vagy Kont, te mindeneknél dölyfösebb,
Ki ön lakodban durván s pártosúl
Fölkent fejünket megtámadni merted,
És megtagadtál, mint már nem királyt,
Mit várhatsz itt e csúfos tettekért?
Nem vagyok-e én királyod és urad?
Te nem felelsz? (Magában.)
Hah! büszkébb, mint kivánnám,
Ez a tekintet bennem lelket öl. —
Még félre fordulsz? Jól van, veszsz tehát.
(A többiekhez.)
Ti sem feleltek? Nincs, ki életét
Szeresse, s meghódoljon, nincs egy is?

Mit látok, egy sincs, a ki tisztel engem?
Kiállhatatlan büszke had,
Forduljon el kegyelmem tőletek,
Valamint ti tőlem elfordúltatok. (Kikiált.)
Örök, vigyétek e pártos hadat
Az alsó börtönökbe. — Menjetek.
(Fegyveresek jönek, s el a nemesekkel.)
Megtörhetetlen, elszánt és makacs nép!
Mig lábaimhoz nem gördűl fejök,
Nincs nyugtom, és én nem vagyok király. (El.)

Vajdafi, Rózsa, Imre, Csóka jönek.

Vajdafi. Itt várjatok, ha erre visszajön,
Víjátok kérelemmel a királyt,
Talán megenged, — már én túl vagyok
A veszteségen, túl reményimen,
Ti még reméljetek jót, s áldjon Isten. (El.)
Rózsa. Megáldjon Isten téged, jó öreg.
Bár félek hinni — biztatásaidon
Nyer elhanyatlott lelkem új erőt.
Talán még egyszer látom Kontomat.
Oh, ez tartott meg, még csak ez tevé,
Hogy bánatomban el nem hal szavam.
De mint fogom meglátni őtet? Oh
Nem, mint mikor harczokból tére meg,
Vidám dicsőség égvén arczain.
Kötözve, búban, szennyben, és sötét
Gondtól lesujtva látandom meg őt,
Mint saskeselyt, mely túl a fellegen
Kereste bátran a dicső napot,
S villám szelétől földre sujtaték.
Miért emelted, sors, hogy porba vágd?
Imre. Anyám, itt nem jó lenni, jer haza.
Rózsa. Jön a király, remeg minden tagom.
Erő, bátorság, el ne hagyjatok.
Oh, minden a mit tennék, kérelem,
De kell erő a kérelemhez is.
Jön a király, jer, kérd te is fiam,
Borúlj előtte térdre, kérd velem,
Talán kegyelmez, megbocsát apádnak.
Imre. Hát az nagyobb ur, mint az én apám?
Rózsa. Tedd, a mit mondok, s a mit én teszek.
Oh, kik fölöttünk vagytok, szent hatalmak,
Lágyítsátok meg egy király szivét.

Zigmond, Gara jönek, az alatt *Rózsa, Imre* félrevonulnak.

Zsigmond. Gondod legyen rá, nádor, hogy legott
Tanácsot gyűjts, és légy jelen te is
A zendülőkről törvényt mondani;
Vétkök világosb, mint a déli nap,
De törvényt halljanak.
Gara. Nem úgy, királyom,
Ország biráljon országháborítót,
Nem a tanács, mely tőled félve függ.
Zsigmond. Te késel, nádor? én a főbiró,
Az ország lelke s törvény én vagyok.
Gara. Ez indulat mutatja, nem vagy az.
Zsigmond. Szavad mutatja, hogy te hűtelen vagy,
S úgy látszik, ellenimhez esküvél.
Gara. Igen, ha magadnak ellensége vagy.
Zsigmond. Rég hallom azt, és még is itt vagyok,
S hogy így maradjak, gondom lesz reá.
Gara. Hiszed, hogy gondod terjed annyira?
Zsigmond. S te mily veszélytől félted sorsomat?
Gara. A sorstól féltelek, mely változó.
Zsigmond. Én megkötöm, ne váltsa kényeit.
Gara. A vérkötést csak vér oldhatja el.
Hagyd élni őket; élet és halál
Csak egy van, és ha elcserélted azt,
Megbánhatod: de vissza nem cserélheted.
Zsigmond. Kérj más kegyelmet — evvel tartozom.
Gara. Csak a boszúnak, mely hozzád nem illik;
S tudod, hogy Kont estének híre van.
Egész vidékek zúganak gyanúsan,
S nem fegyveretlen készülnek Budára.
Zsigmond. Új ok, sietve bánnom a dologgal.
Gara. Ha útba indúl a baj, meg nem állhat,
Mikor szeretnéd.
Zsigmond. Menjen, míg mehet.
Haboztam eddig, már nem változom,
Az engedékeny nádon szél sipol,
S a gyávaságnak rezgi hangjait,
Míg lomha ködben ingadoz feje.
A szikla, mellyen száz hajó törött,
S száz élet húnyt el, szikla még ma is,
S bátran benéz a villámok közé.
Ütköztünk: a ki gyengébb, veszszen el.
Gara. Két végü a jövendő — én megyek.
Zsigmond. Te mégy?
Gara. Parancsod teljesíteni.

Zsigmond. Úgy emberem vagy, nádor; légy nyugott,
Ha általestünk, hosszu béke lesz. (Gara el.)
Ha ő is gyűlöl, ő is hűtelen?
De nem, nem árt az, ki nyílva szól,
A nem-beszédes árulás, az öl.
S ti mit kerestek?
Rózsa (térdre rogyva). Fölséges úr!
Zsigmond. Szép asszony, menj haza,
Szivedben ugy is Kont a fejdelem,
Kérd őtet, ő tán megkegyelmez.
Rózsa. Oh,
Hát meg sem hallgatsz? légy kegyes királyom.
Imre (az induló király előtt térdre esve).
Ne bántsd apámat, oh te szép király.
Zsigmond. Hah, még ez is. Nem, nem engedek. (A fiuhoz.)
Anyádhoz, gyermek. (El.)
Imre (felugorva). Nézd, mely büszke ember,
A szenteket, ha kértem, nem csúfoltak engem,
Nézd, ez kicsúfolt, oh anyám,
Én nem könyörgök többé senkinek.
Rózsa. Jer, jer, szerencse-hagyta kis fiam,
Jer félre innen, itt nincs gyámolód.
Oh most, mi van még hátra, melly erő
Hoz engem helyre. Kont, elvesztelek,
És ég, föld többé vissza nem ád nekem.
Jaj! gyermekem, jaj! jaj! mért szültelek.
Koldús anyáddal a világ előtt
Csúfságnak itt maradtál, és igaz
Könyedbe mérget önt a büszkeség;
Ah! mért magányban nem hervadtam el,
Előtted méhem zárva nem maradt,
Hogy a napot ne látnád, a nap tégedet
Ne látna, Kontnak árva gyermekét.
Imre. Anyám, anyám, ne szidj meg engemet.
Rózsa. Ki mondja majd: jer édes kis fiam,
Ülj asztalomhoz, játszál és örülj!
Nem, nem; te féreg! azt mondják neked,
S moslékot adnak, mint, kit undokúl
Veszendőben buják nemzettenek.
Jer gyermek, jer le, lásd szegény apádat:
Apád hazája föld alatt vagyon.
(Rózsa, Imre el. Zsigmond visszajö s az induló Csóka előtt megáll.)
Zsigmond. Legény, megállj, — ez Kont szolgája lesz.
Ő az, ki Konttal mindenütt együtt járt
Békén, hadakban, híven és vitézűl.
Legyen csak félig oly hű, mint urához,

Jó emberem lesz. — Úgy tetszik, vitéz,
Ösmerjük egymást, nemde Csóka vagy?
Csóka. Becsűletes nevem.
Zsigmond. S azt mondhatod,
Békében hadban annak ösmerém:
S mi már valánk együtt egy két csatán?
Csóka. Hogy győzedelmes voltál, mindenütt,
Moldvában István vajda harczakor,
Hol a nyilaktól nem láttunk napot,
S futólag álltál elhullt hőseid közt,
Urammal akkor én is ott valék.
Zsigmond. Oh, az kemény nap volt. Ércz sisakom
Lehullt fejemről, azt egy köz lovag
Dárdával adta fel, s a jászi nyíl,
Mely három izben ére homlokon,
Lepattant róla.
Csóka. S még emlékezel? (Magában.)
Oh átkozott e kéz, mely azt tevé.
Zsigmond. Szegődjél hozzám.
Csóka. Mit fogsz adni bért?
Zsigmond. A mennyi kell, király nem alkuszik.
Csóka. (térden állva).
Hagyd élni Kontot, és a poklokon túl,
Szolgád, cseléded, őriződ leszek.
Zsigmond. Miért e köny, vitéz? nem illik az,
Olyhoz, ki látott harczot és halált,
Felejtsd el a negédes pártütőt.
Ő meg nem élhet többé, veszve van.
Urad helyett én jobb urad leszek,
Szolgálj nekem.
Csóka. (fölkel). Neked, te vérszopó?
Zsigmond. Mit hallok? és te vakmerőködöl —
Csóka. Inkább szegődöm hitvány férgeimhez
A bűnhöz inkább, mint hozzád, cseh eb.
Üssön meg a nyil, a harag nyila,
S még jobban engem, szolgádat, ha lennék.
Zsigmond. Káromkodó! ezt véred oltsa el (Az örökhöz.)
Vigyétek félre a pór zendűlőt.
Nyakig vasakban nyögjön addig is,
Mig vár fokára tűzetem fejét.
Csóka. Ott is különb lesz, mint egy rossz cseh fej.
Zsigmond. Törjétek össze, haljon meg legott.
Csóka. Én harczban éltem, harczban is halok.
Rabszolga, jer, véredet vegyem.
(Harczolva kitolatik.)
Zsigmond. Oh Kont, ha illyen szolgád volna száz,

Most tán nem ülnél fogházbolt alatt.
De veszszen el! ha senki sem szeret,
Véghez viszem most, hogy rettegjenek.

If. Gara (jö). Fegyverzörejt hallottam, s ím jövök,
Hogy tudjam mit parancsolsz, s mely baj ért?

Zsigmond. Már semmi baj: de jó, hogy jősz, Gara.
Tarts kész hadat kezednél mindenütt,
S hű emberekre bízzad, érted-e?

If. Gara. A mit parancsolsz, teljesítve van.
Őr hatszorozva vigyáz mindenütt.

Zsigmond. Az szép, az jó, hogy oly előre jársz.

If. Gara. Tisztemben áll, s azt szívesen teszem.

Zsigmond. S hát gondolod, hogy bízhatom?

If. Gara. Lehet;
Ébren vagy alva: én kezeskedem.
De mint találtad pártütőidet?

Zsigmond. A mint igérted, s én nem kedvelem.

If. Gara. Hogyan?

Zsigmond. Dühödve gondolok reá,
Szerettem volna élve hagyni őket,
Alázva látni büszke Kont fejét:
De nem lehet, nem birok gőgjeikkel,
Ők halni bátrabbak, mint ölni én:
Nincs diadalmam elszánt lelkökön.

If. Gara. Nyugodjál meg, jól állnak dolgaid;
Te még is győztél, ők a vesztesek.

Zsigmond. Az elveszettek ők; de menj, Gara,
És nézz körűl jól mindent, csendes-e?
Hiszen te hű vagy —

If. Gara. Tetteim mutassák. (El.)

Zsigmond. Tanácsba most! mely tőlem félve függ,
Mondá a nádor, s bár ne volna úgy,
Tán elhatárzott szándékom megingna,
S nem gyötrenének bal sugalmaim.
De fel, királyi lélek, fel, király!
Gúny már kegyelmed, nem kell senkinek,
Véráldozatját kéri a boszú. (El.)

(Tömlöcz.)

Kont benn ül, *Rózsa*, *Imre* jönek.

Rózsa. Nádor kegyelme, hogy még láthatom
Az elveszendőt, visszahozhatatlant,
De hol találjam őt e bús helyen?
Oh, itt sötét van. Látsz-e, gyermekem?

Imre. Egy embert látok ülni nagy kövön,
És lánez van rajta.

Rózsa. Oh, a lánez nehéz,
De jobb halálnál, mely azt elveti.
Imre. Ne menj, anyám, lásd, ollyan szomorú,
Én félek tőle.
Rózsa. Jer, ne félj atyádtól.
Imre. Atyámtól, mondod? oh, az nem lehet,
Az ily sötétben lakni nem szokott.
Rózsa. Oh, egy sötétebb ház is vár reá!
Ez fogház, gyermek.
Imre. Jaj, mely éktelen
Ez a gonosztevőknek háza hát?
Rózsa. A jobbaké most. — El ne hagyj, erőm,
E látomány még semmivé tehetne.
Oh Kont!
Imre. Apám, apám!
Kont. Mily szózatok.
Rózsa. Igy lellek itt, hős férjem, tégedet. (Nyakába borúl.)
Kont. Jobb sorsra méltó, hát te is lejősz,
Hogy a sötétség országát, hogy a
Halál fiát meglássa még szemed?
Nézd a kemény bolthajtást, a fölött
Fény és dicsőség tart kevély lakást
Ott fondor és hatalmas emberek
Uralkodnak s tapodják társokat.
Itt én lakom, s a pornak férgei,
De a jobb érdem itt lakik velem,
S emléke boldogabb napomnak: azt
Féreg, sötétség föl nem emésztheti.
Rózsa. Ha elvesztlek, nincsen vigasztalás;
Oh, mondjad Kont, hogy el nem vesztelek.
Kont. Rózsám, szerelmem, hallgass avval el.
Minden szavad tőr és halál nekem.
Hallgass el, és figyelmezz jól reám.
Borúlj ölembe, Rózsa, így, borúlj,
Simulj hozzám, kesergő kis fiam.
Lássátok, a boldogság karjai közt
Igy élni, minden véges idő rövid,
És század, mint pillantat elröpűl.
De jőjön bal sors, és felhői közt
A jobb reménynek hunyjon csillaga,
Század lesz akkor a percz, s minden óra
Kisértő, gyötrő, hosszadalmas éj.
Ezért ohajtsa vissza napjait,
Ki már örömben éle, hogy, midőn
Alig vehet részt pillantatnyi jóban,
A bánat és baj századán epedjen?

Rózsa. Oh jaj! ha elhagysz, melly Isten segít meg
Mely ember adhat enyhülést nekem!
Kont. Hagyd a panaszt, édes nő. Lássad e
Kis életért, melyet már nem becsűlök,
Od' adnék még is minden kincseket,
Hogy a bajokban kísérőd lehessek,
Hogy még derítsek hajnalt arczidon,
S megöljem, a ki bántód lenni mer.
De nem lehet már, Rózsa nem lehet:
Mely törzsököt letört a fergeteg,
Zöld lombot az már nem fog hajtani.
Ne mondd, hogy én kerestem vesztemet,
Hogy térdem és fejem hajolni nem tudott,
Hogy nem rebegve hangzott szózatom,
Mint a csalokban dús gazemberé,
Nem volt szivem hizelkedés koha;
Nem én tevém ezt: jó természetem
Belső sugalma, s harczos életemnek
Kemény szokása hozta úgy magával.
Nem azért utálatos biborban is
A méltatlanság, hogy tiszteljük azt,
S földig borúljunk, mint bálvány előtt.
A szent igazság nincs azért szivünkben,
Hogy bátran el ne merjük mondani,
Ha társainknak sorsa megkivánja.
Ezek temetnek engem el; de oh,
Ne sírj, lelkemnek jobb fele,
Lesz, a ki ójon s ója gyermekünket.
Ne zokogj, ne búsíts, Rózsa, jőj szivemre,
A messze költözőnek karjain
Pihenj utószor, add rá csókodat,
Hogy kedves emlékűl azt elvigye.
Az egy halált, az elkerülhetetlent
Hagyd elviselnem, mint kell férfinak.
Hagyj oly reménynyel menni, hogy fiam
Keservid által árva nem marad.
Rózsa. Boldogtalan! már árvább nem lehet.
Oh Kont, hű Rózsád elmegyen veled,
Csak a szivében megroncsolt anya
Marad meg itt, ha élhet, gyermekének.
Kont (Imréhez). Állj itt előttem, árva kis fiam.
Imre. Atyám, kezemre forró víz esett.
Kont. Csak víz? töröld le. Oh, itt vér lobog!
Állj meg merőn, és nézz szemembe, így.
Ki vagy, te gyermek? lásd, orczádon is
Víz áradoz. Mikor bennünket áld

Az ég, vagy megver, akkor ád esőt.
Töröld le a vizet fiú —
Vagy inkább, hagyd meg ott.
Mosdjál meg a keserv árjában, az
Nem fogja csúffá tenni Kont fiát. —
De jer közelb, jer, nézd meg jól apádat,
Meg fogsz-e emlekezni, gyermekem,
Hogy Kont magyar volt, és te vagy fia?

Imre. Apám, hisz én is Kont s magyar vagyok.

Kont. Lásd, mert ha nem lennél az, itt alatt
Itatnám a rossz földdel véredet,
És csontjaidból vetném ágyamat.
Magyar vagy hát, s míg e hazában élsz,
Nagy átkom nélkül más nem is lehetsz.
Azért jegyezd meg, a mit most beszélek,
A mit magyarnak tudni, tenni kell:
Imádj Istent, de embert ne soha,
Élj a hazáért, és ha halni kell,
Halj a hazáért, a becsűletért,
S az igazság előtted mindig szent legyen.
De mit beszélek? még nem érted ezt,
S addig vagy boldog, míg nem értheted.
(Kezét fejére tevén.)
Oh, vajha lelkem szálljon csak beléd,
És több szerencséd jusson, mint nekem.
Nőj, kis fiam, Kont végáldása ez.

Rózsa. Oh, nem tovább, ezt már nem állhatom.
A bús anyának szíve megreped.

Őrnök (jö). Uram! birák elébe váratol.

Kont. Légy csendes, Rózsa, bátorságomon,
Csak az gyengít, ha téged sírni látlak.
A nádor egykor nem volt ellenem,
Míg elleszek, bízd arra sorsodat. —
Vezess öreg, mi már készen vagyunk.

Őrnök. Uram, ne hidd, hogy szívesen teszem.

Kont. Azt látni rajtad, s annál tisztesebb vagy.
Oh Rózsa, szólj, hogy gondod lesz fiadra.

Rózsa. Jaj, jaj nekem, mért szültem gyermeket.

Őrnök. Légy nyugton, asszonyom, még van remény.

Rózsa. Van annak, a ki meghal, nincs nekem.
Oh Kont, örökre búcsút kell-e venni?

Kont. Itt nincs örökre semmi, túl van az,
S ott látni foglak egykor. — Ősz vezess,
Sokáig késünk már e bús helyen. (El.)

(Utcza.)

Laczfi (jö). Takarjatok be, rongyok, gyászosan

Kell társaimnak vesztén megjelennem,
Legyen ruhám, mint lelkem szaggatott.
Nem nyughatám, itt kelle termenem;
Égett alattam a föld, és az ég
Harag világgal néze rám alá.
Végét lesem ma dolgainknak, aztán
Koldús ruhák, segítsetek tovább,
Talán még egyszer jobbra váltalak,
A vérboszúnak barna köntösére.
De ím dalt mondva jőnek gyermekek,
Elvárom őket, mit hoz énekök.

(Az éneklö fiúk jönek.)

Laczfi. Megáldjon Isten, kedves gyermekim.
Egy fiú. Nézd, nézd, mi ágról hullott ember ez.
Áldjon meg Isten téged is, szegény,
Mivel segítsünk rajtad?
Laczfi. Semmivel.
Fiú. Az nem sok, oh, mi abban bővölünk,
De még is, itt egy batka, dédükömnek
Találtam épen századik zsebében,
S igy megszolgálva nem volt pénz soha.
Laczfi. Te szép fiú vagy, jó és okos;
De tartsd meg a pénzt.
Fiú. S hát te nem veszed?
Oh, akkor én tudom, hol a Duna.
Vedd el, szemérmes koldus nem hizik meg.
Laczfi. Az Isten adjon érte száz aranyt.
Fiú. Isten veled.
Laczfi. Hová siettek gyermekim?
Fiú. S te nem tudod még? oh, az gyász dolog.
Itt van harminczkét bujdosó nemes,
És köztök a dicső vitéz, a Kont,
Ki Moldovában száz oláhot ölt.
S a vért ugy itta, mint mi a vizet,
Most őket a király elveszteti,
Mert nem fogadtak szót, és bujdosának.
Azárt választott minket most a város,
Hogy énekeljük tetteit, s talán
Ha hallja, megszelídül a király,
S a nép kivánni fogja életét.
Laczfi. Ne késsetek hát, a hatalmas ég
Adjon daltokba kölcsön hangokat.
Olvasni köztetek ki tud?
Egy kis fiú. Én is tudok: egy, kettő, három, öt.
Többen. Hohó! szemők! ne szophatnál-e még?
Fiú. Add át az írást, én majd olvasom:

„Mivé levél, te hős magyar,
Hogy kardod vesztegel?
Hogy hajdan büszke szivedet,
Harag nem kelti fel?
Véred rossz vízként ontatik,
Csonkúlnak földeid,
Korán a hős gyávák előtt
Sírboltot népesít,
De föl, ha még van Istened;
Oh bátrak népe, föl!
Kiáltsd, s az égig hasson el:
„Haljon meg, a ki öl,“
S szép földiden, szép híreden
Ne türjed a bitort,
Ülj összeomlott csontjain
Vérdiadalmi tort.“

Erős egy ének, mondhatom, de jó!
Laczfi. Jó gyermekem, ha enged a király,
Tedd félre, s tartsd meg ezt az éneket,
És sződd mesébe, majd ha korra jútsz.
De tán nem enged, akkor hullj alá,
Villámaiddal ég! (A gyermekek visszaijednek.)
Vagy — oh, igen;
Ha majd nem enged, ezt az éneket
Dalljátok mindenütt a nép között,
S a hol vidékről nézni-jötteket
Csoportban láttok, ott leghangosabban.
Fiú. Megteszszük a mit mondasz és kivánsz;
Isten megáldjon jó tanácsodért. (El.)
Laczfi. Oh lélek! ne csüggedj, én vagyok!
S csak most ne hagyj el, hűn megőrzelek. (El.)

Imre és Rózsa.

Imre. Anyám, hová mégy, én fáradt vagyok.
Rózsa. Jőj hát ölembe, gyermekem.
Imre. Hiszen te is fáradt vagy, jó anya,
Hagyj itt pihennem, (lefekszik) oh, a kő kemény.
Rózsa. Ah, itt az úton kell elvesznie,
Nem birja lába, s már én sem bírom.
Elmennék, mert itt minden olly ijesztő,
E holt tolongás, és e tompa zaj.
De merre menjek, hol van még remény?
Hiszen nem élni jöttem én ide.
Oh, vajha itt e szikla rejtene,
A szikla tört szivemnek nem kemény,
Kemény az ember, a ki ölni tud.
(Mindenfelöl tolongva jönek városiak.)

Első. Most vesztik őket, álljatok meg itt,
Itt a magasról mindent láthatunk.
Második. Ki az, ki oly kevélyen lép elő?
Harmadik. Az Kont lesz; ő az, oh, az bátor ember.
Én sokszor láttam harczjátékon is,
Járása most is oly kevély s erős.
Második. De már csak azért is kár.
Első. Hiszed?
Azt mondják, hogy nagy hibája volt, s lehet.
De nézd, az a rőt ember, a bakó,
Hogy reszket ott mögötte.
Második. Veszszen el,
Sokat megölt az jobbat, mint maga.
Laczfi (jö). Megvan tehát! hah, gyilkoló hadak,
A hon fiával így kell bánnotok!
Ki értetek sok százszor onta vért.
S határig és határon túl, kemény
Csatában izzadt, míg ti ültetek.
Első. Halld, halld, a rongyos ember mit beszél.
Második. Nem épen rosszat.
Harmadik. S mint halványodik.
Meglátszik rajt', hogy lelke sír belűl.
Laczfi. Mi nagy zsibajjal jőnek. Oh, hogy a
Viharok nyugosznak, s a villám nem üt!
Miért nem lettél gyásznap! éjtszakává,
Bússá, sötétté, mint a sirfenék?
Első. Halld, halld, ez nem rosszúl imádkozik.
Harmadik. Oh, még ma zajt is érünk.
Első. Nem talán.
Harmadik. Ily sok embert, sok vitézt megölni,
Azért, hogy bujdosók.
Második. Harcz háború!
Hát nem szabad bujdosni? oh barátim,
Én olyasmit érzek bennem, a mi ütne.
Laczfi. Miért nem jősz, te vég nap angyala?
Most kéne harsogatnod kürtödet,
Hogy rengenének a föld sarkai,
Sárkány ijedve ütné föl fejét,
Vad tigris kölykek marnák anyjokat,
És a jegek közt úszó szörnyeteg
Mélyebbre buknék, mint az ón mehet;
Ember pedig réműlve dőlne el,
Megátkozná fogantatása éjjelét,
S nem rontaná el ember társait.
Nem mint ezek, kik gyilkosúl
Isten világát bűnnel töltik el.

Oh, vére a magyarnak, hol buzogsz,
Bárány erekben gyáva-csendesen,
Hogy itt e bűntét torlót nem talál?
Második. Nem értem mind, de úgyse! jól beszél.
Harmadik. A szent irásban vannak ily szavak,
Hol Jób magában átkozódva szól.
Második. Jób vagy nem Jób, az mind egy, csak hogy így van,
Én fegyverért megyek.
Első. Mind elmegyünk,
Készen találjon a baj, harcz, ha lesz.
Harmadik. Ki lesz vezérünk? a kezdő ki lesz?
Első. Vezért találsz, csak köz vitéz legyen.
De csendesen — és tüstént itt teremjünk.
Második. Hah, mennyi nép! vidékiek s honiak.
Rég volt Budában ennyi. Menjetek,
Én társakat keresni szétmegyek. (El.)
Rózsa (Laczfihoz). Ki vagy te itt, rettentő férfiu?
Kedves fülemnek a te szózatod,
S fájdalmaimnak tetszenek átkaid. (Megösmeri.)
Nagy Isten! oh, hős Laczfi, hát te vagy.
Laczfi. Én, én; de ne lennék Laczfi bár,
Lennék inkább ordító fergeteg,
Vagy mennyköveknek égő zápora,
Rózsa. Jaj! mit jelent e szörnyü készület?
Laczfi. Jer innen el fiaddal, bús anya,
Jer, merre én vezetlek; egykor a
Sebes vitéznek elkötéd sebét,
Bizd rá magad most, és jőjj innen el.
Rózsa. Ne híj el innen, Laczfi, óh ne híj,
Lásd, mindenemnek itt van vége, s én
Minek mennék meghalni máshová?
Laczfi. Meghalni? nem, meghalnod nem szabad,
Míg a haragnak napja eljövend. —
Add bal karomba a fiút, anya.
Rózsa. Hová vinnéd?
Laczfi. Ne kérdezd, add ide.
Lásd, kik futkosnak a vesztőhelyen,
Halálszemű, éjszínű emberek;
Letipornak erre jöttökben, s fiad
Fejét lovoknak lába megtöri.
Jer innen, nincs azokban irgalom.
Rózsa. Oh, mely zaj ez? kik zúgnak oly nagyon.
Laczfi (félre). Bár meg ne sejtse, hogy most vesztik őt.
(Rózsához.)
Menjünk, ha fiadnak még jó anyja vagy,
Vagy nem remegsz a bűn tekintetétől?

Nézd, ott ama csillámló fegyverek
Bűnnel vagynak kitömve, a sisak
Farkasvelővel teljes, méneik
Sárkánytejen hizottak, és ölő
Villámmal vannak megpatkolva. Fenn
Arany nyeregben nyargal a gonoszság,
Gyalog fut a jó, s eltiportatik.
Nem félted, anyja, e kis gyermeket?

Rózsa. Sötét az én szemem, s rém hangzatok
Szaggatva futnak által lelkemen,
Oh, itten éj van, vígy el máshová.

Laczfi (átveszi a fiút). Elviszlek, add át a fiút kezemre
A nap kifordúlt most ösvényiből.
És ott világit, hol ezek nincsenek. (El.)

István vajda, *Szécsi* s több *Urak* jönek haddal.

István. Későn jövénk; a gyászhely puszta már,
Szomorún mutatja véres foltjait.
Gyéren fut rajta egy két ember ált,
S rémülve, mint ha féltené fejét,
A vérhelyekre vissza-visszanéz,
Zúg és tolong a nép minden felé,
S fegyverkezik! de tárgyat nem talált még.
Csak fél órával tudjam azt előbb,
Oh Kont, talán most kardot fogsz velünk,
S előtted reszket, a ki semmivé tett.

Szécsi. Hogy áll tanácsod? mert nem menthetők már,
Ne menjünk vissza? Ifjabbik Garát
Láttam, hadakkal jára mindenütt,
És csillapítá a nép lázadását.
Ez nem lesz jó barátunk.

István. Fúljon el!
Ha jó barátunk nem lesz, rossz legyen,
S akkor tudom, hogy összeroncsolom,
Így, ennyi népet, ennyi fő nemest
Országbirálat nélkül veszteni!
Oh Kont, mikor lát párodat hazád!
Mikor hasonlót hozzád a csatán?
Oh, oh, hogy késtem, kárhozott fejem!
Szeretnék rajtad vért árasztani,
S csonttal bevetni puszta sírodat,
Hogy mondanák: „Most Kontnak egy barátja,
Hogy jól nyúgodjék, tiszteséget ád."
S én visszamenjek? mennydörgő harag!
Nem, Szécsi bajtárs, vissza nem megyünk.
Igérte országúl, hogy megkegyelmez,

S ilyen kegyelmet ád-e ő? de jól van,
Reszkessen, ön várában lássuk őt,
S ezt számon kérjük, vérrel is, ha kell.

Szécsi. Én kész vagyok követni, menj elő,
E kard beszéljen ott, hol tenni kell.

István. Utánam hát, s kiáltsa mindenik:
Haljon meg, a ki törvény ellen öl.

(A vesztőhely.)

(Mindenfelé emberek futosnak, utóbb egyedül marad Zsigmond és Vajdafi.

Zsigmond. Hová lettek barátim, Vajdafi?

Vajdafi. Rettegnek tőled, mind elhagytanak.

Zsigmond. Elhagytak? Egy sincs! Nyújtsad jobbodat
Te agg ember vagy, úgy-e, Vajdafi?

Vajdafi. Már nehány évvel túl a hatvanon,

Zsigmond. Mert lásd, ha a király nagyon beteg,
Elhagynod őtet akkor nem szabad.
Megállj! mi ez, mely ének hallik itt?

Vajdafi. Az ifjaké, kiket nem hallgatál meg.

Zsigmond. Hát gyermekekre hajtson a király?

Vajdafi. Igaz beszédre gyermekek szavában.

Zsigmond. „Haljon meg, a ki öl," ki mondja azt?
Hah, ez kemény szó, hallod Vajdafi?
Oh, hogy még én is gyermek nem vagyok.
Megint ének? Hah, vakmerő, ki vagy!

Vajdafi. Nem ének az, Kont hölgye jajgat ott.

Zsigmond. Kont hölgye az? jer vissza, Vajdafi,
Ne hallgasd azt a csúfos éneket.
Jerünk, ne hallgasd, megromol füled.
Vagy nem vagyok-e hatalmas más fölött?
Mondd, mit beszélt a durva pártütő,
Mikor parancslám, hogy szemét bekössék.

Vajdafi. Ne háborogj; már nem mond semmit is

Zsigmond. Beszéld elő, kivánom hallani.

Vajdafi. Azt mondta: „nem kell szemfödél neki.
Ezerszer látta ő már a halált,
Megnézi most is, és nem rettenik.
S ha majd halálod eljő, bár te is
Úgy merj szemébe nézni." Így beszélt,
S borzadva vágott hozzá a bakó.

Zsigmond. Kevély ember! — De most már vége van.
Hah! hallod azt a jajgatást?

Vajdafi. Nem én;
Tán csak füled csendűl.

Zsigmond. Csendűl! igen,

Nagyon csendül s megrázza lelkemet.
Oh! majd ha végső órám megjövend,
S elődimhez szúnyadni elmegyek,
E jajgatást ott meg nem hallom-e,
Nem lesznek-e majd rettentő álmaim?
Mikor mellőlem minden távozik,
S magam leszek, mint árva völgy ölén
A puszta fája téli köntösében,
Nem lesznek-e akkor szörnyü álmaim?
De én mivé lettem, hogy itt panaszkodom!
Hah! megtöröm, mind lábig megtöröm
Az engedetlen népet, lássa meg,
Hogy nem majombáb a királyi kép.

Vajdafi. Gyógyíthatatlan! ójon meg, ha tud,
Mely kínnal büntet tetteidért, az ég.
Utósó híved, én eltávozom. (El)

Zsigmond. Ősz ember, én elrontlak téged is,
Ha mindenekben szómat nem teszed,
Menj, fegyvert hozz, és fegyverest ide. (Szünet.)
Hah! hol vagyok! hová lett Vajdafi?
Mely változás ez rajtam? borzadok,
Testem remeg, szivem kopogva ver,
Zúgó malommá változott fejem.
Nem értek szót, de hallok hangokat,
A támadás ijesztő hangjait,
S magam vagyok, haj senki sincs velem. (Letérdel.)
Isten, ha vétek, megbocsátasz-e?
Még csak te vagy, kihez fordulhatok.

Laczfi felkötött jobbal jö, távol utána mindenféle népet látni csoportozva.

Laczfi. Ne halljad őt meg, Isten, a ki vagy,
Kérők szavára ő sem hallgatott.

Zsigmond (fölkel). Hah nádor! intésed megment vala,
S most önboszúmnak áldozatúl esem.

Laczfi. (letépi jobbjáról a kötést, s kardot ránt).
Le innen, rongyok: halj meg e helyen,
Bűnöd dijában hagyd itt éltedet.

(A nép s katonák toldulnak ily kiáltásokkal:
„Haljon meg, a ki öl, haljon meg, a ki törvény ellen öl.“)

István, *Szécsi* s több *Urak*, utóbb a *Garák* jönek haddal.

If. Gara. Ne bántsa senki a királyt, mig élek.

István. Az addig tart csak, míg én meg nem öllek,
Jer vakmerő, ha únod éltedet.

Laczfi. A bántott nemzet áll most vérboszút.
Haljon meg, a ki ellent állni mer.

If. Gara. Te élsz még, Laczfi?

Laczfi. Kérdezed, fiú?

Orgyilkod itt meg nem fog menteni.

If. Gara. Te vérzel, légy nyugott.

Laczfi. Hah! csúfolódol?
Én megteszem, hogy torkig vérben állj.

Gara (közbeveti magát.) Megálljatok, mi baj van köztetek?

Sokan. A nádort halljuk, halljuk a Garát.

Gara. Barátim, mely kivánat hajt ide?
Mondjátok el, hogy értsem és feleljek.

(A sokaságtól az elöbbi kiáltások ismételtetnek.)

István. Ha meghallatni kívánsz, s értekezni,
Úgy jösz-e, szólj, mint jobb ügyünk barátja?

Gara. Barátotok, s a jobb ügyé, jövök,
Hogy a felindúlt mozgást csendre hozzam.

István. Halljad tehát és hallják mindenek.
Nemes barátim, város népei,
Magyarok, szavamra jól figyeljetek.
Miért az ország most nem boldogúl?
Miért, mióta eltemettük őt,
A nagy királyt, szerencse nincs velünk?
A háború ront, ront a béke is,
S több kárral ez; mert titkon s benn emészt.
Miért van ez mind, honnan származik?
Azért talán, hogy gyávábbak vagyunk?
Az meglehet; de élnek férfiak,
S csak reggel is még többen éltenek,
Lajossal győzött régi harczosink.
Vagy jó tanácsban szűkülénk-e meg?
Az ország még nem halt ki: ősz fejek:
A legdicsőbb kor tettel dús tanúi,
Állnának őrt, de félnek a tanyától,
Hol a vak gyermek, a vak indulat,
Tűzzel s gyilokkal fegyverkezve jár.
Vétkünk-e hát, ha megfogyatkozunk?
Nem! egy van köztünk, a ki ezt teszi.

(Zúgás.) Úgy van barátim, egy van, a ki ront.
Nézzétek őt meg, itt van köztetek.

Kiáltás (több felöl).
Parancsolj bizvást, mindent megteszünk.

István. Nemszólok arról, a mi már esett,
Egyes halálok, égetés, dulás,
Azt a magyar felejti, s tűrni tud.
És bár ne tudna annyit; — nézzetek
A vesztőhelyre, mit találtok ott?
Vagy kell-e szólnom, kell-e mondanom,
Hogy mint bogácsfő, a nemes fejek,
És harminczkettő vágatott le ma?

Királytok őket ország gyűltekor
Kegyébe venni esküvel fogadta,
S az eskü így áll, illyen a királykegy?
E kőnek, mellyen állok, égni kéne,
Homokká zúzni fájdalom miatt,
S mi mik vagyunk, hogy ezt ne érzenők?
Érezzük, s mert már nincs, mit mentenünk,
Halálokat meg jöttünk torlani,
Halált halállal, vérrel vért.

Sokan. Halált,
Halált reá, haljon meg, a ki öl.

Gara. Megálljatok, mi vakmerő düh ez?
Mi gondolatlanúl baromnyi láz?
Ne vélje senki, hogy ha halni kell,
Elől nem állok: én, a nádor, én
S mind, a ki hívem, itt veszünk előbb,
Mint véget ér ez ördög-sugta mű.

Sokan. Halljátok őt, a nádort! csendesen.

Gara. Vagy én nem érzem, a mit érzetek?
Nem ember én is, s nem magyar vagyok?
De nem vagyok vad, nem vagyok dühös,
S az a különbség ember s vad között,
Hogy, míg ez mar, ront, s szaggat, tép dühében
Az a szóra hallgat, s a jobbat teszi.

Sokan. Még eddig jól van, halljunk szót tovább.

Gara. Ki mondja azt, hogy a min túl vagyunk,
Az jól van téve? ím, én mondom azt,
Hogy a tét vétkes és törvénytelen,
Hogy ily siralmas szörnyü veszteség
Istennek súlyos büntetése rajtunk.
De hát, ha vér folyt, több vér folyjon-e?
Halált halállal kell-e orvosolni,
Hogy addig meg ne szünjék e haza,
Míg csontainkból halmot nem rakunk,
Egekbe felkiáltót, dísztelent?
Azért, hogy a fő kárba vitt tagot,
Elvágjuk azt is? Oh, csak most legyen
Tanácsitokban józan, csendes ész,
Példát tehettek, mellyet a nemzetek
Követni fognak, kárhoztatni nem.

István. Mi hát tanácsod, halljuk, s légy rövid.

Gara. Hogy vér ne folyjon többé a miatt,
Ki most okozta ennyi károinkat,
Mint nemzet foglyát, várba zárjuk el,
Hogy ott az élet és halál cseréin
Rideg falak közt elmélkedni tudjon.

Az ország addig lássa dolgait,
S végezzen, a mint jobban tud s lehet,
Sokan. Ez jó tanács: fogságba hát vele.
A nádor éljen!
István. Ha szívből mondod, a miket beszélsz.
S azt hinni, több okom van: ám legyen.
Bár annyi vérért egy halál kevés,
De hogy ne tartson pártunk mindörökké,
Menjen fogságba.
Laczfi. Oh, ez rossz tanács!
Szécsi. Menjen fogságba, én is azt itélem!
Sokan. Foghelyre tüstént, menjen fogva el;
Ne lássa a napot.
Gara (Zsigmondhoz).
Ország nevében foglyom, jer, kövess.
Laczfi. Oh, hogy nincs nyelvem lánghoz fogható!
Te balga nép, oh lengeteg magyar,
Mi állhatatlan szellő lelketek?
Ki lesz kezes, hogy meg nem szabadúl,
S Dunától kezdve a nagy tengerig
El nem borítja vérrel a hazát?
Gara. Légy békén, Laczfi, a hol én vagyok,
Ott a becsűlet áll őrt, s gondom, az
Ország nyugalma, nem hagy szúnyadozni.
Sokan. Az ország éljen, éljen a magyar;
Laczfi (elhajitja kardját).
Ha most nem öltél, kard, ne ölj soha,
Én nem visellek, hitvány sárdarab.

TARTALOM.

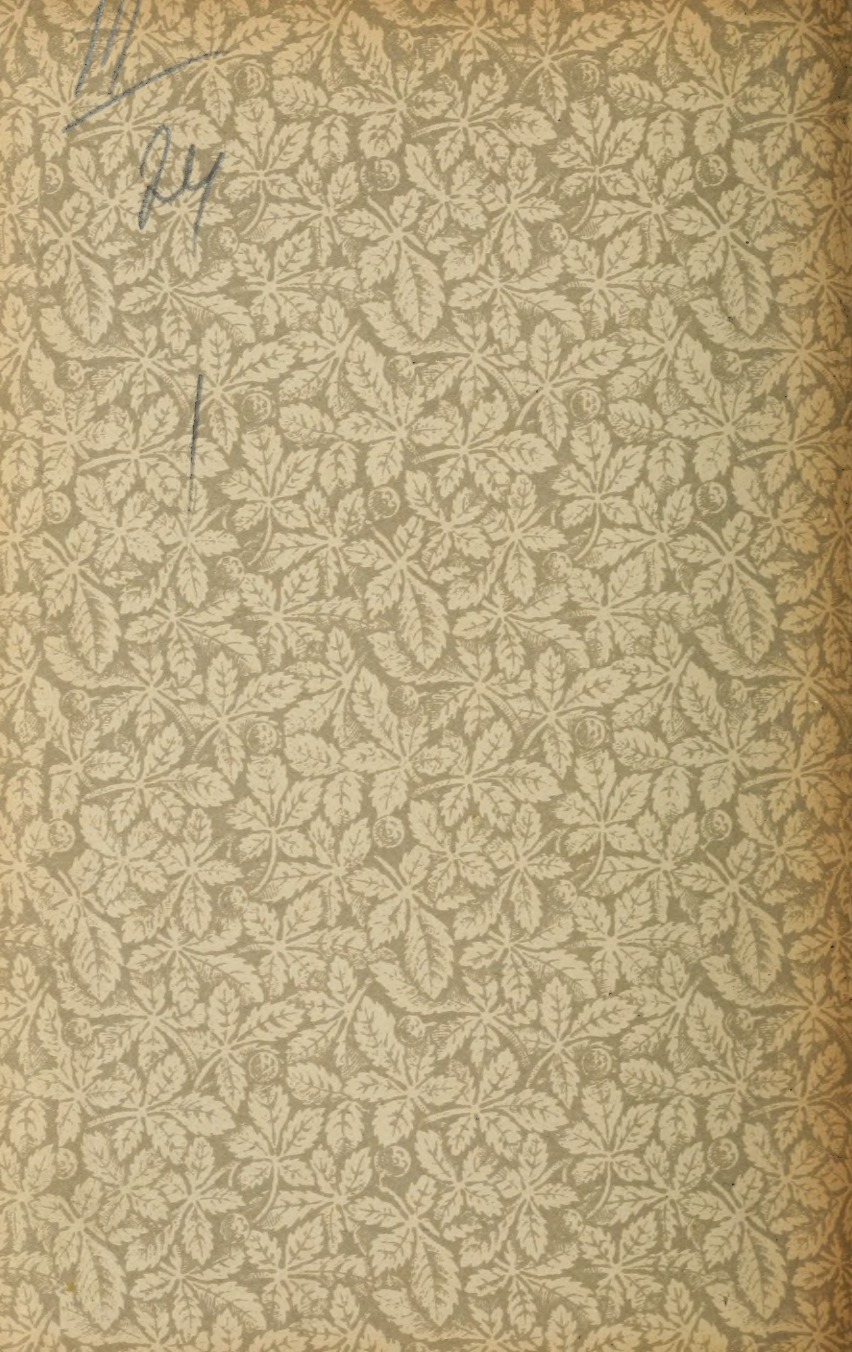
Lyrai és vegyes költemények.

1821—1855.

Epikai költemények.
1825—1831.

Drámai költemények.
1821—1844.

— —

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 02 01 10 011 0